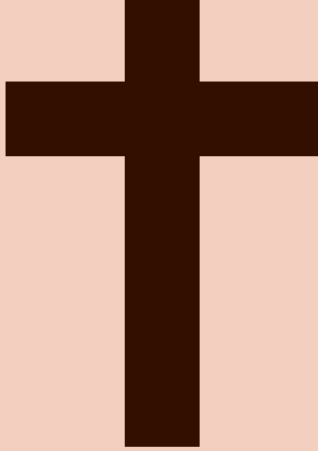

Uwien ya Jotiefɛnku
ya gbɔnku

The New Testament in the Ngangam language of Togo

Uwien ya Jɔtiefɛnku ya gbɔnku

The New Testament in the Ngangam language of Togo

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ngangam

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Ngangam

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
f30fbe0b-cda1-5a60-a4ee-8be80c6caef6

Contents

Matie	1
Mark	35
Luk	56
San	90
Itùon	114
Erom yaab	145
1 Korɛnt yaab	159
2 Korɛnt yaab	173
Galasi yaab	182
Efes yaab	187
Filip yaab	192
Kolɔs yaab	196
1 Tesalonik yaab	200
2 Tesalonik yaab	203
1 Timote	205
2 Timote	209
Tit	212
Filemɔn	214
Ebrembe	215
Saak	227
1 Pier	231
2 Pier	236
1 San	239
2 San	243
3 San	244
Sud	245
Mikpiirm	247

Tigbɛmɔnmɔnt tà Matie kɛle' tũ nnɔ Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Matie yé Yesu Kristo ya panpaankaab piik nin bile nnɔ ya uba nɛ. U kɛle' u'gbɔnku kuu ki de' binib bà nnɔ lii yé Sufmbɛ nɛ ki pekre' ki paan' Kristo ya sɛn bo.

U wuɔn' kugbɔnku kuu ni ki ye Yesu nɛ yé uyo bo Uwien là pùɔn' Sufmbɛ ki ye u li sɔn wà wɔ rí baa kí là ñmiɛn bɛ kí li yé bi' bɛr nnɔ. U kɛle' Kujɔtiekpaaku ya gbɔnku ya gbɛr ku' ni tũ yɛbe, ki wuɔn' Yesu sɔnsɔn' tũ len' nà nnɔ ma bo, ki tɔke' ki ye Uwien ya bɛl nekn' ní ñɔ.

Kugbɔnku kuu ya cincinm, liyul 1 kí tĩ baa iyul 2, Matie lienh Yesu ya mɔam nin u'buwaam bo nɛ. Yesu yé uber nɛ ki baa' wɔ rí ñɛn binib bi' biere ni.

Kí cin iyul 3:1 kí tĩ baa iyul 4:11, Matie lienh San sli' Yesu Uwien ya ñunm ma bo nin Satan biike' wɔ ma bo nɛ.

Kí cin iyul 4:12 kí tĩ baa 18: 35, Matie lienh Yesu tien' nà Galile ya tinfenm ni nnɔ nɛ. U pɔn' mikpenjɛnm má yɛbe nɛ ki wɔkn' binib Uwien ya bɛl ya gbɛr, ki cɛrɛ' biwiɛnb faake' ki yɛbe.

Kí cin iyul 19 kí tĩ baa iyul 25, Yesu jon' Yerusalem bó, ki tĩ wɔkn' binib Uwien ya gbɛr ni' bó. U wɔkn' binib ugbengbenyo ya gbɛr, ki tɔke' bɛ ki ye bi là cɛrɛ uba rí lɛrɛ kí tuln bɛ.

Kí cin iyul 26 kí tĩ baa iyul 28, Matie lienh Sufmbɛ ya cɛnb cuo' Yesu, ki cɛrɛ' bi bun' wɔ tibuur, ki kpɛ' wɔ udɔpɔnpɔn bo nin u mɛkre' ma bo ya gbɛr nɛ.

Yesu ya yaajɛb ya yel (Luk 3:23-38)

¹ *Yesu Kristo ya yaajɛb ya yel ya gbɔnku sɔ nnɔ. U là yé *Dafid ya yaabil nɛ, nɛ Dafid mɔ yé *Abraham ya yaabil. ² *Abraham là maa' *Isaak, nɛ *Isaak mɔ maa' *Sakɔb, *Sakɔb mɔ maa' Suda nin u'ñinjɛb. ³ Suda mɔ maa' Fares nin Sera. Bi'naa ya yel si Tamar. Fares mɔ maa' Esilɔm, Esilɔm mɔ maa' Alam, ⁴ Alam mɔ maa' Aminadab, Aminadab mɔ maa' Nasɔn, Nasɔn mɔ maa' Salima, ⁵ Salima mɔ maa' Bos. U'naa ya yel si Lahab. Bos mɔ maa' Yobɛd. U'naa ya yel si Lut. Yobɛd mɔ maa' Yese, ⁶ Yese mɔ maa' uber *Dafid. *Dafid mɔ maa' Salomɔn. U'naa là yé Yuri ya po nɛ, nɛ *Dafid taa' wɔ ki kuɔn'. ⁷ Salomɔn mɔ maa' Erobowam, Erobowam mɔ maa' Abiya, Abiya mɔ maa' Asafu, ⁸ Asafu mɔ maa' Yosafat, Yosafat mɔ maa' Yolam, Yolam mɔ maa' Osiyas, ⁹ Osiyas mɔ maa' Yowatam, Yowatam mɔ maa' Ahas, Ahas mɔ maa' Esekiyas, ¹⁰ Esekiyas mɔ maa' Manase, Manase mɔ maa' Amos, Amos mɔ maa' Yosiyas, ¹¹ Yosiyas mɔ maa' Yekoniya nin u'ñinjɛb uyo wà Israyel yaab ya nɛnnɛndb là tɔn' nin bɛ lituɔl kí cuo' bɛ ki jon' *Babilonn nnɔ. ¹² Bi cuo' bɛ ki jon' Babilonn ma nnɔ, ni ya puoli bó nɛ Yekoniya maa' Salatɛl, Salatɛl mɔ maa' Sorobabel, ¹³ Sorobabel mɔ maa' Abiyud, Abiyud mɔ maa' Eliyakim, Eliyakim mɔ maa' Asɔ, ¹⁴ Asɔ mɔ maa' Sadɔk, Sadɔk mɔ maa' Akim, Akim mɔ maa' Eliyud, ¹⁵ Eliyud mɔ maa' Eleyasaa, Eleyasaa mɔ maa' Matan, Matan mɔ maa' *Sakɔb, ¹⁶ *Sakɔb mɔ maa' *Yosɛf, wà yé Mari ya cɛ nnɔ. Mari mɔ maa' *Yesu wà bi yih wɔ *Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nnɔ.

¹⁷ Kí ñɛ *Abraham kí li ñmɔñmɔbe kí tĩ baa *Dafid, bi là te yaajɛb piik nin binan nɛ. Kí ñɛ *Dafid kí li ñmɔñmɔbe kí tĩ baa uyo wà Israyel yaab ya nɛnnɛndb là cuo' bɛ ki jon' Babilonn nnɔ, bi' mɔ là te yaajɛb piik nin binan nɛ. Uyo wà bi' nɛnnɛndb là cuo' bɛ ki jon' Babilonn nnɔ kí li ñmɔñmɔbe kí tĩ baa *Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo ya yo, bi' mɔ là te yaajɛb piik nin binan nɛ.

Yesu ya mɔam ya gbɛr (Luk 2:1-7)

¹⁸ Bi maa' Yesu Kristo ma bo sɔ. Bi là pun' u'naa Mari uje uba nɛ bi yih wɔ *Yosɛf. Wa laan là kuɔn' wɔ, nɛ *Mifuoñaanm cɛrɛ' u punbe'. ¹⁹ U'cɛ *Yosɛf yé ugbɛmɔndaan ma nnɔ, nɛ kí yie wɔ rí bɔle kí ñɔrɛ wɔ ñɔ tigbɛr nnɔ là ñɛ saali. ²⁰ U maaleh nnɔ ma nnɔ, nɛ kí laa' Yonbdaan ya tond uba tideknt ni. Utond nnɔ tɔke' wɔ ki ye: «*Yosɛf, *Dafid ya yaabile, là fɛnɛ kí ye ña rí taa a'po Mari kí baa a'den, kime *Mifuoñaanm nɛ cɛrɛ' u punbe'. ²¹ U li maa kibujɛbuk, nɛ a' yin kɛ *Yesu*, kime wɔn nɛ li ñɛn u'bol yaab bi' biere ni.»

²² Nɛn kɛ là tien' ñɔ Yonbdaan là cɛrɛ' u'ñɔbonsɔkn len' nà nnɔ, nɛ rí tien nɛ. U là len' kí ye: ²³ «Ujɛfaan wà ña bɛn jɛ li punbe kí maa kibujɛbuk. Bi li yin kɛ Emanɛl.» Ni'tingi si: «Uwien te nin tɛ.» »

* 1:21 Yesu ya tingi si: Uwien ñmiɛndɛh binib nɛ.

²⁴ Nε *Yosef finde', ki tien' Yonbdaan ya tond tōke' wō ki ye wō rí tien ná nno, nε ki taa' u'po Mari, ²⁵ ka duon' nin wō haali u tí maa' kibujebuk, nε u yin' kē Yesu.

2

Bibenbenb biba baa' ki puke' Yesu

¹ Tō, bi maa' *Yesu Betelem ya du ni nε, Sude ya tinfenm ni, uyo wā Herod yé uber nno. Bi maa' *Yesu ma nno, nε binib bā ηmōbe mibenm inmaabii bo ya biba ñen' lenpuoli bó ní ki baa' Yerusalem, ² nε ki niire' ki ye: «Bi maa' kibuk ká ká yé Sufmbe ya ber nno te le saan-i? Kimε ti laa' ki ηmaabil lenpuoli bó nε ki baa' tí puke kē.» ³ Uber Herod nin Yerusalem ya nib kε cii' tigber nno ma nno, nε tū beke' be cεen. ⁴ Nε u yin' *Sufmbe nin *bitōtuarcienb nin *Yiko ya wonwōknb kε, ki niire' be ki ye bi li maa Uwien ya Nigendke Kristo le saan-i?

⁵ Nε bi ye: «Betelem ya du wā te Sude ya tinfenm ni nno ni, kimε *Uwien ya ñōbonsoknl lá kele' ki ye Uwien ye:

⁶ «Sin Betelem ya du wā te Sude ya tinfenm ni nno, ηa mōnbe ki yé dufenm Sude ya tinfenm ya du kε ni, kimε uber li ñε sin ni nε, kí li yé wā li likeh n' nib Israyel yaab.»

⁷ Nεn bo nε Herod bale' ki yin' bibenbenb nno, ki niire' be liηmaabil nno cinbe ki puo' uyo wā, ⁸ nε ki son' be Betelem bó ki ye: «Li joh mēn kí tí nuun kí bende kibuk nno ya gber mōnmōnm. Ni laa' kē la, ní liebe ní kí lá tōke nni, n'mō rí jo kí tí puke kē.»

⁹ U len' ki gben', nε bi siere' ki bure'. Bi joh ma nno nε ki laa' liηmaabil lá bi lá laa' lē lenpuoli bó nno, le be usen ki tí baa' kibuk nno te ná saan nno, nε ki sere' ní saan paaki. ¹⁰ Bi laa' lē nno ma nno, nε bi yēnm songe' ki tí kende'. ¹¹ Bi kōn' iden nno, nε ki laa' kibuk nno nin kí naa Mari. Bi gbaan', ki puke' kibuk nno, ki ñen' bi'kōl ni tibonmōnmōnt ki de' kē. Bi de' kē miñōkm nin liηubl liba bi yih lē ansan nin mikpōm miba bi yih mē miir*.

¹² Ni ya puoli bó nε Uwien tōke' be tidεknt ni ki ye bi lá liebe uber Herod bó. Nεn bo nε bi ñen' usenpaanke ki kun'.

Bi taa' Yesu ki sen' ki jon' Esipt bó

¹³ Bi kun' ma nno nε *Yosef laa' Yonbdaan ya tond uba tidεknt ni. Nε utond nno tōke' wō ki ye: «Fii kí taa kibuk kε nō nin kí naa kí sen kí jo *Esipt bó, kí tí rí li te ní bó, kí li gu lidaali lá n li tōke ηε kí ye á liebe ní, kimε uber Herod li nuun kibuk nno wō rí ku kē.»

¹⁴ Nεn saan nε Yosef fii' ki taa' kibuk nno nin kí naa kuñōnku ki jon' *Esipt, ¹⁵ kí tí te ní bó haali Herod tí kpo'. Ní tien' ηō Yonbdaan lá cēre' u' ñōbonsoknl len' ná nno nē rí tien nε. U lá ye: «Uwien ye: «N yin' n'buk kē rí ñε ní *Esipt ni.»

Uber Herod ku' mubujebumu

¹⁶ Tō, Herod bende' ki ye bibenbenb nno lre' wō ma nno, nε u'benku ni ben' ki gbien', nε u cēre' u' sojambε ku' Betelem ya du nin u' dugbaan kε ya bujebumu mùa kε ηmōbe ibin ile nin mùa ηa laan baa' ibin ile nno. U lá niire' bibenbenb nno bi cinbe ki laa' liηmaabil nno uyo wā. Nεn nε cēre' u' jie' kí kpaan' ibin ile. ¹⁷ U ku' mubumu nno ma nno nε ní tien' *Uwien ya ñōbonsoknl Seremi lá len' ma ki ye:

¹⁸ «Bi cii' imuō bó Lama ya du ni, udaan uba muōh ikumuō, kí kpiendeh kí gbiekeh. Lasel nε muōh u'bumu bo, uba ηa rí fre kí suon wō, kimε u'bumu ηa ji te.»

Bi taa' Yesu ki siere' Esipt ni

¹⁹ Ni tete, nε Herod tí kpo'. U kpo' ma nno, nε *Yosef laa' Yonbdaan ya tond uba tidεknt ni, *Esipt ni. ²⁰ Nε u tōke' wō ki ye: «Fii kí taa kibuk nno nin kí naa kí liebe Israyel ya du bó, kimε binib bā lá nuunh be rí ku kē nno kpo'-a.»

²¹ Nε u fii' ki taa' kibuk nno nin kí naa, kí liebeh Israyel ya du bó. ²² *Yosef cii' uber Herod ya bije Akelayus teke' u'baa ya bel Sude ya tinfenm ní. Nεn bo nε u fenge', ka yé wō rí baa ní bó, nε Uwien wuon' wō tidεknt ni nε u bure' Galile ya tinfenm bó. ²³ U tí baa', nε kí kō udu uba ni, bi yih wū Nasaret. Ní tien' nno ηō *Uwien ya ñōbonsoknb lá len' ná nno nē rí tien nε. Bi lá len' ki ye: «Bi li yin wō Nasaret ya du ya nil nε.»

* 2:11 Miir yé mikpōm miba ya bol nε. Bi taah kusiiku kuba ya bol ya siim nε kí teh mē. Mí daaku faa cεen nε.

3

San wà siih binib Uwien ya ñunm nno ya gber
(Mark 1:1-8; Luk 3:1-18; San 1:19-28)

¹ San wà siih binib Uwien ya ñunm nno baa' uyo uba ki te kupenpelku ni, Sude ya tinfenm ni, ki kpaandeh ki teh: ² «Lèbre men ni'tetem, kime Uwien ya bel nek'n ní ño.» ³ *Uwien ya ñbonsaknl Esayi là len' San ya gber ki ye:

«Udaan uba te kupenpelku ni ki wuureh ki teh:

«Tùore men Yonbdaan ya sen,
ki cubn u'sengbem u'ki de wo.» »

⁴ San là guo lilielr là nno, bi taa' ñakma ya kobr ne ki lon' lè. U là gbin kugbõnku ya ningbend ne u'ciék ni. U'jier là si inacu nin tisiir ne. ⁵ Binib ñeh ni Yerusalem nin Sude ya tinfenm ke nin Suden ya kpenl ya tinfenm ke ni, ki bàareh u'saan, ⁶ ki kpiireh bi'biere, ne u' siih be Uwien ya ñunm, Suden ya kpenl ni.

⁷ San laa' *Farisienmbe nin Saduseyenmbe bàareh u'saan ki yebe ki yie wò ní sii be Uwien ya ñunm. Ne u' tóke' be ki ye: «Iwaaleb ninbi, ñme ne wuon' ne ni li tien ma ki ñe Uwien ya benpiebe wà we ní nno ni?» ⁸ Li sònñ men ituon ya wangeh ki teh ni monebe ki lèbre' ni'tetem, ⁹ ki la li maaleh ni'yenm ni ki teh: «Ti'yaaje si *Abraham ma nno, ni ðekre' ne», kime n' tókeh ne ne, Uwien li fre kí cère iten yie ní kpende *Abraham ya yaabii. ¹⁰ Uwien bonde' liyel ño wò ní kpikre isiin. Isiin ya ke ña lùonh biimõnmõn la, u li ge yí kí wié umu ni ne. ¹¹ Min taah miñunm ne ki siih ne Uwien ya ñunm, ki wangeh ki teh ni lèbre' ni'tetem. Ama wà li paan n'puoli bó ní nno ñmobe mituam ki cen' nni. Ma kpe ní cekre u'tacaan. Wõn ne lá li cère *Mifuoñaanm nin umu ní jüre ní ni'bo. ¹² U taa' kiyonyiek wò ní ti lende u'ji. U li taa mijibim kí cùn ubõnbuõn ni, kí taa tifent kí wié umu wà ña ní kpiin ni.»

San sii' Yesu Uwien ya ñunm
(Mark 1:9-11; Luk 3:21-22)

¹³ Tò, u ya yo ne *Yesu ñen' Galile ya tinfenm bó ní ki baa' San saan, Suden ya kpenl saan ño San ní sii wò Uwien ya ñunm. ¹⁴ San ña tuo', ne ki tóke' wò ki ye: «Sin wà bi li sii min Uwien ya ñunm nno, a'mo ji liebe' ki baa' min saan-ii?» ¹⁵ Ne *Yesu ye: «Tuo kí tien nno fenfenno. Nno ne ti li fre kí tien Uwien yie ná ke.» Ne San tuo' kí sii' wò Uwien ya ñunm. ¹⁶ U sii' *Yesu ma nno ne u' ñen' miñunm ni i ya taan bo. Kutaaku yàare', ne u' laa' *Uwien ya Fuoñaanm jinh ní ki naan unenjel, ki lá kèle' u'bo. ¹⁷ Ne unieke uba ñen' paaki bó ní ki ye: «N'biye so, n yie wò, ne n'yenm songe u'bo.»

4

Satan biike' Yesu
(Mark 1:12-13; Luk 4:1-13)

¹ U ya yo ne *Mifuoñaanm tuke' *Yesu ki jon' kupenpelku ni ño usenpol ní tí biike wò. ² *Yesu lóle' bunõbu iwan pinan nin tiñont pinan. Ni ya puoli bó ne mikõnm cuo' wò, ³ ne *usenpol unibiikl baa' u'saan, ki lá tóke' wò ki ye: «A yé *Uwien ya Bijé la, cère iten yie ní kpende kpono.»

⁴ Ne *Yesu jiin' wò ki ye: «Nì kèle' *Uwien ya gbõnku ni ki ye: «Nil ña li fuobe jier baba bo; u li fuobe iñõbon ya ke ñeh Uwien ya ñõbu ni nno mo bo ne.» »

⁵ Ne *usenpol taa' wò ki jon' Uwien ya du Yerusalem ni, ki tí duon' wò *Uwien ya duku ya paaki lekleké, ⁶ ne ki tóke' wò ki ye: «A yé *Uwien ya Bijé la, maabe kí ci tingi, kime ní kèle' *Uwien ya gbõnku ni ki ye:

«Sin bo, Uwien li cère u'tondb ní guare ñe,
ño a'taal la me tenl.» »

⁷ Ne *Yesu ye: «Nì tí kèle' *Uwien ya gbõnku ni mo ki ye: «Ña ní biike a'Yonbdaan Uwien.» »

⁸ *Usenpol tí taa' wò ki tí don' lijõfõkrl liba bo, ki wuon' wò unenunm ya bel ke nin i'faal, ⁹ ne ki tóke' wò ki ye: «A gbaan' n'niñtuoli ki puke' nni la, n li taa nen ke kí de sin ne.»

¹⁰ Ne *Yesu ye: «Sin, Satan, siere n'saan, kime ní kèle' *Uwien ya gbõnku ni ki ye: «A li gbaan kí kpieke a'Yonbdaan Uwien ne,
kí li pukeh wõn baba.» »

¹¹ Nen saan ne *usenpol siere' kí daan' wò. Ne *Uwien ya tondb baa' kí lá toreh wò.

Yesu cin' u'tuonl Galile ni
(Mark 1:14-15; Luk 4:14-15)

¹² *Yesu cii' bi cuo' San ki tí pekn', ne u' siere' ni'saan ki liebe' Galile ya tinfenm bó. ¹³ U bure' ki tí baa' Nasaret, ki gèbre' ki tí te Kapernawum ya du ni. Udu nno te miñuncienn saan ne, Sabulõn nin Nefali ya tinfenm ni. ¹⁴ U kèle' ni'saan ma nno, ne ní tien' *Uwien ya ñbonsaknl Esayi là len' ma ki ye:

15 «Sabulon nin Neftali yaabe,
ninbi bà kɔ ki kpieke Galile ya ñunciɛnm,
Suden ya kpenpuol bó nnɔ,
mitinfɛnm mà bi yih mè bà ña yé Sufmbɛ ya tinfɛnm nnɔ.

16 Binib bà là te licinñun ni nnɔ,
bi laa' kuwenwenciɛnku.

Binib bà mikuum là kpàakeh be, mi'jinjinku yiin bi'bo nnɔ,
kuwenwenku wende' bi'bo.»

17 Kí ñɛ u ya yo kí taa kí li joh, nɛ *Yesu cin' ki kpaandeh ki teh: «Lèbre mɛn ni'tetem, kime Uwien ya bel nɛkn' ní ñɔ.»

Yesu yin' bijenbɛb binan bɛ ri paan u'bo
(Mark 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 *Yesu cuonh ki kpàakeh Galile ya ñunciɛnm, nɛ ki laa' ninjieb bile, bi te ki wienh bubɛbu. Bi là yé bijenbɛb nɛ. Bi yih uba Simɔn, ki baanh wɔ Pier*, ki yih u'ninjɛ Andre. 19 Nɛ u take' bɛ ki ye: «Paan mɛn n'bo ní, ñɔ ri cɛrɛ ní li taakeh binib ki dienh nni.» 20 Bi dään' bi'bään i ya tään bo, nɛ ki paan' u'bo.

21 U jɛnde' waamu, nɛ kí tí laa' ninjieb bile mɔ, Sebede ya bijieb Saak nin u'ninjɛ San. Bɛn nin bi'baa Sebede te bi'nerbu ni, ki tũareh bi'bään. Nɛ *Yesu yin' bɛ. 22 Nɛ bi dään' bi'baa nin buñerbu nnɔ i ya tään bo, ki paan' u'bo.

Yesu kpaandeh Uwien ya gbɛr; ki buuh biwiɛnb
(Luk 6:17-19)

23 Nɛ *Yesu cuonh Galile ya tinfɛnm kɛ ni, ki kɔh Sufmbɛ ya tään ya dur ni, ki wɔknh binib Uwien ya gbɛr; ki kpaandeh Uwien ya bɛl ya gbɛmɔnmɔnt, nɛ ki buuh iwien kɛ ya bol. 24 Nɛ u'yel kpienh Siri ya tinfɛnm kɛ ni. Bi tukeh binib bà bun iwien kɛ ya bol ki bàareh u'saan nɛ u buuh bi'ke. Bɛn si: isenpol ñaake bà nin bà luh libinbil nin bà ya gbɛnɛnt faan'. 25 Nɛ inigociɛn ñɛn' ní Galile ya tinfɛnm ni nin mitinfɛnm mà bi yih mè Idu Piik nnɔ ni nin Yerusalem ni nin Sude ya tinfɛnm ni nin Suden ya kpenpuol bó, nɛ ki paan' u'bo.

5

Yesu wɔknh u'panpaankaab lijuɔl bo

Uwien ya mɔnm te binib bà bo
(Luk 6:20-23)

1 *Yesu laa' inigol nnɔ ma nnɔ, nɛ ki don' ki tí kèlɛ' lijuɔl liba bo. U'panpaankaab taan' u'saan, 2 nɛ u cin' ki wɔknh bɛ ki teh:

3 «Binib bà ñmɔbe ijiinyɛnmaale nnɔ,
Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime *Uwien ya bɛl yé bi'yaal nɛ.

4 Binib bà muɔh nnɔ, Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime Uwien li songe bi'yɛnm.

5 Binib bà jiiindeh bi'ba tingi nnɔ, Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime uyɛndun wuu li yé bi ya faal nɛ.

6 Binib bà ya nun mɔn bɛ ri li yé binimɔnb nnɔ,
Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime bi lá li lɛ bi yie ná.

7 Binib bà muɔh bi'tɔb micɛcɛkm nnɔ,
Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime Uwien li muɔ bɛ micɛcɛkm.

8 Binib bà taa' bi'ba ki de' Uwien, bi'fɛl bo ña ñmɔbe jɔknt nnɔ,
Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime bɛn nɛ li lɛ Uwien.

9 Binib bà nuunh uyɛnduɔn ya sɛn nnɔ,
Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime Uwien li yin bɛ u'bumu.

10 Binib bà jinh ijɛnd bi'nimɔnt bo nnɔ,
Uwien ya mɔnm te bi'bo,
kime bɛn nɛ si Uwien ya bɛl.

11 «Binib sukreh nɛ, ki jɛndeh nɛ, ki lienh ni'bo iñɔbonbil kɛ ya bol min bo la, Uwien ya mɔnm te ni'bo. 12 Li te mɛn uyɛnsɔnge ni, kí li poknh, kime ni li lɛ lisuul là yɛbe paaki bó. Bi là jɛnde' *Uwien ya ñɔbonsɔknb bà là te uyo bo nnɔ mɔ nnɔ nɛ.»

* 4:18 Pier ya tingi si: litenpenl nɛ.

Ninbi ne ye miyaam nin kuwenwenku unjendun wuu ni
(Mark 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ «Ninbi ne ye unjendun wuu ya yaam. Ama miyaam saa' ka ji nje la, niba na te ki ji ri fre ki njaake me. Ma ji ye bonn, bi li wule me ne, ne binib ri li taanh mi' bo ki gèbreh.

¹⁴ «Ninbi ne ye unjendun wuu ya wenwenku. Udu wa te ligbengbenl bo na njabe balm. ¹⁵ Unil se' lifrla, wa ri taa senku ki cubn li'bo. U li taa le ki tuon likpenkpenl bo ne, le ri li wendeh ba ke te iden ni. ¹⁶ Ni'mo ya wenwenku ri li wendeh binib ya nun bó, be ri li lenh ni teh na ni mon nno, no ki peke ni' Baa wa te paaki bó.»

Yiko ya wòknm

¹⁷ «La maaleh men ki teh n baa' ri lá ghen *yiko nin Uwien ya njabonsaknb ya gber ne. Ma baa' ri lá ghen tu. N baa' ri lá tien tu cinbe ki ye ma bo ne. ¹⁸ N tokeh ne imàn ne, yiko nno uba kpein monon na ri juore fenn, u'ke li li tien ne. Kutaaku nin kitink li wuake ki kpaan ma ke la, yiko nno ya gbeyoyol liba monon na ri juore fenn. ¹⁹ Nen bo, wa ke kende' yiko nno ni uba bo waamu monon, ki wòkn' binib be ri li teh u'yaam la, u li ye uwaal ne Uwien ya bel ni. Wa ke tuo' *yiko nno, ki wòkn' binib nno la, u li ye ucien ne Uwien ya bel ni. ²⁰ N tokeh ne ne, ni' nimant na cen' *Yiko ya wòknm nin *Farisiambe yaar la, na li li ko *Uwien ya bel ni.»

La cere men ni'benku ni ri li beh tob bo

²¹ «Ni cii' bi lá toke' uyo bo yaab ki ye: «La ku nil. Unil ku' u'to la, bi li bu wo tibuur ne.» ²² Ama min tokeh ne ki teh wa ke ya benku ni ben' u'to bo la, bi li bu wo tibuur ne. Wa ke take' u'to ki ye u ye fenn la, tibuur ya cien bi bu wo tibuur ne. Wa ke take' u'to ki ye u ye uwaar la, u kpe wo ri ko umu wa na ri kpiin ni ne. ²³ Nen bo, a joh a pu Uwien mipum u'ponpuol bo, ki ti tiere' ki ye sin nin a'to njabe mimaam la, ²⁴ taa a'pum nno ki ble li'saan, ki jo ni ti ghen me ki yaan, ki liebe ni ki lá pu Uwien a'pum nno. ²⁵ «Sin nin unil njabe mimaam ne u tuke me ki joh tibuur la, taan nin wo bu'abu tonm, uyo wa ni laan te usen ni. Nno na ri la, u li taa ne ki ti njuk tibuur ya cien, u'mo ri taa ne ki njuk lipekl ya cien wo ri pekn ne. ²⁶ N tokeh ne imàn ne, na ti pen' ki ghen' tibuur ya like la, na ri ne len.»

Linajmaal ya gber

²⁷ «Ni cii' bi lá toke' uyo bo yaab ki ye: «La teh nanjmaal.» ²⁸ Ama min tokeh ne ki teh wa ke liike' upii no u'menku kan' u'ni la, u duon' nin upii nno no u'fel ni. ²⁹ Nen bo, a'nojienunbu ne cereh a biih la, likre bu ki wie ki jende a'ba saan. A'gbenent ya niba bó juore' fenn la, ni tu nin a'gbenent ke ri ko umu wa na ri kpiin ni. ³⁰ A'nojie ne cereh a biih la, cere wu ki wie ki jende a'ba saan. A'gbenent ya niba bó juore' fenn la, ni tu nin a'gbenent ke ri ko umu wa na ri kpiin ni.»

Uje la wie u'po

(Matie 19:9; Mark 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ «Bi ti lá liebe' ki ye: «Unil wie' u'po la, wo ri kele kugbonku ki de wo, ki wuon ki ye u wie' wo ne.» ³² Ama min tokeh ne ki teh uje wa ke ya po na tien' nanjmaal no u wie' wo la, u sureh upii nno wo ri kpende unajmaa ne. Uje wa kuon' bi wie' upii wa la, u tien' linajmaal ne.»

Yesu len' ipòl ya gber

³³ «Ni ti cii' bi lá toke' uyo bo yaab ki ye: «La pole tonnenku bo. A pole' Uwien la, a tien a pole' ki ye ba.» ³⁴ Ama min tokeh ne ki teh ni la li ri pole. Ni la pole taaku, kime kutaaku ye Uwien ya berbiak ne. ³⁵ Ni la pole tink mo, kime kitink ye Uwien ya taan paandeh na bo ne. Ni la pole Yerusalem mo, kime Yerusalem ye Uwien Ubercien ya du ne. ³⁶ La pole a'yul, kime na ri fre ki cere a'yurku kuba monon ri kpende kuyupenpienku, ka ri fre ki cere ku ri kpende kuyubonbonku mo. ³⁷ Ni'lenm ni, ni ye imàn la, ni ye imàn. Ni ti ye kutonnenku la, ni ye ni ye 'kutonnenku'. Ni ji pukn' na ke la, ni ye usenpol, ubiera yaann ne.»

La teh men biere ki tuukeh fen

(Luk 6:29-30)

³⁸ «Ni ti cii' bi lá toke' uyo bo yaab ki ye: «Unil fie' u'to ya nunbu la, be ri fie u'mo yaabu. Unil fekre' u'to ya nin la, be ri fekre u'mo yaal.» ³⁹ Ama min tokeh ne ki teh unil tien' ne mibiern la, la jiin wo biern. Unil kpabe' a'nojiekpienku la, pekre a'nogenkpienku mo ki de wo. ⁴⁰ Unil taa' ne ki jon' tibuur wo ri ti fie a'lierwawaal la, cere wo a'liergbenku mo. ⁴¹ Unil wòbn' ne ki ye a tuke u'tukl ki piere wo kansini uba la, piere wo kansini ule. ⁴² Wa mie' ne nibonn la, pu wo. Wa mo ye a kpende wo nibonn la, la sikre wo buon.»

Li yle men ni'nenendb

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ «Ni ti cii' bi lá toke' uyo bo yaab ki ye: «Li ye wa ye ne, ki li nen wa nen ne.» ⁴⁴ Ama min tokeh ne ki teh: «Li ye men ni'nenendb, ki li kaareh ki dienh binib ba jendeh ne, ⁴⁵ no ki li

yé ni'Baa wà te paaki bó ya bumu, kime wòn ne cèreh u'wien puɔreh ki wendeh bibierdenb nin binimɔnb, ki cèreh utaa mɔ nihi ki dienh binimɔnb nin bibierdenb.»⁴⁶ Ni yíe bà yíe ne baba la, ni li lè li lè suul ba? Bilɛnpotekb mɔnɔn ɲa teh nno-ɔɔ? ⁴⁷ Ni fuondeh ni'yaab baba la, bɛ lèbre'? Bà ɲa yé Sufmbe mɔnɔn ɲa teh nno-ɔɔ? ⁴⁸ Nɛn bo, ninbi li te mɛn mɔnmɔnm ki tí gben tɛn ni'Baa wà te paaki bó te ma bo.»

6

Ni li punh mipum ma bo

¹ «Li bɛn mɛn, ki la teh nimɔnt binib ya nun bó ki nuunh bɛ rí lè kí pèke ne. Ni teh nno la, na rí lè suul ni'Baa wà te paaki bó saan.

² «A pun' ucɛɛkdaan nibonn la, la cuonh ki kpaandeh ni'ke saan tɛn iñuɔn ilele ya nib teh ma itáan ya dur ni nin isenje ni ɲo binib rí lè kí pèke bɛ. N tɔkeh ne imɔn ne, bi laa' bi'suul ɲo. ³ A pun' ucɛɛkdaan nibonn la, la cère a'ɲegen rí li ben a'nojje de' ná. ⁴ Pu wɔ lididikl bo. A'Baa wà lɛnh a teh ná lididikl bo nno ne li su ɲe.»

Ni li káareh ma bo

(Luk 11:2-4)

⁵ «Ni káareh la, ni la li te tɛn iñuɔn ilele ya nib. Bi yíe bɛ rí li sieh itáan ya dur ni nin isennaan ni ne ki káareh ɲo binib rí li lɛnh bɛ. N tɔkeh ne imɔn ne, bi laa' bi'suul ɲo. ⁶ Sin wɔn, a tí rí yíe á káare la, kɔ a'duku ni, kí piin, kí káare a'Baa wà ɲa lɛnh wɔ nno. A'Baa wà lɛnh a teh ná lididikl bo nno ne li su ɲe.

⁷ «Ni káareh la, ni la li káareh ki nɔbleh ki tɛkreh tɛn bà ɲa pɛ Uwien ya sɛn bo. Bi maaleh ki teh bi lienh ki gbiekeh ne la, Uwien li cenge bi'bó. ⁸ La teh mɛn tɛn bɛn, kime ni'Baa bɛn ná wiɛbe ne kí lè na laan mie' wɔ nɛ. ⁹ Ni li káareh ki teh nɔ:

«Ti'Baa wà te paaki bó,
cère binib kɛ rí li boh a'yel,

¹⁰ Cère a'bel rí baa ní,

cère a'yem rí tien tingi ni tɛn paaki bó.

¹¹ De tɛ dinnɔ ya wentunl ya jier,

¹² fère tɛ ti'biil,

tɛn ti'mɔ fèreh ma bà biih tɛ nno.

¹³ La cère tí lu mibiikm ni.

Ama fie tɛ usɛnpol ubierɔ ya nuɔ ni*.

[Kime sin ne si libel nin ufaa nin ukpieke

uyo wà ɲa ɲmɔbe gbenm.]†

¹⁴ «Kime ni fèreh binib bi'biil la, ni'Baa wà te paaki bó mɔ li fère ne ni'yaal. ¹⁵ Ama na fèreh binib bi'biil la, ni'Baa mɔ ɲa rí fère ne ni'yaal.»

Ni lôle' buñɔbu la, ni li teh ma bo

¹⁶ «Ni lôle' buñɔbu la, ni la li saah ni'nun bó tɛn iñuɔn ilele ya nib. Bi saah bi'nun bó ɲo binib rí bende kí ye bi lùo buñɔbu ne. N tɔkeh ne imɔn ne, bi laa' bi'suul ɲo. ¹⁷ Sin wɔn, a lôle' buñɔbu la, fɛnde a'nun bó, kí luobe a'yur mikpɔm, ¹⁸ ɲo binib la bende kí ye a lùo nɔbu. Ama a'Baa wà te a'saan lididikl bo ne ben. Wɔn wà lɛnh a teh ná lididikl bo nno ne li su ɲe.»

Paaki bó ya faal

(Luk 12:33-34)

¹⁹ «La li nuunh mɛn ní lè lifaal kí gbien unɛndun wuu ni. Kime likuotuul nin uyonyon li saa lè. Ne Binasub mɔ li lɔnbe kí kɔ kí suu lè. ²⁰ Ama li nuunh mɛn lifaal lá yebe paaki bó. Nɛn bó kuotuul ɲa rí mɔ lè, nasu mɔ ɲa rí lɔnbe kí kɔ kí suu lè. ²¹ Kime a'faal te ná saan la, a'fɛl mɔ dɔ nɛn saan ne.»

Bununbu yé tigbɛnɛnt ya frl ne

(Luk 11:34-36)

²² «Bununbu yé tigbɛnɛnt ya frl ne. A'nun mɔn la, a'gbɛnɛnt kɛ te kuwenwenku ni ne. ²³ Ama a'nun ɲa mɔn la, a'gbɛnɛnt kɛ te licinñunl ni ne. A'nun yà cèreh a te kuwenwenku ni nno ɲa ji lɛnh la, a te licinñunl là ni nno ji li te milɛ bo?»

Nil ɲa rí fre kí li pɛ cɛnbaambɛ bile bo

(Luk 16:13; 12:22-31)

²⁴ «Nil ɲa rí fre kí li pɛ cɛnbaambɛ bile bo. U li nɛn uba ne, kí li yíe utɔ. U li se uba ya ciɛk bó ne, kí li likeh utɔ fɛnm. Na rí fre kí li pɛ Uwien bo kí liɛbe' kí pɛ ilike mɔ bo.»

* **6:13** Bi li fre kí lebre fie tɛ usɛnpol ubierɔ ya nuɔ ni kí ye nɛn' tɛ mibiɛrm ni mɔ. † **6:13** Bi kpíe' kí kele' tigbɔnt tà nno ya tuba ni: kime sin ne si libel nin ufaa nin ukpieke uyo wà ɲa ɲmɔbe gbenm ɲa te tu'ni.

La cère mən ni'nun n̄ li m̄n tijer nin tiwengolkaar bo

²⁵ «Nen bo ne n̄ tōkeh ne ki teh ni la cère n̄ r̄ li wiebe ne ni li tien ma ki li fuobe bo, ki la li maaleh ki teh: <Ti li ji ba?> Ki la cère n̄ r̄ li wiebe ne ni'ghbenent bo, ki la li maaleh ki teh: <Ti li gole ba?> Limiel ḡa cen' tijer-ii? Tigbenent m̄ ḡa cen' tiwengolkaar-ii? ²⁶ Liike mən inuon ya laanh paaki bó te ma bo. Ya koh, ka ceh ki cōngheh bōnbuon ni. Ama ni'Baa wá te paaki bó ne jindeh yí. Na nín cen' yí pelpel-ii? ²⁷ Ni'ni ḡme ne u'ninm ni, u li fre kí fōkn u'miel waamu m̄onon kí pukn-i?

²⁸ «Be bo ne ni cèreh n̄ li wiebe ne tiwengolkaar bo? Maale mən kí liike kumuoku ni ya sir puh ma bo, ta sōnh tuonl, ka loh kpelcer. ²⁹ Ama n̄ tōkeh ne ne, uber Salom̄on nin u'faaciēnl ke, wa là gole' kpelcer tū m̄on ki baa' mipuum n̄n̄o ya miba m̄onon. ³⁰ Uwien cèreh timōsir tā te dinn̄o kubaaku ni, ki li wun teke umu puh mipum̄onm̄onm̄ la, be li cère wa r̄ tien ninbi binib mim̄onm̄ kí cen timuor-i? Ni'tekjim ne p̄re' ne. ³¹ Nen bo, ni la cère n̄ r̄ li wiebe ne, ki la li maaleh ki teh: <Ti li ji ba? Ti li ḡu ba? Ti li gole ba?> ³² Kime bā ḡa p̄e Uwien ya sen bo ya nun ne m̄on tu ya bont ke bo. Ni'Baa wá te paaki bó ben ki ye ni cieke tibont n̄n̄o ke. ³³ Laan li nuunh mən *Uwien ya bel, kí li teh Uwien yíe nā, u li taa tibont n̄n̄o ke kí pukn ne. ³⁴ Nen bo, la cère mən n̄ r̄ li wiebe ne wenli wá we ní n̄o bo. Wenli ne ni li wun maale wenli ya gber bo. Lidaali là ke nin li'jend ne.»

7

La biindeh mən t̄ob

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ «La biindeh mən nib ḡo Uwien m̄o la biin ne. ² Ni biindeh binib ma bo la, Uwien m̄o li biin ne n̄n̄o ne. Ni taah nā ki bíkreh tibont kí dienh binit̄ob n̄n̄o Uwien m̄o li taa nen ne kí biike kí de ne. ³ Be tien' a lenh kumuoku kúa te a'to ya nunbu ni, ka ji lenh jaantelke wá puon a'yaabu ni? ⁴ A li tien mila kí tōke a'to kí ye: <Cère r̄ ḡen kumuoku kúa te a'nunbu ni n̄o>, ḡo jaantelke puon a'yaabu ni? ⁵ Sin ifuon ilele ya nilo, kp̄ie kí ḡen jaantelke wá puon a'nunbu ni n̄n̄o, kí li lenh m̄onm̄onm̄, kí yaan kí fre kí ḡen kumuoku a'to yaabu ni.

⁶ «La taah mən tibont tā yé Uwien jaar kí dienh isengbele, ḡo í la lá liebe kí k̄k̄ere ne. La taah mən ni'laan kí dienh fangambe, ḡo bi la tete i'bo.»

Li mieh mən, kí li nuunh, kí li ḡih kunagenku

(Luk 11:9-13)

⁷ «Li mieh mən, bi li pu ne; li nuunh mən, ni li le; li ḡih mən kunagenku, bi li piire. ⁸ Kime wá ke mieh la, bi punh wá ne. Wá ke nuunh la, u lenh ne. Wá ke m̄o ḡih kunagenku la, bi piireh ne. ⁹ Ni'ni ḡme ya buk mie' w̄o kp̄on̄o la, u li de k̄ litenl-i? ¹⁰ Bii kí mie' w̄o ujen la, u li de k̄ uwe? ¹¹ Ninbi bibiērdēnb, ni ben kí dienh ni'bumu nā m̄on la, be li tien ni'Baa wá te paaki bó ḡa r̄ cère binib bā mieh w̄o nā m̄on n̄n̄o be r̄ li ne!

¹² «Nen bo, ni yíe binib r̄ li teh ne nā ke n̄n̄o, ni'm̄o r̄ li teh be nen. *Yiko ya gb̄onku nin Uwien ya ḡobons̄kn̄b w̄oknh nā ke n̄n̄o ya tingi n̄n̄o.»

Ni li ḡe bunaḡobu b̄uá kí k̄o

(Luk 13:24)

¹³ «ḡe mən bunaḡobu b̄uá wiebe kí k̄o, kime bunaḡobu b̄uá piē nin usen wá piē jondeh te fenm bó ne. Binib kplendeh usen wá piē ne kí yebe. ¹⁴ Bunaḡobu b̄uá nin usen wá joh limiel bó n̄n̄o ḡa piē. Binib bā nuunh kí lenh u ya sen ḡa yebe.»

Binib ya tetem ne li cère be r̄ bende bi yé bidēnb bā

(Luk 6:43-44)

¹⁵ «Liike mən ni'yul bo nin bitonnēn̄n̄obons̄kn̄b. Bi báareh ni'saan ki te suoo ten ipe ne, ama ki nín ji yé ik̄er kí bre. ¹⁶ Bi'tuon ne li cère ní bende bi yé binib bā ya bol. Ba p̄h c̄c̄e benenk bo. Ka p̄h kenken m̄o konkonbu bo. ¹⁷ Nen bo, busum̄onm̄onbu ke l̄onh ibii yá m̄on ne. Busubu b̄uá ḡa m̄on m̄o l̄onh ibii yá ḡa m̄on ne. ¹⁸ Busum̄onm̄onbu ḡa r̄ fre kí l̄onh ibii yá ḡa m̄on. Busubu b̄uá ḡa m̄on m̄o ḡa r̄ fre kí l̄onh ibii yá m̄on. ¹⁹ Busubu b̄uá ke ḡa l̄onh ibii yá m̄on la, bi li ge b̄uá kí wie umu ni ne. ²⁰ Nen bo, binib ya tuon ne li cère ní bende bi yé binib bā ya bol.»

Uwien ya b̄el ni ya k̄om ya gber

(Luk 13:25-27)

²¹ «Na yé wá ke yih nni ki teh: <Yonbdaan, Yonbdaan>, ne li k̄o Uwien ya b̄el ni. Ama wá teh n'Baa wá te paaki bó yíe ma bo, ne li k̄o u'b̄el ni. ²² Lidaali là Uwien li bu binib tibuur n̄n̄o, binib bā yebe li tōke nni kí ye: <Yonbdaan, Yonbdaan, a ya yel bo ḡa ní ne ti s̄okn' Uwien ya gber; kí ḡore' isenpol binib saan, kí tien' miȳokm ya bont-ii?> ²³ Ne n̄ li tōke be kí ye: <Jende mən n'saan, ma ben ne fiebu. Ni yé bā teh nā bre ne.> »

Binib bile men' bi'dur ma bo
(Luk 6:47-49)

²⁴ «Tɔ, wà ke ciih n'gber tuu nɔ, ki teh tù ye ma la, u naan uje wà ñmàbe miyɛnfuom, ki men' u'duku kutɛntiɛku bo nɛ. ²⁵ Utaa nii', miwuom kɔn', ki puube' ki yile' kuduku nnɔ bo, kutafaaku mɔ fii' ki lekɔn' ku'bo. Kù se kutɛntiɛku bo ma nnɔ, nɛ ka lu'.

²⁶ «Ama wà ke ciih n'gber tuu nɔ, ka teh tù ye ma la, u naan ujeɔr wà men' u'duku litɛngbil bo nɛ. ²⁷ Utaa nii', miwuom kɔn', ki puube' ki yile' kuduku nnɔ bo, kutafaaku mɔ fii' ki lekɔn' ku'bo, nɛ kù lu' kpɛlkpɛl.»

Yesu ya wɔknm ñmàbe mituom

²⁸ *Yesu wɔkn' ki tì gben', nɛ u wɔkn' linigol nnɔ ñfɔbon yà nnɔ cuo' be miyɔkm cɛɛn. ²⁹ Kime ya wɔknh be ten *Yiko ya wɔnwɔknb wɔknh ma bo, u wɔknh be ten unil wà du u wɔknh nà nnɔ bo nɛ.

8

Yesu cère' ujend uba lùore'
(Mark 1:40-45; Luk 5:12-16)

¹ *Yesu jiih lijuol bo, nɛ linigociɛnl pɛ u'bo. ² Tɔ, ujend uba baa' ki lá gbaan' u'ñintuoli, nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, a yíe la, a li fre kí cère rí lùore.» ³ Nɛ *Yesu tɛnde' u'nuɔ ki me' wɔ, nɛ ki ye: «N yíe, lùore.» Nɛ u pɔk ki lùore' i ya tãan bo. ⁴ Nɛ *Yesu ye: «Liike a'yul bo ki la tɔke nil, ama jo kí tí lɛ utɔtɔrke, kí tien lituɔrl tɛn Moyis là ye bɛ rí li teh ma bo. Nɛn nɛ li wuon ki ye a lùore'.»

Yesu buu' sojacien uba ya tonsɔnl
(Luk 7:1-10)

⁵ *Yesu cuonh ki tì kòh Kapernawum ya du ni uyo wà nnɔ, nɛ sojambe kobk ya cien uba baa' u'saan ki gbáan' wɔ ki ye: ⁶ «Yonbdaan, n'tonsɔnl nɛ wɔbe' ki dɔ iden, ki wɔlndeh cɛɛn.» ⁷ Nɛ *Yesu ye: «Min li jo kí tí buu wɔ.» ⁸ Nɛ u tɔke' *Yesu ki ye: «O, Yonbdaan, ma kpɛ á baa kí kɔ n'den. A li len' monɔn ki ye «Faake' la, n'tonsɔnl nnɔ li faake nɛ. ⁹ Kime min monɔn ñmàbe binib bà yé nin nni biciɛnb, nɛ ki mɔ yé sojambe biba ya cien. N tɔke' uba ki ye: «Li joh' la, u joh nɛ, n tɔke' utɔ ki ye «Den' la, u bàareh nɛ. N tí tɔke' n'tonsɔnl ki ye wɔ rí tien nà la, u teh nɛn nɛ.»

¹⁰ *Yesu cii' u'ñfɔbon ma nnɔ, nɛ ní cuo' wɔ miyɔkm, nɛ u tɔke' binib bà pɛ u'bo nnɔ ki ye: «N tɔkeh nɛ imòh nɛ, ma laan laa' nil wà ñmàbe mɛ ye tekjim Israyel yaab ni monɔn. ¹¹ N tɔkeh nɛ nɛ, binib yebe ki li nɛ lenpuoli bó ní nin nintuoli bó ní, kí lá kɛle kí jí *Abraham nin *Isaak nin Sakɔb saan tijer *Uwien ya bel ni. ¹² Ama bi li ñɛn bà bi li si *Uwien ya bel nnɔ kí wíe saali licinñunl ni. Nɛn saan nɛ bi li te ki muoh, ki ñmònh ñfɔgben.» ¹³ *Yesu tɔke' sojambe ya cien nnɔ ki ye: «Li kunh. Nɛ rí tien' ñɛ tɛn a teke' nni kí jin' ma bo.» Nɛ ucien nnɔ ya tonsɔnl faake' i ya tãan bo.

Yesu buu' binib bà bun iwíen ke ya bol
(Mark 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ *Yesu jon' Pier den, nɛ ki laa' Pier ya cɔbnaa dɔ ki bun, u'gbɛnɛnt ton. ¹⁵ *Yesu me' u'nuɔ, nɛ u'gbɛnɛnt songe'. Nɛn saan nɛ u' fii' kí cɛnde' wɔ.

¹⁶ Ní'daali ya tajɔku, nɛ bi tɔke' binib ligol ki baa' Yesu saan isɛnpol ñaake be. *Yesu ñɔre' isɛnpol nnɔ nin u'ñomaam, nɛ ki cère' bà ke bun nnɔ faake'. ¹⁷ U tien' nnɔ ñɔ uñfɔbonsɔknl Esayi là len' nà nnɔ nɛ rí tien nɛ. U là len' ki ye: «Wɔn nɛ ñɛn' tí jiiint, kí teke' tí wíen ke kí tɔke'.»

Binib bà yíe bɛ rí paan Yesu bo ya gber
(Luk 9:57-62)

¹⁸ Tɔ, *Yesu laa' linigol guon' wɔ, nɛ u tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Cère men tí puore kí jo miñuncienm ya gbaatɔl bó.» ¹⁹ Yiko ya wɔnwɔknl uba baa' u'saan, nɛ kí tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a joh nà bó ke la, n li pɛ a'bo nɛ.» ²⁰ Nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Ñɛk ñmàbe ifele, inuon mɔ ñmàbe titer, ama *Unil ya Bijɛ wɔn ña ñmàbe u li kpòkn nà saan yul.»

²¹ Nɛ u'panpaankaab ya uba mɔ tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, cɛbe nni rí jo kí tí sube n'baa ñɔ kí liebe ní kí paan a'bo.» ²² Nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Li pɛ n'bo, kí cère bitenkpiih rí li subeh bí tɔb.»

Yesu cère' kutafaaku ñmile'
(Mark 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ *Yesu kɔn' buñɛrbu nɛ u'panpaankaab mɔ paan' u'bo. ²⁴ Bi joh ma nnɔ nɛ kutafaabiiku kuba fii' miñunm bo kí cèreh ñungbegbel fih kí yildeh buñɛrbu nnɔ bo. Nin nɛn ke ñɔ *Yesu wɔn dɔ nɛ kí gòh. ²⁵ Nɛ bi baa' kí lá finde' wɔ, kí tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, ñmian tɛ, tí benh tí luo nɛ.» ²⁶ Nɛ u ye: «Bɛ tien' ní sen' bujɛwaanbu? Ní'tekjim nɛ pore' nɛ.» Nɛn saan nɛ u' fii'

ki tien' kutafaaku nin miñunm bo. Ne kutafaaku nin miñunm ke ñmile' cim. ²⁷ Ni cuo' binib miyoq, ne bi niireh ki teh: «U yé be ya nitunbu so, kutafaaku nin miñunm ke tí boh wó?»

Yesu ñore' isenpol binib bile saan
(Mark 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Bi tí baa' miñunciem ya gbaatol, Gadara yaab ya tinfenm ni, ne binib bile ñen' ikul bó ní ki cende' wó. Isenpol ne lá ñaake be. Bi lá bre ceen ne, ne nib ña kaabe ki ñeh ni' bó ya sen. ²⁹ Bi laa' *Yesu ma nno, ne ki wuureh i ya taan bo ki teh: «Uwien ya Bijé, tinbi nin sin tu le ne? A baa' á lá jende te ne uyo ña laan baa'-aa!»

³⁰ Tó, fangambe biba mólá te ka foke nin ni'saan ki yebe ka dindin, bi kpaah be. ³¹ Ne isenpol nno gbáan' *Yesu ki ye: «A ñore' te binib bié saan la, á cêbe te tí jo kí tí kó fangambe bié nno.» ³² Ne *Yesu ye: «Li joh men.» Ne í siere' binib nno saan, ki tí kón' fangambe nno. I ya taan bo, ne fangambe nno ke sen' ki tinde' ligbengbenl, ki tí lu' miñunm ni ki luo'.

³³ Bá kpaah fangambe nno sen' ki jon' udu bó, ki tí tóke' binib *Yesu cêre' bijeb nno faake' ma bo nin ná ke tien'. ³⁴ Udu nno ya nib ke ñen' ki lá tuobe' *Yesu usen ni, ne ki gbáan' wó ki ye wó ní ñe bi'tinfenm ni.

9

Uje uba ya taan nin u'nuo faan' Yesu cêre u faake'
(Mark 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ *Yesu liebe' ki kón' buñerbu ki tí puore' miñunciem ki kun' u' du ni. ² Ne bi tuke' uje uba linagenl bo u'taan nin u'nuo ke faan' ki baa' u'saan. U laa' bi teke' wó ki jin' ma nno, ne u tóke' uje wá ya taan nin u'nuo faan' nno ki ye: «N'buké, cuo a'ba, n fère' ñe a'biere ño.»

³ Nen saan ne *Yiko ya wónwóknb biba maaleh ki teh: «Uje wuó sukreh Uwien ne.»

⁴ *Yesu bende' bi'yenmaale, ne ki tóke' be ki ye: «Be tien' ni ñmobe yii ya yemmaalbiere? ⁵ Ni le ba ne faa? N tóke wó ki ye n fère' wó u'biere ne faa bii wó ní fii kí cuon ne faa? ⁶ Nen bo, n li wuon ne kí ye *Unil ya Bijé ñmobe mituom unjendun wuu ni wó ní fère binib bi'biere.» Ne kí tóke' wá ya nuó nin u'taan faan' nno ki ye: «Fii, kí yuure a'nagenl, kí li kunh.»

⁷ Ne u fii', ki kun'. ⁸ Linigol nno laa' nno ma nno, ne ní cuo' be bujewaambu, ne bi pèke' Uwien u de' binib mituom má nno bo.

Yesu yin' Matie wó ní paan u'bo
(Mark 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ *Yesu siere' ni'saan ki joh ma nno, ne ki laa' ulenpotekl uba ke lenpotekbuol, bi yih wó Matie. Ne *Yesu tóke' wó ki ye: «Paan n'bo ní.» Ne u fii' ki paan' u'bo.

¹⁰ Ni ya puoli bó ne *Yesu te Matie den ki jinh tijier. Bilenpotekb ligol nin bibierdenb mólá baa' kí ke wón nin u'panpaankaab saan, ki jinh. ¹¹ *Farisienmbé laa' nno ma nno, ne ki niire' u'panpaankaab ki ye: «Be tien' ni' cenbaa te ki jinh nin bilenpotekb nin bibierdenb-i?»

¹² *Yesu cii' bi len' ma bo, ne ki tóke' be ki ye: «Binib bá ñmobe laanfíe ña nuunh dóktie, bá bun ne nuunh dóktie.» ¹³ Ni kéle' *Uwien ya gbónku ni ki ye: «Uwien ña yie be ní li teh tuóre ki dienh wó, ama u yie be ní li muoh tob micécek m ne. Nen bo, li joh men kí tí benge inñon yie nó ya tingi. Kime ma baa' ní yin nimónh, n baa' ní yin bibierdenb ne.»

Unólóle ya gber
(Mark 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Tó, San ya panpaankaab baa' kí lá niire' Yesu ki ye: «Be tien' tinbi nin *Farisienmbé luoh buñóbu, ne a ya panpaankaab ben ña luoh?» ¹⁵ Ne u jiin' be ye: «Binib bá bi yin' be upiikuon li fere kí li te uyenaa ni uyo wá piice laan te bi'saan-ii? Ama uyo uba we ní be ní ñen piice nno bi'saan. U ya yo ne bi li lóle buñóbu.»

¹⁶ Ne kí tí ye: «Uba ña ní taa kpelcefenku ya jenl, kí lekn liliérkpaal. U tien' nno la, kukpelcefenku ya jenl nno lí kere liliérkpaal nno ne libónl nno ní yebre kí pukn. ¹⁷ Uba mólá ña ní taa midaam má ña laan muo' kí ben' kí pieke iyókpaan ni. U tien' nno la, iyól nno lí kpiere kí saa, ne midaam nno mólá wule kí ñende. Bi piekeh midaam má ña laan muo' kí ben' iyófèn ni ne. Bi tien' nno la, liyól nno ña ní saa, midaam nno mólá ña ní wule.»

Yesu cêre' upii uba faake', ki mekre' kibupiik kiba mólá
(Mark 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ *Yesu te ki lienh, ne ucien uba baa', kí lá gbaan' u'nintuali kí tóke' wó ki ye: «N'bisé kpo' itaan yie bo ne. Ama den kí taa a'nuó kí paan u'bo, ño wó ní liebe kí li fuobe.» ¹⁹ Ne *Yesu fii' kí paan' u'bo nin u'panpaankaab.

²⁰⁻²¹ Tó, upii uba mólá te ni'saan, kí laa' tifer ibin piik nin ile ta gben'. U maale' u'yem ni kí ye: «N me' u'wengolkaar mónon la, n lí faake ne.» Ne kí baa' *Yesu ya puoli bó ní, kí nek'n' wó, ne kí me' u'wengolkaar ya ñogben.

²² *Yesu jiɛbe' ki laa' wɔ, nɛ ki tɔke' wɔ ki ye: «N'bisɛ, cuo a'ba. A'tekjim nɛ ŋmɛn' ŋɛ.» Nɛ u pɔk ki faake' i ya tɔan bo.

²³ *Yesu tɔ baa' ucien nno den, nɛ ki laa' biwopieb nin linigol te ni'saan ki ŋmɔbe kuwaaku ki gbien'. ²⁴ Nɛ u tɔke' be ki ye: «Nɛ mɛn saali, kime kibupiik nno ŋa kpo', ki goh nɛ.» U len' nno ma nno, nɛ bi lɛh wɔ. ²⁵ Bi ŋɔre' linigol nno ki ŋɛn' saali, nɛ u kɔn' kibupiik nno dɔ kuduku kɔa ni nno, ki cuo' ki'nuo, nɛ ki fii'. ²⁶ Nɛ tigber nno yere' ki gbe mitinfɛnm nno ni ni'ke saan.

Yesu cɛre' ijɔn ile likre'

²⁷ *Yesu siere' ni'saan ki bure'. U joh ma nno, nɛ ijɔn ile pɛ u'bo, ki wuureh ki teh: «*Dafid ya yaabile*, muɔ tɛ micɛɛɛkm.»

²⁸ *Yesu tɔ baa' iden, ijɔn nno nɛkn' wɔ, nɛ u niire' yɛ ki ye: «Ni teke' ki jin' ki ye n li fre ki likre nɛ-ɛɛ?» Nɛ i jiin' wɔ ki ye: «A li fre, Yonbdaan.» ²⁹ Nɛ u mɛ' i'nun, ki tɔke' yɛ ki ye: «Nɛ n tien nɛ tɛn ni teke' nni ki jin' ma bo.» ³⁰ Nɛ i likre'. Nɛn saan nɛ u tɔare' ki kpekpe' i'bo ki ye i la tɔke nil. ³¹ Ama bi ŋɛn' ma nno, nɛ ki lienh u'bo mitinfɛnm nno ni ni'ke saan.

Yesu buu' ulentɛb uba

³² Tɔ, uyo wɔ bi ŋɛh nno, nɛ bi tuke' nɔ uje uba usɛnpol cɛre' u'lɛnl tebe' ki baa' *Yesu saan. ³³ *Yesu ŋɔre' usɛnpol nno, nɛ u ji freh ki lienh. Ni cuo' linigol miyɔkm cɛɛn, nɛ bi ye: «Ta laan laa' niɛ ya bonn tinbi Israyɛl yaab ni.»

³⁴ Ama *Farisɛnɛmbe bɛn lienh ki teh isɛnpol ya cɛn nɛ de' wɔ mituɔm u ŋuɔh isɛnpol binib saan.

Yesu muɔh inigol micɛɛɛkm

³⁵ *Yesu cuonh iducenciɛn kɛ ni nin iduwawaale ni, ki wɔknh binib itɔan ya dur ni, ki kpaandeh Uwien ya bɛl ya gbɛmɔnmɔnt, ki buuh iwɛn kɛ ya bol. ³⁶ U laa' inigol, nɛ ki muɔ' bɛ micɛɛɛkm cɛɛn, kime bi dɔre', bi'yɛnm saa', nɛ bi te tɛn ipɛ yɔ ŋa ŋmɔbe wa kpaah yɛ. ³⁷ Nɛ u tɔke' u'panpaankaab ki ye: «Tijier ben' ki yebe, ama bɔ li taan tɔ ŋa ji yebe. ³⁸ Nɛn bo, gbɔan mɛn ukpɛdaan wɔ nɔ sɔn bitonsɔn bɛ nɔ tɔ taan u'jier.»

10

Yesu ya tondb piik nin bile

(Mark 3:13-19; Luk 6:12-16)

¹ Nɛ *Yesu yin' u'panpaankaab piik nin bile nno nɔ, ki de' bɛ mituɔm bɛ nɔ li ŋuɔh isɛnpol binib saan, ki li buuh iwɛn kɛ ya bol.

² U'tondb piik nin bile nno ya yɛl sɔ: ukpiek, Simɔn wɔ bi yih wɔ Pier nno nin u'ninje Andre, Sebede ya hijieɛ Saak nin u'ninje San, ³ Filip nin Batelemi, Toma nin Matie ulɛnpotekl, Alfe ya bijɛ Saak nin Tade, ⁴ Simɔn wɔ ya nun mɔn u'du ya gber* bo nin Sudas Iskariyɔt wɔ lɔ li kuare Yesu nno.

Yesu sɔn' u'tondb piik nin bile

(Mark 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ *Yesu sɔn' u'tondb piik nin bile nno, nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «La jo mɛn bɔ ŋa yɛ Sufmbe ya du ni. Ni'taal la tɛ Samari ya tinɛnm ya du uba mɔnɔn ni. ⁶ Ama li joh mɛn Israyɛl yaab saan, kime bɛn nɛ te tɛn ipɛ yɔ tɔre' usɛn. ⁷ Ni joh la, nɔ li kpaandeh ki teh Uwien ya bɛl nɛkn' nɔ ŋo! ⁸ Ki li buuh biwiɛnb, ki li mɛkreɛh bitɛnkpiib, ki li cɛreh ijend lɔoreh, ki li ŋuɔh isɛnpol binib saan. Ni laa' mituɔm nno ma, na pɛn' niba. Ni'mɔ nɔ li buuh binib, ki la li nuunh paaku. ⁹ Ni joh la, ni la tuke nɔkm, ki la tuke like ya kur, ki la cɔn likbu buba nin bu'tɔbu; ¹⁰ ki la tuke senjokɔl, ki la tuke liɛr ile, ki la tuke tacaan, ki la ŋuuke gbien, kime utonsɔn kɛ jinh u'tuonl bo nɛ.

¹¹ «Ni tɔ baa' udu wɔ ni la, nɔ nuun unimɔn wɔ li teke nɛ u'den, ki li te nɛn saan ki tɔ baa' uyo wɔ ni li siere udu nno ni. ¹² Ni kɔn' iden yɔ ni la, nɔ fuonde iden nno ya nib ki ye: «Li te mɛn uyenduɔn ni.» ¹³ Iden nno ya nib teke' nɛ la, uyenduɔn nno li yɛ bi'yu nɛ. Ama ba teke' nɛ la, u li juore ni'yu nɛ. ¹⁴ Iden yɔ ya nib bii udu wɔ ya nib ŋa teke' nɛ, ka teke' ni'gber mɔ la, nɛ mɛn nɛ ki kpakpaare ni'taan ya tengunku† ki wiɛ nɛ. ¹⁵ N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, lidaali la Uwien li bu binib tibuur nno, binib nno ya tudere li cɛn Sodɔm nin Gomɔr ya du ya nib yu.»

Bi li jɛnde Yesu ya nib ma bo

(Mark 13:9-13; Luk 21:12-17)

* **9:27** Dafid ya yaabile yɛ miyinj mɔ uyo uba la, bi taah mɛ ki yih Uwien lɔ puon' ki ye u li sɔn wɔ nɔ wɔ nɔ li yɛ uɛr nno nɛ. Bi kele' tigbɔnt tɔ Grekmbe ya lenm ni nno, bi kele' ki ye Dafid ya Bijɛ nɛ. * **10:4** Yesu ya yo, Sufmbe ni, biba ya nun lɔ mɔn bi'du ya gber bo nɛ, nɛ bi mɔh bɛ nɔ fiɛ bi'du Erom yaab saan. † **10:14** Sufmbe bo ki kpakpaare itɔan ya tengunku ya tingi si: nɔ kɛ ji tu unil la, ni yɛ u'yaar nɛ, na ji yɛ uba yaar.

¹⁶ «N sɔnh nɛ ma nɔ, ni li te tɛn ipe nɛ te ikɛr ya siik ni. Nɛn bo, ni li ceke tɛn iwe, kɪ li te suoo tɛn inɛnjel. ¹⁷ Li bɛn mɛn binib bɔ, bi lɔ li cuo nɛ ki jon tibuur, kɪ nɪ nɛ inalɛbɛ bi'taan ya dur ni. ¹⁸ Min bo, bi lɔ li tuke nɛ kɪ jo tibuur idu ya ciɛnb nin biɛɛrɛb saan. Nnɔ nɛ ni li yɛ n'mankunb bɛn nin bɔ nɛ yɛ Sufmbɛ kɛ saan. ¹⁹ Bi cuo' nɛ ki jon' tibuur la, la nɪn mɛn ni li len ma bo bii ni li len kɪ ye bɔ. Uyo lɔ baa' la, ni li bɛnde ni li len kɪ ye bɔ. ²⁰ Kime na yɛ ninbi nɛ li len, ni' Baa *Uwien ya Fuoaaanm nɛ li cɛrɛ ni len.»

²¹ «U ya yo nɛ unil li kuɔrɛ u'ninje, bɛ rɪ ku wɔ. Baa mɔ li kuɔrɛ u'buk, bɛ rɪ ku kɛ. Mubumu mɔ li fii kɪ sere mu'naambe nin mu'baambe bo, kɪ cɛrɛ bɛ rɪ ku bɛ. ²² Min bo nɛ binib kɛ li nɛn nɛ. Ama wɔ kɛ li mɪnde kɪ li nɛmɔmɔbɛ kɪ tɪ fɔrɛ nnɔ, wɔn nɛ li nɛmɛrɛ. ²³ Bi jɛndeh nɛ udu uba ni la, nɪ sɛn kɪ jo udutɔ ni. N tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, *Unil ya Bijɛ li baa nɪ kɪ lɛ na laan bɔn' Israyɛl ya du kɛ.»

²⁴ «Wɔ bɛngɛh nɛ rɪ cɛn wɔ wɔknɛh wɔ. Utonsonl mɔ nɛ rɪ cɛn u'cɛnbaa. ²⁵ Ni kɛrɛ wɔ bɛngɛh rɪ li te tɛn wɔ wɔknɛh wɔ nɛ, utonsonl mɔ rɪ li te tɛn u'cɛnbaa. Bi yin' ududaan isɛnpol ya ciɛn Belsebul la, ba rɪ yin u'den yaab mɔ nɔ cɛn' nnɔ-ɔɔ?»

Li fɛngɛ mɛn Uwien baba

(Luk 12:2-7)

²⁶ «Nɛn bo, la fɛngɛ mɛn nib. Niba nɛ te ki buɔ nɔ ba lɔ li nɛn nɛ upaan bo. Tigbɛr tuba mɔ nɛ te kɪ juore kɪ li buɔ nɔ ba lɔ li bɛnde tɔ. ²⁷ N tɔkɛh nɛ nɔ licinɛunl ni nnɔ, kpaande nɛ mɛn kuwenwenku ni. N bunbɛh nɛ nɔ litubl ni nnɔ, kpaande nɛ mɛn kudulɛkaaku ya paaki. ²⁸ La fɛngɛ mɛn nib, kime bi kuuleh tigbɛnɛnt baba nɛ. Ba rɪ frɛ kɪ ku naank. Li fɛngɛ mɛn wɔ li frɛ kɪ ku tigbɛnɛnt nin kinaank kɛ umu wɔ nɛ rɪ kpiin ni. ²⁹ Bi li frɛ kɪ kuɔrɛ inuɔn ile inɛ nɛ? Nin nɛn kɛ nɔ uba mɔnɔn nɛ rɪ lu kɪ kpo nɔ ni' Baa nɛ bɛn. ³⁰ Ninbi wɔn, Uwien bɛn haali ni'yur mɔnɔn ya nɔbu. ³¹ Nɛn bo, la fɛngɛ mɛn. Ni cɛn' inuɔn ligol.»

Li lienh binib ya nun bɔ ki teh a yɛ Yesu yɔ

(Luk 12:8-9)

³² «Wɔ kɛ lienh binib ya nun bɔ ki teh u yɛ n'yɔ la, n'mɔ li len n' Baa wɔ te paaki bɔ ya nun bɔ kɪ ye udaan mɔ yɛ n'yɔ nɛ. ³³ Ama wɔ kɛ lienh binib ya nun bɔ ki teh wɔ yɛ n'yɔ la, n'mɔ li len n' Baa wɔ te paaki bɔ ya nun bɔ kɪ ye udaan mɔ nɛ yɛ n'yɔ.»

Na yɛ nɔkpaan, nɪ yɛ lituɔl nɛ

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ «Ni la li maaleh kɪ teh n' tuke' uɔnɔkpaan nɛ ki baa' uɔnɛndun wuu ni. N tuke' lituɔl nɛ ki baa'. ³⁵ N baa' rɪ pɔare kibujɛbuk nin ki' baa nɛ, kɪ pɔare kibupiiik nin ki' naa, kɪ pɔare yaabise mɔ nin u'cɛ ya naa. ³⁶ Unil den yaab nɛ li yɛ u'nɛnɛndɛb.»

³⁷ «Wɔ kɛ yɛ u'naa bii u' baa kɪ cɛn' min la, wɔ kɛrɛ wɔ rɪ li yɛ n'yɔ. Unil wɔ kɛ mɔ yɛ u' bise bii u' bije kɪ cɛn' min la, u' mɔ nɛ kɛrɛ wɔ rɪ li yɛ n'yɔ. ³⁸ Wɔ kɛ nɛ yuunh u'dɔpɔnɔn kɪ bukeh kɪ paakeh n' bo la, wɔ kɛrɛ wɔ rɪ li yɛ n'yɔ.†

³⁹ «Wɔ nuunh wɔ rɪ fie u'miel la, wɔn nɛ li kpo kɪ juore fɛnm. Wɔ li tuo kɪ kpo min bo nnɔ, wɔn nɛ li lɛ limiel.»

Uwien li su binib ma bo

(Mark 9:41)

⁴⁰ «Unil teke' nɛ la, u teke' min nɛ. Unil teke' nni la, u teke' wɔ sɔn' nni nɪ nnɔ nɛ. ⁴¹ Unil teke' *Uwien ya nɔbonsɔknl kɪ ye u yɛ *Uwien ya nɔbonsɔknl ma nnɔ nɛ cɛrɛ' u teke' wɔ la, u li lɛ *Uwien ya nɔbonsɔknl ya suul. Unil teke' unimɔn kɪ ye u yɛ unimɔn ma nnɔ nɛ cɛrɛ' u teke' wɔ la, u li lɛ unimɔn ya suul. ⁴² N tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, wɔ kɛ de' ibaan yɛ nɔ ya uba kiɔnyibuok baba mɔnɔn, kɪ ye u yɛ n'panpaankɛ ma nnɔ nɛ cɛrɛ' u de' wɔ la, wɔ rɪ lɔ u'suul fiebu.»

11

San wɔ siih binib Uwien ya nɔnm sɔn' u'panpaankaab Yesu saan

(Luk 7:18-35)

¹ *Yesu tɔkɛ' u'panpaankaab piik nin bile bi li tien ma kɪ tɪ gben' ma nnɔ, nɛ ki siere' ni'saan, kɪ jon' kɪ tɪ wɔknɛh binib Uwien ya gɛr, kɪ kpaandɛ tɔ mitinɛnɛm nnɔ ya du ni.

² Tɔ, San wɔ siih binib Uwien ya nɔnm te lipekɪ ni uyo wɔ nnɔ nɛ ki ciɪ' *Uwien ya Nigɛndɛkɛ Kristo ya tɔon bɔ. Nɛ ki sɔn' u'panpaankaab u'saan, kɪ ye bɛ rɪ tɪ niire wɔ kɪ ye ³ wɔn nɛ yɛ wɔ li baa ni' nnɔ bii bi li guure utɔ nɛ?

† 10:38 *Yesu ya yo, bi lɔ ye bɛ rɪ kɛrɛ unil la, wɔn bugbɛn nɛ tukeh u'dɔpɔnɔn kɪ joh bi li tɪ kɛrɛ wɔ nɔ saan.

* 11:3 Bi

ye Wɔ li baa ni la, bi niireh Uwien lɔ pɔon' kɪ ye u li sɔn wɔ nɛ wɔ rɪ lɔ nɛmɛn Sufmbɛ nnɔ nɛ.

⁴ Bi tì niire' Yesu, ne u tåke' be ki ye: «Liebe men kí tì tåke San ni cii' ná nin ni laa' ná: ⁵ ijúon likreh, iwåb cuonh, ijend lùoreh, igbaan ciih, bitenkpiib mækreh, ne bijiinb ciih Uwien ya gbemånmt. ⁶ Wå ña tûre' Uwien ya sen min bo la, Uwien ya månmt te u'bo.»

⁷ San ya panpaankaab liebeh uyo wå nnå, ne *Yesu cin' ki tåkeh linigol San ya gber ki teh: «Ni là jon' kupenpelku ni ní tì liike ba? Ni là jon' ní tì liike limuonl là mitafaam jèngèh lè ne-εε? ⁸ Ni nín là jon' ní tì liike ba? Ni là jon' ní tì liike unil wå guo tikpelcemånmt ne-εε? Binib bà guoh tikpelcemånmt kòh biberb den ne. ⁹ Tå, ni nín là jon' ní tì liike ni lè bonn ne? Ni là jon' ní tì liike *Uwien ya ñåbonsåknl ne-εε? N tåkeh ne imån ne, u cen' *Uwien ya ñåbonsåknl mån. ¹⁰ Kime wån San bo ne ni kele' *Uwien ya gbånku ni ki ye: «Liike, n li sån n'tond wå rí liere ñe, kí lá tåore a'sen.» ¹¹ N tåkeh ne imån ne, ba laan maa' nil uba u cen' San wå siih binib Uwien ya ñunm nnå. Ama unil wå yé uwaal Uwien ya bel ni cen' wå. ¹² Kí ñe San là siih binib Uwien ya ñunm uyo wå kí lá baa fenfennå, bi piikeh Uwien ya bel nin ufaa ne, ne bà faa nuunh be rí fie lè†. ¹³ *Uwien ya ñåbonsåknb ke nin yiko là len' ni li te ma bo, kí lá baa San ya yo. ¹⁴ Ni yie ní cii månmt la, ní li ben kí ye San yé *Uwien ya ñåbonsåknl *Eli wå bi li liebe ní nnå ne. ¹⁵ Wå ñmåbe litubl la, wå rí cii.

¹⁶ «N li taa ba kí nenge fenfennå ya nib-i? Bi naan ten mubumu ne ke kidaak ni ki jeleh, kí tåkeh mu'tomu

¹⁷ ki teh: «Ti piebe' ne liwol,

ne na ñån' ciek.

Ti gen' ikuyuon,

ne na kpiende'»

¹⁸ «Kime San baa' ki kùå tijier tubambe, kí lùoh buñåbu, ka ñuh daam, ne bi ye usenpol ne ñaake wo. ¹⁹ *Unil ya Bijε baa' kí jinñ kí ñuh, ne bi ye: «Liike men uje wuå yé ufonfuåb ne, kí yé udeyibl, kí jåreh nin bilenpotekb nin bibierdenb.» Tå, Uwien ya tåon ne wångeh u'yenfuom mån kí kpe ma bo.»

Ni bre idu ya ña tuo' ki teke' Yesu ki jin' nnå bo

(Luk 10:13-15)

²⁰ Tå, *Yesu cin' kí kånñ nin idu iba ya nib. U là tien' miyåkm ya bont tå yebe idu nnå ni, ne i' nib ña lèbre' bi'tetem. Nen ne cère' u kånñ nin be. ²¹ U len' kí ye: «Korasinn yaabe, ní bre ni'bo. Betsayida yaabe, ní bre ni'må bo. Kime ni laa' miyåkm ya bont tå ni'buol nå, Tir nin Sidån yaab må bi là laa' tå la, bi bi tien' ten bi ke mikuum ne, kí pånpukn' mifentem, ñå kí wuån kí ye bi lèbre' bi'tetem ní wuåke'. ²² N tåkeh ne ne, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnå, ni ya tudere li cen Tir nin Sidån yaab yu. ²³ Ninbi Kapernawum yaabe, ni maaleh kí teh Uwien li duon ne paaki ne-εε? U li jinñ ne kutenkpiiku ni ne. Kime ni laa' miyåkm ya bont tå ni'buol nå, Sodån yaab må bi là laa' tå la, bi'du nnå bi bie kí te ne haali nin dinñ. ²⁴ N tåkeh ne ne, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnå, ni ya tudere li cen Sodån yaab yu.»

Den men Yesu saan kí le lifuorl

(Luk 10:21-22)

²⁵ U ya yo ne *Yesu len' kí ye: «Baa, sin kutaaku nin kitink ya Yonbdaan, a båle' tibont tå biyenfodenb nin bibenbenb nnå, a taa' tå kí wuån' biwaab ne. Nen bo ne n pèkeh ñe. ²⁶ Imån, Baa, a yie ne kí tien' nnå.

²⁷ «Tå, n'Baa ne taa' tibont ke kí ñuku' nni. N'Baa ña rí la, uba ña ben min u'Bije yé udaan wå. Min u'Bije ña rí la, uba må ña ben n'Baa yé udaan wå. Binib bà n yie kí taa' n'Baa kí wuån' be nnå må ben u yé udaan wå.

²⁸ «Ninbi bà ke tuke ituk í kpieke kí jii' nnå, den men n'saan, n li de ne lifuorl. ²⁹ Buke men n'najedebiku, kí cère rí wåkn ne, kime n te suoo ne, kí ñmåbe liyenguol. Ni li le lifuorl n'saan, ³⁰ kime n'najedebiku ya bukm ña faa. N'tukl må ña kpieke.»

12

Saba ya daali ya gber

(Mark 2:23-28; Luk 6:1-5)

¹ *Saba uba ya daali, *Yesu nin u'panpaankaab gèbreh ikpään iba ni. Mikånmt cuo' u'panpaankaab, ne bi cin' kí coh ijifen' kí cienh kí nukèh kí ñmånñ. ² *Farisienmbε laa' bi teh nnå ma nnå, ne bi tåke' *Yesu kí ye: «Liike a'panpaankaab teh yiko ye bi la teh nå *Saba ya daali ma.» ³ Ne u tåke' be ki ye: «Na kaan' *Uwien ya gbånku ni *Dafid là tien' ma bo ne-εε? Mikånmt là cuo' wån nin u'nib, ⁴ ne u kån' Uwien ya ninbonl ni, kí taa' kponå wå

† **11:12** Migbiirm mie ya ciim te bolm mile bo ne: Kí ñe San là siih binib Uwien ya ñunm uyo wå kí lá baa fenfennå, bi piikeh Uwien ya bel nin ufaa ne, ne bà faa nuunh be rí fie lè bii kí ñe San là siih binib Uwien ya ñunm uyo wå kí lá baa fenfennå, binib ya nun mån be rí kå Uwien ya bel ni nin ufaa ne. * **12:1** Bi yin' nå ijifen migbiirm mie ni nnå yé *Sufmbe donbó ya jier tuba ne bi yih tå ble.

bi taa' ki de' Uwien nno wɔn nin ben ɲmɔn'. Ama bitɔtuɔrkaab baba ɲa ɲi la, wɔn nin u'niɓ ɲa ɲmɔbe sɛn be ri ɲmɔn kpɔnɔ nno. ⁵ Bii na kaan' nà kele' yiko ya gbɔnku ni ne? Ni kele' ki ye *Saba ya daali la, bitɔtuɔrkaab kɛndeh *Saba ya daali ya yiko bo ne Uwien ya duku† ni, ama uba ɲa biindeh be. ⁶ N tɔkeh ne ne, unil te nie saan nɔ ki cɛn' Uwien ya duku‡. ⁷ Ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Uwien ɲa yie be ri li teh tuɔre ki dienh wɔ ama u yie be ri li muɔh tɔb micecɛkm ne.» Ni bi ben inɔbon nno ya tingi la, na bi li biindeh binib bɔ ɲa ɲmɔbe biil nɔ. ⁸ Tɔ, *Unil ya Bijɛ ne ɲmɔbe usɛn wɔ ri wuɔn bi li tien nà *Saba ya daali.»

Uje uba ya nuɔ faan', Yesu cɛre u faake' Saba ya daali
(Mark 3:1-6; Luk 6:6-11)

⁹ Tɔ, *Yesu siere' ni'saan, ne ki kɔn' bi'taanl ya duku ni. ¹⁰ Uje uba mɔ te len u'nuɔ uba faan'. Ne bi niire' Yesu ki ye: «Unil ɲmɔbe usɛn wɔ ri buu uwien Saba ya daali-ii?» Kimɛ bi là nuunh bi li dule nà bo ki biin wɔ ne. ¹¹ Ne u ye: «Ni'ni ɲmɛ ne ɲmɔbe upebaab, ne upe nno lu' kubuoku ni *Saba ya daali la, wa ri ɲɛn wɔ? ¹² Unil ɲa cɛn' upe-ee? Nen ne wuɔn' ki ye ti'yiko ye unil ɲmɔbe usɛn wɔ ri tien nà mɔn *Saba ya daali.» ¹³ Ne ki tɔke' uje wà ya nuɔ faan' nno ki ye: «Tɛnde a'nuɔ.» U tɛnde' u'nuɔ ne u jire' u'ciem tɛn u'to. ¹⁴ Nen saan ne *Fariɛnɛmbe nno ɲɛn' ki taan' ki kele' be ri gbiere ki liike bi li tien ma ki ku Yesu.

Yesu yé Uwien ya tonsɔnl ne

¹⁵ *Yesu cii' ma nno ne ki siere' ni'saan. Linigocienl paan' u'bo, ne u buu' bi'ni biwiɛnɓ ke, ¹⁶ ki kpekpe' bi'bo ki ye bi la cɛre be ri bende wɔ. ¹⁷ U tien' nno ɲɔ *Uwien ya ɲɔbonsɔknl Esayi là len' nà nno nè ri tien ne. U là len' ki ye Uwien ye:

¹⁸ «N'tonsɔnl sɔ nɔ,
N yie wɔ,
N'yɛnm sɔnge u'bo,
ne n gɛnde' wɔ.
N li jiin n'Fuoɲaanm u'bo,
ɲɔ wɔ ri li tɔkeh inibol ke n li bu binib tibuur ma bo.
¹⁹ Wa ri li nuunh gber, ka ri li wuureh,
ba ri cii u'waaku bó isɛnje ni.
²⁰ Wa ri tonde limuɔnl là kuɔ' ki gbàabe,
ka ri kpiin lifrl là bench lɛ ri kpiin,
u li te nno ne ki ti baa uyo wà
u li cɛre nibonmɔnn ri liere usɛn.

²¹ «Wɔn bo ne inibol ke li ɲmɔbe lidɛndɛnl.»

Biba ye Yesu ɲmɔbe Belsebul ya tuɔm ne
(Mark 3:20-30; Luk 11:14-23)

²² U ya yo ne bi tuke' ni uje uba ki baa' *Yesu saan. Usɛnpol ne cɛre' u yé ujuɔn, u'lenl mɔ tebe'. *Yesu buu' wɔ, ne u ji freh ki lienh, ki lenh mɔ. ²³ Ni cuo' linigol nno ke miyɔkm, ne bi lienh ki teh: «Uje wuɔ ɲa lii ye *Dafid ya yaabil-ii?»

²⁴ Ama *Fariɛnɛmbe cii' nno ma nno, ne ki lienh ki teh isɛnpol ya cien Belsebul ne dienh wɔ mituɔm u ɲuɔh isɛnpol binib saan. ²⁵ *Yesu ben bi'yɛnmaale ma nno, ne ki tɔke' be ki ye: «Libɛl là ke ya nib bore' tɔb ki kɔnh bi'ɲmiɛl ni la, libɛl nno li juore fɛnm ne. Udu uba ya nib bii iden iba ya nib mɔ bore' tɔb, ki kɔnh bi'ɲmiɛl ni la, udu nno bii iden nno mɔ li juore fɛnm ne. ²⁶ Nen bo, Satan liebe' ki ɲuɔh wɔn Satan binib saan la, u kɔnh nin u'ba ne, ne u'bel li tien mila ka ri juore fɛnm-i? ²⁷ Ni len' ki ye isɛnpol ya cien *Belsebul ne de' nni mituɔm n ɲuɔh isɛnpol binib saan. Tɔ, ɲmɛ nin de' ni'panpaankaab mɔ mituɔm bi ɲuɔh isɛnpol binib saan-i? Ni'panpaankaab teh ma bo ne li wuɔn ki ye ni ɲmɔbe imɔn bii na ɲmɔbe. ²⁸ Ama *Uwien ya Fuoɲaanm ne dienh nni mituɔm n ɲuɔh isɛnpol. Nen ne wuɔn' ki ye Uwien ya bel baa' ni ni'saan. ²⁹ Mitɔm la, uba ɲa ri fre ki kɔ ufeɛaa den, ki fie u'bont, ka ɲmɔbe tuɔm mà u li kpie ki lɔle wɔ ki yaan. U lɔle' wɔ la, u ya yo ne u li fre ki kɔ u'den ki fie u'bont.

³⁰ «Wà ke ɲa se n'ciɛk bó la, u nen nni ne. Wà ke ɲa taakeh ki toreh nni la, u kpiɛndeh ne. ³¹ Nen bo, n tɔkeh ne ne, Uwien li fère binib bi'biere ke, ki fère be bi sukreh wɔ isuk ya ke. Ama unil suke' *Mifuoɲaanm mɛn la, Uwien ɲa ri fère wɔ. ³² Unil len' *Unil ya Bijɛ bo fɛnfɛnm la, Uwien li fère wɔ. Ama unil len' *Mifuoɲaanm mɛn bo fɛnfɛnm la, Uwien ɲa ri fère wɔ kitink kiɛ bo, ka ri fère wɔ paaki bó mɔ.»

Busubu nin bu'bii ya gber
(Luk 6:43-45)

† 12:5 Migbiirm mie ni bi ye Uwien ya duku la, ba niireh kuduku nno ya benku ni baba, bi niireh iluo mɔ ne. Nà saan ke bi ye Uwien ya duku la, bi sɔbe ki niireh iluo nno ne. ‡ 12:6 Bi li fre ki lebre Unil te nie saan nɔ ki cɛn' Uwien ya duku ki ye nà cɛn' Uwien ya duku te nie saan nɔ mɔ.

³³ «Ní li ben kí ye busubu mɔn la, bu' bii mɔ li mɔn ne. Bù bre la, bu' bii mɔ li bre ne. Busubu ya bii ne li cèrè be ní bende bù yé busubu búa ya bol. ³⁴ Iwaaleb ninbi, ni bre ma nno, ni li tien mila kí len inɔbon ya mɔn-i? Kime unil ke len' ki kun' ná bó la, ní ñen' iyennaale ya te u'fel bo ne. ³⁵ Unimɔn ya yennaalmɔnmɔn ne cèrèh u teh ná mɔn, ne ubierdaan ya yennaalbiere cèrèh u teh ná bre.

³⁶ «Ní tókeh ne ne, lidaali là Uwien li bu binib tibuur nno, nen daali ne u li niire be bi là len' ñobonfenfenn wá ke nno ya gber. ³⁷ A'lenm bo, ne Uwien li bù ñe ugbemɔndaan bii u li biin ñe.»

Bi yte Yesu ní tien miyɔkm ya bonn
(Mark 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ U ya yo ne *Yiko ya wɔnwɔkn biba nin *Farisienmbe biba toke' *Yesu ki ye: «Cenbaa, ti yé á tien miyɔkm ya bonn niba ne tí lɛ.» ³⁹ Ne u toke' be ki ye: «Ninbi fenfennɔ ya nibe, ni yé binibierb ne, ka cuube Uwien saan, ne ki nuunh ní lɛ miyɔkm ya bonn. *Uwien ya ñobonsɔknl *Sonas ya yɔkm ya bonn baba ña ní la, na ji li lɛ yɔkm ya bontɔnn niba. ⁴⁰ Sonas là tien' ujencien ya benku ni iwien ita nin tiñont tuta ma nno, nno ne *Unil ya Bijɛ mɔ li tien kitink ni iwien ita nin tiñont tuta. ⁴¹ Uwien li bu binib tibuur lidaali là nno, Ninif yaab li fii kí sere fenfennɔ ya nib ya nun bó kí biin be. Kime *Sonas là kpaande' Ninif ya du ni Uwien ya gber ma nno, bi là cii' ne ki lebre' bi' tetem. Ama unil te nie saan nɔ ki cen' *Sonas. ⁴² Uwien li bu binib tibuur lidaali là nno, *Seba ya piiber li fii kí biin fenfennɔ ya nib, kime u là ñen' ní fɔnfɔkm ne wɔ ní lá cenge Salomɔn ya yenfogber. Ama unil te nie saan nɔ ki cen' Salomɔn.»*

Isenpol liebe' unil bo la, ní bre u'bo ma bo
(Luk 11:24-26)

⁴³ «Usenpol siere' unil saan la, u cuonh ki lindeh kupenpelku ni ne, ki nuunh u li kèlè ná saan kí fuore. U tí luo' la, ⁴⁴ ne wɔ ní ye u li liebe ki tí kɔ u là ñen' ná saan nno ne. U li liebe ní kí lɛ niba ña te u'kɔnkɔn nno ni, bi tɔrè' kí ñèrè' wú, kí tien' tibonmɔnmɔnt len. ⁴⁵ Nen saan ne u li jo kí tí taa ní isenpol ilole yá bre kí cen' wɔn, i'ke ní lá li ñaake unil nno bo, kí cèrè wɔ ní juore fennm kí cen u là te mikpiekm ma bo. Ní li te nno ne fenfennɔ ya nibierb mɔ bo.»

Yesu ya naa nin u'ninjieb
(Mark 3:31-35; Luk 8:19-21)

⁴⁶ *Yesu laan bie kí lienh nin linigol nno, ne u'naa nin u'ninjieb baa' kí lá se saali kí nuunh be ní toke wɔ tigber. ⁴⁷ [Ne linigol nno ni uba toke' wɔ kí ye: «A'naa nin a'ninjieb se saali kí nuunh be ní toke ñe tigber.»] ⁴⁸ Ne *Yesu jiiin' wɔ kí ye: «Ñme yé n'naa? Bi lɛ yé n'ninjieb-i?» ⁴⁹ Ne kí tende' u'nno kí wuon' u'panpaankaab kí ye: «Liike men, n'naa nin n'ninjieb so. ⁵⁰ Unil wá ke teh n'Baa wá te paaki bó yíe ma la, wɔn ne yé n'ninje, kí yé n'ninse, kí yé n'naa.»

13

Wá plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm
(Mark 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Nen daali ne *Yesu ñen' kí jon' kí tí kèlè' miñuncienm ya gbaal. ² Linigocienl taan' u'saan, ne u'kon' kí kèlè' buñerbu buba ni. Linigol nno ke se miñunm ya gbaal. ³ Ne u tókeh be tibont tú yebe mikpenjenm ni. U tókeh be kí teh: «Ukpaal uba ne là jon' wɔ ní tí plè' tibonbuor ya bim. ⁴ U plèh ma nno, miba lu' usengbe, ne inuon baa' kí lá kí jin' mè. ⁵ Mitòm lu' kutentiekú bo, tenbim ña yebe ná saan. Tenbim ña yebe ma nno, ne mí pen' tonm. ⁶ Uwien ñen' kí tonge', ne kí se' mè. Ma ñmobe ñaan mɔnmɔnm ma nno, ne mí waan', kí kpo'. ⁷ Mitòm mɔ lu' kujegorku ni. Ne kujegorku kpèrè', kí wɔbn', kí ku' mè. ⁸ Mitòm mɔ lu' kitiñmɔnmɔnk bo, ne kí lùon'. Miba lùon' kòkòk, mitòm piluoluob, mitòm mɔ pitata.

⁹ «Wá ñmobe litubl la, wɔ ní cii.»

Be tien' Yesu pɔh binib mikpenjenm-i?
(Mark 4:10-12; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ne u'panpaankaab baa' kí lá niire' wɔ kí ye: «Be tien' a pɔh be mikpenjenm-i?» ¹¹ Ne u jiiin' be kí ye: «Uwien cèrè' ninbi ne bende' u'bel ya ghebalkaar, ama wa cèrè' ben bende'. ¹² Kime wá ñmobe la, bi li de wɔ kí pukn, ne wɔ ní li ñmobe kí gbien. Wá ña ñmobe la, bi li fie u ñmobe ná waamu nno mɔnmɔn ne. ¹³ Nen ne cèrè' n'pɔh be mikpenjenm. Kime bi likeh ne ka lenh, kí cengeh ka ciih, ka bende' ni'tingi mɔ. ¹⁴ Bi te nno ñɔ *Uwien ya ñobonsɔknl Esayi là len' ná nno nè ní tien ne. U là ye:

«Ní li ciih ka bende' ni'tingi,
kí li likeh ka lenh.

¹⁵ Kime udu wuu ya nib ya yul faa ne.

Bi kpɛ bi'tub ne,
 ki ŋuun',
 ka yie bi'nun ri le,
 ka yie bi'tub ri cii,
 ka yie be ri bende ni'tingi bi'yenn ni,
 ka yie be ri lɛbre bi'tetem,
 ŋɔ ri buu be.» »

¹⁶ «Ninbi wɔn, Uwien ya mɔnm te ni'bo, kime ni'nun lenh, ni'tub mɔ ciih. ¹⁷ N tɔkeh ne imɔn ne, *Uwien ya ŋɔbonsɔknɔn nin bigbɛmɔndɛnb ligol lɔ yie be ri le ni lenh nɔ, ne ka laa' nɛ, ki yie be ri cii ni ciih nɔ, nɛ ka cii' nɛ.»

Wɔ plɛ' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi
 (Mark 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ «Ninbi, cenge men wɔ plɛ' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi. ¹⁹ Wɔ ke ciih Uwien ya bel ya gber, ka bɛndeh tu'tingi la, usɛnpol ubierɔ bɔareh nɛ, ki ŋɛndeh bi bule' nɔ u'fɛl ni nɔ. Mibim mɔ lu' usɛngbe nɔ ya tingi nɔ. ²⁰ Mibim mɔ lu' kutɛntiɛku bo nɔ mɔ yɛ unil wɔ ciih Uwien ya gber, ki teknh tɔ tontonm nin uyɛnsɔngɛ, ²¹ ama ka cɛreh tɔ kpaakeh ŋaan u'fɛl ni, ka wuɔkreh u'ni mɔ nɛ. Liwɔbl bii ijend tu' wɔ tu'bo la, u pɔk kɔ taa tɔ kɔ wiɛ nɛ. ²² Mibim mɔ lu' kujɛgorku ni nɔ mɔ yɛ unil wɔ ciih tigber nɔ, uɛɛndun ya gber nin lifaal ya yɛnmaale yɔ lɛreh binib nɔ, wɔbndeh tɔ, ki cɛreh ta ri fre kɔ sɔn tuonl nɛ. ²³ Mibim mɔ lu' kitinmɔnmɔnk bo nɔ mɔ yɛ unil wɔ ciih tigber nɔ, ki bɛndeh tu'tingi ki te tɛn mibim mɔ lɔonh nɛ. Miba lɔonh kokobk, mitɔm piluoluob, mitɔm mɔ pitata.»

Utelmente ya kpenjenm

²⁴ *Yesu ti pɔn' linigol nɔ mikpenjentɔm ki ye: «Uwien ya bel naan ukpaal wɔ plɛ' ifi u'kpɔabu ni nɛ. ²⁵ Binib ti duɔn' ki gɔn' uyo wɔ nɔ, nɛ u'ennɛnd baa' ki taa' utelmente ki plɛ' ki ŋmɛrɛ' ifi nɔ ni, nɛ ki bure'. ²⁶ Ifi nɔ ti kpɛrɛ' ki maa' ma nɔ, nɛ bi laa' utelmente mɔ te i'ni. ²⁷ Nɛ ukpaal nɔ ya tonsɔnb niire' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ŋa lɔ plɛ' ifi baba nɛ a'kpɔabu ni-ii? Utelmente wɔ mɔ ŋɛn' la?» ²⁸ Nɛ u ye: «N'ennɛnd nɛ tien' nɔ.» Nɛ bi niire' wɔ ki ye: «A yie ti jo kɔ ti ŋɛɛbe wɔ?» ²⁹ Nɛ u ye: «Hnhn. Dɔan men. Ni ye ni ŋɛbe utelmente nɔ la, nba la ni li ŋɛbe kɔ kpɔbe ifi iba. ³⁰ Cɛrɛ men ifi nɔ nin utelmente nɔ ke ri li te kɔ ti be. Ni ti kpaan' uceceyo la, n li tɔke bificeb kɔ ye be ri kpɛ kɔ ŋɛɛbe utelmente nɔ kɔ lɔlɔle, kɔ ti sɛ, ŋɔ kɔ yaan kɔ ce ifi nɔ kɔ ti cɔn n'ɔnbuɔn ni.» »

Mibim mɔ ŋilke ya kpenjenm
 (Mark 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ *Yesu ti pɔn' be mikpenjentɔm ki ye: «Uwien ya bel naan mibim mɔ bi yih mɛ mutaar uje uba taa' mɛ ki bule' u'kpɔabu ni nɛ. ³² Men nɛ yɛ mibim mɔ ŋilke tikpinsir ke ya bim ni. Ama mi pɛn' la, mi li kpɛrɛ kɔ gɛbre kpinsiiku ke kpinsiiku, ki tien busubu nɛ inuɔn ri li bɔareh ki lɔ tɛreh bu'sigben bo ki kɔh.»

Kpɔnɔ ya ŋɔke ya kpenjenm
 (Luk 13:20-21)

³³ *Yesu ti pɔn' be mikpenjentɔm ki ye: «Uwien ya bel naan kpɔnɔ ya ŋɔke wɔ upii uba bun' kpɔnɔyom mɔ dindin, ki taa' wɔ ki tien' len, nɛ kpɔnɔ nɔ ke nuule' nɛ.»

Be tien' Yesu pɔh binib mikpenjenm-i?
 (Mark 4:33-34)

³⁴ *Yesu tɔkeh inigol ni'ke mikpenjenm ni nɛ. Wa tɔkeh be tuba ka pɔn' be kpenjenm. ³⁵ U teh nɔ ŋɔ *Uwien ya ŋɔbonsɔknɔ lɔ len' nɔ nɔ nɛ ri tien nɛ. U lɔ yɛ:
 «N li yɔare n'ɔbu ki pɔ mikpenjenm,
 ki kpiire tibonbɔlkaar tɔ lɔ te
 haali uɛɛndun ya cincinyo nɔ.»

Utelmente ya kpenjenm ya tingi

³⁶ *Yesu dɔan' linigol nɔ, ki liebe' ki kun'. Nɛ u'panpaankaab baa' u'saan ki niire' wɔ ki ye: «Tɔke te utelmente wɔ te ifi ni nɔ ya kpenjenm ya tingi.» ³⁷ Nɛ u ye: «Ukpaal wɔ plɛ' ifi nɔ yɛ *Unil ya Bijɛ nɛ. ³⁸ Bukpɔabu nɔ yɛ uɛɛndun wuu nɛ. Ifi nɔ yɛ Uwien ya bel ni ya nib nɛ. Utelmente nɔ yɛ usɛnpol ubierɔ ya nib nɛ. ³⁹ Ukpaal ya nennɛnd wɔ plɛ' utelmente nɔ yɛ usɛnpol nɛ. Lificeb yɛ uɛɛndun ya gbenm nɛ. Nɛ bificeb nɔ yɛ *Uwien ya tondb. ⁴⁰ Utelmente ya ŋɛbm kɔ ti sɛ nɔ yɛ uɛɛndun ya gbenm lɔ li te ma bo nɛ. ⁴¹ *Unil ya Bijɛ li sɔn ni u'tonsɔnb Uwien ya tondb uɛɛndun wuu ni, be ri lɔ cuo bɔ tulndeh binib nin bibierdenb ke kɔ ŋɛn be u'bel ni, ⁴² kɔ ti wɛ umucien ni. Nɛn saan nɛ bi li muɔh ki ŋmɔnh iŋɔgben. ⁴³ U ya yo nɛ binimɔnb li te bi'Baa ya bel ni ki windeh tɛn uwien. Wa ŋmɔbe litubl la, wɔ ri cii.»

Lifaal lɔ buɔ ya kpenjenm

⁴⁴ «Uwien ya bel naan lifaal là buo bukpaabu buba ni ne. Unil uba laa' lifaal nno, ne ki taa' lè ki nèbre' ki bôle'. Nì ñmaake' wò ki tì kende', ne u jon' ki tì kuore' u'bont ke, ki liebe' ki tì de' bukpaabu nno.»

Lilenbimənmənl ya kpenjənm

⁴⁵ «Uwien ya bel liebe' ki naan ukpenkpend wà cuonh ki nuunh ilenbii* yà mən wò rí de ne. ⁴⁶ U tì laa' lilenbimənmənl là ñmobe kudaaku ki gbien', ne ki jon' ki tì kuore' u'bont ke, ki liebe' ki tì de' lè.»

Bubebu ya kpenjənm

⁴⁷ «Uwien ya bel tì liebe' ki naan bubebu ne bi wié' bù miñunm ni, ki cuo' ijən ke ya bol. ⁴⁸ Bù gbe ijən ma nno, ne bi dere' bù ki ñen' liwəl bo, ki kèle' ki gəngənde' bi jinh yà ki kpjen' ikpencub ni, ki taa' ba jinh yà ki wié'. ⁴⁹ Uñendun ya gbenm mō lā li te nno ne. Uwien ya tondb lā li baa uñendun ni, ki bore bibierdenb nin binimənb ⁵⁰ kī taa bibierdenb ki wié umucien ni. Nen saan ne bi li muəh ki ñmənħ iñəgben.»

Tibonkpaar nin tibonfənt ya gber

⁵¹ *Yesu niire' u'panpaankaab ki ye: «Ni cii' ni'ke ya tingi-ii?» Ne bi tuo' hnn. ⁵² Ne u ye: «Nno ne *Yiko ya wənwəknl wà ke paan' Uwien ya bel ya gber bo la, u naan udendaan wà ñendeh u'faal ni tibonkpaar nin tibonfənt ne.»

Nasaret ya nib ña teke' Yesu ki jin'

(Mark 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Tò, *Yesu pən' mikpenjənm nno ki tì gben' ma nno, ne ki siere' ni'saan, ⁵⁴ ki liebe' u'du ni, ki wəknh binib Uwien ya gber bi'taanl ya duku ni. U'wəknm cuo' be miyəkkm, ne bi niireh təb ki teh: «U laa' la mié ya yenfuom-i? U laa' la mié ya tuəm ki teh miyəkkm ya bont-i? ⁵⁵ Kanpinta ya bije ña ñi-ii? Ba yih u'naa Mari-ii? Saak nin *Yosef nin Simən nin Sudas ya ninje ña ñi-ii? ⁵⁶ U'ninsieb ke ña te ne ié saan-ii? U'nín laa' nen ke le saan-i?» ⁵⁷ Nno ne bi'yənm ña ñmaake' u'bo, ne ba teke' u'gber.

Ne *Yesu take' be ki ye: «*Uwien ya ñobonsəknl ke ñobonsəknl ya tiema du ni yaab nin u'den yaab baba ne ña boh wə.» ⁵⁸ Ba teke' wə ki jin' ma nno, ne wa tien' yəkkm ya bont tū yebe ni'saan.

14

San wà là siih binib Uwien ya ñunm ya kuum

(Mark 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ U ya yo ne Galile ya ber Herod, cii' bi lienh *Yesu bó, ² ne ki toke' u'tonsənb ki ye: «San wà là siih binib Uwien ya ñunm nno ne. U məkke' bitenkpiib ni ne. Nen ne cère' u ñmobe mituəm ki teh miyəkkm ya bont.»

³ Tò, nà cère' Herod len' nno si: u là sən' u'sojambé bi tì cuo' San, ki lôle' wə tikudəkr, ki pekn', ñə nē rí ñmaake u'ninje Filip ya po Herodiyad ne. ⁴ Kime San là toke' Herod ki ye wa ñmobe sen wə rí taa u'ninje Filip ya po Herodiyad kī kuən. ⁵ San là len' nno ne Herod yie wə rí ku wə, ama ki ji fenge Sufmbé, kime bi lienh ki teh San yé *Uwien ya ñobonsəknl ne.

⁶ Herod maa' uwien wà nno gəbre' ki baa', ne u tien' kunacenku. Herodiyad ya bisé baa' ki lá ñən' kiciək Herod nin u yin' bā kunacenku nno ya nun bó. Herod ya yənm sənge' u'bo, ⁷ ne u pole' ki ye u mie' wə nà ke la, u li de wə.

⁸ Ne u'naa sure' wə u toke' Herod ki ye: «N yie á tükre San wà siih binib Uwien ya ñunm nno ya yul ne, kī kpjen kikensenk ni kí de nni.» ⁹ U len' nno ma nno, ne nī saa' uber Herod ya yənm. Ama u pole' bicənb ya nun bó ma nno, nen ne cère' wa yie'. ¹⁰ Nen saan ne u sən' soja uba ki ye wə rí jo lipəkl bó kī tì tükre San ya yul nī. ¹¹ Soja nno tuke' li'yul nno nī kikensenk ni, ki lá de' uje'faan nno. Ne u'mō taa' ki tì de' u'naa. ¹² San ya panpaankaab baa' ki lá yuure' u'gbenənt ki tì sube', ne ki jon' ki tì toke' *Yesu tigber nno.

Yesu jin' linigociənl liba

(Mark 6:30-44; Luk 9:10-17; San 6:1-14)

¹³ *Yesu cii' nno ma nno, ne wən nin u'panpaankaab kən' buñerbu ki bure' bi'baba nib ña te nà bó. Inigol cii' u bure', ne ki ñen' idu ni, ki cuon' ki paan' u'bo. ¹⁴ *Yesu ñen' buñerbu ni uyo wà nno, ne ki laa' linigociənl liba. Ne ki muo' be micəcəkkm cəen, ki buu' bi'ni bā bun.

¹⁵ Nì juare', ne u'panpaankaab baa' ki lá toke' wə ki ye: «Ti te ñien ña te nà saan ne, ne nī gəbre' tijer ya ji yo ma nno, cère linigol lié lè rí jo idu ni kī tì de' tijer kī jì.» ¹⁶ Ne u ye: «Na cieke be rí jo, ninbi bugben, de be men be rí jì.» ¹⁷ Ne bi ye: «Ti ñmobe kpəno uñun nin ijən ile baba ne.» ¹⁸ Ne u ye: «Taa nī men.» ¹⁹ Ne ki toke' linigol nno ki ye lè rí kèle timuər bo tingi ni. Ne ki

* 13:45 Bi yin' nà lilenbil nno yé nibonn nà windeh ne. Bi wokreh mituncienm ya wenfuobk kiba ne ki ñendeh nē.

yuure' kpɔnɔ unɔn nin ijen ile nno, ki yaare' ki liike' paaki, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ, ki taa' ki de' u'panpaankaab, ne bi gbiire' linigol nno. ²⁰ Bi'ke nɔmɔn' ki gbo', ne bi tantaan' kpɔnɔjen nin ijenjen ya sien' nno, ki gbien' ikpencub piik nin ile. ²¹ Binib bɔ jin' tijer nno, bijeb la li baa ten itur inɔn. Ba kaan' piib nin bumu.

Yesu cuonh miɔnum bo

(Mark 6:45-52; San 6:15-21)

²² I ya taan bo, ne *Yesu wɔbn' u'panpaankaab ki ye be ri liebe ki kɔ buɔterbu nno ki liere wɔ usen, ki puore miɔncienm ki jo ligbaatɔl, nɔ wɔ ri cɛbe linigol nno ki yaan. ²³ U cɛbe' lɛ, ne ki don' lijuɔl bo u'baba wɔ ri kɔare. Ni ti biire' ki laa' u biɛ ki te lijuɔl nno bo ne. ²⁴ U ya yo ki laa' u'panpaankaab mɔ te buɔterbu ni ki jende' liwɛl nɔ. Kutafaaku fi' ki tobreh be, inɔngbegbel jengeh buɔterbu nno. ²⁵ Ikuoje muɔh uyo wɔ nno, ne u cuonh miɔnum bo, ki tuo bi'saan. ²⁶ U'panpaankaab laa' u cuonh miɔnum bo ma nno, ne bi'fel sen' cɛen. Bi maaleh ki teh ni yɛ ufenfend ne, ne ki wuure' ijenwaanwuure.

²⁷ Ne u tɔke' be i ya taan bo ki ye: «Cuo men ni'ba. Min *Yesu ne. La sen men jɛwaanbu.» ²⁸ Ne Pier ye: «Yonbdaan, ni mɔnbe ki yɛ sin ne la, cɛre n'mɔ ri cuon miɔnum bo ki baa a'saan.» ²⁹ Ne *Yesu ye: «Den.» Ne u ŋen' buɔterbu ni, ki cuonh miɔnum bo ki joh *Yesu saan. ³⁰ Ama u laa' kutafaaku joh ki faa ma nno, bujɛwaanbu cuo' wɔ, ne u cin' ki feleh ki kɔh miɔnum ni, ne ki wuure' ki ye: «Yonbdaan, nɔmɔn nni.» ³¹ *Yesu tɛnde' u'nuɔ ki cuo' wɔ i ya taan bo ne ki tɔke' wɔ ki ye: «A'tekjim ne pɔre' nɛ. Be tien' a jieh?» ³² Bi'ke bile kɔn' buɔterbu ni uyo wɔ nno, ne kutafaaku nno go. ³³ Nen saan ne bɔ te buɔterbu ni nno gbaan' *Yesu ya nintuɔli ki ye: «Imɔn, a mɔnbe ki yɛ Uwien ya Bijɛ ne.»

Yesu cɛre' biwiɛnb faake' Genesaret ya tinfenm ni

(Mark 6:53-56)

³⁴ Bi ti baa' miɔncienm ya gbaatɔl, Genesaret ya tinfenm ni, ne ki ŋen' buɔterbu ni. ³⁵ Ni'saan ya nib bende' Yesu, ne ki sɔkn' mitinfenm nno ya nib ke, bi taa' biwiɛnb ke ki baa' u'saan, ³⁶ ki gbɔanh wɔ ki teh wɔ ri cɛre biwiɛnb ri me u'lierku ya ŋɔgben baba. Bɔ ke me' u'lierku ya ŋɔgben nno ke faake' ne.

15

Yesu nin Sufmbe ya yaajebok ya gber

(Mark 7:1-13)

¹ Tɔ, *Farisienmbe nin *Yiko ya wɔnwɔknb biba ŋen' Yerusalem bɔ ki baa' *Yesu saan, ne ki niire' wɔ ki ye: ² «Be tien' a'panpaankaab saah ti'yaajebok-i? Kimɛ bi jinh tijer ne ka nire' ki paan' iyaajebok ye ma bo.» ³ Ne *Yesu jii' be ki ye: «Be tien' ninbi kɛndeh Uwien ya wɔl bo ni'yaajebok bo? ⁴ Kimɛ Uwien la len' ki ye: «Li boh a'naa nin a'baa', ki ti len' ki ye: «Unil take' u'naa bii u'baa liɔɔnɔnbil la, be ri ku wɔ.» ⁵ Ama ninbi wɔknh binib ki cɛreh wɔ ke lienh ki teh u bi li de u'naa bii u'baa nɔ nno, wa ji li fre ki de wɔ nɛ, ni yɛ Uwien yaann ne. ⁶ Ne udaan nɔ ji boh u'naa nin u'baa. Nno ne ni taah ni'yaajebok ki lɛbeh Uwien ya gber. ⁷ Ninbi iɔnɔn ilele ya nibe, *Uwien ya ŋɔbɔnsɔknl Esayi la len' ni'gber ma nno, u la nɔmɔbe imɔn ne. U la len' ki ye Uwien ye:

⁸ «Binib biɛ pɛkeh nni buɔɔbu ni ne,

bi'yɛnm nɔ neke n'saan.

⁹ Bi pukeh nni fenm ne,

ki wɔknh binib iyaajebok baba.» »

Tibont tɔ kuɔndeh unil tijɔknt

(Mark 7:14-23)

¹⁰ *Yesu yin' linigol nno, ne ki tɔke' lɛ ki ye: «Li cengeh men, nɔ ki cii n li tɔke ne tigber tɔ nɔ ya tingi. ¹¹ Tibont tɔ kɔh unil ya ŋɔbu ni nɔ ri fre ki kuɔn wɔ jɔknt. Tɔ ŋɛh u'ŋɔbu ni nno, tun ne kuɔndeh wɔ tijɔknt.»

¹² Nen saan ne *Yesu ya panpaankaab nek'n' wɔ ki tɔke' wɔ ki ye: «A ben a'lenm miɛ wire' *Farisienmbe-ɛɛ?»

¹³ Ne u tɔke' be ki ye: «Kusiiku kɔa ke n'Baa wɔ te paaki bɔ nɔ caan' kɔ la, u li nɛbe kɔ ne. ¹⁴ La tɔnge be men. Bi yɛ ijɔnɔn ne ki diɛh ijɔnɔn. Ujuɔn diɛh ujuɔn la, bi'ke bile li lu kubɔoku ni ne.» ¹⁵ Ne Pier tɔke' wɔ ki ye: «Tɔke te mikpenjenm nno ya tingi.» ¹⁶ Ne u ye: «Ni'mɔ nɔ laan biɛ ki ben tibont ya tingi ne-ɛɛ? ¹⁷ Na ben ki ye tibont tɔ kɔh unil ya ŋɔbu ni nno kɔh u'puoku ni ne, ne u joh kunincɛnku ki ŋɛndeh tɔ-uu? ¹⁸ Ama tibont tɔ te unil ya fɛl ni nno, ne ŋɛh u'ŋɔbu ni, ki kuɔndeh wɔ tijɔknt. ¹⁹ Kimɛ iyɛnmaalbiere nin linikul nin linanmaal nin lisɔnsɔndl nin bunasubu nin kutonɛnku nin isuk ke ŋɛh unil ya fɛl ni ne. ²⁰ Tuu ya bont ne kuɔndeh unil tijɔknt. Ki ji tijer ka ri nire ki paan iyaajebok ye ma bo wɔn nɔ ri fre ki kuɔn nil jɔknt.»

Upii uba teke' Yesu ki jin', ka yé Suf
(Mark 7:24-30)

²¹ *Yesu siere' ni'saan, ne ki bure' Tir nin Sidon ya tinfenm bó. ²² Tó, upii uba lá te mitinfenm nno ni ki yé Kanaan ya pii, ki baa' ki lá wuureh ki teh: «Yonbdaan, *Dafid ya yaabile*, muo nni miececkm. Usenpol ne njaake n'biise ki jèndeh wó ceeñ.»

²³ *Yesu nja gere' wó. Ne u'panpaankaab nekñ' wó ki tóke' wó ki ye wó rí nore upii bugben, u pe bi'bo ki nómbe kuwaaku ne. ²⁴ Ne *Yesu ye: «Uwien son' nni ní rí lá tore Israyel yaab baba ne, kimé ben ne te ten ipe yá ture' usen.»

²⁵ Ama upii nno baa' ki lá gbaan' u'rintuoli ne ki gbáanh wó ki teh: «Yonbdaan, tore nni.» ²⁶ Ne *Yesu ye: «Na mon be rí taa mubumu ya jier ki wíe' isengbele.» ²⁷ Ne upii nno ye: «Yonbdaan, ní yé imón ne, ama isengbele monon jinh ijieyayol yá ñeh í denb ya tebl bo ki luh nno ne.» ²⁸ Ne *Yesu ye: «Upii, a teke' nni ki jin' ní yebe. Ne rí tien a yíe ma bo.» Ne u'biise pòk ki faake' i ya taan bo.

Yesu cère' biwienb faake' ki yebe

²⁹ *Yesu siere' ni'saan ki tí baa' Galile ya ñunciem ya gbaal, ne ki don' lijuol bo ki kèle'. ³⁰ Ne binib baareh u'saan ki yebe, ki tukeh ní idien nin ijuon nin itsjenb nin igbaanlenteb nin biwienteb bi yebe, ki lá blinh *Yesu ya nintuoli. Ne u cèreh bi'ke faakreh. ³¹ Binib nno laa' igbaanlenteb lienh, itsjenb jire' i'ciem, idien cuonh cucul, ijuon mo lenh ma nno ne ní cuo' be miyokm, ne bi pèkeh Israyel yaab ya Wien.

Yesu tt jin' linigocien' liba
(Mark 8:1-10)

³² Ne *Yesu yin' u'panpaankaab ki tóke' be ki ye: «Linigol lie no nómbe nni miececkm ceeñ ne. Bi te n'saan ma wienta so, ba ji nómbe niba be rí ji. Ma yíe rí cèbe be be rí li kunh, ka jin' niba nja kí tí dare usen ni.» ³³ Ne bi ye: «Tí te ñien nja te ná saan ne. Tí li le la kpóno wó rí li yebe kí de lie ya nigol lè rí nóm ki gbo?» ³⁴ Ne u niire' be ki ye: «Ni nómbe kpóno unje?» Ne bi ye: «Ulole nin mujenwawaamu mo waamu.» ³⁵ Ne u tóke' linigol nno ki ye lè rí kèle tingi ni, ³⁶ ne ki yuure' kpóno ulole nin mujenwawaamu nno, ki faare' Uwien, ki koku', ki taa' ki de' u'panpaankaab, bi gbiire' linigol nno. ³⁷ Bi'ke nóm' ki gbo', ne bi tantaan' tijenjent tá sien' nno, ki gbien' ikenden ilole. ³⁸ Binib bá nóm' nno, bijeb lá te itur inan ne. Ba kaan' piib nin bumu.

³⁹ U cèbe' linigol nno, ne ki kon' buñerbu ki bure' Magadan ya tinfenm bó.

16

Bi yle Yesu rí tien miyokm ya bonn
(Mark 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ *Farišenmbe nin Saduseyēnmbē biba baa' *Yesu saan, ki yíe be rí biike wó, ne ki tóke' wó ki ye wó rí tien miyokm ya bonn, ki wuon be ki ye u'tuom ñen' Uwien saan ne. ² Ne u tóke' be ki ye: «[Kutaajuaku ni laa' kutaaku wien la, ni tókeh ki teh taa nja rí nii ne. ³ Ne kutenjaaku ni laa' kutaaku biike la, ni tókeh ki teh utaa li nii dinnó. Ni likeh kutaaku bo, ne ki bendeh utaa li nii bii wa rí nii. Ne ka ji li fre kí sekn kí bende tibont tá teh fēnfēnnó nō ya tingi-ii?]* ⁴ Ninbi fēnfēnnó ya nibe, ní yé binibierb ne, ka cuube Uwien saan, ne ki nuunh ní le miyokm ya bonn. *Uwien ya ñobonsakñ Sonas ya yokm ya bonn baba nja rí la, na ji li le yokm ya bontonn niba.» U len' nno ma nno, ne ki siere' ki daan' be.

Yesu lienh Farišenmbe nin Saduseyēnmbē ya kpóno ya ñoke bó
(Mark 8:14-21)

⁵ *Yesu ya panpaankaab joh be rí puore miñunciem ma nno, bi sunde' ka tuke' kpóno. ⁶ Ne *Yesu tóke' be ki ye: «Li ben men *Farišenmbe nin Saduseyēnmbē ya kpóno ya ñoke bó.» ⁷ Ne bi maaleh ki teh: «Ta tuke' kpóno ma nno ne cère' u len' nno.»

⁸ *Yesu bende' bi maaleh ki teh bá, ne ki niire' be ki ye: «Be tien' ni lienh ki teh na tuke' kpóno? Ni'tekjim ne póre' ne. ⁹ Na laan bié ki cii' tibont ya tingi ne-εε? Na tien n lá taa' kpóno unjun ki jin' bijeb itur injun ma nno, ni lá tantaan' ná sien' nno ikpencub ubien wá ne-εε? ¹⁰ Na tien n lá taa' kpóno ulole ki jin' bijeb itur inan ma nno, ni lá tantaan' ná sien' nno ikenden ubien wá ne-εε? ¹¹ N ye ní li ben *Farišenmbe nin Saduseyēnmbē ya kpóno ya ñoke bó ma nno, na ben ki ye ma lienh kpóno ya gber-ii?»

¹² Nen saan ne bi bende' ki ye wa lienh kpóno ya ñoke ya gber, ama u ye be rí li ben Farišenmbe nin Saduseyēnmbē ya wokm bó ne.

Pier len' ki ye Yesu yé Uwien ya Nigēndke Kristo ne
(Mark 8:27-30; Luk 9:18-21)

* 15:22 Liike 9:27. * 16:3 Bi kpie' ki kele' tigbont tá nno ya tuba ni 16:2a-3 nja te tu'ni.

¹³ *Yesu ti baa' Sesare Filip ya tinfenm ni nin u'panpaankaab, ne ki niire' be ki ye: «Binib lienh ki teh *Unil ya Bijé yé nme?» ¹⁴ Ne bi jiin' wɔ ki ye: «Biba lienh ki teh a yé San wá siih binib Uwien ya n̄unm n̄nɔ ne. Bitɔb lienh ki teh a yé *Eli ne. Bitɔb mɔ lienh ki teh a yé Seremi bii Uwien ya n̄bonsoknb ya uba ne.» ¹⁵ Ne u niire' be ki ye: «Ninbi n̄n teh n yé nme?» ¹⁶ Ne Simɔn Pier jiin' wɔ ki ye: «A yé Uwien ya Nigendke Kristo ne. A yé wɔn Uwien wá fuobe ya Bijé ne.» ¹⁷ Ne *Yesu ye: «Simɔn, Sonas ya bije, Uwien ya mɔnm te a'bo. Na yé nisaal ne kpiire' ki wuɔn' n̄e. N'Baa wá te paaki bó ne kpiire' ki wuɔn' n̄e. ¹⁸ Pier, n yé a yé litenpenl ne. Ne li ya tenpenl bo ne n li sien n'taanl yaab ten kuduku se litenpuul bo ma bo. Mikuum ya tuɔm n̄a ní faake nin n'taanl n̄nɔ. ¹⁹ N li de n̄e Uwien ya bɛl ya dupien. A yie' nibonn ná un̄endun wuu ni la, bi li yie n̄e paaki bó mɔ ne. A tuo' nibonn ná un̄endun wuu ni la, bi li tuo n̄e paaki bó mɔ ne.»

²⁰ Nen saan ne *Yesu kpekre' bi'bo ki ye bi la tɔke nil ki ye u yé *Uwien ya Nigendke Kristo.

Yesu len' u'kuum nin u'mekrm bó

(Mark 8:31-9:1; Luk 9:22-27)

²¹ Kí n̄e u ya yo ne *Yesu cin' ki tɔkeh u'panpaankaab ki teh ní kpe wɔ ní jo Yerusalem, *Sufmbe ya cienb nin *bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb ní tí jende wɔ kí gbien, kí ku wɔ, ne wienta daali wɔ ní mekre bitenkpiib ni.

²² Nen saan ne Pier taa' wɔ ki jende', kí tí kɔnh nin wɔ ki teh: «Yonbdaan, Uwien ní cère n̄e ní tien mitafaam kí gèbre. U la cère n̄e ní tu n̄e.»

²³ Ne *Yesu jibe' ki tɔke' Pier ki ye: «Paare n'puoli; Satan, a lieke nni usen ne. Kime a'yenmaale n̄a n̄en' Uwien saan, í yé binib yi ne.»

²⁴ Ne ki tɔke u'panpaankaab ki ye: «Unil yie wɔ ní paan n'bo la, u la tange uba, wɔ ní li yuunh u'dɔnpɔnɔn ki bukeh, kí li paakeh n'bo†. ²⁵ Kime wá ke yie wɔ ní fie u'miel la, wɔn ne li kpo kí juore fenm. Ama wá ke li tuo kí kpo min bo la, wɔn ne li le limiel. ²⁶ Unil laa' un̄endun wuu ní ya bont ke n̄o kí tí luo' limiel la, u laa' be ya kpele ne? Bii unil li taa bá kí pe kí teke u'miel-i? ²⁷ Lidaali liba, Unil ya Bijé lá li baa ní, kí li tɔke nin u'tonsɔnb Uwien ya tondb, kí li n̄mɔbe u'Baa Uwien ya kpiéke. U ya yo ne u li jiin unil ke u sɔn' ma bo. ²⁸ N tɔkeh ne imɔn ne, binib bá se nie saan n̄o ya biba li le *Unil ya Bijé we ní u'bel ni ne kí yaan kí kpo.»

17

Yesu ya gbenent lèbre'

(Mark 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Iwien iluob gèbre', ne *Yesu taa' Pier nin Saak nin u'ninje San ki jende' ki tí don' lijɔfɔkrl liba bo. ² U'gbenent lèbre' bi'nun bó ne u'nun bó windeh ten uwien. U'wengolkaar pende' ten kuwenwenku. ³ Ne bi laa' Moyis nin Eli puɔ' u'saan bi tɔkeh tigber. ⁴ Ne Pier tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, tí te nie saan ma n̄o, ní mɔn ne. A yie la, á cère ní pɔ nie saan ininbon* ita, sin liba, Moyis liba, *Eli mɔ liba.»

⁵ U lienh u'nɔbu n̄a laan lu' ne kutewɔlgbɔnpenpienku kuba baa' kí lá pibn' bi'bo. Ne bi cii' unieke uba bó kutewɔlgbɔnku n̄nɔ ní u ye: «N'Bijé sɔ n̄o, n yie wɔ; ne n'yenm songe u'bo. Li cengeh mɛn u'bɔ.»

⁶ U'panpaankaab cii' unieke n̄nɔ bó ma n̄nɔ, ne bujewanbu cuo' be ki tí kende', ne bi puon' tingi ni. ⁷ *Yesu baa' kí lá me' be, ne ki tɔke' be ki ye: «Fii mɛn. La cère mɛn jewanbu ní li n̄mɔbe ne.» ⁸ Bi yaare' ma n̄nɔ, ba ji laa' nitɔ, bi laa' Yesu baba ne.

⁹ Bi jiinh lijuɔl n̄nɔ ya tingi ma n̄nɔ, ne *Yesu kpekre' bi'bo ki ye: «Ni la tɔke uba ni laa' ná n̄o, kí tí baa uyo wá Unil ya Bijé li mekre bitenkpiib ni n̄nɔ.»

¹⁰ Ne u'panpaankaab n̄nɔ niire' wɔ ki ye: «Be tien' *Yiko ya wɔnwɔknb lienh ki teh *Eli li baa ne kí yaan Kristo ní baa ní?» ¹¹ Ne u jiin' be ki ye: «*Eli li mɔnbe kí baa kí lá tuɔre tibont ke ne kí yaan. ¹² N tɔkeh ne ne, *Eli baa' n̄o. Ama ba bende' wɔ, ne ki tien' wɔ bi yie ma bo. Bi jende' wɔ ma bo n̄nɔ, bi li jende' *Unil ya Bijé mɔ n̄nɔ ne.»

¹³ *Yesu len' n̄nɔ ma n̄nɔ, ne u'panpaankaab bende' ki ye u lienh San wá lá siih binib Uwien ya n̄unm n̄nɔ ya gber ne.

Yesu n̄ore' usenpol kibuk kiba saan

(Mark 9:14-29; Luk 9:37-43)

¹⁴ Tɔ, *Yesu nin u'panpaankaab n̄nɔ tí baa' linigol saan uyo wá n̄nɔ, ne uje uba baa' kí lá gbaan' u'nintuɔli, ¹⁵ kí tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, muɔ n'buk micɛɛekm. Kí luh libinbil ne kí jende' kí gbiekeh. Kí sɔbe kí luh umu nin miɔunm ni ne. ¹⁶ N tuke' k̄e kí baa' ní a'panpaankaab saan, ne ba fre' kí cère' kí faake'.» ¹⁷ Ne *Yesu ye: «Ninbi fenfen̄nɔ ya nibe, na teke' Uwien kí jin', kí yé binib bá bre. N li wuɔke ní'saan kí tí kpaan mila ne? N li n̄mɔbe

† 16:24 Liike 10:38. * 17:4 Sufmbe lá taah tiwengbont bii tikpelɛsɔjuakt ne kí pɔh ininbon.

sukle ni'bo kí tì kpaan mila ne?» Ne ki ye: «Taa men kibuk nno ní.»¹⁸ Bi taa' kè ní, ne u tien' usenpol wà ñaake kè nno bo, ne u siere' kí saan. Ne kí faake' i ya taan bo.

¹⁹ Ni ya puoli bó ne *Yesu ya panpaankaab baa' kí lá niire' wò bi'baba bo ki ye: «Be tien' tinbi ña fre' kí ñore' usenpol nno?»²⁰ Ne u tóke' be ki ye: «Ni'tekjim ne ña yebe. Nen ne cère' na fre' kí ñore' wò. N tókeh ne imàn ne, ni bi ñmòbe mitekjim mí waa ten kusiiku kua bi yih kù mutaar nno ya bim mənən la, ni bi li fre kí tóke lijuul lie kí ye: «Sere nie saan, kí tì sere nie bó,» ne lè rí siere. Na bi li gbele niba.²¹ [Ama usenpol wuo ya bol wən, na lóle' ñòbu kí kàare' la, na rí fre kí ñore wò.]†

Yesu ti len' u'kuum nin u'mekrm bó
(Mark 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Lidaali liba, *Yesu nin u'panpaankaab taan' Galile ni, ne u tóke' be ki ye: «Bi li taa *Unil ya Bijé kí ñukn binib,²³ be rí ku wò. Ama wienta daali, u li mekre bitenkpiib ni.» Ne bi'ye'nmm saa' kí gbien'.

Uwien ya duku ya lenpo

²⁴ *Yesu nin u'panpaankaab baa' Kapernawum ya du ni. Ne binib bà teknh Uwien ya duku ya lenpo nno baa' kí lá niire' Pier ki ye: «A'cənbəə wən ña pèh Uwien ya duku ya lenpo ne-a?»²⁵ Ne u ye: «U pèh ne.»

Pier tí baa' iden, ne *Yesu kpíe' kí niire' ki ye: «Simən, uñendun wuu ya berb teknh bi'du ya nib saan ne lenpo bii bicənb saan-i? A maaleh kí teh ba?»[†] ²⁶ Ne u jiiin' wò ki ye: «Bi teknh bicənb saan ne.» Ne *Yesu ye: «Nno la, bi'du ya nib bən fuoreh ne-a!²⁷ Ama ta yie tí bii be. Li joh miñunciennm bó kí tí wíe ufebe. A li cuo ujenkpiek wà nno, á yàare' u'ñòbu, a li lè bulikbu u'ñòbu ni. A taa kí tí pè min nin sin bo.»

18

Ñme yé unikpekpiek-i?
(Mark 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ U ya yo ne *Yesu ya panpaankaab baa' kí lá niire' wò ki ye: «Ñme yé unikpekpiek Uwien ya bel ni?»² Ne u yin' kibuk kiba, kí taa' kè kí sien' bi'siik ni,³ ne ki ye: «N tókeh ne imàn ne, na cère' ni'tetem te ten mubumu yaam la, na rí kò *Uwien ya bel ni.⁴ Unil wà ke jiiin' u'ba tingi kí te ten kibuk kie nò te ma bo la, u ya daan ne yé unikpekpiek Uwien ya bel ni.⁵ Wà ke teke' kibuk ten kie n'yel bo la, u teke' min ne.»

La cère ubaan uba rí ture Uwien ya sen
(Mark 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ «Ama ibaan yà teke' nni kí jin' nò, unil cère' i'ni uba ture' Uwien ya sen la, bi bi taa' linècienn, kí jòn' u'tule ni, kí ture' wò kí wíe' miñunciennm ya lùl ni la, ní bi li tu udaan bo.⁷ Mibiikm yé nibonn ná bre uñendun bo ne. Mibiikm li li tuu kí te ne. Ama ní bre unil wà cèreh mibiikm bàareh nno bo.

⁸ «A'nuò bii a'taal ne cèreh a biih la, cere tú kí wíe kí jende a'ba saan. A ñmòbe unuò uba bii litaal liba, ño kí laa' limiel lá ña ñmòbe gbenm la, ní tu nin á li ñmòbe inuò ile nin itaan ile, ño kí kò umu wà ña rí kpiin ni.⁹ A'nunbu ne cèreh a biih la, líkre bù kí wíe kí jende a'ba saan. A ñmòbe bununbu buba, kí laa' limiel lá ña ñmòbe gbenm la, ní tu nin á li ñmòbe inun ile, ño kí kò umu wà ña rí kpiin ni.»

Upe wà bole' ya kpenjenm
(Luk 15:3-7)

¹⁰ «Li ben men kí la yin ibaan yie ya uba fənm. N tókeh ne ne, *Uwien ya tondb bà gu be nno tuu kí tien bi'bó n'Baa wà te paaki bó ya nun bó ne.¹¹ [Unil ya Bijé baa' uñendun wuu ni wò rí lá ñmien binib bà ture' Uwien ya sen ne.]*

¹² «Unil ñmòbe ipe kobk, i'ni uba bole' la, ni maaleh kí teh u li tien mila? Wa rí cère ipe piwe nin iwe nno kupekaabaaku ni, kí jo kí tí nuun wà bole' nno-ò?»¹³ N tókeh ne imàn ne, u tí laa' wò la, u'ye'nmm lí songe upebaab nno bo, kí cen ipe piwe nin iwe yà ña bole' nno bo.¹⁴ Nno ne, ni'Baa wà te paaki bó ña yie ibaan yie ya uba rí ture.»

A'tò bii' ñe la, a li tien ma bo

¹⁵ «A'tò bii' ñe la, ñikn kí jo kí tí lè wò ni'lele bo, kí tóke wò u'biil. U cii' kí de' ñe la, tigber nno gben' nínò.¹⁶ U yie', ka cii' kí de' ñe la, ñikn kí taa unil uba bii bile, kí kpòbn a'ba bó, kí tí rí jo u'saan kí tí lè wò, ño ní gben tigber nno, kime ní kele' Uwien ya gbònkú ni kí ye: «Bi ye be

† 17:21 Bi kpíe' kí kele' tigbont tá nno ya tuba ni migbiirm 21 ña te tu'ni. † 17:25 Yesu ya yo ya berb ña lá teknh bi'du ya nib lenpo. Bi lá teknh bi jèkeh idu yà nno ya nib nin bicənb ne lenpo. * 18:11 Bi kpíe' kí kele' tigbont tá nno ya tuba ni migbiirm 11 ña te tu'ni.

ri gben tigber ta ke la, bi li cenge bimankunb bile bii bita bo ne ki yaan ki gben tu.» ¹⁷ Ama u yie', ka cii' ki de' bi'mo la, taa tu ki toke *Kristo ya taanl yaab. U yie', ka cii' ki de' bi'mo la, a liike wo ten unil wa na ben Wien bii ulenpotekl.

¹⁸ «N tokeh ne iman ne, ni yie' nibonn na ke unjendun wuu ni la, bi li yie ne paaki bo mo ne. Ni tuo' nibonn na ke unjendun wuu ni la, bi li tuo ne paaki bo mo ne.»

¹⁹ «N ti tokeh ne iman ne, ni ni bile kpaan' buru bu unjendun wuu ni, ki kaare' ki mie' n'Baa wa te paaki bo na ke la, u li de be ne ne. ²⁰ Kime binib bile bii bita taan' na saan n'yel bo la, n te bi'siik ni.»

Utonsɔnl wa na tuo' ki fere' u'to ya gber

²¹ Nen saan ne Pier baa' ki la niire' wo ki ye: «Yonbdaan, n'to biih nni la, n li fere wo bolm minje ne? N li fere wo haali bolm milole ne-ee?» ²² Ne *Yesu jiin' wo ki ye: «Na ye a fere wo bolm milole; fere wo haali pilolole bolm milole.»

²³ «Nen bo, Uwien ya bel naan ubercien wa yie wo ri bende u'faal kpe ma u'tonsɔnb saan nno ne. ²⁴ U cin' ma nno, bi taa' ni u'tonsɔnl uba ne, u kon' lifenl ni u'cenbaa saan ilike tibator tibator ta dindin. ²⁵ Wa nmabe like ki pe lifenl nno ma nno, ne u'cenbaa ye lifenl nno bo, be ri taa won nin u'po nin u'bumu nin u nmabe tibont ta ke ki kuore, ki taa ilike ni. ²⁶ Ne utonsɔnl nno gbaan' u'cenbaa ya nintuoli, ki gbaanh wo ki teh: «N'cenbaa, nikon ki tien sukle. N li pe ne n kon' lifenl la ni a'saan nno ke.» ²⁷ Ne u'cenbaa muo' wo miccekem cen, ki cèbe' wo lifenl nno, ne ki taa' wo ki wie'.

²⁸ «Ama utonsɔnl nno nen' saali, ki laa' u'tonsɔnto uba u nmabe u'fenl ilike kubatuaku, ne u cuo' wo, ki sere' u'tule ni, ki toke' wo ki ye: «Pe nni a nmabe n'fenl la nno ke.» ²⁹ Ne u'tonsɔnto nno gbaan' u'nintuoli, ki gbaanh wo ki teh: «Nikon ki tien sukle. N li pe ne.» ³⁰ Ne wa tuo', ki cuo' wo ki ti pekni, wo ri li te len haali nin uyo wa u li ti pe lifenl nno. ³¹ U'tonsɔntob laa' ni tien' ma, bi'yenn saa' ki gbien', ne bi jon' ki ti toke' bi'cenbaa na ke tien'. ³² Nen saan ne bi'cenbaa yin' wo, ki toke' wo ki ye: «Utonsɔnbierɔ sin! A gbaan' nni ma nno, ne n cèbe' ne a'fenl ke. ³³ A'mo na bi li muo a'tonsɔnto miccekem ten n muo' ne ma bo-oo?» ³⁴ U'cenbaa ya benku ni ben' u'bo, ne u cère' bi dere' u'tub ki taa' wo ki ti pekni, wo ri li te len haali nin uyo wa u li ti pe lifenl nno ke ki gben.

³⁵ «Ni'ni wa ke na fereh u'to u'biil nin u'fel ke la, n'Baa wa te paaki bo mo li dere u'tub nno ne.»

19

Uwien taan' na la, nil la bore ne

(Mark 10:1-12)

¹ *Yesu len' ki ti gben' uyo wa nno, ne ki nen' Galile ya tinfenm ni, ki jon' Sude ya tinfenm ma te Suden ya kpenpuol bo nno ni. ² Linigocienl paan' u'bo, ne u ti cère' bi'ni ba ye biwienb faake'.

³ *Farisienmbe biba nekn' wo, ki yie be ri biike wo, ne ki niire' wo ki ye: «Uje nmabe usen wo ri wie u'po maam ke maam bo-oo?» ⁴ Ne *Yesu jiin' be ki ye: «Na kaan' na kele' *Uwien ya gbɔnku ni nno ne-ee? Ni kele' ki ye micincinm Uwien la nen' be ma nno, u la nen' uje nin upii ne, ⁵ ne ki ye: «Nen ne cère' uje kuon' upii la, u li daan u'naa nin u'baa, won nin u'po ri taan, ne ben bile nno ri taan ki tien unibaab.» ⁶ Nno ne ba ji te nib bile, bi ji ye unibaab ne. To, Uwien taan' na la, nil la bore ne.»

⁷ Ne bi liebe' ki niire' wo ki ye: «Be tien' Moyis la ye unil ye wo ri wie u'po la, wo ri kele kugbɔnku ki de wo ki wuon ki ye u wie' wo ne?» ⁸ Ne *Yesu ye: «Ni'yufaa bo ne cère' Moyis la de' ne usen ni li wienh ni'puob. Ama micincinm na la te nno. ⁹ N tokeh ne ne, uje wa ya po na tien' nanmaal no u wie' wo ki ti kuon' upiito la, uje nno tien' linanmaal ne.»

¹⁰ Ne *Yesu ya panpaankaab toke' wo ki ye: «Uje nin u'po ya gber te nno la, uje na bi kuon' pii la, ni bi tu.» ¹¹ Ne *Yesu ye: «Nib ke na ri fre ki tien ni len' na no. Uwien de' ba mituum bi la kuon piib nno, ben ne li tuo. ¹² Isen ya cèreh binib na kuondeh piib na tete. Biba te, bi maa' be, ba ye jeb. Bitob te, bi faare' be ne. Bitob mo te, ka kuondeh piib Uwien ya bel ya tuonl bo ne. Wa ke li fre ki cii la, wo ri cii.»

Yesu nin mubumu

(Mark 10:13-16; Luk 18:15-17)

¹³ Nen saan ne bi tukeh mubumu ki baareh *Yesu saan no wo ri taa u'nuo ki paan mu'bo, ki kaare ki de mu. Ne u'panpaankaab konh nin be. ¹⁴ Ne *Yesu toke' be ki ye: «Cère men mubumu mu ri li baareh n'saan. La piendeh mu men, kime binib ba te ten mubumu ne si Uwien ya bel.» ¹⁵ U taa' u'nuo ki paan' mu'bo ki gben', ne ki siere' ni'saan.

Ufaadaan uba ya gber

(Mark 10:17-31; Luk 18:18-30)

fre.» ²³ Ne u ye: «Imòn, ni li ji n li ji ijend yà nnò. Ama binib bà li kèle n'nojie bó nin n'nojen bó nin wòn na yé min ne li gènde be. N'Baa ne li de mifenm nnò u bonde' mè ki ble' binib bà nnò.»

²⁴ Ne u'panpaankaab piik bà sien' nnò cii' Sebede ya bijieb nnò tòke' *Yesu ki ye bà, ne bi'benku ni ben' bi'bo. ²⁵ Ne *Yesu yin' be ki tòke' be ki ye: «Ni ben ni te ma uñendun wuu ni. Bà yé idu ya berb nnò wòbndeh i'nib ne, ne bà ñmòbe ticiént nnò wongeh be bi'tuom kpè ma bo. ²⁶ Na ní li te nnò ninbi ni. Ni'ni wà yé wò ní li yé ucien la, wò ní tien u'ba ni'tonsánl. ²⁷ Wà yé wò ní li yé usenlier la, wò ní tien u'ba u'yonb. ²⁸ Kime *Unil ya Bijé ña baa' uñendun wuu ni be ní sòn kí de wò. U baa' wòn ne ní sòn kí de binib, kí kpo ñò kí de binib bà yébe kí wié.»

Yesu likre' ijùon ile

(Mark 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ *Yesu nin u'panpaankaab ñeh Seriko ya du ni uyo wà nnò ne linigocienl paan' bi'bo. ³⁰ Ijùon ile ke sengbaal ki cii' bi ye *Yesu ne gèbreh, ne í wuureh ki teh: «Yonbdaan, *Dafid ya yaabile, muò te micèckem.» ³¹ Ne linigol nnò tengeh i'bo ki teh yé ñ ñmile, ama í tùreh ki wuureh ne ki teh: «Yonbdaan, *Dafid ya yaabile, muò te micèckem.» ³² Ne *Yesu sere' ki yin' ijùon nnò, ne ki niire' yé ki ye: «Ni yé ní tien bà kí de ne?» ³³ Ne í ye: «Yonbdaan, ti yé tí likre ne.» ³⁴ *Yesu muò' yé micèckem cèen, ki me' i'nun, ne í likre' i ya táan bo, ki paan' u'bo.

21

Binib kpikreh Yesu u tí kòn' Yerusalem ni

(Mark 11:1-11; Luk 19:28-40; San 12:12-19)

¹ *Yesu nin u'panpaankaab tí neke Yerusalem, ki tuo' Betifaaje ya du, u te Olifi ya siin ya juól bó. Bi tí tuo' ní saan ma nnò, ne *Yesu sòn' u'panpaankaab ní bile ² ki tòke' be ki ye: «Li joh men udu wà te inun bó nò ni. Ni tí kòn' u'ni la, ni li pòk kí le unjuunño uba lùo, u'buk se u'saan. Ní lore wò, kí taa wòn nin u'buk ké ní. ³ Unil ye ne niba la, ní ye: «Yonbdaan ne cieke yl. Bi lí pòk kí cère ní taa yl kí bure ne.»

⁴ Ní tien' ñò *Uwien ya ñòbonsòknl lá len' ná nnò ne ní tien. Ne u lá ye:

⁵ «Tòke men Siyon yaab kí ye bi'bercien we ní.

U te suoo ne, kí jeke unjuunño nin u'buk.»

⁶ Ne *Yesu ya panpaankaab bile nnò bure', kí tí tien' u len' ma nnò, ⁷ kí tuke' unjuunño nin u'buk nnò kí baa' Yesu saan, ne kí taa' bi'lier kí paan' i'bo, *Yesu jèke'. ⁸ Binib ligol taah bi'lier kí pèreh usen ni. Bitòb mò bereh tifer kí lá pèreh. ⁹ Ne linigol lá le usen nin lá pè puoli nnò wuureh ki teh: «Osana*, *Dafid ya yaabil. Uwien ya mòm ní li te wà we ní Yonbdaan ya yel bo nnò bo. Osana, Uwien wà te paaki bó.»

¹⁰ Tò, *Yesu tí baa' Yerusalem ni ma nnò, ne udu nnò ké jènge', binib niireh ki teh: «U le daan be ne?» ¹¹ Ne linigol nnò ye: «U yé *Yesu *Uwien ya ñòbonsòknl wà ñen' Nasaret Galile ya tinfenm ni nnò ne.»

Yesu ñore' ikpenkpend Uwien ya duku ya luo bo

(Mark 11:15-19; Luk 19:45-48; San 2:13-22)

¹² *Yesu kòn' Uwien ya duku ya luo bo, ne kí ñore' binib bà kuòreh tiwènt nin bà daanh nnò ké kí ñen'. Kí tuture' bilikkpendb ya teb nin bà kuòreh inenjel nnò mò ya bièmu kí gbòbe'.

¹³ Ne kí tòke' be ki ye: «Ni kèle' *Uwien ya gbòku ní

ki ye: «Bi lí yin u'duku ikaare ya duku ne,

ama ninbi taah kù kí teh binasub ya tantaanbùol ne.» »

¹⁴ Nen saan ne ijùon nin iwòb bàareh *Yesu saan Uwien ya duku ya luo bo, ne u cèreh í faakreh. ¹⁵ *Bitòtuarcienb nin *Yiko ya wònwòknb laa' *Yesu tien' miyòkm ya bont tá nnò, kí cii' mubumu wuureh Uwien ya duku ya luo bo kí teh: «Osana, *Dafid ya yaabil» ma nnò, ne bi'benku ni ben' u'bo. ¹⁶ Ne bi tòke' wò kí ye: «Ja ciih mubumu muu lienh kí teh ba ne-èè?» Ne u ye: «N ciih. Na laan kaan' *Uwien ya gbòku ní ní kèle' ná saan kí ye: «Uwien cère' mubumu nin mucenfendmu pèkeh wò nnò ne-èè?» » ¹⁷ *Yesu len' nnò ma nnò, ne kí siere' kí dàan' be, kí ñen' Yerusalem ní, kí jon' kí tí gòn' Betani ya du ni.

Yesu wié' bukenkenbu buba minjùm

(Mark 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ní faa', *Yesu liebeh Yerusalem bó ma nnò, ne mikònm cuo' wò. ¹⁹ U laa' bukenkenbu buba se sengbaal, ne u jon' bu'saan, ka laa' kenken bu'bo. U laa' tifer baba ne bu'bo, ne kí take' bú kí ye: «Ja jí lí lùon bil fiebu.» Ne busubu nnò kuore' bu'keke' i ya táan bo.

²⁰ U'panpaankaab laa' nnò ma nnò, ne ní cuo' be miyòkm cèen. Ne bi ye: «O! Be tien' busubu nnò pòk kí kuore' nò nnò?» ²¹ Ne *Yesu ye: «N tòkeh ne imòn ne, ní teke' Uwien kí jin', ka

* **21:9** Osana ya tingi si: Uwien si ukpiske ne.

maaleh milele la, ni'mo li fre kí tien nno. Na yé ni li tien nen baba ne. Ni tóke' lijuól lié ki ye lè ní fii kí tí lu miñcienn ni la, ní li tien nno ne. ²² Ni mie' Uwien nibonn ná ké ni'kaare ni, ki teke' ki jin' la, u li de ne nè.»

Bi niire' Yesu wá de' wá usen wá ní tien u teh ná nó

(Mark 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ *Yesu kón' Uwien ya duku ya luo bo, ki wáknh binib Uwien ya gber, ne bitótuorcienn nin Sufmbé ya cienb nekn' wá ki niire' wá ki ye: «A ñmóbe usen á tien a teh ná nno-ó? Ñme ne de' ñe u ya sen-i?» ²⁴ Ne u tóke' be ki ye: «N'mo li niire ne iniire iba kpein ne. Ni fre' ki jiiñ' nni la, n'mo li tóke ne n ñmóbe usen wá ki teh n teh ná nno. ²⁵ San lá siih binib Uwien ya ñunm ma nno, ñme lá de' wá usen-i? Uwien bii binib-i?» Nen saan ne bi tókeh tób ki teh: «Ti ye Uwien ne de' wá usen la, u li niire te kí ye be tien' ta lá teke' wá ki jin'-i?» ²⁶ Ti tí ye binib ne de' wá usen la, ti fenge linigol nno má, kime bi'ke maaleh ki teh San lá yé *Uwien ya ñobonsáknl ne.» ²⁷ Ne bi jiiñ' wá ki ye: «Ta ben.» Ne *Yesu má jiiñ' be ki ye: «N'mo ña ben, ka ní tóke ne n ñmóbe usen wá ki teh n teh ná nno má.»

Ninjieb bile ya kpenjenm

²⁸ *Yesu tí len' ki ye: «Maale men kí liike n li tóke ne ná nno ya tingi. Uje uba ne lá te ki ñmóbe bijieb bile, ne ki tóke' ucien ki ye: «N'buke, jo kí tí sòn bukpáabu ni dinnó.» Ne u ye: ²⁹ «Ma we.» Ní pukn' waamu, ne u lèbre' u'yenmaale ki jon' ukpáábó. ³⁰ Ne uje nno jon' uwaal saan ki tóke' má ki ye: «N'buke, jo kí tí sòn bukpáabu ni dinnó.» Ne u ye: «N'baa, n li jo,» ne ka jon'.» ³¹ Ne *Yesu niire' be ki ye: «Mubumu mule nno ní, ki le tien' kí'baa yie ná?» Ne bi jiiñ' ki ye: «Ukpieke nno.» Ne u ye: «N tókeh ne imón ne, *bilenpotekb nin ijenkpend li kpie kí kó Uwien ya *bel ni nin ne. ³² Kime San baa' ní kí lá wuón' ne usen wá mán, ne na teke' wá ki jin'. Ama bilenpotekb nin ijenkpend ne teke' wá ki jin'. Nin ni laa' bi teke' wá ki jin' ma ké nno ná lèbre' ní tetem, ní teke wá kí ji.»

Bikpáab bá bre ya kpenjenm

(Mark 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ «Li cengeh men mikpenjentóm. Udendaan uba ne lá te ki ñmóbe bukpáabu, ki caan' bukpáabu nno ni tisir tá bi taah tu'bií ki ñeh fen nno, ne ki beke' ki linde' bú, ki gbin' kubúoku kúá bi li ñmengeh isibii nno bu'ni, ki caan' kininbentaak bu'ni, ki taa' bú ki guun' bikpáab bíba, ne ki bure' usen. ³⁴ Uyo wá isibii nno tí ben' nno, ne u sòn' u'tonsónb bikpáab nno saan, be ní tí teke wón ukpáadaan ya bó ní. ³⁵ Bitonsónb nno tí baa' ma nno, ne bikpáab nno cuo' be, ki ní' uba, ki ku' uto, ki yéke' uto iten. ³⁶ Ne ukpáadaan nno tí sòn' bitonsónb bi yebe ki gèbre' bikpiekb nno. Ne bikpáab nno tí tí tien' bi'mo nno. ³⁷ Ne u fòre' ki sòn' u'bije bi'saan, ki maaleh ki teh u yé u'bije ma nno, bi li tí bo wá ne. ³⁸ Ama bikpáab nno laa' u'bije we ní ma nno, ne bi tóke' tób ki ye: «Wón ne yé u'faajil, cère men tí ku wá, ño lifaal nno ní juore ti'yaal.» ³⁹ Ne bi cuo' wá, ki ñen' ukpégbé, ki tí ku' wá.» ⁴⁰ *Yesu niire' ki ye: «Tá, ukpáadaan nno lá baa' ní uyo wá la, u li tien bikpáab nno mila?» ⁴¹ Ne bitótuorcienn nin Sufmbé ya cienb nno jiiñ' wá ki ye: «U li ku bibierdenb bugben mikubiern ne, kí taa u'kpáabu nno kí de bikpétábe be ní li dienh wá isibii uyo wá u yie.»

⁴² Ne *Yesu ye: «Na kaan' *Uwien ya gbónku ni ní kele' ná saan ki ye:

«Litén lá bidumeb wíe' lè nno,

len ne lá tien' litenkpiekl lá co kuduku nno ne-εε?

Yonbdaan ne tien' nno,

ne ní ñmóbe kuñuorku tí'nun bó.»

⁴³ «Nen ne cère' n tókeh ne bó ki teh Uwien li fie u'bel ni'saan, kí taa lè kí de liniból lá li teh u yie ná. ⁴⁴ [Wá ké lu' litén nno bo la, u li kókuo ne. Litén nno lu' wá bo la, li li memere wá ne.]»†

⁴⁵ Bitótuorcienn nin *Fariisnmbé cii' nno ma nno, ne kí bende' ki ye *Yesu tókeh bi ya gber ne. ⁴⁶ Ne bi'nun món be ní cuo wá, ama bi fenge' linigol nno, kime linigol nno tuo' ki ye *Yesu yé *Uwien ya ñobonsáknl ne.

22

Tipiikuñjier ya kpenjenm

(Luk 14:15-24)

¹ *Yesu tí pón' be mikpenjenm ki ye: ² «Uwien ya *bel naan uber wá tien' u'bije ya piikuón, ³ kí sòn' u'tonsónb be ní tí yin binib bá u yie be ní baa kí lá ji nno ne. Bi yin' be, ne bi yie' ka baa'. ⁴ Ne u tí sòn' bitonsónb be ní tí tóke be kí ye u bonde' u'jier ke kí gben'-a. U kóre' u'naje nin u'wenkobr tá gbenge, kí bonde' tibont ké kí gben'-a, kí ye be ní baa ní, ⁵ ne ba tónge'. Biba bure' bi'kpáan bó, bitób má bure' bi'kpenkpende. ⁶ Bá sien' nno cuo' bitonsónb nno, kí jènde'

† 21:44 Bi kpie' kí kele' tighbont tá nno ya tuba ni migbiirm 44 ña te tu'ni.

be, ki ku' be. ⁷ Uber nno ya benku ni ben' ki gbien', ne u sɔn' u'sojambe, bi ti ku' binikub nno, ki se' bi'du. ⁸ Ne u tɔke' u'tonsɔnb ki ye: «Upiikuan ya jier bonde'-a. Ama binib bā n yin' be nno ŋa kpe be ri ji tijier nno. ⁹ Li joh men udu ni nin isennaan, ki ti yin ni li le binib bā ke, be ri baa ki lā ji upiikuan ya jier nno.» ¹⁰ Ne u'tonsɔnb nno jon' udu ni nin isennaan, ki ti yin' ni bi laa' bā nno ke, bā mɔn nin bā bre ke. Ne bi baa' ki gbe kuduku kua bi jinh tijier ku' ni nno.

¹¹ «Uber kɔn' wɔ ri liike binib bā baa' be ri ji tijier nno, ne ki laa' uje uba ŋa guo upiikuan nno ya kpelcer. ¹² Ne u niire' wɔ ki ye: «N'ja, a tien' mila ki kɔn' ni nie saan, ka guo piikuan ya kpelcer-i?» Ne wa jiiin' wɔ. ¹³ Ne uber nno tɔke' u'tonsɔnb ki ye be ri cuo wɔ, ki lɔle u'nuɔ nin u'taan, ki ŋen wɔ ki ti wie saali licinŋunl ni. Nen saan ne u li te ki muah, ki ŋmɔnh iŋɔgben. ¹⁴ Kime binib bā Uwien yih be nno yebe ne, ama u gɛndeh bā nno ne ŋa yebe.»

Sesa ya lenpolike

(Mark 12:13-17; Luk 20:20-26)

¹⁵ To, *Farisienmbe jon' ki ti taan' ki gbiere' ki liike' bi li tien ma ki dele ki cuo *Yesu miyenfuom ni. ¹⁶ Ne ki sɔn' bi'panpaankaab nin uber Herod yaab ya biba *Yesu saan. Ne bi ti tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti ben ki ye a tɔkeh tigbemɔnt ne, ki wɔngɛh te Uwien ya sen mɔnmɔnm, ka fenge uba, ka boh uba ki cɛn' utɔ. ¹⁷ Nen bo, tɔke te a maaleh ma bo. Ti ŋmɔbe usɛn ti li pɛh lenpo ki dienħ ubercien Sesa* bii ta ŋmɔbe?»

¹⁸ *Yesu ben bi'cekn kpe ma bo, ne ki tɔke' be ki ye: «Ninbi iŋuɔn ilele ya nibɛ, be tien' ni bikreh nni?» ¹⁹ Wuɔn nni men lenpo ya likbu.» Bi taa' milikbim miba ki wuɔn' wɔ ne, ²⁰ u niire' be ki ye: «ŋme ya nennɛnku nin u'yel te mi'bo?» ²¹ Bi ye: «Ubercien Sesa,» ne u ye: «Taa men nā yé Sesa yaann ki de Sesa, ki taa nā mɔ yé Uwien yaann ki de Uwien.» ²² Bi cii' nno ma nno, ni cuo' be miyɔkm cɛen, ne bi daan' wɔ ki bure'.

Bitenkpiib ya mekrm ya gber

(Mark 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Nen daali ne Saduseyenmbe biba baa' *Yesu saan. Ben ne lienħ ki teh bitenkpiib ŋa ri mekre nno. Bi niire' wɔ iniire ²⁴ ki ye: «Cɛnbaa, Moyis lā len' ki ye: «Unil ya ninje kpo' ki cɛre' u'po, ka ŋmɔbe buk la, wɔ ri kere ukpooii nno, ki maa mubumu ki de u'ninje wɔ kpo' nno.» ²⁵ To, ninjieħ bilole biba ne lā te ti'ni, ne ukpiek lā kuɔn' upii, ki kpo' ka maa' buk. Ne ulie kere' ukpooii nno, ²⁶ ki mɔ kpo' ka maa' buk. Wā tɔ u'bo nno mɔ tien' nno. Bi'ke bilole tien' nno, ki kpo' ka maa' buk. ²⁷ Ne upii nno mɔ ti tonde' ki kpo'. ²⁸ To, bitenkpiib lā mekre' uyo wā la, ŋme li si upii nno? Kime bi'ke kuɔn' wɔ ki ti bɔn' ne.» ²⁹ Ne *Yesu jiiin' be ki ye: «Na ben nā kele' *Uwien ya gbɔnku ni, ka ben Uwien ya tuom kpe ma bo. Nen ne cɛreh ni tureh. ³⁰ Bitenkpiib lā mekre' la, jeb ŋa ri kuɔn piib, piib mɔ ŋa ri kun cɛr. Bi li te ten *Uwien ya tondb ne paaki bɔ. ³¹ Bitenkpiib ya mekrm men la, na kaan' Uwien lā tɔke' ne tigber tā nno ne-εε? ³² U lā ye: «Min ne yé *Abraham nin *Isaak nin *Sakɔb ya Wien.» Uwien ŋa yé tenkpiib ya Wien, u yé bā fuobe ya Wien ne.»

³³ Linigol nno cii' *Yesu tɔke' be nno ma nno, ne ni cuo' be miyɔkm cɛen.

Li le wɔbl yé likpiekl-i?

(Mark 12:28-34; Luk 10:25-28)

³⁴ *Farisienmbe cii' *Yesu len' ki jin' *Saduseyenmbe, ne ki taan' u'saan. ³⁵ Bi'ni bā ben yiko mɔnmɔnm nno ya uba, nuunh wɔ ri dele ki cuo *Yesu ne ki niire' wɔ ki ye: ³⁶ «Cɛnbaa, yiko ya gbɔnku ni, li le wɔbl cɛn' wɔbl ke wɔbl-i?» ³⁷ Ne *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «³⁷ «Li yie a Yonbdaan Uwien nin a'fel ke nin a'tetem ke nin a'yenmaale ke.» ³⁸ Len ne yé liwɔbkiekl ki cɛn' wɔbl ke wɔbl. ³⁹ Liwɔbliel naan likpiekl lā sɔ: «Li yie a'tɔ ten a yie a'ba ma bo.» ⁴⁰ Moyis ya gbɔnt ke nin *Uwien ya ŋɔbɔnsɔkn lā len' nā ke nno te iwɔb ile yā ni sɔ.»

Uwien ya Nigendke Kristo nin Dafid ya gber

(Mark 12:35-37; Luk 20:41-44)

⁴¹ *Farisienmbe taan' ma nno, ne *Yesu niire' be ⁴² ki ye: «Ni maaleh *Uwien ya Nigendke Kristo bo ki teh ba? Ŋme ya yaabil si wɔ?» Ne bi ye: «*Dafid ya yaabil ne.» ⁴³ Ne u ye: «U yé *Dafid ya yaabil la, ni tien' mila, *Mifuɔnaanm lā cɛre' *Dafid yin' wɔ Yonbdaan-i? Kime *Dafid lā len' ki ye:

⁴⁴ «Yonbdaan Uwien tɔke' n'Yonbdaan ki ye:

Kɛle n'nojie bɔ,

ki ti baa' uyo wā n li cɛre á te a'nennɛndb ke bo litaal.»

⁴⁵ «*Dafid lā yin' Uwien ya Nigendke Kristo u'Yonbdaan la, u ji tien' mila ki liebe' ki yé u'yaabil-i?» ⁴⁶ *Yesu len' nno ma nno, uba mɔnɔn ŋa fre' ki laa' ŋɔbɔnl ki jiiin' wɔ. Ki ŋe nen daali ma, uba ŋa ji kaabe' ki niire' wɔ niire.

* 22:17 Bi lā yih Erom yaab ya bercien ke bercien Sesa ne.

23

Li ben men Yiko ya wɔnwɔknɔb nin Farisienmbɛ bɔ
(Mark 12:38-40; Luk 11:43-45; 20:45-47)

¹ Nɛn saan nɛ *Yesu tɔkɛ' inigol nin u'panpaankaab ki ye: ² «Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ nɛ ɲmɔbɛ usɛn bɛ rɪ li tɔkɛh Moyis ya yiko ya tingi. ³ Nɛn bɔ, bi tɔkɛh nɛ nɔ kɛ nɛn, nɪ li tuonh, kɪ li tɛh bi ye ma. Ni nɪn la sɔnh bi sɔnh ma bɔ, kime bi lienh nɔ nɔnɔ bɔ tɛh nɛn. ⁴ Bi luoh ituk yɔ kpiekɛ nɛ ki cɛrɛh binib tɛkɛh, ama bɛn bugbɛn ɲa toh bɛ rɪ taa bi'nɔbil mɔnɔn kɪ mɛ yɛ. ⁵ Bi tɛh bi'bont kɛ binib nɛ rɪ li ɲuɔrɛh bɛ. Nɛn bɔ nɛ bi taah Uwien ya gɛr ya ɲɔbɔn ki tɛh itil* iba ni, i piɛ ki cɛn' bi'tɔb yɛ, ki ɲiɛh ki piɛndɛh bi'lier ya ɲɔgbɛn. ⁶ Bi yɛ bɛ rɪ li kaah binikpɛkpiɛkb yɔ kɔnkɔn nɛ tinacɛnt ni, ki yɛ bɛ rɪ li kaah inun bɔ yɔ biɛmu bɔ itaɔn yɔ dur ni, ⁷ ki yɛ binib rɪ li gbaandɛh ki fuondɛh bɛ mudaamu ni, ki yih bɛ <Cɛnbaa>. ⁸ Ninbi la li nuunh binib rɪ li yih nɛ cɛnbaa, kime ni ɲmɔbɛ Cɛnbaa uba kpein nɛ. Ni'kɛ yɛ ninjɛb nɛ. ⁹ Ni la yih uba ni'baa uɲɛndun wuu ni, kime ni ɲmɔbɛ Baa uba kpein nɛ, u tɛ paaki bɔ. ¹⁰ Ni la li nuunh uba rɪ li yih nɛ u'ciɛn, kime ni ɲmɔbɛ ucɛin uba kpein nɛ. Wɔn nɛ yɛ Uwien ya Nigɛndkɛ *Kristo. ¹¹ Ni'ni wɔ yɛ usɛnlier la, wɔ rɪ li yɛ ni'tɔnsɔn. ¹² Wɔ kpiekɛ' u'ba la, Uwien li yuon wɔ. Wɔ jɪin' u'ba tingi la, Uwien li kpiekɛ wɔ.»

Ni bre ituɔn ilele ya nib bɔ

(Mark 12:40; Luk 11:39-42, 44, 47-52; 20:47)

¹³ *Yesu tɪ len' ki ye: «Ninbi, *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ, ituɔn ilele ya nibɛ, nɪ bre ni'bo, kime ni piindɛh bunaɲɔbu binib la kɔ Uwien ya bɛl ni nɛ. Ninbi ɲa rɪ kɔ len, ka rɪ tuo binib bɔ yɛ bɛ rɪ kɔ nɔnɔ mɔ rɪ kɔ. [¹⁴ Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ, ituɔn ilele ya nibɛ, nɪ bre ni'bo, kime ni jinh ki pendɛh bikpopiib, nɛ ki kɔarɛh nɪ wuɔkrɛh, ki lɛrɛh ki tɛh ni yɛ binimɔnb nɛ. Nɛn bɔ nɛ Uwien li dɛrɛ ni'tub kɪ cɛn u li dɛrɛ binitɔb ya tub ma bɔ.]†

¹⁵ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ, ituɔn ilele ya nibɛ, nɪ bre ni'bo, kime ni cuonh ni'kɛ saan, ki puonh ikpɛn, ni'nun mɔn nɪ lɛ unil uba kpein mɔnɔn kɪ tien wɔ unil wɔ pɛ yiko bɔ nɛ. Ni tɪ laa' wɔ la, nɛ ni tɛh wɔ unil wɔ kɛ utudɛrɛ umu wɔ ɲa rɪ kpiin ni bolm mile ki cɛn' ninbi.

¹⁶ «Ninbi bisɛnwuɔnɲuɔnbɛ, nɪ bre ni'bo; ni tɔkɛh ki tɛh: <Unil pole' Uwien ya duku la, na yɛ nɪba, kɪ liebe' ki tɛh: <Unil pole' miɲɔkm mɔ tɛ ku'ni nɔnɔ la, wɔ rɪ tien u pole' ki ye ma nɔnɔ. ¹⁷ Ninbi ijɔrɲuɔn, ni lɛ bonn cɛn' nitɔnn-i? Miɲɔkm nɔnɔ bii Uwien ya duku kɔ cɛrɛ' miɲɔkm nɔnɔ yɛ Uwien yaam-i? ¹⁸ Ni tɪ tɔkɛh ki tɛh: <Unil pole' Uwien ya ponpuol la, na yɛ nɪba, kɪ liebe' ki tɛh: <Unil pole' tibonpukaar tɔ tɛ li'bo nɔnɔ la, wɔ rɪ tien u pole' ki ye ma nɔnɔ. ¹⁹ Ninbi ijɔnɔn, ni lɛ bonn cɛn' nitɔnn-i? Tibonpukaar nɔnɔ bii Uwien ya ponpuol lɔ cɛrɛ' tibonpukaar nɔnɔ yɛ Uwien yaar-i? ²⁰ Nɛn bɔ, unil pole' Uwien ya ponpuol la, u pole' Uwien ya ponpuol ki kpɔbn' nɔ kɛ tɛ li'bo nɔnɔ mɔ nɛ. ²¹ Unil pole' Uwien ya duku la, u pole' Uwien ya duku ki kpɔbn' Uwien wɔ tɛ ku'ni nɔnɔ mɔ nɛ. ²² Unil pole' kutaaku la, u pole' Uwien ya biɛk ki kpɔbn' Uwien wɔ kɛ ki'bo nɔnɔ mɔ nɛ.

²³ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ, ituɔn ilele ya nibɛ, nɪ bre ni'bo, kime ni gbiinh ni'ninjo nin ni'kɛn nin ni'mɔsiyuolɛ bolm piik nɛ, ki taah mɪba ki diɛnh Uwien, nɛ ki dɔandɛh nɔ yɛ nibonmɔnn yiko nɔnɔ ni. Nɛn si: tinimɔnt nin micɛcɛkm ya muɔm nin mitekjɪm mɔ mɔn. Ni bi li tɛh nɛn nɛ, ki la sunde tibontɔr tɛ sien' nɔnɔ bɔ. ²⁴ Ninbi bisɛnwuɔnɲuɔnbɛ, ni cɛh ki ɲɛndɛh uɲmaɲmaasi nɛ. Ama ki jɪ ɲuh ki kpɔbɛh ɲɔkmaɲmɛn.

²⁵ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ, ituɔn ilele ya nibɛ, nɪ bre ni'bo, kime ni ɲikndɛh ki cɛndɛh isɛn nin tiyer ya puoli nɛ. Ama tɔ gɛn ni sun' tibont tɛ nin ni'nunfɔkɛ cɛrɛh ni lɛnh tɛ nɛ. ²⁶ Ninbi Farisienɲuɔnmbɛ, kpɛ mɛn kɪ cɛndɛ tu'benku ni, kɪ yaan tu'puoli bɔ mɔ rɪ wɛndɛ.

²⁷ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ, ituɔn ilele ya nibɛ, nɪ bre ni'bo, kime ni naan ikul yɔ bi pendɛ' yɛ nɛ. Saali mɔn, nɛ benku ni gɛ inikpɔb nin tijɔknt kɛ ya bol. ²⁸ Ni'mɔ tɛ nɔnɔ nɛ. Binib likɛh nɛ la, bi tɛh ni yɛ binimɔnb nɛ, ama ituɔn ilele ya gɛr nin ituɔnbɛrɛ nɛ gɛn ni'fɛl bɔ.»

²⁹ «Ninbi *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin *Farisienmbɛ, ituɔn ilele ya nibɛ, nɪ bre ni'bo, kime ni mɛh *Uwien ya ɲɔbɔnsɔknɔb bɔ lɔ tɛ uyo bɔ nɔnɔ ya kul nɛ, ki mɔngrɛh binimɔnb yɔ kul, ³⁰ nɛ ki lienh ki tɛh: <Ti bi lɔ tɛ ti'yaajɛb ya yo la, ta bi li tuo tinbi nin bɛn rɪ kpaan buɲɔbu kɪ ku *Uwien ya ɲɔbɔnsɔknɔb. ³¹ Ni lienh nɔ nɔnɔ nɛ wɔngɛh ki tɛh ni yɛ binib bɔ lɔ ku' *Uwien ya ɲɔbɔnsɔknɔb nɔnɔ ya yaabii. ³² Ni'yaajɛb lɔ sɔn' ituɔnbɛrɛ yɔ nɔnɔ, sɔn mɛn kɪ tonde yɛ. ³³ Iwɛ ninbi, ni yɛ iwaalɛb nɛ, ni li tien mila kɪ nɛ utudɛrɛ wɔ li tu nɛ umu wɔ ɲa rɪ kpiin ni? ³⁴ Nɛn bɔ nɛ ni li sɔn *biɲɔbɔnsɔknɔb nin biyenfodɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknɔb ni'saan. Ni li

* 23:5 Sufmɛ lɔ kɛh Uwien ya gɛr ya ɲɔbɔn nɛ ki tɛh itil ni ki kpɛh bi'yutun. † 23:14 Bi kpɛ' ki ke'le' tigbɔnt tɔ nɔnɔ ya tuba ni migbiirm 14 ɲa tɛ tu'ni.

ku biba, ki kpe bitab idapɔnpɔn bo, ki n̄i bitab m̄o inalebe ni'taan ya dur ni, ki li tuɔnh idu ki j̄ndeh b̄e. ³⁵ N̄en n̄e c̄ere' Uwien li d̄ere ni'tub binib b̄a bi l̄a ku' b̄e ba bii' n̄iba n̄n̄o k̄e bo, ki cin unim̄n Ab̄el, ki t̄i baa' Baraki ya bij̄e Sakari, w̄a ni l̄a ku' w̄o Uwien ya duku ya dubenku nin Uwien ya ponpuol ya sesieke n̄n̄o. ³⁶ N̄ t̄akeh n̄e im̄n n̄e, Uwien li d̄ere f̄anfenn̄o ya nib ya tub tibont n̄n̄o k̄e bo.»

*Yesu kp̄iendeh Yerusalem bo
(Luk 13:34-35)*

³⁷ N̄e ki ye: «Yerusalem, Yerusalem, a kuuleh *Uwien ya n̄obonsaknb, ki ȳkreh u s̄onh binib b̄a a'saan iten ki kuuleh b̄e. Uyo k̄e n̄ l̄a ȳie r̄i taan a'nib n̄'ba saan ten ukuoñ̄o taakeh u'bumu u'f̄iebe ni ma bo, n̄e ba tuo'. ³⁸ Liike m̄en Uwien seln' n̄e ni'konkuɔn ma. ³⁹ N̄ t̄akeh n̄e n̄e, na ji li l̄e n̄ni k̄i t̄i baa uyo w̄a ni li len ki ye: «Uwien ya m̄onm̄ r̄i li te w̄a we ni Yonbdaan ya yel bo n̄n̄o bo.» »

24

*Bi l̄a li bere Uwien ya duku
(Mark 13:1-2; Luk 21:5-6)*

¹ *Yesu siere' Uwien ya duku ya luo bo ki n̄en' ki joh, n̄e u'panpaankaab nek̄n' w̄o ki wuɔn' w̄o bi m̄en' Uwien ya duku ma bo. ² N̄e u ye: «Ni laa' tibont tuu k̄e-a? N̄ t̄akeh n̄e im̄n n̄e, kuduku kuu n̄o ya tenl liba m̄onɔn n̄a l̄a li juore k̄i li p̄e t̄al bo, bi l̄a li bere ku'k̄e n̄e.»

*Ij̄end ya yo l̄a li te ma bo
(Mark 13:3-13; Luk 21:7-19)*

³ Yesu jon' ki t̄i k̄ele' Olifi ya siin ya juol bo, n̄e u'panpaankaab baa' u'saan bi'baba, ki l̄a niire' w̄o ki ye: «T̄ake t̄e, tibont n̄n̄o k̄e l̄a li tien uyo w̄a. Ku l̄e d̄ieku ba li wuɔn t̄e k̄i ye n̄i kpaan' a'babaayo nin uɔndun ya gbenm-i?» ⁴ N̄e u jiin' b̄e ki ye: «Li ben m̄en, ki la c̄ere uba r̄i t̄uln n̄e. ⁵ Kime binib l̄a li baa ki yebe, k̄i li n̄m̄obe n̄'yel ki teh bi ȳe Uwien ya Nigendke Kristo n̄e, k̄i t̄uln binib bi yebe. ⁶ Ni li c̄ii binib t̄ah litual konkɔnm̄ bii f̄anf̄akm̄. Cuo m̄en ni'ba, ki la c̄ere ni'f̄el r̄i li tiinh, kime ti ya bont k̄e li tien n̄e k̄i yaan, na laan ȳe gbengbenyo. ⁷ Linibol liba li j̄eke linibotol. Libel liba ya nib m̄o li j̄eke libetol yaab. Mikɔnm̄ li lu idu ya yebe ni, kitink li j̄enge b̄uol, b̄uol. ⁸ N̄en k̄e li te ten im̄erwien ya cincinm̄ n̄e.

⁹ «U ya yo n̄e bi l̄a li cuo n̄e, k̄i j̄ende n̄e, k̄i ku n̄e. Min bo n̄e inibol k̄e li n̄en n̄e. ¹⁰ U ya yo n̄e binib b̄a yebe li w̄ie n̄'sen, k̄i li kuɔreh t̄ab, k̄i li n̄en t̄ab. ¹¹ Bitonn̄en̄n̄obonsaknb li baa ki yebe k̄i l̄ere binib bi yebe. ¹² It̄uonbiere li yebreh ki joh n̄e. N̄en n̄e li c̄ere binib b̄a yebe ya ȳiem r̄i waake. ¹³ Ama w̄a k̄e li m̄inde k̄i li n̄m̄on̄m̄obe k̄i t̄i f̄ore n̄n̄o, w̄on n̄e li n̄mere. ¹⁴ Bi li kpaande *Uwien ya bel ya gbem̄onm̄ont tuu uɔndun k̄e ni inibol k̄e r̄i c̄ii, n̄e k̄i yaan uɔndun r̄i gben.»

*Nibonn̄a n̄m̄obe ijuoke ya gber
(Mark 13:14-23; Luk 21:20-24)*

¹⁵ «T̄o, ni li l̄e ijuoke ya bonn̄a na saah tibont t̄a k̄e m̄on n̄n̄o se Uwien ya duku ya dubenku ni ten *Uwien ya n̄obonsaknl Daniel l̄a len' nibonn̄a bo ma bo.» (W̄a k̄e k̄aanh la, w̄o r̄i li c̄iih ni'tinḡi.) ¹⁶ Uyo n̄n̄o l̄a baa' la, binib b̄a te Sude ya tinf̄enm̄ ni n̄n̄o, b̄e r̄i sen k̄i jo ijuon b̄o. ¹⁷ W̄a te kudulekaaku ya paaki la, u la jiire k̄i k̄o iden ni, k̄i taa n̄iba. ¹⁸ W̄a m̄o te ikp̄aan b̄o la, u la ji r̄i liebe k̄i kun, w̄o r̄i t̄i taa u'lier̄gbenku. ¹⁹ U ya yo bipiib b̄a punbe nin b̄a n̄m̄obe mubumu m̄uā n̄aanh, li n̄m̄obe mic̄eek̄m̄ n̄e. ²⁰ Li k̄aareh m̄en, Uwien la c̄ere n̄i sen kus̄enaf̄uoku bii *Saba ya daali. ²¹ Kime binib li ji ij̄end k̄i gbien. Haali uɔndun ya cincinm̄, k̄i l̄a baa f̄anfenn̄o, nib n̄a laan jin' i ya j̄end ya bol, ka ji li li ji ȳe fiebu. ²² Uwien n̄a bi k̄uore' ij̄end n̄n̄o ya wien bo la, uba m̄onɔn n̄a bi li n̄mere. U ḡende' binib b̄a n̄n̄o bo n̄e c̄ere' u k̄uore' iwien n̄n̄o bo.

²³ «U ya yo unil t̄ake' n̄e ki ye: «Liike m̄en, *Uwien ya Nigendke Kristo te n̄ie saan» bii, «u te n̄ie b̄o' la, ni la tuo. ²⁴ Kime bitonn̄en̄m̄onk̄unb li baa. Biba li ye bi ȳe Uwien ya Nigendke Kristo n̄e. Bitab li ye bi ȳe *Uwien ya n̄obonsaknb n̄e. Bi li tien mic̄inc̄ilm̄ ya bont nin miȳok̄m̄ ya bont, k̄i t̄uln binib. Bi li nuunh n̄i tuo' la, b̄e r̄i t̄uln Uwien ḡende' binib b̄a n̄n̄o m̄onɔn n̄e. ²⁵ Li ben m̄en, n̄ kpie' n̄e tiḡber n̄n̄o n̄o.»

²⁶ «N̄en bo, bi t̄ake' n̄e ki ye: «Liike m̄en *Kristo te kupenpelku ni' la, la jo m̄en. Bi t̄i t̄ake' n̄e ki ye: «U buo n̄ie saan' la, la teke m̄en k̄i ji. ²⁷ Utem̄ek̄nde n̄eh lenpuoli b̄o k̄i t̄i b̄aareh n̄intuoli b̄o ma bo n̄n̄o, Unil ya Bij̄e ya baam m̄o l̄a li te n̄n̄o n̄e. ²⁸ «Liwenk̄pil te n̄a saan la, in̄enyobl taakeh n̄en saan n̄e.»

*Unil ya Bij̄e ya baam ya gber
(Mark 13:24-27; Luk 21:25-28)*

²⁹ «I ya d̄en ya j̄end ḡebre' la, i ya t̄aan bo, «uwien li biike, uɔmaal n̄a ji li wien,

in̄maabii li cecere kí lu,
tibont tà ñmábe mituám paaki bó li jènge.»

³⁰ U ya yo bi li le Unil ya Bijé ya díeku te paaki bó ní. Ne inibol ya ke te utingben bo nno rí muo kí kpiende. Bi li le *Unil ya Bijé te titewólgbont ni ki we ní, ki ñmábe ukpieke nin ufaa ki gbien'. ³¹ Linatunciënli mi muo uyo wà nno, u li sòn u'tonsónb Uwien ya tondb be rí jo lenpuoli nin nintuoli nin ugen nin ujie bó, kí cin utingbaan uba kí tí baa uto, kí taan Uwien gènde' binib bà nno ke.»

Bukenkenbu ya kpenjenm
(Mark 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² «Bukenkenbu ya tetem yé mikpenjenm ne ni'bo. Ni lá laa' bù tóh isigben ki teh tifer la, ni ben ki ye ní neke uñalend ne.* ³³ Nno ne, ni lá laa' nen ke la, ní li ben kí ye *Unil ya Bijé nekn' ni'nañuon saan ño†. ³⁴ N tókeh ne imàn ne, tibont nno ke li tien kí le fénfennó ya nib bie ña laan kpo' kí gben'. ³⁵ Kutaak nin kitink li gben. Ama n'gber tun ña ñmábe tú rí gben.»

Uba ña ben lidaali lá Unil ya Bijé li baa ní
(Mark 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ «Ama uba ña ben tibont nno li tien lidaali lá bii uyo wà. Paaki bó, Uwien ya tondb ña ben. U'Bijé mo ña ben, Uwien Baa baba ne ben. ³⁷ *Nowe ya yo lá te ma bo nno, Unil ya Bijé ya baam mo lá li te nno ne. ³⁸ Nowe ya yo, uyo wà miwuám ña laan lá jin' kitink nno, binib lá jinh ne ki ñuh, bijeb kuondeh bipiib, bipiib mo kunh ticer, kí tí baa' lidaali lá Nowe kón' buñercienbu. ³⁹ Ba lá ben kí ye niba li tien be, kí tí baa' uyo wà miwuám kun' nin bi'ke. Uyo wà Unil ya Bijé lá li baa ní nno, ní li te nno ne. ⁴⁰ U ya yo, bijeb bile li bo bukpaabu ni, bi li taa uba kí daan uto. ⁴¹ Bipiib bile li náanh unegón uba bo, bi li taa uba kí daan uto. ⁴² Nen bo, u li maale u'fèl ní kí ye u'cenbaa li wuáke, ⁴³ ne kí cin kí li ñih u'tonsontób, kí pe bidéyib bo, kí jinh, kí ñuh. ⁴⁴ Utonsónl nno ya cenbaa li baa ní lidaali lá nin uyo wà wa maaleh kí teh u li baa ní. ⁴⁵ U li bien u'gbenent cèen kí cère wó rí le iñuon ilele ya nib li le utudere wà nno. Nen saan ne u li te kí muoh, kí ñmonh in̄ogben.»

Utonsónl wà mōn nin wà bre ya gber
(Luk 12:41-48)

⁴⁵ «U le tonsónl ba ne ñmábe mibènm u'cenbaa du u'bo? Wón si: wà ya cenbaa de' wó ticiënt wó rí li likeh u'den yaab, kí li loh be tijier uyo wà ní kpe ne. ⁴⁶ Utonsónl nno ya cenbaa baa' kí laa' u sònñ lituonl nno li donbó la, Uwien ya mōnm li te utonsónl bugben bo. ⁴⁷ N tókeh ne imàn ne, u'cenbaa li de wó ticiënt wó rí li likeh u'bont ke. ⁴⁸ Ama utonsónl nno bre la, u li maale u'fèl ní kí ye u'cenbaa li wuáke, ⁴⁹ ne kí cin kí li ñih u'tonsontób, kí pe bidéyib bo, kí jinh, kí ñuh. ⁵⁰ Utonsónl nno ya cenbaa li baa ní lidaali lá nin uyo wà wa maaleh kí teh u li baa ní. ⁵¹ U li bien u'gbenent cèen kí cère wó rí le iñuon ilele ya nib li le utudere wà nno. Nen saan ne u li te kí muoh, kí ñmonh in̄ogben.»

25

Bijefenb piik ya kpenjenm

¹ «Tó, Uwien ya bel tí naan bijefenb piik bá taa' bi'fr; be rí tí tuobe wà ñmábe upiikuon nno usen bó ne.* ² Bi'ni biñun yé ijor; ne biñun mo yé biceknb. ³ Ijor nno taa' bi'fr; ka tuke kpom. ⁴ Biceknb nno taa' bi'fr; kí tuke mikpóm mo kí kpaabe. ⁵ Piice nno wuáke' ma nno, migúonm cuo' be ne bi gùon'.

⁶ «Kuyóku ya siik, ne bi cii' bi wuureh ufaa bo kí teh: «Liike men, piice nekn' ní ño. Ne men kí tuobe wó usen bó.» ⁷ Ne bijefenb piik nno ke finde', kí bondeh bi'fr. ⁸ Nen saan ne ijor in̄un nno tóke' biceknb biñun nno kí ye: «Pu te men mikpóm, tí'fr benh yé rí kpiin ne.» ⁹ Ne biceknb nno ye: «Ní yé fennm! Tí'kpóm ña rí baa tinbi nin ninbi ke. Li joh men bá kuoreh mikpóm saan kí tí de.» ¹⁰ Bi bure' be rí tí de, ne piice baa' ní. Ne biceknb biñun bá bonde' nno paan' piice nno bo, kí kón' bi teh ná saan upiikuon nno, ne bi piin'.

¹¹ «Tó, ijor nno mo lá baa' ní, ne kí ye: «Cenbaa, Cenbaa, piire tí kó.» ¹² Ne u tóke' be kí ye: «N tókeh ne imàn ne, ma ben ne.»

¹³ «Nen bo, la gòh men! Kime na ben lidaali lá bii uyo wà ne.»

Bitonsónb bita ya kpenjenm
(Luk 19:11-27)

¹⁴ «*Uwien ya bel tí naan uje wà joh usen, kí yin' u'tonsónb kí taa' u'faal kí de' be nno ne. ¹⁵ U taa' milikbim itur in̄un kí de' uba, kí taa' itur ile kí de' uto, kí taa' liturl liba kí de' uto mo. U de' bi'ke bi li fre kí sòn ma bo ne, ne kí pok kí siere' kí bure'. ¹⁶ Wà teke' itur in̄un nno, i ya

* **24:32** Sufmbe donbó ya kenkende teh nno ne. † **24:33** Bi li fre kí lebre Unil ya Bijé nekn' ni'nañuon saan ño kí yé ná li tien nno ya yo baa' ño, ní li tien ne. * **25:1** Uyo bo, *Sufmbe ya piikuondaali, piice nin u'yul ne lá tí rí jo kí taa u'jekpen kí tí kuon.

tään bo ne u tien' ukpenkpende, ki laa' kpele itur injun ki pukn'. 17 Wà teke' itur ile nno mō tien' ukpenkpende ki laa' kpele itur ile ki pukn'. 18 Ama wà teke' liturl liba nno jon' ki ti gbin' kubùoku, ne ki taa' u' cenbaa ya likbim nno ki subn'.

19 «Ni tete, ne bitonsanb nno ya cenbaa lá liebe' ní, ki yíe wò rí bende u' faal kpe ma bi' saan. 20 Ne utonsanl wà lá teke' itur injun nno tuke' ní, itur injun ki pukn', ki lá tóke' wò ki ye: <Cenbaa, a lá de' nni itur injun ne. Liike, n' mō tien' ukpenkpende ki laa' kpele itur injun ki pukn', yin sò.> 21 Ne u' cenbaa ye: <Ni mōn, a yé utonsanmōnmōn ne, ki sōn' lituonl mōnmōn. A tien' mōnmōn tibont tà waa ni. N li tien ñe tibont tà yebe ya ciēn. Den kí li poknh nin nni.> 22 Ne utonsanl wà lá teke' itur ile nno mō tuke' ní, ki lá tóke' wò ki ye: <Cenbaa, a lá de' nni itur ile ne. Liike, n' mō tien' ukpenkpende ki laa' kpele itur ile ki pukn', yin sò.> 23 Ne u' cenbaa ye: <Ni mōn, a yé utonsanmōnmōn ne, ki sōn' lituonl mōnmōn. A tien' mōnmōn tibont tà waa ni. N li tien ñe tibont tà yebe ya ciēn. Den kí li poknh nin nni.> 24 Ne utonsanl wà lá teke' liturl liba nno mō tuke' ní, ki lá tóke' wò ki ye: <Cenbaa, n ben a bó a' gber faa ne. Ña bule' ná saan la, a neh nen saan ne. Ña cokn' ná saan la, a wreh nen saan ne. 25 Ne u' cenbaa ye: <Ni mōn, a yé utonsanmōnmōn ne, ki sōn' lituonl mōnmōn. A tien' mōnmōn tibont tà waa ni. N li tien ñe tibont tà yebe ya ciēn. Den kí li poknh nin nni.> 26 Ne u' cenbaa ye: <Utonsbiero sin, ukpaayuon sin, a len' ki ye a ben n' bó, ki ye ma bule' ná saan la, n ceh nen saan ne, ma cokn' ná saan la, n wreh nen saan ne. 27 A ben nno ma nno, be tien' ña nín taa' n' likbim ki tí ble' banki ño n lá baa ní la, rí le n' likbim nin kpele ki pukn'-i?> 28 Ne ki ye: <Fie men u' turl liba nno, kí taa kí pukn wà ñmabe itur piik nno. 29 Kime wà ke ñmabe la, bi li pukn wōn ne, wò rí li ñmabe ki gbien'. Wà ña ñmabe la, bi li tonde kí fie u ñmabe ná waamu nno mōnōn ne. 30 Utonsbiero wuō wōn, wa ñmabe kpele; ñen wō men kí tí wíe saali licinñunl ni. Nen saan ne u li te ki muoh, ki ñmōnh iñogben.> »

Unil ya Bijē li bu binib tibuur

31 «*Unil ya Bijē li baa ní, ki li tóke nin Uwien ya tondb ke. U ya yo ne u li ñmabe ukpieke ki gbien', kí kèle u' berbiak bo ten ubercien. 32 Bi li taan uñendun ya nib ke u' nun bó, ne wò rí bore be ten upekpaal boreh ipe nin iwòb ma bo, 33 kí taa ipe kí jon n' ñojie bó, kí taa iwòb kí jon u' ñogen bó. 34 Nen saan ne ubercien li tóke bà te u' ñojie bó nno kí ye: <Ninbi bà n' Baa tien' ne u' mōnm nno, den men kí lá jì libel lá u lá bonde' lè ki ble' ne haali uñendun ya cincinm nno. 35 Kime mikōnm lá cuo' nni, ne ni de' nni tijier n jin'. Uñuñun lá cuo' nni, ne ni de' nni miñunm n ñun'. N lá yé ucaan, ne ni teke' nni. 36 N lá te liñil, ne ni de' nni tiwengolkaar n gole'. N lá bun, ne ni baa' kí lá fuonde' nni. N lá te lipekł ni, ne ni baa' n' saan.> 37 Ne binimōnb nno li niire nni kí ye: <Yonbdaan, u le yo ba ne ti lá laa' ñe mikōnm ñmabe ñe, ti de' ñe a jin'-i? Kí laa' ñe uñuñun ñmabe ñe, ti de' ñe a ñun'-i? 38 Kí laa' ñe a yé ucaan, ti teke' ñe? Kí laa' ñe a te liñil, ti de' ñe tiwengolkaar a gole'? 39 Kí laa' ñe a bun bii a te lipekł ni, ti baa' kí lá fuonde' ñe?> 40 Ne ubercien li jiiñ be kí ye: <N tókeh ne imōn ne, ni lá tien' nno kí de' n' yaab ibaan nno ma nno, ni tien' kí de' min ne.>

41 «Ne kí tóke bà te n' ñogen bó nno kí ye: <Ninbi bà Uwien wíe' ne miñum nno, jende men n' saan, kí tí kō Uwien sère' umu wà wa rí kpiin, kí ble' useñpol nin u' tondb nno ni. 42 Kime mikōnm lá cuo' nni, ne ni de' nni tijier n jin'. Uñuñun lá cuo' nni, ne na de' nni ñunm n ñun'. 43 N lá yé ucaan, ne na teke' nni. N lá te liñil, ne na de' nni wengolkaar n gole'. N lá bun bii n lá te lipekł ni, ne na baa' kí lá fuonde' nni.> 44 Ne bi' mō li niire nni kí ye: <Yonbdaan, u le yo ba ne ti lá laa' ñe, mikōnm ñmabe ñe bii uñuñun ñmabe ñe bii a yé ucaan bii a te liñil bii a bun bii a te lipekł ni, ne ta tore' ñe?> 45 Ne n li jiiñ bi' mō kí ye: <N tókeh ne imōn ne, na lá tore' n' yaab ibaan nno ma nno, na tore' min ne.> 46 Bi li le utudere wà ña ñmabe gbenm. Ama binimōnb nno ben li le limiel lá ña ñmabe gbenm ne.»

26

*Bi kpaan' iye be rí ku Yesu
(Mark 14:1-2; Luk 22:1-2; San 11:45-53)*

1 Uyo wà *Yesu len' ní' ke ki tí gben' nno ne ki tóke' u' panpaankaab ki ye: 2 «Ni ben ki ye iwien ile gèbre' la, tinbi Sufmbe li jele ti' Pak ya nacenku. U ya yo ne bi li taa Unil ya Bijē kí ñukn binib, be rí tí kpe wò udòpònpòn bo.»

3 Tò, bitòtuarcienb nin Sufmbe ya ciēnb taan' bitòtuarcienb ya ciēn Kayif den u luo bo 4 kí kpaan' iye ki ye bi li bóle ne kí cuo Yesu, kí ku wò. 5 Ne kí tókeh tób ki teh: «Ti la cuo wò men kunacenku nno ya yo. Ti cuo' wò u ya yo la, udu ya nib li kpre.»

*Upii uba wule' Yesu ya yul bo lēfina
(Mark 14:3-9; San 12:1-8)*

6 *Yesu lá te Betani ya du ni, Simōn, ujend den. 7 U jinh uyo wà nno ne upii uba kōn' ní kí tuke lēfina uba u' daaku faa cēen alabaat* ya dingl ni, bi yih lēfina nno naar. Upii nno taa'

* 26:7 Alabaat yé litenl liba ya bol ne li' daaku faa cēen.

lefina nno ke ki wuwule' *Yesu ya yul bo. ⁸ U'panpaankaab laa' nno ma nno ne bi'benku ni ben', ne bi ye: «Be tien' u n'ende' lefina wuo no? ⁹ Ti bi li fre ki kuore wo ki le ilike yi ri li yebe ki taa ki de bijiinb-a!»

¹⁰ *Yesu bende' bi lienh na bo, ne ki take' be ki ye: «Be tien' ni jaaabeh upii wuo ya yennm no nno? U tien' nni na mon ne. ¹¹ Bijiinb li li te ni'saan uyo ke ne; ama min ja ri li te ni'saan uyo ke. ¹² U taa' lefina wuo ki wule' n'gbenent bo ma nno, u bonde' n'subm ne. ¹³ N takeh ne imon ne, bi li kpaande tigbemnmont tuu unendun ni na saan ke nno, bi li len u tien' na no bo, jo binib ri li tien u'bo.»

*Sudas yie wo ri kuore Yesu
(Mark 14:10-11; Luk 22:3-6)*

¹⁴ *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba, bi yih wa Sudas Iskariyot nno jon' *bitoturocienb saan, ¹⁵ ki ti niire' be ki ye: «N taa' *Yesu ki nukn' ne la, ni li de nni ba?» Ne bi kaan' ilike ya kur pita ki de' wo. ¹⁶ Nen daali ne u cin' ki nuunh u li ne isen ya ki taa *Yesu ki nukn be.

*Yesu nin u'panpaankaab jele' Pakya nacenku
(Mark 14:12-21; Luk 22:7-14, 21-23; San 13:21-30)*

¹⁷ Kpono wa ja nmobe nake ya nacenku ya cincindaali, ne *Yesu ya panpaankaab nek'n' wo ki niire' wo ki ye: «A yie ti tien je Pak ya nacenku ya jier le saan-i?» ¹⁸ Ne u jiiin' be ki ye: «Ni jo udu bo udaan uba saan, ki ti take wo ki ye: «Ti Cenbaa ye u'yo baa'-a, won nin u'panpaankaab li baa ki la ji Pak ya nacenku ya jier a ya den ne.» ¹⁹ Ne u'panpaankaab tien' u take' be ma bo, ne ki tien' kunacenku nno ya jier.

²⁰ Ni juore' ne *Yesu nin u'panpaankaab piik nin bile nno kele' ki jinh. ²¹ Bi jinh uyo wa nno, ne u take' be ki ye: «N takeh ne imon ne, ni'ni uba li kuore nni.» ²² Bi'yennm saa' ki gbien', ne bi'ke niireh wo jeje ki teh: «Yonbdaan, n teh min ja ri-a?» ²³ Ne u ye: «Min nin wa taan' ki paan' lisenl ni no ne li kuore nni. ²⁴ Unil ya Bijeli kpo ten ni kele' u'bo *Uwien ya gbonku ni ki ye ma bo nno ne. Ama unil wa li kuore wo nno, ni bre udaan bo. Ba bi maa' wo monon la, ni bi li tu.» ²⁵ Ne Sudas wa li kuore wo nno mo niire' wo ki ye: «Cenbaa, n teh min ja ri-a?» Ne *Yesu ye: «A ye nno.»

*Yonbdaan ya jier
(Mark 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Korent 11:23-25)*

²⁶ Bi te ki jinh tijier ma nno, ne *Yesu yuure' kpono, ki faare' Uwien, ki kakuo', ki taa' ki de' be, ki ye: «Teke men ki nmom, na so ye n'gbenent.» ²⁷ Ne ki taa' midaam mo, ki faare' Uwien, ki taa' ki de' be, ki ye: «Ni'ke ri nu men, ²⁸ na so ye n'sem. Men ne wongeh ki teh Uwien cuo' nin binib kujotieku. Mi li puube binib ba yebe ya kpele bo jo Uwien ri fere be bi'biere. ²⁹ N takeh ne ne, ma ji li faa ki nu daam'ti, haali ki ti baa lidaali la min nin ninbi li liebe ki taan ki nu me midefenn n'Baa ya bel ni.»

³⁰ Bi gen' Uwien ya yuon ki gben', ne ki nen' ki don' Olifi ya siin ya juol bo.

*Yesu take' Pier ki ye u li nie ki ye wa ben wo
(Mark 14:27-31; Luk 22:31-34; San 13:36-38)*

³¹ To, *Yesu take' u'panpaankaab ki ye: «Kunonku kuu no, na li tu nni nno li cere ni'ke ri sen ki daan nni, kime ni kele' *Uwien ya gbonku ni ki ye: «N li ku upekpaal, ne upepeke ke ri yere.» ³² Ama uyo wa n li mekre bitenkpiib ni nno, n li liere ne ki jo Galile.» ³³ Ne Pier take' wo ki ye: «Na li tu je nno li cere bi'ke ri sen ki daan je monon la, min ja ri sen ki daan je fiebu.» ³⁴ Ne *Yesu ye: «N takeh je imon ne, kunonku kuu, a li nie bolm mita ki ye ja ben nni ne ki yaan ukuoje ri muo.» ³⁵ Ne Pier ye: «Haali bi li ku min nin sin ke monon la, ma ri nie ki ye ma ben je.» Ne u'panpaankaab ke mo len' nno.

*Yesu kaare' niba saan bi yih ne Getsemani
(Mark 14:32-42; Luk 22:39-46)*

³⁶ To, *Yesu nin u'panpaankaab ti baa' niba saan, bi yih ne Getsemani. Ne u take' be ki ye: «Juore men nie saan, ri jende ki ti kaare.» ³⁷ Ne ki taa' Pier nin Sebede ya bijieb bile ki bure'. Bujewaanbu cin' ki koh wo ne u'yennm saah, ³⁸ ne u take' be ki ye: «N'yennm saa' ki ti kende' ten mikuum ne benh nin nni. Ni'mo ri juore nie saan, ki la goh.»

³⁹ U jende' waamu, ne ki puon', ki kaareh ki teh: «O, n'Baa, ni tuo' la, a cere ijend yie ri jende nni. Ama la cere ne ri li ye min yie ma bo, cere ne ri li ye sin yie ma bo.»

⁴⁰ U liebe' ni u'panpaankaab bita nno saan, ki laa' bi do ki goh ne, ne u take' Pier ki ye: «O! Na ri fre ki la guon kukurku kuba monon-ii? ⁴¹ La goh men, ki li kaareh jo ki la lu biikm ni. Ni'yennm yie, ama mituom ne pare' ne.»

† 26:29 Midaam nno ye isibii ya daam ma bi yih me fen nno ne.

⁴² Nε ki tı tı jende' waamu, ki kaaare' nle bo ki ye: «O, n'Baa, na rı tuo á jende n'saan ijend yie nɔ la, cεre a'yiem rı tien.» ⁴³ U tı liebe' nı u'panpaankaab bita nno saan, ki laa' bi tı gɔh ne, kime migɔnɔnm ne rɔnde' be.

⁴⁴ Nε u daan' be, ki tı jende' waamu, ne ki kaaare' nta bo nin i ya nɔbonbaab. ⁴⁵ U tı liebe' nı u'panpaankaab nno saan, ne ki tɔke' be ki ye: «Ni bie ki fuoreh ne ki gɔh-a! Uyo nekn' nı nɔ! Bi li taa Unil ya Bijε ki nɔkn bibierdenb. ⁴⁶ Fii men tı jo. Liike men, wɔ kuore' nni nno nekn' nı nɔ.»

Yesu ya cuom

(Mark 14:43-50; Luk 22:47-53; San 18:3-12)

⁴⁷ U laan bie ki lienh ne Sudas u'panpaankaab piik nin bile nno ya uba baa' nı nin linigocienl bi tuke mujusiemu nin ilenben. Bitɔtuarcienb nin Sufmbe ya cienb ne sɔn' be nı. ⁴⁸ Sudas wɔ kuore' *Yesu nno tɔke' linigol nno ki ye: «Ni lá laa' n jon' ki tı lɔkn' wɔ la, wɔn nino, nı cuo wɔ.»

⁴⁹ U pɔk ki cuon' ki nekn' Yesu, ne ki ye: «Cenbaa, n fuondeh ne,» ne ki lɔkn' wɔ. ⁵⁰ Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «N'jo, tien a baa' á tien ná.»

Nen saan ne binib nno nekn' ki lá cuo' Yesu. ⁵¹ Bɔ te Yesu saan nno ya uba nɛre' u'jusiek ki ge' ki paare' bitɔtuarcienb ya cien ya tonsɔnl uba ya tubl. ⁵² Nε *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «jiin a'jusiek nno kı cɔn kı'tuɔku ni, kime wɔ ke kuuleh nin kijusiek la, kijusiek ne li ku u'mɔ. ⁵³ Nɔ ben ki ye n mie' n'Baa Uwien la, u li sɔn nı u'tondb icεk icεk piik nin ile n'saan fenfenna-ɔɔ?† ⁵⁴ N tien' nno la, ná kele' *Uwien ya gbɔnku ni nno li tien mila kı tien-i?»

⁵⁵ Nen saan ne u tɔke' linigol nno ki ye: «Ni tuke mujusiemu nin ilenben nı lá cuo nni ten n yé udukonɔn ne-a! N lá kaah idaan ke *Uwien ya duku ya luo bo ki wɔknɔn binib, ne na cuo' nni u ya yo. ⁵⁶ Nen ke tien' nɔ *Uwien ya nɔbonsɔkn lá kele' ná *Uwien ya gbɔnku ni nno nɛ rı tien ne.»

Nen saan ne u'panpaankaab ke sen' ki daan' wɔ.

Sufmbe ya buur ya cekl yaab bun' Yesu tibuur

(Mark 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; San 18:13-14, 19-24)

⁵⁷ Binib bɔ cuo' *Yesu nno taa' wɔ ki jon' bitɔtuarcienb ya cien Kayif den, *Yiko ya wɔnwɔknɔn nin Sufmbe ya cienb taan' ná saan nno. ⁵⁸ Pier pe *Yesu bo, ki te fɔnfɔkm, ki tı baa' bitɔtuarcienb ya cien den ne ki kɔn' ki tı kɛle' biguguurb saan, wɔ rı liike nı li gben ma bo. ⁵⁹ Bitɔtuarcienb nin tibuur ya cekl yaab ke nuunh bi li dule kutonnenku kɔa bo kı biin Yesu nɔ kı ku wɔ ne. ⁶⁰ Nin binib baa' ki lá nen' u'bo kutonnenku ki yebe ma ke nno, ba laa' u'biil. Mifɔform ne biɔnɔmaadenb bile baa' ⁶¹ ki lá len' ki ye: «Uje wɔ len' ki ye: «N li fre kı bere Uwien ya duku, ki liebe kı me kɔ iwien ita.» »

⁶² Nε bitɔtuarcienb ya cien fii' ki sere', ki tɔke' *Yesu ki ye: «ŋa rı len kı jiin-ii? Nɔ nɔmɔbe tuba á len kı jiin binib bɔ biindeh ne nɔ-ɔɔ?» ⁶³ *Yesu nmin, ne bitɔtuarcienb ya cien tɔke' wɔ ki ye: «Uwien wɔ fuobe ya yel bo, a yé Uwien ya Nigendke Kristo, ki yé Uwien ya Bijε ne la, tɔke te.» ⁶⁴ Nε *Yesu ye: «Sin ne ye nno. Ama n tɔkeh ne ne, ki nɛ fenfenna kı taa kı li joh, ni li le Unil ya Bijε ke Uwien, mituɔm ke ya daan ya jie bɔ, ki li le wɔ titewɔlgbɔnt ni paaki bɔ, u we nı.»

⁶⁵ U len' nno ma nno, ne bitɔtuarcienb ya cien kere' wɔn bugben ya lierl,§ ne ki ye: «U suke' Uwien ne. Ta ji nuunh mɔnkunl. Ni cii' u suke' Uwien ma bo. ⁶⁶ Ni maaleh mila?» Nε bi ye: «U kpe mikuum ne.»

⁶⁷ Nen saan ne bi cereh u'nun bɔ tininsent, ki kureh wɔ, ne bitɔb mɔ kpɔbreh wɔ itenpe, ⁶⁸ kı tɔkeh wɔ ki teh: «A yé Uwien ya Nigendke Kristo la, bukɔre wɔ nı' nɛ.»

Pier niε' ki ye wa ben Yesu

(Mark 14:66-72; Luk 22:56-62; San 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Tɔ, Pier ke uluo bo, ne upiitonsɔnl uba baa' ki lá tɔke' wɔ ki ye: «A'mɔ lá te nin Galile ya *Yesu wɔ ne.» ⁷⁰ Nε Pier niε' bi'ke ya nun bɔ ki ye: «Ma ben a ye á ye bɔ.» ⁷¹ U joh bunafɔjebu bɔ, ne upiitonsɔnl laa' wɔ, ki tɔke' binib bɔ te nı'saan nno ki ye: «Uje wɔ mɔ lá te nin Nasaret ya *Yesu ne.» ⁷² Nε u tı niε' ki pole' ki ye: «Ma ben uje bugben.»

⁷³ Ni pukn' waamu, ne binib bɔ te nı'saan nno baa' ki lá tɔke' wɔ ki ye: «Nı yé imɔn ne, a'mɔ yé *Yesu yaab ya uba ne; a lenm ne wɔngɛh a yé ná bɔ yo.» ⁷⁴ Nε Pier cin' ki nich ki poleh ki teh «Ma ben uje wɔ nɔ. N nen' la, Uwien la daan nni.» Nε ukuoje pɔk ki muo' i ya taan bo. ⁷⁵ Nen saan ne Pier tiere' *Yesu bi tɔke' wɔ ma ki ye: «A li niε bolm mita kı ye nɔ ben nni ne kı yaan ukuoje rı muɔ nno.» Ne ki nen' saali, ki tı muɔ' ki gbiende' ceen.

† 26:53 Erom ya sojacekl liba ya sojambe lá li baa ten itur iluob.

§ 26:65 Sufmbe bo kı kere lilielɔ ya tingi si: unil ya

benku ni ben' biı u te uyensaa ni ne.

27

Bi tuke Yesu ki jon' Pilat saan tibuur

(Mark 15:1; Luk 23:1-2; San 18:28-32)

¹ Ni faa' kuteŋjesonsonku, ne bitotuarciēnb nin Sufmbe ya ciēnb ke kèle' ki bonde' ki liike' bi li tien ma ki ku Yesu. ² Bi lôle' wə, ne ki taa' wə ki ti ŋukn' gobina Pilat.

Sudas kpo' ma bo

(Itiun 1:18-19)

³ Tə, Sudas wə kuore' *Yesu nno laa' bi bun' *Yesu tibuur ki ye u kpe mikuum ma nno, u'yenn ŋaabe' ki gbien', ne u jiin' ilike ya kur pita nno, wə ri ti de bitotuarciēnb nin Sufmbe ya ciēnb, ⁴ ne ki tōke' be ki ye: «N bii' ne. N kuore' unil wə ŋa ŋmabe biil ne.» Ne bi ye: «Na yé ti ya gber, a'yaar nina.» ⁵ Ne u taa' ilike ya kur nno ki wie' Uwien ya duku ni, ki siere', ne ki jon' ki ti jon' u'ba.

⁶ Tə, bitotuarciēnb gēngēnde' ilike ya kur nno, ne ki ye: «Ni yé misēm ya like ne. Ti'yiko ŋa ri tuo ti taa yi ki kpian Uwien ya duku ya liklekl ni.» ⁷ Bi gbiere' ki liike' bi li tien yi ma, ne ki taa' yi ki de' umaar ya kpāabu, be ri li subeh bicēnb. ⁸ Nen bo ne bi yih ni'saan «Misēm ya kpāabu» haali nin fēnfēnno.

⁹ Ni tien' *Uwien ya ŋobonsoknl Seremi lā len' ma ki ye: «Bi taa' ilike ya kur pita ne; Israyel yaab lā kpaan' udaan ya daaku ubien wə nno, ¹⁰ ne ki de' umaar ya kpāabu. Yonbdaan lā tōke' nni ki ye nno ne.»

Pilat bun' Yesu tibuur

(Mark 15:2-5; Luk 23:3-5; San 18:33-38)

¹¹ *Yesu se gobina Pilat ya nun bō, ne u niire' wə ki ye: «Sin, a yé Sufmbe ya ber ne-ee?» Ne Yesu jiin' wə ki ye: «Sin ne ye nno.» ¹² Bitotuarciēnb nin Sufmbe ya ciēnb biindeh Yesu, ama wa len' tuba. ¹³ Ne Pilat tōke' wə ki ye: «ŋa ciih bi biindeh ŋe mibiinm mā ke ya bol-ii?» ¹⁴ Ama *Yesu ŋa jiin' wə ŋabonl liba mōnōn. Nen ne cuo' wə miyokm cēn.

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpe mikuum

(Mark 15:6-15; Luk 23:13-25; San 18:39-19:16)

¹⁵ Sufmbe ya Pak ya nacenku ke nacenku ya yo la, Pilat ti ri ŋen lipēkl ya nil wə linigol yie wə ne ki wie. ¹⁶ U ya yo ki laa' unil uba te lipēkl ni u'yel kpere', bi yih wə *Yesu Barabas. ¹⁷ Linigol taan' ma nno, ne Pilat niire' lē ki ye: «Ni yie ri ŋen ŋmē lipēkl ni? *Yesu Barabas bii *Yesu wə bi yih wə *Kristo nno?» ¹⁸ Pilat niire' nno, kime u ben ki ye bitotuarciēnb nin Sufmbe ya ciēnb ŋmabe kinenk ne *Yesu bo. Nen ne cēre' bi taa' wə ki lā ŋukn' wə.

¹⁹ Uyo wə Pilat ke ki buh *Yesu tibuur nno, ne u'po sōn' ki tōke' wə ki ye: «La taa a'gber ki kuon uje wə ŋa ŋmabe biil nō ya gber ni. Kime uje bugben bo, n dekn' tideknt kuŋonku kuu tū wiebe nni cēn.»

²⁰ Ama bitotuarciēnb nin Sufmbe ya ciēnb sure' linigol nno ki ye lē ri tōke Pilat wə ri wie be Barabas, ki ku Yesu. ²¹ Ne Pilat ti niire' be ki ye: «Bijeb bile bie ni, ni yie ri wie u la?» Ne bi ye: «Wie Barabas.» ²² Ne Pilat niire' be ki ye: «Nno la, *Yesu wə bi yih wə *Kristo nno, n li tien wə mila?» Ne bi'ke ye: «Be ri kpe wə udōpōnpōn bo.» ²³ Ne u ti niire' be ki ye: «U tēn ki bii' li lē biil ne?» Ne bi tūreheh ki wuureh ki gbiekeh ki teh: «Be ri kpe wə udōpōnpōn bo.»

²⁴ Pilat laa' wa ri fre ki tien niba, bi kpireh ki joh ne, ne u taa' miŋunm, ki nire' bi'nun bō, ne ki ye: «Ma te uje wuo ya kuum ni. Ni yé ni ya gber ne.» ²⁵ Ne bi'ke ye: «Cere u'kuum ri li yé tinbi nin ti'bumu ya gber.» ²⁶ Pilat wie' be Barabas, ki cēre' u'sojambe ri' *Yesu inalēbe, ne u taa' wə ki de' be ri ti kpe wə udōpōnpōn bo.

Sojambe leh Yesu

(Mark 15:16-20; San 19:2-3)

²⁷ Tə, Pilat ya sojambe nno taa' *Yesu ki kōn' Pilat den uluo bo, ne ki taan' bi'cekl ya sojambe ke, ki guon' ki linder' wə, ²⁸ ki gore' wə, ne ki taa' kuliermōnmōnku kuba ki goln' wə, ²⁹ ki taa' ikononh ki lōnlōn' uyukpekpē ki kpele' u'yul, ki taa' lilenbenl ki ŋukn' u'nōjie ni, ne ki gbaandeh u'nun bō, ki leh wə ki teh: «Sufmbe ya bera, ti fuondeh ŋe-a!» ³⁰ Ne ki cēreh u'bo tiŋinsent, ki taah lilenbenl nno ki kpaakeh u'yul bo. ³¹ Bi lē' wə ki ti gben', ne ki gore' kuliermōnmōnku nno, ki taa' u'wengolkaar ki jiin' ki goln' wə, ne ki taa' wə ki bure' be ri ti kpe udōpōnpōn bo.

Bi kpe' Yesu udōpōnpōn bo

(Mark 15:21-32; Luk 23:26-43; San 19:17-27)

³² Bi ti ŋeh udu ni ma nno, ne ki cende' uje uba bi yih wə Simōn, u yé Sirēnn ya du ya nil ne. Bi cuo' uje bugben ki wōbn' wə, wə ri tuke *Yesu ya dōpōnpōn. ³³ Bi ti baa' niba saan, bi yih nē Golgota, ni tingi si: «Kuyukpōku ya Būol.» ³⁴ Ne ki taa' midaam mā cuuke' nā to kerkēri ki de' Yesu, ki ye wə ri nu. U lēn', ne ki yie' ka nun'.

³⁵ Sojambɛ nnɔ kpɛ' wɔ udɔpɔnpɔn bo. Nɛ ki taa' u' wɛngolkaar ki fũɔrɛ' imũɔn ki gbiirɛ' tũ, ³⁶ nɛ ki kɛ ni'saan ki gu wɔ. ³⁷ Bi lã kɛlɛ' nã cɛrɛ' bi kpɛ' wɔ nnɔ ki tɛbn' u'dɔpɔnpɔn bo u'yul bɔ. Bi lã kɛlɛ' ki ye: «Sufmbɛ ya bɛr *Yesu sɔ nɔ.» ³⁸ Bi kpɛ' idukond ile mɔ u'saan idɔpɔnpɔn bo, bi kpɛ' uba u'nɔjie bɔ, ki kpɛ' u'tɔ u'nɔgɛn bɔ.

³⁹ Binib bã gɛbrɛh ni'saan nnɔ sukreh wɔ ki gɔnbɛh iyul ki tɔkɛh wɔ ⁴⁰ ki tɛh: «Sin wã ye a li bɛrɛ Uwien ya duku ki liɛbɛ ki mɛ kũ iwien ita nnɔ, ŋmian a'ba-a! A yɛ Uwien ya Bijɛ la, jiirɛ nĩ udɔpɔnpɔn wuu bo-a!»

⁴¹ Nɛ bitatuarciɛnb nin Yiko ya wɔnwɔknɔb nin Sufmbɛ ya ciɛnb mɔ lɛh wɔ ki tɛh: ⁴² «U ŋmian' binitɔb nɛ, ka rĩ frɛ ki ŋmian u'ba-a! U yɛ Israyɛl yaab ya bɛr la, wɔ rĩ jiirɛ nĩ udɔpɔnpɔn wuu bo fɛnfɛnnɔ, ŋɔ tĩ tɛkɛ wɔ ki ji. ⁴³ U du Uwien bo nɛ, ki tɔkɛ' ki ye u yɛ Uwien ya Bijɛ. Uwien yĩ wɔ la, wɔ rĩ ŋmian wɔ fɛnfɛnnɔ.»

⁴⁴ Nɛ idukond yã bi kpɛ' yɛ u'saan idɔpɔnpɔn bo nnɔ mɔ sukreh wɔ nnɔ.

Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo

(Mark 15:33-41; Luk 23:44-49; San 19:28-30)

⁴⁵ Tɔ, kuwensiiku ya yo nɛ nĩ ci' ki bliikɛ' utingbɛn kɛ bo ki tĩ baa' kutaajuuku tikur tuta ya yo. ⁴⁶ Nĩ tuoh tikur tuta ya yo nɛ *Yesu wuure' ufaa bo ki ye: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Nĩ'tingi si: «N'Wien, n'Wien, bɛ tien' a wiɛ' nni?»

⁴⁷ Binib bã se ni'saan nnɔ ya biba ŋa cii' u wuure' ki ye bã mɔnmɔnm nɛ ki ye: «U lii yih Eli nɛ.» ⁴⁸ Nɛ bi'ni uba sɛn' i ya tãan bo ki jon' ki tĩ yuure' ticitɔnt, ki lã sɛn' midɛŋmĩŋmiikm mĩba ni, ki taa' ki tuun' lilɛnbɛnl bo, ki tɛndɛ' ki kɔlɛ' u'ŋɔbu ki ye wɔ rĩ muɔrɛ. ⁴⁹ Nɛ bã sɛn nnɔ ye: «Dãan, tĩ liikɛ *Eli li baa kĩ lã ŋmian wɔ bii wa rĩ baa.»

⁵⁰ Nɛn saan nɛ *Yesu tĩ wuure' ufaa bo, nɛ ki kpo'. ⁵¹ U ya yo nɛ kukpɛlcɛkpɛkpiɛku kũa bore' Uwien ya duku ni bolm mile nnɔ kɛrɛ' ku'siik ni paaki ki tĩ ci' tingi. Kitink jɛngɛ', itɛn yɛyɛkre', ⁵² ikul bibiirɛ', nɛ Uwien cɛrɛ' binib bã lã pɛ u'sɛn bo ki kpo' nnɔ mɛkre' ki yɛbɛ. ⁵³ Bi ŋɛn' ikul ni, nɛ *Yesu mɛkre' uyo wã bitɛnkpiib ni nnɔ, bi kɔn' Uwien ya du Yerusalem ni, ki cɛrɛ' binib laa' bɛ ki yɛbɛ.

⁵⁴ Sojambɛ kobk ya ciɛn nin sojambɛ bã tɛ *Yesu saan ki gu wɔ nnɔ laa' kitink jɛngɛ' ma, ki laa' tibont tã kɛ tien' nnɔ, nɛ nĩ cuo' bɛ bujɛwaanbu ki gbien', nɛ bi ye: «Imɔn, ujɛ wuɔ mɔnbɛ ki yɛ Uwien ya Bijɛ nɛ.» ⁵⁵ Bipiib biba mɔ lã tɛ ni'saan ki yɛbɛ, ki sɛ fɔnfɔkm ki likɛh. Bi lã ŋɛn' haali Galilɛ nɛ ki pɛ u'bo ki toreh wɔ. ⁵⁶ Bi'ni biba si: Mari Madɛlɛnn nin Saak nin *Yosɛf ya naa Mari nin Sɛbɛdɛ ya bijɛb ya naa.

Yesu ya subm

(Mark 15:42-47; Luk 23:50-56; San 19:38-42)

⁵⁷ Nĩ juɔrɛ', nɛ ufaadaan uba baa' nĩ ki yɛ Arimate ya nil, bi yih wɔ *Yosɛf. U mɔ lã yɛ *Yesu ya panpaankɛ nɛ. ⁵⁸ U jon' Pilat saan ki tĩ tɔkɛ' wɔ ki ye u tuo' la, wɔ rĩ cɛbɛ wɔ *Yesu ya gbɛnɛnt. Nɛ Pilat dɛ' usɛn ki ye bɛ rĩ cɛbɛ wɔ tũ. ⁵⁹ Nɛ *Yosɛf taa' *Yesu ya gbɛnɛnt, ki taa' kukpɛlcɛfɛnku ki tɛntɛn' tũ, ⁶⁰ ki taa' tũ ki tĩ blɛ' ufele uba ni, ki binde' kutɛngbɛngbɛnku kuba, ki biin' bufɛnaŋɔbu nɛ ki bure'. U lã cɛrɛ' bi cube' ufele nnɔ kujɔtɛnku kuba ya kɛlɛ ni nɛ ki dɛ' wɔn bugbɛn. Ba laan lã sũbɛ' nil lɛn.* ⁶¹ Mari Madɛlɛnn nin Maritɔ nnɔ mɔ lã tɛ ni'saan, ki kɛ likul nnɔ ya nun bɔ.

Sojambɛ gu Yesu ya kul

⁶² Lidaali lã bi bondeh *Saba ya daali nnɔ gɛbrɛ', nĩ faa' nɛ bitatuarciɛnb nin *Farisɛnmbɛ taan' ki jon' Pilat saan, ⁶³ ki tɔkɛ' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti tiɛrɛ' ki ye utonnɛndaan nnɔ lã fuobɛ ma nnɔ, u lã ye u kpo' la, wienta daali u li mɛkrɛ bitɛnkpiib ni. ⁶⁴ Nɛn bo, cɛrɛ sojambɛ rĩ li gu u'kul, ki tĩ baa' wienta daali, ŋɔ u'panpaankaab la baa kĩ lã suu kĩ ŋɛn u'gbɛnɛnt, ki tɔkɛ binib ki ye u mɛkrɛ' bitɛnkpiib ni nɛ. Bi tien' nnɔ la, ku ya tonnɛnfɔrkaaku li cɛn kukpiɛku.» ⁶⁵ Nɛ Pilat ye: «Sojambɛ sɔ. Li joh mɛn ki tĩ cɛrɛ bɛ rĩ li gu u'kul ni yĩɛ ma bo.» ⁶⁶ Nɛ bi bure' ki tĩ palɛ' ki diekɛ' litɛn lã bi likul nnɔ, ki cɛrɛ' sojambɛ nnɔ gu.

28

Yesu mɛkrɛ' bitɛnkpiib ni

(Mark 16:1-10; Luk 24:1-12; San 20:1-10)

¹ *Saba ya daali gɛbrɛ', kutaaku kũa li faa nnɔ, nɛ Mari Madɛlɛnn nin Maritɔ wɔrɛ' ki fii' ki jon' bɛ rĩ tĩ gɔndɛ likul nnɔ. ² I ya tãan bo nɛ kitink jɛngɛ' ki gbien', nɛ Yonbdaan ya tond uba ŋɛn' paaki bɔ nĩ, ki lã biirɛ' litɛn nnɔ ki binde' lɛ, ki kɛlɛ' li'bo. ³ U windeh tɛn utɛmɛkndɛ, nɛ u'wɛngolkaar piɛn tɛin. ⁴ Sojambɛ bã gu likul nnɔ laa' wɔ ma nnɔ, bujɛwaanbu cuo' bɛ cɛɛn. Bi'gbɛnɛnt ŋɔh, nɛ bi fiffikɛ'.

⁵ Nɛ utond nnɔ tɔkɛ' bipiib nnɔ ki ye: «Ninbi, la fɛngɛ mɛn. N bɛn ni nuunh *Yesu wã bi lã kpɛ' wɔ udɔpɔnpɔn bo nnɔ nɛ. ⁶ Wa ji tɛ niɛ saan. U mɛkrɛ' tɛn u lã lɛn' ma bo nɛ. Dɛn mɛn,

* 27:60 Sufmbɛ lã subɛh bitɛnkpiib nnɔ nɛ.

ki liike u lá dɔ ná saan. ⁷Jo men tonm kí tí tɔke u'panpaankaab kí ye u mɛkre', ki liere' bɛ ki bure' Galile bó ŋɔ. Bi li tí lɛ wɔ nɛn bó nɛ. N ŋmɔbe tun nɛ rí tɔke nɛ.»

⁸Nɛ bipiib nnɔ pɔk ki siere' likul nnɔ saan; bujɛwaanbu ŋmɔbe bɛ, ama bi'yɛnm men sɔnge cɛɛn nɛ bi tiinh ki joh bɛ rí tí tɔke *Yesu ya panpaankaab Uwien ya tond nnɔ tɔke' bɛ ná nnɔ.

⁹Bi joh ma nnɔ nɛ *Yesu cende' bɛ usɛn ni, ki fuonde' bɛ. Nɛ bi gbaan' u'nintuɔli, ki cuo' u'taan ki puke' wɔ. ¹⁰Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «La fɛnge mɛn. Li joh men kí tí tɔke n'panpaankaab kí ye bɛ rí li joh Galile. Bi li tí lɛ nni nɛn bó nɛ.»

Bi pɛn' Sojambe ilike bɛ rí tɔke kt ye Yesu ŋa mɛkre'

¹¹Uyo wá bipiib nnɔ joh nnɔ, nɛ sojambe bá gu *Yesu ya kul nnɔ ya biba jon' Yerusalem, kí tí tɔke' bitɔtuɔrciɛnb bi laa' ná kɛ. ¹²Nɛ bitɔtuɔrciɛnb nin Sufmbɛ ya ciɛnb taan' kí kɛlɛ' kí gbiere', nɛ kí ŋɛn' ilike ɪ yebe kí de' sojambe nnɔ, ¹³kí tɔke' bɛ ki ye: «Li joh men kí li tɔkeh binib kí teh ni dɔ kuŋɔnku kí gɔh, nɛ u'panpaankaab baa' kí lá sun' kí ŋɛn' wɔ likul nnɔ ni. ¹⁴Pilat cii' la, tinbi nɛ li duɔn u'yɛnm kí ŋɛn nɛ len.»

¹⁵Sojambe nnɔ teke' ilike nnɔ, nɛ kí jon' kí tí tien' bi tɔke' bɛ ki ye ma bo. Nɛn bo nɛ bi kpaandeh tigber nnɔ Sufmbɛ ni haali nin dinnɔ.

Yesu sɔn' u'panpaankaab uɲɛndun ni ní'kɛ saan

(Mark 16:14-18; Luk 24:36-49; San 20:19-23; Itɔn 1:6-8)

¹⁶Tɔ, *Yesu ya panpaankaab piik nin uba nnɔ jon' Galile ni, lijuɔl lá *Yesu lá yiɛn' bɛ li'bo nnɔ bo. ¹⁷Bi laa' wɔ ma nnɔ, nɛ kí gbaan' u'nintuɔli kí puke' wɔ. Ama bi'ni biba jieh. ¹⁸Nɛ *Yesu nɛkn' bɛ kí tɔke' bɛ kí ye: «Uwien de' nni mituɔm kɛ paaki nin tingi. ¹⁹Nɛn bo, li joh men inibol kɛ saan, kí tí tien bɛ n'panpaankaab, kí sɪi bɛ Uwien ya ŋunm, Baa nin Bijɛ nin *Mifuoŋaanm ya yel bo, ²⁰kí wɔkn bɛ bɛ rí li boh n tɔke' nɛ ná kɛ nnɔ. Ní li bɛn kí ye n te ní'saan uyo kɛ kí tí baa uɲɛndun ya gbenm.»

Tigbɛmɔnmɔnt tɑ Mark kɛlɛ' tũ nnɔ Nɑ wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Mark nɑ yɛ Yesu ya tondb piik nin bile nnɔ ya uba. Ama u cii' Yesu ya gbɛr Pɛr nin Pɔl saan nɛ, kimɛ u tien' bi'saan ki wuɔkɛ'. U kɛlɛ' kugbɔnku kuu ki de' binib bɑ nnɔ ya biba nɑ yɛ Sufmbɛ. Wa kɛlɛ' ku'ni bi maa' Yesu ma bo, ka kɛlɛ' Yesu len' tigbɛr tɑ nnɔ mɔ nĩ fɔkɛ, ama u tũrɛ' ki kɛlɛ' Yesu sɔnsɔn' itũon yɑ nin u tien' miyɔkm yɑ bont tɑ kɛ, ki wuɔn' Yesu buu' biwɛnb nin wɔn nin Sufmbɛ yɑ ciɛnb finfinde' ma bo nɛ.

Mark cin' u'gbɔnku ma nnɔ, u wuɔn' ki yɛ Yesu yɛ Uwien ya Bijɛ nɛ (1:1), ki tĩ tonde' nin wɔn Yesu, Uwien ya Bijɛ yɑ kuum udɔpɔnpɔn bo yɑ gbɛr (15:39).

Bi li fre kɪ gbiire Mark yɑ gbɔnku ibɔk ile. Libɔkpiɛkl cinh liyul 1:1 kɪ tĩ baa iyul 8:26 nɛ libɔkliel cinh iyul 8:27 kɪ tĩ baa 16:20. Kugbɔnku kuu yɑ bɔkpiɛkl ni (1:1–8:26), Yesu buu' biwɛnb, ki nɔrɛ' isɛnpol binib saan, ki wɔkn' binib Uwien yɑ gbɛr. Ama wa yɛ binib nĩ bende u yɛ udaan wɑ nɛ ka toh binib mɔ nĩ tɔkɛ u yɛ udaan wɑ. Kugbɔnku kuu yɑ bɔkliel ni (8:27–16:20), Mark yɛ wɔ nĩ wuɔn binib kɪ yɛ Yesu yɛ Uwien ya Bijɛ nɛ. U yɛ Uwien ya Bijɛ ma nnɔ, nɛ cɛrɛ' u tɛh miyɔkm yɑ bont.

Imɔn, Yesu yɛ Uwien ya Bijɛ nɛ, ama u tuo' ki tien' u'ba unisaal ki tuo' Uwien yɑ nɔbu bɔ, ki jin' ijɛnd kɪ tĩ kpo' udɔpɔnpɔn bo.

*San wɑ siih binib Uwien yɑ nũnm yɑ gbɛr
(Matie 3:1-12; Luk 3:1-18; San 1:19-28)*

¹*Uwien ya Bijɛ *Yesu Kristo yɑ gbɛmɔnmɔnt yɑ cinm. ²Tũ cin' tɛn *Uwien yɑ nɔbɔnsɔknl Esayi lɑ kɛlɛ' ma u'gbɔnku ni kɪ yɛ:

«Liike, n li sɔn n'tond wɔ nĩ liere nɛ,
kɪ lɑ tũrɛ a'sɛn.

³Udaan uba te kupɛnpɛlku ni kɪ wuureh kɪ tɛh:

«Tũrɛ mɛn Yonbdaan yɑ sɛn,
kɪ cubn u'sɛngbɛnmu kɪ de wɔ.» »

⁴Nnɔ nɛ San wɑ siih binib Uwien yɑ nũnm baa' kɪ te kupɛnpɛlku ni, kɪ kpaandɛh kɪ tɛh: «Lɛbrɛ mɛn nĩ'tetɛm, nĩ sɪi nɛ Uwien yɑ nũnm nɔ Uwien nĩ fɛrɛ nɛ nĩ'biɛrɛ.» ⁵Nɛ Sude yɑ tinfɛnm yaab kɛ nin Yerusalem yaab kɛ bɑarɛh u'saan kɪ kpiirɛh bi'biɛrɛ, nɛ u siih bɛ Uwien yɑ nũnm Sude yɑ kɛnl ni.

⁶San lɑ guo liliɛr lɑ nnɔ bi taa' nɔkma yɑ kobr nɛ kɪ lɔn' lɛ. U lɑ gbɛn kugbɔnku yɑ ningbɛnl nɛ u'ciɛk ni. U lɑ jinh inacu nin tisiir nɛ. ⁷U lɑ tɔkɛh linigol nnɔ kɪ tɛh: «Ua bi paan n'puoli bɔ nĩ kɪ nɔmɔbɛ mituɔm kɪ cɛn' nni. Ma kɛrɛ nĩ bũn kɪ lore u'tacɛningbɛn. ⁸Min taa' miɛnũnm nɛ kɪ sɪi' nɛ Uwien yɑ nũnm. Wɔn nɛ lɑ li cɛrɛ *Mifuɔnaannm nĩ jɪirɛ nĩ ni'bo.»

*San sɪi' Yesu Uwien yɑ nũnm
(Matie 3:13–4:11; Luk 3:21-22; 4:1-13)*

⁹Tɔ, i yɑ dɛn nɛ *Yesu nɛn' Nasarɛt, udu wɑ te Galilɛ yɑ tinfɛnm ni nnɔ kɪ baa' San saan. Nɛ San sɪi' wɔ Uwien yɑ nũnm Sude yɑ kɛnl ni. ¹⁰*Yesu nɛh miɛnũnm ni uyo wɑ nnɔ nɛ kɪ laa' kutaaku kɛrɛ', kɪ laa' *Mifuɔnaannm jɪinh nĩ kɪ naan unɛnjɛl, kɪ lɑ kɛlɛ' u'bo. ¹¹Nɛ uniekɛ uba nɛn' paaki bɔ nĩ kɪ yɛ: «Sin, a yɛ n'bijɛ nɛ, n yɛ nɛ n'ɛnm sɔngɛ a'bo.»

Satan biikɛ' Yesu

¹²I yɑ tɑan bo, nɛ *Mifuɔnaannm taa' *Yesu kɪ jon' kupɛnpɛlku ni. ¹³U lɑ tien' len iwien pinan nɛ, nɛ *Satan bɪkrɛh wɔ. U te nin kumuɔku ni yɑ wɛnt nɛ, nɛ Uwien yɑ tondb toreh wɔ.

Yesu cin' u'tuonl Galilɛ ni

¹⁴Tɔ, nĩ tɛtɛ nɛ bi lɑ cuo' San kɪ pɛkn'. Ni yɑ puoli bɔ nɛ *Yesu jon' Galilɛ kɪ tĩ kpaandɛh Uwien yɑ gbɛmɔnmɔnt, ¹⁵kɪ tɛh: «Uyo baa'-a! Uwien yɑ bɛl nɛkn' nĩ nɔ. Lɛbrɛ mɛn nĩ'tetɛm, kɪ tɛkɛ tigbɛmɔnmɔnt kɪ jɪ.»

*Yesu yin' bijɛnbɛb binan bɛ nĩ paan u'bo
(Matie 4:18-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)*

¹⁶*Yesu cuonh kɪ kpɑakɛh Galilɛ yɑ nũnciɛnm, nɛ kɪ laa' Simɔn nin u'ninɛ Andre te kɪ wɛnh bubɛbu. Bi lɑ yɛ bijɛnbɛb nɛ. ¹⁷Nɛ u tɔkɛ' bɛ kɪ yɛ: «Paan mɛn n'bo nĩ, nɔ nĩ cɛrɛ nĩ li taakɛh binib kɪ diɛnh nni.» ¹⁸Bi dɑan' bi'bɑan i yɑ tɑan bo, nɛ kɪ paan' u'bo.

¹⁹ U jende' waamu ki pukn', ne ki tí laa' Sebede ya bijieb Saak nin u'ninje San te bi'nerbu ni, ki túoreh bi'báan. ²⁰ *Yesu yin' be i ya táan bo ne bi dáan' bi'baa Sebede nin u'tonsónb bu'nerbu nnó ni, ki paan' u'bo.

Yesu ñore' usenpol uje uba saan
(Luk 4:31-37)

²¹ Yesu nin u'panpaankaab tí baa' Kapernawum ya du ni. *Saba ya daali ne *Yesu kón' bi'taanl ya duku ni, ki wóknh binib Uwien ya gber. ²² Ní cuo' binib bà cengeh u'bó nnó miyókm céen, kime wa wóknh be ten *Yiko ya wónwóknb wóknh ma bo, u wóknh be ten unil wá du u wóknh ná bo ne.

²³ Uje uba má là te *Sufmbe ya taanl ya duku nnó ni usenpol ñaake wó, ne u wuure' ²⁴ ki ye: «Nasaret ya Yesu, tinbi nin sin tu le ne? A baa' á lá boln te ne-ee? N ben a yé udaan wá. A yé Uwien ya Niñaan ne.» ²⁵ Ne *Yesu tien' u'bo ki ye: «Ŋmile, ki siere uje wuó saan.» ²⁶ Ne usenpol nnó ñónñonge' uje nnó nin ufaa, ki wuure' ki gbien', ne ki siere' u'saan. ²⁷ Ne ní cuo' bi'ke miyókm céen. Nen saan ne bi niireh tob ki teh: «Ní yé be so? U wóknh miwóknfénm ne ki du mi'bo-a, ki wóbndeh isenpol mánón i tuonh u'ñóbu bó-a!» ²⁸ Nen bo ne *Yesu ya yel kpére' Galile ya tinfenm ni ni'ke saan.

Yesu buu' binib bà bun iwien ke ya bol
(Matie 8:14-17; Luk 4:38-41)

²⁹ *Yesu nin bà pe u'bo nnó ñen' litaanl ya duku nnó ni, ne ki jon' Simón nin Andre den. Saak nin San má plere' be. ³⁰ Tó, Simón ya cábnaa dó ki bun, u'gbenent ton. Ne bi pòk ki tóke' *Yesu ki ye u bun, ³¹ ne u baa' u'saan ki cuo' u'nuó ki fin' wó. U'gbenent songe' ne u cènde' be.

³² Ní daali ya tajóku uwien lu' ma nnó, ne bi tukeh bà bun iwien ke ya bol nin isenpol ñaake bà nnó ke ya bol ki báareh *Yesu saan. ³³ Udu nnó ya nib ke lá taan' Simón nin Andre den ne bunáñóbu saan. ³⁴ Ne *Yesu buu' binib bà bun iwien ke ya bol bi yebe, ki ñore' isenpol binib saan i yebe ka cèreh i lienh, kime i ben wó.

Yesu tóke' binib Uwien ya gber Galile ya tinfenm ni
(Luk 4:42-44)

³⁵ Utenñafaa ne *Yesu fii' ní biike ki ñen' ki jon' nib ña te ná saan ki tí káareh. ³⁶ Ne Simón nin u'tóntóknlieb má fii' ki ñen', ki nuunh wó, ³⁷ bi tí laa' wó ma nnó, ne ki tóke' wó ki ye: «Binib ke nuunh ñe ne.» ³⁸ Ne u tóke' be ki ye: «Tí jo men nitónn bó, itengbaan yá te kónkónm nnó ni ñó ní tí tóke Uwien ya gber ni' má bó. Kime nen bo ne n baa'!» ³⁹ Ne ki taa' be ki jon' Galile ya tinfenm ke ní, ki tí koh Sufmbe ya táan ya dur ni, ki kpaandeh Uwien ya gber, ki ñuoh isenpol binib saan.

Yesu cère' ujed uba lùore'
(Matie 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ujed uba baa' *Yesu saan, ne ki gbaan' u'nintuáli, ki gbáan' wó ki ye: «A yie la, a li fre kí cère ní lùore.» ⁴¹ Yesu muo' wó micéekm céen, ne ki tende' u'nuó, ki me' wó, ki tóke' wó ki ye: «N yie, lùore.» ⁴² I ya táan bo ne lijendl nnó pòk ki gben' ne u lùore'. ⁴³ Nen saan ne *Yesu tóke' wó ki ye wó ní li joh, ne ki kpékpe' u'bo, ⁴⁴ ki ye: «Liike a'yul bo ki la tóke nil, ama jo tí tí le utótuórke, kí tien milúorm ya tuórl ten Moyis lá ye be ní li teh ma bo. Nen ne li wuón kí ye a lùore'.» ⁴⁵ Ama uje nnó bure' ma nnó, u tí kpaandeh tigber nnó ni'ke saan ne. U tien' nnó ma nnó, ne *Yesu ña ji li fre kí kó du uba ni, ka bóle'. U lá juonh idugbaan ne ní ña te ná saan. Ne binib ñeh ni'ke bó ki báareh u'saan.

2

Uje uba ya táan nin u'nuó faan' Yesu cère' u faake'
(Matie 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Iwenkáanké gèbre', ne *Yesu liebe' ki jon' Kapernawum ya du bó. Binib cii' u te u cáan' iden ya nnó ni, ² ne linigol taan' ni'saan ki yebe haali fénm ña ji tí te nañóbu nin mánón. Ne u tókeh be Uwien ya gber. ³ Tó, binib biba tuke' uje uba u'taan nin u'nuó ke faan' ki baa' Yesu saan. Binib binan ne lá tuke' wó. ⁴ Linigol nnó bo ba ní fre kí taa wó kí nènde *Yesu ma nnó, ne ki don' u te kudulekaaku kúa ni nnó ya paaki, ki cube' libónl u se ná saan nnó, ne ki taa' uje nnó ki kuon' ki yekn' nin linagenl nnó ki ble' *Yesu ya nun bó. ⁵ *Yesu laa' bi teke' wó ki jin' ma nnó, ne u tóke' uje nnó ki ye: «N'buké, n fère' ñe a'biere ño.»

⁶ *Yiko ya wónwóknb biba ke ni'saan ki maaleh bi'fel ni ki teh: ⁷ «Be tien' uje wuó lienh nò nnó? U sukreh Uwien ne. Uwien baba ña ní la, ñme li fre kí fère binib bi'biere?» ⁸ *Yesu pòk ki bende' u'yenm ni bi maaleh ma bo ne ki niire' be ki ye: «Be tien' ni maaleh nò nnó ni'yenm ni? ⁹ Ní le ba faa? N tóke uje wuó kí ye n fère' wó u'biere ne faa bii wó ní fii kí yuure u'nagenl kí li cuonh ne faa? ¹⁰ Nen bo, n li wuón ne kí ye Unil ya Bijé ñmóbe mituóm uñendun wuu ni

wò ní fère binib bi'biere.» Nè ki tóke' uje wà ya nuò nin u'taan faan' nno ki ye: ¹¹ «N lienh sin ne, fii ki yuure a'nagenl, ki li kunh.»

¹²I ya taan bo ne u fii' ki yuure' u'nagenl ki ñen' saali bi'ke ya nun bó. Ni cuo' bi'ke miyokm ceen ne bi pèkeh Uwien ki teh: «Ti fii' ma, ta laan laa' nie ya bonn ya tunbu.»

Yesu yin' Lefi wò ní paan u'bo

(Matie 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³Yesu liebe' ki jon' Galile ya ñuncienm ya gbaal, ne binib ligol bàareh u'saan, u tókeh be Uwien ya gber. ¹⁴U joh ma nno ne ki laa' ulenpotekl uba ke lenpotekbuol, bi yih wò Lefi u ye Alfe ya bije. Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Paan n'bo ní.» Ne u fii' ki paan' u'bo.

¹⁵Ni ya puoli bó ne *Yesu te Lefi den ki jinh tijier. Bilenpotekb ligol nin bibierdenb mò lá ke wón nin u'panpaankaab saan ki jinh tijier, kime bi lá paakeh u'bo ki yebe. ¹⁶*Yiko ya wónwòknb biba, bà yé *Farisienmbe nno laa' *Yesu nin bilenpotekb nin bibierdenb te ki jinh tijier ma nno ne bi niire' u'panpaankaab ki ye: «Be tien' u te ki jinh nin bilenpotekb nin bibierdenb-i?»

¹⁷*Yesu cii' bi ben' ma bo, ne ki tóke' be ki ye: «Binib bà ñmòbe laanfie ña nuunh dòktie, bà bun ne nuunh dòktie. Ma baa' ní yin nimònb, n baa' ní yin bibierdenb ne.»

Unòlòle ya gber

(Matie 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸Uyo uba ne San ya panpaankaab nin *Farisienmbe lá lùo buñòbu, ne binib biba baa' ki lá niire' *Yesu ki ye: «Be tien' San ya panpaankaab nin *Farisienmbe yaab lùoh buñòbu a'yaab ben ña lùoh?» ¹⁹Ne u jiin' be ki ye: «Binib bà bi yin' be upiikuon li fre ki lòle buñòbu uyo wà piice laan te bi'saan-ii? Piice laan te bi'saan la, ba ní fre ki lòle ñòbu. ²⁰Ama uyo uba we ní be ní ñen piice nno bi'saan ufaa. U ya yo ne bi li lòle buñòbu.» ²¹Ne ki tí ye: «Uba ña ní taa kpelcefènkú ya jènl kí lekñ lilièrkpaal. U tien' nno lá, kukpelcefènkú ya jènl ní kí kere lilièrkpaal nno ne libònl nno ní yebre kí pùkn. ²²Uba mò ña ní taa midaam mà ña laan muo' kí ben' kí pièke iyòkpaan ní. U tien' nno lá, midaam nno lí kpíen iyòl nno, kí wule kí ñende ne iyòl nno mò ní saa. Bi pièkeh midaam mà ña laan muo' kí ben' iyòfèn ní ne.»

Saba ya daali ya gber

(Matie 12:1-8; Luk 6:1-5)

²³*Saba uba ya daali ne *Yesu nin u'panpaankaab gèbreh ikpàan iba ni. Bi cuonh ki joh ma nno ne u'panpaankaab coh ijifen' ki cienh. ²⁴Ne *Farisienmbe niire' *Yesu ki ye: «Be tien' a'panpaankaab teh yiko kùon' nà *Saba ya daali?» ²⁵Ne u tóke' be ki ye: «Na laan kaan' *Dafid lá tien' ma bo ne-ee? Wón nin u'nib ña lá ñmòbe jier ma mìkònm cuo' be nno ²⁶u kón' Uwien ya ninbonl ní, uyo wà Abiyatar lá yé bitotuarciènb ya cien nno, kí taa' kpòno wà bi taa' kí de' Uwien nno kí ñmòn', ne kí de' wón nin bà tóke nno bi' mò ñmòn'. Ama bitotuarckaab baba ne lá ñmòbe usen be ní ñmòn kpòno nno.» ²⁷Ne ki tóke' be ki ye: «Unisaal bo ne Uwien sien' *Saba ya daali, na yé *Saba ya daali bo ne Uwien ñen' unisaal. ²⁸Nen bo, Unil ya Bijè ne ñmòbe usen wò ní wuon bi li tien nà haali *Saba ya daali mònò.»

3

Uje uba ya nuò uba faan', Yesu cère' u faake' Saba ya daali

(Matie 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹*Saba uba ya daali ne *Yesu tí liebe' ki kón' *Sufmbe ya taanl ya duku ni. Uje uba mò te len u'nuò uba faan'. ²Ne bi sekndeh ki likeh u li cère uje nno ní faake *Saba ya daali bii wa ní cère wò ní faake, kime bi lá nuunh bi li dule nà bo kí biin wò ne. ³Ne *Yesu tóke' uje wà ya nuò faan' nno ki ye: «fii kí sere siik ní.» ⁴Ne kí niire' be ki ye: «*Saba ya daali la, unil ñmòbe usen wò ní tien nà mòn bii nà bre ne? U ñmòbe usen wò ní ñmíen unil bii wò ní ku wò ne?» Ba jiin' wò. ⁵Ne u liike' be kí gòbre' kí bòn' nin ubenpiebe, u'yennm saa' bi'yufaa bo, ne u tóke' uje wà ya nuò faan' nno ki ye: «Tende a'nuò.» U tende' u'nuò ne u jire' u'ciem. ⁶Nen saan ne *Farisienmbe ñen', kí taan' kí kèlè' i ya taan bo nin Herod yaab be ní gbiere kí liike bi li tien ma kí ku Yesu.

Linigol taan' Yesu saan

⁷Ne *Yesu nin u'panpaankaab siere' ní saan ki bure' miñuncienm bó, ne linigocienl paan' u'bo. Linigol nno ñen' ní Galile ya tinfenm ní nin Sude ya tinfenm ní ⁸nin Yerusalèm ní nin Idume ya tinfenm ní nin mitinfenm mà te Sudeñ ya krenpuol nno ní nin Tir nin Sidon ya tinfenm ní ne. Bi lá yebe ceen ne. Bi cii' *Yesu teh miyokm ya bont ma nno ne cère' bi baa' u'saan. ⁹Ne u tóke' u'panpaankaab ki ye be ní taa buñerbu kí pùkn miñunm bo wò ní kò ñò linigol nno lá pèbe wò. ¹⁰Kime u lá cère' binib faake ki yebe ma nno ne biwiènb ke kpíeleh

* 2:23 Liike Matie 12:1.

be ri nãnde ki me wo. ¹¹ Isenpol ya ñaake binib nno laa' wo la, i cãreh bi gbaandeh u'nintuãli ne ki wuureh ki teh: «A yã Uwien ya Bijẽ ne.» ¹² Ama *Yesu tengeh isenpol nno bo ne ki teh i la cãre binib ri bende u yã udaan wã.

*Yesu gẽnde' u'tondb piik nin bile
(Matie 10:1-4; Luk 6:12-16)*

¹³ Ni ya puoli bõ ne *Yesu don' lijuãl bo, ki yin' u yã binib bã nno. Bi baa' u'saan, ¹⁴ ne u gẽnde' binib piik nin bile be ri li tuu ki te u'saan, ne ki yin' be u'tondb. U gẽnde' be wo ri li sonh be bi ti tãkeh binib tighẽmãnmõnt ne, ¹⁵ ki li ñmãbe mituãm ki ñuãh isenpol binib saan. ¹⁶ U gẽnde' binib piik nin bile bã nno ya yel so: Simãn, u baan' wo Pier ¹⁷ nin Sebede ya bijieeb Saak nin u'ninje San, u baan' be Bowanerges, ni'tingi si: «itetien ya nib» ¹⁸ nin Andre nin Filip nin Batelemi nin Matie nin Toma nin Alfe ya bije Saak nin Tade nin Simãn wã ya nun mõn u'du ya gber bo ¹⁹ nin Sudas Iskariyõt wã lá li kuãre wo nno.

*Biba ye Yesu ñmãbe Belsebul ya tuãm ne
(Matie 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)*

²⁰ *Yesu kun' ne linigol ti taan' u'saan haali wõn nin u'panpaankaab ña ti ñmãbe fẽnm be ri ji jier mõnõn. ²¹ U'den yaab cii' ni te nno ne bi baa' be ri taa wo. Kime bi maaleh ki teh u waare' ne.

²² Tõ, Yiko ya wõnwõkn bã ñen' Yerusalem bõ ní nno lienh ki teh Belsebul ne ñaake wo. Wõn isenpol ya cien ne dienh wo mituãm u ñuãh isenpol binib saan. ²³ Ne u yin' be ki põn' be mikpenjenm ki ye: «*Satan li tien mila ki ñõre wõn *Satan? ²⁴ Libel liba ya nib bore' tãb ki kõnh bi'ñmiel ni la, libel nno li juore fẽnm ne. ²⁵ Iden iba mã ya nib bore' tãb ki kõnh bi'ñmiel ni la, iden nno li juore fẽnm ne. ²⁶ Nen bo ne *Satan liebe' ki kõnh nin u'ba la, u li ghen ki juore fẽnm ne.

²⁷ «Uba ña ri fre ki kã ufefaa den ki fie u'bont ka ñmãbe tuãm mã u li kpie ki lõle wo ki yaan. U lõle' wo la, u ya yo ne u li fre ki kã u'den ki fie u'bont ke. ²⁸ N tãkeh ne imõn ne, Uwien li fere binib bi'biere ke, ki fere be bi suke' wo isuk i yebe ki kpe ma ke. ²⁹ Ama, unil suke' *Mifuoñaanm men la, Uwien ña ri fere wo, u'biere li juore u'bo ne haali uyo wã ña ñmãbe ghen.» ³⁰ Bi tãke' wo ki ye usenpol ne ñaake wo ma nno, ne cãre' u len' nno.

*Yesu ya naa nin u'ninjieb
(Matie 12:46-50; Luk 8:19-21)*

³¹ Tõ, *Yesu ya naa nin u'ninjieb baa' ni ki lá te saali, ne ki sãn' be ri ti yin wo. ³² Linigol ke ki guõn' wo, ne bi tãke' wo ki ye: «A'naa nin a'ninjieb [nin a'ninsieb]* te saali ki nuunh ñe.» ³³ Ne u tãke' be ki ye: «Ñme ne ye n'naa? Bi le yã n'ninjieb-i?» ³⁴ Ki liike' ki bõn' binib bã ke ki guõn' wo nno ne ki ye: «Liike men, n'naa nin n'ninjieb so. ³⁵ Unil wã ke teh Uwien yie nã la, wõn ne yã n'ninje, ki yã n'ninse, ki yã n'naa.»

4

*Wã plẽ' tibonbuor ya bim ya kpenjenm
(Matie 13:1-9; Luk 8:4-8)*

¹ *Yesu ti liebe' ki jon' Galile ya ñunciẽnm ya gbaal ki ti wõknh binib Uwien ya gber. Linigociẽnl ti taan' u'saan ne u kõn' ki kãle' buñterbu ni miñunm bo. Linigol nno ke te miñunm ya gbaal. ² Ne u wõknh be tibont tu yebe mikpenjenm ni, ki tãkeh be ki teh: ³ «Li cengeh men, ukpaal uba ne jon' wo ri ti plẽ tibonbuor ya bim. ⁴ U plẽh ma nno, miba lu' usengbe, ne inuõn baa' ki lá jin' mẽ. ⁵ Mitãm lu' kutentiẽku bo, tenbim ña yebe nã saan. Tenbim ña yebe ma nno, ne mi pen' tonm. ⁶ Uwien ñen' ki tonge', ne ki se' mẽ. Ma ñmãbe ñaan mõnmõnm ma nno, ne mi waan', ki kpo'. ⁷ Mitãm mã lu' kujegorku ni. Ne kujegorku kpere' ki wõbn' mẽ ne ma lùon'. ⁸ Mitãm mã lu' kitinmõnmõnk bo, ki pen', ki kpere', ki lùon'. Miiba lùon' pitata, mitãm piluoluob, mitãm mã kokobk.» ⁹ Ne ki ti ye: «Wã ñmãbe litubl la, wo ri cii.»

*Be tien' Yesu pãh binib mikpenjenm-i?
(Matie 13:10-17; Luk 8:9-10)*

¹⁰ *Yesu nin u'tondb piik nin bile nin binib bã tuu ki paakeh u'bo nno ti te bi' baba ma nno, ne bi niire' wo mikpenjenm nno ya tingi. ¹¹ Ne u jiin' be ki ye: «Uwien ne cãre' ninbi bẽnde' u'bel ni ya gbeãlkaar. Binib bã ña te u'bel ni nno wõn, ni yã ben bo mikpenjenm baba ne, ¹² ñõ
<be ri li likeh ka lenh,
ki li cengeh ka ciih ni'tingi,
nno ña ri la, bi cii' ni'tingi,

* 3:32 Bi kpie' ki kele' tigbont tã nno ya tuba ni nin a'ninsieb ña te tu'ni.

ki lèbre' bi'tetem la,
Uwien li fère be bi'biere ne.» »

Wà plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi
(Matie 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ *Yesu niire' be ki ye: «Na cii' mikpenjenm mie ya tingi la, ni li tien mila kí cii mà ke sien' nno ya tingi? ¹⁴ Mikpenjenm nno ya tingi so: ukpaal nno te ten unil wà tókeh binib Uwien ya gber ne. ¹⁵ Mibim mà lu' usengbe nno yé binib bà ciih Uwien ya gber, *Satan bàareh i ya taan bo ki lá nendeh tù bi'fèl ni ne. ¹⁶ Mibim mà lu' kutentiaku bo nno mɔ yé binib bà ciih Uwien ya gber, ki teknh tù tontonm nin uyensonge, ¹⁷ ama ka cèreh tù kpaakeh ñaan bi'fèl ni ne, ne ta wuakreh bi'ni mɔ. Liwobl bii ijend tu' be tu'bo la, bi pɔk kí wié Uwien ya sen ne. ¹⁸ Mibim mà lu' kujegorku ni nno mɔ yé binib bà ciih Uwien ya gber, ¹⁹ ne uɛndun wuu ya gber nin lifaal ya yenmaale yà lereh binib nno nin tibont ke ya yenmaale kɔh bi'fèl ni, ki wɔbndeh tù, ki cèreh ta ní fre kí sɔn tuonl. ²⁰ Mibim mà lu' kitinmɔnmɔnk bo nno mɔ yé binib bà ciih tigber nno, ki teknh tù, ki te ten mibim mà lùonh ne. Miba lùonh pitata, mitɔm piluoluob, mitɔm mɔ kokobk.»

Lifrl ya kpenjenm
(Luk 8:16-18)

²¹ Ne *Yesu tí tóke' be ki ye: «Unil se' lifrl la, u li taa kusenku kí cubn li bo-oo? Bii u li taa lè kí sien igado ya tingi-ii? Wa ní taa lè kí tuon likpenkpenl bo ka-aa? ²² Kime niba ña te kí buo ño ba lá li lè nè, niba mɔ ña ní juore kí li buo ño ka lá li ñe upaan bo. ²³ Wà ñmɔbe litubl la, wɔ ní cii.»

²⁴ U tí tóke' be ki ye: «Liike men ni'yul bo nin ni ciih tigber tà nɔ. Ni taah ná ki bíkreh tibont kí dienh binitɔb nno Uwien mɔ li taa nen ne kí biike kí de ne. U li biike kí gèbre nno mɔnmɔn kí de ne. ²⁵ Kime wà ñmɔbe la, bi li de wɔ kí pukn ne. Wà ña ñmɔbe la, bi li tonde kí fie u ñmɔbe ná waamu nno mɔnmɔn ne.»

Kitink cèreh tibonbuor pèh ma bo ya kpenjenm

²⁶ Yesu tí len' ki ye: «Uwien ya bel naan tibonbuor ya bim mà uje uba bule' mè u'kpáabu ni ne. ²⁷ U gah-ɔɔ, u likeh ñonku nin wien ni-ii, mibim nno pèh ne kí kpïenh, wa ben mí teh ma bo. ²⁸ Kitink ne cèreh mí pèh, kí cinh kí kpïenh, kí tí pobe kí maa, kí tien ijifen, kí fère nin mibim. ²⁹ Ní lá ben' kí kpaan' micem la, ne wɔ ní taa puoko kí jo kí tí ce.»

Mibim mà ñilke ya kpenjenm
(Matie 13:31-32, 34; Luk 13:18-19)

³⁰ *Yesu tí len' ki ye: «Tí li taa ba kí nenge Uwien ya bel-i? Tí li taa milé kpenjenm ba kí nenge lè? ³¹ Lí naan mibim mà bi yih mè mutaar nno ne. Men ne yé mibim mà ñilke tikpinsir ke ya bim ni kitink bo. ³² Ama bi bule' mè la, mí li pé kí kpère kí gèbre kpinsiiku ke kpinsiiku, kí tien isigben yà gbenge. Inuon li fre kí tere isigben nno ya songe ni kí li kɔ mɔnmɔn.»

³³ *Yesu taah mikpenjenm ma sɔ ya bol mí yebe kí tókeh binib Uwien ya gber, bi li fre kí cii ma bo. ³⁴ Wà tókeh be tuba ka pɔn' be kpenjenm. Ama wɔn nin u'panpaankaab lá te bi'baba la, ne u tókeh be mikpenjenm nno ke ya tingi.

Yesu cère' kutafaaku ñmile'
(Matie 8:23-27; Luk 8:22-25)

³⁵ Ní daali ya taajuaku, uwien benh wù ní kɔ ma nno, ne Yesu tóke' u'panpaankaab ki ye: «Cère men tí puore kí jo miñunciem ya gbaatɔl bó.» ³⁶ U cèbe' linigol nno, ne u'panpaankaab kɔn' u'saan buñerbu ni kí tuke' wɔ kí bure'. Inerto mɔ lá pé bi'bo. ³⁷ Bi joh ma nno ne kutafaabiiku kuba fii', kí cèreh inungbegbel fih kí yildeh buñerbu nno bo, ne miñunm kuonh bu'ni haali bù tí benh bù ní gbe. ³⁸ Nin nen ke ño *Yesu wɔn dɔ buñerbu ni ne puoli bó kí gɔh kí kuu liyukukul. Ne bi baa' kí lá finde' wɔ kí tóke' wɔ ki ye: «Cenbaa, tí benh tí luo, ne ña tonge-ee?» ³⁹ Nen saan ne u finde', kí tien' kutafaaku nno bo, ne kí tóke' miñunm nno ki ye: «Duon suoo.» Ne kutafaaku go, ní ke ñmile' cim. ⁴⁰ Ne u niire' be ki ye: «Be tien' ní sen' bujɛwaanbu nɔ nno? Na laan bie kí ñmɔbe tekjim ne-ee?» ⁴¹ Bujɛwaanbu cuo' be kí gbien' ne bi niireh tɔb kí teh: «U cinbe kí yé be ya nitunbu sɔ, kutafaaku nin miñunm ke tí boh wɔ?»

5

Usenpol ñaake uje uba Yesu ñore' wɔ
(Matie 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹ *Yesu nin u'panpaankaab tí baa' miñunciem ya gbaatɔl, Gerasa yaab ya tinfem ni. ² U ñeh buñerbu ni uyo wà nno ne uje uba pɔk kí ñen' ikul bó ní kí cendeh wɔ. Usenpol ne lá ñaake wɔ. ³ U lá kɔ bi subeh binib tijlulnt tá ni nno ne. Bi lóle' wɔ tikudɔkr mɔnmɔn la, u cienh tù ne. Nen bo ne uba ña jí lá li fre kí cuo wɔ. ⁴ Bi lá taah mugbiemu nin tikudɔkr ne kí lùoh

wə, nɛ u cienh tikudəkr nno ki kəh mugbiemu nno. Uba ŋa là li fre wə. ⁵ U là tuu ki te ikul nno ni nin igbengben bo ne ñonku nin wien ni ki wuureh, ki taah iten ki bungreh u'ba.

⁶ U te fənfəkm, ki laa' Yesu, nɛ ki sɛn' ki lá gbaan' u'nintuəli, ⁷ ki wuure' ufaa bo ki ye: «Yesu, Uwien wə ŋa ŋmobe Nacentə ya Bijɛ, min nin sin tu lɛ nɛ? N gbáanh ŋɛ nɛ, Uwien bo, la jɛnde nni.» ⁸ Yesu təkɛ' uɛnɔpol nno ki ye wə ní siere uje nno saan ma nno nɛ cɛrɛ' u len' nno. ⁹ Nɛn saan nɛ *Yesu niirɛ' wə ki ye: «Bi yih ŋɛ ba?» Nɛ u ye: «Ti yɛbe ma nno, bi yih nni Ligol nɛ,» ¹⁰ ki tūəreh ki gbáanh wə ki teh u la ŋrɛ be kí ñɛn mitinfɛnm nno ni.

¹¹ Tə, fangambɛ biha mə là te ni'saan ligbengbenl bo ki yɛbe ka dindin, bi kpaah bɛ. ¹² Nɛ isɛnɔpol nno gbáan' *Yesu ki ye wə ní cɛbe yɛ, yɛ ní jo kí tí kə fangambɛ biɛ nɔ. ¹³ U tuo', nɛ í siere' uje nno saan, ki tí kən' fangambɛ nno. Nɛ fangambɛ nno kɛ sɛn' ki tinde' ligbengbenl, ki tí lu' miñunm ni ki luo'. Fangambɛ nno là li baa tɛn itur ile.

¹⁴ Bə kpaah fangambɛ nno sɛn' ki jon' udu ni nin idugbaan ki tí təkɛ' binib tigber nno. Bi cii' tú ma nno, nɛ ki baa' bɛ ní lá liike ná tien'. ¹⁵ Bi baa' *Yesu saan ki laa' uje wə isɛnɔpol yá yɛbe là ŋaake wə nno ya yɛnm jirɛ' u kɛ ki guo, nɛ bujɛwaanbu cuo' bɛ. ¹⁶ Nɛ binib bə là te ni'saan ki laa' *Yesu cɛrɛ' uje nno faake' ma bo nin ná tien' fangambɛ nno təkɛ' bɛ ni'kɛ. ¹⁷ Nɛ bi gbáan' *Yesu ki ye wə ní ñɛ bi'tinfɛnm ni.

¹⁸ Nɛ u liɛbɛ' ki kən' buñerbu. U liɛbeh wə ní tí kə buñerbu ma nno nɛ uje wə isɛnɔpol là ŋaake wə nno gbáanh wə ki teh wə ní cɛrɛ wə ní paan u'bo. ¹⁹ Nɛ u yie', ki təkɛ' wə ki ye: «Liɛbe kí kun kí tí təkɛ a'den yaab Yonbdaan muə' ŋɛ micɛɛkm ki tien' ná kɛ ki de' ŋɛ nno.» ²⁰ Nɛ u bure' ki gɛbreh mitinfɛnm mə bi yih mɛ Idu Piik nno ni, ki təkɛh binib *Yesu tien' ná kɛ ki de' wə. Nɛ ní cuo' bi'kɛ miyəkkm cɛɛn.

*Yesu cɛrɛ' upii uba faake', ki mɛkre' kibupiik kiba mə
(Matie 9:18-26; Luk 8:40-56)*

²¹ *Yesu liɛbɛ' ki puore' miñuncienm ya gbaatəl nin buñerbu nɛ linigocienl taan' u'saan miñunm nno ya gbaal. ²² Nɛn saan nɛ *Sufmbɛ ya taanl ya duku ya cien uba baa', bi yih wə Yayirus. U laa' *Yesu ma nno, nɛ ki gbaan' u'nintuəli, ²³ ki gbáan' wə cɛɛn ki ye: «N'bisɛ behn wə ní kpo nɛ. N gbáanh ŋɛ nɛ, den kí taa a'nuə kí paan u'bo wə ní faake kí li fuobe.» ²⁴ Nɛ *Yesu paan' u'bo kí bure', linigocienl pɛ u'bo kí pebeh wə ikele kɛ.

²⁵ Tə, upii uba mə là te ni'saan, ki laa' tifer ibin piik nin ile ta ghen'. ²⁶ U là jon' dəkɛtiembɛ ligol saan, ki laa' ijend kɛ ya bol bi'nuə ni, ki ñɛnde' u'like kɛ ki tí ghen' na tungreh, ama u'wien nno kpireh kí joh nɛ. ²⁷⁻²⁸ U cii' bi lienh *Yesu bó, nɛ u maale' u'yɛnm ni ki ye: «N mɛ' u'wengolkaar monən la, n li faake nɛ.» Nɛ ki pɛ *Yesu bo linigol nno ni, ki tí mɛ' u'wengolkaar. ²⁹ U'fer nno pək ki ghen' i ya táan bo, nɛ u bende' u'gbɛn ni ki ye u'wien nno ghen'-a! ³⁰ U ya yo nɛ *Yesu mə pək kí bende' ki ye mituom miba ñɛn' u'ni, nɛ ki jiebɛ' linigol nno ni kí niirɛ' ki ye: «Ŋmɛ mɛ' n'wengolkaar-i?» ³¹ Nɛ u'panpaankaab təkɛ' wə ki ye: «A laa' linigol liɛ pebeh ŋɛ ikele kɛ ma bo nɛ a niirɛh kí teh ŋmɛ mɛ' ŋɛ-ɛɛ?» ³² Nɛ u jiebɛh kí likeh ni'kɛ saan wə ní lɛ udaan wə mɛ' wə. ³³ Upii nno bɛn nibonn ná tien' wə ma nno, nɛ bujɛwaanbu cuo' wə u'gbɛnɛt ŋoh. Nɛ u baa' kí lá gbaan' *Yesu ya nintuəli, ki təkɛ' wə tigbɛmɛnt kɛ. ³⁴ Nɛ *Yesu təkɛ' wə ki ye: «N'bisɛ, a' tekjim nɛ ŋmien' ŋɛ. Li joh nin uyɛnduən. A'wien nno ghen' nino.»

³⁵ *Yesu laan te kí lienh, nɛ binib biha ñɛn' Yayirus donbó kí lá tuobe' bɛ usɛn ni nɛ kí təkɛ' Yayirus ki ye: «A'bisɛ kpo'-a! La jí ní li ŋmobe Cenbaa yɛnŋaabe.» ³⁶ *Yesu cii' bi len' ma bo. Nin nɛn kɛ u təkɛ' wə ki ye: «La fɛnge, teke nni kí jí baba.» ³⁷ Nɛ ka cɛrɛ' binib kɛ paan' u'bo, u cɛrɛ' Pier nin Saak nin Saak ya ninje San baba nɛ paan' u'bo. ³⁸ Bi tí baa' Yayirus den nɛ kí cii' kuwaaku bó. Binib te ni'saan ki yɛbe, ki muəh kí kplɛndeh cɛɛn. ³⁹ *Yesu kən' idɛn nno ni nɛ kí niirɛ' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni muəh kí ŋmobe kuwaaku nɔ nno? Kibuk nno ŋa kpo', kí gəh nɛ.»

⁴⁰ U len' nno ma nno, nɛ bi lɛh wə. Nɛn saan nɛ u ŋrɛ' bi'kɛ kí ñɛn' saali, nɛ kí taa' kibuk nno ya naa nin kí baa' nin u'panpaankaab bita nno kí kən' kí te kuduku kúa ni nno, ⁴¹ nɛ kí cuo' kí'nuə, kí təkɛ' kɛ bi'lenm ni kí ye: «Talita kumi,» ni'tingi si: «Kibupiikɛ, n təkɛh ŋɛ nɛ fil!»

⁴² Nɛ kí fi' kí sere' i ya táan bo, kí cuonh. Bi laa' nno ma nno, nɛ ní cuo' bi'kɛ miyəkkm kí tí kende'. Kí lá yé ibin piik nin ile ya bupiik nɛ. ⁴³ Nɛ *Yesu kpekpe' bi'bo, kí ye bi la təkɛ nil, nɛ kí ye bɛ ní de kɛ tijer kɛ ní jí.

6

*Nasaret ya nib ŋa teke' Yesu kí jin'
(Matie 13:53-58; Luk 4:16-30)*

¹ *Yesu siere' ni'saan kí liɛbɛ' u'du ni nɛ u'panpaankaab paan' u'bo. ² *Saba ya daali nɛ u kən' bi'taanl ya duku ni, kí wəknh binib Uwien ya gber. Ní cuo' linigol là cenge u'bó nno miyəkkm cɛɛn, nɛ bi niirɛh tab kí teh: «U laa' nɛn kɛ lɛ saan-i? U laa' la miɛ ya yɛnɔfuom-i? U teh miyəkkm ya bont tá nɔ, u teh mila kí teh tú? ³ Kanpinta ŋa ní-ii? Mari ya bijɛ ŋa ní-ii? Saak nin Yose nin Sud nin Simən ya ninje ŋa ní-ii? U'ninsieb ŋa te niɛ saan-ii?» Nno nɛ bi'yɛnm ŋa

ɲmaake' u'bo ne ba teke' u'gber. ⁴ Ne u tɔke' be ki ye: «*Uwien ya ɲobonsɔknl ke ɲobonsɔknl ya du ni yaab nin u'densɛn yaab nin u'dencɛnl yaab baba ne ɲa boh wɔ.» ⁵ U taa' u'nuɔ ki paan' biwienb biba bo ne bi faake' baba ɲa ɲi la, wa ji fre ki tien' yɔkm ya bontɔnn ni'saan. ⁶ Ba teke' wɔ ki jin' ma nno ne ni cuo' wɔ miyɔkm cɛɛn.

Yesu sɔn' u'panpaankaab piik nin bile
(Matie 10:5-15; Luk 9:1-6)

U siere' ni'saan ne ki cuonh itengbaan ni ki wɔknh binib tigbɛmɔnmɔnt. ⁷ U yin' u'panpaankaab piik nin bile ne ki sɔn' be bilele, ki de' be mituɔm be ri li ɲuɔh isɛnpol binib saan. ⁸ Ne ki tɔke' be ki ye: «Ni joh la, ni la tuke jier, ki la tuke kɔl, ki la cuɔn like, ki la tuke niba nin nitɔnn, ni li tuke ugben baba, ⁹ ki cɛke itacaan, ki la tuke lier ile mɔ. ¹⁰ Ni ti baa' nɔ ke saan bi teke' ne iden ya ni la, ni la lɛbre den ki ti baa' lidaali lɔ ni li siere ni'saan. ¹¹ Nɔ saan ya nib ɲa teke' ne ki yie' ni'gber la, ni siere nɛ ki kpakpaare ni'taan ya tengunku* ki wie nɛ. Nen ne li yɛ ni'saan ya nib bo kudieku.»

¹² Ne u'panpaankaab bure' ki ti kpaandeh tigbɛmɔnmɔnt ki teh: «Lɛbre men ni'tetem.» ¹³ Ne ki ɲuɔh isɛnpol i yebe binib saan ki taah mikpɔm ki faanh biwienb bi yebe, ne bi faakreh.

San wɔ siih binib Uwien ya ɲunm ya kuum
(Matie 14:1-12; Luk 9:7-9)

¹⁴ Tɔ, *Yesu ya yel kprien' ni'ke saan haali uber Herod mɔnɔn ti cii', kime bi lienh *Yesu bo ki teh San wɔ lɔ siih binib Uwien ya ɲunm nno ne mɛkre' bitɛnkpiib ni. Nen ne cɛre' u ɲmɔbe mituɔm ki teh miyɔkm ya bont. ¹⁵ Bitɔb lienh ki teh u yɛ Eli ne. Bitɔb mɔ teh u yɛ *Uwien ya ɲobonsɔknl ten biɲobonsɔkntɔb bɔ lɔ te uyo bo nno ne. ¹⁶ Herod cii' *Yesu ya gber ma nno ne ki ye: «N lɔ cɛre' bi tɔkre' San wɔ ya yul nno wɔn ne mɛkre' bitɛnkpiib ni.»

¹⁷ Nɔ cɛre' Herod len' nno si: wɔn nin u'yul ne lɔ cɛre' u'sojambe cuo' San ki lɔle' wɔ tikudɔkr ki pekɲ, u'po Herodiyad bo. Kime Herodiyad lɔ yɛ Herod ya ninje Filip ya po ne, ne u taa' wɔ ki kuan'. ¹⁸ Tɔ, San tɔke' Herod ki ye wa ɲmɔbe sen wɔ ri taa u'niinje ya po. ¹⁹ Nen bo ne Herodiyad lɔ nen San ki yie wɔ ri ku wɔ, ka ri fre, ²⁰ kime Herod lɔ boh San ne, ki ben ki ye u yɛ unimɔn ne, ki ye Uwien ya nil, ne ka sɛ u'bo. Herod lɔ cengeh San ya gber la, wa ji ti ben u maaleh ki teh bɔ, ama u nin yie wɔ ri li tuu ki cengeh u'bo ne.

²¹ Ama lidaali liba Herodiyad laa' u li dule nɔ bo. Herod maa' uwien wɔ nno gɔbre' ki baa', ne u tien' tijier tɔ yebe, ki yin' binikpekpiieb nin u'sojacienb nin Galile ya tinfenm ya cienb be ri baa ki lɔ ji. ²² Bi te ki jinh ma nno ne Herodiyad ya bise baa' ki lɔ ɲɔn' kiciek bi'ke ya nun bɔ. Ube Herod nin bɔ ke jinh u'saan tijier nno ya yenm sɔnge' u'bo. Ne u tɔke' u'jɛfaan nno ki ye: «Mie nni a yie nɔ, ri de ɲɛ.» ²³ Ne ki pole' ki ye: «A mie' nni nɔ ke la, n li de ɲɛ nɛ ne; haali ni yɛ n'bel ya gbiirm bolm mile mɔnɔn la, n li tuo.»

²⁴ Ne u'jɛfaan nno ɲɛn' ki ti niire' u'naa ki ye: «N'naa, n li tɔke wɔ ki ye wɔ ri de nni ba?» Ne u tɔke' u'bisɛ ki ye: «Tɔke ki ye a yie San wɔ siih binib Uwien ya ɲunm nno ya yul ne.»

²⁵ Ne u pɔk ki liebe' ki kɔn' i ya taan bo uber Herod saan, ki tɔke' wɔ ki ye: «N yie itaen yie bo a tɔkre San wɔ siih binib Uwien ya ɲunm nno ya yul ne ki kprien kikensenk ni ki de nni.» ²⁶ U len' nno ma nno, ne ni saa' uber Herod ya yenm ki gbien'. Ama u pole' bicɛnb ya nun bɔ ma nno nen ne cɛre' wa yie'. ²⁷ Nen saan ne u sɔn' soja uba i ya taan bo wɔ ri jo ki ti gɛ ki tɔkre San ya yul ni. Ne soja nno jon' lipɛkl ni ki ti cuo' San ki tɔkre' liyul, ²⁸ ki kprien' kikensenk ni, ki lɔ de' u'jɛfaan nno. Ne u'mɔ taa' ki ti de' u'naa. ²⁹ San ya panpaankaab cii' ni te nno, ne ki baa' ki lɔ yuure' u'gbɛnent, ki ti sube'.

Yesu jin' linigocienl liba

(Matie 14:13-21; Luk 9:10-17; San 6:1-14)

³⁰ Tɔ, *Yesu ya tondb liebe' ki taan' u'saan, ne ki tɔke' wɔ bi tien' nɔ ke nin bi wɔkɲ' binib nɔ ke. ³¹ Binib mɔ te ni'saan ki yebe, biba joh, bitɔb liebeh. Nen bo ne wɔn nin u'panpaankaab ɲa laa' fenm mɔnɔn be ri ji jier. Ne u tɔke' be ki ye: «Cɛre men ti bure nib ɲa te nɔ saan ki ti ri li te ti'ba ki fuore waamu.» ³² Nen saan ne bi kɔn' buferbu ki bure' bi'baba nib ɲa te nɔ bɔ.

³³ Ama binib laa' bi cubn' nɔ bɔ, bɔ yebe bende' be ne ki ɲɛn' idu ke ni, ki sen' ki kpie' ki baa' ni'saan nin be. ³⁴ *Yesu baa' ki ɲɛn' buferbu ni uyo wa nno ne ki laa' linigocienl liba. Ne ki muɔ' be micɛcɛkm cɛɛn, kime bi te ten ipe ya ɲa ɲmɔbe wɔ kpaah yɛ ne. Nen bo ne u cin' ki tɔkeh be tigber tɔ yebe. ³⁵ Uwien behn wɔ ri kɔ ma nno ne u'panpaankaab baa' ki lɔ tɔke' wɔ ki ye: «Ti te ɲien ɲa te nɔ saan ne, ne uwien mɔ behn wɔ ri kɔ ma nɔ, ³⁶ cɛre binib bie nɔ ri jo mudufiirmu nin itengbaan ya kɔkuɔ nie saan nɔ ni ki ti de niba ki ji.» ³⁷ Ne u tɔke' be ki ye: «Ninbi bugben de be men be ri ji.» Ne bi niire' wɔ ki ye: «A yie ti ɲɛn iwentun kobiile ya tuonl ya paaku ne ki de kɔnɔ ki lɔ de be, be ri ɲmɔn-ii?» ³⁸ Ne u niire' be ki ye: «Ni ɲmɔbe kɔnɔ

* 6:11 Sufmbe bo ki kpakpaare itaen ya tengunku ya tingi si: nɔ ke ji tu unil la, ni yɛ u'yaar ne, na ji yɛ uba yaar.

urje? Jo men ki liike.» Ne bi bure' ki ti liike', ki liebe' ni ki la tãke' wã ki ye: «Ti ñmãbe kpõnõ unjun nin ijen ile ne.»

³⁹ Ne u tãke' u'panpaakaab ki ye be ri cẽre binib nno ke ri kẽle timõsãngt bo icek icek. ⁴⁰ Ne bi kẽkẽle' icek icek binib piñunñun nin binib kokobk. ⁴¹ Nen saan ne u yuure' kpõnõ unjun nin ijen ile nno, ki yaare' ki liike' paaki, ne ki faare' Uwien, ki kãkuõ', ki taa' ki de' u'panpaankaab be ri gbiire binib nno ke. Bi gbiire' ijen ile nno mã ki ti taa' ki de' bi'ke. ⁴² Bi'ke ñmõn' ki gbo', ⁴³ ne bi tantaan' kpõnõjenjent nin tijenjenjent tã sien' nno, ki gbien' ikpencub piik nin ile. ⁴⁴ Binib bã jin' tijier nno bijeb lã te itur injun ne.

*Yesu cuonh miñunm bo
(Matie 14:22-33; San 6:15-21)*

⁴⁵ I ya tãan bo ne *Yesu wõbn' u'panpaankaab ki ye be ri liebe ki kã buñerbu nno ki liere wã usen ki puore miñuncienm ya gbaatõl ki jo Betsayida ya du ni ñã wõn bugben ri cẽbe linigol nno lã ri kun. ⁴⁶ U cẽbe' linigol nno ma nno ne ki don' lijuul bo wã ri ti kãare.

⁴⁷ U'panpaankaab joh ma nno ni ti biire' ki laa' buñerbu nno te miñunm ya siik ni ne; ne *Yesu te liwël bo u'baba. ⁴⁸ U laa' kutafaaku tobreh be, ni faa bi'bo ki gbien' ba ji li fre ki kũre. Ukuojemuãyo ne u cuonh miñunm bo ki joh bi'saan ki ti nek'n' be ki benh wã ri gẽbre. ⁴⁹⁻⁵⁰ Bi laa' unil cuonh miñunm bo ma nno bi maaleh ki teh ni yé ufenfend ne. Bujewaanbu cuo' be ki gbien' ne bi wuure'.

Ne u tãke' be i ya tãan bo ki ye: «Cuo men ni'ba, Min *Yesu ne, la sen men jewanbu.» ⁵¹ Ne ki kãn' bi'saan buñerbu ni. U kãn' buñerbu ni ne kutafaaku nno go. Ne ni beke' be cẽen. ⁵² Bi'yenn lã libe' ma nno ne cẽre' ba bẽnde' u taa' kpõnõ ki tien' miyõkm ya bonn nã nno ya tingi.

*Yesu cẽre' biwiẽnb faake' Genesaret ya tinfenm ni
(Matie 14:34-36)*

⁵³ Yesu nin u'panpaankaab ti baa' miñuncienm ya gbaatõl, Genesaret ya tinfenm ni, ki ñen' buñerbu ni, ne ki lõle' bũ. ⁵⁴ Bi ñen' buñerbu ni uyo nno ne binib bẽnde' *Yesu i ya tãan bo. ⁵⁵ Ne ki tiinh ki joh mitinfenm nno ni ni'ke saan, ki tukeh biwiẽnb inagen bo. Bi cii' u te nã saan la, ne bi taah be ki joh u'saan. ⁵⁶ U jon' iducencien ni bii itengbaan ni la, bi taah biwiẽnb ne ki lã siendeh binib taakeh nã saan, ki gbãanh wã ki teh wã ri cẽre biwiẽnb ri me u'lierku ya ñãgben baba. Bã ke me' u'lierku ya ñãgben nno ke faake' ne.

7

*Yesu nin Sufmbẽ ya yaaje bok ya gber
(Matie 15:1-9)*

¹ *Farisienmbe nin *Yiko ya wõnwõknb biba ñen' Yerusalem bõ, ki baa' ki lã taan' *Yesu saan. ² Bi laa' *Yesu ya panpaankaab biba jinh inõbõnjõkn, ni'tingi si: ba nire' ki paan' iyaaje bok ye ma bo. ³ Tõ, *Farisienmbe nin Suftõb ke pe bi'yaaje bok bo ne. Ba nire' ki paan' bi'yaaje bok ye ma bo la, ba ri ji jier. ⁴ Ne bi ñen' kidaak ki baa' ka sakre' bi'ba ki paan' bi'yaaje bok ye ma bo la, ba ri ji jier. Bi liebe' ki ñmãbe iyaaje boktõ mõ i yebe: ten tiñunñuwent nin icũn nin tikur ya sãn ya cẽdm.

⁵ Ne *Farisienmbe nin *Yiko ya wõnwõknb nno niire' *Yesu ki ye: «Be tien' a'panpaankaab ñã pe ti'yaaje bok ye ma bo?» ⁶ Ne u jiin' be ki ye: «Ninbi iñuõn ilele ya nibe, Uwien ya ñõbonsõknl Esayi lã len' ni'gber ma nno, u lã ñmãbe imõn ne. U lã len' ki ye Uwien ye:

«Binib biẽ pẽkeh nni buñõbu ni ne,

bi'yenn ñã neke n'saan.

⁷ Bi pukeh nni fẽnm ne,
ki wõknh binib iyaaje bok baba.»

⁸ Ne *Yesu ti tãke' be ki ye: «Ni wiẽnh *Uwien ya wõbl, ne ki boh iyaaje bok.» » ⁹ Ne ki ti tãke' be ki ye: « «Ninbi ya buõl, ki wiẽ *Uwien ya wõbl, ki paan ni'yaaje bok bo ñã faa-a!»

¹⁰ Kime Moyis lã len' ki ye: «Li boh a'naa nin a'baa', ki ti len' ki ye: «Unil tãke' u'naa bii u'baa liñõbonbil la, be ri ku wõ.» ¹¹ Ama ninbi wõknh binib ki cẽreh bi liẽnh ki teh bi bi li de bi'naambe nin bi'baambe nã nno, ji yé «kõrbãn ne» ba ji li fre ki de be ne. Kõrbãn ya tingi si: ni yé Uwien yaann ne. ¹² Nen bo, ninbi ne cẽreh ba toreh bi'naambe nin bi'baambe. ¹³ Nno ne ni taah ni'yaaje bok ki lãbeh Uwien ya gber, ki tãkeh yẽ ni'tõb ki nebreh, ki teh tibontõr ten tuu nõ tũ yebe.»

*Tibont tã kuõndeh unil tijõknt
(Matie 15:10-20)*

14 Yesu tí yin' linigol nno, ne ki tóke' be ki ye: «Ni'ke rí li cengeh n'bo ño kí cii n li tóke ne tigber tá nò ya tingi. 15 Tibont tá koh unil ya ñobu ni ña rí fre kí kuon wò jòknt. Tá ñeh u'fèl ni nno, tun ne kuondeh wò tìjòknt. 16 [Wà ñmòbe litubl la, wò rí cii.]»*

17 U siere' kí dàan' linigol nno kí tì kòn' iden iba ni. U ya yo ne u'panpaankaab niire' wò míkpenjem nno ya tingi. 18 Ne u tóke' be ki ye: «Ni' mò ña laan bié kí ben tibont ya tingi ne-éé? Na ben ki ye tibont tá koh unil ya ñobu ni ña rí fre kí kuon wò jòknt-ii? 19 Kime ta koh u'fèl ni, tú koh u'puoku ni ne, ne u joh kunincenku kí ñendeh tú.» *Yesu len' nno ma nno, u wuon' kí ye jier tuba ña kùò ne.

20 U tí ye: «Tibont tá ñeh unil ya fèl ni nno, tun ne kuondeh wò tìjòknt. 21 Kime tibonbiert ñeh unil ya fèl ni ne. Tun si: iyennaalbiere nin lisònsòndl nin bunasubu nin linikul 22 nin linanmaal nin ununfòke nin mibiern nin milèrkjim nin fènfenn nin mituom nin isuk nin tigbengt nin mijòrtetem. 23 Tibonbiert tuu ke ñeh unil ya fèl ni ne, kí kuondeh wò tìjòknt.»

Upii uba teke' Yesu ki jin', ka ye Suf (Matie 15:21-28)

24 *Yesu siere' ní'saan, ne kí jon' Tir ya tinfenn ni. U kòn' iden iba ni, ka yíe uba rí bende kí ye u te ní'saan ama wa fre' kí bóle' u'ba. 25 Tò, upii uba lá te mitinfenn nno ni usenpol ñaake u'bisè. U cii' *Yesu bó, ne kí baa' i ya táan bo kí lá gbaan' u'nintuoli. 26 Upii nno ña yé Suf, bi maa' wò Siri ya tinfenn ya kele wà bi wù Fenisi nno ni ne. U gbáan' *Yesu kí ye wò rí ñore usenpol wà ñaake u'bisè nno. 27 Ne *Yesu tóke' wò kí ye: «Cère mubumu ní jì kí gbo kí yaan, kime na mòn be rí taa mubumu ya jier kí wíe isengbele.» 28 Ne upii nno ye: «Yonbdaan, ní yé imòn ne, ama isengbele jinh mubumu ya jieyòyòl yà luh tingi ní nno ne.» 29 Ne *Yesu tóke' wò kí ye: «A' ñòbonmòn mòn lè bo, lí jo, usenpol nno dàan' a'buk ño.»

30 U liebe' kí kun', kí tì baa' kí laa' usenpol nno mònbe kí dàan' u'buk ño, kí dò kuduku ni.

Yesu cère' ugbaanlenteb uba faake'

31 *Yesu tí siere' Tir ya tinfenn ni, kí ñen' Sidon ya du ni, kí jon' Galile ya ñuncienm ya kele wà te mitinfenn mà bí yih mè Idu Piik nno bó. 32 Tò, binib biba tuke' ugbaanlenteb uba kí baa' u'saan, kí gbáan' wò kí ye wò rí taa u'nuò kí paan u'bo. 33 Ne *Yesu taa' wò kí ñen' linigol nno ní, kí jon' ugbe, kí taa' u'no'bií kí tuun' ugbaan nno ya tub ní, kí sii' tíñnsent kí mè u'lenl, 34 kí yaare' kí liike' paaki, kí fuore' kí jiiin', ne kí ye «Efata,» ní'tingi si: «Ñere.»

35 Ne u'tub ñere' i ya táan bo, u'lenl mò tebre', ne u cin' kí lienh manmòm. 36 Ne *Yesu kpèkpe' bí'bo kí ye bí la tóke uba. Nin u kpèkpe' bí'bo ma ke nno, bí túòreh kí kpaandeh tú ne. 37 Ní cuo' binib miyòkm kí tì kende' ne bí lienh kí teh: «U teh ná ke nno mòn ne, haali kí tì cèreh igbaan mònòn ciih, kí cèreh bilenteb mò lienh.»

8

Yesu tí jin' linigocienl liba (Matie 15:32-39)

1 I ya den ne, linigocienl liba tí taan' *Yesu saan. Ba ñmòbe niba be rí jì, ne u yin' u'panpaankaab kí tóke' be kí ye: 2 «Linigol liè nò ñmòbe nni micècèkm cèen ne. Bi te ní'saan ma wienta so. Ba jì ñmòbe niba be rí jì. 3 Biba ñen' ní fonfok ne. N cèbe' be bí kunh ka jin' niba la, bí lí tì dóre usen ni.» 4 Ne u'panpaankaab jiiin' wò kí ye: «Tí te ñien ña te ná saan ne. Ñme lí fre kí le tìjier nie saan kí de binib bié ke be rí jì kí gbo?» 5 Ne u niire' be kí ye: «Ni ñmòbe kpòno uje?» Ne bí ye: «Uole.» 6 Ne u tóke' linigol nno kí ye lè rí kèle tingi ní, ne kí yuure' kpòno ulole nno, kí faare' Uwien, kí kòkuò' kí taa' kí de' u'panpaankaab, be rí gbiire linigol nno. Ne bí taa' kí gbiire' be. 7 Bí ñmòbe mujenwawaamu muba mò. Ne u yuure' mu'mò, kí faare' Uwien, ne kí ye be rí taa mu'mò kí gbiire linigol nno. 8 Bí'ke ñmòn' kí gbo', ne bí tantaan' tìjenjent tá sien' nno, kí gbien' ikendè ilole. 9 Binib nno lá lí baa ten itur inan. Nen saan ne u cèbe' be, 10 ne wuon' nin u'panpaankaab kòn' buñerbu i ya táan bo kí bure' Dalmanuta ya tinfenn bó.

Bi yie Yesu rí tien miyòkm ya bonn (Matie 16:1-4)

11 *Farisienmbe baa' kí lá cin' kí nieh nin *Yesu miniem. Bi yíe be rí biike wò ne kí tóke' wò kí ye wò rí tien miyòkm ya bonn ná lí wuon' kí ye u'tuòm ñen' Uwien saan ne. 12 *Yesu fuore' kí jiiin', ne kí tóke' be kí ye: «Be tien' fènfenn ya nib biè nuunh be rí le miyòkm ya bonn-i? N tókeh ne imòn ne, ba rí le yòkm ya bonn niba.» 13 Ne kí siere' bí'saan kí liebe' kí kòn' buñerbu kí joh wò rí tí puore miñuncienm.

Yesu lienh Farisienmbe nin Herod ya kpòno ya ñòke bó (Matie 16:5-12)

* 7:16 Bi kpíe' kí kele' tigbont tá nno ya tuba ní migbiirm 16 ña te tu'ni.

¹⁴ Tɔ, Yesu ya panpaankaab là sunde' ka tuke' kpɔnɔ. Kpɔnɔ uba kpein nɛ là te bi'saan buñerbu ni. ¹⁵ *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye: «Li bɛn mɛn *Farisiɛnmbe nin Herod ya kpɔnɔ ya ñɔke bó.» ¹⁶ Nɛ bi tɔkeh tɔb ki teh: «Ta tuke' kpɔnɔ ma nɔnɔ nɛ cɛre u len' nɔnɔ.»

¹⁷ *Yesu bɛnde' bi tɔkeh tɔb ki teh bɔ, nɛ ki niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni tɔkeh tɔb ki teh na tuke' kpɔnɔ? Na laan biɛ ki freh ki sekndeh tibont nɛ-ɛɛ? Bii na ciɪh tu'tingi nɛ? Ni'yenn biɛ ki liibe nɛ-ɛɛ? ¹⁸ Ni ñmɔbe inan, bɛ tien' na lenh-i? Ni ñmɔbe itub, bɛ tien' na ciɪh-i? Na tien, ¹⁹ n là taa' kpɔnɔ unɔun ki kɔkuɔ', ki gbiire' binib itur inɔun ma nɔnɔ, ni là tantaan' nà sɛn' nɔnɔ ki gbien' ikpɛncub ubien wà nɛ-ɛɛ?» Nɛ bi ye: «Piik nin ile.» ²⁰ Nɛ u liebe' ki niire' bɛ ki ye: «Na tien n là taa' kpɔnɔ ulole ki kɔkuɔ', ki gbiire' binib itur inan ma nɔnɔ, ni là tantaan' tɛnjent tã sɛn' nɔnɔ ki gbien' ikɛnden ubien wà nɛ-ɛɛ?» Nɛ bi ye: «Ilole.» ²¹ Nɛ u ye: «Na laan biɛ ki ciɪh tibont ya tingi nɛ-ɛɛ?»

Yesu likre' ujuɔn uba Betsayida ya du ni

²² Yesu nin u'panpaankaab tɪ baa' Betsayida ya du ni, nɛ bi tuke' ujuɔn uba ki baa' *Yesu saan, ki gbáan' wɔ ki ye wɔ ñ taa u'nuɔ ki mɛ wɔ. ²³ *Yesu cuo' u'nuɔ, nɛ ki dɛre' wɔ ki ñɛn' udu ni, ki sii' tiñinsent, ki sɛkn ujuɔn nɔnɔ ya nun, ki taa' u'nuɔ ki paan' u'bo, ki niire' wɔ ki ye: «A lenh nibonn-ii?» ²⁴ U likre', nɛ ki ye: «N lenh binib ama bi naan isiin nɛ ki cuonh.» ²⁵ Nɛ *Yesu liebe' ki taa' u'nuɔ ki pi' u'nun bó, u faake' nɛ ki tɔre' ki ñebe' inunbii ki caan' ki ji lenh tibont kɛ mɔnmɔnm. ²⁶ Nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye wɔ ñ li kun ki la liebe udu nɔnɔ ni*.

Pier len' ki ye Yesu yé Uwien ya Nigendke Kristo

(Matie 16:13-20; Luk 9:18-21)

²⁷ *Yesu nin u'panpaankaab siere' ni'saan ki bure' iduwawaale ya te ka fɔke nin Sesare Filip ya tinɛnm nɔnɔ bó. Bi joh ma nɔnɔ nɛ u niire' bɛ ki ye: «Binib lienh ki teh n yé ñmɛ nɛ?» ²⁸ Nɛ bi jiin' wɔ ki ye: «Biba lienh ki teh a yé San wà siih binib Uwien ya ñunm nɛ. Bitɔb lienh ki teh a yé Eli nɛ. Bitɔb mɔ lienh ki teh a yé *Uwien ya ñobonsɔknb ya uba nɛ.» ²⁹ Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Ninbi nín teh n yé ñmɛ nɛ?» Nɛ Pier jiin' wɔ ki ye: «A yé Uwien ya Nigendke Kristo nɛ.» ³⁰ Nɛn saan nɛ *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye bi la tɔke nil u yé udaan wà.

Yesu len' u'kuum nin u'mekrm bó

(Matie 16:21-28; Luk 9:22-27)

³¹ Ni ya puoli bó nɛ Yesu cin' ki tɔkeh u'panpaankaab ki teh: «Nì kpɛ Unil ya Bijɛ ñ ji ijɛnd ki gbien nɛ. *Sufmbe ya ciɛnb nin bitɔwɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb li wiɛ u'gber, ki ku wɔ, nɛ wienta daali wɔ ñ mɛkre bitenkpiib ni.» ³² U tɔke' bɛ tigber nɔnɔ tũ wien nɛ. Nɛn saan nɛ Pier taa' wɔ ki jɛnde', ki tɪ kɔn' nin wɔ ki ye u la lienh ki teh nɔnɔ. ³³ Ama *Yesu jɛbe' ki liike' u'panpaanketɔb nɛ ki tien' Pier bo ki ye: «Paare n'puoli, Satan. Kime a'yennmaale ña ñɛn' Uwien saan, ñ yé binib yi nɛ.» ³⁴ Nɛ ki yin' linigol nin u'panpaankaab ki tɔke' bɛ ki ye: «Unil yé wɔ ñ paan n'bo la, u la tɔnge u'ba, wɔ ñ li yuunh u'dɔpɔnɔn ki bukeh ki paakeh n'bo. ³⁵ Kime wà kɛ yé wɔ ñ fie u'miel la, wɔn nɛ li kpo ki juore fɛnm. Ama wà kɛ li tuo ki kpo min nin tigbɛmɔnmɔnt tuu bo nɔnɔ, wɔn nɛ li le limiel. ³⁶ Unil laa' unɛndun wuu ni ya bont kɛ ñɔ ki tɪ luo' limiel la, u laa' bɛ ya kpele nɛ? ³⁷ Unil li taa bã ki pɛ kɛ teke u'miel-i? ³⁸ Unil ye min nin n'gber ñmɔbe wɔ ifɛ fɛnfɛnnɔ ya nib bã ña cuube Uwien saan, ki yé bihibɛrɛnb nɔnɔ saan la, udaan mɔ lá li ñmɔbe nni ifɛ nɛ uyo wà Unil ya Bijɛ lá li baa ní nin Uwien ya tondb, wɔ ñ li ñmɔbe u'Baa Uwien ya kpieke nɔnɔ.»

9

¹ U tɪ tɔke' bɛ ki ye: «N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, ninbi bã se niɛ saan nɔ ya biba li le Uwien ya bel we ní nin mituɔm nɛ kɪ yaan kɪ kpo.»

Yesu ya gbenent lèbre'

(Matie 17:1-13; Luk 9:28-36)

² Iwien iluob gèbre', nɛ *Yesu taa' Pier nin Saak nin San ki jende' ki tɪ don' lijɔfɔfɔkrl liba bo bi'baba. U'gbenent lèbre' bi'nun bó, ³ nɛ u'wɛngolkaar pende' kponkpon, ki windeh tein. Uba ña te unɛndun wuu ni kɪ fre kɪ tien kukpɛlɛiɛku kũ ñ li plen nɔnɔ. ⁴ Nɛ bi laa' Eli nin Moyis puɔ' u'saan bi tɔkeh tigber. ⁵ Nɛn saan nɛ Pier tɔke' *Yesu ki ye: «Cɛnbaa, ti te niɛ saan ma nɔ, ni mɔn nɛ. Cɛre tɪ pu ininbon ita, sin liba, Moyis liba, Eli mɔ liba.» ⁶ Pier ña bɛn u li len kɪ ye bã, kime bujɛwaanbu cuo' wɔn nin bipanpaanketɔb nɔnɔ ki gbien'-a.

⁷ Kutɛwɔlgɔnku kuba baa' ki pibn' bi'bo, nɛ bi ciɪ' unɛke uba bó kutɛwɔlgɔnku nɔnɔ ni u ye: «N'Bijɛ sɔ nɔ, n yé wɔ, li cengeh mɛn u'bó.» ⁸ I ya tãan bo nɛ bi jɛbe' ki liike', ka ji laa' nito, bi laa' *Yesu baba nɛ se bi'saan.

⁹ Bi jiinh lijuɔl nɔnɔ ya tingi ma nɔnɔ, nɛ *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye bi la tɔke uba bi laa' nã nɔ kɪ tɪ baa uyo wà Unil ya Bijɛ li mɛkre bitenkpiib ni nɔnɔ. ¹⁰ Nɛ bi tuo' u ye ma nɔnɔ, ama ki ji

* 8:26 Bi kpie' ki kele' tigbont tã nɔnɔ ya tuba ni nì kele' ki ye: «La tɪ tɔke nil tigber nɔnɔ udu ni nɛ.»

niireh tob ki teh u ye wə́ rí ye ba ne ki ye «kí mekre bitenkpiib ni?» ¹¹ Ne ki niire' wə́ ki ye: «Be bo ne Yiko ya wə́nwə́knb lienh ki teh Eli li baa ne ki yaan Kristo rí baa ní?» ¹² Ne u jjiin' be ki ye: «Eli li mənbe kí kpié kí baa kí lá túəre tibont ke ne kí yaan. Ama ní nín tien' mila kí liebe' kí kele' *Uwien ya gbə́nku ni ki ye binib li jə́nde Unil ya Bijé kí gbien, kí yə́n wə́? ¹³ N takeh ne ne, Eli baa' ní ɲə́. Ne bi tien' wə́ bi yíe ma bo. Bi tien' wə́ ten ní kele' ma u'bo *Uwien ya gbə́nku ni nno ne.»

*Yesu ɲə́re' usenpol kibuk kiba saan
(Matie 17:14-21; Luk 9:37-43)*

¹⁴ Tə́, *Yesu nin u'panpaankaab bita nno tí baa' u'panpaanketə́b saan, ne ki laa' linigocienl se ki guə́n' be. *Yiko ya wə́nwə́knb biba mə́ te, kí nieh nin be miniém. ¹⁵ Linigol nno laa' *Yesu i ya táan bo ma nno, ne ní cuo' bi'ke miyək m cén. Ne bi sen' kí jon' kí tí fuonde' wə́. ¹⁶ Ne u niire' u'panpaankaab ki ye: «Ninbi nin ben nieh be bo?»

¹⁷ Ne linigol nno ní, uje uba təkə' wə́ ki ye: «Cenbaa, n tuke' n'buk ne ki baa' a'saan. Usenpol uba ne ɲaake kə́, kí tien' kə́ ulentə́. ¹⁸ U cuo' kə́ ná saan la, u gbə́breh kə́ ne, ne kuńinsenjujuku puubeh kí'ńə́bu bó, kí ɲmoh inín, kí'gbenent mə́ tereh. N gbáan' a'panpaankaab be rí ɲə́re usenpol nno, ne ba fre'.» ¹⁹ Ne *Yesu təkə' be ki ye: «Ninbi fenfenno ya nibe, na teke' Uwien kí jin'. N lí wuə́ke ní'saan kí tí kpaan mila ne? N lí ɲmobe sukle ní'bo kí tí kpaan mila ne?» Ne ki ye: «Taa men kibuk nno ní.»

²⁰ Ne bi taa' kə́ kí baa' u'saan. Usenpol nno laa' *Yesu ma nno ne ki cə́re' kí'gbenent ɲə́h pepebu, kí lu' kí bindeh, kuńinsenjujuku puubeh kí'ńə́bu bó. ²¹ Ne *Yesu niire' kí'baa ki ye: «Ní cin' kə́ ma ní wuə́ke-aa?» Ne kí'baa ye: «Ní cin' kə́ haali kí'buwaam ní ne. ²² U sə́be kí gbə́breh kə́ emu nin mińunm ní ne, kí nuunh wə́ rí ku kə́. A lí fre la, á muə́ te micə́ekm kí tore te.» ²³ Ne *Yesu ye: «Be tien' a ye n lí fre la? Wə́ teke' kí jin' ɲa rí gbele niba.» ²⁴ Ne kibuk nno ya baa wuure' i ya táan bo ki ye: «N teke' ɲe kí jin', tore nni, kime n'tekjim ne pə́re' nni.»

²⁵ *Yesu laa' linigol nno tiinh kí taakeh ní, ne u tien' usenpol nno bo ki ye: «Usenpol wə́ teh binib igbaanlentə́b nno n təkə́h ɲe ne, daan kibuk kie, kí la jí rí ɲekn kə́ lidaali liba.» ²⁶ Usenpol nno wuure', ne kí cə́re' kibuk nno ya gbə́nent ɲə́h pepebu, ne kí daan' kə́. Kí do kí naan utenkpii, ne binib bá ye be kí kpo'-a! ²⁷ Ama *Yesu cuo' kí'nuə́ kí fin' kə́. Ne kí fii' kí sere'.

²⁸ *Yesu kun' ma nno ne u'panpaankaab niire' wə́ bi'baba bo ki ye: «Be tien' tinbi ɲa fre' kí ɲə́re' usenpol nno?» ²⁹ Ne u jjiin' be ki ye: «Yie ya senpol ya bol wə́n, ikaare baba ɲa rí la, bonn ɲa te kí fre kí ɲə́re ye.»

*Yesu tí len' u'kuum nin u'mekrm bó
(Matie 17:22-23; Luk 9:43-45)*

³⁰ Yesu nin u'panpaankaab siere' ní'saan, ne ki cuon' kí cáare' Galile ya tinfenm. *Yesu ɲa yie uba rí lí ben u te ná saan, ³¹ kime u yíe wə́ rí wə́kn u'panpaankaab ne. U təkə' be ki ye: «Bi lí taa Unil ya Bijé kí ɲukn binib, be rí ku wə́. Ama wienta daali u lí mekre bitenkpiib ní.» ³² U'panpaankaab ɲa cii' u'lenm nno ya tingi ne ka kaabe' be rí niire wə́ mə́.

*ɲme yé unikpekpiék-i?
(Matie 18:1-5; Luk 9:46-48)*

³³ Yesu nin u'panpaankaab tí baa' Kapernawum ya du ní, ne kí kə́n' kuduku kuba ní. Bi te kuduku nno ní ma nno, ne u niire' be ki ye: «Ní bi nieh be bo usen ní?» ³⁴ Ne bi se kí ɲmin, kime bi bi nieh ticien bo ne usen ní. ³⁵ Nen saan ne u kə́le' kí yin' u'panpaankaab piik nin bile nno ke, ne kí təkə' be ki ye: «Unil yíe wə́ rí lí yé usenlier la, wə́ rí tien u'ba bi'ke ya gbaarke, kí lí yé bi'ke ya tonsə́l.» ³⁶ Ne kí taa' kibuk kiba kí sien' bi'siik ní, kí yuure' kə́ kí bibe', kí təkə' be ki ye: ³⁷ «Wə́ ke teke' kibuk ten kie n'yel bo la, u teke' min ne. Wə́ ke teke' nni la, na yé u teke' min ne, u teke' wə́ sən' nni ní nno ne.»

*Wə́ ɲa nen te la, u se tí'ciək bó ne
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Nen saan ne San təkə' wə́ ki ye: «Cenbaa, tí laa' unil uba u ɲə́sh isenpol binib saan a'yel bo. Wə́ pe tí'bo ma nno ne tí pien' wə́.» ³⁹ Ne *Yesu ye: «La jí rí pien wə́ men, kime nil ɲa rí fre kí tien miyək m ya bonn n'yel bo ɲə́ kí pək kí len n'bo ná bre i ya táan bo. ⁴⁰ Wə́ ɲa nen te la, u se tí'ciək bó ne. ⁴¹ N takeh ne imə́n ne, wə́ ke de' ne kińunyibuok kí ye ní yé Kristo yaab ma nno ne la, wa rí lúo u'suul fiebu.»

*La cə́re ubaan uba rí túre Uwien ya sen
(Matie 18:6-9; Luk 17:1-2)*

⁴² «Ama ibaan yə́ teke' nni kí jin' nə́, unil cə́re' i'ni uba túre' Uwien ya sen la, bi bi taa' linicienl, kí jon' u'tule ní, kí ture' wə́ kí wíe' mińunciem ní la, ní bi lí tu udaan bo. ⁴³ A'nuə́ ne cə́reh a biih la, cere wú. A ɲmobe unuə́ uba ɲə́ kí laa' limiel lá ɲa ɲmobe gbenm la, ní tu nin á lí ɲmobe inuə́ ile, ɲə́ kí kə́ umucenciən wə́ ɲa rí kpiin ní. ⁴⁴ [Ní'saan, *Mu ɲa rí kpiin.

Ininbieb yà ñmònɗ tigbenent mɔ ña ní kpo.†⁴⁵ A'taal ne cèreh a biih la, cere lè. A ñmobe litaal liba ño ki laa' limiel là ña ñmobe gbenm la, ni tu nin á li ñmobe itaan ile, ño ki kɔ umu wà ña ní kpiin ni. [⁴⁶ Ni'saan, «Mu ña ní kpiin. Ininbieb yà ñmònɗ tigbenent mɔ ña ní kpo.»]†⁴⁷ A'nunbu ne cèreh a biih la, likre bù. A ñmobe bununbu buba ki kɔn' Uwien ya bel ní la, ní tu nin á li ñmobe inun ile, ño ki kɔ umu wà ña ní kpiin ni. ⁴⁸ Ni'saan, «Mu ña ní kpiin. Ininbieb yà ñmònɗ tigbenent mɔ ña ní kpo.»

⁴⁹ «Umu ne li cère unil ke ní ñmaake ten miyaam. ⁵⁰ Miyaam yé nibonn ná mɔn ne. Ama mí saa' ka ji ñme la, niba ña te kí jí ní fre kí ñmaake mè. Ní lí ñme ten miyaam, kí lí ñme nin tɔb.»

10

Uwien taan' ná la, nil la bore nè
(Matie 19:1-12; Luk 16:18)

¹ *Yesu siere' ni'saan, ne ki jon' Sude ya tinfenm mà te Sudeɗ ya kpenpuol bó nnɔ ni. Inigol tí taan' u'saan, ne u tí wɔkɔn' be ten u tí ní teh ma bo.

² *Farisienmbe biba nekɔn' wɔ ki yíe be ní biike wɔ, ne ki niire' wɔ ki ye: «Uje ñmobe usen wɔ ní wíe u'po-oo?» ³ Ne u niire' be ki ye: «Moyis là ye ní li teh mila?» ⁴ Ne bi ye: «Moyis là ye uje yíe wɔ ní wíe u'po la, wɔ ní kele kugbɔnkɔ ki de wɔ kí wuɔn kí ye u wíe' wɔ.» ⁵ Ne *Yesu ye: «Ni'yufaa bo ne cère' Moyis là kele' ki ye ní li teh nnɔ. ⁶ Ama micincinm, uyo wà Uwien là ñen' uɗendun wuu nnɔ, «u là ñen' uje nin upii ne. ⁷ Nen ne cère' uje kuɔn' upii la, u li daan u'naa nin u'baa, ⁸ ne ben bile nnɔ ní taan kí tien unibaab.» Nnɔ ne ba ji te nib bile, bi ji yé unibaab ne. ⁹ Tɔ, Uwien taan' ná la, nil la bore nè.»

¹⁰ Bi tí baa' iden ne u panpaankaab mɔ liebe' ki niire' wɔ tigber nnɔ bo. ¹¹ Ne u jiiñ' be ki ye: «Uje wà wíe' u'po, kí tí kuɔn' upiitɔ la, uje nnɔ yé ujenanmaa ne u'po ukpiek nnɔ bo. ¹² Upii wà fii' u'ce saan, kí tí kun' ujetɔ la, upii nnɔ yé upiinanmaa ne.»

Yesu nin mubumu
(Matie 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Tɔ, binib tukeh mubumu, ki báareh *Yesu saan ño wɔ ní mɛ mù, ne u panpaankaab kɔnh nin be. ¹⁴ U laa' bi kɔnh nin be ma nnɔ, na ñmaake' wɔ, ne u tɔke' be ki ye: «Cère men mubumu mù ní li báareh n'saan. La piendeh mù men, kime binib bà te ten mubumu ne si Uwien ya bel. ¹⁵ N tɔkeh ne imɔn ne, wà ke ña teke' Uwien ya bel ya gber kibuk yaam la, wa ní kɔ lí'ni.» ¹⁶ Nen saan ne u yuunh mubumu nnɔ, kí taah u'nuɔ ki paakeh mu'bo, kí teh mù Uwien ya mɔnm.

Ufaadaan uba ya gber
(Matie 19:16-30; Luk 18:18-30)

¹⁷ *Yesu siereh uyo wà nnɔ, ne uje uba sen' ki baa' kí lá gbaan' u'nintuoli, kí niire' wɔ ki ye: «Cenbaa wà mɔn, n lí tien mila kí lé limiel là ña ñmobe gbenm-i?» ¹⁸ Ne *Yesu niire' wɔ ki ye: «Be tien' a yih nni wà mɔn-i? Uwien baba ña ní la, uba ña mɔn. ¹⁹ A ben iwɔb yà ye: «La ku nil, kí la teh nanmaal, kí la suh, kí la nendeh nib bo, kí la jinh nib, kí lí boh a'naa nin a'baa nnɔ.» ²⁰ Ne uje nnɔ ye: «Cenbaa, n boh ní'ke haali n'buwaam ní ne.» ²¹ *Yesu liike' wɔ, u'yenm songe' u'bo, ne u tɔke' wɔ ki ye: «Nibonn niba ne pɔre' ñe. Jo kí tí kuɔre a ñmobe tibont tá ke nnɔ, kí taa ilike nnɔ kí de bicɛckdenb, kí lí ñmobe lifaal paaki bó, ño kí baa kí lá paan n'bo.» ²² *Yesu len' nnɔ ma nnɔ, ne uje nnɔ saa' u'nun bó, kí siere' kí bure' nin uyensaa, kime u ñmobe lifaal kí gbien'.

²³ *Yesu jiebe' kí liike' u'panpaankaab, ne kí tɔke' be ki ye: «Ní faa kí gbien' nin binib bà ñmobe lifaal nnɔ ní kɔ Uwien ya bel ní.» ²⁴ U len' nnɔ ma nnɔ, ne miyɔkm cuo' u'panpaankaab cɛen, ne u tí tɔke' be ki ye: «N'bumu, Uwien ya bel ní ya kɔm faa cɛen ne. ²⁵ Ní faa nin ufaandaan ní kɔ Uwien ya bel ní ki cen' ñakma ní càare mikpelpenbonm ní.» ²⁶ Ní tuɔre' kí beke' be cɛen, ne bí tɔkeh tɔb kí teh: «O, ní te nnɔ la, ñme lí fre kí ñmere?» ²⁷ *Yesu caan' bí'bo inun, ne kí tɔke' be ki ye: «Binib ne ña ní fre, Uwien wɔn ña ní gbele niba, u lí fre kí tien ní'ke.»

²⁸ Ne Pier tɔke' wɔ ki ye: «Tinbi wɔn la, tí daan' tibont ke ne kí paan' a'bo-a!» ²⁹ Ne *Yesu ye: «N tɔkeh ne imɔn ne, unil wà ke daan' u'den bii u'ninjieb bii u'ninsieb bii u'naa bii u'baa bii u'bumu bii u'kpáan min nin tigbemɔnmɔnt bo la, ³⁰ u lí lé iden nin ninjieb nin ninsieb nin naambe nin mubumu nin ikpáan, ní'ke bolm kobk fenfenno, ama u lí lé ijend mɔ. Ne uyo wà we ní nnɔ, u lá lí lé limiel là ña ñmobe gbenm. ³¹ Bisenlierb lá lí paan puoli kí yebe. Puoli bó yaab mɔ lá lí liere usen kí yebe.»

Yesu tí len' u'kuum nin u'mekrm bó nta bo
(Matie 20:17-19; Luk 18:31-34)

* 9:44 Bi kpie' kí kele' tigbont tá nnɔ ya tuba ní migbiirm 44 ña te tu'ni. † 9:46 Liike 9:44.

³² *Yesu nin u'panpaankaab doh Yerusalem bó, ne u le usen. Bi joh ma nno u'panpaankaab ya yenn saa' ne bujewaambu cuo' bá mɔ pɛ u'bo nno. Nen saan ne u tí yin' u'panpaankaab piik nin bile nno u'ba saan ne ki cin' ki tɔkeh be ná li tí tu wɔ ní' bɔ. ³³ U take' be ki ye: «Li cengeh men, ti doh Yerusalem bó ne. Ti tí baa' la, bi li taa Unil ya Bijé ki nɔkn bitɔurciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb, be ní bu wɔ tibuur, kí ye u kpe mikuum, kí taa wɔ kí nɔkn bá nɔ ya yé Sufmbe. ³⁴ Bi li lɛ wɔ, kí cɛre u'bo tíntinsent, kí ní wɔ inalɛbe, kí yaan kí ku wɔ, ne wienta daali wɔ ní mɛkre bitɛnkpiib ni.»

Saak nin San ya miebu

(Matie 20:20-28)

³⁵ Tɔ, Sebede ya bijieɓ Saak nin San nekn' Yesu, ne ki tɔke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti yie á tuo kí tien tí li mie nɛ ná nɛ.» ³⁶ Ne u niire' be ki ye: «Ni yie ní tien ba ne kí de ne?» ³⁷ Ne bi ye: «A lá jin' a'bel la, á cɛre tí'ni uba ní li ke a'nojie bó, utɔ mɔ ní li ke a'noɛn bó.» ³⁸ Ne u ye: «Na ben ni mieh nibonn ná. Ni li fre kí ji n li ji ijend yá nno-ɔɔ?» Bii ni li fre kí kɔ n li kɔ micɛɛkm má ni nno ni-ii? * ³⁹ Ne bi ye: «Tí li fre.» Ne u ye: «Imɔn, ni li ji n li ji ijend yá nno, ki li kɔ n li kɔ micɛɛkm má ni nno ní. ⁴⁰ Ama binib bá li kɛle n'nojie nin n'noɛn bó nno wɔn, na yé min ne li gɛnde be. Uwien ne li de mifenm nno u bonde' mɛ ki ble' binib bá nno.»

⁴¹ U'panpaankaab piik bá sɛn' nno cii' Saak nin San tɔke' wɔ ki ye bá, ne bi'benku ni cin' ki beh bi'bo. ⁴² Nen saan ne u yin' be u'ba saan ki take' be ki ye: «Ni ben ní te ma unɛndun wuu ni. Bá yé idu ya berb wɔbndeh i'nib ne, ne bá nɔmɔbe ticiɛnt nno wɔngeh be bi'tuam kpe ma bo. ⁴³ Na ní li te nno ninbi ni. Ni'ni wá yie wɔ ní li yé ucien la, wɔ ní tien u'ba ní' tonsɔn. ⁴⁴ Ni'ni wá yie wɔ ní li yé usenlier la, wɔ ní tien u'ba ní'ke ya yonb. ⁴⁵ Kime Unil ya Bijé nɔ baa' unɛndun wuu ni be ní sɔn kí de wɔ. U baa' wɔn ne ní sɔn kí de binib, kí kpo nɔ kí de binib bá yɛbe kí wiɛ.»

Yesu likre' Bartime

(Matie 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ *Yesu nin u'panpaankaab tí baa' Seriko ya du ni. Bi ñeh u'ni uyo wá nno ne linigociɛnl paan' bi'bo. Ujuɔn uba ke sengbaal kí mieh, bi yih wɔ Bartime, u yé Time ya bije. ⁴⁷ U cii' bi ye Nasaret ya *Yesu ne gɛbreh, ne u cin' ki wuureh ki teh: «Yesu, *Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛɛkm.»

⁴⁸ Linigol nno tɛngeh u'bo kí teh wɔ ní nɔmile, ama u tɔɔreh kí wuureh ne ki teh: «*Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛɛkm.» ⁴⁹ Ne *Yesu sere' ki ye: «Yin wɔ men ní.» Ne bi yin' wɔ kí take' wɔ ki ye: «Cuo a'ba! Fii kí sere, u yih nɛ.»

⁵⁰ Ne u wie' u'liergbenku, kí fii' wukbu, kí baa' *Yesu saan. ⁵¹ *Yesu niire' wɔ ki ye: «A yie ní tien ba kí de nɛ?» Ne u ye: «Cɛnbaa, n yie ní likre nɛ.» ⁵² Ne *Yesu ye: «Li joh, a'tekjim ne nɔmien nɛ.» U likre' i ya táan bo, ne ki paan' *Yesu bo.

11

Binib kpiekreh Yesu u tí kɔn' Yerusalem ni

(Matie 21:1-11; Luk 19:28-40; San 12:12-19)

¹ *Yesu nin u'panpaankaab tí neke Yerusalem kí tuo' Betifaaje nin Betani ya du. I te Olifi ya siin ya juɔl bó nɛ. Bi tí tuo' ní'saan ma nno, ne u sɔn' u'panpaankaab ní bile ² kí tɔke' be ki ye: «Li joh men udu wá te inun bó nɔ ní. Ni tí kɔn' u'ni la, ni lí pɔk kí le unjuunfanfaan uba lúo. Uba nɔ laan jɛke' wɔ. Ní lore wɔ kí taa ní. ³ Unil niire' nɛ ki ye be tien' ní loreh wɔ la, ní ye: «Yonbdaan nɛ cieke wɔ. U lí jiiin wɔ ní fenfennɔ wuu.»

⁴ Bi bure', nɛ kí tí laa' unjuunfanfaan nno lúo iden iba saali bunañbu saan kí neke usen. Ne bi cin' kí loreh wɔ. ⁵ Binib bá se ní'saan nno ya biba niire' be ki ye: «Ni teh ba sɔ? Be tien' ní loreh unjuunfanfaan wuu nɔ?» ⁶ Ne bi jiiin' be *Yesu bi ye be ní ye ma nno. Ne binib nno cɛbe' be bi bure', ⁷ kí tuke' unjuunfanfaan nno kí baa' *Yesu saan, ne kí taa' bi'lier kí paan' u'bo, *Yesu jɛke'. ⁸ Nen saan ne biba taah bi'lier kí pɛreh usen ní kí yebe. Bitɔb kɔh kumuɔku ní, kí bereh tifer kí mɔ lá pɛreh. ⁹ Bá le usen nno nin bá pɛ puoli nno kí wuureh kí teh: «Osana*, Uwien ya mɔnm ní li te wá wɛ ní Yonbdaan ya yel bo nno bo. ¹⁰ Uwien ya mɔnm ní li te tí'yaaje *Dafid ya bel lá wɛ ní nno bo. Osana, Uwien wá te paaki bó.»

¹¹ Tɔ, *Yesu tí baa' Yerusalem, kí kɔn' Uwien ya duku† ya luo bo, kí liike' tibont ke. Uwien benh wɔ ní kɔ ma nno, ne wɔn nin u'panpaankaab piik nin bile nno ñen' kí bure' Betani ya du bó.

Yesu wie' bukenkenbu buba minjium

(Matie 21:18-19)

* **10:38** Yesu taa' tinennent tule ne ki wuon' ijend nno yebe kí kpe ma bo. Tun si: kí ñu kijendyiek ni bii kí lúo ijend ni.

* **11:9** Liike Matie 21:9. † **11:11** Liike Matie 12:5.

¹² Kutaaku faa', ne *Yesu nin u'panpaankaab ñen' Betani ya du ni ki bure'. Bi joh ma nno ne mikõnm ti cuo' wõ. ¹³ U laa' bukenkenbu buba ti se fanfõkm ki ñmõbe tifer. Ne u jon' wõ ri ti liike u li le niba bu'bo bii wa ri le. U ti baa' bu'nintuõli, ki laa' tifer baba ne bu'bo. Kimẽ na la yé kenken ya lõnlũonyo. ¹⁴ Ne u take' busubu nno ki ye: «Uba ña ji li le bil liba a'bo fiebu.» Ne u'panpaankaab cii' u len' ki ye bà.

Yesu ñore' binib Uwien ya duku ya luo bo
(*Matie 21:12-17; Luk 19:45-48; San 2:13-22*)

¹⁵ Yesu nin u'panpaankaab ti baa' Yerusalem. Ne *Yesu kõn' Uwien ya duku ya luo bo, ki cin' ki ñuõh binib bà kuõreh tiwent nin bà daanh tiwent nno ki ñendeh; ki tureh bilikkpendb ya teb nin bà kuõreh inenjel nno ya biemu ki gbõbreh. ¹⁶ Wa cõreh nib tukeh went ki gẽbreh Uwien ya duku ya luo bo.

¹⁷ Nen saan ne u take' be ki ye:

«Ni kele' *Uwien ya gbõnku ni ki ye:
«Bi li yin n'duku inibol ke ya kaare ya duku ne,
ama ninbi taa' kù ki tien' binasub ya tantaanbuol ne.»

¹⁸ Bitõtuõrcienb nin *Yiko ya wõnwõknb cii' *Yesu tien' ma bo. Ne bi nuunh bi li tien ma ki ku wõ, ama ki ji fenge wõ. Kimẽ u'wõknm sõnge linigol nno ya yennm cõen ne. ¹⁹ Ni juõre' ma nno, ne *Yesu nin u'panpaankaab ti siere' udu nno ni.

Yesu wie' bukenkenbu bùa miñũum nno kuore'
(*Matie 21:20-22*)

²⁰ Kutẽsõnsõnku, ne bi cuonh ki gẽbreh bukenkenbu nno saan, ki laa' bù kuore' paaki ki ti' tingi. ²¹ Ne Pier tiere' nà wun tien', ne ki take' *Yesu ki ye: «Cenbaa, liike, a wun wie' bukenkenbu bùa miñũum nno, kuore'-a!» ²² Ne *Yesu take' be ki ye: «Teke men Uwien ki ji. ²³ N tãkeh ne imõn ne, unil wã ke li tãke lijuõl lie ki ye lè ri fi ki ti lu miñũncienm ni, ki teke' ki jin' ki ye ni li tien ten u len' ma bo, ka maaleh milele la, ni li tien nno ne. ²⁴ Nen bo ne n tãkeh ne ki teh ni mie' Uwien nibonn nã ke ni'kaare ni la, ni li du ki ye ni laa' ne ñõ, ne ni li mõnbe ki le nẽ ne. ²⁵ Uyo wã ni te ki kãareh, ki lá tiere ki ye uba ñmõbe ne tigber tã ke la, ni fere udaan ñõ ni'Baa wã te paaki bó nno mõ ri fere ne ni'biil. [²⁶ Ama na fere' ni'tõb la, ni'Baa wã te paaki bó mõ ña ri fere ne.]»†

Bi niire' Yesu wã de' wõ usen wõ ri tien u teh nã nõ?
(*Matie 21:23-27; Luk 20:1-8*)

²⁷ Yesu nin u'panpaankaab ti liebe' ki baa' Yerusalem ni. *Yesu kõn' ki cuonh Uwien ya duku ya luo bo, ne bitõtuõrcienb nin *Yiko ya wõnwõknb nin *Sufmbe ya cienb baa' u'saan, ²⁸ ki niire' wõ ki ye: «A ñmõbe usen á tien a teh nã nõ-õ? Ñmẽ ne de' ñe usen á tien nẽ?» ²⁹ Ne u ye: «N'mõ li niire ne iniire iba kpein ne. Ni fre' ki jiin' nni la, n'mõ li tãke ne n ñmõbe usen wã ki teh n teh nã. ³⁰ San lá siih binib Uwien ya ñunm ma nno, ñmẽ ne lá de' wõ usen-i? Uwien bii binib ne? Tãke nni men.»

³¹ Nen saan ne bi tãkeh tãb ki teh: «Ti ye Uwien ne de' wõ usen la, u li niire te ki ye: «Be tien' ta lá teke' wõ ki jin'-i?» ³² Ta ri fre' ki ye binib mõ sã.» Bi fenge linigol nno mõ, kimẽ bi'ke tuo' ki ye San lá cinbe ki ye *Uwien ya ñõbonsõknl ne. ³³ Ne bi tãke' *Yesu ki ye: «Ta ben.» Ne u'mõ ye: «N'mõ ña ben, ka ri tãke ne wã de' nni usen ri tien n teh nã nõ.»

12

Bikpãab bà bre ya kpẽnjenm
(*Matie 21:33-46; Luk 20:9-19*)

¹ Ni ya puoli bó ne *Yesu põn' be mikpẽnjenm ki ye: «Uje uba ne là ñmõbe bukpaabu, ki caan' bukpaabu nno ni tisir tà bi taah tu'bi ki ñeh fen nno, ne ki beke' ki linde' bu, ki gbin' kubuõku kua bi li ñmengeh isibii nno bu'ni, ki caan' kininbentaak bu'ni, ki taa' bù ki guun' bikpãab biba, ne ki bure' usen. ² Uyo wã isibii nno ti ben' nno, ne u sõn' utonsõn uba bikpãab nno saan, wõ ri ti teke wõn ukpẽdaan ya bó ní. ³ Utõnsõnl nno ti baa' ne bi cuo' wõ ki ñi', ki ñore' wõ, u liebe' inuõkuon. ⁴ Ukpẽdaan nno ti sõn' utõnsõntõ bi'saan. Ne bi ti ñiñi' ki cube' u'yul, ki susuke' wõ. ⁵ U ti liebe' ki sõn' utõnsõntõ bi'saan. Wõn ti baa' ma, bi ku' wõ ne. U liebe' ki sõnsõn' bitõnsõnb bi'saan bi yebe, bi ti ñiñi' biba, ki kuku' bitõb. ⁶ U'bijẽ baba ne ji sien' u'saan, u yie u'bijẽ nno cõen. Ne u fõre' ki sõn' wõ bi'saan, ki maaleh ki teh u yé u'bijẽ ma nno, bi li ti bo wõ ne. ⁷ Ama bikpãab nno laa' u'bijẽ nno we ni ma nno, ne bi tãke' tãb ki ye: «Wõn ne yé u'faajil, cõere men ti ku wõ ñõ lifaal nno ri juore ti'yaal.» ⁸ Ne bi cuo' wõ ki ku', ki ñen' ki ti wie' kpẽgbaal.

† 11:26 Bi kpie' ki kele' tigbõnt tà nno ya tuba migbiirm 26 ña te tu'ni.

⁹ «Tə, ukpɛdaan nno li tien mila? U li baa ki lá ku bikpáab nno ne, kí taa bukpaabu nno kí guun bikpɛtab. ¹⁰ Na kaan' *Uwien ya gbɔnku ni ní kele' ná saan ki ye:

«Litɛn lá bidumɛb wíe' lè nno,
lɛn nɛ lá tien' litɛnkpɛkl lá co kuduku nno nɛ-ɛɛ?»

¹¹ Yonbdaan nɛ tien' nno,
nɛ ní nɔmɔbe kuɔuɔrku tí'nun bó. »

¹² *Sufɛmbɛ ya ciɛnb bɛndɛ' ki ye *Yesu pɔn' bɛn nɛ mikpɛnɛnm. Nɛn bo nɛ bi'nun mán bɛ ní cuo wɔ, ama bi fɛngɛ' linigol nno nɛ ki siere' ki daan' wɔ.

Sɛsa ya lenpolike

(Matie 22:15-22; Luk 20:20-26)

¹³ Bi sɔn' *Farisɛnɛmɛ biba nin ubɛr Herod yaab ya biba *Yesu saan bɛ ní tí dele wɔ, wɔ ní lɛn kí lóle u'ba. ¹⁴ Bi tí baa' nɛ kí tɔkɛ' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, tí bɛn kí ye a tɔkɛh tigbɛmɔnt nɛ, ka fɛngɛ uba, ka boh uba kí cɛn' u'tɔ. A wɔngɛh tɛ Uwien ya sɛn mɔnmɔnm nɛ. Tɔ, tí nɔmɔbe usɛn tí lí pɛh lɛnpo kí diɛnh ubɛrciɛn Sɛsa bíi tɛ nɔmɔbɛ? Tí lí pɛh bíi tí lá pɛh?»

¹⁵ *Yesu bɛn kí ye bí yé ítuɔn ilele ya níb nɛ, nɛ kí tɔkɛ' bɛ kí ye: «Bɛ tien' ní bíkreh nni? Taa mɛn mílɛkɛm miba ní ní líikɛ.» ¹⁶ Bi taa' ní; nɛ u niire' bɛ kí ye: «Ŋmɛ ya nɛnɛnku nin u'yel tɛ mí'bo?» Nɛ bí ye: «Uɛrciɛn Sɛsa.» ¹⁷ Nɛ u tɔkɛ' bɛ kí ye: «Taa mɛn ná yé Sɛsa yaann kí de Sɛsa, kí taa ná mɔ yé Uwien yaann, kí de Uwien.» U lɛn' nno ma nno nɛ ní cuo' bɛ míyɔkm cɛɛn.

Bitɛnkpɛb ya mɛkrm ya gbɛr

(Matie 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Ní ya puoli nɛ Saduseyɛnɛmɛ biba baa' *Yesu saan. Bɛn nɛ liɛnh kí tɛh bitɛnkpɛb nɔ ní mɛkrɛ nno. ¹⁹ Bi tɔkɛ' wɔ kí ye: «Cɛnbaa, Moyis lá kele' yiko kí de' tɛ kí ye: «Unil ya ninjɛ kpo' kí cɛrɛ' u'po, ka nɔmɔbe buk lá, wɔ ní kɛrɛ ukpɔpii nno, kí maa mubumu kí de u'ninjɛ wá kpo' nno.» ²⁰ Tɔ, ninjɛb bilole biba nɛ lá tɛ, nɛ ukpɛk lá kuɔn' upii, kí kpo', ka maa' buk. ²¹ Wá tɔ u'bo nno kɛrɛ' ukpɔpii nno kí mɔ kpo' ka maa' buk. Wá mɔ tɔ wɔn bo nno mɔ kɛrɛ' wɔ kí mɔ kpo' ka maa' buk. ²² Bijɛb bilole nno kɛ tien' nno kí kpo' ka maa' buk. Upii nno mɔ tí fɔrɛ' kí kpo'. ²³ Tɔ, bitɛnkpɛb lá mɛkrɛ' uyo wá lá, nɛmɛ lí sí upii nno? Kímɛ bí'kɛ bilole kuɔn' wɔ kí tí bó'n nɛ.»

²⁴ Nɛ *Yesu jii'n' bɛ kí ye: «Na bɛn ná kele' *Uwien ya gbɔnku ní ya tingi, ka bɛn Uwien ya tuɔm kpɛ ma bo. Nɛn nɛ cɛrɛh ní túrɛh. ²⁵ Bitɛnkpɛb lá mɛkrɛ' lá, jɛb nɔ ní kuɔn piib, piib mɔ nɔ ní kun cɛr. Bí lí tɛ tɛn Uwien ya tondb nɛ paaki bó. ²⁶ Bitɛnkpɛb ya mɛkrm mɛn lá, ná kaan' Moyis ya gbɔnku ní ná saan Uwien lá lɛn' nin Moyis kufɛtuku kuba saan kú tɛknh umu ka wih nno nɛ-ɛɛ? U lá tɔkɛ' Moyis kí ye: «Min nɛ yé *Abraham nin *Isaak nin Sakɔb ya Wien.» ²⁷ Uwien nɔ yé tɛnkpɛb ya Wien, u yé bá fuobe ya Wien nɛ. Ninbí liɛnh kí tɛh bitɛnkpɛb nɔ ní mɛkrɛ ma nno ní túrɛ' kpɛlɛpɛl nɛ.»

Lí lɛ wɔbl yé wɔbɛkpɛkl-i?

(Matie 22:34-40; Luk 10:25-28)

²⁸ *Yiko ya wɔnwɔknl uba lá tɛ ní'saan kí cii' bí niɛh nin tɔb ma, nɛ kí laa' *Yesu jii'n' bɛ mɔnmɔnm ma bo. U nɛkn' *Yesu kí niire' wɔ kí ye: «Wɔb kɛ nni lí lɛ yé líkɛkl-i?» ²⁹ Nɛ *Yesu jii'n' wɔ kí ye: «Líwɔbɛkpɛkl sí: «Ninbí Israyɛl yaabɛ, lí cɛngɛh mɛn: Yonbdaan Uwien baba nɛ yé Yonbdaan. ³⁰ Lí yíe a'Yonbdaan Uwien nin a'fɛl kɛ nin a'tetɛm kɛ nin a'yɛnmaale kɛ nin a'tuɔm kɛ.» ³¹ Líwɔbl lá tɔ sí: «Lí yíe a'tɔ tɛn a'yíe a'ba ma bo.» Wɔbl liba nɔ tɛ kí gɛbrɛ' líe ya wɔbl.»

³² Nɛ u tɔkɛ' *Yesu kí ye: «Cɛnbaa, a tɔkɛ' tigbɛmɔnt nɛ. A tɔkɛ' kí ye Yonbdaan Uwien yé Uwenbaabɛ nɛ, uba nɔ tɛ kí pukn' u'bó ma nno, tú tɛ nɛ. ³³ Unil yíe Uwien nin u'fɛl kɛ nin u'yɛnmaale kɛ nin u'tuɔm kɛ, kí yíe u'tɔ tɛn u'yíe u'ba ma bo lá, nɛn nɛ mɔn kí cɛn' wɔ ní lí taah tíwɛnt kí tɛh ituɔrɛ kí wíndɛh kí diɛnh Uwien nin mípum kɛ ya bó.» ³⁴ *Yesu laa' u lɛn' nin míbɛnm, nɛ u tɔkɛ' wɔ kí ye: «Ŋa fɔkɛ nin Uwien ya bɛl.» Nɛn gɛbrɛ' ma nno, uba nɔ jí kaabɛ' kí niire' *Yesu niire kí pukn'.

Uwien ya Nígɛndkɛ Kristo nin Dafid ya gbɛr

(Matie 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ *Yesu lá tɛ Uwien ya dúku ya luɔ bo, kí wɔknh binib Uwien ya gbɛr ma nno, nɛ kí niire' bɛ kí ye: «Ní tien' mila *Yiko ya wɔnwɔknb liɛnh kí tɛh Uwien ya Nígɛndkɛ Kristo yé *Dafid ya yaabil-i? ³⁶ Mífuoɔnɛm lá cɛrɛ' *Dafid bugbɛn lɛn' kí ye:

«Yonbdaan Uwien tɔkɛ' n'Yonbdaan kí ye:

Kɛlɛ n'ɔnjie bó,

kí tí baa uyo wá

n lí cɛrɛ á tɛ a'nɛnɛndb bo lítaal.»

* 12:14 Líikɛ Matie 22:17.

37 *Dafid mənən lə yin' Uwien ya Nigəndkə Kristo u'Yonbdaan la, u ji tien' mila ki liəbe' ki yé u'yaabil-i?' Linigocienl cengeh *Yesu ya gber, nē nī ηmē lē cēen.

Li bən mən Yiko ya wənwəknb bō
(Matie 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Yesu wəknh bē Uwien ya gber, nē ki təkhe bē ki teh: «Li bən mən *Yiko ya wənwəknb bō. Bi yie bē rī li guoh tiliərgbengt nē ki gaakeh, ki yie binib rī li gbaandeh ki fuondēh bē mudaamu ni, 39 ki yie bē rī li kaah binikpekpiək b ya känkāan itāan ya dur ni nin tinacent ni. 40 Bēn nē jinħ ki pendeh bikpopiib, ki kāareh nī wuəkreh, ki bəndeh binib ya nun bō. Nēn bo nē Uwien li tūərə kī dere bi'tub cēen.»

Ukpopiicēckdaan uba ya pum
(Luk 21:1-4)

41 Tō, *Yesu kē ki nēke Uwien ya pum ya likkpienbūol, nē ki likeh linigol nno kpiendeh len ilike ma bo. Bifāadēn bā yēbe bāareh ki kpiendeh ilike len i yēbe. 42 Ukpopiicēckdaan uba mō baa' kī lā kpien' mīlikbim mile ma baa' gbonku kuba mənən. 43 Nē *Yesu yin' u'panpaankaab kī təkē' bē ki ye: «N təkēh nē imən nē, ukpopiicēckdaan wuō kpien' ilike kī cēn' bā kē kpien' nno. 44 Kime bi'kē de' ka pōkre' bi'like ya pōkl. Ama wən yé ucēckdaan nē, kī tonde' u' ηmōbe nā kē nno kī lā kpien'.»

13

Bi lā li bere Uwien ya duku
(Matie 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 *Yesu siere' Uwien ya duku ya luo bo kī nēn', nē u'panpaankaab ni uba tōke' wō ki ye: «Cənbaa, liike iten yie gbenge ki kpe ma bo-a! Liike bi taa' yē kī mēn' tidur tū ηmōbe kuñuorku ma bo-a!» 2 Nē u' tōke' wō ki ye: «A laa' tiducient tuu nō-ə?» Bi lā li bere tu'kē nē, tenl liba mənən ηa lā li juore kī li pē tōl bo.»

Ijend ya yo lā li te ma bo
(Matie 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Yesu jon' kī tī kēle' Olifi ya siin ya juōl bo, Uwien ya duku ya nuun bō, nē Pier nin Saak nin San nin Andre baa' u'saan bi'baba, kī lā niire' wō ki ye: 4 «Tōke tē, tibont nno kē lā li tien uyo wā? Ku lē dīeku ba li wuōn kī ye uyo nno baa'.» 5 Nē u' cin' kī tōkeh bē ki teh: «Li bən mən, kī lā cēre uba rī tuln nē. 6 Kime binib lā li baa kī yēbe kī li ηmōbe n'yel kī teh bi yé min nē, kī tuln binib bā yēbe. 7 Ni lā cii binib tōħ lituōl kōnkōnm ni bii fōnfōkm la, ni lā cēre nī'fēl rī li tiinh. Kime tu ya bont kē li tien nē kī yaan, na laan yé gbengbenyo. 8 Kime linibol liba li jēke linibotōl. Libel liba ya nib mō li jēke libetōl yaab. Kitink li jēnge būol, būol. Mikōnm mō li lu. Ni li te ten imērwien ya cincinm nē.»

9 «Ninbi bēn wən, li bēn mēn. Bi lā li cuo nē kī jon tibuur, kī nī nē itāan ya dur ni. Min bo, bi lā li tuke nē kī jo tibuur idu ya cienb nin biberb saan. Nno nē ni li yé n'mōnkunb bi'saan. 10 Bi li kpaande tigbēmōnmōnt tuu inibol kē saan nē kī yaan. 11 Bi cuo' nē kī jon' tibuur la, ni la pōk kī li yōke ni li len kī ye bā. Uyo nno lā baa' la, *Mifuoñaanm nē li tōke nē ni li len kī ye bā. Na yé ninbi nē li len, *Mifuoñaanm nē li len. 12 U ya yo nē unil li kuōre u'ninje, bē rī ku wō. Baa mō li kuōre u'buk, bē rī ku kē. Mubumu mō li fii kī sere mu'naambe nin mu'baambe bo, kī cēre bē rī ku bē. 13 Min bo nē binib kē li nēn nē. Ama wā kē li mīnde kī li ηmōηmōbe kī tī fore nno, wən nē li ηmēre.»

Nibonn nā ηmōbe ijuōke ya gber
(Matie 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 «Ni li lē ijuōke ya bonn nā saah tibont tā kē mōn nno se na bi li sere nā saan. (Wā kē kāanh la, wō rī li ciiħ nī'tingi.) Uyo nno lā baa' la, bā li te Sude ya tinfēnm ni nno, bē rī sen kī jo ijuōn bō. 15 Wā te kudulekaaku ya paaki la, u la jiiire kī kō iden ni, kī taa niba. 16 Wā mō te ikpāan bō la, u la liēbe kī kun, wō rī tī taa u'liergbenku. 17 U ya yo bipiib bā punbe nin bā ηmōbe mubumu mūa ηaanh, li ηmōbe micēckm nē. 18 Li kāareh mēn, Uwien la cēre nē rī tien kusēnañuoku. 19 I ya den binib li ji ijend kī gbien. Haali uñēndun ya cincinm kī lā baa fēnfēnnō, nib ηa laan jin' i ya jend ya bol, ka ji li li ji yé fiebu. 20 Yonbdaan ηa bi kuōre' ijend nno ya wien bo la, uba mənən ηa bi li ηmēre. U gēnde' binib bā nno bo nē cēre' u' kuōre' iwien nno bo.»

21 «U ya yo unil tōke' nē ki ye: «Liike mēn, Uwien ya Nigəndkə Kristo te nīe saan' bii u' te nīe bō' la, ni la tuo. 22 Kime bitonnēnmōnkunb li baa. Biba li ye bi yé Uwien ya Nigəndkə Kristo nē. Bitōb li ye bi yé *Uwien ya nōbonsōkn b nē. Bi li tien micincilmn ya bont nin miyōkm ya bont, kī tuln binib. Bi li nuunħ nī tuo' la, bē rī tuln Uwien gēnde' binib bā nno mənən nē. 23 Ninbi li bēn mēn. N' kpiē' kī tōke' nē tigber nno kē ηō.»

Unil ya Bijε ya baam ya gbεr
(*Matie 24:29-31; Luk 21:25-28*)

²⁴ «Ama, ijend nno ya yo gεbre' la, uwien li biike, uηmaal ηa ji li wien, ²⁵ ηmaabii li cecere ki lu, tibont ta ηmabe mituam paaki bo li jenge.

²⁶ U ya yo ne bi li le Unil ya Bijε te titewolgbont ni, ki we ni, ki ηmabe ufaa nin ukpieke ki gbien'. ²⁷ U ya yo ne u li son Uwien ya tondb be ri jo lenpuoli nin nintuali nin ugen nin ujie bo, ki cin utingbaan uba ki ti baa uta, ki taan Uwien gende' binib ba nno ke.»

Bukenkenbu ya kpenjenm
(*Matie 24:32-35; Luk 21:29-33*)

²⁸ «Bukenkenbu ya tetem ye mikpenjenm ne ni'bo. Ni la laa' bu tah isigben, ki bundeh la, ni ben ki ye ni neke uñalend ne*. ²⁹ Nno ne, ni la laa' tibont tuu teh la, ni li ben ki ye Unil ya Bijε nekn' ni'nañuon saan ηo†. ³⁰ N takeh ne imon ne, tibont nno ke li tien ki le fenfenno ya nib bie ηa laan kpo' ki gbien'. ³¹ Kutaaku nin kitink li gben. Ama n'gber tun ηa ηmabe tu ri gben.»

Uba ηa ben lidaali la Unil ya Bijε li baa ni
(*Matie 24:36-44*)

³² «Ama uba ηa ben tibont nno li tien lidaali la bii uyo wa. Paaki bo, Uwien ya tondb ηa ben. U Bijε monn ηa ben, Uwien Baa baba ne ben. ³³ Li ben men ki la goh, kime na ben uyo nno. ³⁴ Ni naan uje wa joh usen ki take' u'tonsomb ki ye be ri li likeh u'den monmonm, ki wuon' wa ke u li son lituonl la, ki take' u'nañguurl ki ye u la goh, ki yaan ki bure' ne. ³⁵ Nen bo, la goh men, kime na ben uyo wa ududaan li baa ni. U li baa ni kutajuaku-uu, kuyaku-uu, ukuojemuoyo-oo, kutenjaaku-uu, na ben. ³⁶ Li ben men, ηo u la la lure ki baa ki le ni do ki goh. ³⁷ N takeh ne na no n takeh binib ke ne, la goh men.»

14

Bi kpaan' iye be ri ku Yesu
(*Matie 26:1-5; Luk 22:1-2; San 11:45-53*)

¹ Ni sien' iwien ile be ri jele *Sufmbe ya Pak ya nacenku. U ya yo ne bi ηmonh kpno wa ηa ηmabe noke. *Bitotuarciemb nin *Yiko ya wonwoknb nuunh bi li tien ma ki bole ki cuo *Yesu ki ku wo, ² ne ki takeh tob ki teh: «Ti la cuo wo men kunacenku nno ya yo. Ti cuo' wo u ya yo la, udu ya nib li kpre.»

Upii uba wule' Yesu ya yul bo lefina
(*Matie 26:6-13; San 12:1-8*)

³ To, *Yesu la te Betani ya du ni, Simon ujend den ki jinh tijier. U jinh uyo wa nno ne upii uba kon' ni ki tuke lefina uba u'daaku faa cen alabaat* ya dingl ni, bi yih lefina nno naar. Upii nno kpobre' lidingl nno ya tule, ki taa' lefina nno ke ki wuwule' *Yesu ya yul bo. ⁴ Binib ba te ni'saan nno ya biba ya benku ni ben', ne bi niireh tob ki teh: «Be tien' u nende' lefina wu no? ⁵ Bi bi li fre ki kuore wo ki le ne ri gεbre iwentun kobiita ya paaku ki taa ki gbiire bijiinb-a!» Ne ki konh nin upii nno. ⁶ Ne *Yesu ye: «Cere wo men wo ri fuore. Be tien' ni ηaabeu u'yenm no nno? U tien' na mon ne ki de' nni-a! ⁷ Bijiinb li li te ni'saan uyo ke ne. Ni yie ni tore be uyo wa la, ni li fre ki tore ke; ama min ηa ri li te ni'saan uyo ke. ⁸ U tien' u li fre ki tien na ne. U taa' lefina nno ki wule' n'bo ki kpie' ki bonde' n'gbenent ηo be ri sube nni ne. ⁹ N takeh ne imon ne, bi li kpaande tigbemomont tuu unendun ni na saan ke nno, bi li len u tien' na no bo, ηo binib ri li tien u'bo.»

Sudas yie wo ri kuore Yesu
(*Matie 26:14-16; Luk 22:3-6*)

¹⁰ *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba, bi yih wa Sudas Iskariyot nno jon' ki ti laa' bitotuarciemb ki ye u li taa *Yesu ki ηukn be. ¹¹ Bi cii' nno ma nno bi'yenm songe' cen, ne bi puon' ki ye bi li de wo ilike. Ne u bure' ki ti nuunh u li ne isen ya ki taa *Yesu ki ηukn be.

Yesu nin u'panpaankaab jele' Sufmbe ya Pak ya nacenku
(*Matie 26:17-25; Luk 22:7-14, 21-23; San 13:21-30*)

¹² Kpno wa ηa ηmabe noke ya nacenku ya cincindaali, lidaali la bi koreh *Sufmbe ya Pak ya pefanfaan nno ne *Yesu ya panpaankaab niire' wo ki ye: «A yie ti tien ηe kunacenku nno ya jier le saan-i?» ¹³ Ne u take' u'panpaankaab ni bile ki ye: «Ni jo udu bo. Ni ti kon' u'ni la,

* 13:28 Liike Matie 24:32. † 13:29 Liike Matie 24:33. * 14:3 Liike Matie 26:7.

ni li le uje uba u tuke liñuncual ki cendeh ne. Ni paan u'bo, ¹⁴kí tí kò u li kò iden yá ni nno ni kí toke udendaan kí ye: «Tí'Cenbaa ye wón nin u'panpaankaab li ji kunacenku nno ya jier ku le duku ni?» ¹⁵U li wuon ne lidutotual ya paaki ya ducienku kuba bi bonde' kù ño, tibont ke te ku'ni. Ni tien te kunacenku nno ya jier kun ni.» ¹⁶Bi bure' kí tí baa' udu nno ni, ne ki laa' *Yesu toke' be ki ye bi li le ná ke nno, ne ki tien' kunacenku nno ya jier.

¹⁷Ni juare' ne *Yesu nin u'panpaankaab piik nin bile nno baa' kí kon' kuduku nno ni. ¹⁸Bi ke ki jinh uyo wà nno ne u toke' be ki ye: «N tokeh ne imòn ne, ninbi bà te ki jinh n'saan nò ni ya uba ne li kuore nni.»

¹⁹Bi'yenn saa' ki gbien', ne bi niireh wò jeje ki teh: «N teh min ña ñi-a?» ²⁰Ne u ye: «Ninbi piik nin bile biè ni ya uba ne li kuore nni. Min nin udaan ne taan' ki paan' lisenl ni nò. ²¹Unil ya Bijè li kpo ten ní kele' u'bo *Uwien ya gbönku ni ki ye ma bo nno ne. Ama unil wà li kuore wò nno ni bre udaan bo. Ba bi maa' wò mənən la, ni bi li tu u'bo.»

Yonbdaan ya jier

(Matie 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Korènt yaab 11:23-25)

²²Bi te ki jinh tijer ma nno, ne *Yesu yuure' kpònò, ki faare' Uwien, ki kòkus', ki taa' ki de' be, ki ye: «Teke men. Nà sò yé n'gbenent.» ²³Ne ki taa' midaam mò, ki faare' Uwien, ki taa' ki de' be, bi'ke ñun'. ²⁴Ne u toke' be ki ye: «Nà sò yé n'sem. Men ne wongeh ki teh Uwien cuo' nin binib kujatieu. Mi li puube binib bà yebe ya kpele bo.» ²⁵Ne ki ye: «N tokeh ne imòn ne, ma ji li ñu sibii ya daam haali kí tí baa lidaali lá n li liebe kí ñu nê midefenn Uwien ya bel ni.»

Yesu toke' Pier ki ye u li nie kt ye wa ben wo

(Matie 26:31-35; Luk 22:31-34; San 13:36-38)

²⁶Bi gen' Uwien ya yuon ki gben' ne ki ñen' ki don' Olifi ya siin ya juò bo. ²⁷Nen saan ne *Yesu toke' be ki ye: «Ni'ke li sen kí daan nni, kime ní kele' *Uwien ya gbönku ni ki ye: «N li ku upekpaal ne ipe ke ñi ye.» ²⁸Ama uyo wà n li mekre bitenkpiib ni nno, n li liere ne kí jo Galile.» ²⁹Ne Pier toke' wò ki ye: «Bi'ke li sen kí daan ñe mənən la, min ña ñi sen.» ³⁰Ne *Yesu ye: «N tokeh ñe imòn ne, kuñonku kuu a li nie bolm mita kí ye ña ben nni ne kí yaan ukuoje ñi muò kí lere.» ³¹Ne Pier ñiikeh ki lienh ki teh: «Haali bi li ku min nin sin ke mənən la, ma ñi nie kí ye ma ben ñe.» Ne bitab bà sien nno ke len' nno.

Yesu kàare' ni'ba saan bi yih nê Getsemani

(Matie 26:36-46; Luk 22:39-46)

³²Tò, *Yesu nin u'panpaankaab tí baa' niba saan, bi yih nê Getsemani. Ne u toke' be ki ye: «Juore men nie saan, ñi jo kí tí kàare.» ³³Ne ki taa' Pier nin Saak nin San ki bure'. Bujewaanbu cin' ki kòh wò ne u'yenn saah. ³⁴Ne u toke' be ki ye: «N'yenn saa' kí tí kende' ten mikuum ne behn nin nni. Ni'mò ñi juore nie saan, kí la gòh.»

³⁵U jende' kí jon' inun bó waamu, ne ki pùon' kí kàareh ki teh ní li tuo la, Uwien la cère' ijend yie ya yo ñi baa ní, ³⁶kí lienh ki teh: «O, n'Baa, a li fre kí tien nibonn ke. Cère ijend yie ñi jende nni. Ama la cère nê ní li yé min yie ná, cère' nê ní li yé sin yie ná.»

³⁷U liebe' ní u'panpaankaab bita nno saan, kí laa' bi do kí gòh ne, ne u toke' Pier ki ye: «Simon, a gòh ne-ee? Ña ñi fre kí la gòn kukurku kuba mənən-ii?» ³⁸La gòh men, kí li kàareh ño kí la lu biikm ni. Ni'yenn yie, ama mituom ne pòre' ne.»

³⁹Ne ki tí jende' waamu, kí kàare' nin i ya ñabonbaab. ⁴⁰U tí liebe' ní u'panpaankaab bita nno saan, kí laa' bi tí gòh ne, kime migùonm ne ñònde' be, ba ben bi li jün kí ye bà.

⁴¹U tí jon' kí kàare' kí liebe' ní nta bo, kí toke' be ki ye: «Ni bie ki fuoreh ne kí do kí gòh-a! Ni dèkre'-a! Uyo baa'-a! Bi li taa Unil ya Bijè kí ñukn bibierdenb. ⁴²Fii men tí jo. Liike men, wà kuore' nni nno nekñ' ní ño.»

Yesu ya cuom

(Matie 26:47-56; Luk 22:47-53; San 18:3-12)

⁴³U laan bie kí lienh ne Sudas u'panpaankaab piik nin bile nno ya uba nin linigol pak kí può' u'bo kí tuke mujusiemu nin ilenben. Bitotuarciemb nin *Yiko ya wónwòknb nin *Sufmbè ya cienb ne sòn' be ní. ⁴⁴Sudas wà kuore' *Yesu nno toke' linigol nno kí ye: «Ni lá laa' n jon' kí tí lòn' wà la, wón ñino. Ni cuo wò, kí túore kí li ñuuke wò kí joh.»

⁴⁵Tò, Sudas tí baa' ne kí pak kí nekn' *Yesu ne ki ye: «Cenbaa,» ne kí lòn' wò. ⁴⁶Ne bi cuo' Yesu. ⁴⁷Bà te ni'saan nno ya uba nère' kijusiek kí ge' kí paare' bitotuarciemb ya cien ya tonsoln uba ya tubl. ⁴⁸Ne *Yesu toke' bà baa' be ní lá cuo wò nno kí ye: «Ni tuke mujusiemu nin ilenben ní lá cuo nni ñe yé udukond ne-a!» ⁴⁹Idaan ke n lá te ni'saan Uwien ya duku ya luo bo ne kí wòkn binib, ne na cuo' nni u ya yo. Tò, ni cuo' nni fenfenno, ño ná kele' *Uwien ya gbönku ni nno nê ñi tien ne.»

⁵⁰Nen saan ne u'panpaankaab ke sen' kí daan' wò. ⁵¹Unacenzaan uba mò lá pè u'bo kí fifike' bukpelbu. Bi ye be ñi cuo unacenzaan nno kí tí dèkre' nin u'kpelbu, ⁵²ne u daan' bu kí sen' liril kí bure'.

Sufmbɛ ya buur ya cɛklyaab bun' Yesu tibuur
(Matie 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; San 18:13-14, 19-24)

⁵³ Bi taa' *Yesu ki jon' bitɔtuɔrcienb ya cien den. Bitɔtuɔrcienb ke nin *Sufmbɛ ya cienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb mɔ taan' ni'saan. ⁵⁴ Pier pe *Yesu bo, ki te fɔnfɔkm ki tɔ baa' bitɔtuɔrcienb ya cien den, ki kɔn' ki kɛle' biguguurb saan ki lokreh umu. ⁵⁵ Bitɔtuɔrcienb nin tibuur ya cɛkl yaab ke nuunh bi li dule nɔ bi ki biin *Yesu nɔ ki ku wɔ. Bi tien' ma ke ba laa' u'biil. ⁵⁶ Binib ligol nɛn' u'bo kutonnenku ke ya bol ama bi'gber nno ɔa cende'. ⁵⁷ Bi'ni biba fii' ki sere' ki nɛn' u'bo ki ye: ⁵⁸ «Ti cii' u len' ki ye u li bere Uwien ya duku kɔa binib mɛn' kɔ nno, ki mɛ kutɔku iwien ita, nib ɔa ri mɛ kun.» ⁵⁹ U ya sɛn ni mɔnɔn bi'gber ɔa cende'.

⁶⁰ Bitɔtuɔrcienb ya cien fii' ki sere' binib nno ke ya siik ni, nɛ ki niire' *Yesu ki ye: «ɔa ri len ki jiin-ii? ɔa ɔmɔbe tuba a len ki jiin binib ba biindeh ɔe nɔ-ɔɔ?» ⁶¹ Nɛ *Yesu ɔmin ka gere'. Bitɔtuɔrcienb ya cien ti niire' wɔ ki ye: «A yɛ Uwien ya Nigendke Kristo nɛ-ɛɛ? A yɛ ti pɛkeh wɔ nno ya Bijɛ nɛ-ɛɛ?» ⁶² Nɛ *Yesu ye: «N yɛ wɔn nɛ. Ni li lɛ Unil ya Bijɛ ke Uwien, mituɔm ke ya daan ya jie bɔ, ki li lɛ u te titɛwɔlgbɔnt ni paaki bɔ, ki we ni.»

⁶³ U len' nno ma nno, nɛ bitɔtuɔrcienb ya cien kere' wɔn bugben ya liɛrl†, nɛ ki ye: «Ta ji nuunh mɔnkunl. ⁶⁴ Ni cii' u suke' Uwien ma bo. Ni maaleh mila?» Nɛ bi'ke ye u bii' ki kpe mikuum.

⁶⁵ Bi'ni biba cin' ki cereh u'bo tiɔinsɛnt ki taa' kukpɛlciekɔ ki pibn' u'nun bɔ, ki kureh wɔ, ki tɔkeh wɔ ki teh: «Bukre' wɔ kure' ɔe.» Nɛ biguguurb nno taa' wɔ nin itɛnpe.

Pier niɛ' ki ye wa ben Yesu
(Matie 26:69-75; Luk 22:56-62; San 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pier te uluo bo uyo wɔ nno, nɛ bitɔtuɔrcienb ya cien ya piitonsɔnl uba baa' ⁶⁷ ki laa' Pier lokreh umu, nɛ u tɔɔre' ki liike' wɔ ki ye: «A' mɔ lɔ te nin Nasaret ya *Yesu wuɔ nɛ.» ⁶⁸ Nɛ Pier niɛ' ki ye: «Ma ben, ka cii' a lenm nno ya tingi.» Nɛ ki siere' ki kɔn' kunakuuku ni. [U ya yo nɛ ukuoje muɔ'.]‡

⁶⁹ Upiitonsɔnl nno ti laa' wɔ nɛ ki ti tɔke' binib ba te ni'saan nno ki ye: «Uje wuɔ mɔ yɛ *Yesu yaab ya uba nɛ.» ⁷⁰ Nɛ Pier ti niɛ' nle bo.

Ni ti pukn' waamu nɛ binib ba te u'saan nno mɔ take' wɔ ki ye: «Ni yɛ imɔn nɛ, a yɛ *Yesu yaab ya uba nɛ, kime a' mɔ yɛ Galile ya nil nɛ.» ⁷¹ Nɛ Pier cin' ki niɛh ki poleh ki teh: «Ma ben ni lienh unil wɔ ya gber nɔ, n nɛn' la, Uwien la daan nni» ⁷² Nɛ ukuoje pɔk ki muɔ' i ya tɔan bo ki lere'. Nɛn saan nɛ Pier tiere' *Yesu bi tɔke' wɔ ma ki ye: «A li niɛ bolm mita ki ye ɔa ben nni nɛ ki yaan ukuoje ri muɔ ki lere» nno, nɛ ki muɔ' cɛɛn.

15

Bi tuke Yesu ki jon' Pilat saan tibuur
(Matie 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; San 18:28-38)

¹ Ni faa' kutɛnɔsɔnsɔnku, nɛ bitɔtuɔrcienb nin *Sufmbɛ ya cienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin tibuur ya cɛkl yaab ke kɛle' ki bonde' bi li tien ma bo. Bi lɔle' *Yesu, nɛ ki taa' wɔ ki ti ɔukn' Pilat. ² Pilat niire' wɔ ki ye: «Sin, a yɛ *Sufmbɛ ya ber nɛ-ɛɛ?» Nɛ u jiin' wɔ ki ye: «Sin nɛ ye nno.»

³ Tɔ, Bitɔtuɔrcienb nno biin' wɔ isɛn yɔ yebe ni. ⁴ Nɛ Pilat ti niire' wɔ ki ye: «ɔa ri len ki jiin-ii? Cenge bi biindeh ɔe mibiinm mɔ ke ya bol-a!» ⁵ Ama *Yesu ɔa ji jiin' nɔbɔnl, nɛ ni cuo' Pilat miyɔkm.

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpe mikuum
(Matie 27:15-26; Luk 23:13-25; San 18:39-19:16)

⁶ *Sufmbɛ ya Pak ya nacenku ke nacenku ya yo la, Pilat li nɛn lipɛkl ya nil wɔ linigol yie wɔ nɛ ki wie. ⁷ U ya yo ki laa' uje uba te lipɛkl ni bi yih wɔ Barabas. Wɔn nin binib ba lɔ pɛ u'bo nno lɔ kpiin' kukpiinku nɛ ki ku' unil uba. Nɛn bo nɛ bi lɔ pɛkn' be. ⁸ Linigol nno baa' Pilat saan ki tɔke' wɔ ki ye wɔ ri tien u ti ri teh ma kunacenku nno ya yo. ⁹ Nɛ u niire' be ki ye: «Ni yie ri wie nɛ *Sufmbɛ ya ber nɛ-ɛɛ?» ¹⁰ U niire' nno, kime u ben ki ye bitɔtuɔrcienb ɔmɔbe kinɛn nɛ *Yesu bo, nɛn nɛ cɛre' bi taa' wɔ ki ɔukn' wɔ.

¹¹ Ama bitɔtuɔrcienb ben sureh linigol nno nɛ ki teh be ri tɔke Pilat wɔ ri wie be Barabas. ¹² Nɛ Pilat ti niire' be ki ye: «Nno la, uje wɔ ni yih wɔ *Sufmbɛ ya ber nno n li tien wɔ mila?» ¹³ Nɛ bi wuure' ki ye: «Kpe wɔ udɔɔnpɔn bo!» ¹⁴ Nɛ Pilat ti niire' be ki ye: «U tɛn ki bii' li lɛ biil nɛ?» Nɛ bi tɔɔreh ki wuureh ki gbiekeh ki teh: «Kpe wɔ udɔɔnpɔn bo!»

¹⁵ Pilat yie wɔ ri sɔnge bi'yɛnm nɛ ki wie' Barabas. U cɛre' u'sojambe ni' *Yesu inalebe, nɛ u taa' wɔ ki de' be be ri ti kpe wɔ udɔɔnpɔn bo.

† 14:63 Liike Matie 26: 65. ‡ 14:68 Bi kpie' ki kele' tigbont tɔ nno ya tuba ni u ya yo nɛ ukuoje muɔ' ɔa te tu' ni.

Sojambɛ lɛh Yesu

(Matie 27:27-31; San 19:2-3)

¹⁶ Sojambɛ nno taa' wɔ ki kɔn' Pilat den uluo bo, nɛ ki yin' bi'cekl ya sojambɛ kɛ ki taan', ¹⁷ ki taa' kuliermɔnmɔnku* kuba ki goln' wɔ, nɛ ki taa' ikonkon ki lɔnlɔn' uyukpekpiɛ ki kpele' u'yul, ¹⁸ nɛ ki teh tɛn bi pɛkeh wɔ nɛ ki teh: «*Sufmbe ya bɛɔ, ti fuondeh ɛɛ-a!» ¹⁹ Ki taah lilɛnbɛnl ki kpaakeh u'yul bo, ki cɛreh u'bo tiɛnsɛnt nɛ ki gbaandeh u'nun bɔ ki gɔndeh. ²⁰ Bi lɛ' wɔ ki ti gben', nɛ ki gore' kuliermɔnmɔnku nno, ki taa' u'wɛngolkaar ki jiin' ki goln' wɔ, nɛ ki taa' wɔ ki nɛn' ki bure' bɛ n' ti kpe wɔ udɔpɔnpɔn bo.

Bi kpe' Yesu udɔpɔnpɔn bo

(Matie 27:32-44; Luk 23:26-43; San 19:17-27)

²¹ Bi joh ma nno nɛ ki ti cende' uje uba bi yih wɔ Simɔn, u yɛ Sirɛnn ya du ya nil nɛ, ki nɛn' ikpaan bɔ nɛ. U yɛ Aleksand nin Lufus ya baa nɛ. Bi cuo' uje bugbɛn ki wɔbn' wɔ, wɔ n' tuke *Yesu ya dɔpɔnpɔn. ²² Bi taa' *Yesu ki ti baa' niba saan, bi yih nɛ Golgota, ni'tingi si: «Kuyukpɔbku ya Bɔlɔ.» ²³ Nɛ ki taa' midaam mɔ cuuke' uɛoke wɔ bi yih wɔ miir nno ki de' wɔ ki ye wɔ n' nɛ. Nɛ u yie' ka nɛn'. ²⁴ Sojambɛ nno kpe' wɔ udɔpɔnpɔn bo. Nɛ ki taa' u'wɛngolkaar bɛ n' ti gbiire nɛ ki fɔɔrɛ imɔɔn ki liike' wɔ kɛ li ji nɛ bɔ. ²⁵ Nɛ lɛ te kutɛnɛaaku tikur tiwɛ nɛ, nɛ bi kpe' wɔ udɔpɔnpɔn bo. ²⁶ Bi lɛ ke'le' nɛ cɛrɛ' bi kpe' wɔ nno ki tɛbn' u'dɔpɔnpɔn bo u'yul bɔ. Bi lɛ ke'le' ki ye: «*Sufmbe ya bɛɔ.» ²⁷ Bi kpe' idukond ile mɔ idɔpɔnpɔn bo Yesu saan. Bi kpe' uba u'nɔjie bɔ, ki kpe' utɔ u'nɔgen bɔ. [²⁸ Nɛ nɛ ke'le' *Uwien ya gbɔnku ni nno tien'. Nɛ ke'le' ki ye: «Bi kaan' wɔ ki kpɔbn' idukond bɔ nɛ.»]†

²⁹ Binib bɔ gbɛreh ni'saan nno sukreh wɔ ki gɔnbɛh iyul ki tɔkeh wɔ ki teh: «Sin wɔ lɛ ye a li bere Uwien ya duku kɛ liebe kɛ mɛ kɛ iwiɛn ita nno ³⁰ ɛmɛn a'ba, kɛ jiire nɛ udɔpɔnpɔn wuu bo-a!»

³¹ Bitɔtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknɛ mɔ lɛh wɔ ki teh: «U ɛmɛn' binitɔb nɛ, ka nɛ fre kɛ ɛmɛn u'ba-a! ³² Uwien ya Nigendke Kristo, Israyɛl yaab ya bɛɔ, jiire nɛ udɔpɔnpɔn wuu bo fɛnfɛnnɔ, tɛ lɛ ɛɔ kɛ teke ɛɛ ki ji-a!» Nɛ bi kpe' idukond yɛ u'saan idɔpɔnpɔn bo nno mɔ sukreh wɔ nno.

Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo

(Matie 27:45-56; Luk 23:44-49; San 19:28-30)

³³ Tɔ, kuwensiiku ya yo nɛ ni ci' ki biike' utingbɛn kɛ bo ki ti baa' kutaajuɔku tikur tuta ya yo. ³⁴ Tikur tuta ya yo nɛ *Yesu wuure' ufaa bo ki ye: «Elowi, Elowi, lama sabaktani?» Ni'tingi si: «N'Wien, n'Wien, bɛ tien' a wie' nni?»

³⁵ Binib bɔ se ni'saan nno ya biba ɛa cii' u wuure' ki ye ba mɔnmɔnm nɛ ki ye: «Li cengeh mɛn u yih Eli nɛ.» ³⁶ Bi'ni uba sɛn' ki jon' ki ti yuure' ticitɔnt ki lɛ sɛkn' midɛɛmɛmɛm mɛba ni, ki taa' ki tuun' lilɛnbɛnl bo, ki tɛnde' ki kɔle' u'nɔbu ki ye wɔ n' muɔrɛ, nɛ ki ye: «Dɔan mɛn, tɛ liike Eli li baa kɛ lɛ jiin wɔ bii wa n' baa.»

³⁷ Nɛn saan nɛ *Yesu wuure' ufaa bo, nɛ ki kpo'. ³⁸ U ya yo nɛ kukpɛlcɛkpekpiɛku kɔa bore' Uwien ya duku ni bolm mile nno kɛrɛ' ku'siik ni paaki ki ti ci' tingi. ³⁹ Sojambɛ kobk ya ciɛn wɔ se *Yesu ya nun bɔ nno laa' u kpo' ma bo nɛ ki ye: «Imɔn, uje wuɔ mɔnbɛ ki yɛ Uwien ya Bijɛ nɛ.»

⁴⁰ Bipiib biba mɔ lɛ te ni'saan, ki se fɔnfɔkm ki likeh. Bi'ni uba si Mari Madelenn, utɔ si Saakbuk nin Yose ya naa Mari, utɔ mɔ si Salome. ⁴¹ *Yesu lɛ te Galile ma nno, nɛ bipiib nno lɛ pɛ u'bo, ki sɔnh itɔn ki toreh wɔ. Bipiib bɔ lɛ pɛ u'bo ki ti baa' Yerusalem nno mɔ lɛ te ni'saan ki yebe.

Yesu ya subm

(Matie 27:57-61; Luk 23:50-56; San 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ni juɔrɛ' ma nno nɛ uje uba baa' nɛ bi yih wɔ Yosef u yɛ Arimate ya nil, ki yɛ tibuur ya cɛkl yaab ya uba binib boh wɔ cɛɛn. U mɔ lɛ gu Uwien ya bel li baa nɛ uyo wɔ nno nɛ. Nɛ lɛ yɛ kutaaku kɔa li faa *Saba ya daali, uyo wɔ bi bondeh *Saba ya daali nno nɛ. Yosef jon' Pilat saan nin lifɛl ki ti tɔke' wɔ ki ye u tuo' la, wɔ n' cɛbe wɔ *Yesu ya gbɛnɛnt. ⁴⁴ Pilat cii' bi ye *Yesu kpo' ɛɔ ma nno nɛ ni cuo' wɔ miyɔkm. Nɛn saan nɛ u yin' sojambɛ kobk ya ciɛn ki niire' wɔ ki ye: «*Yesu kpo' ma nɛ wuɔke'-aa?» ⁴⁵ Nɛ u tɔke' wɔ u kpo' uyo wɔ. Pilat cii' u kpo' uyo wɔ ma nno, nɛ ki de' Yosef usɛn wɔ n' ti taa u'gbɛnɛnt. ⁴⁶ Nɛ Yosef jon' ki ti de' kukpɛlcɛku kuba, nɛ ki jiin' *Yesu ya gbɛnɛnt udɔpɔnpɔn bo, ki taa' kɛ ki tɛntɛn' tɔ, ki taa' ki ti ble' ufele uba ni. Bi lɛ cube' ufele nno kujɛtenku kuba ya kele ni nɛ, nɛ ki binde' kutɛngbɛnku kuba, ki bliin' bufɛnaɔɔbu.† ⁴⁷ Nɛ Mari Madelenn nin Yose ya naa Mari laa' bi ble' *Yesu nɛ saan.

* 15:17 U ya yo, biberb lɛ guoh tiliermɔnt tɛ ya daaku faa nɛ. † 15:28 Bi kpiɛ' ki ke'le' tigbɔnt tɛ nno ya tuba ni migbiirm 28 ɛa te tu'ni. ‡ 15:46 Liike Matie 27:60.

16

Yesu mekre' bitenkpiib ni

(Matie 28:1-8; Luk 24:1-12; San 20:1-10)

¹*Saba ya daali gèbre' ma nno, ne Mari Madelenn nin Saak ya naa Mari nin Salome jon' ki tí de' mikpòm mà ya nu ñme be ní tí faan *Yesu ya gbenent. ²Saba ya daali gèbre', kutaaku kùà li faa nno, ne bipiib nno wore' ki fii' ní bìike ki bure' likul nno bó ki tí baa' ki laa' uwien te ki puareh. ³Bi joh ma nno ne ki niireh tób ki teh: «Ñme li tí biire te kutenku nno?» ⁴Bi tí tuo ní saan so, ki liike' ki laa' kutenku nno ña ji bi. Kù là yé kutencencienu ne. ⁵Bi tí baa' ki kón' likul nno ni ne ki laa' unacenza uba ke unojie bó kí guo kulierpenpienku. Ne bujewaambu cuo' be cén.

⁶Nen saan ne unacenza nno toke' be ki ye: «La cère men nè ní cuo ne jewaambu. Ni nuunh Nasaret ya *Yesu wà bi là kpe' wò udòpòpòpò bo nno ne. U mekre'-a! Wa ji te nie saan. Liike men, bi là taa' wò ki ble' ná saan so. ⁷Li joh men, kí tí toke Pier nin u'panpaanketób kí ye u liere' be ki bure' Galile bó ño. Bi li tí le wò nen bó ne ten u là toke' be ma bo.»

⁸Ni beke' bipiib nno cén ne bi ñen' likul nno ni ki tiinh bi'gbenent ke ñoh. Bujewaambu cuo' be ma nno ne ba toke' nil.

Yesu mekre' ki cère' bi laa' wò

(Matie 28:9-10; San 20:11-18; Luk 24:13-35)

[⁹*Saba ya daali gèbre', kutaaku kùà li faa nno ya teñaaku, *Yesu mekre' ma nno ne ki kpie' ki taa' u'ba ki wuon' Mari Madelenn. Wón ne yé upii wà isenpol ilole là ñaake wò, *Yesu ñore' yè nno. ¹⁰U jon' *Yesu yaab saan ki laa' bi te uyensaa ni, ki ke ki muah. Ne u toke' be ki ye u laa' Yesu. ¹¹Bi cii' u ye u laa' *Yesu u fuobe, ne ba teke' ki jin'.

¹²Ni ya puoli bó ne bi'ni bile là cuonh ki joh udugbaan bó. Bi joh ma nno ne *Yesu cère' bi laa' wò. Wa te ten u là te ma uyo wà Mari Madelenn laa' wò nno. ¹³Bi liebe' bi'tób saan kí tí toke' be ki ye bi laa' Yesu, ne ba tí teke' ki jin'.

Yesu cère' u'panpaankaab piik nin uba laa' wò

(Matie 28:16-20; Luk 24:36-49; San 20:19-23; Itùon 1:6-8)

¹⁴*Yesu fòre' ki cère' u'panpaankaab piik nin uba laa' wò uyo wà bi te ki jinh tijier. U kón' nin be ki ye be tien' ba teke' binib bà laa' wò u mekre' nno len' ná nno ki jin-i? Ne ki ye bi'yul ne faa. ¹⁵Ne ki tí toke' be ki ye: «Li joh men unendun ni ní'ke saan kí li kpaandeh tigbemónmònt binib ke saan. ¹⁶Wà ke li teke kí ji kí cère be ní sù wò Uwien ya ñunm ne li ñmere. Wà ke ña teke' ki jin' la, Uwien li dère u'tub. ¹⁷Binib bà ke li teke kí ji nno li tien miyòkm ya bont. N'yel bo, bi li ñore isenpol, ki li len milencnm, ¹⁸ki li cuo iwe ya ní tien be niba. Bi ñun' unòkñendke la, wa ní tien be niba. Bi li taa bi'nuò kí paan biwienb bo ne be ní faake.»

Uwien taa' Yesu ki don' paaki bó

(Luk 24:50-53; Itùon 1:9-11)

¹⁹Yonbdaan *Yesu toke' be tigber' ki tí gben' ne Uwien cère' u don' paaki bó, kí tí kèle' u'jie bó. ²⁰Nen saan ne u'panpaankaab joh ní'ke saan kí tokeh binib tigbemónmònt. Ne Yonbdaan toreh be ki cèreh bi teh miyòkm ya bont. Nen ne wongeh kí teh bi lienh tigber' tà nno te ne.]*

* **16:20** Bi kpie' ki kele' tigbont tà nno ya tuba ni migbiirm 9 kí tí baa 20 ña te tu'ni.

Tigbɛmɔnmɔnt tɔ Luk kɛlɛ' tɔ nɔ Nɔ wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Bi yih wɔ kɛlɛ' kugbɔnku kuu nɔ Luk nɛ. Wa yɛ Yesu ya tondɔ piik nin bile nɔ ya uba. Ama u tɔrɛ' ki nuun' bɔ lɔ pɛ Yesu bo saan nɛ ki bɛndɛ' u'gbɛr cin' ma bo nin tɔ tɔrɛ' ma bo. U lɔ tɔkɛ nin Pɔl u'sɛn ya jom ni ma nɔ nɛ cɛrɛ' u bɛndɛ' tɔ ki pukn'.

U kɛlɛ' kugbɔnku kuu ki de' binib bɔ nɔ nɔ nɔ yɛ Sufmɛ. Bi teke' Yesu ki jin' nɛ. Nɛn nɛ cɛrɛ' u tɔkɛh bɛ inɔbonfafa ya tingi nin Sufmɛ ya yaajɛtɛntiɛnm mɔ ba bɛn mɛ nɔ.

Luk kɛlɛ' kugbɔnku kɔ nɔ pɛ Matie nin Mark yaar bo nɛ, ama u kɛlɛ' tigbɛr tuba ta te Matie nin Mark nin San ya gbɔnt ni. Tun si: Yesu jon' ki fuondɛ' Mart nin Mari (10:38-42) nin Samari ya jɛnimɔn ya gbɛr (10:29-37) nin uje wɔ ya buk bole' u liɛbɛ' ki laa' kɛ nɔ ya gbɛr (15:11-32).

Luk bo, Yesu Kristo nɛ yɛ Yonbdaan nɛ, ki yɛ Uwien sɔn' wɔ wɔ rɔ lɔ nɛn binib. Imɔn, Uwien mɛkre' wɔn Yesu nɛ, ki de' wɔ mituɔm tibont kɛ bo. Luk ya gbɔnku ya gbɛr tɔ tonde' Yerusalem ni nɛ (iyul 24) nin Yesu ya kuum udɔrɔnɔn bo nin u'mɛkrɛm bitɛnkpiib ni.

Nɔ cɛrɛ' Luk kɛlɛ' kugbɔnku kuu nɔ

¹ Ni bɛn ki ye binib bɔ yebe nɔkn' ki kɛlɛ' tigbɔnt ni tibont tɔ lɔ tien' tɔ'ni nɔ. ² Bi kɛlɛ' tɔ tɛn binib bɔ lɔ te tu'cincinyo ki laa' tɔ tien' ma bo, ki yɛ binib bɔ kpaandɛh Uwien ya gbɛr nɔ lɔ wɔkn' tɛ ma bo nɛ. ³ Nɛ n'mɔ tɔrɛ' ki nuun' ki bɛndɛ' tɔ cin' ma bo, nɛ ki maale' ki ye nɔ mɔn n'mɔ rɔ paan tu'bo mɔnmɔnm nɔ kɛlɛ' tɔ tɛntiɛn ma bo, kɔ de sin ucien Teofil, ⁴ nɔ a'mɔ rɔ bɛndɛ kɔ ye bi wɔkn' nɛ tigbɛr tɔ nɔ mɔnbɛ ki te nɛ.

Uwien ya tond uba len' ki ye bi li maa San

⁵ Uyo wɔ Herod lɔ yɛ Sude ya bɛr nɔ, ki laa' utɔtuɔrke uba te, ki yɛ Abiya ya cɛkl yaab ya uba, bi yih wɔ Sakari; ki yih u'pɔ Elisabɛt, u yɛ Arɔn ya yaabil. ⁶ Bi'kɛ bile lɔ yɛ binib bɔ cuube nɛ Uwien ya nun bɔ, ki boh Yonbdaan ya wɔb, ki tɛh u yɛ nɔ kɛ mɔnmɔnm. ⁷ Ama bɔ lɔ nɔmɛ buk, kime Elisabɛt lɔ yɛ uɔl nɛ, nɛ bi'kɛ bile lɔ pore'-a.

⁸ Nɔ kpaan' Sakari rɔ sɔn lituonl Uwien ya nun bɔ, kime u'cɛkl li sɔn itɔon Uwien ya nun bɔ uyo wɔ nɔ baa'. ⁹ Nɛ bituɔrkaab ya tɛntiɛnm bo, bi fɔrɛ' imɔn, ni lu' Sakari bo, nɛ bi gɛndɛ' wɔ, wɔ rɔ kɔ Yonbdaan ya dubɛnku ni, kɔ tɔ sɛ liɔubl. ¹⁰ Uyo wɔ u te ki sienh liɔubl nɔ, Uwien ya nib ligol tɛ saali nɛ ki kɔareh. ¹¹ Nɛn saan nɛ Yonbdaan ya tond uba baa' u'saan, ki sɛ bi sienh liɔubl liponpuol lɔ bo nɔ ya jie bɔ. ¹² Sakari laa' wɔ ma nɔ, nɔ bɛkɛ' wɔ, nɛ bujɛwaanbu cuo' wɔ. ¹³ Nɛ utond nɔ tɔkɛ' wɔ ki ye: «Sakari, lɔ cɛrɛ' nɛ rɔ cuo nɛ jɛwaanbu. Uwien cii' a'kaare bɔ. A'pɔ Elisabɛt li maa kibujɛbuk, nɛ á yin kɛ San. ¹⁴ Kɔ li cɛrɛ' a'yɛnm rɔ songɛ kɔ gbien, nɛ binib bɔ yebe mɔ li pokn' kɔ maa bo. ¹⁵ Kɔ li yɛ unikpɛkpiɛk nɛ Yonbdaan ya nun bɔ. Ka rɔ nɔ sibiɔ ya daam, ka rɔ nɔ dɛfɛfaam kɛ dɛfɛfaam. *Mifuoŋaanm li te ki'bo ki gbien' haali ki'naa ya bɛnku ni nɛ. ¹⁶ Kɔ li cɛrɛ' Israyel yaab bɔ yebe rɔ liɛbɛ kɔ paan Yonbdaan Uwien bo. ¹⁷ Kɔ li nɔmɛ *Uwien ya Fuoŋaanm nin mituɔm tɛn *Uwien ya nɔbonsɔknl Eli nɛ. Kɔ li liere Yonbdaan usɛn, kɔ cɛrɛ' bibaambɛ rɔ liɛbɛ kɔ taan nin bi'bumu bunɔbu, kɔ cɛrɛ' binib bɔ nɔ tuo' Uwien ya nɔbu bɔ rɔ li nɔmɛ iɛnmaale tɛn binimɔnb, kɔ cɛrɛ' binib rɔ li yɛ binib bɔ bonde' bɛ rɔ teke Yonbdaan.»

¹⁸ Nɛ Sakari tɔkɛ' utond nɔ ki ye: «Bɛ li cɛrɛ' rɔ bɛndɛ kɔ ye a len' nɔ, nɔ tɛ? Kime min pore'-a nɛ n'pɔ mɔ pore'» ¹⁹ Nɛ utond nɔ jin' wɔ ki ye: «N yɛ Uwien ya tond Gabriel nɛ, kɔ te Uwien ya nun bɔ ki sɔnh u'tɔon. U sɔn' nni nɔ rɔ lɔ tɔkɛ nɛ tigbɛmɔnmɔnt tuu nɛ. ²⁰ Tɔ, a'lenl li tɛbɛ, nɔ ji li frɛh ki lienh kɔ tɔ baa uyo wɔ nibonn nɔ rɔ tien, kime nɔ teke' ki jin' ki ye n tɔkɛ' nɛ tigbɛr tɔ nɔ ya yo lɔ baa' la, tɔ li tien.»

²¹ U ya yo ki laa' linigol nɔ gu Sakari li nɛ nɔ Uwien ya duku ni uyo wɔ nɛ. U wuɔkɛ' ka nɛn' nɔ ma nɔ nɛ nɔ bɛkɛ' nɛ cɛn. ²² U lɔ nɛn' nɔ ka ji frɛh ki lienh, nɛ bi bɛndɛ' ki ye u laa' niba nɛ tidɛknt yaam Uwien ya duku ni. Nɛ u wɔngɛh bɛ migbaam, ka frɛh ki lienh.

²³ Sakari ya tɔon ya wien tɔ gben' nɛ u liɛbɛ' u'dɛn. ²⁴ Nɔ tɛtɛ nɛ u'pɔ Elisabɛt lɔ punbɛ', ki bole' u'ba ki tɔ baa' inɔmaale inɔn, ²⁵ nɛ ki maale' u'yɛnm ni ki ye: «A laa'-aa! Uyo wɔ Yonbdaan yɛ nɛ ki muɔ' nni, ki nɛn' nni ifɛ ni binib ya nun bɔ.»

Uwien ya tond tɔkɛ' Mari ki ye u li maa Yesu

²⁶ Elisabɛt ya tɛnpunbɛ ya nɔmaalluob ni, nɛ Uwien sɔn' u'tond Gabriel Galile ya tinɛnm ya du uba ni, bi yih wɔ Nasaret. ²⁷ U lɔ sɔn' wɔ uɛfaan uba saan nɛ wa bɛn jɛ, bi yih wɔ Mari. Bi lɔ pun' wɔ uje uba nɛ u yɛ *Dafid ya yaabil, bi yih wɔ Yosef. ²⁸ Utond nɔ baa' ki kon' Mari den, nɛ ki ye: «N fuondɛh nɛ Mari. Yonbdaan tien' nɛ tinimɔnt ki gbien', nɛ ki te

nin ɲɛ.» ²⁹ Mari cii' iñobon nno ma nno ne ni beke' wɔ cɛɛn, u maaleh wɔ ri bende ifuonde nno ya tingi si bɔ. ³⁰ Ne utond nno tɔke' wɔ ki ye: «Mari, la cɛre nɛ ri cuo ɲɛ jɛwaanbu, kime Uwien tien' ɲɛ tinimɔnt ne. ³¹ Liike-a! A li punbe, ki maa kibujɛbuk ki yin kɛ Yesu. ³² Ki li yɛ unikpɛkpiɛk ne, bi li yih kɛ Uwien wɔ ɲa ɲmɔbe Nacentɔ ya Bijɛ ne. Yonbdaan Uwien li de wɔ u'yaaje *Dafid ya bɛl. ³³ U li yɛ ubɛr ne Sakɔb ya yaabii bo uyo kɛ. Ne u'bɛl nno ɲa ri li ɲmɔbe gbenm.» ³⁴ Nɛn saan ne Mari tɔke' utond nno ki ye: «Ni li tien mila ki tuo, kime ma ben jɛ-a?» ³⁵ Ne utond nno jiin' wɔ ki ye: «*Mifuoñaanm li jiire ni a'bo, ne Uwien wɔ ɲa ɲmɔbe Nacentɔ ya tuom ri lɛkn a'bo tɛn usonge. Nɛn ne cɛre' a li maa kibuk kɔ nno, li yɛ uñaan, bi li yih kɛ Uwien ya Bijɛ ne. ³⁶ Liike, a'puole Elisabet punbe' ma u'ɲmaalluob sɔ. Wɔn wɔ bi lɔ yih wɔ ɲɔl nno punbe' u'por ni nɛ. ³⁷ Kime Uwien ɲa gbele' niba.» ³⁸ Nɛn saan ne Mari jiin' utond nno ki ye: «N yɛ Yonbdaan ya piitonsɔnl ne. Nɛ ri tien tɛn a len' ma nɔ.» U ya yo ne utond nno siere' ki daan' wɔ.

Mari jon' ki ti fuonde' Elisabet

³⁹ I ya den ne Mari pɔk ki bure' ijuɔn bɔ, Sude ya tinfɛnm ya du uba ni. ⁴⁰ U ti baa' ki kɔn' Sakari den, ne ki fuonde' Elisabet. ⁴¹ Elisabet cii' ifuonde nno ma nno, ne u'buk nukbe' u'benku ni. *Mifuoñaanm jiire' ni u'bo ki gbien', ⁴² ne u len' ufaa bo ki ye: «Uwien tien' ɲɛ u'mɔnm ki cɛn' bipiib kɛ, ki tien' mimɔnm kibuk kɔ te a'benku ni nno mɔ bo. ⁴³ N'mɔ ya ba ne n'Yonbdaan ya naa baa' n'saan-i? ⁴⁴ Kime uyo wɔ a'fuonde lu' n'tubl ni nno, ne n'buk nukbe' u'benku ni nin uyɛnsonge. ⁴⁵ Sin wɔ teke' ki jin' ki ye Yonbdaan tɔke' ɲɛ nɔ nno li tien nno, Uwien ya manm te a'bo.»

Mari gɛn' iyuon ki donde' Yonbdaan

⁴⁶ Ne Mari ye:

«N ñɛngɛh Yonbdaan,

⁴⁷ ki ɲmɔbe uyɛnsonge ki gbien',

Uwien, n'Ŋmiɛnl bo.

⁴⁸ U tiere' min u'tonsɔnpɛjiin bɔ,

fɛnfɛnno ki taa ki li joh,

binib kɛ li len ki ye Uwien ya mɔnm te n'bo.

⁴⁹ Kime mituom kɛ ya daan tien' nni

tibont tɔ ɲmɔbe ukpɛke,

u'yel si: Uñaan ne.

⁵⁰ U li tuu ki teh binib bɔ boh wɔ tinimɔnt ne,

haali uyo wɔ ɲa ɲmɔbe gbenm.

⁵¹ U wuon' binib u'tuom,

ki ɲɔre' binib bɔ maaleh ki teh

bi yɛ binikpɛkpiɛkb nno.

⁵² U ñɛn' biberɛɛnɛn bi'bɛl ni,

ki kpɛke' bijiinb.

⁵³ U de' binib bɔ mikɔnm ɲmɔbe bɛ tibont na ɲmɔbe fuul,

ki ɲɔre' bifaaɛnɛn bi bure' inɔpien.

⁵⁴ U tiere' u'nimɔnt bɔ,

ki tore' u'tonsɔnɛn Israyɛl yaab,

⁵⁵ tɛn u lɔ ye u li tuu ki teh ma
ki dienɲ tɔ'yaaje *Abraham nin u'yaabii nno.»

⁵⁶ Mari tien' Elisabet saan ni baa' tɛn ɲmaale ita,

ne ki liɛbe' ki kun'.

San wɔ siih binib Uwien ya ñunm ya mɔam

⁵⁷ Elisabet ya mamaayo baa', ne u maa' kibujɛbuk. ⁵⁸ U'den yaab nin u'kɔnkuɔnlieb cii' Yonbdaan muɔ' wɔ micɛɛkm ki gbien', ne wɔn nin ben kɛ pokn'.

⁵⁹ Kibuk nno ya wienniin daali, ne bi baa' bɛ ri jɛ ki'punl, ki yɛ bɛ ri yin kɛ Sakari tɛn ki'baa. ⁶⁰ Ne ki'naa yɛ', ki ye bi li yin kɛ San ne. ⁶¹ Ne bi tɔke' wɔ ki ye ba yih a'den ya nil uba li ya yel-a. ⁶² Ne bi niire' ki'baa migbaam ki ye u yɛ wɔ ri yin u'buk li lɛ yel ba?

⁶³ Ne u wuon' bɛ ki ye bɛ ri de wɔ kudɔbipɛnpenku kuba wɔ ri kele ku'bo. Bi de' wɔ, ne u kele' ki ye: «ki'yel si San» ne. Ne ni cuo' bi'ke miyɔkm. ⁶⁴ I ya tɔan bo ne Sakari ya lenl tɛbre', ne u cin' ki lienɲ, ki pɛkeh Uwien. ⁶⁵ Nɛn saan ne bujɛwaanbu cuo' binib bɔ kɛ kɔ ka foke nin ni'saan nno. Sude ya tinfɛnm ya du yɔ kɛ te ijuɔn bɔ nno ya nib lienɲ tighɛr nno. ⁶⁶ Tɔ de' binib bɔ kɛ cii' tɔ nno iyɛnmaale. Ne bi maaleh bi'yɛnm ni ki teh: «Kibuk kɛ lɔ li yɛ bɛ ya nitunbu sɔ?» Kime Yonbdaan ya tuom te ki'bo.

Sakari ya yuon

⁶⁷ Nɛn saan nɛ *Mifuoŋaanm jiiɛɛ' nɛ kibuk nnɔ ya baa Sakari bo ki tɛ gben', ki cɛɛɛ' u sɔkndɛh Uwien ya ŋɔɔn ki tɛh:

⁶⁸ «Tɛ pɛkɛ mɛn Yonbdaan, tinbi Israyɛl yaab ya Wien, kimɛ u baa' u'nib saan, ki teke' bɛ ki wiɛ',

⁶⁹ ki cɛɛɛ' wɛ li ŋmɛn tɛ, ŋɛn' u'tonsɔnɔl *Dafid den, ki ŋmɔbɛ mituɔm.

⁷⁰ U lɛ cɛɛɛ' u'ŋɔɔnɔsɔknɔ len' nɛn nɛ uyo bo.

⁷¹ Bi lɛ len' ki ye:

«Uwien ye u li fie tɛ bɛ se ti'bo saan, kɛ ŋɛn tɛ bɛ kɛ nɛn tɛ ya nuɔ ni.

⁷² U lɛ muɔ' ti'yaajɛb micɛɛkɛm, ki tiɛɛɛ' u'jɔtiɛku bɔ.»

⁷³ U lɛ pɔn' nɛ sɔ ti'yaajɛ Abraham:

⁷⁴ «u lɛ ye u li ŋɛn tɛ ti'nɛnnɛndɔ ya nuɔ ni,

ŋɔ tɛ li pukeh wɔ ki la fɛngɛ,

⁷⁵ kɛ li pɛ u'bo mɔnmɔnm, kɛ li cuubɛ u'nun bɔ, ti'fuobm kɛ ni.»

⁷⁶ «Sin, n'buɛ, bi li yin ŋɛ

Uwien wɛ ŋa ŋmɔbɛ Nacɛntɔ ya ŋɔɔnɔsɔknɔ.

Kimɛ a li liɛɛɛ Yonbdaan, kɛ tɔɛɛ u'sɛn kɛ de wɔ,

⁷⁷ kɛ cɛɛɛ u'nib nɛ bɛndɛ kɛ ye u li fɛɛɛ bɛ bi'biɛɛɛ, bɛ nɛ ŋmɛɛɛ.»

⁷⁸ Kimɛ ti'Wien ŋmɔbɛ tinimɔnt ki gbien'.

U'nimɔnt nnɔ bo nɛ u li cɛɛɛ kuwenwenku nɛ ŋɛ paaki bɔ kɛ wɛndɛ ti'bo tɛn uwien puɛɛɛh ma bo.

⁷⁹ Kuwenwenku nnɔ li wɛndɛ binib bɛ tɛ licinɛunɔl ni, mikuum ya jinjinku yiin bi'bo nnɔ. Kɛ li wuɔn tɛ usɛn wɛ li de tɛ uyɛnduɔn.»

⁸⁰ Kibuk nnɔ kpɛnɛh, nɛ ki lɛnh miyɛnm*. Kɛ tɛ kupɛnpɛlku ni nɛ ki tɛ baa' uyo wɛ kɛ ŋɛn' ki'tuonɔl upaan bo Israyɛl yaab ya nun bɔ.

2

Yesu ya mɔam ya gber (Matie 1:18-25)

¹ Tɔ, i ya dɛn nɛ Erom ya bɛrcɛn Ogust caan' ki ye bɛ nɛ kɛn binib bɛ kɛ tɛ u ya tinfɛnm bo nnɔ. ² Bi lɛ kaan' kukɛnkɛɛku bu'gben ma nnɔ ki laa' Kirinus nɛ yɛ Siri ya tinfɛnm ya gobina. ³ Wɛ kɛ lɛ li jo ki tɛ kɛn kukɛnkɛku nnɔ u'yaajɛdu ni nɛ. ⁴ Nɛn bo nɛ Yɔsɛf ŋɛn' Galilɛ ya tinfɛnm ya du wɛ bi yih wɛ Nasarɛt nnɔ ni, ki jon' bi maa' *Dafid udu wɛ ni u tɛ Sude ya tinfɛnm ni, bi yih wɛ Betɛlɛm nnɔ ni, kimɛ Yɔsɛf bughɛn yɛ *Dafid ya yaabil nɛ. ⁵ U lɛ tɛkɛ nin Mari utɛnpunb ki jon' ni'bɔ kukɛnkɛku nnɔ nɛ. Bi lɛ pun' Yɔsɛf u ya jɛfaan nɛ, ama wa laan lɛ kuɔn' wɔ. ⁶ Bi tɛ Betɛlɛm ni u yo wɛ nnɔ, nɛ Mari ya mamaayo baa', ⁷ u maa' u'jɛfɛnmɛl ki yɛ kijɛk ki taa' tikpɛlɛɛɛr ki pɔbn' kɛ, ki taa' kɛ ki kpɛn' tiwɛnt jinh nɛ ni, kimɛ fɛnm ŋa lɛ tɛ cɛnduku ni.

Uwien ya tond uba tɛkɛ' biwɛnkpaab Yesu ya mɔam bɔ

⁸ Tɔ, biwɛnkpaab biba lɛ tɛ mitinfɛnm nnɔ ni, ki kɔh ikpɛan bɔ, ki gɔh ki gu bi'wɛnt kuɔnɔku. ⁹ Yonbdaan ya tond uba puɔ' bi'saan, nɛ Yonbdaan ya wɛnwenku wɛndɛ' ki yilɛ' bi'bo, nɛ bujɛwaanbu cuo' bɛ cɛɛn. ¹⁰ Nɛn saan nɛ utond nnɔ tɛkɛ' bɛ ki ye: «La fɛngɛ mɛn, kimɛ nɛ tɛkɛ tɛgɛmɔnmɔnt nɛ nɛ lɛ tɛkɛ nɛ. Tigbɛr nnɔ li songɛ binib kɛ ya yɛnm ki gbien. ¹¹ Dinnɔ wuɔ nɔ, bi maa' ni'ŋmɛnɛl *Kristo Yonbdaan, *Dafid ya du ni. ¹² Nɛ sɔ li yɛ kudɛku: ni li lɛ kɛɛnfɛndk kɛ bɛ puɔbɛ tikpɛlɛɛɛr ni ki kɛ tiwɛnt jinh nɛ ni.» ¹³ Nɛ Yonbdaan ya tondb ligol baa' utondbaab nnɔ saan i ya tɛan bo bi pɛkɛh Uwien ki tɛh: ¹⁴ «Uwien si ukpɛkɛ paaki bɔ. Uyɛnduɔn nɛ li tɛ kitink bo binib bɛ Uwien yɛ bɛ nnɔ bo» ¹⁵ Yonbdaan ya tondb nnɔ siɛɛɛ' ki liɛbɛ' ki don' paaki bɔ u yo wɛ nnɔ, nɛ biwɛnkpaab nnɔ ji tɛkɛh tɔb ki tɛh: «Tɛ jo mɛn Betɛlɛm, kɛ tɛ liɛkɛ nibonn nɛ tɛn' ni'bɔ ŋɔ Yonbdaan cɛɛɛ' tɛ bɛndɛ nɔ.» ¹⁶ Nɛ bi pɔk ki bure' ki tɛ baa' ki laa' Mari nin Yɔsɛf nin kɛɛnfɛndk nnɔ, ki kɛ tiwɛnt jinh nɛ ni. ¹⁷ Bi laa' kɛ ma nnɔ, nɛ ki len' Yonbdaan ya tond bi tɛkɛ' bɛ nɛ kɛ kɛɛnfɛndk nnɔ bo nnɔ. ¹⁸ Nɛ ni bɛkɛ' binib bɛ kɛ cii' biwɛnkpaab len' tigbɛr tɛ nnɔ. ¹⁹ Mari wɔn cɛngɛh tigbɛr nnɔ kɛ, nɛ ki tɔɛɛh ki taah tɛ ki blɛnh u'fɛl bo. ²⁰ Nɛn saan nɛ biwɛnkpaab nnɔ siɛɛɛ' ki liɛbɛh, ki pɛkɛh Uwien, ki

* 1:80 Bi li frɛ kɛ lɛbɛr kɛ lɛnh miyɛnm ki ye ki pɛ Uwien ya sɛn bo nin ki'yɛnmaalɛ kɛ mɔ.

kpiekreh wə, bi cii' nà nin bi laa' nà bo. Kime ni'ke tien' ten Yonbdaan ya tond bi len' ma bo ne. ²¹ Wienniin daali bi jie' kibuk nno ya punl ne ki yin' kè Yesu. Kime Yonbdaan ya tond là ye be rí nin kè li ya yel ne ki yaan bi punbe' kè.

Bi taa' Yesu ki kòn' Uwien ya duku ya luo bo ki wuon' Uwien

²² Uyo wà nì kpaan' be rí tien' tijknt ya ñenm ya tuarl ten Moyis ya yiko ye ma bo nno, ne Mari nin Yosef taa' kibuk nno ki jon' Yerusalem, be rí tì wuon' Yonbdaan. ²³ Kime nì kele' Yonbdaan ya yiko ya gbõnku ni ki ye: «Kibujebukpiek ke li yé Yonbdaan yaak ne.» ²⁴ Mari nin Yosef li tien' lituərl nno Yonbdaan ya yiko ye ma bo ne. U ye be rí li taah kumuəku ni ya nenjel ile bii iden ya nenjefanfaan ile ne ki teh lituərl nno.

²⁵ Tə, uje uba là te Yerusalem ni, bi yih wə Simeyən, u yé unil wà cuube ne, ki pe *Uwien bo mənəm, ki gu lidaali là Uwien li ñen Israyel yaab bi'jend ni. *Mifuoñaanm là te u'bo, ²⁶ ki təkə' wə ki ye wa rí kpo, ka laa' Yonbdaan ya Nigendke Kristo. ²⁷ *Mifuoñaanm cère' u kòn' Uwien ya duku* ya luo bo. U te len uyo wà nno, ne kicenfendk *Yesu ya naa nin ki'baa tuke kè ki kòn' nì, be rí là tien' kè lituərl Yonbdaan ya yiko ye ma bo, ²⁸ ne Simeyən teke' kè ki njuke, ki pèkeh Uwien ki teh:

²⁹ «Tə, Yonbdaan, fənfənnə a tien' a là təkə' nni nà nno.

A li fre kì cère min a' tonsənl rí kpo nin uyenduən.

³⁰ Kime a cère' n' nun laa' Uñmienl.

³¹ A là bonde' wə uñendun ya nib ke ya nun bó ne.

³² U yé kuwenwenu kua li cère bə ña yé Israyel yaab rí bende ñe ne.

Wən bo ne binib li kpiske a' nib Israyel yaab.»

³³ Kibuk nno ya naa nin ki'baa cii' Simeyən len' ki'bo tigber tā nno, ne nì beke' be. ³⁴ U tien' be Uwien ya mənəm, ki təkə' ki'naa Mari ki ye: «A li ben ki ye kibuk kie bo, tinbi Israyel yaab ni bə yebe li lu, bə yebe mə li fii. Ki yé kudieku kua li cère binib ña rí len ki cii' tək bó ne. ³⁵ Ki li cère iyənmaale yə buə binib bə yebe ya fəl ni rí ñe upaan bo. Sin Mari mənən, nì li wire ñe ten bi cəke' ñe kijuk ne.»

³⁶ Upii uba mə là te, ki yé *Uwien ya ñəbonsəknl, bi yih wə Ann. U yé Fanuyel ya bisə, ki yé Aser ya bol ya nil, ki pore' cəen. U là tien' u'ce saan ibin ilole, ne u kpo' kì cère' wə, ³⁷ u juore' kì yé ukpopii kì tì baa' ibin piniin nin inan, ka jendeh Uwien ya duku, ki pukeh wə ñənkū nin wien ni, ki luoh buñəbu, ki kaareh. ³⁸ Tə, u ya yo ne u'mə baa' nì, ki cin' kì faareh Uwien kibuk nno bo, ne ki təkə' kì gber Yerusalem ya nib bə ke là gu uyo wə Uwien li teke be kì wie nno.

Yosef nin Mari liebe' ki kun' Nasaret

³⁹ *Yesu ya baambe tien' Yonbdaan ya yiko ye ma nno ke, ne ki liebe' ki kun' Nasaret, bi'du ni Galile ya tinfənm ni. ⁴⁰ Kibuk nno kpienh, ki faakreh, ki lenh miyenfuom, ne Uwien ya mənəm te ki'bo.

Yesu təkə nin u'baambe ki jon' Yerusalem

⁴¹ Binl ke binl *Yesu ya baambe doh Yerusalem bó ne ki tì jelah Pak ya nacenku. ⁴² *Yesu tì laa' ibin piik nin ile uyo wà nno, ne bi tuke' wə ki don' Yerusalem bó ten bi tì rí tuu ki joh ma kunacenu nno. ⁴³ Kunacenu nno ya wien tì ghen' ma nno ne bi liebe' ki kunh bi'donbó. Ama kibuk *Yesu wən là juore' Yerusalem ni ne, ba ben ki ye u juore'. ⁴⁴ *Yesu ya baambe cuon' liwentunymenl ki maaleh ki teh u lii te bisenjotəb ni ne. Bi là tiere' ki liike' ka laa' wə, ne ki cin' kì nuunh wə bi'yaab nin bi'benbenkaab ke ni. ⁴⁵ Ba laa' wə, ne ki pekre' kì nuunh wə ki liebeh Yerusalem. ⁴⁶ Wienta daali ne bi laa' wə Uwien ya duku ya luo bo, u ke *Yiko ya wənwəknb ya siik ni, ki cengeh bi'wəknm, ki niireh be iniire. ⁴⁷ Nì jin' binib bə ke cengeh u'bó nno, kime u ñməbe mibənm, ne ki jiiindeh be mənəm. ⁴⁸ Uyo wə u'baambe tì laa' wə nno, nì beke' be cəen, ne u'naa ye: «Kibuke! Be ne a tien' te nō nno? Liike min nin a'baa ya yənm saa' ma cəen uyo wə tì nuunh ñe nno-a!» ⁴⁹ Ne *Yesu jiiin' be ki ye: «Be bo ne ni nuunh nni? Na ben ki ye rí li te n'Baa den ne-εε?†» ⁵⁰ Ama ba cii' u təkə' be liñəbonl là nno ya tingi.

⁵¹ Nən saan ne *Yesu paan' bi'bo ki liebe' Nasaret, kime u là boh be ne. U'naa taah tigber nno ke ki blinh u'fəl bo. ⁵² *Yesu kpienh ki yebreh, u'yənfuom pukndeh, ne Uwien nin binib ke ya yənm sənge u'bo.

3

San wə siih binib Uwien ya ñunm ya gber

(Matie 3:1-12; Mark 1:1-8; San 1:19-28)

¹ Erom yaab ya bercien Tiber Sesa ya bel ya piikn binlñun bo, ki laa' Pəns Pilat ne yé Sude ya tinfənm ya gobina. Herod mə yé Galile ya tinfənm ya gobina, u'ninjə Filip mə yé Iture nin

* 2:27 Liike Matie 12:5; Mark 11:11. † 2:49 Bi li fre kì lebre rí li te n'Baa den ki ye rí li sənñ n'Baa ya tuonl ne mə.

Trakonit ya gobina, ne Lisaniyas wə yé Abilənn yə. ²U yo wə Anni nin Kayif yé bitətərciənb ya ciənb nno ne Uwien len' nin Sakari ya bije San kupenpelku ni. ³U cin' ki cuonh mitinfənm mā nuon Suden ya kpenl nno ni, ki kpaandeh ki teh: «Ləbre mən ni'tetem, rí sli ne Uwien ya nnum njo Uwien rí fère ne ni'biere.» ⁴U tien' nno njo ná kəle' *Uwien ya n̄əbɔnsəknl Esayi ya gbənkɔ ni nno n̄e rí tien n̄e. Ní kəle' ki ye:

«Udaan uba te kupenpelku ni ki wuureh ki teh:

«Tùəre mən Yonbdaan ya sən,

kí cubn u'səngbənmu kí de wə.

⁵Bi li taa titənt kí gbien tijəbòr kə,

kí bere kí jenge ijuon nin igbəngbən kə,

kí naare isən yá kə pəle',

kí kpəlke isən yá kə n̄a kpəlke.

⁶Unisaal kə li l̄e Uwien n̄m̄iendeh ma binib.» »

⁷Nen saan ne San takeh linigol là bàareh u'saan, ki nuunh wə rí sli b̄e Uwien ya nnum nno ki teh: «Iwaaleb ninbi, n̄m̄e ne wuon' ne ni li tien ma kí n̄e Uwien ya benpiebe wá we ní nno ni? ⁸Li sən̄h mən ituon yá wəngəh ki teh ni ləbre' ni'tetem, ki la li maaleh ni'yənm ni ki teh: «Ti'yaaje si *Abraham ma nno, ni d̄əkre' n̄e», kim̄e n təkəh ne n̄e, Uwien li fre kí c̄ere iten yie n̄o rí kp̄ende *Abraham ya yaabii. ⁹Uwien bonde' liyel n̄o wə rí kp̄ikre isiin. Isiin yá kə n̄a l̄uonh biim̄onm̄on la, u li ḡe yí kí wīe umu ni n̄e.»

¹⁰Ne inigol nno niireh wə ki teh: «Ti n̄in li tien mila?» ¹¹N̄e u j̄iindeh b̄e ki teh: «Wá n̄m̄obe il̄er ile la, wə rí taa liba kí pu wá n̄a n̄m̄obe. Wá m̄o n̄m̄obe tij̄ier la, wə rí pu wá n̄a n̄m̄obe.»

¹²Biɛnpotekb m̄o baa' u'saan wə rí sli b̄e U'tacəningbən. Wən n̄e lá li c̄ere *Mifuoñaanm̄ nin umu rí j̄iire ní ni'bo. ¹³N̄e u j̄iin' b̄e ki ye: «La wəbndeh mən nib b̄e rí li paanh n̄i ḡəbr̄eh bi sien' n̄e ubīen wá.»

¹⁴N̄e sojam̄e m̄o niire' wə ki ye: «N̄e tinbi le? Ti' m̄o li tien mila?» N̄e u j̄iin' bi' m̄o ki ye: «La fīenh mən nib ya bonn, ki la biin wá n̄a n̄m̄obe biil. C̄ere mən ni'yənm̄ rí li s̄ənḡe ni'paaku bo.»

¹⁵Binib là gu Uwien ya Nigend̄ke Kristo ya baam, ne ki maaleh bi'yənm̄ ni ki teh: «San la lii yé wən n̄e-a?» ¹⁶N̄e San t̄əke' bi' k̄e ki ye: «Min taah mi'num̄ n̄e ki siih n̄e Uwien ya nnum̄. Ama uba we ní, kí c̄en' nni. Ma kp̄e rí lore u'tacəningbən. Wən n̄e lá li c̄ere *Mifuoñaanm̄ nin umu rí j̄iire ní ni'bo. ¹⁷U taa' kiyonyiek n̄o wə rí t̄i lende u'ji. U li taa mijibim kí c̄uon ubanbuon ni, kí taa t̄ifent kí wīe umu wá n̄a rí k̄piin ni.»

¹⁸T̄o, San liebe' ki taa' iñ̄əbont̄o i yēbe ki saake' binib ya gb̄en̄ent, ki t̄əke' b̄e tigb̄em̄onm̄ont.

¹⁹U ya yo n̄e gobina Herod là taa' u'nin̄je ya po Herodiad, ki kuon', ki liebe' kí s̄on' it̄uonbiert̄o m̄o i yēbe. Nen k̄e bo n̄e San t̄əke' wə ki ye u' bii'. ²⁰Nen bo n̄e Herod cuo' San ki t̄i p̄ekn', ki liebe' ki bii' ki pukn'.

San sii' Yesu Uwien ya nnum

(Matie 3:13-17; Mark 1:9-11)

²¹San là siih binib k̄e Uwien ya nnum̄ ma nno, n̄e ki sii' *Yesu m̄o. *Yesu k̄āareh uyo wá nno, n̄e kutaaku yāare', ²²*Mifuoñaanm̄ j̄iinh̄ ní ki naan un̄en̄jel ki lá k̄əle' u'bo, n̄e un̄iek̄e uba n̄en' paaki bó ní ki ye: «Sin, a yé n'bij̄e * n̄e, n yie n̄e n'yənm̄ s̄ənḡe a'bo.»

Yesu ya yaaje b ya yel

(Matie 1:1-17)

²³Uyo wá *Yesu baa t̄en ibin pita nno, n̄e ki cin' u'tuonl. Binib là maaleh ki teh u yé Yosef ya bije n̄e. Yosef là yé Heli ya bije n̄e, ²⁴Heli m̄o yé Matat ya bije, Matat m̄o yé Lefi ya bije, Lefi m̄o yé Melki ya bije, Melki m̄o yé Yanayi ya bije, Yanayi m̄o yé Yosef ya bije, ²⁵Yosef m̄o yé Matatias ya bije, Matatias m̄o yé Amos ya bije, Amos m̄o yé Nahum ya bije, Nahum m̄o yé Esili ya bije, Esili m̄o yé Nagayi ya bije, ²⁶Nagayi m̄o yé Mart ya bije, Mart m̄o yé Matatias ya bije, Matatias m̄o yé Semeyinn ya bije, Semeyinn m̄o yé Yosek ya bije, Yosek m̄o yé Yoda ya bije, ²⁷Yoda m̄o yé Yowanan ya bije, Yowanan m̄o yé Lesa ya bije, Lesa m̄o yé Sorobabel ya bije, Sorobabel m̄o yé Salatiel ya bije, Salatiel m̄o yé Neri ya bije, ²⁸Neri m̄o yé Melki ya bije, Melki m̄o yé Adi ya bije, Adi m̄o yé Kosam ya bije, Kosam m̄o yé Elmadam ya bije, Elmadam m̄o yé Eri ya bije, ²⁹Eri m̄o yé *Yesu† ya bije, *Yesu m̄o yé Eliēs̄er ya bije, Eliēs̄er m̄o yé Yorim ya bije, Yorim m̄o yé Matat ya bije, Matat m̄o yé Lefi ya bije, ³⁰Lefi m̄o yé Simeȳon ya bije, Simeȳon m̄o yé Suda ya bije, Suda m̄o yé Yosef ya bije, Yosef m̄o yé Yonam ya bije, Yonam m̄o yé Eliyakim ya bije, ³¹Eliyakim m̄o yé Meleya ya bije, Meleya m̄o yé Mena ya bije, Mena m̄o yé Matata ya bije, Matata m̄o yé Natan ya bije, Natan m̄o yé *Dafid ya bije, ³²*Dafid m̄o yé Yese ya bije, Yese m̄o yé Yobed ya bije, Yobed m̄o yé Bos ya bije, Bos m̄o yé Sala ya bije, Sala m̄o

* 3:22 Bi kp̄ie' ki k̄ele' tigbont̄o t̄a nno ya tuba ni bi ye: A yé n'bij̄e n̄e. Dinno n tien' n̄e n'bij̄e. † 3:29 Migbiirm̄ mie ni bi ye *Yesu la, ba niire' Yonbdaan Yesu. U'm̄o te uba n̄e.

yé Nasón ya bije, ³³ Nasón mɔ́ yé Aminadab ya bije, Aminadab mɔ́ yé Adimin ya bije, Adimin mɔ́ yé Arini ya bije, Arini mɔ́ yé Esilóm ya bije, Esilóm mɔ́ yé Fares mɔ́ yé Suda ya bije, ³⁴ Suda mɔ́ yé Sakób ya bije, Sakób mɔ́ yé *Isaak ya bije, *Isaak mɔ́ yé *Abraham ya bije, *Abraham mɔ́ yé Tara ya bije, Tara mɔ́ yé Nakor ya bije, ³⁵ Nakor mɔ́ yé Seruk ya bije, Seruk mɔ́ yé Eragawu ya bije, Eragawu mɔ́ yé Falek ya bije, Falek mɔ́ yé Eber ya bije, Eber mɔ́ yé Sala ya bije, ³⁶ Sala mɔ́ yé Kayinam ya bije, Kayinam mɔ́ yé Afaksad ya bije, Afaksad mɔ́ yé Sem ya bije, Sem mɔ́ yé Nowe ya bije, Nowe mɔ́ yé Lamék ya bije, ³⁷ Lamék mɔ́ yé Matusala ya bije, Matusala mɔ́ yé Enak ya bije, Enak mɔ́ yé Yared ya bije, Yared mɔ́ yé Malelel ya bije, Malelel mɔ́ yé Kayinam ya bije, ³⁸ Kayinam mɔ́ yé Enos ya bije, Enos mɔ́ yé Set ya bije, Set mɔ́ yé Adam ya bije, Adam mɔ́ yé Uwien ya bije.

4

Satan biike' Yesu

(Matie 4:1-11; Mark 1:12-13)

¹ *Mifuoŋaanm jire' ní *Yesu bo ki gbe u'ni. U siere' Suden ya kpenl saan, ne mi tuke' wɔ́ ki jon' kupenpelku ni, ² ne usenpol bikreh wɔ́ len ki ti baa' iwien pinan. Iwien pinan nnó wa jin' niba. I gèbre' ma nnó ne mikònm cuo' wɔ́.

³ Nen saan ne usenpol tóke' wɔ́ ki ye: «A yé Uwien ya Bijé la, cère litenl lie ri kpende kpono.»
⁴ *Yesu jiiin' wɔ́ ki ye: «Ni kele' *Uwien ya gbɔ́nku ni ki ye: «Nil ŋa ri li fuobe jier baba bo.» »

⁵ Ne usenpol taa' wɔ́ ki don' ná saan dokre', ki wuon' wɔ́ uɛndun ya bel ke i ya taan bo, ⁶ ne ki tóke' wɔ́ ki ye: «N li de ŋe libel lie ya ciɛnt nin li'faal ke, kime bi lá taa' ni'ke ki de' min ne. N li fre ki taa ne ki de n yé wá. ⁷ Nen bo, a gbaan' n'ntuoli ki puke' nni la, sin ne li si ni'ke.»
⁸ Ne *Yesu jiiin' wɔ́ ki ye: «Ni kele' *Uwien ya gbɔ́nku ni ki ye:

«A li gbaan ki kpiske a'Yonbdaan Uwien ne ki li pukeh wɔ́n baba.» »

⁹ Ne *usenpol taa' wɔ́ ki jon' Yerusalem, ki ti duon' wɔ́ *Uwien ya duku ya paaki lekleki, ne ki tóke' wɔ́ ki ye: «A yé *Uwien ya Bijé la, maabe ki lá ci tingi ni, ¹⁰ kime ni kele' *Uwien ya gbɔ́nku ni ki ye: «Sin bo, Uwien li wɔ́bn u'tondb be ri guure ŋe.» ¹¹ Ki ti ye: «Bi li guore ŋe ŋa a'taal la me tenl.» »
¹² Ne *Yesu jiiin' wɔ́ ki ye: «Ni ti kele' mɔ́ ki ye: «Ŋa ri biike a'Yonbdaan Uwien.» »

¹³ Usenpol biike' *Yesu mibiikm ke ya bol ki ti gbèle', ne ki laan siere' ki daan' wɔ́.

Yesu cin' u'tuonl Galile ni

(Matie 4:12-17; Mark 1:14-15)

¹⁴⁻¹⁵ *Yesu liebe' ní Galile ya tinfɛnm ni nin *Mifuoŋaanm ya tuom, ki wɔ́knh *Sufmbe ya taan ya dur ni; ne binib ke kpiekreh wɔ́. U ya yo ne u'yel kpienh mitinfɛnm nnó ni ni'ke saan.

Nasarɛt ya nib ŋa teke' Yesu ki jin'

(Matie 13:53-58; Mark 6:1-6)

¹⁶ *Yesu baa' Nasarɛt ya du ni, bi wube' wɔ́ ná saan, ne ki kɔ́n' *Sufmbe ya taanl ya duku ni *Saba ya daali ten u' ti ri sɛn uyo ke. U fii' ki sere' wɔ́ ri káan *Uwien ya gbɔ́nku, ¹⁷ ne bi taa' *Uwien ya ŋɔ́bonsɔ́knl Esayi ya gbɔ́nku ki de' wɔ́. U pèrè' kugbɔ́nku nnó, ne ki kaan' ná saan ni kele' ki ye:

¹⁸ «Yonbdaan ya Fuoŋaanm te n'bo, kime u gènde' nni ri tóke bijiiinb tigbɛmɔ́nmɔ́nt ne, ki sɔ́n' nni ri ri lá tóke iyonbe ki ye i li teke i'yul, ki tóke ijùɔ́n ki ye i li likre, ki tóke bi jèndeh bá nnó ki ye bi li ñe bi'jend ni,

¹⁹ ki tóke binib libinl lá Yonbdaan li tien be tinimònt.»

²⁰ *Yesu konkonde' kugbɔ́nku nnó, ki jiiin' ki de' litaanl ya duku ya tonsɔ́nl, ne ki kèle'. Binib bá ke te kuduku nnó ni caan' u'bo inun, ²¹ ne u cin' ki tókeh be ki teh: «Tigber tá ni cii' tù nɔ́, dinnɔ́ ne tù tien'.» ²² Ne bi'ke kun' u'bo imɔ́n. U len' iŋɔ́bonmɔ́nmɔ́n yá nnó beke' be cɛɛn, ne bi niireh tɔ́b ki teh: «Wa yé Yosef ya bije-ɛɛ?»

²³ Ne u tóke' be ki ye: «N ben ki ye ni li pɔ́ nni mikpenjɛnm mie nɔ́ ki ye: «Dɔ́ktie, buu a'ba.» Ni ti li tóke nni ki ye «ni cii' n tien' ná ke Kapɛrnawum ya du ni nnó, ri tien nè n'du ni mɔ́.» »

²⁴ Ne ki ti ye: «N tókeh ne imɔ́n ne, *Uwien ya ŋɔ́bonsɔ́knl ke ŋɔ́bonsɔ́knl ya tiema du ni yaab ne ŋa teknh u'gber.» ²⁵ N tókeh ne imɔ́n ne, Eli ya yo utaa lá sere' ibin ita nin inmaale iluob ne, ne mikòncienm lu' uɛndun ke ni. U ya yo ki laa' bikpopiib po ne Israyel ya du ni. ²⁶ Nin nen ke ŋo Uwien ŋa lá sɔ́n' Eli bi'ni uba mɔ́nɔ́n saan. Ama u lá sɔ́n' wɔ́ Sarɛpta ya du wá te Sidɔ́n ya tinfɛnm ni nnó ya kpopii uba saan ne. ²⁷ *Uwien ya ŋɔ́bonsɔ́knl Elise ya yo ki laa' ijend po ne Israyel ya du ni, ama Elise ŋa lá cère' bi'ni uba mɔ́nɔ́n luòre', u lá cère' Naaman wá yé Siri ya tinfɛnm ya nil nnó baba ne luòre'.

²⁸ Binib bà kɛ te litaanl ya duku ni nno cii' u len' nà nno nɛ bi'benku ni ben' u'bo ki gbien',
²⁹ nɛ bi fii', ki cuo' wɔ ki ñen' udu ni, ki taa' wɔ ki ti baa' bi' du nno te ligbɛngbenl là bo nno ya
 tintinm saan, bɛ rí ture wɔ kɛ wiɛ li'tingi. ³⁰ Ama u ñen' bi'siik ni, ki bure'.

Yesu ñore' usenpol uje uba saan

³¹ U ti baa' Galile ya tinfenm ya du uba ni bi yih wù Kapernawum, ki cin' ki wɔknh binib
 Uwien ya gber *Saba ya daali. ³² U'wɔknhm nno cuo' binib nno kɛ miyɔkm cɛɛn, kime u du
 u'wɔknhm nno bo nɛ. ³³ Tɔ, uje uba là te Sufmbe ya taanl ya duku nno ni usenpol ñaake wɔ. U
 laa' Yesu, nɛ ki wuure' ufaa bo ki ye: ³⁴ «Ho! Nasarɛt ya Yesu, tinbi nin sin tu lɛ nɛ? A baa'
 á lá boln te nɛ-ɛɛ? N ben a yé udaan wá, a yé Uwien ya Niñaan nɛ.» ³⁵ Nɛ *Yesu tien' u'bo ki
 ye: «Ŋmile, ki siere ki daan uje wuɔ nɔ». Nɛ usenpol nno gbɔbe' uje nno binib kɛ ya siik ni, ki
 daan' wɔ ka tien' wɔ niba. ³⁶ Nɛ nɛ cuo' bi'kɛ miyɔkm cɛɛn. Nɛn saan nɛ bi niireh tɔb ki teh:
 «Bɛ ya gber sɔ nɔ? U ŋmɔbe ufaa nin mituɔm nɛ ki wɔbndeh isenpol, i dàandeh binib-a!»
³⁷ Nɛ *Yesu ya yel kpieh mitinfenm nno kɛ ni.

Yesu buu' binib bà bun iwien kɛ ya bol
 (Matie 8:14-17; Mark 1:29-34)

³⁸ *Yesu ñen' litaanl ya duku nno ni, ki jon' Simɔn den, ki laa' Simɔn ya cɔbnaa bun,
 u'gbenɛnt nɛ cɛɛn. Bi gbáan' *Yesu ki ye wɔ rí cɛre wɔ rí faake. ³⁹ Nɛ u gòn' u'bo, ki tien'
 iwien nno bo nɛ u faake' ki pɔk ki fii' ki cɛnde' bɛ.

⁴⁰ Uwien behn wù rí lu uyo wá nno, nɛ bà kɛ yaab bun iwien kɛ ya bol tukeh bɛ ki bàareh
 *Yesu saan. U taah u'nuɔ ki paakeh bi'bo, nɛ bi faakreh. ⁴¹ U cɛreh isenpol mɔ dàandeh
 linigol, ki wuureh ki teh: «A yé Uwien ya Bijɛ nɛ.» Ama *Yesu tengɛh i'bo nɛ ka cɛreh i lienh
 kime i ben ki ye u yé Uwien ya Nigendkɛ Kristo nɛ.

⁴² Ni faa', nɛ *Yesu siere' ki jon' nib ña te nà saan. Nɛ linigol cin' ki nuunh wɔ. Bi ti laa'
 wɔ, nɛ ka ji yie wɔ rí siere ki daan bɛ. ⁴³ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Ni kpɛ rí taa Uwien ya bel ya
 gbɛmɔnmɔnt tuu nɔ kɛ tɔke idutɔ mɔ yaab nɛ, kime nɛn bo nɛ Uwien sɔn nni ní.» ⁴⁴ Nno nɛ u
 tɔkeh binib Uwien ya gber *Sufmbe ya táan ya dur tà te Sude ya tinfenm ni nno ni.

5

Yesu yin' u'panpaankekpiskb
 (Matie 4:18-22; Mark 1:16-20; San 1:35-51)

¹ Lidaali liba *Yesu là se Genesaret ya ñuncienm ya gbaal, nɛ linigol pɛbeh wɔ ki nuunh
 bɛ rí cenge Uwien ya gber. ² U laa' inɛrde ile miñunm nno ya gbaal. Bijenbɛh ñen' i'ni ki te ki
 sɔkreh bi'báan. ³ Nɛ *Yesu kɔn' inɛrde nno ya buba, bù yé Simɔn yaabu, nɛ ki gbáan' wɔ ki
 ye wɔ rí sule kɛ kɔ miñunm ni waamu. U sule' ki kɔn', nɛ *Yesu kɛle' buɛrɛbu nno ni, ki cin'
 ki wɔknh inigol Uwien ya gber.

⁴ U wɔkñ' ki ti gben', nɛ ki tɔke' Simɔn ki ye: «Jo miñunm ñɔ nà saan, ní ti wiɛ ni'báan kɛ
 cuo' ijɛn.» ⁵ Nɛ Simɔn jiiñ' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, ti jɛnde' kuñɔññmenku nɛ ka cuo' bonn. Ama
 sin len' ma nɔ, n li wiɛ.»

⁶ Bi wiɛ', ki cuo' ijɛn i yebe ka dindin, haali ibáan ti behn yɛ rí kere. ⁷ Nɛ bi kenbe' ki yin'
 bi'jenbɛtɔb bà te buɛrtɔbu ni nno, bɛ rí baa kɛ tore bɛ. Bi baa', nɛ bi ñen' ijɛn nno ki gbien'
 inɛrde ile nno kɛ, haali i ti behn yɛ rí lin. ⁸ Simɔn Pier laa' nno ma nno, nɛ ki gbaan' *Yesu ya
 nun bó, ki tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, jende n'saan, kime n yé ubierdaan nɛ.» ⁹ Bi cuo' ijɛn i
 yebe ma nno, nɛ ni cuo' Simɔn nin bà kɛ te u'saan nno miyɔkm cɛɛn. ¹⁰ Miyɔkm cuo' Sebɛde
 ya bijieb Saak nin San bà yé Simɔn ya tonsɔntɔb nno mɔ. Nɛn saan nɛ *Yesu tɔke' Simɔn ki
 ye: «La fenge, fɛnfɛnno kɛ taa kɛ li joh, a ji li taakeh binib nɛ ki dienh nni.» ¹¹ Bi ñere' bi'ñerde
 nno ki ñen' ugbe, ki daan' ni'ke, nɛ ki paan' u'bo.

Yesu cɛre' ujend uba lùore'
 (Matie 8:1-4; Mark 1:40-45)

¹² Lidaali liba nɛ *Yesu te mitinfenm nno ya du uba ni, uje uba mɔ te len lijendl gbe
 u'gbenɛnt kɛ bo. U laa' Yesu, nɛ ki baa' kɛ lá pùon' u'nun bó, ki gbáan' wɔ ki ye: «Yonbdaan, a
 yie la, a li fre kɛ cɛre rí lùore.» ¹³ Nɛ *Yesu tɛnde' u'nuɔ ki me' wɔ, nɛ ki ye: «N yie, lùore.» Nɛ
 lijendl nno pɔk ki gben' i ya táan bo. ¹⁴ Nɛ *Yesu kpɛkpɛ' u'bo ki ye u la tɔke nil nà tien', nɛ ki
 tɔke wɔ ki ye: «Li jo kɛ ti lɛ utatwɔrke, kɛ tien milùorm ya tuɔrl ten Moyis là ye bɛ rí li teh ma
 bo. Nɛn nɛ li wuɔn kɛ ye a lùore'.»

¹⁵ *Yesu ya yel tùoreh ki kpieh, nɛ inigol taakeh u'saan bɛ rí cenge u'gber ki yebe, ki
 nuunh wɔ rí buu bi'ni bà yé biwienb. ¹⁶ Ama u sɔbe ki siereh bi'saan nɛ, ki joh nib ña te
 nà saan, ki ti káareh.

Uje uba ya táan nin u'nuɔ faan' Yesu cɛre' u faake'
 (Matie 9:1-8; Mark 2:1-12)

¹⁷ Lidaali liba ne *Yesu te ki wəknh Uwien ya gber. *Farisiɛnmbɛ nin *Yiko ya wənwəknb bə n̄ɛn' Galile nin Sude ya tinfɛnm ya du kɛ ni nin Yerusalem bɔ́ ní n̄nɔ́ mɔ́ te ni'saan. Yonbdaan Uwien ya tuəm cɛrɛh u buuh biwiɛnb. ¹⁸ Nɛ bijɛb biba tuke' uje uba linagɛnl bo ki baa' ní. Uje n̄nɔ́ ya t̄aan nin u'nuɔ́ nɛ lá faan'. Bi nuunh bɛ ní taa wɔ́ ki kuɔ́n kuduku ni kí tí ble *Yesu ya nun bɔ́ nɛ. ¹⁹ Linigol n̄nɔ́ bo ba laa' fɛnm bɛ ní kuɔ́n wɔ́ Yesu saan ma n̄nɔ́, nɛ ki don' u te kudulekaaku k̄a ni n̄nɔ́ ya paaki, ki cube' libɔ́nl, nɛ ki taa' wɔ́ ki kuɔ́n' ki yekn' nin linagɛnl n̄nɔ́, ki ble' siik ni *Yesu ya nun bɔ́. ²⁰ *Yesu laa' bi teke' wɔ́ ki jin' ma n̄nɔ́, nɛ ki toke' uje wá ya t̄aan nin u'nuɔ́ faan' n̄nɔ́ ki ye: «N fère' ɲɛ a'biere ɲɔ́.»

²¹ Nɛn saan nɛ *Yiko ya wənwəknb nin *Farisiɛnmbɛ cin' ki maaleh ki teh: «U yé ɲmɛ nɛ ki sukreh Uwien nɔ́? Uwien baba ɲa ní la, ɲmɛ li fre kí fère binib bi'biere?» ²² *Yesu bende' bi'yɛnmaale, nɛ ki niire' bɛ ki ye: ««Bɛ tien' ni maaleh nɔ́ n̄nɔ́ ni'yɛnm ni?» ²³ Ní lɛ ba nɛ faa? N toke wɔ́ kí ye n fère' wɔ́ u'biere nɛ faa bii wɔ́ ní fii kí li cuonh nɛ faa?» ²⁴ Nɛn bo, n li wuon nɛ kí ye Unil ya Bijɛ ɲmɔ́be mituəm uɲɛndun wuu ni wɔ́ ní fère binib bi'biere. Nɛ ki toke' uje wá ya t̄aan nin u'nuɔ́ faan' n̄nɔ́ ki ye: «N lienh sin nɛ, fii, kí yuure a'nagenl, kí li kunh.» »

²⁵ I ya t̄aan bo nɛ u pɔ́k kí fii' bi'nun bɔ́, kí yuure' linagɛnl lá u bi dɔ́ li'bo n̄nɔ́, kí pɛkeh Uwien kí kunh. ²⁶ Ní cuo' bi'kɛ miyɔ́km cɛɛn, nɛ bi pɛkeh Uwien. Bujɛwaanbu cuo' bɛ, nɛ bi lienh kí teh: «Tí laa' miyɔ́km ya bonn dinno.»

Yesu yin' Lefi wɔ́ n̄ paan u'bo

(Matie 9:9-13; Mark 2:13-17)

²⁷ Ni ya puoli bɔ́ nɛ *Yesu siere' ni'saan kí joh, kí laa' ulenpotekl uba bi yih wɔ́ Lefi, u kɛ lenpotekbuol. *Yesu toke' wɔ́ kí ye: «Paan n'bo ní.» ²⁸ Nɛ u d̄aan' ni'kɛ, kí fii' kí paan' u'bo.

²⁹ Lefi tien' tijer u'dɛn t̄u yɛbe kí teke' *Yesu kucɛnku. Bilɛnpotekb ligol nin binitɔ́b mɔ́ lá te tijer n̄nɔ́ ya jim. ³⁰ Ná ɲmaake' *Farisiɛnmbɛ nin bi'yaab bá yé *Yiko ya wənwəknb n̄nɔ́, nɛ bi niire' *Yesu ya panpaankaab kí ye: «Bɛ tien' ni jinh, kí n̄uh nin bilɛnpotekb nin bibierdenb-i?» ³¹ Nɛ *Yesu toke' bɛ kí ye: «Binib bá ɲmɔ́be laanfɛ ɲa nuunh dɔ́ktie, bá bun nɛ nuunh dɔ́ktie. ³² Ma baa' ní yin nimɔ́nb, n baa' ní yin bibierdenb nɛ bɛ ní lèbre bi'tetem.»

Uɲɔ́lɔ́le ya gber

(Matie 9:14-17; Mark 2:18-22)

³³ *Farisiɛnmbɛ n̄nɔ́ toke' *Yesu kí ye: «San ya panpaankaab nin tinbi *Farisiɛnmbɛ yaab sɔ́be kí l̄uoh buɲɔ́bu nɛ, kí k̄aareh, nɛ a'yaab bɛn jinh kí n̄uh-a!» ³⁴ Nɛ u jiin' bɛ kí ye: «Ní li fre kí cɛrɛ binib bá bi yin' bɛ upiikuɔ́n n̄nɔ́ ní lɔ́le buɲɔ́bu uyo wá piice laan te bi'saan-ii?» ³⁵ Ama uyo uba we ní bɛ ní f̄ɛn piice bi'saan. U ya yo nɛ bi lí lɔ́le buɲɔ́bu.» ³⁶ Nɛ u tí p̄an' bɛ m̄ikpɛnɛnm kí ye: «Uba ɲa ní jie kí lekre liliɛrfɛnl ya kpɛlcieku kí lekɔ́n likpaal. U tien' n̄nɔ́ la, u lí saa lifɛnl n̄nɔ́, nɛ lifɛnl ya kpɛlcieku n̄nɔ́ ɲa ní tuo kí cuo nin likpaal n̄nɔ́. ³⁷ Uba mɔ́ ɲa ní taa midaam má ɲa laan muɔ' kí ben' kí pieke iyɔ́kpaan ní. U tien' n̄nɔ́ la, midaam n̄nɔ́ lí kp̄ien iyɔ́l n̄nɔ́, kí wule kí f̄ɛnde nɛ iyɔ́l mɔ́ ní saa. ³⁸ Ama bi piekeh midaam má ɲa laan muɔ' kí ben' iyɔ́fɛn ní nɛ. ³⁹ Wá kɛ n̄un' midaam má muɔ' kí ben' la, wa jí yíe má ɲa laan muɔ' kí ben', u lí ye: «Má muɔ' kí ben' n̄nɔ́ nɛ ɲmɛ.» »

6

Saba ya daali ya gber

(Matie 12:1-8; Mark 2:23-28)

¹ *Saba uba ya daali, *Yesu nin u'panpaankaab gɛbreh ikp̄aan iba ní, nɛ u'panpaankaab coh ijifen' kí cienh kí nukɛh kí ɲmɔ́nh. ² Nɛ *Farisiɛnmbɛ biba niire' bɛ kí ye: «Bɛ tien' ní teh yiko k̄uɔ́n' ná *Saba ya daali?» ³ Nɛ *Yesu jiin' bɛ kí ye: «Na kaan' *Dafid lá tien' ma bo nɛ-ɛɛ? Mikɔ́nm lá cuo' wɔ́n nin u'nib ma n̄nɔ́, ⁴ u kɔ́n' Uwien ya ninbonl ní, kí taa' k̄pɔ́n wɔ́ bi taa' kí de' Uwien n̄nɔ́ kí ɲmɔ́n', kí taa' kí de' u'nib, bi'mɔ́ ɲmɔ́n'. Ama bituɔ́rkaab baba nɛ lá ɲmɔ́be usɛn bɛ ní ɲmɔ́n k̄pɔ́n n̄nɔ́.» ⁵ Nɛ kí toke' bɛ kí ye: «Unil ya Bijɛ nɛ ɲmɔ́be usɛn wɔ́ ní wuɔ́n bi lí tien ná Saba ya daali.»

Uje uba ya nuɔ́ faan', Yesu cɛrɛ' u faake' Saba ya daali

(Matie 12:9-14; Mark 3:16)

⁶ *Saba ya detɔ́l liba, *Yesu tí kɔ́n' litaanl ya duku ní, kí wəknh binib Uwien ya gber. Uje uba mɔ́ te len, u'nɔ́jie faan'. ⁷ *Yiko ya wənwəknb nin *Farisiɛnmbɛ sekndɛh bɛ ní liike u lí cɛrɛ unil ní faake *Saba ya daali bii wa ní cɛrɛ, kime bi nuunh bɛ ní lɛ bi lí dule ná bo kí biin wɔ́ nɛ. ⁸ *Yesu bɛn bi'yɛnmaale ma n̄nɔ́ nɛ kí toke' uje wá ya nuɔ́ faan' n̄nɔ́ kí ye: «Fii kí sere siik ní.» U fii' kí sere', ⁹ nɛ *Yesu niire' bɛ kí ye: «*Saba ya daali la, unil ɲmɔ́be usɛn wɔ́ ní tien ná mɔ́n bii ná bre nɛ? U ɲmɔ́be usɛn wɔ́ ní ɲm̄ien unil bii wɔ́ ní ku wɔ́ nɛ?» ¹⁰ U liike' bi'kɛ kí gɔ́bre' kí bɔ́n', nɛ kí toke' uje wá ya nuɔ́ faan' n̄nɔ́ kí ye: «Tɛnde a'nuɔ́.» U tɛnde' u'nuɔ́, nɛ u jire' u'ciɛm. ¹¹ Bi'benku ni bɛn' cɛɛn, nɛ bi gbierɛh bɛ ní liike bi lí tien *Yesu ma.

* 6:1 Liike Matie 12:1.

*Yesu g'ende' u'tondb piik nin bile
(Matie 10:1-4; Mark 3:13-19)*

¹² Lidaali liba ne *Yesu don' lijuol bo wo ri ti kaare, ki gon' ki kaareh ¹³ ni ti faa', ne u yin' u'panpaankaab ki g'ende' bi'ni piik nin bile, ki yin' be u'tondb. ¹⁴ U'tondb nno ya yel so: Simon, wa u yin' wo Pier nno nin u'ninje Andre nin Saak nin San nin Filip nin Batelemi ¹⁵ nin Matie nin Toma nin Alfe ya bije Saak nin Simon wa ya nun mon u'du ya gber bo, ¹⁶ nin Saak ya bije Sudas nin Sudas Iskariyot wa la li kuore Yesu.

*Yesu kpaandeh Uwien ya gber; ki buuh biwienb
(Matie 4:23-25)*

¹⁷ Yesu nin u'tondb jiih lijuol nno bo, ki la sere' li'niel, u'panpaankaab yebe na saan nno. Linigocienl liba mo la te ni'saan. Li nen' ni Sude ya tinfenm ke ni nin Yerusalem ni nin Tir ni nin Sidon ya du ni ne. Idu nno te mi'funciem ya gbaal ne. ¹⁸ Bi baa' be ri cenge u'gber ne, ki nuunh wo ri buu bi'ni ba ye biwienb. Ne u buu' be, ki nore' isenpol mo i nmobe binib ba ki jendeh nno saan. ¹⁹ Linigol nno ke nuunh be ri me wo, kime mituam miba ne neh u'ni ki cereh bi'ke faakreh.

*Uwien ya monm te ni'bo
(Matie 5:1-12)*

²⁰ Nen saan ne Yesu caan' u'panpaankaab bo inun, ki ye:

«Ninbi bijiinbe, Uwien ya monm te ni'bo,
kime Uwien ya bel ye ni'yaal ne.

²¹ Ninbi ba mikonm nmobe ne fenfenno no,
Uwien ya monm te ni'bo,
kime ni la li ji ki gbo.

Ninbi ba muoh fenfenno no, Uwien ya monm te ni'bo,
kime ni la li le.

²² «Binib nen ne,
ka ye be ri li lenh ne,
ki sukreh ne,

ki saah ni'yel Unil ya Bije bo la, Uwien ya monm te ni'bo.

²³ Bi teh ne nno la, cere men ni'yem ri li songe ni li poknh,
kime ni li le lisuul la yebe paaki bo.

Bi'yaajeb mo la teh nno ne Uwien ya nbonsoknb.»

Ni bre binib bo

²⁴ «Ama ninbi bifaaadenbe, ni bre ni'bo,

kime ni jin' ni'hmaa no.

²⁵ Ninbi ba jinh ki gbieh fenfenno no,

ni bre ni'bo,

kime mikonm la li cuo ne.

Ninbi ba leh fenfenno no,

ni bre ni'bo,

kime ni'yem la li saa ten ni ke mikuam ne ki muoh.

²⁶ Binib ke pekeh ne la, ni bre ni'bo.

Bi'yaajeb mo la teh nno ne bitonnennbonsoknb.»

*Li ye men ni'nennendb
(Matie 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ «N takeh ninbi ba cengeh nni no ne, li ye men ni'nennendb, ki li teh ba nen ne monmonm.

²⁸ Li takeh men binib ba wienh ne mijuum ki teh Uwien ri tien be u'monm, ki li kaareh ki dienh ba sukreh ne. ²⁹ Unil kpobe' a'kpienku kuba la, pekre kutoku mo ki de wo. Unil fie' a'liergbenku la, cêbe wo a'lierwawaal mo. ³⁰ Wa ke mie' ne nibonn la, pu wo. Wa mo ta' a'bonn la, la niire wo ni'bo. ³¹ Ni ye binib ri li teh ne na nno, ni'mo ri li teh be nen.

³² «Ni ye ba ye ne baba la, ni li le ku le penpeku? Bibierdenb monm ye ba ye be ne. ³³ Ni teh monmonm ba teh ne monmonm baba ne la, ni li le ku le penpeku? Bibierdenb monm teh nno ne. ³⁴ Ni kpendeh ba ni daan ki ye bi li jiih ne baba la, ni li le ku le penpeku? Bibierdenb monm kpendeh bi'tob ne, ki daan ki teh bi li jiih be bi kpende' na nno. ³⁵ Ama ninbi li ye men ni'nennendb, ki li teh be na mon, ki li kpendeh binib tibont, ki la daan ki ye bi li jiih ne tu. Ni teh nno la, ni li le lisuul la yebe, ne ki li ye Uwien Wa na nmobe Nacento ya bumu. Won monm teh bibierdenb nin binib ba na faareh wo tinimont ne. ³⁶ Li teh men tinimont ten ni'Baa Uwien teh ma bo.»

*La li biindeh men tob
(Matie 7:1-5)*

³⁷ «La biindeh men nib nɔ Uwien mɔ la biin nɛ. La ye men uba kpe utudere nɔ Uwien mɔ la ye ni mɔ kpe utudere. Li fɛreh men binib bi'biere nɔ Uwien mɔ ri fɛre nɛ ni'yi. ³⁸ Li punh men binib nɔ Uwien mɔ ri li punh nɛ. U li gbien ni'yiek kɛ ri gbe wɔ ri yeyeke, ki niini ki gbien nɛ ri wule, nɛ ki de nɛ, kime ni taah na ki bikreh tibont ki dienh binitɔb nɔ Uwien mɔ li taa nen nɛ ki biike ki de nɛ.»

³⁹ *Yesu ti pɔn' bɛ mikpenjenm ki ye: «Ujuon li fre ki diɛ u'juonta-ɔɔ? Bi'ke bile nɔ ri lu kubuoku ni-ii? ⁴⁰ Wa bengeh nɔ cen' wa wɔknh wɔ. Ama wa ke benge' ki ti gben' la, u li te ten u'cenbaa nɛ.

⁴¹ «Bɛ tien' a lenh kumuɔku kua te a'tɔ ya nunbu ni, ka ji lenh jaantelkɛ wa puon a'yaabu ni? ⁴² A li tien mila ki toke a'tɔ ki ye: «Cɛre ri nɛn kumuɔku kua te a'nunbu ni nɔ, nɔ ka lenh jaantelkɛ wa puon a'yaabu ni nɔ. Sin inuon ilele ya nilɔ, kpiɛ ki nɛn jaantelkɛ wa puon a'nunbu ni nɔ, ki li lenh mɔnmɔnm, ki yaan ki fre ki nɛn kumuɔku a'tɔ yaabu ni.»

Busubu nin bu'bii ya gber

(Matie 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ *Yesu ti toke' bɛ ki ye: «Busumɔnmɔnbu nɔ ri fre ki luon ibii ya nɔ mɔn. Busubu bua nɔ mɔnmɔ nɔ ri fre ki luon ibii ya mɔn. ⁴⁴ Busubu ya bii nɛ cɛreh bi bendeh bu yɛ busubu bua ya bol. Ba pɔh kenken konkonbu bo, ka pɔh cɛce mɔ benɛnk bo. ⁴⁵ Unimɔn ya yenmaal mɔnmɔn ya te u'fel bo nɛ cɛreh u teh na mɔn, nɛ ubierdaan ya yenmaalbiere cɛreh u teh na bre, kime unil kɛ len' ki kun' na bɔ la, ni nɛn' iyenmaale ya te u'fel bo nɛ.»

Binib bile men' bi'dur ma bo

(Matie 7:24-27)

⁴⁶ «Bɛ bo nɛ ni yih nni: «Yonbdaan, Yonbdaan,» ka teh n tokeh nɛ ni li te ma bo. ⁴⁷ Wa kɛ baa' n'saan, ki ciuh n'gber, ki teh tu ye ma la, n li wuon nɛ u naan udaan wa. ⁴⁸ U naan uje wa yie wɔ ri mɛ kuduku nɔ ki gbini' ni ntuake', ki pu' litenpuul kutentiekɛ bo nɛ. Miwuom kɔn' ki puube' ki yile' kuduku nɔ bo, nɛ ka fre' ki jenge' ku, kime udaan nɔ men' ku mɔnmɔnm nɛ. ⁴⁹ Ama unil wa ciuh n'gber, ka teh tu ye ma la, u naan uje wa men' kuduku utintele bo nɛ. Miwuom kɔn', ki puube' ki yile' ku'bo, nɛ ku pɔk ki lu' kpelkpel.»

7

Yesu buu' sojaciɛn uba ya tonsɔnl

(Matie 8:5-13)

¹ *Yesu toke' binib nɔ tigber ki gben', nɛ ki bure' Kapernawum ya du bɔ. ² Sojambɛ kobk ya ciɛn uba la te ki nɔmɔbe utonsɔnl uba ki yie wɔ cɛɛn. Utonsɔnl nɔ la bun ki benh wɔ ri kpo. ³ Sojaciɛn nɔ cii' bi lienh Yesu bɔ, nɛ u sɔn' Sufmɛ ya ciɛn u'saan, bɛ ri ti gbɔan wɔ wɔ ri baa ki la nɔmɔn u'tonsɔnl nɔ. ⁴ Bicienb nɔ baa' *Yesu saan, nɛ ki tɔɔreh ki gbɔanh wɔ ki teh: «Sojaciɛn nɔ kpe a'tore wɔ nɛ, ⁵ kime u yie ti' du ya ni, nɛ wɔn nɛ men' ti'taanl ya duku.»

⁶ Nɛn saan nɛ Yesu paan' bi'bo ki bure', ki ti nɛke sojaciɛn nɔ den, nɛ u sɔn' u'jotieb bi tuobe' wɔ usɛn bɔ, ki toke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, sojaciɛn nɔ ye a la ji ri jɛnde a'ba, kime wa kpe a baa ki kɔ u'den. ⁷ Nɛn bo nɛ u maale' ki ye wa kpe wɔ ri bugben ri tuobe nɛ usɛn bɔ mɔnmɔn. A li len' ki ye faake la, u'tonsɔnl nɔ li faake nɛ. ⁸ Kime wɔn mɔnmɔn nɔmɔbe binib ba yɛ nin wɔ bicienb, nɛ ki mɔ yɛ sojambɛ biba ya ciɛn. U toke' uba ki ye: «Li joh' la, u joh nɛ, u toke' uɔ ki ye: «Den' la, u bɔareh nɛ. U ti toke' u'tonsɔnl ki ye: «Tien nɛ' la, u teh nen nɛ.»

⁹ *Yesu cii' u'fɔbɔn nɔ ma nɔ, ni cuo' wɔ miyɔkm, nɛ u jibe' ki liike' linigol la pɛ u'bo nɔ ki ye: «N tokeh nɛ nɛ, ma laan laa' mie ya tekjim ya tunbu Israyel yaab mɔnmɔn ni.» ¹⁰ Binib ba tuobe' *Yesu usɛn bɔ nɔ liebe' sojaciɛn nɔ den, ki laa' u'tonsɔnl nɔ faake'-a.

Yesu mekre' ukpopii uba ya bijɛ

¹¹ Lidaali liba nɛ *Yesu joh udu uba bɔ, bi yih wɔ Nayinn, ki toke nin u'panpaankaab nin binib ligol. ¹² U ti tuo wɔ ri kɔ udu nɔ ni, nɛ ki laa' ukpopii uba ya bubaabk kpo' bi tuke ki joh kukaaku bɔ, nɛ udu nɔ ya nib pɛ ka dindin. ¹³ Yonbdaan laa' ukpopii nɔ ma nɔ, nɛ ki muo' wɔ micɛckm, ki toke' wɔ ki ye: «Ji la muɔh», nɛ ¹⁴ ki cuon' ki nekni ikɛlien, ki tende' u'nuɔ ki mɛ' yɛ. Binib ba tuke utenkpii nɔ sere', nɛ u ye: «Unaciɛn, n lienh sin nɛ, fii.» ¹⁵ U fii' ki kɛle', ki cin' ki lienh, nɛ *Yesu taa' wɔ ki de' u'naa. ¹⁶ Nɛn saan nɛ bujɛwaanbu cuo' bi'ke, nɛ bi pɛkeh Uwien ki teh: «Uwien ya fɔbɔnsɔkncien uba nɛ nɛn' ti'ni. Uwien nɛ baa' wɔ ri nɔmɔn u'nib.»

¹⁷ Nɛ bi tokeh *Yesu tien' na nɔ Sude ya tinfenm kɛ ni nin itengbaan ya kɛ nɛke Sude nɔ ni.

San wa siih binib Uwien ya nɔnm sɔn' u'panpaankaab Yesu saan

(Matie 11:2-19)

¹⁸ San wà siih binib Uwien ya ñunm nno ya panpaankaab jon' ki tí tóke' wò tigber nno ke. Ne u yin' bi'ni bile, ¹⁹ ki sòn' be Yonbdaan saan, be ní tí niire wò kí ye wòn ne yé wà li baa* ní nno bii bi li guure utò ne?

²⁰ San ya panpaankaab nno baa' *Yesu saan ne ki tóke' wò ki ye: «San wà siih binib Uwien ya ñunm nno ne sòn' te a'saan tí lá niire ñe» ki ye: «Sin ne yé wà li baa ní nno bii tí li guure utò ne?» ²¹ U ya yo ki laa' *Yesu cèreh biwienb bà yebe faakreh, ki cèreh iwòb cuonh, ki ñuòh isenpol binib saan, ki likreh ijùòh ì yebe; ²² ne ki tóke' San ya panpaankaab nno ki ye: «Lìebe men kí tí tóke San ni laa' nà nin ni cii' nà: ijùòh likreh, iwòb cuonh, ijend lùoreh, igbaan ciih, bitenkpiib mekreh, ne bijiinb ciih tigbèamònmònt. ²³ Wà ña tùre' Uwien ya sen min bo la, Uwien ya mòmne te u'bo.»

²⁴ San ya panpaankaab lièbe' uyo wà nno, ne Yesu cin' ki tókeh linigol San ya gber ki teh: «Ni là jon' kupenpelku ni ní tí liike ba? Ni là jon' ní tí liike limuònl là mitafaam jengeh lè ne-ee? ²⁵ Ni nín là jon' ní tí liike ba? Ni là jon' ní tí liike unil wà guo tikpelcèamònmònt ne-ee? Binib bà guoh tikpelcèamònmònt, ki te liwiel ni nno kòh biberb den ne. ²⁶ Tò, ni nín là jon' ní tí liike ni le bonn ne? Ni là jon' ní tí liike Uwien ya ñòbonsòknl ne-ee? N tókeh ne imòn ne, u cèn' Uwien ya ñòbonsòknl mòmne. ²⁷ Kime wòn San bo ne ní kele' *Uwien ya gbònkú ni ki ye: «Liike, n li sòn n'tond wò ní liere ñe, kí lá tùre a'sen.»

²⁸ «N tókeh ne ne, ba laan maa' nil uba, u cèn' San. Ama unil wà yé uwaal Uwien ya bel ni cèn' wò.»

²⁹ «Udu ya nib ke, haali nin bilènpotekb ke cii' San ya gber, ki bende' ki ye Uwien yé ugbèamòndaan, ne ki cèrè' u sii' be Uwien ya ñunm. ³⁰ Ama Farisienmbe nin bà ben yiko mòmòmne ña tuo' u sii' be Uwien ya ñunm. Nen ne wuòn' ki ye bi yé' Uwien yé nà.»

³¹ Yesu tí len' ki ye: «N nín li taa ba kí nenge fenfenno ya nib-i? Bi naan ba? ³² Bi naan ten mubumu ne ke kidaak ni kí jeleh, ki tókeh mu'tomu ki teh:

«Tí piebe' ne liwol, ne na ñòn' cièk.

Ti gèn' ikuyuon, ne na muò'»

³³ Kime San wà siih binib Uwien ya ñunm baa' ki kùò tijier tubambe, ka ñuh daam, ne ni ye usenpol ne ñaake wò. ³⁴ Unil ya Bijè baa', ki jinh ki ñuh, ne ni ye: «Liike men uje wuò yé ufònfuòb ne ki ye udeyibl, ki jòreh nin bilènpotekb nin bibierdenb.» ³⁵ Ama binib bà ke tuo' Uwien ya yenfuom ne ben mí mòn ki kpè ma bo.»

Upii uba kpicke' Yesu

³⁶ Lidaali liba ne Farisien uba yin' *Yesu wò ní baa kí lá jí u'den, ne u jon' Farisien nno den, ki tí ke ki jinh. ³⁷ Upiisònsònd uba mò là te udu nno ni. U cii' *Yesu te Farisien nno den ki jinh, ne ki tuke ní lefina uba alabaat† u dingl ni, ³⁸ kí baa' kí lá sere' *Yesu ya puoli bó u'taan saan, kí muòh, u'nunsiir luh *Yesu ya taan bo, kí sèkndeh yè, ne u taah u'yur kí ñmireh yè, kí bibeh yè, kí taah lefina nno kí faanh yè. ³⁹ Farisien nno laa' nno ma nno, ne ki maale' u'yenn ni ki ye: «Uje wuò bi yé *Uwien ya ñòbonsòknl la, u bi li bende upii wà miekeh wò nò yé udaan wà. U bi li bende kí ye u yé usònsònd ne.»

⁴⁰ Ne *Yesu tóke' Farisien nno ki ye: «Simòn, n ñmòbe tigber tuba ní tóke ñe.» Ne u ye: «Len n'cènbaa» ⁴¹ Ne *Yesu ye: «Uje uba ne kpènde' binib bile ilike. U kpènde' uba milikbim itur kòbiinun, ki kpènde' utò milikbim itur piinun. ⁴² Bi'ke bile ña ní fre kí pè wò ma nno, ne u cèbe' be bi'fèn. Bijeb bile nno ni, u le li yé ulikdaan nno kí cèn' utò.» ⁴³ Ne Simòn jiiin' wò ki ye: «N maale' ki ye wà ya fènl yebe nno ne li yé wò kí cèn'.» Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «A tóke' bù te.»

⁴⁴ Ne kí pèkre' upii nno bó, kí tóke' Simòn ki ye: «A laa' upii wuò-oo? N kòn' ní a'den ma ña de' ñunm be ní sàkre n'taan, ama upii wuò wòn, u taa' u'nunsiir ne kí sèkn' yè, kí taa' u'yur kí ñmimire' yè. ⁴⁵ Ña lòkn' nni ama n tí kòn' ní ma wòn ña daan n'taan ya bibm haali nin fenfenna. ⁴⁶ Sin ña taa' kpòm mòmne kí fàan' n'yul, ama wòn taa' lefina ne kí fàan' n'taan.

⁴⁷ Nen bo, n tókeh ñe ne, n fèrè' wò u'biere ì yebe ma nno, ne cèrè' u yé nni kí gbien', kime unil wà n fèrè' wò ibiere waamu la, udaan mò yé nni waamu ne.» ⁴⁸ Nen saan ne u tóke' upii nno mò ki ye: «N fèrè' ñe a'biere.» ⁴⁹ Ne wòn nin binib bà jinh nno maaleh bi'yenn ni ki teh: «Uje wuò yé ñme ne, kí tí fèreh binib bi'biere?» ⁵⁰ Ne *Yesu tóke' upii nno ki ye: «A'tekjim ne ñmien' ñe. Li joh nin uyenduon.»

8

Yesu ya tondb nin bipiib biba piereh wò

¹ Ni ya puoli bó ne *Yesu joh iducèncen nin iduwawaale ni, kí kpaandeh Uwien ya bel ya gbèamònmònt, ne u'tondb piik nin bile nno pè u'bo. ² Bipiib bà u là cèrè' bi faake' nin u là ñòrè' bà saan isenpol nno mò pè u'bo. Ben si: Mari wà bi yih wò Madelenn nno, *Yesu là

* 7:19 Liike Matie 11:3. † 7:37 Liike Matie 26:7.

høre' isenpol ilole wən saan ne³ nin Herod ya tonsənb ya cien Kusa ya po Sann nin Susann nin bipiitəb ligol, ne bi'ke taah bi'bont ki toreh wən nin u'tondb.

Wə plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm
(Matie 13:1-9; Mark 4:1-9)

⁴ Tə, binib nən' nī idu ke ni, ki baa' *Yesu saan, ki taan' ki tien' linigocienl, ne u pən' be mikpenjenm ki ye: ⁵ «Ukpaal uba ne là jon' wə rī tī plè tibonbuor ya bim. U plèh ma nno, miba lu' usengbe, ne binib tete' mi'bo, ne inuən baa' ki là jin' mè. ⁶ Mitəm lu' kutentiəku bo, ki pən'. Ni'saan ŋa songe ma nno, ne mīpiəm nno kuore'. ⁷ Mitəm mə lu' kujegorku ni, ki pən'. Ne mīpiəm nno nin kujegorku ke kpienh, ne kujegorku wəbn', ki ku' mè. ⁸ Mitəm mə lu' kitinmənənək bo, ki pən' ki kpere', ne ki lūon' kokobk.» *Yesu len' ki pukn' ki ye: «Wə ŋməbe litubl la, wə rī cii.»

Be tien' Yesu pəh binib mikpenjenm-i?
(Matie 13:10-17; Mark 4:10-12)

⁹ *Yesu ya panpaankaab niire' wə mikpenjenm nno ya tingi. ¹⁰ Ne u jiin' be ki ye: «Uwien ne cère' ninbi bende' u'bel ya gbəbəlkaar. Ama bitəb bən wən, nī yé mikpenjenm ne bi'bo ŋə ðe rī li likeh ka lenh, kī li cengeh ka ciih nī'tingi.»

Wə plè' tibonbuor ya bim ya kpenjenm ya tingi
(Matie 13:18-23; Mark 4:13-20)

¹¹ «Mikpenjenm nno ya tingi sə: tibonbuor nno yé Uwien ya gbər ne. ¹² Mibim mə lu' usengbe nno yé binib bə ciih Uwien ya gbər, usenpol bəareh ki là nendeh tū bi'fəl nī ŋə bi la teke Uwien kī jī kī ŋmərə ne. ¹³ Mibim mə lu' kutentiəku bo nno mə yé binib bə ciih Uwien ya gbər, ki teknh tū nin uyensonge, ama ka cərəh tū kpaakeh ŋaan bi'fəl nī ne. Bi teke' Uwien kī jin' nī wuəke' waamu, mibiikm tu' bə la, bi pək kī wīe Uwien ya sən ne. ¹⁴ Mibim mə lu' kujegorku nī nno mə yé binib bə ciih Uwien ya gbər ne ki cərəh uŋendun ya gbər nin lifaal ya yenmaale nin uŋendun ya ŋmaa wəbndeh tigbər nno ki cərəh ta foreh mənəm nī'fəl nī ne. ¹⁵ Mibim mə lu' kitinmənənək bo nno mə yé binib bə ya fəl bo mən, bi ŋməbe tigbəmənt, ki cengeh tigbər nno, ki taah tū ki blih bi'fəl bo, ki nīkndeh ki cərəh tū sən itūon ne.»

Yesu sureh binib be rī li cengeh u'gbər
(Mark 4:21-25)

¹⁶ *Yesu tī ye: «Uba ŋa rī sē frl kī taa lisenl kī cubn li'bo bii kī taa lè kī sien gado ya tingi. Ama u li taa lè kī tuən likpenkpenl bo ne ŋə bə ke kəh nī iden nī rī li lenh. ¹⁷ Kime bonn ŋa te ki buə ŋə ba lā li lē nē, gbər mə ŋa te ki buə ŋə ka lā li ŋe upaan bo. ¹⁸ Nən bo, liike mən nī'yul bo nin nī cengeh n'gbər ma bo, kime wə ŋməbe la, bi li de wə kī pukn, wə ŋa ŋməbe la, bi li tonde kī fie u maaleh kī teh u ŋməbe nā waamu nno mənən ne.»

Yesu ya naa nin u'ninjieb
(Matie 12:46-50; Mark 3:31-35)

¹⁹ *Yesu ya naa nin u'ninjieb baa' ki nuunh wə. Linigol te ma nno ne ba fre' ki kən' ki laa' wə. ²⁰ Ne bi take' wə ki ye: «A'naa nin a'ninjieb te saali kī yīe be rī lē ŋe.» ²¹ Ne u tōke' be ki ye: «N'naa nin n'ninjieb si binib bə ke ciih Uwien ya gbər ki teh tū ye ma bo ne.»

Yesu cère' kutafaaku ŋmile'
(Matie 8:18, 23-27; Mark 4:35-41)

²² Lidaali liba ne *Yesu nin u'panpaankaab kən' buŋerbu, ne u tōke' be ki ye: «Cère mən tī puore kī jo miŋuncienm ya gbaatəl bə.» Ne bi bure'. ²³ Bi te miŋunm bo kī joh ma nno ne *Yesu duən' kī gəh. Kutafaabiiku kuba pək kī fii' miŋunm bo, ki cərəh miŋunm fih kī kəh buŋerbu nno nī kī gbiekeh. Nī là yé kinunbənək ne bi'bo. ²⁴ Ne bi baa' kī lā finde' *Yesu kī take' wə ki ye: «Cənbaa, Cənbaa, tī bənh tī luo ne.» *Yesu finde', kī tien' kutafaaku nin iŋungbegbel nno bo. Kutafaaku go, iŋungbegbel nno lu' ne nī'ke ŋmile'. ²⁵ Ne u niire' u'panpaankaab kī ye: «Nī lē nī'tekjim-i?» *Yesu tien' nā nno cuo' bə miyək, kī cuo' bə bujəwaanbu, ne bi niireh tək ki teh: «U cinbe kī yé bə ya nitunbu sə nə? U tengeh kutafaaku nin miŋunm mənən bo, ne nī'ke boh wə.»

Yesu høre' isenpol uje uba saan
(Matie 8:28-34; Mark 5:1-20)

²⁶ Bi tī baa' Gerasa yaab ya tinfenm nī. Mitinfenm nno kuo Galile ya ŋunciem ne. ²⁷ *Yesu ŋeh buŋerbu nī uyo wə nno, ne mitinfenm nno ya je uba cende' wə. Isenpol ne là ŋaake wə. U cuonh upuntenge nī wuəke', ka jī te den, kī kə bi subeh bitenkpiib tijəlulnt tā nī nno nī. ²⁸ Uje nno laa' *Yesu ma nno ne kī gbaan' u'nintuali, ne isenpol nno cère' u wuure' ufaa bo kī ye: «Yesu, Uwien wə ŋa ŋməbe Nacento ya Bijə, min nin sin tu lē ne? N gbāanh ŋe ne, la jənde nni.» ²⁹ Yesu tōke' usenpol nno kī ye wə rī siere kī dāan uje nno ma nno ne cère' u len' nno.

Usenpol nno cuo' uje bugben ni wuake'. Bi la kuandeh wo mugbiemu, ki luh wo tikudokr, u la jo niba saan ne, ama u cienh tikudokr nno ne ki koh mugbiemu nno. Usenpol nno tukeh wo ki joh nib na te na saan ne. ³⁰ *Yesu niire' wo ki ye: «Bi yih ne ba?» Ne u ye: «Bi yih nni Ligol ne.» Isenpol naake wo ki yebe ma nno ne cere' u ye nno. ³¹ Ne isenpol nno gbaan' *Yesu ki ye u la wohn ye, ye ri jo kubuoku* kua ri ka nmobe bien nno ni.

³² To, fangambe biba mo la te ligbengbenl bo ki yebe ka dindin, bi kpaah be. Isenpol nno gbaan' *Yesu ki ye wo ri cêbe ye, ye ri jo ki ti ko fangambe nno. U tuo', ³³ ne i daan' uje nno, ki jon' ki ti kon' fangambe nno. Ne fangambe nno ke sen' ki tinde' ligbengbenl nno, ki ti lu' minunm ni ki luo'.

³⁴ Ba kpaah fangambe nno laa' na tien', ne ki sen' ki jon' udu ni nin idugbaan, ki ti toke' binib tigber nno. ³⁵ Ne bi nen' ki joh be ri ti liike na tien'. Bi ti baa', ki laa' uje wa isenpol daan' wo nno ya yenn jire' u ke *Yesu saan, ki guo, ne bujawaanbu cuo' be. ³⁶ Binib ba la te ni'saan ki laa' tibont nno ke tentien' ma bo nno toke' be *Yesu cere' uje nno faake' ma bo. ³⁷ Ne bujawaanbu cuo' Gerasa ya tinfenm yaab ke ceen. Nen ne cere' bi toke' *Yesu ki ye wo ri jende bi'saan. *Yesu liebe' ki kon' buñerbu, wo ri bure, ³⁸ ne uje wa isenpol daan' wo nno gbaan' wo ki teh wo ri cere' wo ri paan u'bo, ne *Yesu na tuo', ki toke' wo ki ye: ³⁹ «Liebe ki kun ki ti toke binib Uwien tien' na ke ki de' ne.» Ne u bure', ki cuonh udu ni ni'ke saan, ki tokeh binib *Yesu tien' na ke ki de' wo.

Yesu cere' upii uba faake', ki mkre' kibupik kiba mo

(Matie 9:18-26; Mark 5:21-43)

⁴⁰ *Yesu liebe' ki baa' minuncienm ya gbaatol, ne linigol teke' wo, kime bi'ke la gu wo ne. ⁴¹ Ne *Sufmbe ya taanl ya duku ya cien uba, bi yih wo Yayirus, baa' ki la gbaan' *Yesu ya nintuoli, ki gbaan' wo ki ye wo ri den u'den, ⁴² kime u'bubaabk ne bun, ki behn ke ri kpo; ki nmobe ibin piik nin ile ne. Ne *Yesu paan' u'bo ki bure'.

U joh ma nno ne linigol pe u'bo ki pebeh wo, wa ji ti freh ki fuoreh. ⁴³ Upii uba mo te ni'saan, ki laa' tifer ibin piik nin ile ta gben'. U jon' daktiembe saan, ki nende' u'like ki ti gben'. Uba na fre' ki buu' wo. ⁴⁴ U baa' *Yesu ya puoli bo, ki la me' u'wengolkaar ya ngben, ne u'fer nno pak ki gben' i ya taan bo. ⁴⁵ Ne *Yesu niire' ki ye: «Nme me' nni?» Bi'ke nie' ki ye ba me' wo ma nno ne Pier toke' wo ki ye: «Cenbaa, linigol la guon' ne no ne pebeh ne.» ⁴⁶ Ne *Yesu ye: «Unil uba me' nni, kime n laa' mituom miba nen' nni.» ⁴⁷ Upii nno laa' wa ri fre ki bole, bujawaanbu cuo' wo, u'gbenent joh, ne u baa' ki la gbaan' *Yesu ya nintuoli, ki toke' wo binib ke ya nun bo, na cere' u me' wo nin u faake' i ya taan bo ma bo. ⁴⁸ Ne *Yesu toke' wo ki ye: «N'bise, a'tekjim ne nmien' ne. Li joh nin uyenduan.» ⁴⁹ *Yesu laan te ki lienh ne unil uba nen' Yayirus donbo ki la tuobe' be usen ni, ki toke' Yayirus ki ye: «A'bise kpo'-a! La ji ri li nmobe Cenbaa yennaabe.» ⁵⁰ *Yesu ci' bi len' ma bo, nin nen ke jo u toke' Yayirus ki ye: «La fenge, teke nni ki ji baba, u li nmere.»

⁵¹ *Yesu ti baa' Yayirus den, ne ka cere' binib ke paan' u'bo ki kon'. U cere' Pier nin San nin Saak nin kibupik nno ya naa nin ki'baa baba ne paan' u'bo ki kon'. ⁵² Binib ba ke te ni'saan nno muoh ki'kuum bo ne ki kpiendeh. Ne *Yesu toke' be ki ye: «La ji muoh men, ka kpo', ki goh ne.»

⁵³ Ne bi leh Yesu, kime bi ben ki ye kibuk nno kpo'-a! ⁵⁴ *Yesu cuo' ki'nuo, ki toke' ke ki ye: «N'buke, fii.» ⁵⁵ Ne ki'naank liebe' ni i ya taan bo, ki fii' ne *Yesu ye be ri de ke tijier ke ri ji. ⁵⁶ Ni cuo' ki'naa nin ki'baa miyokm, ne *Yesu kpekpe' bi'bo ki ye bi la toke nil na tien' no.

9

Yesu san' u'tondb piik nin bile

(Matie 10:5-15; Mark 6:7-13)

¹ *Yesu taan' u'tondb piik nin bile, ki de' be mituom nin usen be ri li nuoh isenpol ke ya bol binib saan, ki li buuh iwien. ² U san' be, be ri li tokeh binib Uwien ya bel ya gber, ki li buuh biwienb, ³ ne ki toke' be ki ye: «Ni joh la, ni la tuke bonn. Ni la tuke gben, ki la tuke kol, ki la tuke jier, ki la tuke like, ki la tuke luer ile mo. ⁴ Ni ti baa' iden ya ke bi teke' ne la, ni li te nen saan ki ti baa lidaali la ni li siere udu nno ni. ⁵ Udu wa ya nib na teke' ne la, ni kpaapaare ni'taan ya tengunku* ki wie ne, ki siere. Nen ne li ye ni'saan ya nib bo kudieku.» ⁶ To, bi bure', ne ki joh idu ni, ki tokeh binib tigbemant, ki cereh biwienb faakreh ni'ke saan.

Herod nuunh wo ri bende Yesu ye udaan wa

(Matie 14:1-12; Mark 6:14-29)

* 8:31 Sufmbe la maaleh ki teh kubuoku kuba ne te bi pekndeh len isenpol ki gu lidaali la Uwien li bu ye tibuur. * 9:5 Sufmbe bo ki kpaapaare itaan ya tengunku ya tingi si: na ke ji tu unil la, na ye uba yaar, ni ji ye u'yaar ne.

⁷ Gobina Herod cii' bi lienh *Yesu teh tibont tà ke nno bó, ne ka ben u li maale kí ye bà. Kime biba lienh ki teh: «San wà là siih binib Uwien ya ñunm nno ne mekre'»,⁸ bitòb lienh ki teh: «Eli ne liebe' ní», bitòb mɔ lienh ki teh: «Uwien ya ñbonsɔknb bà là te uyo bo nno ya uba ne mekre' ki liebe' ní.»⁹ Ne Herod ye: «Min bugben ne là cère' bi tükre' San ya yul-a! N cii' bi lienh wà mɔ bó nɔ, u mɔ yé ñme ne?» Ne ki nuunh wɔ rí le Yesu.

Yesu jin' linigocienl liba

(Matie 14:13-21; Mark 6:30-44; San 6:1-14)

¹⁰ *Yesu ya tondb liebe' ní, ki lá tóke' wɔ bi tien' ná ke, ne u taa' be ki jende' bi tí te bi' baba Betsayida ya du bó ya kele. ¹¹ Inigol nno cii' u bure' ma nno ne ki paan' u'bo. *Yesu teke' be, ki tókeh be Uwien ya bel ya gber, ne ki buuh bi' ni bà yé biwienb.

¹² Uwien behn wù rí lu, ne u' tondb piik nin bile nno nekn' wɔ ki tóke' wɔ ki ye: «Ti te ñien ña te ná saan ne, cère linigol lie rí jo idu bó, kí tí nuun tijier nin gɔgɔbùol.»¹³ Ne *Yesu ye: «Ninbi bugben, de be men be rí ji.» Ne bi ye: «Ti ñmɔbe kponɔ urjun nin ijen ile baba ne, tí bugben ne ña nin jon' kí tí de' tijier kí lá de' bie ya nib ke ña rí la.»¹⁴ Bijeb lá li baa ten itur injun. Ne *Yesu tóke' u' panpaankaab ki ye: «Cère men linigol nno rí kèle tingi ní, ické ické binib pinjun injun.»

¹⁵ Ne bi cère' bi' ke kèle' nno. ¹⁶ Ne *Yesu yuure' kponɔ urjun nin ijen ile nno, ki yaare' ki liike' paaki, ki faare' Uwien tu'bo, ki kaku', ki taa' ki de' u' panpaankaab be rí gbiire linigol nno. ¹⁷ Bi' ke ñmɔn' ki gbo', ne bi tantaan' tijenjent tà sien' nno, ki gbien' ikpencub piik nin ile.

Pier ye Yesu yé Uwien ya Nigendke Kristo ne

(Matie 16:13-19; Mark 8:27-29)

¹⁸ Lidaali liba ne *Yesu jende' kí tí kàareh, ne u' panpaankaab te u' saan. U niire' be ki ye: «Inigol lienh kí teh n yé ñme ne?»¹⁹ Ne bi jii' wɔ ki ye: «Biba lienh kí teh a yé San wà siih binib Uwien ya ñunm nno ne, bitòb lienh kí teh a yé Eli ne, bitòb mɔ lienh kí teh Uwien ya ñbonsɔknb bà là te uyo bo nno ya uba ne mekre' ki liebe' ní.»²⁰ Ne u niire' be ki ye: «Ninbi nin teh n yé ñme ne?» Ne Pier jii' wɔ ki ye: «A yé Uwien ya Nigendke Kristo ne.»²¹ Ne *Yesu tũare' kí kpekpe' bi'bo kí ye bi lá tóke tú nil.

Yesu len' u'kuum nin u'mekrm bó

(Matie 16:24-28; Mark 8:30-9:1)

²² Yesu tóke' be ki ye: «Ni kpe Unil ya Bijé rí ji ijend kí gbien ne. *Sufmbe ya ciɛnb nin bitòtuɔrciɛnb nin *Yiko ya wɔnwɔknb li wiɛ u' gber, kí ku wɔ, ne wienta daali wɔ rí mekre bitenkpiib ní.»

²³ Ne kí tóke' bi' ke ki ye: «Unil yíe wɔ rí paan n'bo la, u lá tange u'ba. Wɔ rí li yuunh u' dɔpɔnpon daan ke daan kí bukeh kí paakeh n'bo. ²⁴ Kime wà ke yíe wɔ rí fie u' miel lá, wɔn ne li kpo kí juore fɛnm. Ama wà ke li tuo kí kpo min bo nno, wɔn ne li ñmere. ²⁵ Unil laa' urjendun wuu ní ya bont ke ño kí tí lu' limiel lá, u laa' be ya kpele? ²⁶ Unil ye min nin n' gber ñmɔbe wɔ ife lá, uyo wà Unil ya Bijé lá li baa ní kí li ñmɔbe wɔn nin u' Baa nin u' tondb ya kpíeke nno, udaan mɔ li ñmɔbe wɔ ife ne. ²⁷ N tókeh ne imɔn ne, ninbi bà se niɛ saan nɔ ya biba li le Uwien ya bel ne kí yaan kí kpo.»

Yesu ya gbenent lèbre'

(Matie 17:1-8; Mark 9:2-8)

²⁸ *Yesu len' kí gben' ma nno, iwien iniin gèbre', ne u taa' Pier nin San nin Saak, kí don' lijuál liba bo wɔ rí tí kàare. ²⁹ U tí te kí kàareh ma nno ne u' nun bó lèbre', u' wengolkaar pende' kponkpon, kí dɔnbeh inun bó. ³⁰ Ne bi laa' bijé bile u' saan bi tókeh tigber. Moyis nin Eli ne. ³¹ Bi' mɔ windeh tein. Bi tókeh wɔ u li kpo Jerusalem ní ma bo ya gber ne. ³² U ya yo kí laa' migùɔnm ñɔnde' Pier nin u ya tɔb, ne bi dɔ kí gɔh. Bi finde', ne kí laa' *Yesu windeh kí dɔnbeh inun bó, kí laa' bijeb bile nno se u' saan. ³³ Uyo wà, bijeb nno ye be rí siere *Yesu saan nno, ne Pier tóke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, tí te niɛ saan ma nɔ ní mɔn ne. Cère tí pɔ ininbon† ita, sin liba, Moyis liba, Eli mɔ liba.» Pier len' nno, kime wa ben u li len kí ye bà ne.

³⁴ U lienh nno u' ñɔbu ña laan lu', ne kutewɔlgbɔnku kuba baa' kí lá pibn' bi'bo. Kù pibndeh bi'bo uyo wà nno ne bujewanbu cuo' Pier nin u' tɔb nno. ³⁵ U ya yo ne bi cii' unieke uba bó kutewɔlgbɔnku nno ní u ye: «N' Bijé sɔ nɔ, n gènde' wɔn ne. Li cengeh men u' bɔ.»³⁶ Unieke nno tí ñmile' uyo wà nno, bi laa' *Yesu baba ne ji se. Ne bi bóle' tigber nno bi'ba ya bùol, ka tuo' kí tóke' nil bi laa' ná nno u ya yo.

Yesu ñore' usenpol kibuk kiba saan

(Matie 17:14-18; Mark 9:14-27)

³⁷ Kutaaku faa', ne bi jii're' ní lijuál nno bo. Ne linigocienl tuobe' *Yesu usen bó. ³⁸ Linigol nno ní uje uba wuure' kí ye: «Cɛnbaa, n gbáanh ñe ne, muɔ n' bije, kime u yé n' bubaabk

† 9:33 Liike Matie 17:4.

ne. ³⁹ Usenpol uba ne sàbe ki coh kè, ki cèreh kî ciikeh ki wuureh, ki'gbènent tereh, ku'insenjuku ñeh ki'ñòbu bó. Usenpol nno bungreh kè ki gbiekeh, ne ka wienh kè tonm. ⁴⁰ N gbáan' a'panpaankaab be ñ jòre usenpol nno ki'saan, ne ba fre'.»

⁴¹ Ne *Yesu ye: «Ninbi fenfennò ya nibe, na teke' Uwien ki jin', ki yé binib bà bre. N li wuàke ni'saan kî tí kpaan mila ne? N li ñmàbe sukule ni'bo kî tí kpaan mila ne? Ne ki tóke' uje nno ki ye: «Taa a'biye ní.» ⁴² Kibuk nno we ní uyo wà nno ne usenpol nno tí gbòbe' kè tingi ní, ki cère' ki tereh. Ne *Yesu tien' usenpol nno bo, ki buu' kibuk nno, ki taa' kè ki de' ki'baa. ⁴³ Ni cuo' linigol nno ke miyòkm ne bi lienh ki teh: «Uwien ñmàbe mituòm.»

Yesu tí len' u'kuum nin u'mèkrm bó
(Matie 17:22-23; Mark 9:30-32)

*Yesu teh ná nno beke' linigol nno ke, ne u tóke' u'panpaankaab ki ye: ⁴⁴ «Tòore kî cenge men n ye ní tóke ne ná nno. Ná ní taande bi li taa Unil ya Biye kî ñukn binib.» ⁴⁵ Ne ba cii' ní'tingi. Uwien ne bóle' nè ñò bi la bende. Ne ba kaabe' be ñ niire *Yesu ní'tingi mo.

Ñme yé unikpekpiék-i?
(Matie 18:1-5; Mark 9:33-37)

⁴⁶ *Yesu ya panpaankaab cin' ki nieh nin tób be ñ bende wà yé bi'ke ya cien ne. ⁴⁷ *Yesu ben bi'yennaale, ne ki taa' kibuk kiba ki sien' u'ba saan, ⁴⁸ ki tóke' be ki ye: «Wà ke teke' kibuk ten kie n'yel bo la, u teke' min ne. Wà ke teke' nni la, u teke' wà sòn' nni ní nno ne. Imàn, wà yé uwaal ní'ni la, wòn ne yé ní'ke ya cien.»

Wà ña nen ne la, u se ní'ciék bó ne
(Mark 9:38-40)

⁴⁹ Nen saan ne San tóke' wò ki ye: «Cenbaa, ti laa' unil uba u ñuòh isenpol binib saan a'yel bo. Wa pe a'bo ten tinbi ma nno ne ti pien' wò.» ⁵⁰ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «La ji ní pien wò men, kime wà ña nen ne la, u se ní'ciék bó ne.»

Samari yaab biba ña teke' Yesu

⁵¹ Uyo wà *Yesu li liebe kî dùò paaki bó nno nekn' ní. Ne u caan' ki ye u li jo Yerusalem ne, pèrm ña te len, ⁵² ne kî sòn' u'tondb be ñ liere usn. Bi bure' ki tí baa' Samari ya du uba ní, be ñ bonde kî li gu wò. ⁵³ Ama udu nno ya nib ña teke' wò, kime u joh Yerusalem bó ne. ⁵⁴ U'panpaankaab Saak nin San laa' nno ma nno ne ki tóke' wò ki ye: «Yonbdaan, a yie tí cère umu ní jüre ní kî lá wi be-ee?» ⁵⁵ Ne *Yesu jibe' kî liike' Saak nin San, ki kòn' nin be. ⁵⁶ Ne wòn nin u'panpaankaab siere' ní'saan, ki bure' udutó bó.

Binib bà yie be ñ paan Yesu bo ya gber
(Matie 8:19-22)

⁵⁷ Bi joh ma nno ne uje uba tóke' *Yesu ki ye: «A joh ná bó ke la, n li pe a'bo ne.» ⁵⁸ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Inek ñmàbe ifele, inuon mo ñmàbe titer, ama Unil ya Biye wòn ña ñmàbe u li kpòkn ná saan yul.» ⁵⁹ U tí tóke' utó mo ki ye: «Paan n'bo ní.» Ne u ye: «Yonbdaan, cèbe nni ní jo kî tí sube n'baa ñò kî liebe ní kî paan a'bo.» ⁶⁰ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Cère bitenkpiib ní li subeh bi'tòb. Sin wòn li joh kî tí li tókeh binib Uwien ya bel ya gber.»

⁶¹ Ne utó mo tí tóke' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, n li paan a'bo, ama cère ní kun kî tí cèbe n'den yaab ñò.» ⁶² Ne *Yesu tóke' u'mò ki ye: «Wà ke ña teke' Uwien ya tuonl tinòjer tule la, wa kpe wò ní sòn Uwien ya bel ní ya tuonl.»

10

Yesu sòn' u'panpaankaab pilole nin bile

¹ Ni ya puoli bó ne Yonbdaan *Yesu liebe' ki gènde' binib pilole nin bile*, ki sòn' be, bilele be ní liere kî jo wòn bugben li jo idu yà ke ni nno. ² Ne kî tóke' be ki ye: «Tijier ben' kî yebe, ama bà li taan tù ña yebe. Nen bo gbáan men ukpèdaan wò ní sòn bitonsònb be ní tí taan u'jier. ³ Li joh men. N sònñ ne ma nno, ní li te ten mupebumu ne te ikèr ya siik ní. ⁴ Ni la tuke likbu, kî la tuke kòl, kî la taa tacaan, kî la fuonde níl sen ní. ⁵ Ni kòn' iden yà la, ní kpie kî fuonde iden nno ya nib kî ye: «Li te men uyenduon ní.» ⁶ Unil te ní'saan ki nuunh uyenduon la, u li le ni'yenduon nno. Nno ña ní la, ni'yenduon nno li juore ni'yu ne. ⁷ Ní li te i ya den, kî la lèbre dento, kî li jinh kî ñuh bi dienh ne ná, kime utonsònl ke kpe be ñ li pèh wò ne. ⁸ Ni kòn' udu wà ní, bi teke' ne la, ní li jinh bi li de ne ná, ⁹ kî li buuh biwienb bà te ní'saan, kî li tókeh be kî teh Uwien ya bel nekn' be ñò. ¹⁰ Ama ní kòn' udu wà ní, ba teke' ne la, jo men binib taakeh ná saan kî tí tóke be kî ye: ¹¹ «Ní'du wuu ya tengunku kua mònòn tebn' tí'taan bo nò, ti pipre' kun ne kî wíe ní'bo. Ama ní nín li ben kî ye Uwien ya bel nekn' ne ñò.» ¹² *Yesu tí tóke' be kî

* **10:1** Bi kpie' ki kele' tigbant tà nno ya tuba ní bi ye binib pilole ne.

ye: <N takeh ne ne, lidaali la Uwien li bu binib tibuur nno, binib nno ya tudere li cen Sodam† yaab yu.> »

Idu ya na tuo' ki teke' Yesu ki jin'
(Matie 11:20-24)

13 *Yesu ti len' ki ye: «Korasinn yaabe, ni bre ni'bo. Betsayida yaabe, ni bre ni'mo bo. Kime ni laa' miyokm ya bont ta ni'buol no, Tir nin Sidon yaab mo bi la laa' tu la, bi bi tien' ten bi ke mikuum ne, ki pünpukn mifentem no ki wuon ki ye bi lèbre' bi'tetem ni wuoke'. 14 Lidaali la Uwien li bu binib tibuur nno, ni ya tudere li cen Tir nin Sidon yaab yu. 15 Ninbi Kapernawum yaabe, ni maaleh ki teh Uwien li duon ne paaki ne-ee? U li jiin ne kutenkpiiku ni ne.»

16 *Yesu take' u'panpaankaab ki ye: «Wà cengeh ni'gber la, u cengeh n'yaar ne. Wà nen ne la, u nen min ne. Wà nen nni la, u nen wà son' nni ni ne.»

Yesu ya panpaankaab pilole nin bile nno liebe' ni

17 *Yesu ya panpaankaab pilole nin bile nno liebe' ni nin uyensonge, ki take' wo ki ye: «Yonbdaan, isenpol monon tuonh ti'no bu bo ne a'yel bo.» 18 Ne u take' be ki ye: «N laa' *Satan cere' kutaaku bo ten utemknde ki la lu'. 19 Liike men, n de' ne mituom ni li taanh iwe nin inen bo, ki li nmobe mituom ki cen' unennend ya tuom ke. Bonn na ri ten ne. 20 La li poknh men isenpol tuo' ni'no bu bo ma nno bo, ama li poknh men Uwien kele' ni'yel paaki bo ma nno bo.»

Yesu ye won bo na ri la, uba na ri fre ki bende Uwien
(Matie 11:25-27; 13:16-17)

21 U ya yo ne *Mifuoñaanm cere' *Yesu ya yennm songe ceeen ne u len' ki ye: «Baa, sin kutaaku nin kitink ya Yonbdaan, a bo'le' tibont ta biyenfodenb nin bibenbenb nno, a taa' tu ki wuon' biwaab ne. Nen bo ne n pekeh ne. Imon, Baa, a yie ne ki tien' nno.»

22 *Yesu ti len' ki ye: «N'Baa ne taa' tibont ke ki nukn' nni. N'Baa na ri la, uba na ben min u'Bije ye udaan wa. Min u'Bije na ri la, uba mo na ben n'Baa ye udaan wa. Binib ba n yie' ki taa' n'Baa ki wuon' be nno mo ben u ye udaan wa.»

23 Ne ki jiebe' ki liike' u'panpaankaab, ki take' ben baba ki ye: «Ni'nunbu laa' na no, Uwien ya monm te ni'bo. 24 N takeh ne ne, *Uwien ya nobonsoknb nin biberb ligol la yie be ri le ni lenh na no, ne ka laa' ne. Bi la yie be ri cii ni ciih na no, ne ka cii' ne.»

Samari ya jnimon uba ya gber

25 Nen saan ne ba ben *yiko monmonn nno ya uba fii' ki sere' ki nuunh wo ri biike *Yesu ne ki niire' wo ki ye: «Uwonwokno, n li tien mila ki le limiel la na nmobe ghenm-i?» 26 Ne *Yesu niire' wo ki ye: «Be kele' *Yiko ya gbokku ni? A kaanh be len-i?» 27 Ne u jiin' wo ki ye: «Li yie a'Yonbdaan Uwien nin a'fel ke nin a'tetem ke nin a'tuom ke nin a'yennaale ke, ki li yie a'to mo ten a yie a'ba ma bo.» 28 Ne *Yesu take' wo ki ye: «A jiin' monmonn. Li teh nno ki le limiel la na nmobe ghenm.»

29 Ama u yie wo ri wuon ki ye u cuube ma nno, ne ki ti niire' *Yesu ki ye: «Jme ne nin ye n'to?» 30 Ne *Yesu take' wo ki ye: «Uje uba ne la nen' Yerusalem ki joh Seriko bo, ki ti lu' idukond ya nu ni. Idukond nno fie' u'went ke, ki ni' wo u ti behn wo ri kpo, ne i siere' ki daan' wo. 31 Nibonn yaam, utatuoke uba mo kpe u ya sen ki la leke' u'bo, ne ki lke' ki gèbre'. 32 Ni te pupuki, ne Lefi ya bol ya nil uba mo kpe u ya sen ki mo la leke' u'bo, ne ki mo lke' ki gèbre'. 33 Ama Samari ya nil uba mo la joh usen ki ti baa' ni'saan ki laa' wo, ne ki muo' wo micceekm ceeen. 34 U cuon' ki nek'n' wo, ki taa' midaam ma bi yih me fen nno ki sosokre' u'gben, ki taa' mikpom ki tentien' ye, ki taa' tikpelcer ki lolole' ye, ki taa' wo ki jekn' won bugben ya nuun bo, ki taa' wo ki jon' ticendur tuba saan, ki ti liike' wo. 35 Kutaaku faa' ne u nen' ilike ki de' ticendur nno ya daan, ki take' wo ki ye: «Liike nni wo. A nen' ilike ki pukn' yii bo la, n la liebe' ni la, min bugben ne li pe ne.» »

36 Ne *Yesu niire' wa ben *yiko nno ki ye: «A ya buol bijeb bita nno ni, jme ne yie wa lu' idukond ya nu ni nno?» 37 Ne u jiin' wo ki ye: «Wà muo' wo micceekm nno.» Ne *Yesu ye: «Li joh ki mo ri ti ri li teh nno.»

Yesu jon' ki ti fuonde' Mart nin Mari

38 *Yesu nin u'panpaankaab te usen ni ki joh ma nno ne ki ti baa' udu uba ni, ne upii uba teke' wo u'den, bi yih wo Mart. 39 U nmobe ninse uba, bi yih wo Mari. Mari nno baa' ki la kele' Yonbdaan *Yesu saan, ki cengeh u'gber. 40 Ama Mart won ya nun mon tijier ya tienm bo ne. Nen bo ne u kpiere' ni ki la take' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, n'ninse cebe' min baba ne itoon ne na teh ne niba? Take wo wo ri tore nni-a!» 41 Ne Yonbdaan take' wo ki ye: «Mart, Mart, a cere' a'nun mon tibont ta yebe bo ne, nen ne cere' a jieh. 42 Ama nibonn niba kpein ne ye nibonmnn. Mari won gende' nen ne. Uba na ri fie ne u'saan.»

† 10:12 Sodam ye uyo bo ya du uba ne. U'ni la teh ibiere ceeen ne.

11

*Yesu wɔkn' u'panpaankaab bi li kàareh ma bo
(Matie 6:9-13; 7:7-11)*

¹ Lidaali liba ne *Yesu te niba saan ki kàareh. U kàareh' ki tí gben', ne u'panpaankaab ya uba tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, San wà siih binib Uwien ya ñunm wɔkn' u'panpaankaab bi li kàareh ma bo ne, a'mɔ rí wɔkn te ti li kàareh ma bo.» ² Ne *Yesu tɔke' be ki ye: «Ni kàareh la, ní li teh:

«Tí'Baa,
cère binib ke rí li boh a'yel,
cère' a'bel rí baa ní,

³ Li dienh te daanl ke daanl ya wentunl ya jier.

⁴ Fère te tí'biere, kime tí'mɔ fèreh bà ke biih te nno ne.
La cère tí lu mibiikm ni.»

⁵ *Yesu tí take' be ki ye: «Tɛntɛn, ní'ni uba rí li ñmɔbe jɔ, ne u'jɔ nno rí baa u'den kuyɔku ya siik kí len kí ye: «N'jɔ, kpɛnde nni kpɔnɔ uta, ⁶ kime n'jɔ uba ne ñen' usen ki baa' n'den, ne ma ñmɔbe jier rí de wɔ.» ⁷ Ne u'jɔ nno rí jiin kuduku ni ki ye: «La ñmɔbe nni yenñaabe, min nin n'bumu ke duɔn' ki piin'-a, ma rí fre kí fii kí de ñe.» ⁸ N tɔkeh ne ne, wa rí fii kí de wɔ kujɔtieku bo mɔnɔn la, u li fii kí de wɔ u yie ná ke, u gbien' wɔ uyenñaabe ma nno bo. ⁹ Nen bo ne n tɔkeh ne, li mieh men, bi li pu ne; li nuunh men, ni li le; li ñih men kunagenku, bi li piire. ¹⁰ Kime wà ke mieh la, bi punh wɔ ne. Wà ke nuunh la, u lenh ne. Wà ke mɔ ñih kunagenku la, bi piireh ne. ¹¹ Ní'ni uba ya buk mie' wɔ ujen la, u li de kè uwɛ-ɛɛ? ¹² Bii kí mie' wɔ lijènl la, u li de kè unen-ii? ¹³ Ninbi bibiɛrdɛnb, ni ben ki dienh ní'bumu ná mɔn la, be li tien ní'Baa wà te paaki bó ña rí cère *Mifuɔñaanm rí jiere ní binib bà mieh wɔ mè nno bo!»

*Biba ye Yesu ñmɔbe Belsebul ya tuɔm ne
(Matie 12:22-30; Mark 3:20-27)*

¹⁴ Uje uba ne là te usenpol cère' u'lenl tebe. *Yesu ñɔre' usenpol nno u'saan, ne u ji freh ki lienh. Ní beke' linigol cɛɛn. ¹⁵ Ama bi'ni biba lienh ki teh u taah isenpol ya cien Belsebul ya tuɔm ne ki ñuɔh isenpol binib saan.

¹⁶ Bitɔb mɔ yie be rí biike wɔ, ne ki tɔke' wɔ ki ye wɔ rí tien miyɔkm ya bonn ná li wuɔn kí ye u'tuɔm ñen' Uwien saan ne. ¹⁷ Ama u ben bi'yennaale ma nno ne ki tɔke' be ki ye: «Libel là ke ya nib bore' tɔb ki kɔnh bi'ñmiel ni la, libel nno li juore fɛnm ne, ne lí'niib ya dur rí lulu tu'tɔr bo. ¹⁸ Ni lienh ki teh n taah isenpol ya cien Belsebul ya tuɔm ne ki ñuɔh isenpol binib saan bii ba? *Satan ya nib tɔh lituɔl bi'ñmiel ni la, u'bel li tien mila ka rí juore fɛnm-i? ¹⁹ Ni ye min taah isenpol ya cien Belsebul ya tuɔm ne ki ñuɔh isenpol binib saan la, ní'yaab taa' ñme ya tuɔm ki ñuɔh isenpol binib saan? Ní'yaab teh ma bo ne li wuɔn kí ye na ñmɔbe mɔn. ²⁰ Ama min taa' Uwien ya tuɔm ne ki ñuɔh isenpol binib saan. Nen ne wuɔn' ki ye *Uwien ya bel baa' ní ni'saan.

²¹ «Ufɛfaa bèle' u'jekɔnwɛnt, ki ke ki gu u'den la, niba ña rí tien u'faal. ²² Ama wà mɔ faa ki cen' wɔn pi' wɔ ki faake' nin wɔ la, u li fie u'jekɔnwɛnt tà u du tu'bo nno ke, kí fie u'faal mɔ kí gbigbiire binib.

²³ «Wà ke ña se n'ciɛk bó la, u nen nni ne. Wà ke ña taakeh ki toreh nni la, u kpiendeh ne.»

*Isenpol liebe' unil saan la, ní bre u'bo ma bo
(Matie 12:43-45)*

²⁴ «Usenpol siere' ki daan unil la, u cuonh ki lindah kupenpelku ni ne, ki nuunh u li kèle ná saan kí fuore. U tí luɔ' la, ne wɔ rí ye u li liebe kí tí ñekn u là siere' ki daan wà nno ne. ²⁵ U li liebe ní kí le bi túare' ki ñɛjɛre' u'kɔnkɔn nno, kí tien' tibonmɔnmɔnt len. ²⁶ Nen saan ne u li jɔ kí tí taa ní isenpol ilole yà bre ki cen' wɔn, i'ke rí là ñekn unil nno kí li te, kí cère wɔ rí juore fɛnm kí cen u là te mikpiɛkm ma bo.»

Uwien ya mɔnm li te binib bà bo

²⁷ *Yesu laan bie ki lienh, ne upii uba len' ufaa bo linigol nno ni ki ye: «Upii wà maa' ñe ki ñaan' ñe nno Uwien ya mɔnm te u'bo.» ²⁸ Ne *Yesu ye: «Binib bà cengeh Uwien ya gbɛr, kí boh tú nno, Uwien ya mɔnm te ben bo ne.»

*Bi yle Yesu rí tien miyɔkm ya bonn
(Matie 12:38-42)*

²⁹ Binib taakeh *Yesu saan ki yɛbreh, ne u len' ki ye: «Fɛnfɛnno ya nib bie yé bibiɛrdɛnb ne, ki nuunh be rí le miyɔkm ya bonn. *Uwien ya ñɔbonsɔknl Sonas ya yɔkm ya bonn baba ña ní la, ba jí li le yɔkm ya bontɔnn niba. ³⁰ Uwien là tien' Sonas ná nno là yé kudieku ne Ninif

* 11:11 Bi kpie' ki kele' tigbɔnt tà nno ya tuba ni ní kele' ki ye: Ní'ni uba ya buk mie' wɔ kpɔnɔ la, u li de kè litenl-ii?

yaab bo. Nnɔ nɛ, u li tien Unil ya Bijɛ nà nnɔ mɔ li yé kudíeku fɛnfɛnnɔ ya nib bo. ³¹ Uwien li bu binib tibuur lidaali là nnɔ, Seba ya piiber li fii kí biin fɛnfɛnnɔ ya nib, kímɛ u là ñɛn' ní fɔnfɔkm nɛ wɔ rí lá cenge Salomɔn ya yɛnfɔgɛr. Ama unil uba te niɛ saan nɔ kí cɛn' Salomɔn. ³² Uwien li bu binib tibuur lidaali là nnɔ, Ninif ya nib mɔ li fii kí biin fɛnfɛnnɔ ya nib, kímɛ Sonas là tɔke' bɛ Uwien ya gbɛr, nɛ bi lèbre' bi'tetem. Ama unil te niɛ saan nɔ kí cɛn' Sonas.»

Inun yé tigbenɛnt ya frl nɛ
(Matie 5:15; 6:22-23)

³³ «Uba ña rí sɛ frl kí taa lè kí bɔle bii kí taa kusɛnku kí cubn li'bo, ama u li taa lè kí tuɔn likpɛnkɛnl bo nɛ ñɔ bɔ kɛ kɔh ní iden ni rí li lɛnh. ³⁴ A'nunbu yé a'gbenɛnt ya frl nɛ. A'nun mɔn la, a'gbenɛnt kɛ te kuwenwenku ni nɛ. A'nun ña mɔn la, a'gbenɛnt kɛ te licinñunl ni nɛ. ³⁵ Nɛn bo, fiin kí liike kuwenwenku kua te a'bo nnɔ la li yé licinñunl-a! ³⁶ Kuwenwenku wendeh ñɛ, ka sɛn' niba saan la, a'gbenɛnt kɛ te ku'ni nɛ. Ni te tɛn lifrl là wien cɛɛn nɛ wendeh ñɛ.»

Yesu biin' Farisiɛnmɛ nin Yiko ya wɔnwɔknɔ
(Matie 23:1-36; Mark 12:38-40)

³⁷ *Yesu len' kí gben', nɛ Farisiɛn uba yin' wɔ wɔ rí baa kí lá ji u'den, nɛ u jon' Farisiɛn nnɔ den kí tí kɛ kí jinh. ³⁸ Farisiɛn nnɔ laa' *Yesu jinh ka nire' kí paan' iyaajɛbok ye ma bo, nɛ ní cuo' wɔ miyɔkm. ³⁹ Nɛ Yonbdaan tɔke' wɔ kí ye: «*Farisiɛnmɛ, liike mɛn ni naan ma, ni ñikndeh kí cɛndeh isɛn nin tiyer ya puoli nɛ, ama inasuyɛnmaale nin mibiɛrm nɛ gbe ni'fɛl ni. ⁴⁰ Ijor ninbi, na ben kí ye Uwien wá ñɛn' tibont tà ni lɛnh tú nnɔ, wɔn nɛ tien' unisaal ya fɛl mɔ-ɔɔ? ⁴¹ Nɛn bo, taa mɛn ni ñmɔbe tibont tà, kí pu bijiinb ñɔ ni'bont kɛ la li ñmɔbe jɔknt.

⁴² «Ninbi *Farisiɛnmɛ, ní bre ni'bo, kímɛ ni gbiinh ni'ningo wɔ ní gɔnt nin ni'kpinfɛtor bolm piik nɛ, kí taah miba kí dienh Uwien, ama ka tɔnge ní li cuube, ka yíe Wien mɔ. Ni bi li teh nɛn nɛ, kí la sunde tibontɔr tà sɛn' nnɔ mɔ bó.

⁴³ «Ninbi *Farisiɛnmɛ, ní bre ni'bo, kímɛ ni yíe ní li kaah binikpɛkpiɛkb ya kánkáan nɛ itáan ya dur ni, kí yíe binib rí lí gbaandeh kí fuondɛh nɛ mudaamu ní. ⁴⁴ Ní bre ni'bo, kímɛ ni naan ikul ya bere' nib ña jí lɛnh yé, kí cuonh kí taanh i'bo ka bɛn nɛ.»

⁴⁵ Nɛ bɔ bɛn *yiko mɔnmɔnm nnɔ ya uba tɔke' wɔ kí ye: «Uwɔnwɔknɔ, a lienh nnɔ ma nɔ, a sukreh tí mɔ nɛ-a!» ⁴⁶ Nɛ *Yesu ye: «Ninbi bɔ bɛn *yiko mɔnmɔnm nnɔ, ní bre ni'mɔ bo, kímɛ ní cɛrɛh binib tɔkeh itukkɛkpiɛk nɛ ka toh ni'bugbɛn rí taa ni'nɔbil mɔnɔn kí mɛ yé.

⁴⁷ Ní bre ni'bo, kímɛ ní mɛh *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ bɔ lá te uyo bo nnɔ ya kul nɛ, kí sunde'-a kí ye ni ya yaaɛb nɛ lá ku' bɛ. ⁴⁸ Ní teh ná nɛ wɔngɛh kí teh ni tuo' ni'yaaɛb lá tien' ná nnɔ nɛ, kímɛ bi lá ku' *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ, nɛ ninbi jí mɛh bi'kul. ⁴⁹ Nɛn bo nɛ Uwien len' nin miyɛnfuom kí ye: «Ní sɔn n'ñɔbonsɔknɔ nin bitondb bi'saan. Bi lí ku bi'ni biba kí jɛnde bitɔb.» ⁵⁰ Nɛn nɛ lí cɛrɛ Uwien rí dɛrɛ fɛnfɛnnɔ ya nib ya tub haali uɛndun ya cincinyo bi lá ku' *Uwien ya ñɔbonsɔknɔ bɔ kɛ nnɔ bo kí lá tu fɛnfɛnnɔ, ⁵¹ kí cin Abel, kí tí baa' Sakari, wá bi lá ku' wɔ Uwien ya duku ya luo bo nnɔ. N tɔkeh nɛ imɔn nɛ, Uwien lí dɛrɛ fɛnfɛnnɔ ya nib ya tub binib nnɔ kɛ ya kuum bo.

⁵² «Ninbi bɔ bɛn *yiko mɔnmɔnm nnɔ, ní bre ni'bo, kímɛ na dienh nib sɛn bɛ rí bɛnde Uwien. Ninbi ña pɛ Uwien ya sɛn bo, nɛ kí piendeh binib bɔ yíe bɛ rí paan u'bo nnɔ mɔ.»

⁵³ *Yesu ñɛn' uyo wá nnɔ, nɛ *Yiko ya wɔnwɔknɔ nin *Farisiɛnmɛ taa' u'bo ubenpiebe nɛ kí niireh wɔ iniire tigbɛr kɛ ya bol bo, ⁵⁴ kí nuunh bɛ rí dɛle kí cuo wɔ u'lenm ni.

12

Li bɛn mɛn inuɔn ilele ya nib bó
(Matie 10:26-27)

¹ U ya yo nɛ binib itur itur taan' *Yesu saan, haali kí tí pɛbeh tɔb. Nɛ *Yesu cin' kí tɔkeh u'panpaankaab kí teh: «Li bɛn mɛn *Farisiɛnmɛ ya kɔnɔ ya ñɔke bó, bi yé inuɔn ilele ya nib nɛ. ² Niba ña te kí buɔ ñɔ ka lá lí nɛ upaan bo. Tigber tuba mɔ ña te kí juore' kí lí buɔ ñɔ ba lá lí bɛnde tú. ³ Ní len' ná kɛ licinñunl ní la, bi lí ciú nɛ kuwenwenku ní nɛ. Ní bunbe' ná litubl ní kudubenku bó nnɔ, bi lí kpaandɛ nɛ kuduku ya paaki nɛ.»

Li fɛnge mɛn Uwien baba
(Matie 10:28-31)

⁴ «Ninbi bɔ yé n'jɔtieb nnɔ, n tɔkeh ninbi nɛ: la fɛnge mɛn bɔ kuuleh tigbenɛnt, ka jí lí frɛ kí tien niba kí pukn. ⁵ Ní lí wuɔn nɛ udaan wá ní kpɛ ní lí fɛnge wɔ. Lí fɛnge mɛn Uwien. Wɔn nɛ lí frɛ kí cɛrɛ ní kpo nɛ kí ñmɔbe mituɔm wɔ rí taa nɛ kí wíɛ umu wá ña rí kpiin ni. N tɔkeh nɛ nɛ, lí fɛnge mɛn wɔn.

⁶ «Bí lí frɛ kí kuɔrɛ inuɔn inɔn inɛ nɛ? Nín nɛn kɛ ñɔ Uwien ña rí sunde i'ni uba mɔnɔn bó. ⁷ Nɛn bo, la fɛnge mɛn, kímɛ ní cɛn' inuɔn ligol. Uwien bɛn haali ní'yur mɔnɔn ya ñɔbu.»

Li lienh binib ya nun bó ki teh a yé Yesu yo

(Matie 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ «N tókeh ne ne, wá ke lienh binib ya nun bó ki teh u yé n'yo la, Unil ya Bijé mǎ li len Uwien ya tondb ya nun bó kí ye udaan mǎ yé u'yo ne. ⁹ Ama wá ke lienh binib ya nun bó ki teh wa yé n'yo la, n'mǎ li len Uwien ya tondb ya nun bó kí ye udaan mǎ nya yé n'yo. ¹⁰ Unil len' Unil ya Bijé bo fenfenm la, Uwien li fère wǎ. Ama unil suke' *Mifuoñaanm men la, Uwien ña rí fère wǎ.

¹¹ «Bi taa' ne ki jon' itáan ya dur ni bii tibuur ya ciénb saan bii udu ya ciénb saan be rí bu ne tibuur uyo wá la, la níin men ni li len ma bo bii ni li len bá kí ñe len. ¹² Kime' *Mifuoñaanm ne li cère ní bende ni li len kí ye bá u ya yo.»

Ufaadenjor uba ya kpenjenm

¹³ Linigol nno ni uje uba tóke' *Yesu ki ye: «Cenbaa, tóke n'ninje kí ye wǎ rí gbiire ti'baa ya faal kí de nni n' ya bó.» ¹⁴ Ne *Yesu tóke' wǎ ki ye: «Uje, ñme de' nni usen rí túore ni'gber bii rí gbiire ne ni'faal-i?» ¹⁵ Ne kí tóke' linigol nno kí ye: «Li ben men ki la cère ni'nun rí li fǎke lifaal bo, kime unil ñmabe lifaciénl mǎon la, na yé len ne li cère wa rí kpo.»

¹⁶ Ne kí pǎn' be mikpenjenm kí ye: «Ufaadaan uba ne lá te u'kpáan luon' cǎen. ¹⁷ Ne u maaleh u'fǎl ni kí teh: «N li tien míla? Kime ma ji ñmabe rí li cǎan ná saan n'jier.» ¹⁸ Ne kí ye: «N li tien ma so: n li we n'bǎnbuǎn ke ne, kí me icencién, kí cǎan n'jier nin n'bont ke, ¹⁹ ne kí ye n ñmabe lifaal li yebe kí li baa nni ibin ibin. Nen bo, n li fuoreh ne, kí li jinh, kí ñuh, kí poknh.» ²⁰ Nen saan ne Uwien tóke' wǎ ki ye: «Ujor sin, a li kpo kuñonku kuu ke. A taan' lifaal lá ke nǎ, ñme ji li si lǎ?» ²¹ Unil wá ke nuunh lifaal kí dǎkndeh, ka ñmabe ná yé lifaal Uwien ya nun bó nno yaam mǎ te nno ne.»

La cère men ni'nun rí li mǎn tijier nin tiwengolkaar bo

²² *Yesu tóke' u'panpaankaab kí ye: «Nen bo ne n takeh ne kí teh ni la cère nè rí li wiébe ne ni li tien ma kí li fuobe bo, ní li maaleh kí teh: «Ti li ji ba?» Kí la cère nè rí li wiébe ne ni'gbenent bo, ní li maaleh kí teh: «Ti li gole ba?» ²³ Kime limiel cen' tijier, ne tigbenent mǎ cen' tiwengolkaar. ²⁴ Maale men kí liike ikankaan te ma bo. Ya koh, ka ceh, ka ñmabe bonbuǎn, ka ñmabe jieblibuol. Ama Uwien ne jindeh yé. Na nín cen' inuǎn-ii? ²⁵ Ni'ni ñme ne u'niinm ni, u li fre kí fǎkn u'miel waamu kí pukn-i? ²⁶ Na nín li fre kí tien nibonwawaann ma nǎ, be tien' ni níinh tibontor bo? ²⁷ Maale men kí liike tisir puh ma bo. Ta loh kunkum, ka loh kpǎlcer mǎ. Ama n tókeh ne ne, uber Salomǎn nin u'faaciénl ke wa lá gole' kpǎlcer tú mǎn kí baa' mipumu nno ya miba mǎon. ²⁸ Uwien cèreh timǎsir tá te kubaaku ni dinno kí li wun teke umu puh mipúmánmǎon la, be li cère wa rí tien ninbi binib mimǎnm kí cen timuǎr-i? Ni'tekjim ne pare' ne. ²⁹ Ninbi la cère men ni'nun rí li mǎn ni li ji bá nin ni li ñu bá bo, kí la cère iyenmaale rí li jǎndeh ne. ³⁰ Kime uǎndun yaab bá ña pe Uwien ya sen bo ya nun ne mǎn tu ya bont ke bo. Ama ninbi ben wǎn, ni'Baa Uwien ben kí ye ni cieke tú. ³¹ Nen bo, cère men ni'nun rí li mǎn *Uwien ya bǎl bo, u li taa tibont nno kí pukn ne. ³² Kicǎkwawaak ya nibé, la fenge men, kime ni'Baa Uwien yé ní li te u'bel ni ne.»

Lifaal lá ña ñmabe gbenm

(Matie 6:19-21)

³³ «Kuǎre men ni ñmabe ná, kí taa ilike nno kí pu bijiinb, ñǎ kí li ñmabe muliksǎrmu mǎ ña rí saa, kí li ñmabe Uwien saan lifaal lá ña ñmabe gbenm. Nasu ña rí nek nǎn saan, kuotuul mǎ ña te ni'saan kí mǎ lǎ. ³⁴ Kime ni'faal te ná saan la, ni'fǎl mǎ dǎ nen saan ne.»

Bonde men kí li gu Yonbdaan

³⁵ «Li bondeh men ni'ba, ki la cère ni'fr rí kpiin. ³⁶ Li te men ten bitonsǎn bá gu uyo wá bi'cǎnbaa ñen' upiikuǎn bó kí lá ñi' kunagenku la, be rí pǎk kí piire nno. ³⁷ Uwien ya mǎnm te bitonsǎn bá bi'cǎnbaa li baa kí lǎ bá gǎh nno bo. N tókeh ne imǎn ne, u li taa u'tonsǎnkpǎlcer kí gole kí cère ben ne rí kǎle, wǎn rí taa tijier kí gbiire be. ³⁸ U baa' kuyǎku ya siik bii ukuojemuoyo mǎon kí laa' bi bonde' la, Uwien ya mǎnm te bi'bo. ³⁹ Ni ben kí ye ududaan bi ben uyo wá unasu li baa la, wa bi li cère nasu rí kǎ u'den. ⁴⁰ Ni'mǎ rí bonde kí li gu, kime uyo wá na maaleh kí teh Unil ya Bijé li baa ní nno, u ya yo ne u li baa.»

Utonsǎn wá mǎn nin wá bre ya gber

(Matie 24:45-51)

⁴¹ Nen saan ne Pier niire' *Yesu kí ye: «Yonbdaan, a pǎn' tinbi ne mikpenjenm mie bii a pǎn' mǎ binib ke ne?» ⁴² Ne u jiin' wǎ kí ye: «U lǎ tonsǎn ba ne ñmabe mibenm u'cǎnbaa du u'bo? Wǎn si: wá ya cǎnbaa li de wǎ ticiénl wǎ rí li likeh u'tonsǎntǎb, kí li loh be tijier uyo wá ní kpe ne. ⁴³ Utonsǎn nno ya cǎnbaa baa' kí laa' u sǎnh lituonl nno li'donbó la, Uwien ya mǎnm li te utonsǎn bugben bo. ⁴⁴ N tókeh ne imǎn ne, u'cǎnbaa li de wǎ ticiénl wǎ rí li likeh u'bont ke. ⁴⁵ Ama n'ba la, utonsǎn nno li maale u'yenm ní kí ye u'cǎnbaa li wǎuke, ne kí cin kí li ñih u'tonsǎntǎb, bijeb nin bipiib ke, kí li jinh, kí ñuh kí yibeh. ⁴⁶ Utonsǎn nno ya cǎnbaa li baa

ní lidaali là nin uyo wà wa maaleh ki teh u li baa, ne kí bien u'gben ceeñ, kí cèrè wò rí kè bà ña tuo' Uwien ya ñabu bó li kè utudere wà nnò.

⁴⁷ «Utonsonl wà ben u'cenbaa yíe ma, ka bonde' bonn, ka tien' u'cenbaa yíe ma la, bi li bien u ya gben ne kí gbien. ⁴⁸ Ama utonsnl wà ña ben u'cenbaa yíe ma, ki sonh lituonl là kpe be rí ñí wò mánon la, bi li ñí wò waamu ne. Nen bo ne bi de' wà ní yébe la, bi niireh wón ne bi de' wò ná nnò bó kí gbiekeh. Bi guun' wà tibont tù yébe la, bi niireh wón ne tu'bo kí gbiekeh.»

*Na yé ñakpaan, ní yé umaapàare ne
(Matie 10:34-36)*

⁴⁹ «N tuke umu ne kí lá wíe' kitink bo, ne n bi yíe wù rí pòk kí teke ne. ⁵⁰ N li jènde kí tí kende. Ma jènde' kí tí gben' la, n'yenm ña rí duón. ⁵¹ Ni maaleh ki teh n tuke unakpaan ne kí baa' unendun wuu ni-ii? Na te nnò, n tókeh ne ne, n tuke umaapàare ne kí baa'. ⁵² Kíme fenfennò kí taa kí li joh, binib binjun te iden iba la, bi li páare tób. Bitá li nen bile, bile nnò mò li nen bita.

⁵³ Bibaa li nen u'bije,
u'bije mò li nen wò;
binaa li nen u'bise,
u'bise mò li nen wò;
upii li nen u'yaabise,
u'yaabise mò li nen wò.»

*Binib ña ciñ Uwien teh tibont tà fenfennò nò ya tingi
(Matie 16:2-3)*

⁵⁴ *Yesu tóke' linigol nnò kí ye: «Ni laa' titewalgbont te nintuoli bó la, ni pòk tókeh ki teh: «ntaa li nii ne», ne wò rí nii. ⁵⁵ Mitafaam ñen' unogen bó ní la, ni tókeh ki teh kutóntónku li cùun, ne kù rí cùun. ⁵⁶ Ninbi inuon ilele ya nibe, ni freh ki sekndeh kí bendeh kutaaku nin kitink ya bont tete ma bo, be tien' na fre' kí sekn' kí bende' Uwien teh tibont tà fenfennò nò ya tingi?»

*A bii' unil la, cuo u'dunl tonm
(Matie 5:25-26)*

⁵⁷ «Be tien' ninbi bugben ña freh kí maaleh kí bendeh ná mán-i? ⁵⁸ Sin nin unil ñmòbe mimaam, ne u tuke mè kí jo tibuur la, cèrè ní gben mè uyo wà ní laan te usen ni. Nnò ña ñí la, u li taa ñe kí tí ñukn tibuur ya ciñ, u'mò rí taa ñe kí tí ñukn lipekl ya ciñ wò rí pekn ñe. ⁵⁹ N tókeh ñe ne, ña tí pèn' kí gben' tibuur ya like la, ña rí ñe len.»

13

Lèbre men ni'tetem

¹ U ya yo ne binib biba baa' kí lá tóke' *Yesu kí ye Galile yaab biba là te kí teh lituorl kí dienh Uwien, ne Pilat ku' be. ² Ne *Yesu jiin' be kí ye: «Ni maaleh kí teh Galile ya nib nnò là yé bibierdenb kí cèn' Galile ya nitòb ne cèrè' bi jènde' be nnò-oo? ³ Na te nnò. N tókeh ne ne, na lèbre' ni'tetem la, ni'ke mò li kpo nnò ne.» ⁴ *Yesu tí len' kí ye: «Likpenkpenfakrí là lu' kí ku' bijeb piik nin biniin Silowe ní ma nnò, ni maaleh kí teh bi là te ihieri kí cèn' Yerusalem ya nitòb ke ne-ee? ⁵ Na te nnò. N tókeh ne ne, na lèbre' ni'tetem la, ni'ke mò li kpo nnò ne.»

Busubu bua ña lùonh ya kpenjenm

⁶ Ne kí pòn' be mikpenjenm kí ye: «Bukenkenbu buba ne là se uje uba ya kpàabu ni. Ni tete ne u lá baa' wò ní liike bù lùon' bii bua lùon'-i? Ne kí laa' bua lùon'. ⁷ Ne u tóke' u'tonsnl wà gu bukpaabu nnò kí ye: «Ibin ita so n baa' ma ke rí pùò ikenken busubu buu bo la, ma lenh bonn. Ge bù, là cèrè bù rí ji rí li se kí tekhn kitink ya sensenm fenn.» ⁸ Ne utonsnl nnò take' wò kí ye: «Cenbaa, daan bù libinl lie nò, rí gbii bu'niel, kí nuun tiwent ya bint kí tien bù. ⁹ N'ba la, libinl là we ní nò, bù li lùon. Bua lùon' la, á ji rí ge bù.»

Yesu cèrè' upii uba faake' Saba ya daali

¹⁰ *Saba uba ya daali ne *Yesu te Sufmbè ya taanl ya duku kuba ni, kí wòknh binib Uwien ya gber. ¹¹ Kí laa' upii uba mò te len, useñpol ñaake wò, kí tien' wò uwien ibin piik nin iniin, u bò ka freh kí yaareh. ¹² *Yesu laa' wò, kí yin' wò, ne kí tóke' wò kí ye: «Upii, a laa' a'ba.» ¹³ kí taa' u'nuo kí paan' u'bo, ne u yaare' i ya taan bo, kí cin' kí pèkeh Uwien.

¹⁴ *Yesu cèrè' upii nnò faake' *Saba ya daali ma nnò ne litaanl ya duku nnò ya ciñ ya benku ni ben' ne u tóke' linigol nnò kí ye: «Ni ñmòbe iwien iluob ne ní lí sonh ituon. Ni lí bàareh i ya wien ne u buuh ne, na yé *Saba ya daali ne ní lí bàareh u buuh ne.»

¹⁵ Ne Yonbdaan *Yesu tóke' wò kí ye: «Ninbi inuon ilele ya nibe, ni'ni ñme ña ñendeh u'ne bii u'ñuun *Saba ya daali kí tí ñundeh? ¹⁶ Upii wò yé *Abraham ya yaabil ne, ne *Satan cèrè' u bun ibin piik nin iniin ka rí fre kí yaare. Ma bi li cèrè wò rí faake' *Saba ya daali bii?»

17 *Yesu len' nno ma nno ne ife cuo' binib ba ke nieh nin wo miniem nno. Ama linigol nno ke ya yenn sange' u tien' miyokm ya bont ta ke nno bo.

Mibim ma nilke ya kpenjenm
(Matie 13:31-32; Mark 4:30-32)

18 Nen saan ne *Yesu ye: «Uwien ya bel naan ba? N li taa ba ki nenge le? 19 Li naan mibim ma bi yih me mutaar uje uba taa' ki bule' u'kpaabu ni ne. Mi pen' ki kperé' ki ton' isigben, ne inuon tereh i'bo ki koh.»

Kpono ya noko ya kpenjenm
(Matie 13:33)

20 *Yesu ti ye: «N ti li taa ba ki nenge Uwien ya bel-i? 21 Li naan kpono ya noko wa upii uba bun' kponoyom ma dindin, ki taa' wu ki tien' len, kpono nno ke nuule' ne.»

Ni li ne bunatobu bua ki ko
(Matie 7:13-14, 21-23)

22 *Yesu joh Yerusalem, ne ki neh iducencien nin iduwawaale ni ki woknh binib Uwien ya gber. 23 Ne udaan uba niire' wo ki ye: «Yonbdaan, ba li nmere na yebe ne-ee?» Ne *Yesu take' be ki ye: 24 «Cere men ni'nun n li mon ni ne bunatobu bua wiebe ki ko. N takeh ne ne, kime binib ba yebe li nuunh be ri ne bu ki ko ka ri fre. 25 Uyo uba ududaan la li fii ki pin bunatobu, ne ni juore' ki li se saali ki nih kunag:nku ki teh: «Yonbdaan, piire te bunatobu.» U li take ne ki ye: «Ma ben ni ye na bo yaab.» 26 Nen saan ne ni li lienh ki teh: «Tinbi nin sin ne la taakeh ki jih ki nuh. A la te ti'du ya senje ni ne ki woknh binib Uwien ya gber.» 27 Ne wo ri take ne ki ye: «N takeh ne ne, jende men n'saan, ma ben ni ye na bo yaab. Ninbi, ni'ke teh na bre ne.» 28 Nen ne cere' bi li juon ne saali, ni li muoh ki nmoh inogben uyo wa ni li le *Abraham nin *Isaak nin Sakob nin *Uwien ya nobonsoknb ke te Uwien ya bel ni nno. 29 Binib li ne lenpuoli bo ni nin nintuoli bo ni nin ikele ke ni ki la kele ki ji tijier Uwien ya bel ni. 30 Nno ne ba paan' puoli ya biba la li liere usen. Ba mo liere' usen ya biba la li paan puoli.»

Yesu kpendeh Yerusalem bo
(Matie 23:37-39)

31 U ya yo ne *Farisienmbe biba nek'n *Yesu ki take' wo ki ye: «Siere libuol lie ki li joh, kime Herod yie wo ri ku ne ne.» 32 Ne *Yesu take' be ki ye: «Li joh men ki ti take u ya tiibe ki ye: «Dinn n nuoh isenpol binib saan, ki cereh biwieh faakreh, ki ti li wun tien nno wenli mo, ne n'tuon ri gben wienta daali.» 33 Ama n li cuon dinn nin wenli nin daalibo ne ki baa Yerusalem, kime na kpe *Uwien ya nobonsoknl ri kpo niba saan, ki kende' Yerusalem ni.»

34 Ne ki ye: «Yerusalem, Yerusalem, a kuuleh *Uwien ya nobonsoknb, ki yekreh u sonh binib ba a'saan nno iten ki kuuleh be. Uyo ke n la yie ri taan a'rib n'ba saan ten ukuofa taakeh u'bumu u'fibe ni ma bo, ne ba tuo'. 35 Liike men Uwien seln' ne ni'konkuon ma. N takeh ne ne, na ji li le nni, ki ti baa uyo wa ni li len ki ye: «Uwien ya monm ri li te wa we ni Yonbdaan ya yel bo nno bo.» »

14

Yesu cere' uwien uba faake' Saba ya daali

1 *Saba uba ya daali ne *Yesu jon' *Farisienmbe ya cien uba den wo ri ti ji tijier, ne binib ba te ni'saan nno sieke wo. 2 Uje uba mo te ni'saan ki se *Yesu ya nun bo u'gbenent concuon', 3 ne *Yesu niire' ba ben *yiko monmon nno nin *Farisienmbe ki ye: «Unil nmobe usen wo ri buu biwieh *Saba ya daali bii wa nmobe?» 4 Bi nmoin, ne *Yesu me' uje nno ki cere' u faake', ne u cere' wo u bure'. 5 Ne u niire' be ki ye: «Ni'ni nme ya buk bii u'ne lu' liunbunl ni *Saba ya daali la, wa ri nen wo i ya taan bo?» 6 Ne ba fre' ki jiin' wo u'niire nno.

Yesu takeh binib ukankaan ya gber

7 *Yesu laa' bi yin' binib ba tijier ya jim nno gendeh binikpekpiekb ya kankaan ki kaah, ne u pon' be mikpenjenm ki ye: 8 «Unil yin' ne upiikuon ya jier ya jim la, la jo ki ti kele binikpekpiekb ya kankaan. Nba la, u yin' uba mo u cen' ne u'mo ri la baa ni, 9 ne wa yin' ni'ke bile nno ri baa ki la take ne ki ye: «Cere uje wuo ri kele a ke na saan no.» Ne a fii ki ti kele puoli bo nin ife. 10 Nen bo, unil yin' ne tijier ya jim la, jo ki ti kele puoli bo, ne wa yin' ne nno la baa' la, wo ri take ne ki ye: «N'jo, den inun bo ni.» Nen saan ne ni li ye a'bo ukpiike sin nin ba ke jihh tijier nno ya nun bo. 11 Kime wa ke kpiekreh u'ba la, Uwien li yuon wo. Wa ke jindeh u'ba tingi la, Uwien li kpiike wo.»

12 Ne *Yesu take' wa yin' wo tijier ya jim nno ki ye: «A ye a yin binib tijier ya jim la, la yin a'jotieb, ki la yin a'ninjieb, ki la yin a kpi nin ba, ki la yin a'konkuonlieb ba ye bifaaadenb, kime bi mo li fre ki yin ne a ji ki jiin. 13 Ama a ye a yin binib tijier ya jim la, yin bijiinb nin

itejenb nin iwàb nin ijùòn. ¹⁴Uwien ya mǎnm li te a'bo, kimé ben ña ñmòbe niba be ní jùin ñe. Uwien ne li su ñe uyo wà u li cère binimànb ní mekre bitenkpiib ní nnò.»

Tipiikuonjier ya kpenjenm
(Matie 22:1-10)

¹⁵Wòn nin binib bà jinh tijier nnò ya uba cii' u len' ma bo ne ki tòke' wò ki ye: «Bà li ti tijier Uwien ya bel ni nnò, Uwien ya mǎnm te bi'bo.» ¹⁶Ne *Yesu tòke' wò ki ye: «Uje uba ne là tien' tijier tù yebe, ki yin' binib ligol be ní baa kí lá ji. ¹⁷Tijier nnò ya jijjiyo baa' ne u sǎn' u' tonsǎn u nǎn' kí tòke' be kí ye be ní den bi bonde' ní'ké ki gben'-a. ¹⁸Ne bi'ke' yie', a li ye bi kpaan' iye ne. Ukpiek ye: «Tien' nni kafala, ma ní fre kí baa, kimé n de' bukpaabu ne ki yie ní jo kí tí liike bù.» ¹⁹Uto ye: «Tien' nni kafala, ma ní fre kí baa, kimé n de' inaje piik ne ki yie ní jo kí tí wǎkn ye.» ²⁰Uto mǎ ye: «N laan kuon' upii sò, nen bo ne ma ní fre kí baa.» ²¹Ne utonsǎn nnò liebe' u' cenbaa saan, kí tí tòke' wò bi'ke' len' ma bo. Nen saan ne u' cenbaa nnò ya benku ni ben', ne u' tòke' u' tonsǎn nnò ki ye: «Jo tontonm isenje nin musenbumu ni, kí tí taa ní bijiinb nin itejenb nin ijùòn nin iwàb, be ní baa kí lá ji.» ²²Ne utonsǎn nnò liebe' ní kí lá tòke' u' cenbaa ki ye: «Cenbaa, n tien' a ye ma nnò, ama mifenm bie kí sien'.» ²³Ne u' cenbaa tòke' wò ki ye: «Nnò la, jo isen ni nin ikpáan ni, kí tí cékn binib be ní baa ñò n' den ní gbe. ²⁴N tókeh ne ne, binib bà n lá kpie' ki yin' be nnò uba mǎnon ña ní len' njier.» »

Dàan men tibont ke ki paan Yesu bo
(Matie 10:37-38)

²⁵*Yesu joh ma nnò ne binib pe u'bo ki yebe. U jiebe' ki liike' be, ne ki tòke' be ki ye: ²⁶«Unil baa' wò ní paan n'bo, ka yie nni kí cen' u'naa nin u'baa nin u'po nin u'bumu nin u'ninjieb nin u'ninsieb nin u'miel mǎnon la, wa kpe wò ní li yé n'panpaanke. ²⁷Unil wà ke ña yuunh u'dǎnpnon ki bukeh kí paakeh n'bo la, wa ní fre kí li yé n'panpaanke. ²⁸Ni'ni ñme ne yie wò ní me kuduku la, wa ní kpie kí kèle kí bù kí liike u'like li baa bií ya ní baa? ²⁹Wà tien' nnò ñò kí pu' kuduku nnò ka fre' ki men' ki faa' kù la, binib bà ke li le kuduku nnò li lè wò ne, ³⁰kí len kí ye: «Liike men udaan wuǎ cin' ki meh kuduku ne ka fre' ki faa' kù.» ³¹U le ber ba ne ñmòbe sojambe itur piik kí yie wò ní jo kí tí jèke' uberto wà ñmòbe sojambe itur pile, ñò ka ní kpie kí kèle kí maale kí liike, u li fre kí taa u' sojambe itur piik nnò kí tuobe uberto wà ñmòbe sojambe itur pile nnò bií wa ní fre? ³²U laa' wa ní fre la, wǎn nnò laan te fǎkm ma nnò, u li sǎn ucendenduoal ne wò ní cende wò usen ni kí tòke wò ki ye wò ní cère be ní gben tigber nnò. ³³Nnò ne ni'ni wà ke ña daan' u ñmòbe nà ke la, wa ní fre kí li yé n'panpaanke.»

Miyaam ya kpenjenm
(Matie 5:13; Mark 9:50)

³⁴«Miyaam yé nibonn ná mǎn ne. Ama mí saa' ka ji ñme la, niba ña te kí ji ní fre kí ñmaake mǎ. ³⁵Mí li juore fǎnm ne, ma ji li ñmòbe tuonl. Bi li taa mè kí wule ne. Wà ñmòbe litubl la, wò ní cii.»

15

Upe wà bole' ya kpenjenm
(Matie 18:12-14)

¹Bilenpotekb nin bibierdentǎb ke nekndeh *Yesu saan be ní cenge u'gber. ²Ne *Farisienmbe nin Yiko ya wǎnwǎkn bunbe u'bo kí teh: «Uje wuǎ teknh bibierdenb ne kí taakeh kí jinh nin be.»

³Nen saan ne *Yesu pǎn' be mikpenjenm kí ye: ⁴«Ni'ni ñme ñmòbe ipe kobk ñò uba bole' la, wa ní cère ipe piwe nin iwe ya sien' nnò kumuǎku ni, kí jo kí tí nuun wà bole' nnò haali kí tí le wò? ⁵U tí laa' wò la, u' yǎnm lí songe ne wò ní yuure wò kí buke. ⁶U tí baa' iden la, u li yin u'jotieb nin u'kǎnkuǎnlieb, kí tòke be kí ye: «Cère men tí li poknh, kimé n laa' n'pe wà lá bole' nnò.» ⁷Nnò ne n tókeh ne, ubierdaan uba mǎnon lèbre' u'tetem la, Uwien ya yǎnm lí songe u'bo kí cen binib piwe nin biwe bà cuube ka ñmòbe be ní lèbre bi'tetem nnò bo.»

Bulikbu búa bole' ya kpenjenm

⁸«U le pii ba ñmòbe milikbim piik ñò miba bole' la, wa ní se lifrl, kí ñère kuduku, kí tùore kí nuun kí tí le mè? ⁹U tí laa' mè la, u li yin u'jotieb nin u'kǎnkuǎnlieb kí tòke be kí ye: «Cère men tí li poknh, kimé n laa' n'likbu búa lá bole' nnò.» ¹⁰Nnò ne n tókeh ne, ubierdaan uba mǎnon lèbre' u'tetem la, Uwien ya tondb li pokn u'bo.»

Kibuk kà gaare' ya kpenjenm

¹¹*Yesu tí ye: «Uje uba ne là te kí ñmòbe bijieb bile. ¹²Ne uwaal tòke' u'baa kí ye: «N'Baa, gbiire a'faal kí taa n lá li ji ná bó kí de nni.» Ne u'baa gbiire' u'faal kí de' bi'ke bi ya bó. ¹³Na wuǎke', ne uwaal nnò taan' u'faal ke, kí bure' fǎnfǎkm udu uba bó, kí tí te ni'bo kí teh fǎnfǎm, kí ñende' u'faal ke. ¹⁴U tí ñende' ní'ke kí gben', ne mikóncienm miba lu' udu nnò ni. U ya yo ne tijiint kǎn' wò. ¹⁵Nen saan ne u' jon' udu nnò ya je uba saan wò ní taa wò lituonl, ne

uje nno jon' wə u'kpàábó u tí gu fangambe. ¹⁶ U yíe wə ní ji fangambe nno ya jier mənən, ama uba ŋa dienh wə tù. ¹⁷ Nε u maale' u'yenn ni ki ye: «N'baa ya tonsənb kε jinh ki gbieh nε, nε mikōnm behn mε ní ku min niε saan. ¹⁸ N li fii kí liebe n'baa bó, kí tí tōke wə kí ye: «N'baa, n bii' Uwien, kí bii' a'mə. ¹⁹ Ma ji kpe á yin nni a'bijε. Li teh nni tən n yé a'tonsənb ya uba nε.» ²⁰ Nε kí fii' kí liebeh u'baa bó.

«U tí tuo iden, kí laan bie kí te fəkm, nε u'baa laa' wə, ní cuo' wə micεcεkm, nε u sen' kí tuobe' wə usen bó, kí ləkn' wə. ²¹ Nε u'bijε take' wə kí ye: «N'baa, n bii' Uwien, kí bii' a'mə. Ma ji kpe á yin nni a'bijε.» ²² Ama u'baa tōke' u'tonsənb kí ye: «Taa mən liliermənmonl ní tonm kí lá gōln wə, kí piln wə miflīm, kí cεkn wə itacaan, ²³ kí taa ní unafanfaan wə gbenge, kí lá kōre, tí jele kunacenku. ²⁴ Kime n lá maaleh kí teh n'bijε wuə nō kpo' nε, jaan u fuobe. U lá bole' nε, nε n piire' wə.» Nε bi cin' kí jeleh kunacenku.

²⁵ «U ya yo kí laa' u'bijε ucien te ukpàábó nε. U ŋen' ukpàábó ní kí lá tuo iden, nε kí cii' inacenjelgangan nin kujaanku bó. ²⁶ Nε u yin' bitonsənb ya uba, kí niire' wə ná tien'. ²⁷ Nε u take' wə kí ye: «A'waake nε liebe' ní. U liebe' ní nin laanfε ma nno, nε a'baa cεre' bi kōre' unafanfaan wə gbenge.» ²⁸ U cii' nno ma nno nε u'benku ni ben', u je' ka kən', nε u'baa ŋen' kí gbáan' wə. ²⁹ Nε u tōke' u'baa kí ye: «Liike, n sən ŋε itūon ibin ibin nε, ka yie' a'ñabu bó fiebu, ama ŋa de' nni wəbuk mənən, min nin n'jotieb ní jele kunacenku. ³⁰ Ama a'bijε wuə, wən lá paan' ijenkpend bo nε, kí tí ŋende' a'faal kí lá liebe' ní, nε a kōre' wə unafanfaan wə gbenge-a!» ³¹ Nε u'baa jiiin' wə kí ye: «N'buke, sin te n'saan uyo kε nε. Sin nε si n ŋmobe tibont tá kε. ³² A'waake wən, n lá maaleh kí teh u kpo' nε, jaan u fuobe. U lá bole' nε, nε n piire' wə. Nen bo nε ní kpe tí jele kunacenku kí pokn.» »

16

Utonsənl wə ŋmobe miyēnfuom

¹ *Yesu tōke' u'panpaankaab kí ye: «Ufàadaan uba nε lá te kí ŋmobe utonsənl uba u likeh u'bont kε. Bi linde' u'puoli bó kí lá tōke' u'cənbəa kí ye u'ŋende' u'faal nε. ² Nε u'cənbəa yin' wə kí lá niire' wə kí ye: «N ciih bi lienh a'bo be ya gber sə? Wuən nni a tentien' n'bont ma bo, kime ŋa ji li yé n'tonsənl.» ³ Nε utonsənl nno maale' u'yenn ni ki ye: «N'cənbəa li ŋen nni lituonl ni ma, n li tien mila? Ma ŋmobe tuəm ní kō kpàar-a! Kí ye n li mieh mō la, ní ŋmobe nni ife nε. ⁴ Tō, n ben n li tien ma ŋə n'cənbəa ŋen' nni lituonl ni la, biba ní teke nni bi'den.» ⁵ Nε kí yih bā ŋmobe u'cənbəa ya fənl nno uba uba, nε kí niire' ukpiek kí ye: «A ŋmobe n'cənbəa ya fənl iŋε?» ⁶ Nε u ye: «Mikpəm tikucinwawaart* kobk.» Nε u take' wə kí ye: «Taa a'fənl ya gbōnku ní kí kēle tonm, kí kēle tikucinwawaart piŋun.» ⁷ Nε kí niire' utō kí ye: «Sin, a'mə ŋmobe u'fənl iŋε?» Nε u ye: «Ji tibōtəcencient† kobk.» Nε u tōke' u'mə kí ye: «Taa a'fənl ya gbōnku kí kele tibōtəcencient piniin.» ⁸ Utonsənl wə ŋa ŋmobe gbemənt nno ya cənbəa cii' nno ma nno, nε kí pēke' wə kí ye u'ŋmobe miyēnfuom nε kí tien' nno. Kime uŋendun wuu ya nib ŋmobe miyēnfuom bi'təb bo kí cən' bā yé Uwien yaab.

⁹ «N tōkeh nε nε, ní li taah uŋendun wuu ni ya faal lá lereh binib, kí coh binib kujōtieku, ŋə lí lá ghen' la, Uwien ní teke nε u'den yā tuu kí te ni. ¹⁰ Wə yé unimən nibonwawaann ni la, u lí yé unimən nε niboncencienn mō ní. Wə ŋa yé nimən bonwawaann ni la, wa ní lí yé nimən boncencienn mō ní. ¹¹ Na yé nimənb uŋendun wuu ya faal ni la, ŋmε ji lí de nε lifaamənl-i? ¹² Na likeh utō ya bont mənəmən la, ŋmε ji lí de nε ni'yaar-i?

¹³ «Utonsənl uba ŋa ní fre kí lí pε cənbəambe bile bo. U lí nen uba nε, kí lí yie utō. U lí se uba ya ciek bó nε, kí lí likeh utō fənm. Na ní fre kí lí pε Uwien bo kí liebe' kí pε ilike mō bo.»

Yesu len' tigbetər tūyεbe

(*Mattie 11:12-13; 5:31-32; Mark 10:11-12*)

¹⁴ *Fariisēnmbe cii' *Yesu len' tigber tá kε nno nε kí leh wə, kime bi yie ilike kí gbien'. ¹⁵ Nε u tōke' be kí ye: «Ninbi, ni yé binib bā yih ni'ba binimənb nε binib ya nun bó, ama Uwien ben ni'fəl ni te ma bo, kime binib likeh ná ten ní yé nibonmōnn la, ní yé fənm nε Uwien ya nun bó.

¹⁶ «Uwien de' Moyis *yiko wə nno, binib lá pε wən nin *Uwien ya ŋəbonsəknb ya gber bo nε kí tí baa' San ya yo. Kí ŋε u ya yo nε bi tōke' binib Uwien ya bεl ya gbemənmənt, nε unil kε məh kí nuunh wə ní kō lí'ni nin ufaa. ¹⁷ Nin nen kε ŋə ní faa nin Yiko ya gbeyəyol liba mənən ní juore fənm kí cən' kutaaku nin kiting ya gbenm.

¹⁸ «Uje wə kε wiε' u'po kí tí kuən' upiitō la, u tien' linaŋmaal nε. Upii ya cε wiε' wə, ujetō kuən' wə la, uje nno mō tien' linaŋmaal nε.»

Ufàadaan uba nin Lasaar ya gber

* 16:6 Bi yih tikucinwawaart nno nε bat. Kuba lí fre kí teke ten litr pita nin uluob. † 16:7 Bi yih tibōtəcencient nno nε Kor. Kuba lí fre kí teke ten litr kōbiita nin piluob.

¹⁹ «Ufàadaan uba ne là te, ki guoh tiwenmøn mōnt tà ñmōbe kudaaku, ki teh tinacent idaan ke, ki jinñ nà ñme, ki poknh. ²⁰ Ucecekdaan uba mō là dō ufàadaan nno ya nañjebu saan inel yèyèke' wō ni'ke saan, bi yih wō Lasaar. ²¹ U yie wō rí ji ijeyeyol yà ñeh ufàadaan nno ya tebl bo ki luh nno mōnōn ka rí le. Isengbele ne bàareh ki lá liereh u'nel nno. ²² Ni tete ne ucecekdaan nno lá kpo'. Ne Uwien ya tondb baa' ki lá yaure' wō ki don' paaki bó *Abraham saan. Ufàadaan nno mō lá kpo', ne bi sube' wō. ²³ U te kutenkpiiku ni ki jèndeh, ne ki lá yaare' ki laa' *Abraham fōnfōkm, ki laa' Lasaar mō te u'saan. ²⁴ Ne u wuure' ki ye: «N'baa *Abraham, muo nni micčekkm, ki sōn Lasaar wō rí tī taa u'nōbijom, ki tuun miñunm ni ki lá sēkn n'lenl, kime n jèndeh umu wuu ni ki gbiekeh ne.» ²⁵ Ne *Abraham take' wō ki ye: «N'buke, tiere kī ye a là fuobe ma nno, a là te liwiel ni ne, ne Lasaar te ijend ni. Fēnfēnno Lasaar ji te uyensōnge ni ne niē saan, ne sin te ijend ni. ²⁶ Nitōnn mō si: kubūoku kua ñō ka ñmōbe bien ne te tinbi nin ninbi ya siik ni, ñō unil yie wō rí ñe ti'saan kī jo ni' bō la, u la fre, uba mō ña rí fre kī ñe ni'saan kī baa ti' bōol.» ²⁷ Ne ufàadaan nno tōke' *Abraham ki ye: «Wee, n'baa, nī te nno la, n gbáanh ñe ne, sōn Lasaar wō rí jo n'baa den ²⁸ kime n' ninjieb binjun sien' ni' bō. Wō rí tī gbieri be, ñō bi la baa niē saan, ki mō rí lá li jèndeh.» ²⁹ Ne *Abraham take' wō ki ye: «Bi ñmōbe Uwien de' Moyis *yiko wā nno nin *Uwien ya ñōbonsōknb ya gber. Be rí li pe *yiko nno bo, kī li cengeh tigger nno teh bā.» ³⁰ Ne u ye: «N'baa *Abraham, na te nno, ba rí cii, ama unil ñen' kutenkpiiku ni kī jon' bi'saan la, bi li lèbre bi'tetem.» ³¹ Ne *Abraham take' wō ki ye: «Ba paan' Uwien de' Moyis *yiko wā nno bo, ka cenge' *Uwien ya ñōbonsōknb ya gber la, unil mekre' bitenkpiib ni mōnōn la, ba rí tuo kī lèbre bi'tetem.» »

17

*La cère uba rí tūre Uwien ya sen
(Matie 18:6-7, 21-22; Mark 9:42)*

¹ *Yesu take' u'panpaankaab ki ye: «Nà li cère binib rí tūre Uwien ya sen ña li li lúo, ama wá li cère utō rí tūre nno, nī bre u'bo. ² Bi bi taa' linēciēnl kī jōn' u'tule ni, ki ture' wō ki wiē' miñunciēnm ni la, nī bi li tu u'bo, nin wō rí cère ibaan yie ya uba rí tūre Uwien ya sen. ³ Nen bo, li ben men.

A'tō bii' ñe la, wuōn wō u'biil. U tuo' ki ye u' bii' la, á fère wō. ⁴ U bii' ñe uwien uba bolm milole, ki baa' a'saan bolm milole kī tōke' ki ye u' bii' ñe la, á fère wō.»

*Mitekjim ya gber
(Matie 17:19-20)*

⁵ Ne u'tondb tōke' wō ki ye: «Yonbdaan, cère ti'tekjim rí ye bre kī pukn.» ⁶ Ne u tōke' be ki ye: «Ni bi ñmōbe mitekjim mī waa ten kusiiku kua bi yih kū mutaar nno ya bim mōnōn la, nī bi li tōke busubu buu kī ye bū rí ñebe bu' bā kī tī caan miñunciēnm ni, ne bū rí tuo ni'ñōbu bō.»

Utonsōnl bi li sōnh ma bo u'cēnbaa ya buol

⁷ «Ni'ni ñme ñmōbe utonsōnl u koh wō bukpāabu bii u kpaah wō tiwent, ki ñen' ni' bō ní la, u li toke wō kī ye: «Den tonm kī lá ji?», ⁸ Na te nno. U li tōke wō kī ye: «Lèbre a'kpelcē, kī tien tijier, kī taa kī lá sien nni rí ji kī ñu kī tī ghen kī yaan a'mō rí ji kī ñu.» ⁹ Utonsōnl tien' u'cēnbaa ye wō rí tien nà la, u li de wō faala-aa? ¹⁰ Ni'mō yaam te nno ne. Ni tien' Uwien ye ní tien nà ke la, ní tōke kī ye: «Ti yé bitonsōnb bā ña nuunh be rí pēke te ne, ti tien' ti bi li tien nà ne.» »

Yesu cère' ijend piik luore'

¹¹ *Yesu joh Yerusalem ma nno, ne ki ñen' Samari nin Galile ya tinbien. ¹² U tī kōh udu uba ni uyo wā nno, ne ijend piik tobreh wō usen bó, ki te fōnfōkm, ¹³ kī lienh ufaa bo ki teh: «Cēnbaa Yesu, muo te micčekkm.» ¹⁴ *Yesu laa' yè ne kī tōke' yè kī ye: «Li joh men bitōuarkaab saan be rí tī fiin ne.»

I joh ma nno ne kī luore'. ¹⁵ Bi'ni uba laa' u luore' ma nno, ne kī liebe' ní kī lá pēkeh Uwien ufaa bo, ¹⁶ ne kī gbaan' *Yesu ya nintuōli, kī faare' wō. Uje bugben yé Samari ya nil ne. ¹⁷ Nen saan ne *Yesu ye: «Ijend piik nno ke ña luore' bi? Biwē nno nīn te le saan-i? ¹⁸ Ucaan wuō baba ña rí la, bi'ni uba mōnōn ña maale' wō rí liebe ní kī kpiēke Uwien-a!» ¹⁹ Ne kī tōke' wō kī ye: «Fii, kī li joh, a'tekjim ne ñmien' ñe.»

*Uwien ya bel li baa ni
(Matie 24:23-28, 37-41)*

²⁰ *Fariisēnmbe niire' *Yesu ki ye: «Uwien ya bel li baa ní u le yo ba?» Ne u tōke' be ki ye: «Uwien ya bel ya baam ña yé bonn nà binib lenh nē. ²¹ Ba rí ye: «Liike men li te niē saan bii li te niē bó.» Kime Uwien ya bel te ni'ni ne.»

²² Ne kī tōke' u'panpaankaab ki ye: «Uyo uba we ní, ni'nun li mōn ní tien Unil ya Bijē saan liwentunl liba mōnōn, ka rí le wō. ²³ Bi li tōke ne kī ye: «Liike men, u te niē bó,» bii «U te niē saan.» La jo men, kī la jekbeh. ²⁴ Kime utemēknde ñeh kutaaku ya kele uba, kī muōreh kī tī bàareh ukeltō ma bo nno, Unil ya Bijē yaam mō li te nno ne lidaali là u li baa ní nno. ²⁵ Ama ní

kpe wɔ́ ní jì ijènd kí gbien nɛ. Fɛnfɛnnɔ́ ya nib lí wíɛ u'gber nɛ kí yaan tibont nnɔ́ kɛ́ rí tien. ²⁶Ní lá te ma bo Nowe ya yo nnɔ́. Unil ya Bijɛ ya babaayo mɔ́ lá lí te nnɔ́ nɛ. ²⁷Binib lá jinh nɛ kí ñuh, bijeb kuɔ́ndeh bipiib, bipiib mɔ́ kunh ticer, kí tí baa' lidaali lá Nowe kɔ́n' buñercienbu, nɛ miwuom kɔ́n' kí jin' bí'kɛ. ²⁸Bii ní lí te tɛn ní lá te ma bo Lot ya yo nɛ. Binib lá jinh nɛ kí ñuh, kí teh ukpenkpɛnde, kí koh tikpáar, kí meh tidur. ²⁹Ama lidaali lá Lot ñɛn' Sodɔm ya du ní nnɔ́, nɛ umu ní n miteñfɔ́kjiem ñɛn' paaki bó ní utaa yaam kí lá ku' bí'kɛ. ³⁰Lidaali lá Unil ya Bijɛ lá lí puɔ́ ní' bó ní nnɔ́, ní lí te nnɔ́ nɛ.

³¹«U ya yo wà te kudulekaaku ya paaki, u'went te kuduku ní la, u la jiiɛ kí kɔ́ kí taa tú. Wà mɔ́ te ikpáan bó la, u la líɛbe kí kun. ³²Tiere mɛn Lot ya po bó. ³³Wà nuunh wɔ́ rí fie u'miel lá, wɔ́n nɛ lí kpo kí juore fɛnm. Wà lí tuo kí kpo min bo nnɔ́, wɔ́n nɛ lí lé limiel. ³⁴N tɔ́keh nɛ nɛ, ní' daali ya ñonku, binib bile lí dɔ́ gado uba bo, bɛ́ rí taa uba kí dàan utɔ́. ³⁵Bipiib bile lí tɛ kí nàanh unɛgɔn uba bo, bɛ́ rí taa uba kí dàan utɔ́. ³⁶[Bijeb bile lí te bukpáabu ní, bɛ́ rí taa uba kí dàan utɔ́.]»

³⁷Nɛ u'panpaankaab niire' wɔ́ kí ye: «Yonbdaan, ní lí tien lé saan-i?» Nɛ u tɔ́ke' bɛ́ kí ye: «Liwenkpil te ná saan lá, inenyobl taakeh nɛn nɛ.»

18

Ukpopii uba nin tibuur ya nil uba ya gber

¹Nɛ *Yesu pɔ́n' bɛ́ mikpɛnjenm, wɔ́ rí wuɔ́n bɛ́ kí ye ní mɔ́n bɛ́ rí lí káareh uyo kɛ́ nɛ, kí la cɛ́re bí' gbenɛn rí njɛnde. ²U tɔ́ke' kí ye: «Tibuur ya nil uba nɛ lá te udu uba ní, ka fenge Wien, ka boh nib. ³Ukpopii uba mɔ́ lá te udu nnɔ́ ní, kí báareh u'saan, kí tɔ́keh wɔ́ kí teh: «Liike min nin n' nɛnɛnd ya gber tuu kí kun nni imɔ́n.» ⁴U tuu kí yienh ní tí wuake', nɛ u maale' u'yɛnm ní kí ye: «Nin ma fenge Wien, ka boh nib ma kɛ́ nnɔ́, ⁵ n lí kun wɔ́ imɔ́n nɛ, kime u gbien' nni uyeñjaabe nɛ. Ma kun' wɔ́ mɔ́n lá, u lí tuu kí báareh nɛ n'yɛnm rí tí ñɛ n'ba ní.»

⁶*Yesu tí tɔ́ke' u'panpaankaab kí ye: «Ní cii' tibuur ya nil wà ña buh buur tu'donbó nnɔ́ len' ma bo-a! ⁷Uwien nɛ ña jí lí kun u'ngɛndkaab bá muɔ́h kí yih wɔ́ ñonku nin wien ní nnɔ́ imɔ́n-ii? U lí taande-ee? ⁸N tɔ́keh nɛ nɛ, u lí kun bɛ́ imɔ́n ná rí taande. Ama Unil ya Bijɛ lá lí baa ní uyo wà nnɔ́, u lí bie kí lé binib ñmɔ́be mitekjim kitink kíɛ bo-oo?»

Farisien uba nin ulɛnpotekl uba ya gber

⁹*Yesu tí pɔ́n' mikpɛnjenm wɔ́ rí wuɔ́n binib bá maaleh kí teh bí cuube kí yindeh binítɔ́b nnɔ́. ¹⁰U ye: «Bijeb bile nɛ don' Uwien ya duku bó, bɛ́ rí tí káare. Uba yé Farisien, nɛ utɔ́ yé ulɛnpotekl. ¹¹Farisien nnɔ́ se nɛ kí káareh u'yɛnm ní kí teh: «Uwien, n faareh ñɛ nin ma te tɛn binítɔ́b te ma nnɔ́ bo. Ma suh, ka teh ná bre, ka teh nanjmaal, ka te tɛn ulɛnpotekl wuɔ́n. ¹²N lùoh buñɔ́bu bolm mile nɛ iwien ilole ní. N lenh ná kɛ́ nnɔ́, n gbiinh nè bolm piik nɛ, kí taah miba kí dienh ñɛ.» ¹³Ama ulɛnpotekl nnɔ́, wɔ́n se fonfokm nɛ, ka kaabe wɔ́ rí yaare kí liike paaki bó mɔ́nɔ́n, kí gbiknh liyul kí teh: «O, Uwien muɔ́ min ubierdaan micɛɛekm.» ¹⁴N tɔ́keh nɛ nɛ, Uwien bú' ulɛnpotekl nnɔ́ nɛ ugbɛmàndaan, u kun', ná yé Farisien nnɔ́, kime wà kɛ́ kpiekreh u'ba lá, Uwien lí yuɔ́n wɔ́ nɛ. Wà kɛ́ jiiindeh u'ba tingi lá, Uwien lí kpieke wɔ́ nɛ.»

Yesu nin mucɛnfɛndmu

(Matie 19:13-15; Mark 10:13-16)

¹⁵Binib tukeh mucɛnfɛndmu kí báareh *Yesu saan ñɔ́ wɔ́ rí taa u'nuɔ́ kí mɛ́ mù. U'panpaankaab laa' nnɔ́ ma nnɔ́, nɛ kí kɔ́nh nin bɛ́. ¹⁶Ama *Yesu cɛ́re' bí' taa' mù kí baa' u'saan, nɛ u ye: «Cɛ́re mɛn mubuwwaamu mù rí lí báareh n'saan. La piindeh mù mɛn, kime binib bá te tɛn mubumu nɛ sí Uwien ya bel. ¹⁷N tɔ́keh nɛ imɔ́n nɛ, wà kɛ́ ña teke' Uwien ya bel ya gber kibuk yaam lá, wa rí kɔ́ lí'ni.»

Ufàadaan uba ya gber

(Matie 19:16-30; Mark 10:17-31)

¹⁸*Sufmbe ya cɛ́n uba niire' *Yesu kí ye: «Cɛ́nbaa wà mɔ́n, n lí tien mila kí lé limiel lá ña ñmɔ́be gbenm-i?» ¹⁹Nɛ *Yesu ye: «Bɛ́ tien' a yih nni wà mɔ́n-i? Uwien baba ña ñí lá, uba ña mɔ́n. ²⁰A bɛ́n iwɔ́b yà ye: «La teh nanjmaal, kí la ku nil, kí la suh, kí la nɛndeh nib bo, kí lí boh a'naa nin a'baa nnɔ́.» ²¹Nɛ ucien nnɔ́ tɔ́ke' wɔ́ kí ye: «N boh ní'kɛ́ haali ní'buwaam ní nɛ.» ²²*Yesu cii' nnɔ́ ma nnɔ́ nɛ kí tɔ́ke' wɔ́ kí ye: «Nibonn niba bie kí pɔ́re' ñɛ. Kuore a ñmɔ́be tibont tà kɛ́, kí taa liike nnɔ́ kí de bijiinb, kí lí ñmɔ́be lifaal paaki bó, ñɔ́ kí baa kí lá paan n'bo.» ²³Ama u cii' nnɔ́ ma nnɔ́ nɛ u'yɛnm saa' kí gbien', kime u'faal yɛbe.

²⁴*Yesu laa' u'yɛnm saa' ma nnɔ́ nɛ u ye: «Ní faa kí gbien' nin binib bá ñmɔ́be lifaal rí kɔ́ Uwien ya bel ní. ²⁵Ní faa nin ufàadaan rí kɔ́ Uwien ya bel ní kí cɛ́n' nin ñɔ́kma rí càare mikpɛlpienbonm ní.» ²⁶Nɛ binib bá cengeh u' bó nnɔ́ ye: «O, ní te nnɔ́ lá, ñmɛ lí fré kí ñmɛre?» ²⁷Nɛ *Yesu ye: «Binib nɛ ña rí frɛ, Uwien wɔ́n ña gbele' niba.»

* **17:36** Bi kpie' kí kele' tìgbɔnt tà nnɔ́ ya tuba ní migbiirm 36 ña te tu'ni.

28 Ne Pier toke' wɔ ki ye: «Tinbi wɔn la, ti daan' ti'faal ne ki paan' a'bo-a!» 29 Ne *Yesu take' be ki ye: «N tokeh ne imɔn ne, unil wɔ ke daan' u'den bii u'po bii u'ninjieb bii u'naa bii u'baa bii u'bumu, Uwien ya bel bo la, 30 u li le haali ki ti gɛbre tibont tɔ ke u daan' tɔ nno fɛnfɛnno wuɔ nɔ. Ne uyo wɔ we ni nno, u li le limiel lɔ ɔa ɔmɔbe gbenm mɔ.»

Yesu len' u'kuum nin u'mɛkrm bɔ nta bo
(Matie 20:17-19; Mark 10:32-34)

31 *Yesu nin u'panpaankaab piik nin bile nno cuonh ki joh, ne u toke' be ki ye: «Li cengeh men, ti doh Yerusalem bɔ so, *Uwien ya ɔobonsoknb lɔ kele' nɔ ke Unil ya Bijɛ bo nno li tien ne. 32 Kime bi li taa wɔ ki ɔukn bɔ ɔa yɛ Sufmbe, be ri le wɔ, ki jɛnde wɔ, ki cere u'bo tiɔinsɛnt, 33 ki ni wɔ inalɛbe, ki yaan ki ku wɔ, ne wienta daali wɔ ri mɛkre bitenkpiib ni.» 34 U'panpaankaab nno ɔa cii' ni'tingi, kime inɔbon nno ya tingi buɔ ne, ne ba bɛnde' i ye yɛ ri ye bɔ.

Yesu likre' ujuɔn uba
(Matie 20:29-34; Mark 10:46-52)

35 *Yesu ti nekn' Seriko ya du ni. Ujuɔn uba lɔ te udu nno ni, ki kaah sengbaal ki mieh binib tibont. 36 U cii' linigol gɛbreh ma nno ne u niire' ki ye: «Be teh nɔ?» 37 Ne bi take' wɔ ki ye: «Nasaret ya *Yesu ne gɛbreh.» 38 Ne u yin' ufaa bo ki ye: «Yesu, *Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛcɛkm.» 39 Binib bɔ le *Yesu usɛn nno tɛngeh u'bo ki teh wɔ ri ɔmile, ama u tɔreɔh ki wuureh ne ki teh: «*Dafid ya yaabile, muɔ nni micɛcɛkm.» 40 Ne *Yesu sere' ki ye be ri taa wɔ ni. U nekn' *ma nno ne Yesu niire' wɔ ki ye: 41 «A yie ri tien bɔ ki de ɔe?» Ne u ye: «Yonbdaan, n yie ri likre ne.» 42 Ne *Yesu ye: «Likre, a'tekjim ne ɔmien' ɔe.» 43 U likre' i ya taan bo, ne ki paan' u'bo, ki pɛkeh Uwien. Binib nno ke laa' nno ma nno ne ki mɔ pɛkeh Uwien.

19

Ulenpotekl uba teke' Yesu u'den

1 *Yesu kɔn' Seriko ya du ni, ki joh wɔ ri caare. 2 Uje uba lɔ te len, bi yih wɔ Sase, u yɛ bilɛnpotekb ya cɛn ne, ki yɛ ufaadaan mɔ, 3 ki nuunh wɔ ri le *Yesu ki bɛnde wɔ. Ama linigol te ma nno, wa fre' ki laa' wɔ, kime u yɛ kinijenjenk ne. 4 Ne u sen' ki liere' usɛn ki ti don' busubu buba, *Yesu li gɛbre nɔ saan, ɔa u lɔ gɛbreh la, wɔ ri le wɔ. 5 *Yesu ti baa' ni'saan, ki yaare' ki liike', ne ki toke' wɔ ki ye: «Sase, jiiɛ ri tonm, kime dinnɔ wuɔ nɔ ni kpe' ri gɔ a'den ne.»

6 U jiiɛ ri tonm, ne ki teke' *Yesu nin uyɛnsɔnge. 7 Linigol nno laa' nno ma nno ne bi'ke bunbeh ki teh: «U jon' ki ti caan' ubierdaan ne.»

8 Ne Sase fii', ki sere', ki toke' Yonbdaan ki ye: «Yonbdaan a bɛn-ii! N li gbiire n'faal mile ki taa miba ki de bijiinb. N lɔ jin' unil ya bonn la, n li jiiɛ nɛ bolm minan ne ki de udaan.»

9 Ne *Yesu toke' wɔ ki ye: «Dinnɔ Uɔmienl baa' iden yii, kime a'mɔ yɛ *Abraham ya yaabil ne. 10 Unil ya Bijɛ baa' wɔ ri lɔ nuun bɔ bole' ne, ki ɔmien be.»

Bitonsɔnb bita ya kpeɔnɛnm
(Matie 25:14-30)

11 Binib bɔ cengeh *Yesu ya gber nno maaleh ki teh u neke Yerusalem ma nno, bi li pɔk ki le Uwien ya bel i ya taan bo ne, ne u ti pɔn' be milɔpeɔnɛnm, 12 ki ye: «Unikpeɔpeɔk uba lɔ yie wɔ ri ɔa udu uba bɔ ni fɔke, be ri ti jin wɔ libɛl wɔ ri liebe ni. 13 Nen saan ne u yin' u'tonsɔnb piik, ki de' unil ke milikbim, ne ki toke' be ki ye: «Taa men ki li teh ukpenkpende, ki ti baa uyo wɔ n li liebe ni.» 14 U'du ni ya nib lɔ nen wɔ, ne ki sɔn' binib ki ye be ri upaan u'bo ki ti toke ubɛrciɛn ki ye: «Ta yie uje wuɔ ri li ye ti'ber.» 15 Ama u jin' libɛl nno, ki liebe' ki kun' ni, ne ki yin' u'tonsɔnb bɔ u lɔ de' be ilike nno ɔa wɔ ri liike wɔ ke tien' ukpenkpende, ki laa' kpele wɔ. 16 Ukpeɔk baa', ki lɔ toke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a lɔ de' nni milikbim mɔ nno, n taa' mɛ ki tien' ukpenkpende, ki laa' piik ki pukn'.» 17 Ne u toke' wɔ ki ye: «Ni mɔn. A yɛ utonsɔnmɔnmɔn ne. A tien' unimɔn nibonwawaann ni ma nɔ, n li cere a li likeh idu piik.» 18 Ne nle mɔ baa', ki lɔ take' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, a lɔ de' nni milikbim mɔ nno, n taa' mɛ ki tien' ukpenkpende, ki laa' miɔun ki pukn'.» 19 Ne u toke' u'mɔ ki ye: «Li yɛ idu iɔun ya cɛn.» 20 Ne utɔ mɔ baa', ki lɔ take' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, liike, a'likbim nno sɔ. N lɔ pɔbn' mɛ kukpɛlciɛku ni ne ki bɔle'.» 21 Kime n fenge ɔe ne. A'gber faa ne, a yuunh ɔa ble' nɔ, ne ki ceh ɔa bule' nɔ. 22 Ne u toke' wɔ ki ye: «Utonsɔnbierɔ sin, a len' ki lɔle' a'ba ne. N li ni nen bo ne ki bu ɔe tibuur. A ye a bɛn n'bo, n'gber faa ne, n yuunh ma ble' nɔ, ne ki ceh ma bule' nɔ. 23 Be tien' ɔa nin taa' n'like ki ti ble' banki n lɔ baa' ni la, ri le n'like nin kpele ki pukn-i?» 24 Ne ki toke' bɔ te ni'saan nno ki ye: «Fie men u'saan milikbim nno, ki taa ki pukn wɔ ɔmɔbe milikbim piik nno.» 25 Ne bi take' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, u ɔmɔbe milikbim piik-a!» 26 Ne u ye: «N tokeh ne ne, wɔ ke ɔmɔbe la, bi li de wɔn ne ki pukn. Wɔ ɔa ɔmɔbe la, bi li tonde ki fie u ɔmɔbe nɔ waamu nno mɔnɔn ne.»

27 N'nennendb ben wɔn, ba là yíe rí li yé bi'ber. Nen bo, taa men be ní, kí lá kòkòre be n'unun bó.»

Binib kpickeh Yesu u ti kan' Yerusalem ni
(*Matie 21:1-11; Mark 11:1-11; San 12:12-19*)

28 *Yesu pɔn' be mikpenjenm nno ki ti gben', ne ki liere' be usen bi doh Yerusalem bó. 29 U ti nekn' Betifaaje nin Betani ya du. I te lijuɔl liba saan ne, bi yih lè Olifi ya siin ya juɔl. Nen saan ne u sɔn' u'panpaankaab bile 30 ki ye: «Li joh men udu wà te inun bó nɔ ni. Ni ti kɔn' u'ni la, ni li lè unjuunfanfaan uba lùo. Uba nja laan jèke' wɔ. Ní lore wɔ kí taa ní. 31 Unil niire' ne ki ye be tien' ni loreh wɔ la, ní take wɔ kí ye: «Yonbdaan ne cieke wɔ.»

32 *Yesu sɔn' bà nno, bure' ki ti laa' tibont nno ke te ten u bi take' be ma bo. 33 Bi loreh unjuunfanfaan nno uyo wà nno, ne u'denb niire' be ki ye: «Be tien' ni loreh wɔ?» 34 Ne bi jiin' be ki ye: «Yonbdaan ne cieke wɔ.» 35 Ne ki tuke wɔ ki baa' *Yesu saan, ne ki taa' bi'liergbengt ki paan' unjuunfanfaan nno bo, ki cèrè' *Yesu jèke'. 36 U joh ma nno ne binib taah bi'liergbengt ki pèreh usen ni. 37 U ti nekn' Yerusalem ki baa' Olifi ya siin ya juɔl ya tintindbuɔl, ne u'panpaankaab ke ligol cin' ki poknh, ki lienh ufaa bo ki pèkeh Uwien bi là laa' *Yesu tien' miyɔkm ya bont tà ke nno bo,

38 ki wuureh ki teh:

«Uwien ya mɔnm rí li te
uber wà we ní Yonbdaan ya yel bo nno bo.
Uyenduɔn rí li te paaki bó,
pèke men Uwien paaki bó.»

39 *Farisienmbɛ bà te linigol nno ni ya biba take' *Yesu ki ye: «Cenbaa, take a'panpaankaab biɛ be rí n̄mile.» 40 Ne *Yesu take' be ki ye: «N takeh ne ne, bi n̄mile' mɔnɔn la, iten li wuure ki pèke ni ne.»

Yesu muɔh Yerusalem bo

41 *Yesu nekn' Yerusalem ya du, ki laa' wù ma nno ne ki muɔh u'bo, 42 ki teh: «Yerusalem, a bi ben uyenduɔn ya sen dinnɔ la, ni bi li mɔn a'bo. Ama fenfennɔ nja ji li le wù, kime u buɔ ne. 43 Uyo uba we ní a'nennendb lá li n̄e ni'ke bó ní kí lá jebe n̄e, 44 kí ku a'nib ke, kí bere a'dur ke, ka rí cèrè tenl liba rí juore kí li pɛ tal bo, kime nja bende' uyo wà Uwien baa' wɔ rí tore n̄e.»

Yesu n̄ore' ikpenkpend Uwien ya duku ya luo bo
(*Matie 21:12-17; Mark 11:15-19; San 2:13-22*)

45 *Yesu kɔn' Uwien ya duku ya luo bo, ne ki cin' ki n̄uɔh bà kuɔreh tibont u'bo nno ki n̄endeh.

46 Ne ki takeh be ki teh:

«Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:
«N'duku li yé ikaare ya duku ne,
ama ninbi taa' kù ki tien' binasub ya tantaanbuɔl ne.»

47 Idaan ke *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo ne, ki wɔknh binib Uwien ya gber. Ne bitɔtuarcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Sufmbɛ ya cienb nuunh be rí ku wɔ, 48 ka laa' bi li n̄e isen ya, kime binib ke ya nun mɔn be rí cenge u'gber ne.

20

Bi niire' Yesu wà de' wɔ usen wɔ rí tien u teh nà nɔ
(*Matie 21:23-27; Mark 11:27-33*)

1 Lidaali liba ne *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo, ki wɔknh binib Uwien ya gber, kí takeh be tigbɛmɔnmɔnt, ne bitɔtuarcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb nin *Sufmbɛ ya cienb baa', 2 kí lá niire' wɔ ki ye: «Take te, a n̄mabe usen a tien' a teh nà nɔ-ɔɔ? N̄mɛ ne de' n̄e u ya sen-i?» 3 Ne u jiin' be ki ye: «N' mɔ li niire ne iniire iba ne. Take nni men. 4 San là siih binib Uwien ya n̄unm ma nno, n̄mɛ là de' wɔ usen-i? Uwien bii binib ne?»

5 Nen saan ne bi takeh tɔb ki teh: «Ti ye Uwien ne de' wɔ usen la, u li niire te kí ye: «Be tien' ta là teke' wɔ kí jin'-i?» 6 Ti tí ye binib ne de' wɔ usen la, linigol lie li yèke te iten kí ku te, kime bi'ke tuo' kí ye San là yé *Uwien ya n̄bonsɔknl ne.» 7 Ne bi jiin' *Yesu ki ye ba ben wà là de' San usen. 8 Ne u mɔ ye: «N' mɔ nja ben, ka rí take ne wà de' nni usen rí tien n teh nà nɔ mɔ.»

Bikpáab bà bre ya kpenjenm
(*Matie 21:33-46; Mark 12:1-12*)

9 Ni ya puoli bó ne u pɔn' binib mikpenjenm ki ye: «Uje uba ne là n̄mabe bukpaabu, ki caan' bukpaabu nno ni tisir tà bi taah tu'bií ki n̄eh fen nno, ki taa' bù ki guun' bikpaab biba, ne ki bure' usen, ki tí wuoke' ní' bó. 10 Uyo wà isibii nno tí ben' nno, ne u sɔn' utonsɔnl uba bikpaab nno saan be rí tí de wɔ u ya bó ní. Ama bikpaab nno tí ní' wɔ, ki n̄ore' wɔ u bure' inɔpien. 11 Ne u tí sɔn' utonsɔntɔ, bi tí ní' u mɔ, ki suke' wɔ, ki n̄ore' u mɔ u bure' inɔpien. 12 Ne u tí

liebe' ki sɔn' nta, bi tí ní' u'mò ki bunbunge' wɔ, nɛ ki njɔre' wɔ. ¹³ Nɛ ukpɛdaan nnɔ ye: <N li tien mila? N li sɔn n'bijɛ wà n yɛ wɔ nɛ. Nba la, bi li tí bo wɔn.> ¹⁴ Ama bikpàab nnɔ laa' u'bijɛ nnɔ we ní ma nnɔ, nɛ bi tɔke' tɔb ki ye: <Wɔn nɛ yé u'faajil, cɛre mɛn tí ku wɔ njɔ lifaala nnɔ ní juore tí yaal.> ¹⁵ Nɛ bi ñɛn' wɔ ukpɛgbe, ki tí ku' wɔ.

<Nɛn bo ukpɛdaan nnɔ li tien bɛ mila? ¹⁶ U li baa kí lá ku bikpàab nnɔ, nɛ kí taa bukpaabu nnɔ kí guun bikpetɔb.>

Linigol nnɔ cii' u len' nnɔ ma nnɔ, nɛ bi ye: <Uwien la cɛre nɛ ní tien.>

¹⁷ *Yesu caan' bi'bo inun nɛ ki ye: <Na te nnɔ la, ná kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

<Litɛn lá bidumɛb wíe' lɛ nnɔ,

lɛn lɛ lá tien' litɛnkpɛiél lá co kuduku' nnɔ ya tingi si ba?>

¹⁸ Wà ké lu' litɛn nnɔ bo la, u li kɔkuɔ nɛ. Litɛn nnɔ lu' wà mɔ bo la, li li mɛmɛre wɔ nɛ. ¹⁹ *Yiko ya wɔnwɔknɔb nin bitɔtuɔrciɛnɔ bɛnde' ki ye *Yesu pɔn' bɛn nɛ mikpenjɛnm nnɔ. Nɛn bo nɛ bi nun mɔn bɛ ní cuo wɔ i ya taa bo, nɛ ki fɛnge' linigol nnɔ.

Sesa ya lenpolike

(Matie 22:15-22; Mark 12:13-17)

²⁰ U ya yo nɛ bi cin' ki pingɛh Yesu, nɛ ki sɔn' bifinfinɔb biba u'saan, bɛ ní li teh tɛn bi yé binimɔnɔb nɛ ki yíe bɛ ní cenge u'gbɛr, njɔ kí dule u'lenm bo kí cuo wɔ, kí njuku udu nnɔ ya gobina. Wɔn nɛ njmɔbe mituɔm udu nnɔ bo. ²¹ Nɛ bi baa' kí lá niire' wɔ ki ye: <Cɛnbaa, ti bɛn ki ye a lienh ná nin a wɔknɔh binib ná kɛ nnɔ cuube nɛ, ki bɛn ki ye njɔ boh uba kí cɛn' utɔ, kí wɔknɔh mɔnmɔnm binib li tien ma kí li pɛ Uwien ya sɛn bo. ²² Tɔke tɛ, ti njmɔbe usɛn tí li pɛh lɛnpɔ ki diɛnh ubɛrciɛn Sesa bii ta njmɔbe?>

²³ Ama *Yesu bɛn bi'cekn nɛ kí tɔke' bɛ ki ye: ²⁴ <Wuɔn nni mɛn milikbim miba.> Bi wuɔn' wɔ, nɛ u niire' bɛ ki ye: <Ŋmɛ si kunɛnnɛnku nin liyɛ lá tɛ mi'bo nɔ?> Nɛ bi ye: <Uɛrciɛn Sesa.> ²⁵ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: <Taa mɛn ná yé Sesa yaann kí de Sesa, kí taa ná mɔ yé Uwien yaann kí de Uwien.> ²⁶ Ba frɛ' kí laa' bi li dule ná bo kí cuo *Yesu u'lenm ni binib ya nun bó. U'lenm ni, u jii'n' bi'niire ma bo nnɔ cuo' bɛ miyɔkm, nɛ ba ji ye niba.

Bitɛnkpɛib ya mɛkrɔm ya gbɛr

(Matie 22:23-33; Mark 12:18-27)

²⁷ Saduseyɛnmɛbɛ biba mɔ nek'n' Yesu. Bɛn nɛ lienh kí teh bitɛnkpɛib njɔ ní mɛkre nnɔ. Bi niire' wɔ ²⁸ ki ye: <Cɛnbaa, Moyis lá kele' yiko kí de' tɛ ki ye: <Unil ya ninjɛ kpo' kí cɛre' u'po, ka njmɔbe buk la, wɔ ní kere ukpɔpii nnɔ, kí maa mubumu kí de u'ninjɛ wà kpo' nnɔ.> ²⁹ Tɔ, ninjɛb bilole biba nɛ lá tɛ, nɛ ukpɛiél lá kuɔn' upii, kí kpo', ka maa' buk. ³⁰ Nɛ ulie kere' ukpɔpii nnɔ, kí mɔ kpo', ka maa' buk. ³¹ Nta mɔ tien' nnɔ, kí mɔ kpo', ka maa' buk. Bi tetɛh nnɔ nɛ jɛb bilole nnɔ kɛ tí kuɔn' upii nnɔ kí bòn', kí kpo', ka maa' buk. ³² Upii nnɔ mɔ tí frɛ' kí kpo'. ³³ Tɔ, bitɛnkpɛib lá mɛkre' uyo wà la, njmɛ li si upii nnɔ? Kímɛ bi'kɛ bilole kuɔn' wɔ kí tí bòn' nɛ.>

³⁴ Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: <Ujɛndun wuu ni nɛ bijɛb kuɔndɛh bipiib, bipiib kunh ticer. ³⁵ Ama binib bá Uwien ye bi kpe' bɛ ní mɛkre bitɛnkpɛib ni, kí li yé ujɛndun wà we ní yaab nnɔ; wun ni jɛb njɔ ní kuɔn piib, bipiib mɔ njɔ ní kun cɛr. ³⁶ Ba ji li kpo, kímɛ bi li tɛ tɛn Uwien ya tonɔb nɛ. Bi li mɛkre ma nnɔ, bi li yé Uwien ya bumu nɛ. ³⁷ Moyis mɔnɔn lá wuɔn' tɛ ní wien kí ye bá kpo' li mɛkre. U laa' ná saan kufɛtuku kuba kú teknh umu ka wih nnɔ, u yin' Yonbdaan kí ye *Abraham nin *Isaak nin Sakɔb ya Wien nɛ. ³⁸ Uwien njɔ yé tɛnkpɛib ya Wien, u yé bá fuobe ya Wien nɛ, kímɛ wɔn bo bi'kɛ fuobe nɛ.>

³⁹ Nɛ *Yiko ya wɔnwɔknɔb biba tɔke' *Yesu ki ye: <Cɛnbaa, a len' mɔnmɔnm.> ⁴⁰ Nɛ uba njɔ ji kaabe' wɔ ní niire wɔ niire niba bo.

Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nin Dafid ya gbɛr

(Matie 22:41-46; Mark 12:35-37)

⁴¹ Nɛ *Yesu niire' bɛ ki ye: <Ní tien' mila, binib lienh kí teh Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo yé *Dafid ya yaabil-i? ⁴² Kímɛ *Dafid bugbɛn lá len' Uwien ya yuon ya gbɔnku ni ki ye: <Yonbdaan Uwien tɔke' n'Yonbdaan ki ye:

Kɛlɛ n'nojɛ bó,

⁴³ kí tí baa uyo wà n li cɛre á tɛ a'nɛnnɛndɔ bo litaal.>

⁴⁴ *Dafid yih *Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo u'Yonbdaan la, u ji tien' mila kí liebe' kí yé u'yaabil mɔ?>

Li bɛn mɛn Yiko ya wɔnwɔknɔb bó

(Matie 23:1-36; Mark 12:38-40)

⁴⁵ Linigol nnɔ cɛngɛh *Yesu ya gbɛr, nɛ u tɔke' u'panpaankaab kí ye: ⁴⁶ <Li bɛn mɛn *Yiko ya wɔnwɔknɔb bó. Bi yíe bɛ ní li guoh tilɛrgbɛngt nɛ kí gaakeh, kí yíe binib ní li gbaandɛh kí fuondɛh bɛ mudaamu ní, kí yíe bɛ ní li kaah binikpɛkpɛikb ya kánkáan itáan ya dur nin

tinacent ni. ⁴⁷ Ben ne jinh ki pendeh bikpopiib, ki kaareh ni wuakreh ŋo binib ri ye bi ye binimənb. Uwien li dere bi'tub ki gbien ki cen binitəb.»

21

Ukpopiiceckdaan uba ya pum
(Mark 12:41-44)

¹ *Yesu liike', ki laa' bifaaɗenb baareh ki kpiɗendeh ilike Uwien ya pum ya likkpienbuol, ² ki laa' ukpopiiceckdaan uba mo baa' ki la' kpien' milikbim mile. ³ Ne u ye: «N təkhe ne iməɗn ne, ukpopiiceckdaan wuo kpien' ilike ki cen' bi'ke. ⁴ Kime bi'ke de' ka pəkre' bi'like ya pəkl. Ama wən ye uceckdaan ne, ne ki tonde' u ŋmobe na ke nno ki baa', ki la' kpien'.»

Bi la li bere Uwien ya duku
(Matie 24:1-2; Mark 13:1-2)

⁵ Binib lienh Uwien ya duku ya gber ki teh bi taa' iten ya ki men' ku nno nin binib pun' Uwien tibont ta, bi taa' ki tien' ku'ni nno mon cen. Ne *Yesu təkhe' be ki ye: ⁶ «Ni likeh na no, uyo uba we ni, tenl ŋa ri juore ki li pe tol bo, bi li bere ni'ke ne.»

Ijend ya yo la li te ma bo
(Matie 24:3-14; Mark 13:3-13)

⁷ Ne bi niire' wo ki ye: «Cenbaa, ni li tien nno u le yo ba? Ku le diaku ba li wuon te ki ye uyo baa'?» ⁸ Ne u jiiɗ' be ki ye: «Li ben men, ki la cere uba ri tuln ne. Kime binib la li baa ki yebe, ki li ŋmobe n'ye' ki teh bi ye min ne, ki təkhe ki ye uyo nno baa' ŋo. Ni la paan bi'bo. ⁹ Ni la cii' binib təh lituəl kənkənm, ki cii' binib yiɗenb bi'berb ya ŋuon bo la, ni la cere ne ri cuo ne jewaambu, kime tu ya bont ke li tien ne ki yaan. Ama na ye unɗundun li pək ki gben i ya taan bo ne.»

¹⁰ Nen saan ne u ti təkhe' be ki ye: «Linibol liba li jəkhe linibotəl. Libel liba ya nib mo li jəkhe libetəl yaab. ¹¹ Kitink li jenge ki gbien, ne mikənm nin iwienbiere mo ri lu buol, buol. Micincienm li tien kutaaku bo.

¹² «Ama ki yaan nen ke ri tien nno, bi li cuo ne, ki jende ne, ki cere be ri bu ne tibuur *Sufmbe ya taan ya dur ni, ki taa ne ki jon lipəkl. Min bo ne bi la li tuke ne ki jon tibuur biberb nin idu ya cienb saan. ¹³ Nno ne ni li ye n'mənkunb bi'saan. ¹⁴ Taa men ki ble ni'yul ni ki ye na ri li nuunh ni li ti len ma ki ŋmere. ¹⁵ Kime min ne li təkhe ne, ni li ti len ma bo nin miyenfuom, ŋo ni'nennendb ya uba la fre ki nie nin ne, ki la fre ki len ki jiiɗ ne. ¹⁶ Haali ni'baambe nin ni'naambe nin ni'ninjeb nin ni'yaab nin ni'jotieb mənən li kuore ne. Ne bi li ku ni'ni biba. ¹⁷ Min bo ne binib ke li nen ne. ¹⁸ Ama ni'ni uba mənən ya yul ŋa ri gaare. ¹⁹ Ni mɗinde' ijend ke ni la, ni li le limiel la ŋa ŋmobe gbenm.»

Bi la li bere Yerusalem ya du
(Matie 24:15-21; Mark 13:14-19)

²⁰ «Ni la laa' sojambə jebe' Yerusalem ya du uyo wa la, li ben men ki ye bi li bere wu, na ri taande. ²¹ Uyo nno la baa' la, ba te Sude ya tinfenm ni nno, be ri sen ki jo ijuon bo. Ba mo te Yerusalem ni la, be ri sen ki ne u'ni. Ba mo te idugbaan bo la, bi la ji ri ko udu ya benku ni. ²² Kime u ya yo ne Uwien li dere Yerusalem ya nib ya tub, ŋo na ke kele' *Uwien ya gbənkū ni nno ri tien. ²³ U ya yo, bipiib ba punbe' nin ba ŋmobe mubumu mɗa ŋaanh, li ŋmobe micəckm ne, kime Uwien ya benku ni ben' udu nno ya nib bo ma nno, bi li jende ki gbien. ²⁴ Bi li ku biba nin kijusiek, ki cuo bitəb ki jon inibol ke ya du bo, ne ba ŋa ye *Sufmbe nno li ŋuuke Yerusalem bugben ki ti baa uyo wa Uwien sien' nno.»

Unil ya Bijə ya baam ya gber
(Matie 24:29-31; Mark 13:24-27)

²⁵ «Micincilm ya bont li tien uwien nin ŋmaal nin iŋmaabii bo. Iɗungbegbel li fii miɗuncienm bo, ki li ŋmobe kuwaaku ki gbien, ki ŋaabe binib ya yenm ba ji li ben bi li tien ma. ²⁶ Tibont ta ŋmobe paaki bo mituom li jenge, binib li maaleh na li tu unɗundun wuu no bo ne bi'fel ri sen ki ti kende. ²⁷ U ya yo ne bi li le Unil ya Bijə te kutewəlgbənkū ni, ki we ni, ki ŋmobe ufaa nin ukpiəke ki gbien'. ²⁸ Ni la laa' tu ya bont ke cin' ki teh la, ni cuo ni'ba, ki cere ni'yul ri li ce, kime ni'ŋemeŋmeryo nekni' ni ŋo.»

Bukenkenbu ya kpenjenm

²⁹ Yesu ti pən' be mikpenjenm ki ye: «Sekn men bukenkenbu nin isito ke. ³⁰ Ni la laa' i bundeh la, ninbi nin ni'yul ben ki ye ni neke uɗalend ne. ³¹ Ni mo yaam te nno ne. Ni la laa' tibont nno teh la, ni li ben ki ye Uwien ya bel nekni' ni ŋo.»

³² «N təkhe ne iməɗn ne, tibont nno ke li tien, ki le fenfenno ya nib bie ŋa laan kpo' ki gben'. ³³ Kutaaku nin kitink li gben, ama n'gber tun ŋa ŋmobe tu ri gben.»

La gəh men ŋo Unil ya bijə ya baam la piln ne

³⁴ «Liike men ni'yul bo, ki la cère tidëyibr nin ujnien nin unjendun ya bont ya nuunm ri yebre ni'fel ni njo Unil ya Bijë ya babaadaali la piln ne, ³⁵ ten bubëbu pilndeh ijen ma bo, kime Unil ya Bijë ya baam li ci binib bā ke te utingben bo ne. ³⁶ La gōh men, ki li kāareh uyo ke, njo ki le mituom ki nē ijend yā ke we ni nno ni, ki fre ki sere Unil ya Bijë ya nun bō.»

³⁷ Uwien ni la, *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo ne ki wōknh binib Uwien ya gber, ne ni biire' la, u joh ki tī gōh Olifi ya siin ya juol bo. ³⁸ Ne udu ya nib ke bāareh u'saan Uwien ya duku ya luo bo kutenɛsɔnsɔnku ki cengeh u'gber.

22

Bi kpaan' iye be ri ku Yesu

(Matie 26:1-5, 14-16; Mark 14:1-2, 10-11; San 11:45-53)

¹ Kpōnō wā nja n̄mōbe n̄ōke ya nacenku kua bi yih kù *Sufmbe ya Pak nno nekni' nī. ² Ne bitotūrcienb nin *Yiko ya wōnwōknb nuunh bi li tien ma ki ku Yesu, ne ki ji fenge udu ya nib.

Sudas yie wō ri kuore Yesu

(Mark 14:10-11; Matie 26:14-16)

³ Nen saan ne *Satan kōn' Sudas Iskariyot ya fēl ni. U yé *Yesu ya panpaakaab piik nin bile nno ya uba ne. ⁴ U jon' bitotūrcienb nin Uwien ya duku ya guguurb ya cienb saan, wō rī tī tōke be u li tien ma ki taa *Yesu ki n̄ukn be. ⁵ Bi'yenm sōnge' cēen, ne bi kpaan' buñōbu ki ye bi li de wō ilike. ⁶ U tuo', ne ki nuunh u li nē isen yā ki taa *Yesu ki n̄ukn be ki la cère linigol nno rī bende.

Yesu nin u'panpaankaab jele' Sufmbe ya Pak

(Matie 26:17-29; Mark 14:12-26)

⁷ Lidaali là bi jeleh kpōnō wā nja n̄mōbe n̄ōke ya nacenku nno baa'. Nen daali ne bi kōreh *Sufmbe ya Pak ya pefanfaan. ⁸ Ne *Yesu sōn' Pier nin San ki tōke' be ki ye: «Jo men ki tī tien te Pak ya jier tī ji.» ⁹ Ne bi niire' wō ki ye: «A yie tī tien ku'jier le saan-i?» ¹⁰ Ne u ye: «Cenge men, ni tī kōn' udu ni la, ni li le uje uba tuke lin̄uncuol ki cendeh ne. Nī paan u'bo, ki tī kō u li kō iden yā ni nno ni, ¹¹ ki tōke udendaan ki ye: <Ti' Cenbaa ye wōn nin u'panpaankaab li ji Pak ya nacenku ya jier ku le duku ni?> ¹² U li wuon ne lidutōtuol ya paaki ya ducienku kuba, bi bonde' kù n̄ō. Nī tien kunacenu nno ya jier kun ni.» ¹³ Bi bure', ki tī baa' ki laa' *Yesu bi tōke' be ki ye bi li le nā nno ke, ne ki tien' kunacenu nno ya jier.

Yonbdaan ya jier

(Matie 26:26-30; Mark 14:22-26; 1 Korɛnt 11:23-25)

¹⁴ Tijier nno ya jijiyō baa', ne *Yesu nin u'tondb kēle' ki jinh. ¹⁵ Ne u tōke' be ki ye: «N'nun là mōn min nin ninbi rī taan ki ji kunacenu ya jier ne ki yaan rī jende. ¹⁶ N tōkeh ne ne, kime ma ji li ji ku'jier ki tī baa uyo wā ku'tingi li tūore ki wende Uwien ya bel ni.»

¹⁷ Ne ki taa' midaam, ki faare' Uwien ki ye: «Teke men midaam miē ki gbiire. ¹⁸ N tōkeh ne ne, ma ji li faa ki nū sibii ya daam, ki tī baa uyo wā Uwien ya bel li baa nī.»

¹⁹ Ne ki taa' kpōnō, ki faare' Uwien, ki kōkuo', ki taa' ki de' be, ne ki ye: «Nā sō yé n'gbenent, n taa' ki de' ne. Li teh men nno ki li tien n'bō.» ²⁰ Bi jin' ki tī gben', ne u taa' midaam mō, ki faare' Uwien, ne ki ye: Midaam miē yé n'sēm ne, ki wōngēh ki teh Uwien cuo' nin binib kujōtiefēnku. Ninbi bo ne mī li puube.

²¹ «Liike men, wā li kuore nni nno ke niē saan ki jinh nin nni. ²² Unil ya Bijë li kpo Uwien sien' wō ma bo ne. Ama unil wā li kuere wō nno, nī bre udaan bo. ²³ Ne u'panpaankaab cin' ki niireh tōb ki teh: <Ti'ni n̄me li tien ni ya bonn-i?> »

Yesu ya panpaankaab findeh ticiēt bo

(Matie 18:1; 20:25-28; Mark 9:34; 10:42-45)

²⁴ Uyo uba ne *Yesu ya panpaankaab findeh nin tōb wā li yé ucien bi'ni. ²⁵ Ne u tōke' be ki ye: «Idu ya berb wōbndeh i'nib ne, ne bā n̄mōbe ticiēt bi'bo cēreh bi yih be binimōnb. ²⁶ Ninbi yaam nja te nno. Wā yé ucien ni'ni la, wō rī tien u'ba uwaal. Wā yé usenlier la, wō rī tien u'ba utonsōnl. ²⁷ Wā teh tijier nin wā jinh, n̄me cen' utō? Na yé wā jinh-ii? Nin nen ke njo min te ni'ni ten utonsōnl ne.

²⁸ «Ninbi ne n̄ukn' ka siere' ki dāan' nni uyo wā ke nī faa n'bo. ²⁹ Nen bo, n'Baa cère' u'bel yé n'yaal ma nno, n'mō li cère lē rī li yé ni'yaal, ³⁰ n̄ō nī li jinh ki n̄uh nin nni n'bel ni, ki kēle muberbiemu bo, ki bu Israyel yaab ya baamul piik nin ile nno tibuur.»

Yesu tōke' Pier ki ye u li niē ki ye wa ben wō

(Matie 26:31-35; Mark 14:27-31; San 13:36-38)

³¹ *Yesu tōke' Simōn ki ye: «Simōn, Simōn, liike *Satan miē' usen wō rī yoyoke ne ten bi yoknh kufenku ma bo ki n̄endeh mibim ne. ³² Ama n kāare' ki de' sin n̄ō a' tekjim la pōre n̄e.

Uyo wà a lièbe' ní ki paan' n'bo la, á saake a'ninjieɓ ya gbɛnɛnt.» ³³ Nɛ Piɛr tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan, n li tuo bɛ ní pekɛn min nin sin, bii ki kpo nin ɲɛ mɔnɔn-a!» ³⁴ Nɛ *Yesu ye: «Piɛr, n tɔkeh ɲɛ nɛ, dinnɔ mɔnɔn, a li niɛ bolm mita kí ye ɲa bɛn nni nɛ kí yaan ukuoje ní muɔ.»

Bonde mɛn ni'ba, ni yé lituɔl nɛ ni'bo

³⁵ Nɛ ki niire' bɛ ki ye: «N lá sɔn' nɛ ma, ki ye ni la tuke like, ki la tuke kɔl, ki la taa tacaan nno, ni lá luɔ' niba-aa?» Nɛ bi ye: «Ta lá luɔ' niba.» ³⁶ Nɛ u ye: «Ɛnfɛnnɔ wà ɲmɔbe bulikbu la, wɔ ní li tuke. Wà mɔ ɲmɔbe likɔl la, wɔ ní li tuke. Wà ɲa ɲmɔbe jusiek la, wɔ ní kuɔre u'lierku ki dɛ.» ³⁷ N tɔkeh nɛ nɛ, kime ná kɛle' n'bo *Uwien ya gbɔnku ni nno li tien nɛ.

Ni kɛle' ki ye:

«Bi kaan' wɔ ki kpɔbn' idukond bó nɛ»,

«bi li mɔnbe kí tien nni nno nɛ fɛnfɛnnɔ.» »

³⁸ Nɛ bi ye: «Yonbdaan, liike-a mujusiemu mule sɔ.» Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Ni li dɛkre.»

Yesu kàare' Olifi ya siin ya juɔl bo

(Matie 26:36-46; Mark 14:32-42)

³⁹ *Yesu ɲɛn' ní'saan ki jon' Olifi ya siin ya juɔl bo tɛn u tí ní joh uyo kɛ ma bo, nɛ u'panpaankaab mɔ paan' u'bo. ⁴⁰ U tí baa' ní'saan, nɛ kí tɔke' bɛ ki ye: «Li kàareh mɛn ɲɔ kí la lu biikm ni.» ⁴¹ Nɛ kí dàan' bɛ, kí jɛnde' waamu, kí gbaan' kí kàareh ⁴² kí teh: «N'Baa, a yíe la, cère ijɛnd yíe ní jɛnde nni. Ama la cère n ya yíem ní tien, cère a'yaam ní tien.» [⁴³ Nɛn saan nɛ Uwien ya tond uba ɲɛn' paaki bó ní, kí baa' u'saan kí saake' u'gbɛnɛnt. ⁴⁴ *Yesu ya yɛnm saa' kí tí kɛnde', nɛ u tùɔre' kí kàare' nin inunmɔn; nɛ kutóntónku ɲɛh wɔ kí naan misɛm kí tuɔreh tingi ní.]*

⁴⁵ U kàare' kí gbɛn' nɛ kí fii' kí lièbe' u'panpaankaab bita nno saan, kí laa' bi'yɛnm saa' kí gbien', bí dɔ kí gɔh, ⁴⁶ nɛ u ye: «O! Ní tuo', ní dɔ kí gɔh-ɔɔ? Fii mɛn, kí li kàareh ɲɔ kí la lu biikm ni.»

Yesu ya cuom

(Matie 26:47-56; Mark 14:43-50; San 18:3-11)

⁴⁷ *Yesu laan biɛ kí lienh nɛ linigol liba puɔ' bi'bo, bi yih wà Sudas, u yé *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba nno le bɛ usɛn. U nɛkn' *Yesu nɛ kí lɔkn' wɔ. ⁴⁸ Nɛ *Yesu tɔke' wɔ kí ye: «Suda! A li lɔkn Unil ya Bijɛ nɛ kí kuɔre wɔ-ɔɔ!» ⁴⁹ *Bà te nin Yesu nno laa' ná bɛnh nɛ ní tien, nɛ kí niire' wɔ kí ye: «Yonbdaan, tí taa mujusiemu kí gɛgɛ bɛ-ɛɛ?» ⁵⁰ Nɛ bí ní uba taa' kijusiek kí gɛ' kí paare' bitɔtuɔrcienb ya cien ya tonsɔnl uba ya ɲajietubl. ⁵¹ Nɛ *Yesu ye: «Dàan mɛn, ní li dɛkre», nɛ kí mɛ' utonsɔnl nno ya tubl nno kí cère' u faake'. ⁵² Nɛ kí tɔke' bitɔtuɔrcienb nin Uwien ya duku ya guguurb ya cienb nin *Sufmbɛ ya cienb bà baa' bɛ ní lá cuo wɔ nno kí ye: «Ní tuke mujusiemu nin ilɛnbɛn ní lá cuo nni tɛn n yé udukond nɛ-a! ⁵³ N lá te nin nɛ Uwien ya duku ya luɔ bo idaan kɛ, nɛ na cuo' nni. Ama fɛnfɛnnɔ ninbi nin ubiɛɔ ya tuɔm ya yo nɛ baa'.»

Pier niɛ' ki ye wa bɛn Yesu

(Matie 26:57-58, 69-75; Mark 14:53-54, 66-72; San 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Nɛn saan nɛ bí cuo' *Yesu kí taa' wɔ kí jon' bitɔtuɔrcienb ya cien den. Nɛ Piɛr pɛ bi'bo kí te fonfɔkm. ⁵⁵ Bí sɛre' umu uluo ya siik, nɛ kí kɛle' kí jɛbe' wù. Piɛr mɔ baa' kí kɛle' bí ní. ⁵⁶ Upiitonsɔnl uba laa' wɔ u kɛ umu saan, nɛ u caan' u'bo inun kí ye: «Ujɛ wuɔ nɔ mɔ bí te nin *Yesu nɛ.» ⁵⁷ Nɛ u niɛ' kí ye: «Upii, ma bɛn wɔ.» ⁵⁸ Ní pukn' waamu, nɛ unitɔ mɔ laa' wɔ, kí tɔke' wɔ kí ye: «A' mɔ yé bí ya uba nɛ.» Nɛ Piɛr ye: «Kayi! Ma yé bí'yo.» ⁵⁹ Ní tien tɛn kukurku kuba, nɛ unitɔ mɔ len' kí ye: «Ní yé imɔn nɛ, uje wuɔ mɔ bí te nin *Yesu nɛ, kime u yé Galile yo nɛ.» ⁶⁰ Nɛ Piɛr jiin' wɔ kí ye: «Uje, ma bɛn a ye a ye bà.» U laan biɛ kí lienh nɛ ukuoje pɔk kí muɔ'. ⁶¹ U ya yo nɛ Yonbdaan jibe' kí caan' Piɛr bo inun. Nɛ Piɛr tiere' Yonbdaan bí tɔke' wɔ ma kí ye: «Dinnɔ, a li niɛ bolm mita kí ye ɲa bɛn nni nɛ kí yaan ukuoje ní muɔ nno.» ⁶² Nɛ u fii' kí ɲɛn' saali, kí tí muɔ' kí gbiende' cɛɛn.

Biguguurb sukreh Yesu kí yieke kí ɲih wɔ

(Matie 26:67-68; Mark 14:65)

⁶³ Nɛn saan nɛ binib bà gu *Yesu nno lɛh wɔ, kí yieke kí ɲih wɔ, ⁶⁴ kí taa' kukpelciɛku kí pibn' u'nun bó, kí tɔkeh wɔ kí teh: «Bukre' wà ní' ɲɛ.» ⁶⁵ Nɛ kí lièbe' kí sukreh wɔ isuk mɔ í yebe.

Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab bun' Yesu tibuur

⁶⁶ Ní faa' kutɛnɲɛsɔnsɔnku, nɛ *Sufmbɛ ya cienb nin bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb taan', kí cère' bí taa' *Yesu kí baa' bí buur ya cɛkl yaab saan. ⁶⁷ Nɛ bí niire' wɔ kí ye: «A yé Uwien ya Nigendkɛ Kristo nɛ la, tɔke tɛ.» Nɛ u jiin' bɛ kí ye: «N tɔke' nɛ mɔnɔn la, na lí li teke

* 22:44 Bi kpiɛ' kí kɛle' tigbɔnt tà nno ya tuba ní migbiirm 43 nin 44 ɲa te tu'ni.

ki ji. ⁶⁸ N tí niire' ne iniire mɔ la, na ní jiiin nni. ⁶⁹ Ama kí ñe fɛnfɛnno kí taa kí li joh, Unil ya Bijɛ li kɛle Uwien, mituom kɛ ya daan ya jie bó.» ⁷⁰ Nɛ bi'kɛ ye: «Nɛn mɛn la, a yé Uwien ya Bijɛ nɛ-a!» Nɛ *Yesu jiiin' bɛ ki ye: «Ninbi mɔnɔn len' bú te, n yé wɔn nɛ.» ⁷¹ Nɛn saan nɛ bi ye: «Ta ji nuunh mɔnkunl, tinbi mɔnɔn cii' u'ñɔbu ni.»

23

Bi tuke Yesu ki jon' Pilat saan tibuur

(Matie 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; San 18:28-38)

¹ Nɛ bi'kɛ fii', ki taa' *Yesu ki jon' Pilat saan, ² ki cin' ki biindeh wɔ ki teh: «Ti laa' uje wɔɔ sureh ti' du ya nib nɛ bɛ ní kpɛ, ki tɔkeh bɛ ki teh, bi la ji ní li pɛh ubɛrcien Sesa lenpo, ki teh u yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo, ubɛr nɛ.» ³ Nɛ Pilat niire' wɔ ki ye: «Sin, a yé *Sufmbɛ ya bɛr nɛ-ɛɛ?» Nɛ u jiiin' wɔ ki ye: «Sin nɛ ye nno.» ⁴ Nɛ Pilat tɔkɛ' bitɔtuɔrcienb nin linigol nno ki ye: «Ma laa' uje wɔɔ ya biil.» ⁵ Nɛ bi níikeh ki teh: «U wɔknh Sude ya tinfɛnm kɛ ni nɛ, ki cɛrɛh binib kpɛh. U cin' Galile ya tinfɛnm ni nɛ, ki ñmɔñmɔbe ki lá baa' niɛ saan.»

Herod bun' Yesu tibuur

⁶ Pilat cii' nno ma nno, nɛ ki niire' ki ye: «Uje bugbɛn yé Galile yɔ nɛ-ɛɛ?» ⁷ Pilat cii' *Yesu ñɛn' Galile ma nno, nɛ u ye bɛ ní taa wɔ ki jo Herod saan, kime Herod nɛ likeh Galile ya nib, ki te Yerusalem ní i ya dɛn. ⁸ Herod laa' *Yesu ma nno, nɛ u yɛnm sɔnge cɛɛn, kime u lá cii' u' bó, nɛ ki nuunh wɔ ní lɛ wɔ ní tí wuɔkɛ', ki daan wɔ ní tien miyɔkm ya bonn ñɔ wɔ ní lɛ. ⁹ U niire' *Yesu iniire i yebe, ama *Yesu ña jiiin' wɔ ñɔbonl. ¹⁰ Bitɔtuɔrcienb nin *Yiko ya wɔnwɔknb mɔ te ní saan ki biindeh wɔ ufaa bo. ¹¹ Herod nin u' sojambɛ liike' wɔ fɛnm, ki lɛ' wɔ, nɛ Herod taa' kulɛrku kuba, kù mɔn cɛɛn ki goll' wɔ, ki cɛrɛ' bi taa' wɔ ki jiiin' Pilat saan. ¹² Herod nin Pilat ña lá ñmɛ. Nɛn daali nɛ bi ñmaake'.

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpɛ mikuum

(Matie 27:15-26; Mark 15:6-15; San 18:39-19:16)

¹³ Nɛn saan nɛ Pilat yin' bitɔtuɔrcienb nin *Sufmbɛ ya cɛɛn nin udu ya nib, ¹⁴ ki tɔkɛ' bɛ ki ye: «Ni taa' uje wɔɔ ki baa' n' saan ki ye u gaandɛh binib nɛ. Nɛn bo nɛ n bun' wɔ tibuur ní kɛ ya nun bó, ki niire' wɔ iniire ni biindeh wɔ isɛn yá ni nno, ka laa' u bii' bá. ¹⁵ Herod mɔ ña laa' u bii' bá. Nɛn bo nɛ u jiiin' wɔ ní tí saan. Tɔ, wa tien' ná kpɛ kuum. ¹⁶ Nɛn bo, n li cɛrɛ bɛ ní ñ wɔ nɛ, kí taa wɔ kí wɛ.» ¹⁷ [Binl kɛ binl, kunacɛnku nno ya yo la, Pilat ñɛndɛh lipɛkl ya nil uba nɛ ki wiɛnh.]* ¹⁸ Nɛ bi'kɛ taan' ki wuure' ki ye: «Ku uje wɔɔ nɔ, kí wɛ te Barabas.» ¹⁹ Bi lá cuo' Barabas ki pɛkn', kime u lá cɛrɛ' binib kpi' udu ni, nɛ ki ku' unil mɔ.

²⁰ Pilat yie wɔ ní wɛ *Yesu ma nno, nɛn nɛ cɛrɛ' u liɛbɛ' ki len' nin binib nno. ²¹ Ama bɛ ní wuureh nɛ ki teh: «Kpɛ wɔ udɔɔpɔnɔn bo! Kpɛ wɔ udɔɔpɔnɔn bo!» ²² Nɛ u tí niire' bɛ nta bo ki ye: «U tɛn ki bii' li lɛ biil bɛ nɛ? Min ña laa' u tien' ná ní kpɛ kuum. N li cɛrɛ bɛ ní ñ wɔ nɛ, kí taa wɔ kí wɛ.» ²³ Ama bi níikeh ki wuureh ufaa bo nɛ ki teh bɛ ní kpɛ wɔ udɔɔpɔnɔn bo. Bi wuure' ki tí faake' ²⁴ nin Pilat, nɛ u gbele' ki tuo' bi ye ma. ²⁵ U pɛkre' Barabas wá lá cɛrɛ' binib kpi' udu ni, ki ku unil mɔ nno ki wɛ'. Bi lá ye wɔ ní wɛ' wɔn nɛ. Ama *Yesu wɔn, u taa' wɔ ki de' bɛ bɛ ní tí tien wɔ bi yie ma nɛ.

Bi kpɛ' Yesu udɔɔpɔnɔn bo

(Matie 27:32-44; Mark 15:21-32; San 19:17-27)

²⁶ Bi taa' *Yesu ki bure'. Bi joh ma nno nɛ ki tí cɛnde' uje uba bi yih wɔ Simɔn, u yé Sirenn ya du ya nil nɛ, ki ñɛn' ikpáan bó ní. Bi cuo' uje bugbɛn ki wɔbn' ki bukn' wɔ udɔɔpɔnɔn nɛ u pɛ *Yesu ya puoli bó. ²⁷ Linigociɛnl pɛ *Yesu bo. Bi ní biba yé bipiib nɛ, ki muɔh ki kpiɛndɛh u'bo. ²⁸ *Yesu jiebe' ki liike' bɛ, nɛ ki ye: «Yerusalem ya piibe, la muɔh mɛn min bo, li muɔh mɛn ninbi nin ní'bumu bo. ²⁹ Kime uyo uba wɛ ní bi li len kí ye: «Bipiib bá yé ñɔl, ka maa', ka ñaan' nno yaam tu.» ³⁰ U ya yo nɛ binib li tɔkɛ ijuɔn kí ye: «Bere mɛn kí ñɛkn' tí'bo, kí tɔkɛ igbɛngbɛn mɔ kí ye: «Lɛkn mɛn tí'bo.» ³¹ Kime bi teh udɔɔsɔnge nɔ la, bi ji li tien mila udɔkuon-i?»

³² Bi lá tuke' idukond ile mɔ, bɛ ní tí taan kí ku yɛn nin Yesu. ³³ Bi tí baa' niba saan, bi yih nɛ «Kuyukpɔbku ya Bùol.» Nɛn saan nɛ bi kpɛ' *Yesu udɔɔpɔnɔn bo, nɛ ki kpɛ' idukond ile nno mɔ. Bi kpɛ' uba u'nojie bó, ki kpɛ' utɔ u'noɛn bó. ³⁴ [Nɛ *Yesu ye: «N' Baa, fɛrɛ bɛ bi' biere, kime ba bɛn bi teh ná.»]† Sojambɛ taa' u'wɛngolkaar ki fùrɛ' imúɔn ki gbiire' tú. ³⁵ Nɛ udu ya nib se ki likeh. *Sufmbɛ ya cɛɛn bɛn lɛh *Yesu nɛ ki teh: «U ñmɛn' bitɔb nɛ. U yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo la, wɔ ní ñmɛn u'ba mɔ.» ³⁶ Sojambɛ nno mɔ sukreh wɔ, ki ñɛkn' wɔ ki taa' midɛñminmiikm ki tɛnde' wɔ, ³⁷ nɛ ki ye: «A yé *Sufmbɛ ya bɛr la, ñmɛn a'ba-a!» ³⁸ Bi lá kele' ki tɛbn' u'yul ya paaki bó, ki ye: «*Sufmbɛ ya bɛr sɔ nɔ.»

* 23:17 Bi kpiɛ' ki kele' tigbɔnt tá nno ya tuba ni migbiirm 17 ña te tu'ni. † 23:34 Bi kpiɛ' ki kele' tigbɔnt tá nno ya tuba ni, «N' Baa, fɛrɛ bɛ bi' biere, kime ba bɛn bi teh ná» ña te tu'ni.

³⁹ Idukond yà bi kpɛ' yɛ idɔpɔnpɔn bo nno ya uba nɔ sukreh wɔ ki teh: «ŋa yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo bi? Nmien a'ba nɔ ki ŋmien ti'mɔ!» ⁴⁰ Nɛ udukondta nno tien' u'bo ki ye: «Timbi nin wɔn taan' ki laa' utudere uba, nɛ ŋa fɛnge Wien-a! ⁴¹ Tinbi yaam kpɛ' utudere wuu nɛ, kimɛ bi tien' tɛ ti'tuon kpɛ ma bo nɛ. Ama wɔn ŋa tien' hiere iba.» ⁴² Nɛ ki ye: «Yesu, a lá jin' a'bel uyo wà la, á li tien n'ból.» ⁴³ Nɛ *Yesu jiiin' wɔ ki ye: «N tɔkeh ŋɛ imɔn nɛ, dinno mɔnɔn a li te nin nni Uwien den nɛ.»

Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo
(*Matie 27:45-56; Mark 15:33-41; San 19:28-30*)

⁴⁴ Ni là tuo kuwensiiku ya yo nɛ, ni ci' ki biike' utingben kɛ bo ki ti baa' kutaajuoku tikur tuta ya yo. ⁴⁵ Wien ŋa ji ñeh nɛ kukpɛlɛkɛkpɛkɛku kua bore' Uwien ya duku ni bolm mile nno kɛre' ku'siik ni. ⁴⁶ U ya yo nɛ *Yesu wuure' ufaa bo ki ye: «N'Baa, n taa' n'miel ki ŋukn' ŋɛ.» U len' nno ki ti gben', nɛ ki kpo'. ⁴⁷ Sojambɛ kobk ya cien laa' nno ma nno, nɛ ki pɛkɛ' Uwien ki ye: «Ujɛ wuɔ mɔnbe ki yé ugbemɔndaan nɛ.»

⁴⁸ Binib bà kɛ baa' ligol bɛ ní lá liike nno, laa' tibont tà kɛ tien', nɛ ki liɛbe' ki kunh nin uyensaa. ⁴⁹ Binib bà kɛ ben wɔ nin bipiib bà ñen' Galile ya tinfɛnm bó ní, ki pɛ u'bo nno, se fɔnfɔkm ki likeh.

Yesu ya subm
(*Matie 27:57-61; Mark 15:42-47; San 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹ Ujɛ uba là te, bi yih wɔ Yosef, u ñen' *Sufmbɛ ya du uba ni, nɛ bi yih wu Arimate. U là yé *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab ya uba nɛ, ki cuube, ki yé unimɔn, ki gu Uwien ya bel li baa ní uyo wà. Wà là tuo' u'tɔb ye bɛ ní tien ma, nɛ ka kuɔn' u'ba bi'tuon ni. ⁵² U jon' Pilat saan ki ti tɔkɛ' wɔ ki ye wɔ ní cɛbe wɔ *Yesu ya gbenent ŋɔ wɔ ní jiiin tɔ udɔpɔnpɔn bo ki ti sube. ⁵³ Pilat tuo', nɛ Yosef jiiin' *Yesu ya gbenent udɔpɔnpɔn bo, ki taa' kukpɛlɛkɛku ki tenten' tɔ, ki taa' ki ti ble' ufele ni. Bi là cube' ufele nno kujɔtɛnku kuba ya kele ni nɛ, ka laan sube' nil len'. ⁵⁴ Ni là yé lidaali là bi bondeh Saba nɛ, nɛ Saba bugben benh wɔ ní cin.

⁵⁵ Bipiib bà là ñen' Galile ya tinfɛnm bó ní ki pɛ *Yesu bo nno, paan' Yosef bo, ki ti laa' ufele nno, ki laa' bi taa' *Yesu ya gbenent ki ble' len ma bo. ⁵⁶ Bipiib nno liɛbe' ki kun', ki ti bonde' lɛfina nin mikpɔm. Nɛ ki juore' ki fuore' *Saba ya daali liwɔbl ye ma bo.

24

Yesu mɛkre' bitɛnkpiib ni
(*Matie 28:1-10; Mark 16:1-8; San 20:1-10*)

¹ *Saba ya daali gɛbre', kutaaku kua li faa nno, nɛ bipiib nno wɔre' ki fii', ki taa' bi là bonde' mikpɔm mà mi'nu ŋmɛ nno ki jon' likul bó. ² Bi ti baa', ki laa' kutenku kua bi là taa' ki bliin' likul nno ŋa ji bi. ³ Nɛ bi kɔn' ka laa' Yonbdaan *Yesu ya gbenent. ⁴ Ni beke' bɛ cɛɛn nɛ ba ji ben bi li ye bà. I ya taan bo nɛ bi laa' bijɛb bile baa' ki lá sere' bi'saan, ki guo tikpɛlɛr tɔ windeh ki dɔnbɛh inun bó. ⁵ Bujewaanbu cuo' bipiib nno, nɛ ba ji kaabe' ki liike' bijɛb nno, nɛ bi niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' ni nuunh unifuob bitɛnkpiib ni? ⁶ Wa ji te nɛ saan. U mɛkre'-a. Tiere mɛn u là tɔkɛ' nɛ ki ye bà uyo wà u laan là te Galile ni nno. ⁷ U là ye «ni kpɛ bɛ ní taa Unil ya Bijɛ ki ŋukn bibierdenb, bɛ ní kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo, ŋɔ wienta daali wɔ ní mɛkre' bitɛnkpiib ni nɛ.» »

⁸ Nɛn saan nɛ bipiib nno tiere' *Yesu la len' ki ye bà. ⁹ Bi siere' likul nno saan ki liɛbe' ki kun', ki taa' tigber nno kɛ ki tɔkɛ' *Yesu ya tondb piik nin uba nno nin binitɔb bà kɛ mɔ là pɛ u'bo nno. ¹⁰ Bipiib nno ya yel si: Mari Madelenn nin Sann nin Mari Saak ya naa. Ben nin bipiitɔb nɛ taa' tigber nno ki tɔkɛ' *Yesu ya tondb. ¹¹ Bi tɔkɛ' bɛ ma nno nɛ bi maaleh ki teh ní yé mijɔrlɛnm nɛ, nɛ ka teke' tigber nno ki jin'. ¹² Nɛn saan nɛ Pier fii' ki sɛn' ki jon' likul nno saan, ki gbien' ki liike', ki laa' kukpɛlɛkɛku nno baba nɛ dɔ len. Nibonn ná tien' nno cuo' wɔ miyɔkm cɛɛn, nɛ u liɛbe' ki kun'.

Yesu cɛre' u'panpaankaab bile laa' wɔ Emayus ya sen ni
(*Mark 16:12-13*)

¹³ Nɛn daali nɛ *Yesu ya panpaankaab ya bile joh udu uba bó bi yih wu Emayus. Ki ñɛ Yerusalem ki ti baa udu nno ní te tɛn kɔnsini piik nin uba nɛ. ¹⁴ Bi joh ma nno nɛ ki lienh tibont tà kɛ tien' nno bó. ¹⁵ Bi lienh ki nieh nin tɔb uyo wà nno, nɛ *Yesu nɛnde' bɛ, bi tɔkɛ ki joh. ¹⁶ Ni libe' bi'yɛnm nɛ ba bɛnde' wɔ. ¹⁷ U niire' bɛ ki ye: «Ni cuonh ki lienh bɛ ya gber nɛ?» Bi'yɛnm saa' nɛ bi sere'. ¹⁸ Bi'ni bi yih wà Kleyopas nno jiiin' wɔ ki ye: «N maale' ki ye sin baba nɛ te Yerusalem ni, ka ben ná tien' len idɛn yiɛ nɔ.» ¹⁹ Nɛ u ye: «Bɛ ya bonn tien'-i?» Nɛ bi tɔkɛ' wɔ ki ye: «Ti lienh ná tu' Nasaret ya *Yesu nno ya gber nɛ. U là yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl nɛ, ki ŋmɔbe mituɔm u'lenm nin u'tuon kɛ ni, binib nin Uwien ya nun bó. ²⁰ Ama ti'yaab bà yé bitɔtuɔrcienb nin ti'du ya cienb taa' wɔ ki ti ŋukn' Erom ya cienb, bi bun' wɔ ki ye u kpɛ

† 23:53 Liike Matie 27:60.

mikuuum, ne ki kpe' wɔ udəpənpɔn bo. ²¹ Tinbi là daan ki ye wɔn ne li teke tinbi Israyel yaab ki wiɛ. Nin ti'dendɛnɛl kɛ nɔ tɪbont nno kɛ tien' ma dinnɔ wienta sɔ. ²² Ama ti'cekɛl ya piib biba tɔke' te tigber tuba tɔ jin' te. Bi wɔre' ki fii' ki jon' likul bɔ, ²³ ka ti laa' *Yesu ya gbɛnɛnt, ne ki liebe' nɛ ki lɔ tɔke' te ki ye Uwien ya tondb biba baa' bi'saan ki tɔke' bɛ ki ye u fuobe. ²⁴ Nɛ ti'yaab biba mɔ jon' likul nno bɔ, ki ti laa' nɛ te tɛn bipiib nno len' ma nɛ. Ama wɔn wɔn, ba laa' wɔ.»

²⁵ Nɛ *Yesu tɔke' bɛ ki ye: «O, bijɛbɛ, mibɛnm nɛ pɔre' nɛ. Na teke' *Uwien ya nɔbonsɔknɔ lɔ len' nɔ kɛ nno tonm. ²⁶ Nɛ kpe' Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ jɛnde nɛ ki yaan Uwien nɛ kpikɛ wɔ.» ²⁷ Nɛ ki cin' ki tɔkeh bɛ nɔ kɛ keɛ' u'bo Uwien ya gbɔnt ni nno. U cin' ki tɔkeh bɛ Moyis lɔ kɛɛ' nɔ u'bo nɛ ki ti baa' *Uwien ya nɔbonsɔknɔ kɛ mɔ lɔ keɛ' nɔ.

²⁸ Bi ti nɛkn' bi joh udu wɔ ni nno, nɛ *Yesu tien' ten u ye wɔ rɛ gbɛre nɛ. ²⁹ Nɛ bi cɛkn' wɔ ki ye wɔ nɛ juore bi'saan, uwien benh wɔ nɛ lu nɛ, nɛ li biire na nɛ wuɔke. Nɛ u juore' bi'saan. ³⁰ Bi kɛɛ' bɛ nɛ ji uyo wɔ nno, nɛ u yuure' kpɔnɔ, ki faare' Uwien, ki kɔkuɔ' ki de' bɛ. ³¹ Nɛn saan nɛ bi'yɛnm cɪbre', bi bɛnde' wɔ, nɛ u pɔk ki fele'. ³² Nɛ bi tɔke' tɔb ki ye: «U bi lienh ki tɔreh ki tɔkeh te *Uwien ya gbɔnku ya gber ya tingi usɛn ni ma nno, nɔ bi sienh ti'fɛl ni tɛn umu-uu?»

³³ Nɛ bi fii' ki liebe' Yerusalem i ya tɔan bo ki ti laa' *Yesu ya tondb piik nin uba nno nin binitɔb taan' ki te. ³⁴ Bi tɔke' bipanpaankaab bile nno ki ye: «Yonbdaan mɔnbɛ ki mɛkre'. U cɛre' Simɔn laa' wɔ.» ³⁵ Nɛ bipanpaankaab bile nno mɔ tɔke' bɛ nɔ tien' usɛn ni, ki tɔke' bɛ ki ye bi bɛnde' wɔ uyo wɔ u kɔkuɔ' kpɔnɔ nno nɛ.

Yesu cɛre' u'panpaakaab piik nin uba laa' wɔ

(Matie 28:16-20; Mark 16:14-18; San 20:19-23; Itɔn 1:6-8)

³⁶ Bi lienh bi'nɔbu nɔ lu', nɛ *Yesu baa' ki lɔ sere' bi'siik ni, ki tɔke' bɛ ki ye: «Li te mɛn uyenduɔn ni.» ³⁷ Nɛ fɛnde' bɛ ki gbien', bujɛwaanbu cuo' bɛ, kime bi maaleh ki teh nɛ yɛ ufenfɛnd nɛ. ³⁸ Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Bɛ tien' nɛ cuo' nɛ bujɛwaanbu, ni maaleh milele? ³⁹ Liike mɛn n'nuɔ nin n'tɔan, min li nɛ. Mɛ nni mɛn kɛ liike, ni li lɛ nɛ nɛ nɛ mɛn bɛnɛnt nin ikpɔb. Fɛnfɛnd nɔ nɛ nɛ gbɛnɛnt ki niireh nin kpɔbl.» ⁴⁰ U lienh nno uyo wɔ nno, nɛ ki wɔngɛh bɛ u'nuɔ nin u'tɔan. ⁴¹ Nɛn saan nɛ bi'yɛnm sɔngɛ', ama ba laan teke' ki jin' ki ghen', ki biɛ ki te miyɔkm ni. Nɛ u niire' bɛ ki ye: «Nɛ nɛ mɛn niba libuɔl liɛ nɛ ji-ii?» ⁴² Bi de' wɔ lijenjenpulkaal liba. ⁴³ Nɛ u teke', ki nɛn' bi'nun bɔ.

⁴⁴ Nɛ ki tɔke' bɛ ki ye: «N laan lɔ te nin nɛ uyo wɔ nno, n lɔ tɔke' nɛ ki ye: nɛ kpe' Moyis lɔ keɛ' nɔ nin *Uwien ya nɔbonsɔknɔ lɔ keɛ' nɔ nin nɛ keɛ' Uwien ya yuon ya gbɔnku ni n'bo nno, kɛ nɛ tien nɛ.»

⁴⁵ Nɛn saan nɛ u cɪbre' bi'yɛnm bɛ nɛ fre kɛ cii nɔ keɛ' *Uwien ya gbɔnku ni nno ya tingi. ⁴⁶ Nɛ ki ti tɔke' bɛ ki ye: «Nɛ kɛɛ' ki ye nɛ kpe' Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ jɛnde, kɛ kpo kɛ mɛkre bitɛnkpib ni wienta daali. ⁴⁷ Bi li tɔke uɛndun ya nib kɛ n'gber, kɛ ye bɛ nɛ lɛbre bi'tetɛm nɔ Uwien nɛ fɛre bɛ bi'biere. Bi li cin Yerusalem ni nɛ kɛ li tɔkeh tɔ. ⁴⁸ Ninbi nɛ yɛ n'mɔnkunb tibont nno kɛ bo. ⁴⁹ Min nin n'yul nɛ li cɛre nɛ lɛ n'baa lɔ pɔn' ki ye u li de nɛ nɔ nno. Nɛ li te Yerusalem ni, kɛ ti baa lidaali lɔ ni li lɛ mituɔm mɔ li nɛ paaki bɔ nɛ nno.»

Yesu don' paaki bɔ ma bo

(Mark 16:19-20; Itɔn 1:9-11)

⁵⁰ *Yesu taa' bɛ ki jon' Betani ya du bɔ ya keɛ, ki ti yuon' u'nuɔ ki tien' bɛ Uwien ya mɔnm. ⁵¹ U teh bɛ Uwien ya mɔnm uyo wɔ nno, nɛ ki daan' bɛ, Uwien cɛre' u don' paaki bɔ. ⁵² Bi gbaan' ki kpikɛ' wɔ, nɛ ki liebe' Yerusalem nin uyɛnsɔngciɛn. ⁵³ Bi lɔ tuu ki te Uwien ya duku ya luo bo nɛ kɛ pɛkeh Uwien.

Tigbɛmɔnmɔnt tà San kɛle' tũ nno Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Yesu ya tond San nɛ kɛle' kugbɔnku kuu nno. U yie binib rí bɛnde Yesu yé udaan wà nɛ. Yesu yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo nɛ. Wɔn nɛ liebe' ki yé Uwien ya Bijɛ.

San kɛle' tigbɛmɔnmɔnt ma bo nno bore' nin Matie nin Mark nin Luk kɛle' tũ ma bo. U yie binib rí tũɔre kɛ cii Yesu tien' tibont tà nin u len' tà nno ya tingi nɛ. San ya gbɔnku ya cincinnm (1:1-18) u tɔkeh binib ki teh Yesu bugbɛn nɛ yé Uwien ya ñɔbonl. U là te nin Uwien nɛ haali ucincinyo nɛ ki baa' ki là kɔn' nin binib (1:1-18).

San ya gbɔnku gbiire' ibɔk ile nɛ. Libɔkkpɛkl ni (1:18-12:50), San lienh Yesu tien' miyɔkm ya bont tà nno bó nɛ. U tien' tũ ki tĩ dukn' bolm milole nɛ. Tu ya bont nɛ wɔngeh ki teh Yesu yé Uwien ya Bijɛ. Sufmbɛ ya ciɛnb tuu ki findeh nin wɔ ki teh u taah u'ba ki kpáandeh Uwien nɛ, ki kɛndeh Saba ya daali ya yiko bo. Yesu tɔke' binib ki ye wɔn nɛ yé tijier tà dienh limiel, ki yé kuwenwenku kù wɛndeh uɛndun.

Libɔkklɛl ni (13:1-21:25), San liebe' ki ye Yesu nɛ yé usɛn wà unisaal li kpɛin wũ ki baa Baa Uwien saan, ki liebe' ki ye Yesu siere' uɛndun wuu ni ki liebe' u'Baa bó (iyul 13-17). Li ya bɔkl ni San lienh bi cuo' Yesu ma bo, ki bun' wɔ tibuur ki ye u kpe mikuum, ki kpe' wɔ uɔɔɔɔɔɔ ma bo nɛ. U mɛkre' bitɛnkpiib ni, ki cɛre' u'panpaankaab laa' wɔ u fuobe (iyul 18-21).

Yesu Kristo nɛ yé Uwien ya ñɔbonl

¹ Uwien ŋa laan là ñɛn' uɛndun ma nno ki laa' Liñɔbonl te nɛ. Li là te nin Uwien nɛ, ki yé Uwien. ² Li là te nin Uwien nɛ micincinnm. ³ Uwien là ñɛn' tibont kɛ nin len nɛ. Uwien ŋa ñɛn' bonn niba ŋɔ la te ni' ñɛn ni. ⁴ Lɛn nɛ yé limiel ya daan. Limiel nno nɛ dienh binib kuwenwenku. ⁵ Kuwenwenku nno wɛndeh licinñunl ni, nɛ licinñunl ŋa fre' ki kpiin' kù.*

⁶ Uwien sɔn' unil uba ní, bi yih wɔ San. ⁷ U baa' wɔ rí kun kuwenwenku nno bo imɔn nɛ, ŋɔ wɔn bo binib kɛ rí teke kù kɛ jɛ. ⁸ Wɔn ŋa yé kuwenwenku nno, ama u baa' wɔ rí kun ku'bo imɔn nɛ. ⁹ Kù yé kuwenwenmɔnku kù baa' uɛndun ni kù rí wɛnde binib kɛ nɛ.

¹⁰ Uwien ñɛn' uɛndun nin Liñɔbonl nno nɛ. Li baa' uɛndun ni ama uɛndun ya nib ŋa bɛnde' lɛ. ¹¹ Li baa' li'yaab saan, nɛ li'yaab ŋa teke' lɛ. ¹² Ama binib bà kɛ teke' lɛ nno, bi teke' lɛ ki jin' nɛ, nɛ li de' bɛ usɛn bɛ rí li yé Uwien ya bumu. ¹³ Bi yé Uwien ya bumu ma nno, na yé u maa' bɛ ten unisaal maa' mubumu ma bo nɛ, Uwien nɛ yie ki cɛre' bi yé u'bumu.

¹⁴ Liñɔbonl nno tien' li'ba unisaal, ki baa' ki là kɔn' ti'ni, ki teh tinimɔnt cɛɛn, ki tɔkeh tigbɛmɔnt baba. Ti laa' u'kpɛke. Ukpɛke wà u'Baa Uwien de' wɔ wũ, kime u yé u'bubaabk nɛ. ¹⁵ San kun' u'bo imɔn ki kpaande' ki ye: «N là lienh wɔn bo nɛ ki teh wà li paan n'bo ní nno cɛn' nni, kime u là te ki laa' ba laan maa' nni.»

¹⁶ U'nimɔnt ni nɛ u de' ti'kɛ bupaabu, ki li liebe kɛ de te bũ kɛ pukn. ¹⁷ Imɔn, Moyis nɛ là de' tɛ *yiko. Tinimɔnt nigbɛmɔnt tun wɔn, *Yesu Kristo nɛ baa' nin tũ. ¹⁸ Uba ŋa kpele ki laa' Wien. Ama u'Bijɛbaab wà yé Uwien ki te nin Uwien nno nɛ cɛre' ti bende' wɔ.

San wà siih binib Uwien ya ñunm ya gber

(Matie 3:1-12; Mark 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Sufmbɛ ya ciɛnb bà te Yerusalem ni nno sɔn' bitɔtuɔrkaab nin Lefi yaab† San saan, nɛ bi tĩ niire' wɔ ki ye: «A yé ŋmɛ nɛ?» ²⁰ Nɛ San kun' imɔn ki ye: «Min ŋa yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo.» ²¹ Nɛ bi liebe' ki niire' wɔ ki ye: «A nín yé ŋmɛ? A yé Eli nɛ-ɛɛ?» Nɛ u ye: «Ma yé Eli.» Bi tĩ niire' wɔ ki ye: «A yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl wà li baa ní nno nɛ-ɛɛ?» Nɛ u ye: «Hnhn.» ²² Nɛ bi tĩ niire' wɔ ki ye: «A nín yé ŋmɛ nɛ? A bugbɛn tɔke tɛ a yé udaan wà, ŋɔ tĩ bende ti li tĩ jiin bà sɔn' tɛ ní nno kɛ ye bà.»

²³ Nɛn saan nɛ San jiin' bɛ ki ye: «N yé wà wuureh kupɛnpelku ni ki teh:

«Tũɔre mɛn kɛ cubn Yonbdaan ya sɛn,» nno nɛ.

*Uwien ya ñɔbonsɔknl Esayi là len' nno nɛ.»

²⁴ Bi sɔn' binib bà San saan nno ya biba là yé *Farisienmbɛ nɛ. ²⁵ Bi liebe' ki niire' wɔ ki ye: «ŋa yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo, ka yé Eli, ka yé *Uwien ya ñɔbonsɔknl wà li baa ní nno mɔ la, bɛ nín tien' a siih binib Uwien ya ñunm-i?» ²⁶ Nɛ u tɔke' bɛ ki ye: «Min taah miñunm nɛ

* 1:5 Bi li fre kɛ lɛbre licinñunl ŋa fre' ki kpiin' kù ki ye licinñunl ŋa teke' kù mɔ. † 1:19 Lefi yaab yé binib bà là toreh bitɔtuɔrkaab Uwien ya duku ni nɛ.

ki siih binib Uwien ya ñunm. Ama uba te ni' siik ni, na ben wɔ. ²⁷ U pɛ n'puoli bó ní ne, ama ma kpɛ ní lore u'taceningbɛn mɔnɔn.»

²⁸ Ni'kɛ lá tien' Betani ya du ni ne, Sudɛn ya kpenpuol bó. San lá siih binib Uwien ya ñunm nɛn saan ne.

Yesu ne yé Uwien ya Pebuk

²⁹ Kutaaku faa', San laa' *Yesu we ní u'saan, ne u ye: «Liike mɛn, Uwien ya *Pebuk ká ñɛndeh uɛndun ya nib ya biere nno sɔ. ³⁰ N lá take' wɔn ya gber ne ki ye uje uba pɛ n'puoli bó ní ki cɛn' nni nno, kime u lá te ki laa' ba laan maa' nni. ³¹ Min mɔnɔn ña lá bɛn udaan wá ne, ama n baa' ki siih binib Uwien ya ñunm ñɔ Israyel yaab ne ní bɛnde wɔ.»

³² Ne San take' binib ki ye: «N laa' *Mifuoñaanm ñɛn' paaki bó ki jiih ní, ki naan unɛnjel, ki lá te u'bo. ³³ Min mɔnɔn ña lá bɛn udaan wá ne, ama Uwien wá sɔn' nni ní li siih binib u'ñunm nno, ne take' nni ki ye n li le *Mifuoñaanm jii're' ní ki lá te uje uba bo. Wɔn ne li cɛre *Mifuoñaanm ní jii're ní binib bo. ³⁴ N laa', ne ki kun' imɔn ki ye wɔn ne yé Uwien ya Bijɛ.»

Bá kpiɛ' ki tien' Yesu ya panpaankaab

³⁵ Kutaaku faa', ne San tí te ni'saan nin u'panpaankaab bile. ³⁶ U laa' *Yesu gɛbreh, ne u caan' u'bo inun, ki ye: «Liike mɛn, Uwien ya Pebuk sɔ.» ³⁷ San ya panpaankaab bile nno cii' u len' ná, ne ki paan' *Yesu bo. ³⁸ *Yesu jiebe', ki laa' bi pɛ u'bo, ne u niire' bɛ ki ye: «Ni yie ba?» Ne bi ye: «Rabi, a te le saan-i?» Rabi ya tingi si: Uwɔnwɔknl bii Cɛnbaa ne. ³⁹ Ne u ye: «Dɛn mɛn, ni li le.» Ní lá te kutaajuaku tikur tunan ya yo ne. Bi paan' u'bo ki tí laa' u te ná saan, ne ki juore' u'saan ki tonde' ni' daali ya wentunl.

⁴⁰ Bijɛb bile bá lá cii' San ya lenm ñɔ ki paan' *Yesu bo nno, bi yih uba Andre, u yé Simɔn Pier ya ninje. ⁴¹ U kpiɛ' ki jon' ki tí laa' u'ninje Simɔn ne ki take' wɔ ki ye: «Tí laa' Mɛsi.» Mɛsi ya tingi si: Uwien ya Nigendke Kristo ne. ⁴² Ne ki taa' wɔ ki baa' *Yesu saan. *Yesu caan' Simɔn bo inun, ki take' wɔ ki ye: «Bi yih ñe Simɔn ne, San ya bijɛ. Bi ji li yih ñe Sefas ne.» Sefas ya tingi si: Litɛnpenl ne.

⁴³ Kutaaku tí faa' ne *Yesu yie wɔ ní jo Galile ya tinfɛnm bó. U laa' Filip ne ki take' wɔ ki ye: «Paan n'bo ní.» ⁴⁴ Filip nno yé Betsayida ya du yo ne. Andre nin Pier mɔ yé nɛn bó yaab ne. ⁴⁵ Filip jon' ki tí laa' Natanayel ne ki take' wɔ ki ye: «Tí laa' unil wá Moyis lá kele' u'gber Yiko ya gbɔnku ni nno. *Uwien ya ñɔbɔnsɔknb mɔ lá len' u'gber. Wɔn si: Nasaret ya Yesu, Yosef ya bijɛ.» ⁴⁶ Ne Natanayel niire' wɔ ki ye: «Nibonmɔnɔnɔn lí fre kí ñe ní Nasaret ya du ni-ii?» Ne Filip take' wɔ ki ye: «Dɛn kí tí liike.»

⁴⁷ *Yesu laa' Natanayel we ní u'saan, ne u ye: «Liike mɛn, Israyel ya bol ya nil tenten sɔ, u yé ugbɛmɔndaan ne.» ⁴⁸ Ne Natanayel niire' wɔ ki ye: «A bɛn nni le saan-i?» Ne *Yesu ye: «A bi te bukenkenbu ni ma nno n kpiɛ' ki laa' ñe ne ki yaan Filip yin' ñe.» ⁴⁹ Ne Natanayel ye: «Cɛnbaa, a mɔnbe ki yé Uwien ya Bijɛ ne. A yé Israyel ya bɛrcien ne.» ⁵⁰ Ne *Yesu ye: «N take' ñe ki ye n laa' ñe bukenkenbu ni ma nno ne a teke' nni kí jin'. A li le miyɔkm ya bont tá yɛbe ki cɛn' nie nɔ.» ⁵¹ Ne ki ye: «N takeh ne imɔn ne, ni li le kutaaku ye, kí le Uwien ya tondb doh kutaaku ki jiih ní *Unil ya Bijɛ ya yul ya paaki.»

2

Bi tien' upiikuɔn uba Kana ya du ni

¹ Wienta daali ne bi tien' upiikuɔn uba Kana ya du ni, Galile ya tinfɛnm ni. *Yesu ya naa mɔ lá te ni'saan. ² Bi lá yin' *Yesu nin u'panpaankaab mɔ upiikuɔn nno. ³ Midaam lá pɔre', ne *Yesu ya naa take' wɔ ki ye: «Ba ji ñmɔbe daam.» ⁴ Ne *Yesu jii'n' wɔ ki ye: «Upii, min nin sin tu le ne? N'yo ña laan baa'-a!» ⁵ Ne u'naa take' bitonsɔnb ki ye: «U ye ma la, ní tien nɔ.»

⁶ Tɔ, icincienɛn iluob iba lá se ni'saan. Cin ke cin lá li fre kí teke ten icɔɔn iniih bii icɔɔn piiik nin ile. *Sufmbɛ lá kuonh i ya cin ni ne miñunm ki taah ki sɔkreh bi'ba, ki paakeh iyaajɛbok ye ma bo. ⁷ *Yesu take' bitonsɔnb nno ki ye: «Gbien mɛn icin yii nɔ miñunm.» Ne bi gbien' i'ke miɛn. ⁸ Ne u ye: «Kon mɛn kí tí de wá likeh kunacɛnku ya tɔɔn.» Ne bi kon' ki tí de' wɔ, ⁹ ki laa' miñunm nno kpɛnde' midaam ñɔ. Ne u wube' bi liike', ka bɛn mi ñɛn' ná saan. Ama bitonsɔnb bá kon' ki tí de' wɔ nno, bɛn bɛn. Ne u yin' piice, ¹⁰ ki take' wɔ ki ye: «Wá ke ye wɔ ní de' midaam la, u kpɛreh ki dienh má ñme ne. Binib ñun' ki tí gbo' la, ne u ji dienh má ña ñme ki gbien'. Sin sien' ma ñme kí tí kɛnde' ne kí yɔɔn' kí de'-a!»

¹¹ Nɛn ne yé miyɔkm ya bonn ná *Yesu cin' ki tien' nɛ. U lá tien' miyɔkm ya bonn bugbɛn Kana ni ne, Galile ya tinfɛnm ni, ki cɛre' binib laa' u'ñmɔbe ukpiɛke ma bo. Ne u'panpaankaab teke' wɔ kí jin'.

¹² Ni ya puoli bó ne wɔn nin u'naa nin u'ninjieɓ nin u'panpaankaab jii're' Kapɛrnawum ya du bó, kí tí tien' ni' bó iwenkáanke.

*Yesu ñɔre' ikpenkpend Uwien ya duku ya luo bo
(Matie 21:12-13; Mark 11:15-17; Luk 19:45-46)*

¹³ Ni lá sien' waamu ne *Sufmbe ya Pak rí jele, ne *Yesu don' Yerusalem bó, ¹⁴ ki tí kón' Uwien ya duku* ya luo bo, ki laa' binib te u'bo. Biba kuoreh ine nin ipe nin inenjel, bitób kpendeh ilike. ¹⁵ Ne u taa' injmi ki tien' unalebe yaam, ki njore' biwenkuorb nno nin bi'pe nin bi'ne nno ke ki ñen' saali, ki kpenkpien' bilikkpendb nno ya like, ki tuture' bi'teb ki gbògbòbe'. ¹⁶ Ne ki tóke' binenjekuorb nno ki ye: «Nen men ni'ke nie saan! Ni la taa n'Baa ya duku ki tien kukpenkpendduku.» ¹⁷ Ne u'panpaankaab tiere' ki ye ni'kele' *Uwien ya gbónku ni ki ye: «Uwien, n'nun món a'duku ya gber bo ceen, ne ni sienh n'fèl ni ten umu.»

¹⁸ Ne *Sufmbe ya cienb niire' wó ki ye: «A li tien mi le yókm ya bonn kí wuon te kí ye a njóbe usen á tien a teh ná nò?» ¹⁹ Ne u ye: «We men Uwien ya duku kuu, njó rí taa iwien ita kí liebe kí me kù.» ²⁰ Ne bi ye: «Bi taa' ibin pinan nin iluob ne ki men' Uwien ya duku kuu nò, ne sin ye a li taa iwien ita kí liebe kí me kù-uu?» ²¹ Ama *Yesu lienh Uwien ya duku kua bó nno, u niireh u'gbenent ne. ²² Uyo wá u mekre' bitenkpiib ni nno, ne u'panpaankaab tiere' ki ye u lá len' nno. Ne ki teke' ná kele' *Uwien ya gbónku ni nno nin *Yesu ya lenm ki jin'.

Yesu ben ná te unil ya fèl ni

²³ *Yesu lá te Yerusalem ni ne Pak ya nacenku nno ya yo, ki tien' miyókm ya bont, binib laa', ne bá yebe teke' wó ki jin'. ²⁴ Ama wón njá du bi'bo, kime u ben binib ke ya yenmaale. ²⁵ Wa nuunh uba rí tóke wó unil ya gber. Kime wón bugben ben ná te unil ya fèl ni.

3

Yesu nin Nikodem ya gber

¹ Uje uba lá te bi yih wó Nikodem, u yé *Farisienmbe ya cekl ya nil ne, ki yé Sufmbe ya cienb ya uba. ² U baa' *Yesu saan kuñonku ki tóke' wó ki ye: «Cenbaa, ti ben ki ye Uwien ne sòn' njé ní á lá wókn te, kime Uwien njá te nin nil la, wa rí fre kí tien yókm ya bont ten a teh ma bo nò.»

³ Ne *Yesu tóke' wó ki ye: «N tókeh njé imòn ne, ba maa' unil wá kí lere' la*, udaan njá rí fre kí le Uwien ya bel.» ⁴ Ne Nikodem ye: «Ni tien' ucien la, bi li tien mila kí maa wó kí lere? U li fre kí liebe kí kó u'naa ya benku ni njó be rí maa wó kí lere-ee?» ⁵ Ne *Yesu ye: «N tókeh njé imòn ne, ba maa' nil wá miñunm nin *Mifuoñaanm ni la, udaan njá rí fre kí kó Uwien ya bel ni. ⁶ Unisaal maa' ná la, ni yé unisaal ne. *Mifuoñaanm maa' ná la, ni yé *Mifuoñaanm yaann ne. ⁷ La cère n tóke' njé ma ki ye ni kpe be rí maa ne kí lere nno rí cuo njé miyókm. ⁸ Mitafaam† joh mí yé ná bó ne, ne a ciuh mi'waaku bó, ka ben mí ñen' ná, ki niireh nin mí joh ná. Unil wá ke *Mifuoñaanm maa' wó la, u'mó yaam te nno ne.»

⁹ Ne Nikodem niire' wó ki ye: «Ni li tien mila kí tien-i?» ¹⁰ Ne *Yesu jiin' wó ki ye: «A yé unil wá wóknh Israyel yaab Uwien ya gber, ne ka ben n len' ná nò ya tingi-ii?» ¹¹ N tókeh njé imòn ne, ti lienh ti ben ná ne, ki kunduh imòn ti'nun laa' ná bo, ne na teknh ti'mònkun ki jinh. ¹² N tókeh ne unjendun wuu ni ya gber, ne na teknh tú ki jinh. N tóke' ne paaki bó yaar la, ni li tien mila kí teke tú kí ji? ¹³ Unil ya Bijé wá ñen' paaki bó kí jiire' ní njá rí la, uba njá don' paaki bó.

¹⁴ «Bi li fin Unil ya Bijé paaki bó ten Moyis lá fin' ma uwe udó bo ki caan' kupenpelku ni nno ne, ¹⁵ njó unil wá ke teke' wó ki jin' la, wó rí le limiel lá njá njóbe gbenm.» ¹⁶ Imòn, Uwien yé unjendun ya nib kí gbien', ne kí taa' u'Bubaabk kí de' njó wá ke teke' wó kí jin' la, u la kpo kí juore fennm, ama wó rí le *limiel lá njá njóbe gbenm. ¹⁷ Kime Uwien njá sòn' ní u'Bijé unjendun ni wó rí lá biin unjendun ya nib, u sòn' wó ní wó rí lá njmien be ne. ¹⁸ Wá ke teke' wó kí jin' la, Uwien njá rí biin wó. Ama wá ke njá teke' wó kí jin' la, Uwien biin' wó njó, kime wa teke' wón Uwien ya Bubaabk kí jin'. ¹⁹ Uwien ñiikeh ná bo só kí biindeh binib: kuwenwenku baa' unjendun ni, ne binib yé licinrntunl kí cen' kuwenwenku, kime bi'tuon bre ne. ²⁰ Wá ke teh ná bre nen kuwenwenku ne, ka yé wó rí nekn kù, kime u jie u'tuonbiere nno li ñe upaan bo ne. ²¹ Wá ke teh ná mán joh kuwenwenku ni ne, ne binib rí le u'tuon kí bende kí ye u teh Uwien yé ná ne.

San len' Yesu ya gber ma bo

²² Ni ya puoli bó ne *Yesu nin u'panpaankaab jon' Sude ya tinfennm ni, ki tí te ni'bó, ne u siih binib Uwien ya ñunm. ²³ San mó lá siih binib Uwien ya ñunm, Enon ya du ni ne, kime miñunm lá yebe ni'saan. Udu nno kpieke Salim ya du ne. Binib lá baareh u'saan, ne u siih be Uwien ya ñunm. ²⁴ U ya yo kí laa' ba laan lá cuo' San kí tí pekn'.

²⁵ San ya panpaankaab findeh nin Suf uba bi sákreh bi'ba kí paakeh iyaaje bok ye ma bo nno bo ne. ²⁶ San ya panpaankaab baa' kí lá tóke' wó ki ye: «Cenbaa, unil wá lá te a'saan Suden ya kpenpuol bó, a tóke' binib u'gber nno, u'mó ji siih binib Uwien ya ñunm ne, ne binib ke ji joh wón saan.» ²⁷ Ne San tóke' be ki ye: «Nil njá rí fre kí li njóbe niba njó Wien njá de' wó ne. ²⁸ Ninbi bugben yé n'mònkunb kí ye n lá len' kí ye min njá yé Uwien ya Nigendke

* 2:14 Liike Matie 12:5; Mark 11:11; Luk 2:27.

* 3:3 Grekme ya lenm ya ñobonl lá teh kí maa kí lere nno lí fre kí ye kí maa paaki bó má. † 3:8 Grekme ya lenm ya ñobonl lá teh Mifuoñaanm nno lí fre kí ye mitafaam má.

*Kristo, ama Uwien sən' nni r' liere wən ne usən. ²⁹ Uje kuəndeh upii la, wən si upii. Piice ya jo wən te ugbə ne ki cengeh u'jo bō. U ti cii' u'jo ya nieke bō uyo wā la, ne u'yem r' songe cəen. N'mə ŋməbe u ya yensonge ne ki ti' ghen'. ³⁰ N' kpe wən *Kristo ya yel r' li tūreh ki kprien, ne n'yaal r' li sondeh.»

Unil wā ŋen' paaki bō n' ya gber

³¹ Wən wā ŋen' paaki bō n' nno ne cən' nā kə te. Unil wā ŋen' uŋendun ni yé uŋendun ya nil ne, ki lienh uŋendun ya lenm. Unil wā ŋen' paaki bō n' ne cən' nā kə te. ³² U kundeh imən u laa' nā nin u cii' nā bo ne. Ama uba mənən ŋa teke' u' mən'kun nno. ³³ Wā kə teke' u' mən'kun nno la, u tuo' ki ye Uwien yé ugbəmōndaan ne. ³⁴ Unil wā Uwien sən' wə n' nno lienh wən Uwien ya gber ne, kimé Uwien taa' *u'Fuoŋaanm ki de' wə ki ti' ghen' ne. ³⁵ Uwien Baa yie u'Biye, ne ki taa' nā kə te ki ukn' wə. ³⁶ Wā teke' Uwien ya Biye ki jin' la, u ŋməbe limiel lā ŋa ŋməbe ghenm ne. Ama wā ŋa tuo' ki teke' Uwien ya Biye ki jin' la, wā r' lē limiel nno. Uwien ya mutuol li tuu ki te u'bo ne.

4

Yesu nin Samari ya pii uba ya gber

¹ *Yesu cii' binib tōke' *Farisienmbe ki ye u' teh binib u'panpaankaab ki siih bə Uwien ya ŋunm ki cən' San. ² Imən, *Yesu bugben ŋa lā siih nib Uwien ya ŋunm. U'panpaankaab ne lā siih bə. ³ *Yesu cii' bi lienh nno ma nno ne u' siere' Sude ya tinfenn ni, ki liebeh Galile ya tinfenn bō. ⁴ U joh Galile la, u li ŋe *Samari ya tinfenn ni ne.

⁵ U ti' baa' Samari ya du uba ni, bi yih wū Sikar. Sakəb lā de' u'biye Yosef bukpaabu bāa nno ŋa fəke nin ni'saan. ⁶ Sakəb ya ŋunbunl te nen saan ne. *Yesu cuon' ki jii', ne ki kēle' liŋunbunl nno ya ŋəgbel bo. Ni lā tuo kuwensiiku ya yo ne.

⁷ Samari ya pii uba baa' wə r' lun miŋunm, ne *Yesu tōke' wə ki ye: «Pu nni miŋunm r' ŋu.» ⁸ U ya yo ki laa' u'panpaankaab jon' udu ya benku ni bə r' ti' de' tijer.

⁹ Ne upii nno ye: «K' ye bə bo? Sin Suf mō lā mieh min Samari ya pii miŋunm-ii?» U len' nno, kimé Sufmbe ŋa lā nekndeh Samari yaab.

¹⁰ Ne *Yesu ye: «A bi bən Uwien ya paabu, ki ti' bi bən wā mieh ŋe miŋunm nō la, sin ne bi li mie wə, ne u' bi li de' ŋe mifuobm ya ŋunm.*» ¹¹ Ne upii nno ye: «Cənbaa, ŋa ŋməbe bonlunkaann, liŋunbunl nno mō ŋə, a li lē mifuobm ya ŋunm nno lē saan-i? ¹² Ti' yaajə Sakəb ne lā de' te liŋunbunl lie nō. Wən nin u'bijeh nin u'went kə lā ŋun' li' ŋunm. Sin ne cən' wən-ii?» ¹³ Ne *Yesu tōke' wə ki ye: «Wā kə ŋuh mie ya ŋunm la, uŋuŋun li liebeh ki coh wə ne. ¹⁴ Ama wā kə li ŋu n' li de' wə miŋunm mā nno, ŋuŋun ŋa ji li cuo wə fiebu. N' li de' wə miŋunm mā nno li te ten liŋunbunl ne u'ni, ki li dienh wə limiel lā ŋa ŋməbe ghenm.» ¹⁵ Ne upii nno ye: «Cənbaa, de nni mi ya ŋunm, ŋuŋun ji la cuo nni ŋə n' ji la bāareh nie saan ki luh.»

¹⁶ Ne *Yesu ye: «Jo k' ti' yin a'ce ki liebe n'.» ¹⁷ Ne u' ye: «Ma ŋməbe cə.» Ne *Yesu jii' wə ki ye: «A ye ŋa ŋməbe cə ma nō, ni yé imən ne. ¹⁸ Kimé a kun' ticer ki ti' dukn' jeb biŋun ne. A ji te uje wā saan fenfennō nō ŋa yé a'ce. A len' ma nō, a tōke' tigbēmōnt ne.» ¹⁹ Ne upii nno ye: «Cənbaa, n' bende' ki ye a yé *Uwien ya ŋəbonsəkn' ne. ²⁰ Tinbi Samari yaab ya yaajəb puke' Uwien lijuəl tōke' wə ne, ne ninbi *Sufmbe ye bi li pukeh Uwien nā saan si: Yerusalem ni ne.»

²¹ Ne *Yesu tōke' wə ki ye: «Upii, teke ki ji k' ye, uyo we ni, nib ŋa ji lā li pukeh Baa Uwien lijuəl lie bō, ka ji li pukeh wə Yerusalem mō ni. ²² Ninbi Samari yaab pukeh Uwien, ne ka bən wə. Tinbi *Sufmbe wən, ti bən wə, ne ki pukeh wə. Kimé wā li ŋmien binib kə ŋen' *Sufmbe ni ne. ²³ Uyo we n' ne, ne ni yé fenfennō ne, bipupukmōnb li pukeh Baa Uwien bi'fəl ni ne imən' mōn. Kimé Uwien nuunh bi ya nib ya bol ne bə r' li pukeh wə. ²⁴ Uwien ŋa ŋməbe gbənent, ba lenh wə. Binib bā kə pukeh wə nno li pukeh wə bi'fəl ni† ne imən' mōn.» ²⁵ Ne upii nno ye: «N' bən ki ye Uwien ya Nigəndkə, wā bi yih wə *Kristo nno, li baa ni. U lā baa' la, u li tōke te tibont kə ya tingi.» ²⁶ Ne *Yesu ye: «M' wā lienh ŋe nō, n' yé wən ne.»

²⁷ U ya yo ne u'panpaankaab liebe' n' ni. Bi laa' wən nin upii tōkeh tigber ma nno ne ni cuo' bə miyək, ama uba ŋa kaabe' ki niire' wə ki ye: «A yie ba u'saan-i?» Bii «A tōkeh wə bə ya gber-i?»

²⁸ Nen saan ne upii nno taa' u'cuəl ki sien', ki jon' udu ya benku ni, ki ti' tōke' binib ki ye: ²⁹ «Den men ki ti' liike uje wā tōke' nni n' tien' nā kə nō-a! Wa lii yé Uwien ya Nigəndkə Kristo-oo?» ³⁰ Ne bi ŋen' udu ni ki joh *Yesu bō.

³¹ Upii nno liebe' udu bō uyo wā nno, ne *Yesu ya panpaankaab gbāanh wə ki teh: «Cənbaa, ji tijer.» ³² Ne u' tōke' bə ki ye: «N' ŋməbe tijer tuba r' ji na bən tū.»

³³ Ne u'panpaankaab niireh tōb ki teh: «Uba ne nin tuke' tijer ki lā de' wə bii?» ³⁴ Ne u' tōke' bə ki ye: «N' jier si r' tien wā sən' nni n' yie nā ne, ki sən u'tuonl k' ti' ghen. ³⁵ Ninbi pōh

* 4:10 Grekmbə ya lenm ya ŋəbonl lā te mifuobm ya ŋunm nno li fre ki ye miŋunbungkaam mō. † 4:24 Grekmbə ya lenm ya ŋəbonl lā teh bi'fəl ni nno li fre ki ye Mifuoŋaanm ya tuam bo mō.

mikpenjenm ki teh: «Ni sien' inmaale inan ne nê n kpaan tikpejier ya taanm.» Ama min tãkeh ne ne: yaare men ki liike, tikpejier ben' ki kpaan' mitaanm nã. ³⁶ Wã taakeh tikpejier teknh u'paaku ne, ki taakeh ni'ke limiel là nã nãobe gbenm bo. Nen ne li cêre wã buuh nin wã taakeh ke rí li nãobe uysansonge. ³⁷ Mikpenjenm mã teh: «Uba buuh, ne uta taakeh» não yé imãn ne. ³⁸ Kime n sãn' ne ní tí taan tikpejier tà na jènde' tu'bo ne. Biba ne jènde' ki sãn', ne ninbi jondeh bi'tontonku bo.»

³⁹ Upii não tãke' Samari ya tinfenm yaab ki ye *Yesu tãke' wã u tien' nã ke ma não ne bi teke' *Yesu ki jin' ki yebe, ⁴⁰ ki baa' u'saan, ki gbãan' wã ki ye wã rí juore bi'saan, ne u tien' nin be iwien ile. ⁴¹ Binib teke' wã ki jin' wãon bugben ya lenm bo ki yebe ki cen' bã teke' wã ki jin' upii não ya lenm bo não. ⁴² Ne bi tãke' upii não ki ye: «Na ji yé a ya lenm baba bo ne ti teke' wã ki jin'. Tinbi bugben cii' u len' ma bo, ki bende' ki ye u mãne ki yé unjendun ya Nmienl ne.»

Yesu cêre' utonsancien uba ya buk faake'

⁴³ Iwien ile não gèbre', ne *Yesu nen' ni'saan ki jon' Galile ya tinfenm ni. ⁴⁴ Wãon bugben ne là len' ki ye *Uwien ya ñobonsaknl ke ñobonsaknl ya tiema du ni yaab ne nã boh wã. ⁴⁵ Ama u ti baa' Galile ya tinfenm ni ma não, bi teke' wã kucenku mãmãmãn ne, kime bi'mã là jon' Yerusalem be rí tí jele kunacenku ma não, bi là laa' u tien' nã ke kunacenku não ya yo.

⁴⁶ U liebe' ki baa' Kana ya du ni, Galile ya tinfenm ni, u là cêre' miñunm kpẽnde' midaam nã saan não. Gobina ya tonsancien uba te Kapernawum ya du ni u'biye bun. ⁴⁷ Utosancien não cii' *Yesu ñen' Sude ya tinfenm bó ki baa' Galile ya tinfenm ni, ne u baa' ki gbãan' *Yesu ki ye wã rí jo u'den, ki cêre u'biye rí faake, kime u benh wã rí kpo ne. ⁴⁸ Ne *Yesu tãke' wã ki ye: «Na laa' yãkm ya ñieku nin yãkm ya bonn la, na li li teke nni kí ji-a!» ⁴⁹ Ne utosancien não tãke' wã ki ye: «Yonbdaan, jo n'den tonm! A taande' la, a li tí baa kí le n'buk não kpo'-a.» ⁵⁰ Ne *Yesu ye: «Li kunh, a'biye faake'-a.»

Uje não teke' *Yesu tãke' wã nã não ki jin', ne ki liebe' ki kũnh. ⁵¹ U kũnh ma não ne u'tonsãnb tuobe' wã usen ni kí tãke' wã ki ye: «A'biye faake'-a.»

⁵² Ne u niire' be ki ye: «U le yo ba ne u'gbenent tunge'?» Ne bi tãke' wã ki ye: «Wenli kutaajuaku kukurku kuba ya yo ne u'gbenent wun songe.» ⁵³ Ne uje não bende' ki ye u ya yo ne *Yesu wun tãke' wã ki ye u'biye faake' nã. Nen saan ne wãon nin u'den yaab ke teke' *Yesu ki jin'.

⁵⁴ Nen ne tien' miyãkm ya bonlienn nã *Yesu tien' nê uyo wã u ñen' Sude ya tinfenm ni, ki liebe' ní Galile ya tinfenm ni não.

5

Uje uba ya taan nin u'nũo faan' Yesu cêre' u faake'

¹ Ni ya puoli bó ne Sufmbe ya nacenku kuba te Yerusalem ni, ne *Yesu don' ni'bó. ² Bi là lùke' kujebieku kuba Yerusalem ni, kù te bi yih nã saan ipe ya nañãbu não. *Sufmbe ya lenm ni, bi yih kujebieku não Betsata ne. Tininbont tunjũn là se kí guãn' kù. ³ Biwienb dãdã tininbont não ni kí yebe. Biba yé ijũn, bitãb yé idien, bitãb mã ya nuã nin bi'taan ke faan'. [Bi'ke là dã kí gu uyo wã miñunm li jenge ne. ⁴ Kime uyo uba la, Uwien ya ton uba tí rí jiere ní ne kí lá kã kujebieku não ni, kí kũkũre miñunm. Uyo wã u baa' kí lá kũreh uwien wã kpie' kí kãn' la, u bun iwien yã ke la, u li faake ne.] ⁵ Uje uba mã là te ni'saan ki bun ibin pita nin iniin. ⁶ *Yesu laa' u dã, ne u bende' ki ye u bunge' ní wuãke'-a. Ne u niire' wã ki ye: «A yie á faake-ee?» ⁷ Ne uwien não jiin' wã ki ye: «Yonbdaan, miñunm lá jengeh la, ma nãobe nil wã li taa nni kí kuon mi'ni. N benh rí kã la, ne uba rí kpie' nin nni kí kã.» ⁸ Ne *Yesu tãke' wã ki ye: «Fii, kí yuure a'nagenl, kí li cuonh.» ⁹ Ne u faake' í ya taan bo, kí yuure u'nagenl, kí cuonh.

Ni'daali là yé *Saba ya daali ne. ¹⁰ Nen bo ne *Sufmbe ya cienb tãke' uje wã faake' não ki ye: «Dinã yé *Saba ya daali ne, nã nãobe sen a yuure' a'nagenl kí tuke.» ¹¹ Ne u tãke' be ki ye: «Uje wã cêre' n faake' não, wãon ne ye rí yuure n'nagenl kí li cuonh.» ¹² Ne bi niire' wã ki ye: «U le daan ne ye á yuure a'nagenl kí li cuonh-i?»

¹³ Ne uje wã faake' não nã bende' unil wã ne, kime linigol là te ni'saan ma não wa bende' *Yesu taa' nã bó.

¹⁴ Uyo uba ne *Yesu lá laa' wã Uwien ya duku ya luo bo, ne ki tãke' wã ki ye: «Liike, fenfenno a faake'-a! A la ji rí tien biere nã ijend yã cen' yie nã la tu nã.» ¹⁵ Ne uje não jon' kí tí tãke' *Sufmbe ya cienb ki ye *Yesu ne cêre' u faake'. ¹⁶ Nen bo ne Sufmbe ya cienb cin' kí kãnh nin Yesu, kime u cêre' unil faake' *Saba ya daali. ¹⁷ Ama *Yesu tãke' be ki ye: «N' Baa sãnh itũon ne haali nin fenfenno, ne n'mã sãnh.» ¹⁸ *Yesu len' não ma não ne Sufmbe ya cienb tuãreh kí nuunh be rí ku wã. Na yé u saa' *Saba ya daali ya kuãl baba ne bi nuunh be rí ku wã, kime u yin' Uwien wãon bugben ya Baa ma não u taa' u'ba kí kpaan' Uwien ne.

* 5:4 Bi kpie' kí kele' tigbont tà não ya tuba ni mighiirm 5:3b-4 nã te tu'ni.

Uwien de' u'Biye mituom

¹⁹ N'en saan ne *Yesu liebe' ki take' be ki ye: «N takeh ne imon ne, Uwien ya Biye ja ri fre ki tien niba u'ba bo. U laa' u'Baa teh na nno, u'mo teh nen ne. U'Baa teh na nno, u'mo teh nen ne, ²⁰ kime Baa yie u'Biye, ne ki wuon' wo u teh na ke. U li wuon wo ituon ya cen' yie na, ja ne ri tuore ki cuo ne miyokm. ²¹ Uwien Baa mekreh bitenkpiib, ki cereh bi fuobe ma nno, nno ne u'Biye mo li cere u yie ba nno ri li fuobe. ²² Uwien Baa ja buh nil uba buur, u cere' u'Biye ne tibuur ke, ²³ ja binib ke ri kpieke u'Biye ten bi kpiekreh u'Baa ma bo. Unil wa ke ja kpieke' Uwien ya Biye la, wa kpieke' u'Baa wa son' wo ni nno mo ne.

²⁴ «N takeh ne imon ne, unil wa ke cii' n'gber, ki teke' wa son' nni ni ki jin' la, u laa' limiel la ja nmobe ghenm ne. Uwien ja ri biin udaan. U nen' mikuum ni ne, ki kon' mifuobm ni. ²⁵ N takeh ne imon ne, uyo we ni, ne ni ye fenfenn ne, bitenkpiib li cii Uwien ya Biye ya nieke bo. Ba li cii nno li le limiel. ²⁶ Baa ye limiel ya daan ma nno ne ki cere' u'Biye mo ye limiel ya daan, ²⁷ ki de' wo ufaa wo ri bu binib tibuur, kime u ye Unil ya Biye ne. ²⁸ La cere men nie ke ri cuo ne miyokm. Uyo we ni, binib ba ke te ikul ni nno li cii u'nieke bo, ²⁹ ki ne ni. Ba son' lituonmonmonl nno li mekre ki le limiel, ne ba son' ituonbiere nno mo li mekre ja Uwien ri bu be tibuur.»

Na wongeh ki teh Yesu manbe ki nen' ni u'Baa Uwien saan

³⁰ «Ma ri fre ki tien niba n'ba bo. N buh binib tibuur n'Baa ye ma bo ne. N'buur cuube ne, kime ma nuunh n yie na, n nuunh wa son' nni ni nno yie na ne. ³¹ N kunded n'ba bo imon la, na ri tuo n'mankun nno. ³² Uba ne kunded n'bo imon, ne n ben ki ye u lienh n'bo na nno, ye imon ne. ³³ Ninbi bugben la son' ni'tondb San saan, ne u ti len' n'bo tigbemant. ³⁴ Na ye n nuunh unil ya mankun ne cere' n tiere' ne San ya gber. N lienh nno ja ni nmere ne. ³⁵ San la te ten lifrl la bi se' le li wendeh ne. Ninbi bugben la tuo' ki pokn' n'wenwenku ni uyo uba. ³⁶ Ama niba kunded n'bo imon, ki cen' San ya mankun. Nen si: n'Baa de' nni ituon ya nno n sonh yen ne, ne n li son ye ki ti ghen ne. Ituon bugben ne wongeh ki teh n'Baa ne son' nni ni. ³⁷ N'Baa wa son' nni ni nno, won bugben kunded n'bo imon ne. Ama na cii' u'nieke bo, ka laa' wo mo. ³⁸ U'gber ja te ni'fel ni, kime na teke' u son' wa ni nno ki jin'. ³⁹ Ni tuoreh ki fiinh *Uwien ya gbanku, ki maaleh ki teh, ni li le kun ni ne limiel la ja nmobe ghenm. Kugbanku nno ne kunded n'bo imon. ⁴⁰ Ne na yie ni baa n'saan ki le limiel nno.

⁴¹ «Na ye n nuunh ukpieke binib saan ne. ⁴² Ama n ben ne, ninbi ja nmobe Wien ya yiem ni'fel ni. ⁴³ Min baa n'Baa ya yel bo ne, ne na teke' nni. Ama unil baa' won bugben ya yel bo la, ni teknh wo ne. ⁴⁴ Ni yie ni li kpiekreh tob ne, ka nuunh kpieke wa nen ni Uwien baba saan nno. Nen bo, ni li tien mila ki teke nni ki ji? ⁴⁵ Ni la maaleh ki teh min ne li biin ne n'Baa saan. Ni du Moyis wa bo nno, won ne li biin ne. ⁴⁶ Ni bi teke' Moyis ki jin' la, ni bi li teke n'mo ki ji ne, kime Moyis la kele' n ya gber ne. ⁴⁷ Na teke' Moyis kele' na nno ki jin' ma nno, ni li tien mila ki teke n'gber ki ji?»

6

Yesu jin' linigocienl liba

(Matie 14:13-21; Mark 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Ni ya puoli bo ne *Yesu puore' Galile ya nunciem ma bi liebe' ki yih me Tiberiyad ya nunciem nno. ² Binib laa' u teh miyokm ya bont, ki cereh biwienb faakreh ma nno ne bi pe u'bo ki yebe. ³ Ne *Yesu nin u'panpaankaab don' lijuol ki ti kele'. ⁴ Ni la sien' waamu ne *Sufmbe ya Pak ri jele. ⁵ *Yesu yaare' ki laa' binib we ni u'saan ligol, ne u niire' Filip ki ye: «Ti li de tijier le saan ja binib bie ri ji?» ⁶ Won bugben la ben u li tien ma bo, ne ki niire' Filip ja wo ri cii u li len ki ye ba. ⁷ Ne Filip jin' wo ki ye: «Ti taa' iwien kobiile ya tuonl ya paaku monon ki de' tijier la, ta ri baa unil ke ri le finfiimu ki ji.»

⁸ Ne u'panpaankaab ya uba, bi yih wa Andre u ye Simon Pier ya ninje nno take' *Yesu ki ye: ⁹ «Kibujebuk kiba te nie saan ki nmobe kpono unun nin mujenwawaamu mule ama binib bie yebe ki kpe ma na, ni li tien be ba?»

¹⁰ Ne *Yesu take' be ki ye: «Cere men binib nno ke ri kele'. Timosongt la yebe ni'saan, ne bi kele' tu'bo. Bijeb la li baa ten itur inun. ¹¹ *Yesu yuure' kpono nno, ki faare' Uwien, ki gbiere' binib nno, ne ki tien' nno mujenwawaamu nno mo. U la de' bi'ke bi yie ma bo ne. ¹² Bi'ke nmom' ki gbo', ne u take' u'panpaankaab ki ye be ri tantaan tijenjent ta sien' nno ja niba la nende. ¹³ Bi tantaan' binib nno nmom' kpono unun nno ki gbo' tijenjent ta sien nno, ki gbien' ikpencub piik nin ile.

¹⁴ Binib nno laa' *Yesu tien' miyokm ya bonn nno ma nno ne ki ye: «Uje wuo manbe ki ye *Uwien ya nbonsakn wa li baa unendun wuu ni nno ne.» ¹⁵ *Yesu bende' ki ye bi nuunh be ri cuo wo ki tien bi'ber, ne ki siere' bi'saan, ki liebe' ki don' lijuol u'baba.

Yesu cuonh mirunm bo

(Matie 14:22-33; Mark 6:45-52)

¹⁶ Kutaajuokku juore' ma nno ne u'panpaankaab bure' miñunciem bó, ¹⁷ ki tí kón' buñerbu, ki joh miñunciem ya kpenpuol, Kapernawum ya du bó. Ni biire' ki laa' *Yesu ña laan baa' bi'saan. ¹⁸ Kutafaaku fii' ki joh ki gbiekeh, ne iñungbegbel fih. ¹⁹ Bi kùre' buñerbu ki baa' kónsini unun bii uluob, ne ki laa' *Yesu cuonh miñunm bo ki nekndeh buñerbu nno, ne bujwaanbu cuo' be. ²⁰ Ne u' take' be ki ye: «Min ne. La sen men jëwaanbu.» ²¹ U len' nno ma nno bi'yem songe ne bi taa' wó buñerbu nno ni. Ne i ya taan bo bi pok ki baa' ugbé, bi li ñe ná saan buñerbu ni.

Linigol nuunh Yesu

²² Kutaaku faa', ne linigol lá juore' miñunciem ya gbaatol nno tiere' ki ye buñerbu buba ne wun te ni'saan, ki bende' ki ye bú wun fii' uyo wá nno, *Yesu ña kón' bú, u'panpaankaab baba ne wun kón' bú ki bure'. ²³ Ama iñertó ñen' Tiberiyad ya du bó ní ki baa' ná saan Yonbdaan wun taa' kponó ki faare' Uwien, ki de' binib bi ñmón' nno. ²⁴ Linigol nno laa' *Yesu nin u'panpaankaab ña ji te ni'saan ma nno ne bi kón' iñerde nno, ki joh miñunciem ya kpenpuol, Kapernawum ya du bó, be ní tí nuun wó.

Yesu ne yé limiel ya jier

²⁵ Bi tí laa' wó miñunciem ya kpenpuol, ne ki niire' wó ki ye: «Cenbaa, a baa' nie saan u le yo ba?» ²⁶ Ne u' take' be ki ye: «N takeh ne imón ne, ni jin' tijier ki gbo' ma nno, nen bo ne ni nuunh nni, na yé ni bende' miyokm ya bont nno ya tingi ne ki nuunh nni. ²⁷ La sonh men ki nuunh tijier tá saah. Ama li sonh men ki nuunh tijier tá dienh ne limiel lá ña ñmóbe gbenm. Unil ya Bijé ne li de ne tijier bugben, kime Baa Uwien bugben wuon' ki ye u de' wón ne u'tuom.»

²⁸ Ne bi niire' wó ki ye: «Ti li tien mila kí sòn Uwien yé ituon yá?» ²⁹ Ne *Yesu ye: «Uwien yé lituon lá si: ní teke min wá u sòn' nni ní nno ne kí ji.» ³⁰ Ne bi ye: «A li tien mi le yokm ya bonn tí le ño kí teke ñe kí ji?» ³¹ A li sòn ba? ³¹ Ti'yaajeb lá jin' tijier tá bi yih tú *mann nno kupenpelku ni. Ni kele' *Uwien ya gbónku ni ki ye: «U de' be tijier tá ñen' paaki bó ní be ní ji.» ³² Ne *Yesu ye: «N takeh ne imón ne, na yé Moyis ne lá de' ne tijier tá ñen' paaki bó ní nno. Ama n' Baa ne dienh ne tijiemánt tá ñeh paaki bó ní. ³³ Kime tijier tá Uwien dienh ne tú nno, tun ne ñeh paaki bó ní ki dienh unendun ya nib limiel.» ³⁴ Ne bi ye: «Yonbdaan, li dienh te tu ya jier uyo ke.» ³⁵ Ne u ye: «Min ne yé limiel ya jier. Wá ke baa' n'saan la, kómm ña ji li cuo wó. Wá ke teke' nni ki jin' la, nuñun ña ji li cuo wó. ³⁶ N kpie' ki take' ne ño: ni laa' nni, ama na nín teke' nni ki jin'. ³⁷ Binib bà ke n' Baa taah be ki dienh nni li baa n'saan. Wá ke baa' n'saan la, ma ní wíe wó. ³⁸ Kime n' ñen' paaki bó ní ní lá tien wá sòn' nni ní yé ná ne, ma baa' ní tien n'bugben yé ná. ³⁹ Wá sòn' nni ní yé ná si: u de' nni binib bà ke nno, n la cère bi'ni uba ní bole, ama ní mekre bi'ke uwenfórke ya daali* . ⁴⁰ Kime n' Baa yé ná si: «Binib bà ke laa' min u' Bijé ki teke' nni ki jin' nno ní le limiel lá ña ñmóbe gbenm ne. Ne n li mekre be uwenfórke ya daali.» »

⁴¹ U ya yo ne Sufmbe ya cienb bunbeh u'bo, kime u len' ki ye: «Min ne yé tijier tá ñen' paaki bó ní.» ⁴² Ne ki takeh tób ki teh: «Uje wuó Yosef ya bijé *Yesu ña ní-ii? Ti ben u'naa nin u'baa-a! Be tien' u len' ki ye u ñen' paaki bó ní?»

⁴³ Ne *Yesu liebe' ki take' be ki ye: «La bunbeh men tób saan. ⁴⁴ N' Baa wá sòn' nni ní nno ña dère' nil, ki baa' n'saan la, nil ña ní fre kí baa n'saan. Unil wá ke baa' n'saan la, n li mekre udaan uwenfórke ya daali. ⁴⁵ Uwien ya ñobonsoknb lá kele' ki ye: «Uwien li wókn bi'ke miwóknm.» Unil wá ke cii' n' Baa len' ná miwóknm nno ni, ki teke' n' la, udaan li baa n'saan. ⁴⁶ Uba ña laa' Baa Uwien, wá ñen' ní u'saan nno baba ne laa' wó. ⁴⁷ N takeh ne imón ne, unil wá teke' nni ki jin' la, u ñmóbe limiel lá ña ñmóbe gbenm ne. ⁴⁸ Min ne yé limiel ya jier. ⁴⁹ Ni'yaajeb lá jin' tijier tá bi yih tú *mann nno kupenpelku ni. Nin nen ke ño bi kpo'. ⁵⁰ Ama tijier tá ñen' paaki bó ní nno, unil jin' tun la, wa ní kpo. ⁵¹ Min ne yé tijier tá ñen' paaki bó ní ki dienh binib limiel. Unil jin' tu ya jier la, u li fuobe ne uyo ke. N' gbenent ne yé tijier tá n li de tú unendun ya nib ño be ní le limiel.» ⁵² Nen bo ne *Sufmbe findeh bi'ñimiel ni ki teh: «Uje wuó li tien mila kí de' te u' gbenent tí ñmón-i?»

⁵³ Ne *Yesu ye: «N takeh ne imón ne, na ñmónh Unil ya Bijé ya gbenent, ka ñuh u'sèm la, miel ña te ní ni. ⁵⁴ Unil wá ñmónh n' gbenent kí ñuh n'sèm la, limiel lá ña ñmóbe gbenm te u'ni, ne n li mekre wó uwenfórke ya daali. ⁵⁵ Kime n' gbenent yé tijiemánt ne, ne n'sèm yé midemónm. ⁵⁶ Unil wá ñmónh n' gbenent kí ñuh n'sèm la, u te nin nni, ne n'mó te nin wó. ⁵⁷ N' Baa yé limiel ya daan ne ki sòn' nni ní, wón bo ne n fuobe. Nno ne unil ñmónh n' gbenent la, min bo ne u'mó li fuobe. ⁵⁸ Tijier tá ñen' paaki bó ní te nno ne. Ta te ten ni'yaajeb lá jin' tá nno. Ben kpo'-a. Ama unil jin' tu ya jier la, u li fuobe ne uyo ke.» ⁵⁹ *Yesu lá wóknh *Sufmbe ya taanl ya duku kùta te Kapernawum ni nno ne ki len' nen ke.

Yesu ya panpaankaab biba siere' u'saan

* 6:39 Uwenfórke ya daali yé lidaali lá Uwien li bu binib ke tibuur nno ne.

⁶⁰ U'panpaankaab cii' nno ma nno ne bi'ni bà yεbe ye: «Tigber tuu faa ne. Njme li fre kí cenge tú?»

⁶¹ U'bende' u'yεnm ni ki ye bi bunbeh tigber nno bo, ne ki niire' be ki ye: «Ni saa' ni'yεnm ne-εε? ⁶² Ni nín ji bi laa' Unil ya Bijε liebe' ki doh paaki bó u là te nà saan ne le? ⁶³ *Mifuoñaanm ne dienh limiel. Unisaal baba ηa ní fre kí tien bonn. Tigber tà n tóke' ne nò ñen' *Mifuoñaanm saan ne ki dienh limiel. ⁶⁴ Ama ni'ni biba ηa teke' ki jin'.» Kime *Yesu là ben haali micincinm bà ηa teke' wò ki jin', ki ben wà lá li kuore wò mò. ⁶⁵ Ne u tí ye: «Nen bo ne n tóke' ne ki ye n'Baa ηa cèbe' wà la, wa ní fre kí baa n'saan.»

⁶⁶ Kí ñε u ya yo ne u'panpaankaab ni bà yεbe siere' u'saan ka ji tókeh nin wò. ⁶⁷ Ne u niire' piik nin bile nno ki ye: «Ni'mò yie ní siere bi?» ⁶⁸ Ne Simon Pier jiin' wò ki ye: «Yonbaan, ti siere' la, ti li jo ηme saan-i? Sin ne ηmòbe limiel là ηa ηmòbe gbenm ya gber. ⁶⁹ Ti teke' ki jin', ki ben ki ye sin ne yé Uwien ya Niñaan.»

⁷⁰ Ne u tóke' be ki ye: «Min ne ηa gènde' ne piik nin bile-ee? Ama ni'ni uba yé usenpol ne.» ⁷¹ *Yesu len' nno ma nno, u niireh Simon Iskariyot ya bijε Sudas ne. Nin Sudas mò yé u'panpaankaab piik nin bile nno ya uba ma ke nno, wòn ne lá li kuore wò.

7

Yesu ya ninjieb ηa teke' wò ki jin'

¹ Ni ya puoli bó ne *Yesu cuonh Galile ya tinfenm ni, ka yie wò ní jo Sude ya tinfenm ni, kime Sufmbe ya cienb bà te ni' bó nno nuunh be ní ku wò ne. ² Tò, ní là sien' waamu ne *Sufmbe ní jele kunacenku kùba bi yih kù Ininbon ya nacenku nno. ³ Ne u'ninjieb tóke' wò ki ye: «Siere niε saan, kí li joh Sude ya tinfenm bó ηò a'panpaankaab mò ní tí lε a teh miyòkm ya bont tà. ⁴ Unil yie u'yel ní fii la, wa buuh u sòn nà. A teh miyòkm ya bont tà nno, cère binib ke ní lε a teh nà.» ⁵ Kime ben u'ninjieb mònòn ηa là teke' wò ki jin'.

⁶ Ne *Yesu tóke' be ki ye: «N'yo ηa laan baa'. Ninbi wòn uyo ke mòn ni'bo ne. ⁷ Uñendun ya nib ηa ní fre kí li nen ninbi. Bi nen min ne, kime n lienh ki teh bi'tuon bre ne. ⁸ Ninbi li joh men kunacenku nno. Min ηa ní jo, kime n'yo ηa laan baa'.» ⁹ U là tóke' be nno ne ki juore' Galile ya tinfenm ni.

Yesu jon' Ininbon ya nacenku ya jelm

¹⁰ *Yesu ya ninjieb bure' kunacenku nno ma nno ne u'mò lokre' ki paan'. ¹¹ *Sufmbe ya cienb nuunh wò kunacenku nno ni, ne ki niireh ki teh: «U te lε sò?»

¹² Ne linigol nno bunbeh ki tókeh tób u'gber. Biba teh u yé unimòn, ne bitób teh wa yé nimòn, u tulndeh binib ne. ¹³ Ama uba ηa len' u'gber paan bo, kime bi fenge *Sufmbe ya cienb ne.

¹⁴ Bi jele' kunacenku ki tí gbiire' siik ni uyo wà nno, ne *Yesu jon' Uwien ya duku bó, kí tí wòknh binib Uwien ya gber. ¹⁵ Ni cuo' *Sufmbe miyòkm, ne bi len' ki ye: «Uje wuò ηa benge' gbònkù-a! U tien' mila kí ben kugbònkù mie ya benm-i?» ¹⁶ Ne u tóke' be ki ye: «N wòknh binib nà nò, na yé min bugben ya wòknm. Ní yé wà sòn' nni ní nno ya wòknm ne. ¹⁷ Unil yie wò ní tien Uwien yie nà la, u li bende n wòknh binib nà nò, ní yé Uwien ya wòknm ne bii n lienh min bugben ya yel bo ne. ¹⁸ Unil wà lienh wòn bugben ya yel bo la, u nuunh u'tiema kpieke ne. Unil wà nuunh wà sòn' wò ya kpieke la, wòn ne yé ugbemòndaan, ka ηmòbe tonnenku. ¹⁹ Moyis ne ηa là de' ne *yiko-oo? Nin nen ke ni'ni uba ηa pe yiko nno bo. Be tien' ni nuunh ní ku nni?»

²⁰ Ne linigol nno tóke' wò ki ye: «Usenpol ne ηaake ηe! Njme nuunh wò ní ku ηe?» ²¹ Ne u ye: «N tien' miyòkm ya bonn niba kpein ne *Saba ya daali, ne ní cuo' ni'ke miyòkm. ²² Moyis là ye ní li jeh ipun. Upunjie ηa ñen' Moyis saan, u ñen' ni'yaajekpiekb saan ne. Nen bo ne *Saba ya daali mònòn, kibuk kà kpaan' ní jie ki'pun la, ni jeh ke ne. ²³ Ni jeh ipun *Saba ya daali ηò ní la saa Moyis ya yiko ne. Ne min cère' uwien ya gbent ke faake' *Saba ya daali, ne ni'benku ni ben' n'bo-oo? ²⁴ La likeh men nib ya nun bó kí buh be buur. Cère men ni'buur ní li cuube.»

Binib nuunh be ní bende Yesu yé udaan wà

²⁵ Yerusalem yaab biba lienh ki teh: «Uje wà bi nuunh be ní ku wò nno ηa sò-sò? ²⁶ Wòn ne lienh binib ya nun bó ba teh wò niba nò! Bii tí cienb mònbe kí bende' ki ye u yé Uwien ya Nigendke Kristo ne? ²⁷ *Kristo lá baa' la, uba ηa ní bende u ñen' nà saan. Ama uje wuò wòn tí'ke ben u ñen' nà saan.»

²⁸ *Yesu te Uwien ya duku ya luo bo, kí wòknh binib, ne kí len' ufaa bo kí ye: «Ni mònbe kí ben nni kí ben n ñen' nà saan-a! Nin nen ke ηò ma baa' n'ba ya baam. Wà sòn' nni ní nno yé ugbemòndaan ne. Ama ninbi ηa ben wò. ²⁹ Min wòn, n ben wò, kime n ñen' wòn saan ne, ne wòn ne sòn' nni ní.»

³⁰ Nen saan ne bi nuunh be ri cuo wo. Ama uba na tien' wo niba, kime u'yo na laan la baa'.
³¹ Linigol nno ni binib ba yebe ne teke' wo ki jin', ne ki len' ki ye: «Uwien ya Nigendke Kristo la baa' la, u li tien miyokm ya bont ki cen uje wuo tien' ma bo no-oo?»

Farisienmbe nin bitotuarciemb nuunh be ri cuo Yesu

³² *Farisienmbe cii' linigol nno bunbeh *Yesu bo na ke nno, ne ben nin bitotuarciemb son' biguguurb be ri ti cuo wo ni. ³³ Ne *Yesu take' linigol nno ki ye: «Ma ji li wuake ni'saan, n li liebe wa son' nni ni nno bo. ³⁴ Ni la li nuun nni ka ri le nni, kime na ri fre ki jo n ti li te na saan nno.»

³⁵ Ne *Sufmbe niireh tob ki teh: «U li jo le saan ne ta ri le wo? U li jo Grekmbey ya tinfenm ma *Sufmbe yere' ki te mi'ni nno ne ki ti ri li woknh Grekmbey-ee? ³⁶ U len' ki ye ti li nuun wo, ka ri le wo, ka ri fre ki jo u ti li te na saan nno. U'lenm mie no ya tingi si ba?»

Mirunum ma dienh limiel ya gber

³⁷ Kunacenu nno ya tontondaali la ye uwengbenge ne. Nen daali ne *Yesu sere' ki len' ufaa bo ki ye: «Uruunum nmobe wa la, wo ri den n'saan ki ru. ³⁸ Unil wa teke' nni ki jin' la, mirunum ma dienh limiel li puube u fel ni ten likpenl ne. Ni kele' nno ne *Uwien ya gbunku ni.» ³⁹ U len' nno ma nno, u niireh *Mifuoñaanm ma Uwien la li de me binib ba teke' wo ki jin' nno ne. U ya yo ki laa' *Mifuoñaanm na laan la jure' ni, kime Uwien na laan la kpieke' Yesu.

Yesu bo, binib na len' ki cii' tob bo

⁴⁰ Linigol nno cii' *Yesu len' na nno ne biba len' ki ye: «Uje wuo monbe ki ye *Uwien ya nbonsoknl wa li baa ni nno ne.» ⁴¹ Bitob ye: «U ye Uwien ya Nigendke Kristo ne.» Ne bitob mo ye: «Kristo li fre ki li ye Galile ya nil-ii? ⁴² Na kele' Uwien ya gbunku ni ki ye u li ye ti'yaaje *Dafid ya yaabil, ki li ye *Dafid ya du Betelem ya nil ne-ee?» ⁴³ Nno ne Yesu bo, linigol nno na len' ki cii' tob bo, ne ki gbiire' icek ile. ⁴⁴ Bi'ni biba la nuunh be ri cuo wo ufaa bo ne, ama uba na tien' wo niba.

⁴⁵ Biguguurb ba bitotuarciemb nin *Farisienmbe son' be be ri ti cuo *Yesu nno liebe' bi'saan, ne bi niire' be ki ye: «Be tien' na cuo' wo ni?» ⁴⁶ Ne bi ye: «Nil uba na laan len' ten u ya je.» ⁴⁷ Ne *Farisienmbe nno ye: «Ninbi ma cere' u tuln' ne ne-ee? ⁴⁸ Biciemb nin tinbi *Farisienmbe ni, unil te ki teke' wo ki jin'-ii? ⁴⁹ Linigol la teke' wo ki jin' nno na ben *yiko ya gber ne. Bi ye binib ba Uwien wie' be miñuum ne.»

⁵⁰ Nikodem, *Farisienmbe ya uba, wa la jon' *Yesu saan uyo uba nno niire' be ki ye: ⁵¹ «Ti'yiko bo, ti li fre ki biin unil, ka kpie' ki bun' wo tibuur ki bende' u tien' na-aa?» ⁵² Ne bi ye: «Sin, a mo ye Galile yo ne-ee? Tuare ki fiin *Uwien ya gbunku ki liike, a li le Galile ya nil uba monon na laan nen' *Wien ya nbonsoknl?»

Upiinaama uba ya gber

⁵³ [Ne bi'ke kun'.

8

¹ *Yesu don' lijuol liba bo, bi yih le Olifi ya siin ya juol. ² Ni faa' kutenjesonsoknu, ne u liebe' Uwien ya duku bo. Binib taan' u'saan ki yebe, ne u kele' ki woknh be Uwien ya gber. ³ Nen saan ne *Yiko ya wonwoknb nin *Farisienmbe tuke' ni upii uba bi piln' won nin uje, ki la sien' linigol nno ya nun bo, ⁴ ne ki take' *Yesu ki ye: «Cenbaa, upii wuo no, bi piln' won nin je ne. ⁵ Moyis ya yiko ni, ni ye liwobl ne be ri li yekreh iten ki kuuleh ni ya piibol. To, sin ye ba?» ⁶ Bi la len' nno no be ri dele *Yesu kudieku ne, ki le bi li dule na bo ki biin wo. Ne *Yesu gon' ki nmobe u'nobil ki denghe tingi ni.

⁷ Bi njaake ki niireh wo ma nno ne u yaare' ki take' be ki ye: «Ni'ni wa na laan tien' biere la, won ri kpie ki wie wo litenl,» ⁸ ki liebe' ki gon' ki nmobe u'nobil ki denghe tingi ni. ⁹ Bi cii' u len' nno ma nno ne bi'ke siereh uba uba, ki cin' biciemb ki ti fore' biwaab, ki ti daan' *Yesu nin upii nno, u se *Yesu ya nun bo. ¹⁰ Ne *Yesu yaare' ki niire' wo ki ye: «Upii, bi te le saan-i? Uba na biin' ne-a?» ¹¹ Ne u ye: «Yonbdaan, uba na biin' nni.» Ne *Yesu ye: «N'mo na ri biin' ne. Li joh, ki la ji ri li teh biere.]*»

Yesu ne ye unjendun ya wenwenku

¹² *Yesu ti take' linigol ki ye: «Min ne ye unjendun ya wenwenku. Unil wa ke pe n'bo la, wa ri li cuonh cinruunl ni, ama u li le kuwenwenku kua dienh limiel.

¹³ «U len' nno ma nno ne *Farisienmbe take' wo ki ye: «A kundef a'ba bo ne imon. A'monkun nno na ye mon.»

¹⁴ Ne u take' be ki ye: «N kundef n'ba bo imon monon la, n'monkun nno ye imon ne, kime n ben n nen' na saan, ki ben n joh na saan mo. Ninbi ne na ben n nen' na saan, ka ben n

* 8:11 Bi kpie' ki kele' tigbant ta nno ya tuba ni migbiirm 7:53 ki ti baa 8:11 na te tu'ni.

joh ná saan mɔ. ¹⁵ Ni buh tibuur unisaal buh ma bo ne. Min ɲa buh uba buur. ¹⁶ N li buh binib tibuur mɔnɔn la, n'buur cuube ne, kime na yé min baba ne buh binib tibuur, min nin n'Baa wá sɔn' nni ní nɔ ne buh binib tibuur. ¹⁷ Ni'yiko ni, ní ke'le' ki ye bimɔnkunb bile len' tigbebaabt la, bi'mɔnkun nɔ yé imɔn ne. ¹⁸ N yé n'bugben ya mɔnkunl ne. Ne n'Baa wá sɔn' nni ní nɔ mɔ yé n'mɔnkunl.» ¹⁹ Ne bi niire' wɔ ki ye: «A'baa te la?» Ne u jiin' be ki ye: «Na ben nni, ka ben n'Baa mɔ. Ni bi ben nni la, ni bi li bende n'Baa mɔ.»

²⁰ U lienh nɔ, ki laa' u te Uwien ya duku ya luo bo ne, bi dienh Uwien mipum ná saan nɔ, ki wɔknh binib. Uba ɲa cuo' wɔ, kime u'yo ɲa laan baa'.

Yesu len' ki ye u ɲen' ní paaki bó ne

²¹ *Yesu tí tɔke' be ki ye: «N bureh ne. Ni li nuun nni, ka ní le nni, kí tí kpo nin ni'biere. N joh ná saan nɔ, na ní fre kí jo ni'saan.»

²² Ne Sufmbe niireh tab ki teh: «U ye wɔ ní ku u'ba ne bii? Kime u len' ki ye u jo ná saan nɔ, ta ní fre kí jo ni'saan.»

²³ Ne u tɔke' be ki ye: «Ninbi yé kitink bo yaab ne. Ama min ɲen' ní paaki bó ne. Ni yé uɲɛndun wuu yaab ne, ne min ɲa ye uɲɛndun wuu yo. ²⁴ Nen bo ne n tɔke' ne ki ye ni li kpo nin ni'biere. Kime na teke' ki jin' ki ye n yé n yé wá ma nna ni li kpo nin ni'biere ne.»

²⁵ Ne bi niire' wɔ ki ye: «A yé ɲme?» Ne u ye: «N tɔke' ne micincinm ki ye n yé wá nɔ, n yé wɔn ne. ²⁶ N ɲmɔbe tigber tú yebe ní len ni'bo kí biin ne. Ama wá sɔn' nni ní nɔ yé ugbeɔndaan ne. N cii' tigber tá u'saan nɔ n tɔkeh tun ne uɲɛndun yaab.»

²⁷ *Yesu len' nɔ ma nɔ, ba bende' ki ye u lienh u'Baa ya gber ne. ²⁸ Nen saan ne u tɔke' be ki ye: «Ni li fin Unil ya Bijé uyo wá paaki bó nɔ ne kí bende kí ye «n yé n yé wá» ne. Ni li bende kí ye ma sɔnh niba n'ba bo. N tɔkeh n'Baa wɔknh nni ná ne. ²⁹ Wá sɔn' nni ní nɔ te nin nni ne. Wa daan nni n'baba, kime n teh ná songe u'ɲenm ne uyo ke.» ³⁰ *Yesu lienh nɔ ma nɔ ne binib teke' wɔ ki jin' ki yebe.

Ibiere coh binib tiyonbt yaam

³¹ Ne *Yesu tɔke' wɔ ki jin' nɔ ki ye: «Ni pe n'gber bo ka daan' tú la, ni mɔnbe ki yé n'panpaankaab ne, ³² ki li bende tigbeɔndɔ. Ne tigbeɔndɔ nɔ li ɲen ne tiyonbt ni.» ³³ Ne bi ye: «Tí yé *Abraham ya yaabii ne. Uba ɲa li cuo' te yonbt. Be tien' a ye ti li ɲe tiyonbt ni?» ³⁴ Ne u ye: «N tɔkeh ne imɔn ne, wá ke teh ibiere la, u yé ibiere ya yonb ne. ³⁵ Uyonb ɲa ní li tuu kí yé u'yonbdaan den yo. Ama unil maa' u'biye la, u li tuu kí yé u'den yo uyo ke ne. ³⁶ Nen bo ne Uwien ya Bijé ɲen' ne tiyonbt ni la, ni li mɔnbe kí ɲe tu'ni ne. ³⁷ N ben ki ye ni yé *Abraham ya yaabii ne. Ama ni nuunh ní ku nni ne, kime na tuo' n'gber. ³⁸ Min tɔkeh ne n laa' ná n'Baa saan ne. Ne ninbi teh ni cii' ná ni'baa saan.» ³⁹ Ne bi ye: «Tí'baa si *Abraham ne.» Ne u ye: «Ni bi yé *Abraham ya bumu la, ni bi li sɔnh u lá sɔn' ma bo ne. ⁴⁰ N tɔke' ne n cii' tigbeɔndɔ tá Uwien saan nɔ, ne ni nuunh ní ku nni. *Abraham ɲa lá tien' nɔ. ⁴¹ Ninbi teh ten ni'baa ne.» Ne bi ye: «Tinbi ɲa yé gbaandbumu. Ti ɲmɔbe Baa uba ne. Wɔn si Uwien.» ⁴² Ne u ye: «Ni'baa bi si Uwien la, ni bi li yé ɲi ne ne, kime n ɲen' ní Uwien saan ne. Ma baa' n'ba ya baam, wɔn ne sɔn' nni ní. ⁴³ Be tien' na ciih n lienh kí teh bá? Kime na li yé ní cenge n'gber ne. ⁴⁴ Ni'baa si usenpol ne, ne ni nuunh ní li teh u yé ná. U yé unikul ne haali uɲɛndun ya cinm, ka tɔkeh gbeɔndɔ, kime gbeɔndɔ ɲa te u'ni. U'lenm si kutonnenku ne, kime u yé utonnendaan ne, ki yé kutonnenku ya baa. ⁴⁵ Ama min tɔkeh tigbeɔndɔ ne. Nen ne cère' na teknh n'gber kí jinh. ⁴⁶ Ni'ni, ɲme li fre kí wuɔn kí ye n fii' ma, n tien' ibiere? N tɔkeh tigbeɔndɔ ne. Be tien' na teknh n'gber kí jinh-i? ⁴⁷ Unil wá ke yé Uwien yo la, wɔn ne ciih Uwien ya gber. Ninbi ɲa ciih, kime na yé u'yaab.»

Unil wá ke boh Yesu ya gber ɲa ní kpo fiebu

⁴⁸ *Sufmbe tɔke' wɔ ki ye: «Ta bi len'-ii? A yé Samari ya nil ne. Usenpol ne ɲaake ɲe.» ⁴⁹ Ne u tɔke' be ki ye: «Senpol ɲa ɲaake nni. N boh n'Baa ne, ne ninbi ɲa boh nni. ⁵⁰ Min ɲa nuunh ní kpieke n'ba; uba ne kpiekreh nni. Wɔn ne si wɔ ní liike tu ya gber. ⁵¹ N tɔkeh ne imɔn ne, unil boh n'gber la, wa ní kpo fiebu.»

⁵² Ne *Sufmbe tɔke' wɔ ki ye: «Fɛnfɛnɔ wuɔ ti bende' ki ye usenpol ne ɲaake ɲe. Tí'yaaje *Abraham nin *Uwien ya ɲɔbonsɔknb lá kpo', ne sin len' ki ye unil boh a'gber la, wa ní kpo fiebu-a! ⁵³ A cen' tí'yaaje *Abraham ne-ɛ? Wɔn nin *Uwien ya ɲɔbonsɔknb ke kpo'. Sin yé ɲme ne?» ⁵⁴ Ne u tɔke' be ki ye: «N bi kpiekreh n'ba ne la, n'kpieke nɔ bi yé fɛnm ne. N'Baa ne kpiekreh nni, wɔn wá ni ye u yé ni'Wien nɔ. ⁵⁵ Na ben wɔ, ama min ben wɔ. N bi ye ma ben wɔ la, n bi li tien utonnendaan ten ninbi ne. Ama min ben wɔ, ne ki boh u'gber. ⁵⁶ Ni'yaaje *Abraham lá maale' ki ye u li le n'yo, ne ki pokn'. U laa' n'yo nɔ, nen bo ne u lá ɲmɔbe uyensonge.» ⁵⁷ Ne *Sufmbe ye: «ɲa baa' ibin piɲun, ne ki ye a laa' *Abraham?» ⁵⁸ Ne u ye: «N tɔke' ne imɔn ne, ba laan lá maa' *Abraham ma nɔ ki laa' n te ne.»

⁵⁹ Nen saan ne bi gènde' iten be ní yèke kí ku wɔ, ne u lɔkre' kí ɲen' Uwien ya duku ya luo bo.

9

Yesu likre' uje uba bi maa' wə ujuon

¹ *Yesu cuonh ki joh ne ki ti laa' uje uba, bi maa' wə ujuon. ² Ne u'panpaankaab niire' wə ki ye: «Cənbaa, uje wuə ne tien' ibiere bii u'naa nin u'baa ne tien' nə bi maa' wə ujuon-i?» ³ Ne *Yesu jiin' be ki ye: «Na yé uje bugben ya biere bo, ka yé u'naa bii u'baa ya biere mə bo. Ni te nno njo unil ke ri le Uwien li son lituonl la ki de wə ne. ⁴ Ni laan wien ma nə, ni kpe ti sən wə sən' nni ni nno ya tuonl ne. Ni li biire, ne nil nja ri fre ki sən. ⁵ N laan te ujeundun ni ma nə, n yé ujeundun ya wenwenku ne.»

⁶ U len' nno ki ti gben', ne ki sii' tininsent tingi ni, ki taa' u'nəbil ki bunbun' titent, ki faan' ujuon nno ya nun, ⁷ ki toke' wə ki ye: «Jo ki ti fende kujebieku kua bi yih kù Silowe nno ni.» Silowe ya tingi si: Bi sən' wə. Ujuon nno jon' ki ti fende' ki liebeh ni ma nno, u ji like ne.

⁸ Ne ukənkuanlieb nin binib bə ben ki ye u yé wə ti ri mieh nno niireh tob ki teh: «Na yé uje wuə ne la ti ri ke ki mieh nno-ə?» ⁹ Biba ye wən ne. Bitəb ye bi naan ne, wən nja ri. Ne wən bugben ye: «Min ne.» ¹⁰ Ne bi niire' wə ki ye: «A'nun likre' mila bo?» ¹¹ Ne u toke' be ki ye: «Uje wə bi yih wə *Yesu nno, wən ne bun' titent ki faan' n'nun, ne ki toke' nni ki ye ri li joh Silowe ya jebieku ni ki ti fende. N jon' ki ti fende', ne ki likre'.» ¹² Ne bi niire' wə ki ye: «U te le saan-i?» Ne u ye: «Ma ben.»

Farisienmbe niire' ujuon wə likre' nno iniire

¹³ Ne bi taa' wə ki jon' *Farisienmbe saan. ¹⁴ To, lidaali la *Yesu bun' titent ki likre' ujuon nno la yé *Saba ya daali ne. ¹⁵ Ne *Farisienmbe mə niire' uje wə la yé ujuon nno ni tien ma bo njo u likre'. Ne u toke' be ki ye: «U bun' titent ne ki faan' n'nun, ne n fende', ki likre'.»

¹⁶ Ne *Farisienmbe ya biba ye: «Uje bugben nja nen' ni Wien saan, kime wa boh *Saba ya daali.» Ne bitəb ye: «Unil yé ubierdaan la, wa ri fre ki tien yəkm ya bont ten u teh ma nə.» Bi len' ka cii' tob bə ne ki gbiire' ick ile. ¹⁷ Ne bi liebe' ki niire' uje wə la yé ujuon nno ki ye: «Sin wə u likre' nje nno, a maaleh ki teh u yé nme ne?» Ne u ye: «U yé *Uwien ya nəbonsəknl uba ne.»

¹⁸ *Sufmbe ya cənəb nja teke' ki jin' ki ye u la yé ujuon, ne ki likre'. Ne ki yin' u'naa nin u'baa ni ¹⁹ ki la niire' be ki ye: «Ni'bijə sə nə-ə? Ni maa' wə ujuon ne-εε? Ni tien' mila u ji lieh fənfənnə wuə nə?» ²⁰ Ne u'naa nin u'baa ye: «Ti ben ki ye ti'bijə ne. Ti la maa' wə ujuon ne. ²¹ Ama ta ben ni tien' ma u likre' fənfənnə wuə nə, ka ben udaan wə likre' wə mə. Wa ji yé buk, niire wə mən. U li take ne u'gber.» ²² U'naa nin u'baa la fenge *Sufmbe ya cənəb ma nno ne cère' bi len' nno, kime *Sufmbe ya cənəb la kpaan' buñəbu ki ye wə len' ki ye *Yesu yé Uwien ya Nigendke Kristo la, bi li njeore wə bi'taanl ya duku ni ne. ²³ Nen bo ne u'naa nin u'baa len' ki ye: «Wa ji yé buk, niire wə mən.»

²⁴ *Farisienmbe ti yin' uje wə la yé ujuon nno, ki la toke' wə ki ye: «Toke tigbəmənt Uwien ya nun bə. Tinbi ben ki ye uje bugben yé ubierdaan ne.» ²⁵ Ne u ye: «U yé ubierdaan la, ma ben. N ben nā nno nen si: N la yé ujuon ne, fənfənnə wuə n likre'.» ²⁶ Ne bi niire' wə ki ye: «U tien' mila ki likre' nje?» ²⁷ Ne u jiin' be ki ye: «N kpie' ki toke' ne, ne na tuo' ni cii. Be bo ne ni nuunh ri ti ri liebe ki toke ne? Ni'mo la lii nuunh ni tien u'panpaankaab ne-a?» ²⁸ U len' nno ma nno ne bi suke' wə, ki toke' wə ki ye: «Sin ne yé u'panpaanke. Tinbi yé Moyis ya panpaankaab ne. ²⁹ Tinbi ben ki ye Uwien la toke' Moyis ne tigber, ama uje wuə wən, ta ben u nen' nā saan.» ³⁰ Ne u ye: «Liike mən miyəkm ya bonn-a! U likre' nni, ne na ben u nen' nā saan-a! ³¹ Ti ben ki ye Uwien nja cengeh bierdaan ya kaare. Unil boh Uwien ki teh Uwien ya yiem la, Uwien cengeh u ya kaare ne. ³² Ujeundun ya cincinyo ki la baa dinno, ta laan cii' nil likre' wə bi maa' wə ujuon. ³³ Uje bugben nja bi nen' ni Uwien saan la, wa bi li fre ki tien niba.» ³⁴ Ne bi toke' wə ki ye: «Bi maa' sin a yé ubierdaan, ne a yie á wəkn tinbi-ii?» Ne ki njeore' wə ki nen' litaanl ya duku ni.

Bə cinbe ki yé ijuon

³⁵ *Yesu cii' bi njeore' wə ki nen' litaanl ya duku ni. Ne u jon' ki ti laa' wə, ki niire' wə ki ye: «Sin, a teke' Unil ya Bijə ki jin'-ii?» ³⁶ Ne u jiin' wə ki ye: «Cənbaa, nme ne yé Unil ya Bijə? Take nni njo ri teke wə ki ji.» ³⁷ Ne *Yesu ye: «A laa' wə; wən ne tokeh nje tigber nə.» ³⁸ Ne u ye: «Yonbaan, n teke' nje ki jin',» ne ki gbaan' u'nintuəli ki puke' wə.

³⁹ Ne *Yesu ye: «N baa' ujeundun wuu ni, ri bu tibuur ne, ki cère binib bə nja lenh ri likre, njo bə like ri juon.» ⁴⁰ Farisienmbe bə te u'saan nno cii' u len' ma bo, ne ki niire' wə ki ye: «Ti'mə yé ijuon ne-εε?» ⁴¹ Ne u toke' be ki ye: «Ni bi yé ijuon la, na bi li nmebe biere. Ama ni lienh ki teh ni yé binunyaanb ne, nen bo ne ni juore' ki te ni'biere ni.»

10

1 «N takeh ne imån ne, unil wà maabe' ki kån' upepeke ni, ka ñen' nañõbu ki kån' la, u yé unasu ne, ki yé idukond. 2 Ama unil wà ñeh bunañõbu ki kån' nno, wån ne yé upekpaal. 3 Unil wà gu bunañõbu nno li piire wõ bù ne. Ipe ben u'nieke. U yih won bugben ya pe ya yel, ne ki ñendeh yè. 4 U ti ñen' u'pe ke la, u le usen ne i pe u'bo, kime i ben u'nieke. 5 Ya ri paan caan bo. I li sen wõ ne månõn, kime ya ben cenb ya nieke.»*

6 *Yesu pøn' be mikpenjenm mie nõ, ama ba cii' mi'tingi.

7 Ne u ti tõe' be ki ye: «N takeh ne imån ne, min ne yé upepeke ya nañõbu. 8 Binib bà ke kpie' ki baa' nin nni nno yé binasub ne, ki yé idukond, ama ipe ña cenge' bi'bó. 9 Min ne yé bunañõbu. Unil ñen' min ki kån' la, u li ñmere, ki li kån' ki ñeh, ki li le u li ji bà. 10 Unasu baa' la, u nuunh wõ ri suu ipe ki kòkòre ki sasaa ne. Min baa' ri lá de yé limiel ne, ño niba la pøre i'fuobm ni.

11 «Min ne yé upekpaamån. Upekpaamån li tuo ki kpo u'pe bo. 12 Unil wà ña cinbe ki yé pekpaal ki kpaah ipe ilike bo, ño ka yé pedaan mõ nno, laa' ukèr we ni la, u li sen ki cère yè ne. Ukèr li cuo iba, ne ya sien' ri yeyere. 13 Wà kpaah ipe ilike bo nno ña tange yè. Nen ne cère u li sen ki dään yè. 14 Min yé upekpaamån ne, ki ben n'pe, ne n'pe mõ ben nni, 15 ten n'Baa ben nni ma, n'mõ ben wõ nno. Ne min li tuo ki kpo n'pe bo. 16 N ñmõbe ipetõ yà ña yé upepeke wuu ya pe. N li li kpaah i' mõe ne, ne i li cengeh n'nieke bó. I'ke li taan ki tien upepeke uba ne, ki li ñmõbe upekpaal uba. 17 N'Baa yie nni, kime n li tuo ki kpo, ño ki liebe ki mekre. 18 Uba ña ri fre ki ku nni. Min ne tuo' be ri ku nni. N ñmõbe mituõm ri kpo, ki ñmõbe mituõm ri mekre mõ. N'Baa ne cèbe nni ri tien nno.»

19 *Yesu len' nno ne Sufmbe ya gber ña ti cende'. 20 Bi'ni bà yebe tõe' ki ye: «Usenpol uba ne ñaake wõ. U waare' ne. Be tien' ni cengeh u'bó?» 21 Ne bitõb ye: «U'lenm ña yé unil wà usenpol ñaake wõ ya lenm. Unil wà usenpol ñaake wõ li fre ki likre ijũõn-ii?»

Sufmbe ña teke' Yesu ki jin'

22 Sufmbe là jelah kunacenku Yerusalem ni ki tien bi là tien' lituõrl ki mõnge' Uwien ya duku uyo wà nno ne. Ni là yé tiwõrcient ya yo ne. † 23 *Yesu là cuonh ki joh ki liebeh Salomån ya ninbonku ni Uwien ya duku ya luo bo. 24 *Sufmbe ya cienb guõn' wõ, ne ki niire' wõ ki ye: «A li cère ti li jie nè ri ti wuõke-a? A yé Uwien ya Nigendke Kristo la, tõe te imån.»

25 Ne u tõe' be ki ye: «N là tõe' ne, ne na teke' nni ki jin'. N sõnh itũõn yà n'Baa ya yel bo nno ne wõngeh n yé udaan wà. 26 Ninbi ña yé n'pe. Nen bo ne na teke' nni ki jin'. 27 N'pe cengeh n'nieke bó. N ben yè, ne i pe n'bo. 28 N dienh n'pe limiel là ña ñmõbe ghenm. Ya ri kpo ki juore fenm, uba mõ ña ri fre ki fie yè n'saan. 29 N'Baa ne de' nni yè; u'tuõm cen' mituõm ke. ‡ Uba ña ri fre ki fie bonn wõ n'Baa ya nuõ ni. 30 Min nin n'Baa te miba ne.»

31 Ne *Sufmbe ya cienb ti wuore' iten be ri yèke ki ku wõ. 32 Ne u tõe' be ki ye: «N sõn' ni'nun bó itũõnmõnmõn i yebe n'Baa ya yel bo. Li le tuonl bo ne ni nuunh ni yèke nni iten ki ku nni?» 33 Ne *Sufmbe ya cienb ye: «Na yé tuonmõnmõn bo ne ti nuunh ti yèke ñe iten ki ku ñe. A suke' Uwien ne. Sin yé unil, ne ki taah a'ba ki teh Uwien.» 34 Ne u ye: «Ni kele' ni'yiko ya gbõnku ni ki ye ni yé iwien ne. 35 Ti ben ki ye uba ña ri fre ki ñmire nà kele' *Uwien ya gbõnku ni. Tõ, Uwien là tõe' binib bà u'gber nno, u ye bi yé iwien ne. 36 Ne min wà Uwien gènde' nni ki sõn' nni ni uñendun wuu ni nno, n len' ki ye n yé u'Bije, ne ni ye n suke' wõ-õõ? 37 Ma sõnh n'Baa ya tũõn la, la teke nni men ki ji. 38 Ama n sõnh yè la, na li li teke nni ki ji mõnõn la, teke men n sõnh itũõn yà nno ki ji, ño ki bende mõnmõnm ki ye n'Baa te nin nni, ne n'mõ te nin wõ.»

39 Nen saan ne bi ti nuunh be ri cuo wõ, ne u ñmere' bi'nuõ ni.

40 U liebe' ki jon' Suden ya kpenpuol bó, ki ti te San là cin' ki siih binib Uwien ya ñunm nà saan nno. 41 Ne binib baa' u'saan ki yebe, ki len' ki ye: «San ña là tien' yõkm ya bonn niba, ama u là len' uje wuõ ya gber tã nno yé imån ne.» 42 Ne binib teke' Yesu ki jin' ni'saan ki yebe.

11

Lasaar ya kuum

1-2 Uje uba ne là te ki bun, bi yih wõ Lasaar. U yé Mari nin Mart ya ninje ne. Wån nin ben ke là kån' udu uba ni ne, bi yih wõ Betani. Mari nno yé upii wà là taa' l'efina ki wule' Yonbdaan ya tãan bo, ki taa' u'yur ki ñmijmire' yè nno ne. 3 Uje nno ya ninsieb nno sõn' bi ti tõe' *Yesu ki ye: «Yonbdaan, unil wà a yie wõ nno bun ne.»

* **10:5** *Yesu ya yo nno upedaan nin u'yul ne là sõe ki yé upekpaal. Bi là taakeh bi'pe ki gångeh upepeke uba ni ne, ne uguuurl gu yè. Ni faa' la, ne wà ke ri baa upepeke nno saan ki yin u'pe, yè ri ñe ki paan u'bo. † **10:22** Ba ña yé Sufmbe là kån' Uwien ya duku ni ki kuõn' kũ tũõnk, ne bi tien' lituõrl ki liebe' ki mõnge' kũ. Sufmbe ji la jelah kunacenku ki tien nen bó ne. ‡ **10:29** Bi kpie' ki kele' tigbõnt tã nno ya tuba ni ni kele' ki ye: «N'Baa de' nni nà nno yebe ki cen' nibonn ke» ne.

⁴ Yesu cii' ma nnō nɛ ki ye: «Iwien bugben ɲa yé kuum. Ama i li cère binib ní kpieke Uwien ɲō kí kpieke wɔn Uwien ya Bijɛ ma.»

⁵ Yesu là yíe Mart nin u' ninse nin Lasaar ya gber. ⁶ U cii' Lasaar bun ma nnō nɛ u juore' ki tien' u te ná saan nnō iwien ile. ⁷ Iwien ile nnō gèbre' nɛ u toke' u' panpaankaab ki ye: «Cère mɛn tí liɛbe Sude ya tinfɛnm bó.» ⁸ Nɛ u' panpaankaab ye: «Cɛnbaa, na yé iden yíe nɛ Sufmbɛ là nuunh bɛ ní yéke iten kí ku ɲɛ ní' bó bɛ a tí liebeh ní' bó-oo?» ⁹ Nɛ u' jiiin' bɛ ki ye: «Uwien uba ɲa te tikur piik nin tule-ee? Unil cuonh uwien ni la, wa ní gbiere, kimɛ uɲɛndun wuu ya wenwenku nɛ cèreh u lenh. ¹⁰ Ama unil cuonh kuɲɔnku la, u li gbiere nɛ, kimɛ na wien.» ¹¹ Yesu len' nnō kí tí gben', nɛ kí tí ye: «Tí'jɔ Lasaar gùɲn'-a, ama n li jo kí tí finde wɔ.» ¹² Nɛ u' panpaankaab ye: «Yonbdaan, u gùɲn' la, u li faake-a!»

¹³ Yesu là yíe wɔ ní take kí ye Lasaar kpo' nɛ. Ama u' panpaankaab ben maaleh kí teh u lienh migomɔnm ya gber nɛ. ¹⁴ Nɛn saan nɛ *Yesu jí take' bɛ ní wien kí ye: «Lasaar kpo'-a! ¹⁵ U kpo', ma te ní saan ma nnō, ninbi bó nɛ ní tien' nni uyɛnsɔngɛ, kimɛ nɛn nɛ li cère ní tùɔrɛ kí teke nni kí jí. Tí jo mɛn u' bó.» ¹⁶ Nɛ u' panpaankaab ya uba, bi yih wá Toma kí liɛbe' kí yih wɔ lilebl nnō take' bitɔb kí ye: «Cère mɛn tí' mɔ ní jo kí tí kpo nin wɔ.»

Yesu nɛ yé mimɛkrm, kí yé limiel

¹⁷ *Yesu tí baa' Betani ya du ní uyo wá nnō, kí laa' Lasaar tien' likul ní iwien inan ninō.* ¹⁸ Betani ɲa fɔke nin Yerusalem. Ní li te tɛn kɔnsini uta nɛ. ¹⁹ Nɛn nɛ cère' Sufmbɛ là baa' Mart nin Mari saan, bɛ ní lá suon bɛ bí' ninjɛ ya kuum bó kí yebe.

²⁰ Mart cii' *Yesu wɛ ní, nɛ u tobreh wɔ usɛn bó. Ama Mari wɔn juore' kí kɛ iden nɛ. ²¹ Mart tí take' *Yesu kí ye: «Yonbdaan, a bí te niɛ saan la, n' ninjɛ ɲa bí kpo'. ²² Ama n ben kí ye fɛnfɛnm wuu mɔnɔn, a mie' Uwien nibonn ná kɛ la, u li de ɲɛ nɛ nɛ.» ²³ Nɛ *Yesu take' wɔ kí ye: «A' ninjɛ li mɛkre.» ²⁴ Nɛ Mart ye: «N ben kí ye u lá li mɛkre uwenfɔrke ya daali, lidaali là binib lí mɛkre nnō nɛ.» ²⁵ Nɛ Yesu ye: «Min nɛ yé mimɛkrm kí yé limiel. Unil teke' nni kí jin' la, u kpo' mɔnɔn la, u li fuobe nɛ. ²⁶ Wá kɛ fuobe kí teke' nni kí jin' la, wa ní kpo fiebu. A teke' n len' ná nɔ kí jin'-ii?» ²⁷ Nɛ Mart ye: «Hm, Yonbdaan, n teke' kí jin' kí ye a yé Uwien ya Bijɛ nɛ, kí yé Uwien ya Nigɛndke Kristo wá li baa ní uɲɛndun ní nnō.»

²⁸ Mart len' nnō, nɛ kí bure' kí tí yin' u' ninse Mari, kí bunbe' kí take' wɔ kí ye: «Cɛnbaa baa' ní, kí yih ɲɛ.»

²⁹ Mari cii' nnō ma nnō nɛ kí pɔk kí fil', kí jon' u' saan. ³⁰ *Yesu ɲa laan kɔn' udu ní, u laan te usɛn ní, Mart tuobe' wɔ ná saan nnō nɛ. ³¹ *Sufmbɛ bà te iden Mari saan, kí suondeh wɔ nnō laa' u' pɔk kí fil' kí ñɛn' saali ma nnō nɛ bí' mɔ paan' u' bo. Bí là maaleh kí teh u joh likul bó nɛ wɔ ní tí muɔ.

³² Mari tí baa' *Yesu te ná saan uyo wá kí laa' wɔ nnō, nɛ kí gbaan' u' nintuoli, kí take' wɔ kí ye: «Yonbdaan, a bí te niɛ saan la, n' ninjɛ ɲa bí kpo'.» ³³ Yesu laa' u' muɔh, kí laa' *Sufmbɛ bà pɛ u' bó nnō mɔ muɔh ma nnō, nɛ u' yɛnm saa' kí gbien', ³⁴ nɛ u' niire' bɛ kí ye: «Ní sube' wɔ lɛ saan-i?» Nɛ bí ye: «Yonbdaan, dɛn kí tí liike-a!»

³⁵ Nɛ saan nɛ Yesu muɔ'. ³⁶ Nɛ *Sufmbɛ ye: «Liike mɛn u lá yíe wɔ ní tí kpe ma.» ³⁷ Nɛ bí' ní biba ye: «Wɔn wá là likre' ujuɔn-ii? Wa bí li fre kí cère Lasaar la kpo-oo?»

³⁸ Nɛn saan nɛ *Yesu ya yɛnm tí saa' kí gbien', nɛ u bure' likul bó. Ní là yé kujululnku nɛ, nɛ litɛnl bí ku' ñɔbu. ³⁹ Yesu ye: «Biire mɛn litɛnl nnō.» Ujɛ wá kpo' nnō ya ninse Mart take' wɔ kí ye: «Yonbdaan, u líi nuuke'-a! Kimɛ u tien' len iwien inan sɔ.» ⁴⁰ Nɛ *Yesu ye: «Ma take' ɲɛ kí ye a teke' nni kí jin' la, a lí lɛ Uwien ɲmɔbe ukpieke ma bo-oo?» ⁴¹ Nɛn saan nɛ bí biire' litɛnl nnō, nɛ u yaare' kí liike' paaki kí ye: «N' Baa, n faareh ɲɛ nin a cenge' n' bó ma nɔ. ⁴² N ben kí ye uyo kɛ a cengeh n' bó nɛ. Ama linigol liɛ bó nɛ cère' n len' nnō, ɲo bɛ ní teke kí jí kí ye sin nɛ sɔn' nni ní.» ⁴³ U len' nnō, nɛ kí tien' ufaa bó kí ye: «Lasaar, ñɛ ní!» ⁴⁴ Nɛ ujɛ wá bí yé utenkpíi nnō ñɛn' likul ní ní, tikpɛlɛr bíɛ kí tɛntɛn' u' nuɔ nin u' táan, kutɔku piibe u' nun bó. Nɛ Yesu take' bɛ kí ye: «Ñɛmɛn mɛn tikpɛlɛr nnō, kí cère wɔ ní lí joh.»

Bí kpaan' iyɛ bɛ ní ku Yesu

(Matie 26:1-5; Mark 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Sufmbɛ bà là baa' Mari saan kí laa' Yesu tien' nibonn ná nnō, bí' ní bà yebe teke' wɔ kí jin'. ⁴⁶ Ama bí' ní biba mɔ jon' *Fariɛɛnmɛɛ saan kí tí take' bɛ *Yesu tien' ná nnō. ⁴⁷ Nɛn saan nɛ bitɔtuɔrcienb nin *Fariɛɛnmɛɛ nnō yin' bí' buur ya cɛkl yaab kí taan', nɛ kí take' bɛ kí ye: «Tí li tien mila? Kimɛ ujɛ bugben teh miyɔkm ya bont cɛɛn nɛ. ⁴⁸ Tí cère' u tuu kí teh nnō la, binib kɛ lí teke' wɔ kí jí, nɛ Erom yaab lí baa kí lá bere tí' Wien ya duku, kí gben tí' bol ya nib kɛ.»

⁴⁹ Bí yih bí' ní uba Kayif, wɔn nɛ là yé bitɔtuɔrcienb ya cɛn libinl nnō, nɛ u take' bitɔb kí ye: «Na ben niba, ⁵⁰ ka ben kí ye ní mɔn unibaab ní kpo tí' du ya nib bó ɲo tí' bol kɛ la gben-ii?» ⁵¹ U len' ma nnō, na yé wɔn bugben ya yɛnm ní nɛ u len' nnō. U lá yé bitɔtuɔrcienb ya cɛn

* 11:17 Liike Matie 27:60.

libinl nno ma nno, ne cère' u len' ten uñobonsaknl ki ye *Yesu li kpo bi'bol ya nib ke bo. ⁵² Na yé bi'bol ya nib baba bo ne u li kpo. U li kpo ki taan Uwien ya bumu mùa yere' ni'ke saan nno ki tien be unibaab ne.

⁵³ Ki ñe nen daali ne bi sien' ki ye bi li ku Yesu ne. ⁵⁴ Nen bo ne *Yesu ña ji cèreh *Sufmbe lenh wò. U siere' ni'saan ki bure' udu uba bó, bi yih wù Efrayim, wa fòke nin kupenpelku, ne wòn nin u'panpaankaab ti te ni'bó.

⁵⁵ Ni là sien' waamu ne be ri jele *Sufmbe ya Pak ya nacenku. Ne binib ñen' idugbaan ni ki baa' Yerusalem ki yebe, be ri là ñen bi'yul bo tijoknt ki bonde kunacenku nno. ⁵⁶ Bi te Uwien ya duku ya luo bo ki nuunh Yesu ma nno ne ki niireh tób ki teh: «Ni maaleh mila? U li baa kunacenku kuu bii wa ri baa?» ⁵⁷ Bitòtuarcienb nin *Farisienmbe là len' ki ye unil ben u te nà saan la, wò ri wuon be, be ri jo kí tí cuo wò.

12

Mari fàan' Yesu ya tàan lèfina

(Matie 26:6-13; Mark 14:3-9)

¹ Ni là sien' iwien iluob ne Sufmbe ri jele bi'Pak ya nacenku, ne *Yesu jon' Betani ya du ni. Lasaar wà u là mekre' wò nno, kòh nen ni ne. ² Bi tien' *Yesu tijier ni'saan. Mart ne là gbiinh be tijier nno ne Lasaar mò yé bà jinh tijier *Yesu saan nno ya uba. ³ Mari taa' lèfina uba u te litrjenu, u daaku faa cèen, bi yih lèfina nno naar, ki là fanfaan' *Yesu ya tàan, ki taa' u'yur ki ñmjiñmire' yé. Lèfina nno ya nu teke' kuduku ke. ⁴ Ne *Yesu ya panpaankaab ya uba, bi yih wà Sudas Iskariyot, wòn wà là li kuore Yesu nno ye: ⁵ «Be tien' ba ri taa lèfina nno ki kuore ki le iwentun kooiita ya paaku ki taa ki de bijiinb-i?» ⁶ Na yé Sudas tongeh bijiinb ne. Kime u là yé unasu ne. Wòn ne ñuuke kiliksark ma nno, u suh bi taah ilike yà ki kpiendeh len nno ne. Nen ne cère' u len' nno. ⁷ Ne *Yesu tòke' Sudas ki ye: «Cère wò wò ri fuore. U taa' lèfina wò wò ri bonde n'subm ne. ⁸ Bijiinb li li te ni'saan uyo ke ne; ama min ña ri li te ni'saan uyo ke.»

⁹ Sufmbe ligol cii' *Yesu te Betani ya du ni, ne ki baa' u'saan. Na yé Yesu baba bo ne bi baa'. Bi nuunh be ri le Lasaar wà *Yesu là mekre' wò bitenkpiib ni nno mò ne. ¹⁰ Nen saan ne bitòtuarcienb sien' ki ye bi li ku Lasaar mò, ¹¹ kime wòn bo ne *Sufmbe teke' *Yesu ki jin' ki yebe, ka ji pe ben bitòtuarcienb bo.

Bi kpiekreh Yesu u tí kòn' Yerusalem ni

(Matie 21:1-11; Mark 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Kutaaku faa', ne linigocienl là baa' Yerusalem ni là ri jele kunacenku nno cii' *Yesu we ní, ¹³ ne bi bere' mubiebisiiimu ya fer ki tobreh wò usen bó, ki wuureh ki teh:

«Osana!

Uwien ya mòm ri li te wà we ní

Yonbdaan ya yel bo nno bo.

Uwien ya mòm ri li te Israyel yaab ya ber bo.»

¹⁴ *Yesu laa' unjuunfanfaan ki jèke' ten ni'kele' ma *Uwien ya gbõnku ni ki ye:

¹⁵ «*Siyon' *yaabe, la cère men nè ri cuo ne jèwaanbu.

Liike men, ni'bercien we ní,

ki jeke unjuunfanfaan.»

¹⁶ *Yesu ya panpaankaab ña laan là cii' ni'tingi u ya yo. Uwien kpieke' wò uyo wà nno, ne bi tiere' ki ye ni'kele' u'bo nno ne *Uwien ya gbõnku ni, ki bende' ki ye linigol nno tien' wò bi bi li tien wò ma bo ne.

¹⁷ Linigol là là te *Yesu saan lidaali là u là mekre' Lasaar ki yin' wò ki ye wò ri ñe ní likul ni nno, ben ne là tòke' binib tigger nno. ¹⁸ Nen bo ne binib ligol tuobe' wò usen bó, kime bi là cii' u tien' miyòkm ya bonn nno ma bo. ¹⁹ Nen saan ne *Farisienmbe tòkeh tób ki teh: «Ni laa'-aa? Ninbi ña ji li fre kí tien niba. Unjendun ya nib ke ji pe wòn bo ne.»

Grekmbe biba nuunh be ri le Yesu

²⁰ Grekmbe† biba mò là baa' Yerusalem kunacenku nno ya yo be ri là puke Uwien. ²¹ Bi nekn' Filip. U yé Betsayida ya du wà te Galile ya tinfenn ni nno yo ne, ne ki tòke' wò ki ye: «Ucien, ti yé tí le *Yesu ne.» ²² Ne Filip jon' ki tí tòke' Andre. Ne bi'ke bile jon' ki tí tòke' Yesu. ²³ Ne *Yesu tòke' be ki ye: «Uyo wà Uwien li kpieke Unil ya Bijè nno baa' ní ñò. ²⁴ N tòkeh ne imòn ne, bi bule' mijibim ma kpo' la, mí li juore mi'baba ne. Ama mí kpo' la, mí li pàre kí yebre ne. ²⁵ Wà ke yé wò ri fie u'miel la, wòn ne li kpo kí juore fenn. Ama wà ke ña tongeh u'miel unjendun wuu ni la, wòn ne li le limiel là ña ñmòbe ghenm. ²⁶ Unil yé wò ri sòn n'tuon la, udaan ri li pe n'bo. N te nà saan la, n'tonsònl mò li te nen saan ne. Unil sòn n'tuon la, n'Baa li kpieke wò.»

* 12:15 Bi liebe' ki yih Yerusalem ne Siyon. † 12:20 Migbiirm mie ni bi ye Grekmbe la, bi niireh bà ña yé Sufmbe ne.

Yesu lienh u'kuum bo

²⁷ «Fenfennɔ, n'yɛnm saa' ki gbien'-a! N li len kɪ ye ba? N ye: <N'Baa, nɛ nni ijɛnd yà we ní nɔ ni-ii?> Ama n baa' nɛn bo nɛ ki lá tu' uyo wuu nɔ. ²⁸ N'Baa, wuɔn a'kpiɛke.»

Nɛn saan nɛ unieke uba nɛn' paaki bó ní ki ye: «N wuɔn' n'kpiɛke nɔ, ki li lɛbe kɪ wuɔn wu mɔ nɛ.»

²⁹ Linigol lá se ni'saan ki cii' unieke nɔ bó nɔ, ya biba ye utaa nɛ dun', nɛ bitɔb ye Uwien ya tond uba nɛ len' wɔ.

³⁰ Nɛ u ye: «Na yé min bo nɛ cère' udaan wà len' nɔ len', ninbi bo nɛ u len'. ³¹ Fɛnfennɔ wuɔ nɛ Uwien li bu uɛndun wuu ya nib tibuur. Fɛnfennɔ nɛ Uwien li nɔrɛ wà yé uɛndun wuu ya ciɛn nɔ. ³² Min wɔn, uyo wà bi li fin nni paaki bó nɔ†, nɛ n li dɛrɛ binib kɛ ki nɛkn n'ba.»

³³ U len' nɔ nɔ nɔ wɔ rɪ wuɔn u li kpo mikuum má ya bol nɛ.

³⁴ Nɛ linigol nɔ tɔkɛ' wɔ ki ye: «Ti cii' *Uwien ya gbɔnku ye Uwien ya Nigɛndkɛ *Kristo li fuobe uyo kɛ nɛ. A tien' mila ki len' ki ye bi li fin Unil ya Bijɛ udɔpɔnpɔn bo paaki bó? Nɛ yé Unil ya Bijɛ bugbɛn-i?» ³⁵ Nɛ u tɔkɛ' bɛ ki ye: «Kuwenwenku nɔ ji li wuɔkɛ' ní'ni. Li cuonh mɛn uyo wà kuwenwenku laan tɛ, nɔ licinɛunl la piln nɛ. Unil wà kɛ cuonh licinɛunl ní la, wa bɛn u joh ná bó. ³⁶ Kuwenwenku laan tɛ ma nɔ, teke mɛn kù kɪ ji, nɔ kɪ li yé kuwenwenku yaab.»

*Yesu len' nɔ, nɛ ki nɛn' ni'saan ki jɛnde' ki tɪ bɔlɛ'.

Sufmbɛ nɔ teke' Yesu ki jin'

³⁷ Nin u lá tien' miyɔkm ya bont tɔ yɛbe bi'nun ni ma kɛ nɔ, ba teke' wɔ ki jin'. ³⁸ Ba teke' wɔ ki jin' nɔ *Uwien ya nɔbonsɔknl Esayi lá len' ná nɔ nɛ rɪ tien nɛ. U lá ye:

«Yonbdaan, nɛ tuo' ki teke' ti len' ná nɔ ki jin'-i?

Nɛ bɛnde' a nɛmɔbe mituɔm ma bo?»

³⁹ Esayi tí lá len' ná bo cère' ba lí li frɛ kɪ teke kɪ ji. U lá ye:

⁴⁰ «Uwien juɔn bi'nun,

ki libe' bi'yɛnm,

nɔ bi la lɛnh,

ki la cii' ni'tingi bi'yɛnm ni,

ki la lɛbre bi'tetem,

nɔ wɔ rɪ buu bɛ.»

⁴¹ Esayi lá len' nɔ, kime u lá laa' *Yesu ya kpiɛke ma nɔ nɛ cère' u len' u'gber.

⁴² Nin nɛn kɛ, *Sufmbɛ ya ciɛnb bá yɛbe mɔnɔn lá teke' *Yesu ki jin'; ama *Farisɛnmbɛ bo nɛ ba len' upaan bo ki ye bi teke' wɔ ki jin'. Bi lá fɛnge' bi li nɔrɛ bɛ litaanl ya duku ni nɛ.

⁴³ Kime bi yie binib ya kpiɛkm ki cɛn' Uwien yaam.

Yesu tɔkɛ' binib tigber tà nɔ nɛ lá li biin bɛ

⁴⁴ *Yesu len' ufaa bo ki ye: «Wà kɛ teke' nni ki jin' la, na yé u teke' min baba nɛ ki jin', u teke' wà sɔn' nni ní nɔ nɔ mɔ ki jin' nɛ. ⁴⁵ Wà kɛ laa' nni la, u laa' wà sɔn' nni ní nɔ nɔ mɔ nɛ. ⁴⁶ Min yé kuwenwenku nɛ ki baa' uɛndun ni, nɔ unil wà kɛ teke' nni ki jin' la, u la juore cinɛunl ni.

⁴⁷ Unil cii' n'gber, ka bon' tɔ la, na yé min nɛ li biin wɔ, kime ma baa' rɪ lá biin uɛndun ya nib, n baa' rɪ lá nɛmɛn bɛ nɛ. ⁴⁸ Wà kɛ wɛɛ' nni, ka teke' n'gber la, u laa' nibonn ná li biin wɔ. Uwenfɔrke ya daali la, n'gber nɔ nɛ li biin wɔ, ⁴⁹ kime ma tɔkɛh n'bugbɛn ya gber. N'Baa wà sɔn' nni ní nɔ, wɔn nɛ tɔkɛ' nni n li len ma bo nin n li wɔkn ma bo. ⁵⁰ N bɛn ki ye u'gber diɛnh binib limiɛl lá nɔ nɛmɛn bɛn nɛ. Nɔ nɛ n tɔkɛh tà kɛ nɔ n tɔkɛh tɔ n'Baa tɔkɛ' nni tɔ ma bo nɛ.»

13

Yesu sɔkre' u'panpaankaab ya taa

¹ Ní lá sɛn' waamu nɛ *Sufmbɛ ya Pak ya nacenku rɪ jele. *Yesu bɛn ki ye u'yo baa' wɔ rɪ nɛ uɛndun wuu ni, kɪ lɛbe u'Baa bó. U lá yie u'nib bá tɛ uɛndun ni nɔ. U lá yie bɛ ki tɪ gben' nɛ.

² *Yesu nin u'panpaankaab lá jinh kutaajuɔku ya jier uyo wà nɔ ki laa' usɛnpol de' Simɔn Iskariyot ya bijɛ Sudas iyɛnmaale nɔ wɔ rɪ kuore Yesu. ³ Yesu bɛn ki ye u'Baa de' wɔ mituɔm tibont kɛ bo, ki bɛn mɔ ki ye u' nɛn' ní Uwien saan nɛ, ki tí liebeh Uwien saan. ⁴ Wɔn nin u'panpaankaab kɛ ki jinh, nɛ u fii' ki sere', ki gore' u'paaki bó ya liɛrɪ ki ble', ki taa' kukpɛlciɛku ki gbɛn' u'ciɛk ni, ⁵ nɛ ki taa' miɛnɛm ki kuore' kusenku ni, ki cin' ki sɔkreh u'panpaankaab ya taa', ki taah u gbɛn kukpɛlciɛku kua nɔ ki nɛmɛn yɛ. ⁶ U tí baa' Simɔn Pɛr saan, nɛ u tɔkɛ' wɔ ki ye: «Yonbdaan, sin rɪ lá sɔkre min ya taaan-ii?» ⁷ Nɛ *Yesu ye: «Fɛnfennɔ nɔ rɪ cii' n tɛh ná nɔ ya tingi, ama a lá li cii' nɛ uyo uba nɛ.» ⁸ Nɛ Pɛr ye: «Ŋa lí li

† 12:32 Bi li fin nni paaki bó nɔ ya tingi tɛ bolm mile bo nɛ. Miba si: kɪ fin udɔpɔnpɔn bo. Mitɔm si: kɪ dɔo paaki u'Baa saan. * 13:5 Itaan ya sɔkrm lá yé liyonbtuonl nɛ.

sokre n'taan fiebu.» Ne *Yesu ye: «Ma sòkre' a'taan la, òa rí le gbiin n'saan.»⁹ Ne Simón Pier ye: «Yonbdaan, nno la, la sokre n'taan baba. Sokre n'nuo nin n'yul ma.»¹⁰ Ne *Yesu ye: «Unil sii' la, wa rí li nuunh wò rí pòk kí sii kí lere, u li sòkre u'taan baba ne, kime u'gbenent ke wien ne. Ni'mò wien ne, ama na nin yé ni'ke ne wien.»¹¹ Kime *Yesu ben udaan wà li kuore wò, nen ne cère' u len' ki ye: «Na yé ni'ke ne wien.»

¹² Tò, u sokre' bi'taan ki tí gben', ki gole' u'lier' nno, ne ki liebe' ki tí kèle', ki niire' be ki ye: «Ni cii' n tien' ne ná nò ya tingi-ii?»¹³ Ni yih nni ni' Cénbaa nin ni'Yonbdaan ma nò, ni òmòbe imòn ne, kime n yé wòn ne.¹⁴ Min ni'Yonbdaan nin ni' Cénbaa sòkre' ni'taan ma nò, ni'mò rí li sòkreh ni'tòb ya taan nno.¹⁵ Kime min wuòn' ne ni li teh ma ne, ni'mò rí li teh ni'tòb ten n tien' ne ma nò.¹⁶ N tókeh ne imòn ne, utonsònl òa cèn' u'cénbaa, utond mò òa cèn' wà sòn' wò.¹⁷ Ni bende' n len' ná nò ya tingi ma nò, ni teh nno la, Uwien ya mòm li te ni'bo ne.

¹⁸ «Ma lienh ni'ke bo, min n ben n gènde' binib bà; ama ná kele' *Uwien ya gbanku ni nno li tien ne. Ni kele' ki ye: «Min nin unil wà taakeh ki jinh n'jier ne fii' ki sere' n'bo.»¹⁹ N take' ne nibonn ná òa laan tien' ya gber fénfennò, òa ní lá tien' la, ní bende ki ye «n yé n yé wà» ne†.²⁰ N tókeh ne imòn ne, unil teke' n sòn' unil wà la, u teke' min ne. Unil teke' nni la, u teke' wà sòn' nni ní nno ne.»

Yesu tóke' u'panpaankaab ki ye bi'ni uba li kuore wò
(Matie 26:20-25; Mark 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹ *Yesu len' nno ki tí gben', u'yenn saa' ki gbien', ne u tóke' be ki ye: «N tókeh ne imòn ne, ni'ni uba li kuore nni.»²² Ne u'panpaankaab jiseh ki likeh tób, ka ben u niireh wà.²³ Bi jinh ma nno, u'panpaankaab ni u yíe wà ki gbien' nno ne ke ki buòke wò.²⁴ Ne Simón Pier kenbe' wò ki ye wò rí niire *Yesu kí ye u niireh òme ne? ²⁵ Ne u'panpaanke nno gbien' *Yesu bo, ki niire' wò ki ye: «Yonbdaan, òme ne?»²⁶ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «N wóre' kpòno ki se' ki de' wà lá†, wòn nínò.» Ne ki wóre' kpòno ki se', ki de' Simón Iskariyot ya bije Sudas.²⁷ Sudas teke' kpòno nno uyo wà nno, ne *Satan kòn' u'fèl ni. Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Tien a ye á tien ná nno tonm!»

²⁸ Binib bà ke ki jinh tijier nno ni uba mòm òa bende' ná cère' *Yesu tóke' wò ki ye nno.²⁹ Sudas ne òuuke kiliksòrk ma nno, biba maale' ki ye *Yesu tóke' wò ki ye wò rí jo kí tí de be kunacenku ya bont ne, bií wò rí jo kí tí de bijiinb ne niba.³⁰ Sudas teke' kpòno nno ma nno ne ki pòk kí òen' i ya taan bo. Ni lá yé kuòonku ne.

Yesu gbierèh u'panpaankaab be rí li yie tób

³¹ Sudas òen' uyo wà nno ne *Yesu tóke' be ki ye: «Fénfennò Uwien kpieke' Unil ya Bijè. Wòn bo ne bi li kpieke Uwien ma.³² Wòn bo ne bi kpieke' Uwien la, Uwien bugben mò li kpieke wò. U li kpieke wò fénfennò ne.³³ N'bumu, ma ji li wòke ni'saan. Ni li nuun nni, ama n lá tóke' *Sufinbe ya ciénb ná nno, n ji li tóke ni'mò nè fénfennò, kí ye: «Na rí fre kí jo n joh ná saan.»³⁴ N de' ne liwòbfèl ne: «li yíe men tób.» N yíe ne ma nno, ni'mò rí li yíe tób nno.³⁵ Ni yíe tób la, nen ne li cère binib ke rí bende kí ye ni yé n'panpaankaab.»

Yesu tóke' ki ye Pier li nie kí ye wa ben wò

(Matie 26:31-35; Mark 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Ne Simón Pier niire' wò ki ye: «Yonbdaan, a joh le bó?» Ne *Yesu jiiin' wò ki ye: «N joh ná bó nno òa rí fre kí paan n'bo fénfennò. A lá li paan n'bo uyo uba ne.»³⁷ Ne Pier niire' wò ki ye: «Yonbdaan, be bo ne ma rí fre kí paan a'bo fénfennò? N li tuo kí kpo a'bo-a!»³⁸ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «A li mòmbe kí tuo kí kpo n'bo-oo? N tókeh òe imòn ne, a li nie bolm mita kí ye òa ben nni ne kí yaan ukuoje rí muo.»

14

Yesu ne yé usen wà joh Uwien saan

¹ *Yesu tóke' u'panpaankaab ki ye: «La cère men ni'yenn rí saa. Teke men Uwien kí ji, kí teke n'mò kí ji.² Mifennm yebe n'Baa den. Ma bi yebe la, n bi li tóke ne kí ye n joh rí tí bonde mifennm kí ble ne-εε? ³ N jon' kí tí bonde' mifennm kí ble' ne la, n li liebe ní, kí lá taa ne, òa ni'mò rí tí rí li te min te ná saan.⁴ N joh ná bó nno, ni ben ni bó ya sen.»⁵ Ne Toma tóke' wò ki ye: «Yonbdaan, ta ben a joh ná bó, tí li tien mila kí bende ni'bó ya sen-i?»⁶ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Min ne yé usen wà wòngèh binib tigbemònt, kí dienh be limièl. Uba òa rí fre kí jo n'Baa saan ka òen' min saan.⁷ Ni bi ben nni la, ni bi li bende n'Baa mò ne. Fénfennò ni ben wò, kí laa' wò mò.»

⁸ Ne Filip tóke' wò ki ye: «Yonbdaan, wuòn te a'Baa ne ni li dèkre te.»⁹ Ne *Yesu tóke' wò ki ye: «Filip, n te ni'saan ní wòke' kí kpaan' nò, ne òa ben nni-ii! Unil wà laa' nni la, u laa' n'Baa ne. Be tien' a tóke' kí ye rí wuon ne n'Baa? ¹⁰ Òa teke' kí jin' kí ye n te nin n'Baa ne, ne n'Baa

† 13:19 Liike 8:28. ‡ 13:26 Kí wóre' kpòno kí se' kí de' unil yé kujotieku ya òieku ne Sufinbe bo.

mò te nin nni-ii? N tókeh ne tigber tà nò òja yé n'bugben yaar. N'Baa wà te nin nni nnò ne sònñh u'tùon.

¹¹ «Teke men kí jí kí ye n te nin n'Baa ne, ne n'Baa mò te nin nni. Na teke' n'gber kí jin' la, teke nni men kí jí miyòkm ya bont nnò bo. ¹² N tókeh ne imòn ne, unil wà ke teke' nni kí jin' la, u lí sòn itùon yà n sòn' yè nò. U lí sòn itùon yà yebe nin n sòn' yà nò mònòn, kímè n joh n'Baa bó ne. ¹³ Ni mié' là ke n'yel bo la, n lí tien nè, òjò be rí kpíeke n'Baa min u'bije bo. ¹⁴ Ni mié' nni* nà ke n'yel bo la, n lí tien nè.»

Uwien lí sòn Utotorl uba ní

¹⁵ Ni yíe nni la, ni lí boh n'wòb ne, ¹⁶ ne n lí gbáan n'Baa wò rí de ne Utotortò wò rí lí te ní'saan uyo ke. ¹⁷ U yé *Mifuoñaanm ne, kí yé tigbermònt ya daan. Uñendun ya nib òja rí fre kí teke mè, kímè ba lenh mè, ka ben mè mò. Ama Ninbi wòn, ni ben mè; mli te ní'saan, kí lí te ní'ni mò.

¹⁸ Ma rí cère ne ní lí te ten mutenkpiibumu. N lí liebe ní ní'saan. ¹⁹ Ní s'ien' waamu, uñendun ya nib òja jí lí le nni, ama ninbi lí le nni, kímè n fuobe, ne ní'mò lí fuobe. ²⁰ Ní'daali baa' la, ni lí bende kí ye min nin n'Baa taan' kí yé unibaab ne, ne ninbi nin min mò taan' kí yé unibaab.

²¹ «Unil wà yíe nni sí: wà ben n'wòb kí boh yè ne. N'Baa lí yíe unil wà yíe nni, ne n'mò lí yíe udaan, kí cère udaan rí bende nni.»

²² Ne Sudastò, wà òja yé Sudas Iskariyot nnò niire' wò kí ye: «Yonbdaan, be bo ne a lí cère timbí rí bende òje, ka rí cère uñendun ya nib rí bende òje?» ²³ Ne *Yesu jiiin' wò kí ye: «Wà yíe nni la, u lí boh n'gber ne, n'Baa lí yíe wò, ne tí lí baa u'saan, kí lí kòh u'saan. ²⁴ Wà òja yíe nni la, wà rí lí boh n'gber. Ni cengeh tigber tà nò òja yé n'yaar, tù yé n'Baa wà sòn' nni ní nnò yaar ne.

²⁵ «N laan bié kí te ní'saan ma nnò ne kí tóke' ne tigber tuu nò. ²⁶ Ama *Mifuoñaanm mà yé Utotorl nnò, n'Baa lí sòn mè ní n'yel bo. Men ne lí wòkn ne ní'ke, kí tiere ne n tóke' ne tigber tà nnò.

²⁷ «Lí te men uyenduon ní. N dienh ne n òmòbe uyenduon wà nnò ne; ma dienh ne wù ten uñendun ya nib dienh ma bo. La cère men ní'yenm rí saa, kí la sèn jèwaanbu. ²⁸ Ní cii' n tóke' ne kí ye n lí jo kí liebe ní ní'saan. Ni yíe nni la, n joh n'Baa saan ma nnò ní bí lí òmòbe uyeñsange ne, kímè n'Baa cèn' nni. ²⁹ N tókeh ne nibonn nà òja laan tien' ya gber fenfenno, òjò ní lá tien' la, ní teke kí jí ne. ³⁰ Ma jí lí tóke ne tigber nè rí wuòke, kímè uñendun wuu ya c'ien we ní, wà rí fre kí tien nni niba. ³¹ Ama ní kpè uñendun ya nib rí bende kí ye n yíe n'Baa, ne kí teh u tóke' nni ma bo. «Fii men tí jo.» »

15

Yesu ne yé busumònbu

¹ «Min ne yé busumònbu* ne n'Baa yé ukpaal wà tùòreh busubu nnò. ² Isigben yà ke te n'bo ka lùonh nnò, u lí ge yí kí wíe ne. Ama isigben yà ke lùonh nnò, u lí kpèkpère kí tùòre yí, ne yí rí tùòre kí lùon. ³ N tóke' ne tigber tà nò tùòre' ní'tetem òjò. ⁴ Lí te men nin nni, ten n te nin ne ma. Usigben te u'ba, ka tuuke busubu bo la, wà rí fre kí lùon. Nnò ne ní'mò òja te nin nni la, na rí fre kí tien bonn.

⁵ «Min ne yé busubu, ne ninbi yé isigben. Unil wà ke te nin nni, n'mò te nin udaan la, u lí te ten usigben wà lùonh kí gbíekèh ne. Na te nin nni la, na rí fre kí tien bonn. ⁶ Unil wà òja te nin nni la, bí lí jende wò kí tí wíe ne wò rí kuore ten usigben wà òja tuuke subu bo. Isigben yà kuore' la, bí gèndeh yí kí kpíendeh umu ní ne í wih. ⁷ Ní te nin nni, kí òmòbe n'gber ní'fèl ní, kí mié' Uwien ní yíe ná la, u lí de ne nè ne. ⁸ Ní yé n'panpaakaab, kí te ten isigben yà lùonh kí gbíekèh la, nèn ne kpíekreh n'Baa. ⁹ N'Baa yíe nni ma nnò ne n'mò yíe ne. Lí te men n'yíem ní. ¹⁰ N boh n'Baa ya wòb, ne kí te u'yíem ní. Ní'mò boh n ya wòb la, ní'mò lí te n'yíem ní ne.

¹¹ «N tóke' ne nèn ke òjò ní lí òmòbe uyeñsange wà n òmòbe wù nnò ne; òjò ní'yenm rí lí songe kí tí ghen. ¹² N yíe ní lí teh nà sí: lí yíe men tòb ten n yíe ne ma bo. ¹³ Ní òja òmòbe yíem kí cèn' wà lí tuo kí kpo u'jòtieb bo. ¹⁴ Ní teh n tóke' ne ná la, ní yé n'jòtieb ne. ¹⁵ Ma jí lí yih ne n'tònsònb; n lí yih ne n'jòtieb ne, kímè utonsònl òja ben u'cènbay ya gber ke; ama min tóke' ne tigber tà ke n cii' tù n'Baa saan nnò. ¹⁶ Na yé ninbi ne gènde' nni, min ne gènde' ne, kí de' ne lituonl kí ye ní lí joh, kí lí te ten isigben yà lùonh isibii yà lí tuu kí te. Nèn bo, ní mié' n'Baa nibonn nà ke n'yel bo la, u lí de ne nè ne. ¹⁷ N yíe ní lí teh nà sí: ní lí yíe tòb ne.»

Uñendun ya nib lí nèn Yesu nin u'yaab

¹⁸ «Uñendun ya nib nèn ne la, ní lí ben kí ye bí kpíe' kí nèn de' min ne. ¹⁹ Ní bí yé uñendun yaab la, uñendun yaab bí lí yíe ne ne, kímè uñendun ya nib yíe bí'yaab ne. Ama ninbi òja yé

* 14:14 Bí kpíe' kí kele' tigbònt tà nnò ya tuba ní nni òja te tu'ni.

* 15:1 Busubu nnò yé tisir tà bí taah tu'bií kí ògh fen

nnò ne.

uɲɛndun yaab. N ɲɛn' nɛ uɲɛndun ya nib ni ma nɲɔ nɛ cɛrɛ' bi nɛn nɛ. ²⁰ Li tien mɛn n lá tɔkɛ' nɛ ná kɪ ye: «Utonsonl ɲa cɛn' u'cɛnbaa nɲɔ.» Bijɛndɛ' min la, bi li jɛndɛ ni' mɔ nɛ. Bi tuo' n'gber la, bi li tuo ni' mɔ yaar nɛ. ²¹ Min bo nɛ bi li tien nɛ nɛn kɛ, kime ba bɛn wá sɔn' nni ní. ²² Ma bi baa' kɪ lá tɔkɛ' bɛ n'gber la, uba ɲa bi li biin bɛ kɪ ye bi tien' ibiɛrɛ, ama fɛnfɛnnɔ, ba ji li frɛ kɪ dule nɪba bo kɪ ye ba tien' biɛrɛ. ²³ Unil nɛn ɲni la, u nɛn n' Baa mɔ nɛ. ²⁴ Ma bi sɔn' yɔkɪ ya tɔn yá nɪsaal ɲa laan sɔn' yɛ bi laa' la, uba ɲa bi li biin bɛ kɪ ye bi tien' biɛrɛ. Ama fɛnfɛnnɔ bi laa' yɛ nɛ kɪ nɛn min nin n' Baa kɛ. ²⁵ Ama nɛn kɛ tien' ɲɔ nɛ rɪ cɛrɛ ná kɛlɛ' bi'yiko ya gbɔnku † ni nɲɔ nɛ rɪ tien nɛ. Ni kɛlɛ' kɪ ye: «Bi nɛn nni nɛ ka ɲmɔbɛ bi nɛn nni bá bo.»

²⁶ «Tɔ, n' Baa li cɛrɛ rɪ sɔn Utotorl ní. U yɛ *Mifuoɲaann nɛ, kɪ yɛ tigbɛmɔnt ya daan, kɪ ɲɛn' ní n' Baa saan. Mí lá baa' uyo wá la, mí li kun n' bo imɔn. ²⁷ Ni' mɔ li kun n' bo imɔn, kime ni te n' saan haali n' tuonl ya cincinyo nɛ.»

16

¹ «N tɔkɛ' nɛ nɛn kɛ ɲɔ ní lá tien' la, ni la wiɛ ni' tekjim nɛ. ² Bi li ɲɔrɛ nɛ itáan ya dur ni. Uyo uba mɔnɔn wɛ ní, unil ku' nɛ la, u li maaɛɛh kɪ tɛh u tien' lituɔrl nɛ kɪ de' Uwien. ³ Ba bɛndɛ' n' Baa yɛ udaan wá, ka bɛndɛ' n' mɔ yɛ udaan wá, nɛn nɛ li cɛrɛ bɛ rɪ tien' nɛ nɲɔ. ⁴ N tɔkɛ' nɛ bi lá li tien' nɛ ma bo, ɲɔ u ya yo lá baa' la, ní li tien' kɪ ye n lá tɔkɛ' nɛ nɛ ɲɔ.»

Mifuoɲaann ya tuonl

«Ma lá tɔkɛ' nɛ tɔ n' tuonl ya cincinyo, kime min nin ninbi nɛ lá te. ⁵ Ama fɛnfɛnnɔ, n liɛbɛh wá sɔn' nni ní nɲɔ saan nɛ, nɛ ní' ni uba ɲa niire' nni n joh ná bo-a?» ⁶ Kime n len' kɪ ye n li bure kɪ cɛrɛ nɛ ma nɲɔ nɛ ni' yɛnm saa' kɪ gbien'. ⁷ Ama n tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, n jon' nɛ la, ní li mɔn ni' bo, kime ma jon' la, Utotorl nɲɔ ɲa rɪ baa ní. N jon' la, n li sɔn wɔ ní ni' saan. ⁸ U lá baa' la, u li cɛrɛ uɲɛndun ya nib rɪ bɛndɛ kɪ ye bi yɛ bibiɛrdɛnb, kɪ cɛrɛ bɛ rɪ bɛndɛ kɪ ye Uwien cuube, kɪ bɛndɛ kɪ ye Uwien li bu bɛ tibuur. ⁹ U li cɛrɛ bɛ rɪ bɛndɛ kɪ ye bi yɛ bibiɛrdɛnb, kime ba teke' nni kɪ jin'. ¹⁰ U li cɛrɛ bɛ rɪ bɛndɛ kɪ ye Uwien cuube, kime n li jo n' Baa saan, nɛ na ji li lɛ nni. ¹¹ U li cɛrɛ bɛ rɪ bɛndɛ kɪ ye bi li bu bɛ tibuur, kime Uwien bun' uɲɛndun wuu ya cɛn tibuur ɲɔ.

¹² «N biɛ kɪ ɲmɔbɛ tigber tɔ yebe rɪ tɔkɛ nɛ, ama tɔ li kpiɛkɛ nin nɛ fɛnfɛnnɔ. ¹³ Uyo wá *Mifuoɲaann lá li baa nɲɔ; mɛn mɔ yɛ tigbɛmɔnt ya daan nɲɔ; mí li pekɛrɛ nɛ tigbɛmɔnt ya sɛn kɛ ní. Ma rɪ tɔkɛ mí' bugbɛn ya gbɛr, ama mí cii' tɔ nɲɔ, tun nɛ mí li tɔkɛ nɛ. Mí li tɔkɛ nɛ ná lá li tien' ya gbɛr mɔ. ¹⁴ Mí li kpiɛkɛ nni, kime mí li taa n ya gbɛr nɛ kɪ tɔkɛ nɛ. ¹⁵ N' Baa ya bont kɛ yɛ 'yaar nɛ, nɛn nɛ cɛrɛ' n ye mí li taa n ya gbɛr nɛ kɪ tɔkɛ nɛ.»

Ni'yensaa li kpɛndɛ uyɛnsɔngɛ

¹⁶ «Ní sien' waamu, na ji li lɛ nni, ní pukn' waamu la, ni li lɛ nni.»

¹⁷ Nɛ u'panpaankaab biba niireh tɔb kɪ tɛh: «U len' ná nɔ ya tingi si ba? U ye ní sien' waamu, ta ji li lɛ wɔ, ní pukn' waamu la, ti li lɛ wɔ, kɪ ye u joh u' Baa bó! ¹⁸ Nɛ kɪ tí ye «U yih ba waamu?» Ta bɛn u ye wɔ rɪ ye bá?»

¹⁹ *Yesu bɛndɛ' bi yíe bɛ rɪ niire wɔ niire, nɛ u tɔkɛ' bɛ kɪ ye: «Ní niireh tɔb n len' ma kɪ ye: «ní sien' waamu, na ji li lɛ nni, ní pukn' waamu la, ni li lɛ nni nɲɔ ya tingi nɛ-a?» ²⁰ N tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, ninbi li muɔ kɪ kpiɛndɛ, nɛ uɲɛndun ya nib li pokn. Ninbi ya yɛnm li saa, ama ni' yensaa nɲɔ lá li kpɛndɛ uyɛnsɔngɛ. ²¹ Upii bɛnh nin timɛr la, u te uyɛnsaa ni nɛ u' mɛrwiɛn bo. Ama u tí maa' kɪ gbɛn' la, uyɛnsɔngɛ li cɛrɛ wa ji li tiɛrɛ imɛrwiɛn nɲɔ bó, kime unifaan kɔn' uɲɛndun ni. ²² Ní te nɲɔ nɛ ni' mɔ bo; fɛnfɛnnɔ, ni te uyɛnsaa ni nɛ. Ama n lá li liɛbɛ kɪ lɛ nɛ, nɛ ní li te uyɛnsɔngɛ ni. Uba ɲa rɪ frɛ kɪ ɲɛn ni' yensɔngɛ nɲɔ ní' fɛl ni.

²³ «Nɛn daali na ji li niire nni bonn nɪba bó. N tɔkɛh nɛ imɔn nɛ, ni miɛ' n' Baa nibonn n' yel bo la, u li de nɛ nɛ nɛ. ²⁴ Na laan miɛ' bonn n' yel bo haali nin fɛnfɛnnɔ. Miɛ mɛn, ní li lɛ ɲɔ kɪ lɛ uyɛnsɔngɛ kɪ tí gbɛn.»

Yesu faake' nin uɲɛndun

²⁵ «N tɔkɛ' nɛ ni' kɛ mikpɛnjɛnm ni nɛ. Uyo uba wɛ ní ma ji li pɔ kpɛnjɛnm kɪ tɔkɛ nɛ gbɛr. Ama n li tɔkɛ nɛ n' Baa ya gbɛr nɛ rɪ li wien nɛ. ²⁶ Ni' daali ni li miɛ n' Baa tibont n' yel bo. Ma tɔkɛh nɛ kɪ tɛh min nɛ li miɛ n' Baa kɪ de nɛ, ²⁷ kime n' Baa bugbɛn nɛ yíe nɛ, ni yíe nni, kɪ teke' kɪ jin' kɪ ye n ɲɛn' ní wɔn saan ma nɲɔ bo. ²⁸ Tɔ, n ɲɛn' n' Baa saan nɛ kɪ baa' uɲɛndun ni, n tí li ɲɛ uɲɛndun ni kɪ liɛbɛ n' Baa bó.»

²⁹ Nɛ u'panpaankaab tɔkɛ' wɔ kɪ ye: «A laa'-aa! Fɛnfɛnnɔ a ji lienh ní wien nɛ, ɲa ji pɔh kpɛnjɛnm. ³⁰ Fɛnfɛnnɔ tɔ bɛndɛ' kɪ ye a bɛn tibont kɛ, ɲa nuunh ní rɪ niire ɲɛ niire kɪ yaan á bɛndɛ u ye wɔ rɪ niire kɪ ye bá; nɛn nɛ cɛrɛ' tí teke' kɪ jin' kɪ ye a ɲɛn' ní Uwien saan nɛ.» ³¹ Nɛ *Yesu niire' bɛ kɪ ye: «Ní teke' kɪ jin' fɛnfɛnnɔ wuu nɔ-ɔɔ? ³² Tɔ, uyo uba wɛ ní, kɪ li baa'-a, ni' kɛ li yɛrɛ wá kɛ rɪ taa u ya bó kɪ cɛrɛ nni n' baba; ama ma te n' baba, kime n' Baa te nin nni.

† 15:25 Bi ye bi'yiko ya gbɔnku la, bi niireh Uwien ya Jotiekpaaku ya gbɔnku nɛ. Liike 10:34.

³³N tǎke' ne tigber tuu nǎ nǎ ni te nin nni ma nno, ní li te uyendun ni ne. Ujendun wuu ni, ni te ijend ni ne, ama li co men ni'ba, kime n faake' nin ujenndun ki gben' u'tuom nǎ.»

17

Yesu káareh Uwien

¹Tǎ, *Yesu len' nno ki gben', ne ki yaare' ki liike' paaki bó, ki ye: «N'Baa, uyo baa', wuon a'Biye ya kpieke, nǎ a'Biye mǎ rí wuon a'kpieke. ²A de' wǎ mituom unisaal ke bo nǎ wǎ rí taa limiel lá nǎ nǎmbe gbenm kí de a de' wǎ binib bá nno ke ne. ³Limiel lá nǎ nǎmbe gbenm si ben rí bende kí ye sin baba ne yé Uwien imǎn, kí bende *Yesu Kristo wá a sǎn' wǎ ní nno mǎ. ⁴Min wuon' a'kpieke kitink bo, kí sǎn' a de' nni lituonl lá rí sǎn nno kí gben'. ⁵N'Baa, fɛnfɛnno, kpieke nni a'saan. De nni ukpieke wá n lá nǎmbe wú a'saan kí laa' ujenndun nǎ laan te nno.»

⁶«N cǎre' binib bá a gǎnde' be ujenndun ya nib ni, kí de' nni nno bende' a yé udaan wá. Bi lá yé a'yaab ne, ne a taa' be kí de' nni, ne bi boh a'gber. ⁷Fɛnfɛnno, bi bende' kí ye a de' nni nibonn ná ke nno ñen' a'saan ne, ⁸kime n tǎke' be a tǎke' nni tigber tá nno, ne bi teke' tú, kí mǎnbe kí bende' kí ye n ñen' ní a'saan ne, kí teke' kí jin' kí ye sin ne sǎn' nni ní.»

⁹«N káareh nǎ kí dienh ben ne. Ma káareh nǎ kí dienh ujenndun ya nib. Ama n káareh nǎ kí dienh binib bá a de' nni be nno ne, kime bi yé a'yaab ne. ¹⁰Ná ke yé n'yaann yé a'yaann ne, ne ná ke mǎ yé a'yaann yé n'yaann ne. Ben ne cǎreh binib lenh n'kpieke. ¹¹Ma jǎ li te ujenndun ni, ben ne li te ujenndun ni; min we ní a'saan ne. N'Baa uñan, a de' nni a'yel lá nno, cǎre liyel bugben ya tuom rí li gu be, be rí li yé unibaab ten min sin yé unibaab ma bo. ¹²N lá te bi'saan uyo wá nno, n lá gu be nin a'yel lá a de' nni nno ya tuom ne. N guure' be, ne ní kpaan' wá rí kpo kí juore fɛnm nno baba nǎ rí la, bi'ni uba nǎ kpo' kí juore' fɛnm. U kpo' kí juore' fɛnm nǎ kele' a'gbonku ni nno nǎ rí tien ne. ¹³Fɛnfɛnno, n we ní a'saan ne. N laan te ujenndun ni ma nno ne kí lienh nno, nǎ be rí li nǎmbe uyensonge wá n nǎmbe wú nno kí tí gben. ¹⁴N tǎke' be a'gber, ne ujenndun ya nib nende' be, kime ba yé ujenndun yaab, ten n'mǎ nǎ yé ujenndun yǎ ma. ¹⁵Ma káareh nǎ kí teh á ñen be ujenndun ni, ama n káareh nǎ kí teh a lá cǎre usenpol ubierǎ ne rí tien be niba. ¹⁶Ba yé ujenndun yaab ten n'mǎ nǎ yé ujenndun yǎ ma. ¹⁷Cǎre ben li cinbe kí yé a'yaab tǎgemǎnt bo. A'gber ne yé tǎgemǎnt nno. ¹⁸A sǎn' nni ní ujenndun ni ma nno, ne n'mǎ sǎn' tǎgen ujenndun ni. ¹⁹Ben bo ne n taa' n'ba kí de' nǎ, nǎ bi'mǎ rí li cinbe kí yé a'yaab tǎgemǎnt bo.»

²⁰«Ma káareh nǎ kí dienh ben baba, n káareh nǎ kí dienh binib bá bi li tǎke be n'gber be rí teke nni kí jǎ nno mǎ ne. ²¹N káareh nǎ nǎ bi'ke rí taan kí li yé unibaab ne. Ten sin n'Baa a te nin nni ma n'mǎ te nin nǎ, cǎre bi'mǎ rí li te nin te, nǎ ujenndun ya nib rí teke kí jǎ kí ye sin ne sǎn' nni ní. ²²A de' nni ukpieke wá nno, n'mǎ de' be wú, nǎ be rí taan kí li yé unibaab ten min nin sin yé unibaab ma, ²³kime n te nin be, ne a'mǎ te nin nni. Nno ne bi taan' kí yé unibaab kí tí gben', nǎ ujenndun ya nib rí bende kí ye sin ne sǎn' nni ní, kí bende kí ye a yíe be ten a yíe nni ma bo. ²⁴N'Baa, a de' nni binib bá nno, n yíe rí te ná saan la, bi'mǎ rí li te nin nni ne, kí le a de' nni ukpieke wá nno, kime a yíe nni kí laa' nǎ laan ñen' ujenndun. ²⁵N'Baa ugbemǎndaan, ujenndun ya nib nǎ ben nǎ, ama min ben nǎ. Ne bié nǎ mǎ ben kí ye sin ne sǎn' nni ní. ²⁶N cǎre' bi bende' a yé udaan wá, kí li liebe kí cǎre be rí bende nǎ, nǎ a yíe nni miyíem ma nno rí li te bi'ni, nǎ n'mǎ rí li te nin be.»

18

Yesu ya cuom

(Matie 26:47-56; Mark 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹*Yesu len' nno kí tí gben', ne wǎn nin u'panpaankaab bure' kí tí puore' kubunbunku kú a bi yih kú Sedron nno. Isiin ya kpáabu buba te ni'saan, ne wǎn nin u'panpaankaab kǎn' bu'ni. ²Sudas, wá kuare' *Yesu nno, mǎ ben ni'saan, kime *Yesu nin u'panpaankaab lá sǎbe kí taakeh nǎ ne. ³Ne Sudas taa' Erom ya sojacɛkl liba nin Uwien ya duku ya guguurb bá bituarcienb nin *Farisienmbe sǎn' be nno, bi joh ni'saan kí tuke ifr nin imǎnafin nin tijekǎnwɛnt. ⁴*Yesu ben ná ke li tu wǎ ma nno, ne kí tuobe' be usen bó, kí niire' be kí ye: «Ni nuunh nǎm?» ⁵Ne bi ye: «Ti nuunh Nasaret ya *Yesu ne.» Ne u ye: «Min sǎ.» Sudas wá kuare' wǎ nno mǎ te bi'ni. ⁶U len' kí ye wǎn sǎ ma nno, ne bi sulnh puoli bó kí luh. ⁷*Yesu tí niire' be kí ye: «Ni nuunh nǎm?» Ne bi ye: «Ti nuunh Nasaret ya *Yesu ne.» ⁸Ne u ye: «N tǎke' ne kí ye min sǎ nǎ. Ni nuunh min ne la, cǎre men bié be rí li joh.» ⁹U len' nno nǎ u lá len' tigber tá nno tú rí tien ne. U lá len' kí ye: «N'Baa a de' nni binib bá nno, ma cǎre' uba mǎnǎn bole'.»

¹⁰Tǎ, Simǎn Pier nǎmbe kǎjusiék, ne kí ñere' kí ge' kí paare' bituarcienb ya cǎn ya tonsǎn uba ya nǎjietubl. Bi yih utonsǎn nno Malkus ne. ¹¹Ne *Yesu tǎke' Pier kí ye: «Jiin a'jusiek kí cǎn kí tuǎku ni. N'Baa sien' kí ye rí jǎ ijend yá nno n lá jǎ yé-éé?»

Bi tuke' Yesu kí jon' Anni saan

¹² Sojacekl nno nin li'ci'en nin Sufmbɛ ya guguurb nno cuo' *Yesu ki lɔle' u'nuo, ¹³ ne ki kpiɛ' ki tuke' wɔ ki jon' Anni saan. Anni yɛ Kayif ya cuɔjɛ nɛ. Kayif nɛ lɔ yɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn libinl nno. ¹⁴ Wɔn Kayif nɛ lɔ tɔke' *Sufmbɛ ya ciɛnb ki ye nɛ mɔn unibaab rɛ kpo bi'du ya nib bo nno.

Pier niɛ' ki ye wa bɛn Yesu

(Matie 26:69-70; Mark 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Bi tuke' *Yesu ki joh ma nno, nɛ Simɔn Pier nin *Yesu ya panpaankɛtɔ uba pɛ u'bo. Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn bɛn *Yesu ya panpaankɛtɔ bugbɛn. Nɛn bo nɛ u paan' *Yesu bo ki kɔn' bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn nno den uluo bo. ¹⁶ Ama Pier wɔn juore' ki se saali nɛ bunaŋɔbu saan. Nɛ upanpaankɛtɔ wɔ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn bɛn wɔ nno jon' ki tɛ laa' upiitonsɔnl wɔ gu bunaŋɔbu nno, nɛ ki cɛrɛ' Pier kɔn'. ¹⁷ Nɛ upii nno niire' Pier ki ye: «Sin, a'mɔ ŋa lii yɛ uje wuɔ ya panpaankaab ya uba-aa?» Nɛ u jiin' wɔ ki ye: «Ma yɛ u'panpaankɛ.»

¹⁸ Tiwɔr lɔ te, nɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn ya tonsɔnb nin biguguurb sɛrɛ' umu, ki lokreh. Nɛ Pier mɔ te bi'saan ki lokreh.

Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn niire' Yesu iniire

(Matie 26:59-66; Mark 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn niire' *Yesu iniire u'panpaankaab bo nin u wɔknh miwɔknm ma nno bo. ²⁰ Nɛ *Yesu jiin' wɔ ki ye: «N len' binib kɛ ya nun bɔ nɛ, ki wɔkn' uyo kɛ ni'taan ya dur ni nin Uwien ya duku ya luo bo, *Sufmbɛ kɛ taakeh nɔ saan. Ma len' gbɛr tuba bɔlm ni. ²¹ Bɛ tien' a niireh min-i? Niire binib bɔ cenge' n'gbɛr n tɔke' bɛ ki ye bɔ. Bɛn bɛn n tɔke' bɛ ki ye bɔ mɔnmɔnm.»

²² *Yesu len' nno ma nno, ki laa' biguguurb ya uba se ki neke wɔ, nɛ ki kpɔbe' wɔ utɛnpɛ, ki niire' wɔ ki ye: «A jiindeh bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn nɛ nɔ nno-ɔɔ?» ²³ Nɛ *Yesu jiin' wɔ ki ye: «N len' nɛ bre nɛ la, wuɔn nɔ cɛrɛ' nɛ bre; nɛ n tɛ len' nɛ mɔn nɛ la, bɛ tien' a niɛ nni?»

²⁴ Nɛn saan nɛ Anni cɛrɛ' bi taa' *Yesu ki jon' bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn Kayif saan u'nuo juore' ki luo.

Pier ti niɛ' ki ye wa bɛn Yesu

(Matie 26:71-75; Mark 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Simɔn Pier se ki lokreh umu, nɛ bi niire' wɔ ki ye: «Sin, a'mɔ ŋa lii yɛ u'panpaankaab ya uba-aa?» Nɛ u niɛ' ki ye: «Ma yɛ u'panpaankɛ.» ²⁶ Nɛ bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn ya tonsɔnb ya uba, wɔ Pier bi ge' ki paare' u'tubl nno ya den yɔ uba tɔke' Pier ki ye: «Ma bi laa' ŋɛ u'saan bukpaabu nno ni-ii?» ²⁷ Nɛ Pier ti niɛ' ki ye wa bɛn Yesu. Nɛ ukuojɛ pɔk ki muɔ' i ya taan bo.

Bi taa' Yesu ki jon' Pilat saan

(Matie 27:1-2, 11-14; Mark 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Nɛn saan nɛ bi taa' *Yesu ki nɛn' Kayif den, ki jon' udu nno ya gobina den, bi yih wɔ Pilat. Ni lɔ yɛ kutɛnɛsɔnsɔnku nɛ. *Sufmbɛ ya ciɛnb ŋa lɔ yɛ bɛ n kuɔn bi'ba jɔknt ŋɔ ki fre ki jele bi'Pak ya nacenku nɛ. Nɛn nɛ cɛrɛ' ba tuo' ki kɔn' Pilat den*. ²⁹ Nɛn bo nɛ Pilat nɛn' saali bi'saan, ki niire' bɛ ki ye: «Uje wuɔ tien' ba ni biindeh wɔ?» ³⁰ Nɛ bi jiin' wɔ ki ye: «Wa bi yɛ nibiɛɔ la, ta bi cuo' wɔ ki ŋukn' ŋɛ.» ³¹ Nɛ Pilat ye: «Ninbi bugbɛn, taa wɔ men ki tɛ bu wɔ ni'yiko ye ma bo.» Nɛ bi ye: «Tinbi Sufmbɛ ŋa ŋmɔbe sen tɛ ku nil.»

³² Bi len' nɔ nɛ wuɔn' ki ye *Yesu lɔ len' nɔ ki tɔke' binib, u li kpo mikuum mɔ ya bol nno nɛ n tien. ³³ Pilat tɛ liebe' ki kɔn' tibuur ya duku ni, ki yin' *Yesu ki lɔ niire' wɔ ki ye: «Sin, a yɛ *Sufmbɛ ya bɛr nɛ-ɛɛ?» ³⁴ Nɛ *Yesu jiin' wɔ ki ye: «A len' nɔ nɔ, a maale' a'ba nɛ bii bi tɔke' ŋɛ nɛ ki ye n yɛ *Sufmbɛ ya bɛr-i?» ³⁵ Nɛ Pilat tɔke' wɔ ki ye: «Min ŋa yɛ Suf-a! A'bol ya nib nin bitɔtuɔrciɛnb nɛ taa' ŋɛ ki ŋukn' nni. A tien' bɛ nɛ?» ³⁶ Nɛ *Yesu ye: «N'bel ŋa yɛ uɛɛndun wuu ni ya bɛl. N'bel bi yɛ uɛɛndun wuu ni ya bɛl la, n'nib bi li kɔn' tijeŋ ŋɔ *Sufmbɛ ya ciɛnb la fre ki cuo nni. Ama fɛnfɛnno, n'bel ŋa nɛn te niɛ saan.» ³⁷ Nɛ Pilat tɔke' wɔ ki ye: «Nɛn men la, a yɛ ubɛr nɛ-a!» Nɛ *Yesu jiin' wɔ ki ye: «Sin nɛ ye n yɛ ubɛr. N baa' uɛɛndun wuu ni n lɔ tɔke' binib tigbɛmɔnt nɛ. Nɛn bo nɛ bi maa' nni. Unil wɔ kɛ pɛ tigbɛrmɔnt bo nɛ cengeh n'bɔ.» ³⁸ Nɛ Pilat niire' wɔ ki ye: «Tigbɛmɔnt si ba?»

Bi bun' Yesu tibuur ki ye u kpe mikuum

(Matie 27:15-31; Mark 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pilat len' nno ma nno nɛ ki tɛ nɛn' *Sufmbɛ bɔ, ki tɛ tɔke' bɛ ki ye: «Min ŋa laa' u'biil. ³⁹ Ama binl kɛ binl ni'Pak ya nacenku ya yo la, n tuu ki nɛndeh lipɛkl ya nil uba nɛ ki wiɛnh. Nɛn bo, ni yɛ n taa' *Sufmbɛ ya bɛr nno nɛ ki wiɛ-ɛɛ?» ⁴⁰ Nɛ bi wuure' ki ye: «La wiɛ wɔn, wiɛ Barabas.» Barabas nno lɔ yɛ unil wɔ yɛ Erom yaab ya nɔbu bɔ nɛ.

* 18:28 Sufmbɛ kɔn' bɔ ŋa yɛ Sufmbɛ den la, bi saa' bi'yiko nɛ, ki kuɔn' bi'ba tijoknt ki tɛ kpaan uyo uba.

19

¹ Nɛn saan nɛ Pilat cɛrɛ' bi taa' *Yesu ki nɛ' wɔ inalebe. ² Sojambɛ taa' ikonkon ki lɔnlɔn' uyukpekpɛ ki kpele' u'yul, ki taa' kuliermɔnmɔnku kuba ki goln' wɔ, ³ nɛ ki nekndeh wɔ ki tɔkeh wɔ ki teh: «Sufmbɛ ya bɛrɔ, ti fuondeh ɲɛ-a!» Nɛ ki kpɔbreh wɔ itenpe.

⁴ Nɛ Pilat tɛ nɛn' saali, ki tɔke' *Sufmbɛ ki ye: «N li taa' wɔ ki nɛn nɛ saali nɛ saan ɲɔ nɛ bɛnde ki ye ma laa' u'biil.» ⁵ Nɛn saan nɛ *Yesu nɛn' nɛ saali ki kpɛ ikonkon ya yukpekpɛ, ki guo kuliermɔnmɔnku nɛ. Nɛ Pilat tɔke' bɛ ki ye: «Ujɛ bugbɛn sɔ.»

⁶ Ama bitɔwɔrciɛnb nin biguguurb laa' wɔ ma nɛn nɛ ki wuureh ki teh: «Kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo! Kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo!» Nɛ Pilat tɔke' bɛ ki ye: «Ni'bugbɛn nɛ taa' wɔ ki tɛ kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo, kime min ɲa laa' u' bii' nɛ nɛ kpɛ kuum.» ⁷ Nɛ bi tɔke' wɔ ki ye: «Tinbi ɲmɔbe yiko uba nɛ, nɛ yiko nɛn bo, u kpɛ mikuum nɛ, kime u taa' u'ba ki tien' Uwien ya Bijɛ nɛ.»

⁸ Pilat cii' bi ye *Yesu taa' u'ba ki tien' Uwien ya Bijɛ ma nɛn, nɛ bujɛwaanbu tɔrɛ' ki cuo' wɔ cɛɛn. ⁹ Nɛ u tɛ liebe' ki kɔn' tibuur ya duku nɛn ni ki tɛ niire' *Yesu ki ye: «Sin, a yɛ lɛ bɔ yɔ nɛ?» Ama *Yesu ɲa jiiin' wɔ. ¹⁰ Nɛ Pilat tɔke' wɔ ki ye: «ɲa gɛreh min nɛ-ɛɛ? ɲa bɛn ki ye n ɲmɔbe mituɔm nɛ wɛ ɲɛ bii' nɛ kpɛ ɲɛ udɔpɔnpɔn bo-oo?» ¹¹ Nɛ *Yesu tɔke' wɔ ki ye: «Uwien de' ɲɛ mituɔm mɔ nɛn baba ɲa nɛ la, ɲa ɲmɔbe tuɔm miba n'bo. Nɛn bo nɛ unil wɔ taa' nni ki ɲukn' ɲɛ nɛn ya biil cɛn' a'yaal.»

¹² Nɛn saan nɛ Pilat nuunh u li tien ma ki wɛ Yesu, ama *Sufmbɛ wuureh nɛ ki teh: «A wɛ' wɔ la, ɲa jɛ yɛ ubɛrciɛn Sesa* ya jɔ, kime unil wɔ kɛ yih u'ba ubɛr la, u yɛ Sesa ya nɛnnɛnd nɛ.»

¹³ Pilat cii' bi len' nɛn ma nɛn, nɛ ki tɛ nɛn' *Yesu saali, nɛ ki kɛle' tibuur ya biɛk bo, bi yih libɔl lɔ «Itɛn ya bɛnbɛn nɛn.» *Sufmbɛ ya lenm ni, bi yih nɛ saan ki teh «Gabata» nɛ. ¹⁴ Ni lɔ yɛ lidaali lɔ *Sufmbɛ bondeh bi'Pak ya nacɛnku nɛn nɛ, ki tuo liwenyul ya yo, nɛ Pilat tɔke' bɛ ki ye: «Ni'ber sɔ.» ¹⁵ Nɛ bi wuure' ki ye: «U kpɛ mikuum nɛ! U kpɛ mikuum nɛ! Kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo!» Nɛ Pilat niire' bɛ ki ye: «N kpɛ ni'ber udɔpɔnpɔn bo-oo?» Nɛ bitɔwɔrciɛnb jiiin' wɔ ki ye: «Ta ɲmɔbe bɛrɔ ki kɛnde' ubɛrciɛn Sesa bo.» ¹⁶ Nɛn saan nɛ Pilat taa' *Yesu ki ɲukn' bɛ bɛ nɛ tɛ kpɛ wɔ udɔpɔnpɔn bo. Nɛ bi taa' wɔ ki bure'.

*Bi kpɛ' Yesu udɔpɔnpɔn bo
(Matie 27:32-44; Mark 15:21-32; Luk 23:26-43)*

¹⁷ *Yesu bugbɛn tuke u' dɔpɔnpɔn ki nɛn' udu ni, ki joh niba saan, bi yih nɛ «Kuyukpɔbku ya Bɔl.» *Sufmbɛ ya lenm ni, bi yih nɛ saan «Golgota» nɛ. ¹⁸ Bi kpɛ' wɔ udɔpɔnpɔn bo nɛn saan nɛ, nɛ ki kpɛ' biɛb bile mɔ; uba ukele uba, utɔ mɔ ukɛlɔ, nɛ *Yesu fo siik ni. ¹⁹ Pilat kele' mikɛlm miba ki ye: «Nasaret ya *Yesu wɔ yɛ *Sufmbɛ ya bɛr nɛn sɔ», nɛ ki cɛrɛ bi taa' ki tɛbn' u' dɔpɔnpɔn bo. ²⁰ Ni kele' *Sufmbɛ ya lenm ni nin Erom yaab ya lenm ni nin Gɛrɛmbɛ ya lenm ni nɛ. Bi kpɛ' *Yesu udɔpɔnpɔn bo nɛ saan nɛn ɲa fɛke nin udu ni, nɛn nɛ cɛrɛ' *Sufmbɛ bɔ yɛbe kaan' mikɛlm nɛn. ²¹ Nɛ *Sufmbɛ ya tɔwɔrciɛnb tɔke' Pilat ki ye: «ɲa bi li kele ki ye *Sufmbɛ ya bɛr, a bi li kele ki ye: wɔn nɛ ye u yɛ *Sufmbɛ ya bɛr nɛ.» ²² Nɛ Pilat tɔke' bɛ ki ye: «N kele' nɛ nɛ kele' nɛ.»

²³ Sojambɛ kpɛ' *Yesu udɔpɔnpɔn bo ki gben', nɛ ki gbiire' u'wengolkaar igbiin inan, wɔ kɛ ugbiin uba ki tɛ sɛn' u'lierfɔkrku. Kulierfɔkrku nɛn ɲa ɲmɔbe nɛnɛ ki nɛ paaki ki tɛ ci tingi, kime bi lɔ lɔn' kɔ nɛ. ²⁴ Nɛn saan nɛ bi tɔke' tɔb ki ye: «Ti la kɛrɛ kɔ mɛn, cɛrɛ mɛn tɛ fɔrɛ imɔn, ki liike wɔ li jɛ kɔ.» Nɛn kɛ tien' ɲɔ nɛ kele' *Uwien ya gbɔnku ni nɛn nɛ nɛ nɛ nɛ. Ni kele' ki ye: «Bi gbiire' n'wengolkaar, nɛ ki fɔrɛ imɔn, bɛ nɛ liike wɔ li jɛ n'lierku.» Tɔ, sojambɛ nɛn tien' nɛn nɛ.

²⁵ *Yesu ya naa nin u'naa ya nɛnɛ nin Klopas ya po Mari nin Mari Madɛlenn se u' dɔpɔnpɔn saan. ²⁶ *Yesu laa' u'naa nin u'panpaankɛ wɔ u yɛ wɔ ki gbien' nɛn se ki buɔke, nɛ u tɔke' u'naa ki ye: «Upii, a'biɛ sɔ.» ²⁷ Nɛ ki tɔke' u'panpaankɛ nɛn mɔ ki ye: «A'naa sɔ.» Ki nɛ nɛn daali nɛ u'panpaankɛ nɛn cɛrɛ' *Yesu ya naa tɛ u'dɛn.

*Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo
(Matie 27:45-56; Mark 15:33-41; Luk 23:44-49)*

²⁸ Ni ya puoli bɔ nɛ *Yesu bɛn ki ye fɛfɛnɛn u sɔn' u'tuon kɛ ki gben'-a, nɛ ki len' ki ye: «Uɲuɲuɲ nɛ ɲmɔbe nni,» ɲɔ nɛ kele' *Uwien ya gbɔnku ni nɛn nɛn. ²⁹ Licuɔl liba se nɛ saan ki gbe midɛɲmɛm miba, nɛ bi taa' ticitɔnt ki sɛkn' mi'ni, ki taa' ki tuun' kusiiku kɔ bi yih kɔ isɔp nɛn ya lenbɛn bo, ki tɛnde' ki kɔle' u' nɔbu. ³⁰ U muɔrɛ' midaam nɛn nɛ ki ye: «N tien' ni'kɛ ki gben' nɛn», ki gɔn', nɛ ki kpɔ'.

Soja uba cɔke' Yesu ya kɛle ni likpaanl

* 19:12 Sesa nɛ lɔ yɛ Erom yaab liike mitinfɛnm mɔ nɛn kɛ ya bɛrciɛn.

³¹ Ni lá yé lidaali lá *Sufmbe bondeh bi'Saba ne. U ya *Saba lá yé uwengbenge ne. Nen bo ne *Sufmbe ya cienb na lá yie nikpil ní li te dɔpɔnɔn bo, ne ki take' Pilat ki ye wɔ ní cère u'sojambé ní ní ki kuɔ bi kpe' binib bá nno ya táan[†], kí jiiñ be. ³² Ne sojambé nno baa' ki ní' ki kuɔ' binib bá bi kpe' be idɔpɔnɔn bo nin *Yesu nno ya táan. Bi ní' ki kuɔ' ukpiek ye, ki ní' ki kuɔ' ulie mɔ ye. ³³ Ama bi tí baa' *Yesu saan ma nno, ki laa' u kpo'-a, nen bo ne ba kuɔ' u'ye. ³⁴ Ne sojambé nno ya uba taa' likpaanl ki còke' *Yesu ya kele ni. Ne misém nin miñunm pòk ki ñen' i ya táan bo. ³⁵ Unil wá laa' tibont nno ne tòke' u laa' ná. U len' ná nɔ yé imɔn ne, ne u ben ki ye u take' tigbemànt ne, nɔ ní'mɔ ní teke kí ji. ³⁶ Bi tien' *Yesu nno nɔ ná kele' *Uwien ya gbɔnku ni nno nɔ ní tien ne. Ní kele' ki ye: «Ba ní kuɔ' u'kpòbl liba mɔnɔn.» ³⁷ Ní tí liebe' ki kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Bi li caan unil wá bi còke' wɔ likpaanl nno bo inun.»

Yesu ya subm

(Matie 27:57-61; Mark 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Ni ya puoli bó ne Yosef wá yé Arimate ya du ya nil nno baa' ki mié' Pilat ki ye wɔ ní cèbe wɔ wɔ ní jiiñ' *Yesu ya gbɛnɛnt udɔpɔnɔn bo. Pilat tuo', ne u jon' ki tí jiiñ' tú. Yosef bugben lá yé *Yesu ya panpaanke ne ka tuo' nil ní bende, kime u lá fenge *Sufmbe ya cienb ne. ³⁹ Nikodem, wá lá baa' *Yesu saan miba kuɔnku nno mɔ baa', ki tuke' lefina. Bi cùuke lefina wá bi yih wɔ *miir nno nin bi yih wá alowes nno ne. Lefina nno ya kpieke li baa' ten kilo pita. ⁴⁰ Yosef nin Nicodem taa' kukpelcièku ki tenten' *Yesu ya gbɛnɛnt, ne ki taa' lefina nno ki tien' tu'bo, *Sufmbe subeh bitenkpiib ma bo. ⁴¹ Isiin ya kpáabu buba te bi kpe' *Yesu ná saan nno. Bi lá gbín' ufele uba bukpaabu nno ní ka laan sube' nil len. ⁴² Ní lá yé lidaali lá *Sufmbe bondeh Saba ne, ne ufele nno mɔ nɔ fòke nin ní'saan. Nen bo ne bi taa' *Yesu ki tí sube' u'ni.

20

Yesu mekre' bitenkpiib ni

(Matie 28:1-8; Mark 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ *Saba ya daali gèbre', kutaaku kùà li faa nno ne Mari Madelenn wɔre' ki fii' ní biike, ki bure' likul nno bó. U tí baa' ki laa' kutenku kùà bi lá taa' ki biin' likul nno nɔ ji bi. ² Ne u sen' ki jon' Simɔn Pier nin *Yesu ya panpaanketɔ wá u yie wɔ ki gbien' nno saan, ki tí take' be ki ye: «Bi ñen' Yonbdaan likul nno ní nɔ! Ta ben bi taa' wɔ ki ble' ná saan!»

³ Nen saan ne Pier nin *Yesu ya panpaanketɔ nno ñen' ki joh likul nno bó. ⁴ Bi joh ma nno bi'ke bile tiiñ ne, ama upanpaanketɔ nno sen' ki cen' Pier ki kpie' ki baa' lí'saan, ⁵ ne ki gbien' ki liike', ki laa' tikpelcer nno ne dɔ len, ama wa kɔn'. ⁶ Simɔn Pier, wá paan' puoli bó ní nno, mɔ baa', ne ki kɔn' likul nno ní, ki laa' tikpelcer nno dɔ len, ⁷ ki laa' kukpelcièku kùà bi lá taa' ki pibn' *Yesu ya yul nno jende' ki dɔ likonkonl, ku'ba. ⁸ Nen saan ne upanpaanke wá bi kpie' ki baa' likul saan nno mɔ kɔn' ki laa', ne ki teke' ki jin'. ⁹ Kime haali nin u ya yo ba laan lá cii' ná kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye *Yesu lá li mekre bitenkpiib ní nno ya tingi. ¹⁰ Ne *Yesu ya panpaankaab nno liebe' ki kún'.

Yesu cère' Mari Madelenn laa' wɔ

(Matie 28:9-10; Mark 16:9-11)

¹¹ Tɔ, Mari juore' ki se saali ne likul nno saan ki muɔh. U se ki muɔh, ne ki lá gbien' ki liike' lí'ni, ¹² ki laa' Uwien ya tondb bile bi guo tiwɛnpenpienl ki ke' *Yesu ya gbɛnɛnt lá dɔ ná saan nno. Uba ke u'yul lá kunh ná bó, ne utɔ mɔ ke u'táan lá kunh ná bó nno. ¹³ Ne bi niire' wɔ ki ye: «Upii, be tien' a muɔh?» Ne u jiiñ' be ki ye: «Bi ñen' n'Yonbdaan ne, ma ben bi taa' wɔ ki ble' ná saan.» ¹⁴ U len' nno ma nno ne ki jiebe' ki laa' *Yesu se, ama wa bende' ki ye *Yesu ne. ¹⁵ Ne *Yesu niire' wɔ ki ye: «Upii, be tien' a muɔh? A nuunh nme?» Mari maale' ki ye uje wá gu bukpaabu nno ne, ne ki tòke' wɔ ki ye: «Cɛnbaa, sin ne taa' wɔ la, wuon' nni, a ble' wɔ ná saan ní jo kí taa.» ¹⁶ Ne *Yesu ye: «Mari.» Ne u jiebe' ki tòke' wɔ *Sufmbe ya lenm ni ki ye: «Rabuni.» Ní'tingi si «Cɛnbaa.» ¹⁷ Ne *Yesu ye: «La li cò nni^{*}, kime ma laan don' n'Baa bó, ama jo kí tí tòke n'niñieb kí ye: n doh n'Baa wá yé ní'mɔ ya baa nno bó ne. U yé n'Wien ne, kí yé ní'mɔ ya Wien.» ¹⁸ Ne Mari Madelenn jon' ki tí tòke' *Yesu ya panpaankaab ki ye: «N laa' Yonbdaan.» ne ki tòke' be *Yesu tòke' wɔ tigber tà nno.

Yesu cère' u'panpaankaab laa' wɔ

(Matie 28:16-20; Mark 16:14-18; Luk 24:36-49)

¹⁹ Tɔ, *Saba ya daali gèbre', kutaaku kùà li faa' nno ya tajuaku, ne *Yesu ya panpaankaab taan' ki te kuduku kuba ni ki pinpiin' inañuon, kime bi lá fenge *Sufmbe ya cienb ne. Ne *Yesu baa' ki lá sere' bi'siik ni, ki tòke' be ki ye: «Li te men uyɛnduon ni.» ²⁰ U len' nno, ne ki wuon' be u'nuɔ nin u'kele ni ya gbien. U'panpaankaab laa' wɔ ma nno, ne bi'yenm songe.

[†] 19:31 Bi lá ñih ki kòh binib bá bi kpaakeh be idɔpɔnɔn bo ya táan nɔ be ní kpo tonm ne. ^{*} 20:17 Bi li fre ki lebre la li cò nni kí ye la me nni mɔ.

21 Nε u tí tǎke' bε ki ye: «Li te mεn uyεnduon ni. N'Baa sǎn' nni ma nno, nε n'mǎ sǎn' ninbi.»
 22 U len' nno, nε ki piebe' bi'bo, ki tǎke' bε ki ye: «Teke mεn *Mifuoŋaanm. 23 Ni fère' binib
 bǎ bi'biere la, Uwien mǎ li fère bε. Na fère' bǎ la, Uwien mǎ ŋa ní fère bε.»

Toma laa' Yesu nε ki teke' ki jin'

24 *Yesu ya panpaankaab piik nin bile ya uba bi yih wǎ Toma, ki liebe' ki yih wǎ lilebl nno, ŋa lá te nin bitǎb uyo wǎ *Yesu baa' bi'saan nno. 25 Bipanpaanketǎb tǎke' wǎ ki ye: «Ti laa' Yonbdaan.» Nε u tǎke' bε ki ye: «Ma laa' bi lá kpe' u'nuǎ ni ipenjen ná saan ya gbien, ka taa' n'nǎbil ki tuun' igbien nno ni, ka taa' n'nuǎ ki tuun' bi lá cǎke' u'kele ni ná saan nno ya gbien ni la, ma ní teke kǐ jǐ fiebu.»

26 Tǎ, iwien iniin gǎbre', nε *Yesu ya panpaankaab tí taan' ki te kuduku ni. Toma mǎ jǐ te bi'ni. Nin inaŋuon pipi ma kε nno *Yesu baa' ki lá sere' bi'siik ni ki ye: «Li te mεn uyεnduon ni.» 27 Nε ki tǎke' Toma ki ye: «Tende a'nǎbil kǐ mε niε saan, kǐ liike n'nuǎ ya gbien, kǐ tende a'nuǎ kǐ tuun n'kele ya gbien mǎ ni. Jǐ la maaleh tema, teke kǐ jǐ.» 28 Nε Toma ye: «A yé n'Yonbdaan nin n'Wien nε.» 29 Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «A laa' nni ma nno nε ki teke' ki jin'. Bǎ ŋa laa' nni ki teke' ki jin' nno, Uwien ya mǎnm te bi'bo.»

Nǎ cère' San kele' kugbǎnku kuu

30 *Yesu tien' miyǎkm ya bontǎ mǎ tú yebe u'panpaankaab ya nun ni. Ba kele' tú kugbǎnku kuu ni. 31 Bi kele' tuu nǎ ŋǎ ní teke kǐ jǐ kǐ ye *Yesu yé Uwien ya Nigendkε Kristo, kǐ yé Uwien ya Bijε nε. Ni teke' wǎ ki jin' la, wǎn bo nε ni li lε limiel.

21

Yesu tí cère' u'panpaankaab laa' wǎ

1 Ni ya puoli bǎ nε *Yesu tí cère' u'panpaankaab laa' wǎ Tiberiyad ya ŋunciεnm ya gbaal. U cère' bi laa' wǎ ma sǎ: 2 Simǎn Pier nin Toma wǎ bi liebe' kǐ yih wǎ lilebl nno nin Natanayel wǎ ŋen' ní Kana ya du wǎ te Galile ya tinfenm ni nno nin Sebede ya bijie nin *Yesu ya panpaankaatǎb bile nε lá taan' ki te. 3 Nε Simǎn Pier tǎke' bε ki ye: «N'joh lijεnbεl nε.» Nε bi ye: «Ti mǎ li paan a'bo.» Nε bi ŋen' ki bure' kǐ tí kǎn' buŋerbu. Ba cuo' bonn haali kuŋonŋmenku.

4 Nǐ tí wendeh uyo wǎ nno, nε bi laa' *Yesu se miŋunm ya gbaal. Ama u'panpaankaab nno ŋa bende' kǐ ye wǎn nε. 5 Nε u niire' bε ki ye: «Hee! Nacεnbe, na laa' bonn bi?» Nε bi ye: «Ta laa' bonn.» 6 Nε u tǎke' bε ki ye: «Wie mεn bubεbu buŋerbu ya jǐe bǎ, ni li lε.» Bi wie' kǐ cuo' ijεn í yebe cεen nε ka fre' kǐ dεre' bubεbu nno kǐ jǐin' ní.

7 Nε *Yesu ya panpaanke wǎ u yǐe wǎ ki gbien' nno tǎke' Pier kǐ ye: «Yonbdaan nε.» Simǎn Pier cii' Yonbdaan nε ma nno, ki laa' u te liŋil nε, nε u taa' u'lierl kǐ gole', kǐ lu' miŋunm ni kǐ joh u'saan. 8 U'panpaanketǎb bǎ sien' nno we ní buŋerbu ni kǐ dieh bubεbu bú gbe ijεn. Ba lá fǎke nin ŋunm ya gbaal. Nǐ li te tεn meta kobk nε. 9 Bi tí baa' miŋunm ya gbaal kǐ ŋen' buŋerbu ni nε ki laa' ikuǎn ya mu uba, ujen puu u'ni, ki laa' kpǎnǎ mǎ. 10 Nε *Yesu tǎke' bε ki ye: «Taa ní mεn ni cuo' ijεn yǎ nǎ ya iba.»

11 Nen saan nε Simǎn Pier liebe' buŋerbu nno ni, kǐ tí dεre' bubεbu kǐ ŋen' liwεl bo, bú gbe ijεngbεngbenge kobk nin piŋun nin ita. Nin í yebe ma kε nno, bubεbu nno ŋa kere'. 12 Nε *Yesu tǎke' bε ki ye: «Dεn mεn kǐ ŋmǎn.» U'panpaankaab ya uba mǎnǎn ŋa tange wǎ ní niire wǎ kǐ ye: «Sǐn ŋmε nε?» Kime bi bεn kǐ ye Yonbdaan nε. 13 Nen saan nε *Yesu nεkn', kǐ yuure' kpǎnǎ kǐ de' bε, kǐ taa' ujen nno mǎ kǐ de' bε. 14 *Yesu tí mεkre' bitenkpiib ni kǐ cère' u'panpaankaab laa' wǎ ma, bolmta sǎ.

Yesu ye Pier ní li likeh u'nib

15 Bi jin' tijier nno kǐ gben' uyo wǎ nno, nε *Yesu niire' Simǎn Pier kǐ ye: «Simǎn, San ya bije, a yǐe nni kǐ cǎn' biε nǎo-ǎ?» Nε u jǐin' wǎ ki ye: «Hnn, Yonbdaan, sǐn mǎnǎn bεn kǐ ye n fε ŋε.» Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «Li likeh n'pebumu.» 16 Nε kǐ liebe' kǐ niire' wǎ ki lere' kǐ ye: «Simǎn, San ya bije, a yǐe nni-ii?» Nε u tí jǐin' wǎ ki ye: «Hnn, Yonbdaan, sǐn mǎnǎn bεn kǐ ye n fε ŋε.» Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «Li yé n'pekpaal.» 17 Nε kǐ liebe' kǐ niire' wǎ nta kǐ ye: «Simǎn, San ya bije, a fε nni-ii?» Nε Pier ya yεnm saa', kime *Yesu niire' wǎ bolmta sǎ kǐ ye: «A fε nni-ii?» Nε u jǐin' wǎ ki ye: «Yonbdaan, a bεn tibont kε, kǐ bεn kǐ ye n fε ŋε.» Nε *Yesu tǎke' wǎ ki ye: «Li kpaah n'pe. 18 N tǎkeh ŋε imǎn nε, a lá yé unacεnfaan ma nno, a lá guoh a'kpεlcer a'ba nε, kǐ joh a yǐe ná bǎ. Ama a tí pore' uyo wǎ lá, a li yuon a'nuǎ, nε unitǎ ní gǎln ŋε, kǐ taa ŋε kǐ jo ŋa yǐe ná bǎ.» 19 U len' nno ŋǎ wǎ ní wuǎn, Pier lá li kpo mikuum má ya bol kǐ kpiεke Uwien nε. U len' nno kǐ gben', nε kǐ tǎke' wǎ ki ye: «Paan n'bo ní.»

Pier niire' Yesu upanpaanke nno ya gber

20 Pier jǐebe', kǐ laa' *Yesu yǐe upanpaanke wǎ kǐ gbien' nno pε bi'bo. Upanpaanke nno nε lá gbien' *Yesu bo, bi lá jǐnh tijier uyo wǎ nno, kǐ niire' wǎ ki ye: «Yonbdaan, ŋmε ye wǎ ní kuore

* 21:15 Grekmbε ya lenm ya ŋobonl lá ya tingi si: biε nǎo nno li fre kǐ li yé binitǎb bii tibontǎr mǎ.

ɲɛ?» ²¹Pier laa' wɔ ma nnɔ, nɛ ki niire' *Yesu ki ye: «Yɔnbdaan, bɛ lá li tu wuɔ mɔ?» ²²Nɛ *Yesu jjin' wɔ ki ye: «N yíe wɔ ní li te kí tí baa uyo wà n li baa ní la, ní yé a'gber-ii? Sin, li pɛ n'bo ní dee.»

²³Li ya ñɔbonl bo nɛ *Yesu yaab ni bi lienh ki teh u'panpaanke nnɔ ɲa ní kpo. *Yesu wɔn ɲa tɔke' ki ye wa ní kpo. Ama u tɔke' wɔ ki ye: «N yíe wɔ li te kí tí baa uyo wà n li baa ní la, ní yé a'gber-ii» nɛ?

²⁴Upanpaanke nnɔ nɛ tɔke' binib tigber tuu, ki kele' tù kugbɔnku kuu ni. Nɛ ti bɛn ki ye u'gber nnɔ yé imàn nɛ.

²⁵*Yesu tien' tibont tù yɛbe. Bi bi ye bɛ ní kele tu'ke jeje la, n maale' ki ye uɲɛndun wuu ya fɛnm ɲa ní baa bɛ ní ble bi li kele tigbɔnt tà nnɔ.

Yesu ya tondb ya tòn

Nà wòngeh kugbònkú kuu te ma bo

Bi yih wà kèlè' kugbònkú kuu nnò Luk nɛ. Kugbònkú bugbɛn yé tigbɛmònmònt tà u kèlè' tù nnò ya tutukl nɛ. Kù tókèh Yesu ya tondb là kpaandɛ' u'gbɛmònmònt uɛndun ni ma bo nɛ. Bi cin' ki kpaandɛ' tù Yerusalem ni nɛ, ki tuòn' mitinfɛnm mà guòn' Yerusalem nnò, ki ñmòɲmòbɛ ki tì baa' idu yà kɛ guòn' Mediterane ya ñncienm nno.

Kugbònkú kuu cin' nin Yesu ya dùom paaki bó Uwien saan ya gber nɛ (1:9). U cèrè' Mifuoñaanm jìrè' ní u'tondb bo ki toreh bɛ bi' tòn ni (2:1-12).

Ki cin iyul 2 kí tì baa iyul 12, bi lienh Yesu ya tondb Pier bo nɛ ní yɛbɛ. Binib bà là kpiɛ' ki teke' Yesu ki jin' nnò kɛ là yé Sufmbɛ nɛ. Sufmbɛ ya cienb là jèndɛ' bi' mɔ ten bi là jèndɛ' Yesu ma bo nɛ. Nin bi jèndɛh bɛ ma kɛ nnò Mifuoñaanm dienh bɛ lifɛl nɛ bi tókèh binib Yesu ya gbɛmònmònt, ki teh miyòkm ya bont (3-8).

Ki cin iyul 13 kí tì baa ku'biɛn, bi ji lienh Pòl bo nɛ ní yɛbɛ. Bi lienh Pòl concuon' ma bo ki tókè' binib Uwien ya gber nɛ. Pòl mɔ là yé Suf nɛ, ki yé Farisiɛnmbɛ ya cɛkl ya uba, ki yé unil wà jèndɛh Kristo ya taanl yaab cɛɛn.

Lidaali liba nɛ u là joh Damas ya du bó wò ní tì ní tì jèndɛ bà mɔ teke' Yesu ki jin' ni' bó nnò. Nɛ Yesu tì jìrè' wò usen ki cèrè' u tien' u'yo. U ya Pòl nɛ ji cèrè' Yesu ya gbɛmònmònt yɛrè' Mediterane ya ñncienm ya tinfɛnm ni, ki ñmòɲmòbɛ ki tì baa' uducien Erom ni.

Yesu pùon' ki ye u li de u'tondb Mifuoñaanm

¹ N'jò Teofil, n'gbònkpiɛku ni, n tókè' ñɛ *Yesu cin' ki tien' nà nin u wòkn' nà, ² ki tì baa' lidaali là Uwien taa' wò ki don' paaki bó nnò. Ki yaan Uwien ní taa wò ki dùo paaki bó nnò *Mifuoñaanm cèrè' u wòkn' binib bà u gèndɛ' bɛ ki tien' u'tondb nnò bi li kpe isen yà. ³ U kpo' ki mɛkrè' bitenkpiib ni ma nnò, u cèrè' bɛn nɛ laa' wò mibolm mà yɛbɛ, ki tì baa' iwien pinan, ñ wò ní wuon bɛ ki ye u mɔnbɛ ki fuobɛ. U cèrè' bi laa' wò, nɛ u tókè' bɛ Uwien ya bɛl ya gber. ⁴ Lidaali liba wòn nin bɛn jinh tijier*, nɛ u tókè' bɛ ki ye: «Ni là jèndɛ Yerusalem ni, ama ní li te len, kí tì baa lidaali là n'Baa Uwien li de nɛ u là pùon' ki ye u li de nɛ nà nnò. Ni cii' lipuonl nnò min saan nɛ. ⁵ Ni là cii' n ye: San là taa' miñunm nɛ ki sli' binib Uwien ya ñunm, ama ninbi wòn, ní sien' iwenkàankɛ nɛ, n li cèrè' *Mifuoñaanm nɛ ní jìrè ní ni'bo.»

Uwien cèrè' Yesu don' paaki bó

⁶ *Yesu ya tondb taan' u'saan nɛ ki niirè' wò ki ye: «Yonbdaan, nɛn mɛn la, fɛnfɛnnò nɛ a li fie tinbi Israyɛl yaab ya bɛl, kí jiin kí de tɛ-ɛɛ?»

⁷ Nɛ *Yesu jiin' bɛ ki ye: «Lidaali là nin uyo wà tibont nnò li tien nnò ña yé ni'gber, Baa Uwien nɛ sien' ni'kɛ u yíe ma bo. ⁸ Ama uyo wà *Mifuoñaanm li jìrè ní ni'bo nnò, ni li lɛ mituom, kí li yé n'mònkunb Yerusalem ni nin Sude ya tinfɛnm kɛ ni nin Samari ya tinfɛnm kɛ ni nin utingbɛn kɛ bo.»

⁹ U len' nnò ma nnò nɛ Uwien cèrè' u doh paaki bó bi' nun ni. Nɛ kutɛwòlgbònkú kuba baa' ki lèkn' u'bo, ba ji laa' wò. ¹⁰ U doh uyo wà nnò nɛ bi juore' ki se ki likɛh paaki bó. Bi se ki likɛh ma nnò nɛ ki laa' i ya tãan bo bijɛb bile se bi'saan, ki guo tikpɛɛpiɛnt, ¹¹ ki niirè' bɛ ki ye: «Galilɛ yaabɛ, bɛ tien' ni se ki likɛh paaki nɔ? Uwien nɛ ñɛn' *Yesu wuò ni'saan ki don' paaki. U li baa ní ten ni laa' u doh ma bo nɔ nɛ.»

Yesu ya tondb nin binitòb taan' bɛ ní kàare

¹² Tò, *Yesu ya tondb siere' lijuál là bi yih lè Olifi ya siin ya juól nnò bo ki liebɛ' Yerusalem ni. Lijual nnò ña fòkɛ nin Yerusalem. Ní lii te kònsini uba nɛ. ¹³ Bi tì baa' Yerusalem ni ma nnò nɛ ki kòn' bi tì ní taakeh ki te paaki ya duku kua ni nnò. Pier nin San nin Saak nin Andre nin Filip nin Toma nin Batelemi nin Matie nin Alfe ya bijɛ Saak nin Simòn wà ya nun mòn u'du bo ya gber nin Saak ya bijɛ Sudas nɛ kòn' ki te kuduku nnò ni. ¹⁴ Bipiib biba mɔ là te bi'ni, bi ya uba si: *Yesu ya naa Mari nin *Yesu ya ninjìɛb. Bi'kɛ kpaan' buñòbu, nɛ ki tuu ki taakeh ki kàareh.

Bi gèndɛ' Matiyas ki lèrè' Sudas ya lènl

¹⁵ I ya dɛn nɛ binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò taan' litaanl. Bi là li baa binib kobk nin pile. Nɛ Pier fii' ki sere' bi'siik ni, ki tókè' bɛ ki ye: ¹⁶ «N'yaabɛ, ní kpe' *Mifuoñaanm là cèrè' *Dafid len' Sudas ya gber tà, bi kèlè' tù *Uwien ya gbònkú ni nnò ní tien nɛ. Wòn Sudas nɛ là le ki wòngeh binib bà cuo' *Yesu nnò usen. ¹⁷ Sudas là yé tinbi *Yesu ya tondb ya uba nɛ. *Yesu là gèndɛ' u'mò ki de' wò tì sònɛh lituonl là nɔ nɛ.» ¹⁸ (Sudas tien' nibonn nà bre, nɛ bi pèn' wò ilikɛ, u taa' ki dɛ' kitink kiba; nɛ ki lu' ki'bo libenlibl u'puoku kpiɛrɛ', nɛ u'niɛr kɛ ñɛn'. ¹⁹ *Yerusalem

* 1:4 Bi li fre kí lebre wòn nin bɛn jinh tijier nnò kí yé wòn nin bɛn te mɔ.

ya nib ke cii' tigber nno. Nen bo ne bi yin' kitink nno bi'lenm ni ki ye: «Akaldama» Ni'tingi si: Misem ya tink.) ²⁰ Pier ti len' ki ye: «Ni kele' iyuan ya gbõnku kua te *Uwien ya gbõnku ni nno ni ki ye:

«U'den ri tien kulengbonku, ño nil la ji ri li ko yi.»

Ni ti kele' ki ye:

«Unito ri lere u'lendl.»

²¹ Binib te ki take' nin te uyo wa ke Yonbdaan *Yesu la te nin te ti joh ni'ke saan nno, ²² ki cin' uyo wa San la siih binib Uwien ya runm ki ti baa' lidaali la Uwien ñen' wo ti'buol ki cere' u don' paaki nno. Ni kpe ben ya uba ne ri kpõbn ti'bo, ki li ye umõnkunl Yonbdaan ya mekrm bo.»

²³ Nen saan ne bi gende' bijeb bile. Bi yih uba Yosef, ki baanh wo Basabas, ki liebe' ki baanh wo Yustus mo, ki yih utõ Matiyas. ²⁴ Ne bi kaare' ki ye: «Yonbdaan, sin ne ben binib ke ya fel ni te ma bo. Binib bile bie ni, wuon te a gende' wa, ²⁵ ño wo ri lere Sudas ya lenl a'tondb ya tuonl ni, kime Sudas daan' le ne ki jon' u kpe won li te na saan». ²⁶ Bi kaare' Yonbdaan ki gben', ne ki fuore' imuon be ri liike bi li gende wa. Nen ne wuon' be ki ye bi li gende Matiyas ne. Ne bi taa' wo ki kpõbn' *Yesu ya tondb piik nin uba nno bo.

2

Mifuoñaanm ya baam

¹ *Pantekot ya nacenku ya daali, ne binib ba teke' *Yesu ki jin' nno ke taan' ki te buol liba. ² Ne bi cii' i ya taan bo kuwaaku kuba ñen' ni kutaaku bo, ki naan ten kutafaabiiku, ki la gbe kuduku kua bi ke ku'ni nno. ³ Nen saan ne bi laa' nibonn niba baa' ki naan imupien, ki paareh ki paakeh wa ke ya yul bo. ⁴ Ne *Mifuoñaanm kon' bi'ke ki ti gben', ki cere' bi lienh ilenbol, mi ye wa ke ri len ma bo.

⁵ U ya yo ki laa' *Sufmbe ba pe Uwien bo monmonm nno te Yerusalem ni ne. Bi ñen' idu ya ke te unendun ni ne ki baa'. ⁶ Bi cii' binib ba teke' *Yesu ki jin' nno ya waaku bo ma nno ne ki taan' ni'saan ki yebe. Bi cii' bi lienh ma nno ne ni beke' be ki gbien', kime wa ke ciih bi lienh u'tiema lenm ne. ⁷ Ni beke' be ki gbien' ba ji ben bi li ye ba, ki ñuoreh binib ba teke' *Yesu ki jin' nno, ne ki ye: «O, binib ba lienh na, bi'ke ña ye Galile yaab-ii?» ⁸ Ni tien' mila ño ti'ni wa ke ciih bi lienh u'yaajelenm-i? ⁹ Ti'ni biba ñen' Pat ya du bo ni ne, bitõb ñen' Medi ya du bo ni, bitõb mo ñen' Elam ya du bo ni, bitõb mo ñen' Mesopotami bo ni, bitõb mo ye Sude ya tinfenm yaab, bitõb mo ñen' Kapadosi ya tinfenm bo ni, bitõb mo ñen' Pont ya tinfenm bo ni, bitõb mo ñen' Asi ya tinfenm bo ni, ¹⁰ bitõb mo ñen' Friji ya tinfenm bo ni, bitõb mo ñen' Panfili bo ni, bitõb mo ñen' Esipt bo ni, bitõb mo ñen' Libi ya du wa bi yih wu Sirenn nno ya tinfenm bo ni. Bitõb mo ñen' Erom bo ni. ¹¹ Ti'ni, biba ye *Sufmbe ne, bitõb mo ye Sufkpenkpend. Bitõb mo ye Kret yaab, bitõb mo ye Arabi yaab. Ti'ke ciih bi lienh ti'lenm ni ne ki takeh Uwien son' ituonciem ya nno.» ¹² Ni beke' be ki gbien', ba ji ben bi li maale ki ye ba, ne ki niireh tob ki teh: «Ni'tingi si ba?» ¹³ Ama biba mo sukreh be ne ki teh bi run' midaam ne ki yibe'.

Pier take' linigol Uwien ya gber

¹⁴ Nen saan ne Pier nin u'tõb piik nin uba nno fii' ki sere', ne Pier len' ufaa bo, ki take' linigol nno ki ye: «Ninbi *Sufmbe nin ninbi ba ke te *Yerusalem ni na, cenge men n'bo monmonm, ri take ne ni'tingi. ¹⁵ Ni maaleh ki teh binib bie run' midaam ne ki yibe'-ee? Ba run' daam, kime ni laan te kutenjaaku ya kur tuwe ne. ¹⁶ Ama *Uwien ya ñobonsõknl Sowel la len' na nno ne teh. U la len' ki ye:

¹⁷ «Uwien ye: iwenforke ya we ni na;

n li cere n'Fuoñaanm ri baa binib ke bo,

ni'bijeb nin ni'bisieb li sõkn n'ñobon,

ni'nacenfõbn nin ni'jecien li le tibont tideknt yaam.

¹⁸ U ya yo ne n'la li cere n'Fuoñaanm ri baa n'tonsõn,

bijeb nin bipiib bo,

be ri tien n'ñobonsõknb.

¹⁹ N li tien micincilm kutaaku nin kitink bo,

n li cere misem nin umu nin kumuñijuaku ri li te,

²⁰ uwien li buke ten licinrunl,

ne unmaal ri monde ten misem,

ki yaan Yonbdaan ya daali ri baa ni,

u li ye uwengbenge ne, ki li ñmõbe ukpõke.

²¹ Nen daali wa ke li muo ki yin Yonbdaan ya yel ne li ñmere.» »

²² Pier ti len' ki pukn' ki ye: «Israyel yaabe, cenge men n'bo. Ninbi monon ben ki ye Uwien cere' Nasaret ya *Yesu tien' miyõkm ya bont nin tibont ta ke nisaal ña ri fre ki tien tu, ño wo ri wuon ne *Yesu ye udaan wa ne. ²³ Bi taa' wo ki njukn' ne, ne ni cere' ba ña pe yiko bo kpe' wo

udəpənpən bo ki ku' wə. Uwien là bən nɛ ki sien' ki ye nè rí tien nno. ²⁴ Ama Uwien mɛkre' wə ki ñɛn' wə mikuum ya jend ni, kime kuum ŋa ŋmɔbe tuəm mè rí juon wə kutenkpiiku ni. ²⁵ *Dafid là len' u'bo ki ye:

«N tuu ki lɛnh Yonbdaan n'nun bó nɛ.

U te n'nojie bó,

ŋə niba la sɛn n'fɛl nɛ.

²⁶ Nɛn bo nɛ n ŋmɔbe uyensonge,

ki lienh miyɛnsənglenm,

n bən ki ye n li kpo,

ama n ŋmɔbe lidɛndɛnl,

²⁷ kime ŋa rí cère rí juore kutenkpiiku ni,

ka rí cère min a'niŋaan rí büre.

²⁸ A wuɔn' nni limiel ya sɛn.

A te n'saan ma nno,

a li cère n li ŋmɔbe uyensonge kí tí gben nɛ.» »

²⁹ Pɛr tí len' ki ye: «N'yaabe, ni kpɛ rí tɔare kí tɔke nɛ ti'yaaje *Dafid ya gbɛr nɛ. U là kpo', nɛ bi sube' wə. U'kul biɛ ki te ti'du ni haali nin dinnɔ. ³⁰ U là yé *Uwien ya rɔbɔnsəknɛ nɛ, ki bən ki ye Uwien là pùon' ki pole' ki ye u lá li cère u'yaabil liba rí kèle u'berbiɛk bo. ³¹ Uwien là cère' *Dafid bɛnde' ki ye u Nigɛndkɛ Kristo lá li mɛkre bitenkpiib ni. Nɛn bo nɛ *Dafid là len' u'bo ki ye:

«Uwien ŋa cère' u juore' kutenkpiiku ni,

ka cère' u'gbɛnɛnt büre'»

³² U ya *Yesu nɛ Uwien mɛkre' wə bitenkpiib ni, nɛ ti'kɛ yé bimənkunb. ³³ U'Baa Uwien kpɛke' wə, ki taa' wə ki káan' u'jie bó, ki de' wə u là pùon' ki ye u li de wə Mifuoŋaanm má nno, nɛ u cère' mɛ baa' ti'bo. Ni ciih ná, ki likeh nè nɔ, ní yé *Mifuoŋaanm ya tuonl nɛ. ³⁴ Ti bən ki ye *Dafid ŋa là don' paaki, ama wən bugbən là len' ki ye:

«Yonbdaan Uwien tɔke' n'Yonbdaan ki ye:

Kèle n'nojie bó,

³⁵ kí tí baa uyo wá n li cère á tɛ a'nennɛndb bo litaal.» »

³⁶ Nɛ Pɛr tí len' ki ye: «Israelɛ yaabɛ, ni'kɛ rí manbe kí bɛnde kí ye ninbi kpɛ' *Yesu wá udəpənpən bo nno, Uwien tien' wən nɛ Yonbdaan, ki tien' wə Kristo u'Nigɛndkɛ.»

³⁷ Linigol nno cii' Pɛr len' nno ma nno nɛ ni jin' bɛ, ki saa' bi'yɛnm ki gbien', nɛ bi niire' Pɛr nin *Yesu ya tonɔtɔb ki ye: «Ti'yaabe, ti nín li tien mila?»

³⁸ Nɛ Pɛr jiiin' bɛ ki ye: «Lèbre mən ni'tetem, kí cère tí sɛi ni'ni wá kɛ Uwien ya nɔnm *Yesu Kristo ya yel bo, ŋə Uwien rí fère nɛ ni'biere, kí pu nɛ *Mifuoŋaanm, ³⁹ kime ti'Yonbdaan Uwien là pùon' lipuonl ki ye u li taa *Mifuoŋaanm kí de u yin' binib bá kɛ nno. Bən si: ninbi nin ni'bumu nin bá kɛ tɛ fəkm nno.»

⁴⁰ Pɛr taah inəbontə i yɛbe kí sureh bɛ, kí saakreh bi'gbɛnɛnt kí teh: «Wɛ mɛn fɛnfɛnnə ya nib bá yé bibiɛrdɛn nno ya gbɛr ŋə Uwien rí ŋmɛn nɛ.»

Binikpɛkb bá là teke' Yesu kí jin' nno lá fuobe ma bo

⁴¹ Nɛ bi sɛi' binib bá tuo' u'gbɛr nno Uwien ya nɔnm. Ni'daali binib bá pukn' bá teke' *Yesu kí jin' bó nno li baa tɛn itur ita. ⁴² Bi tuu kí cengeh *Yesu ya tonɔb ya wəknm nin inunmɔn nɛ, kí tɛ tɛn bi tɛ naa nin baa, kí taakeh kí jinh tijier*, kí taakeh kí káareh. ⁴³ Tɔ, Uwien cère' *Yesu ya tonɔb teh miyəkɔm ya bont cɛɛn. Nɛn bo nɛ binib kɛ fenge Uwien. ⁴⁴ Binib bá kɛ teke' *Yesu kí jin' nno kpɛ buŋəbu nɛ, kí taah bi'bont kɛ kí gbiinh tɔb. ⁴⁵ Bi kuəreh bi'tinmu nin bi ŋmɔbe tibont tá, nɛ kí taah ilike kí gbiinh tɔb, ní wɛbe bɛ ma bo. ⁴⁶ Idaan kɛ bi lá kpɛ buŋəbu nɛ, kí tuu kí taakeh Uwien ya duku ya luo bo, kí taakeh tɔb den kí jinh tijier, kí ŋmɔbe uyeŋmaa nin lifəsongl, ⁴⁷ kí pəkɛh Uwien, nɛ bi'du ya nib kɛ yíe bi'gbɛr. Nɛ idaan kɛ Yonbdaan ŋmiɛndɛh binib kí pukndɛh bi'bó.

3

Pɛr nin San cère' uwəb uba faake'

¹ Lidaali liba nɛ Pɛr nin San joh Uwien ya duku bó tikur tuta ya kaare ya yo. ² Tɔ, uje uba lá tɛ bi maa' wə uwəb. Idaan kɛ bi yuunh wə kí lá kaandɛh Uwien ya duku ya naŋəbu búa bi yih bí Bunaŋəmonmənbu nno saan, wə rí li miɛh binib bá kəh Uwien ya duku ya luo bo nno nɛ tibont. ³ U laa' Pɛr nin San tuo bɛ rí kə Uwien ya duku ya luo bo, nɛ u miɛ' bɛ nibonn. ⁴ Pɛr nin San caan' u'bo inun, nɛ Pɛr tɔke' wə kí ye: «Liike tɛ.» ⁵ Nɛ u tɔare' kí likeh bɛ, kí daan u li lɛ bi'saan nibonn nɛ. ⁶ Nɛ Pɛr tɔke' wə kí ye: «Ma ŋmɔbe like, ka ŋmɔbe rɔkm. Ama n li de ŋɛ n ŋmɔbe ná nɛ. *Yesu Kristo wá yé Nasarɛt ya nɛl nno ya yel bo, fii kí cuon!» ⁷ Nɛ

* 2:42 Bi taakeh kí jinh tijier tá nno lí frɛ kí lí yé Yonbdaan ya jier bii tijiefɛnt tuba.

ki cuo' u'nojje, ki fin' wò. Nè u'taan nin u'tegbiemu pòk ki faake' i ya taan bo. ⁸ U maabe' ki ci', ki sere', ki cin' ki cuonh, nè ki paan' bi'bo ki kòn' Uwien ya duku ya luo bo, ki cuonh, ki mæbreh, ki pèkeh Uwien. ⁹ Linigol kè laa' u' cuonh ki pèkeh Uwien. ¹⁰ Bi bende' ki ye wòn nè tí ní kè Uwien ya duku ya Nañmònmanbu saan ki mieh nnò. Bi laa' u' faake' ma nnò nè ní cuo' bè miyòkm nin bujèwaanbu.

Pier lienh nin linigol Uwien ya duku ya luo bo

¹¹ Ujè nnò ña dàan' Pier nin San. Ní cuo' binib nnò kè miyòkm nè bi sèn' ki baa' bi'saan kuninbonku* kuba ni, bi yih kù «Salomòn ya ninbonku.» ¹² Tò, Pier laa' binib nnò ma nnò, nè ki niire' bè ki ye: «Israyel yaabe, bè tien' ní cuo' nè miyòkm-i? Bè tien' ní likeh tē tēn tí tiema tuóm nin tí pè Uwien bo mòmòmóm ma nnò nè cère' ujè wuò faake'?» ¹³ Uwien wà *Abraham nin *Isaak nin Sakòb nin tí yaajeb lá pukeh wò nnò nè kpièke' u'tonsnl *Yesu wà ninbi kuore' wò ki yie' wò Pilat ya nun bó nnò. Pilat wòn lá yie' wò ní taa wò kí wíe nè, nè na tuo'. ¹⁴ Ninbi, yie' wà yé urfaan, kí yé ugbémòndaan, nè kí jí tòke' Pilat kí ye wò ní taa uníkul kí wíe. ¹⁵ Ní ku' wà yé limiel ya daan, nè Uwien mækre' wò bitenkpiib ní. Tinbi nè yé bimònkunb. ¹⁶ Tí du u'yel bo ma nnò nè liyel bugben ya tuóm cère' ujè wà ní likeh wò kí bèn wò nò faake'. Tí teke' *Yesu kí jin' ma nnò nè cère' ujè wuò laa' laanfíe kí tí gben' kí se ní'kè ya nun bó nò.

¹⁷ «N'yaabe, n bèn kí ye ninbi nin ní'cienb ku' *Yesu ma nno, na bèn nè kí sòn' lí ya tuonl. ¹⁸ Uwien lá cère' u'ñòbonsòknb kè len' uyo bo kí ye u'Nigèndkè Kristo lá lí jènde nè. Nèn nè tien'. ¹⁹ Nèn bo, lèbre mèn ní'tetem, kí lèbe kí paan Uwien bo ñò wò ní fère nè ní'biere. ²⁰ Nnò nè Yonbdaan lí de nè lifuorl, kí lí sòn ní u'Nigèndkè Kristo ní'saan. Wòn sí *Yesu; u' lá gènde' wò ninbi bo nè. ²¹ Ní kpè wòn *Yesu ní lí te paaki bó nè, kí tí baa uyo wà Uwien lí fènde tibont kè. Ní te tēn u' lá cère' u'ñòbonsòknb len' ná kè uyo bo nnò nè. ²² Moyis wòn lá len' kí ye: «Yonbdaan Uwien lí cère ní'ni uba ní ñe uròbonsòknl ní'bo tēn min. Ní cenge u' lí tòke nè ná kè. ²³ Unil wà kè ña tuo' uròbonsòknl nnò ya ñòbu bó lá, Uwien lí ñen wò u'nib ní nè kí gben' u'gber.» ²⁴ *Uwien ya ñòbonsòknb kè, kí cin' Samiel nin biñòbonsòkntòb bá paan' u'bo nnò mò lá len' ná teh iden yie' nò ya gber. ²⁵ Ninbi nè yé Uwien ya ñòbonsòknb nnò ya yaabii, nè kí lí jonde kujotieku kù a' u' lá cuo' kù nin ní'yaajeb nnò bo. U' lá tòke' ní'yaaje *Abraham kí ye u' lí tien inibol yà kè te utingben bo nnò u'mòmóm u' ya yaabii bo nè. ²⁶ Mikpièkm, ninbi bo nè Uwien lá gènde' u'tonsnl Yesu, kí sòn' wò ní'saan wò ní lá tien nè Uwien ya mòmóm, kí ñen ní'ni wà kè u'tùonbiere ní.»

4

Sufmbè ya buur ya ceklyaab bun' Pier nin San tibuur

¹ Pier nin San laan biè kí lienh nin linigol nnò; u' ya yo nè bitòtuarkaab ní Uwien ya duguurb ya cien nin Saduseyènmbè baa' bi'saan. ² Bi'benku ní bèn' Pier nin San bo, kime' bi wòknh binib kí teh *Yesu mækre' bitenkpiib ní ma nnò, binib bá kpò' mò lí mækre nè. ³ Bi cuo' bè kí laa' uwien lu' ñò, nè bí taa' bè kí tí pèkn' kí cère' bí te len ní tí faa'. ⁴ Nin nèn kè, binib bá cii' Pier nin San len' ná nnò, bí'ni bá yebe teke' *Yesu kí jin'. Bijeb bá teke' wò kí jin' nnò lí baa tēn itur injun.

⁵ Kutaaku faa', nè bitòtuarcienb nin *Sufmbè ya cienb nin *Yiko ya wònwòknb taan' Yerusalem ní. ⁶ Bá lá taan' nnò ya biba sí: bitòtuarcienb ya cien Anni nin Kayif nin San nin Aleksand nin bitòtuarcienb ya cekl ya nitòb kè. ⁷ Bi cère' Pier nin San sere' bí'siik ní nè bí niire' bè kí ye: «Ní taa' ba ya tuóm nè bíi ní taa' ñme ya yel nè kí buu' uròb wuò nò?»

⁸ Nèn saan nè *Mifuoñaanm cère' Pier tòke' bè kí ye: «Bitòtuarcienb nin *Sufmbè ya cienbè, ⁹ tí tore' uròb nnò ma nnò, nè ní buh te tibuur dinnò, kí niireh tē kí teh tí tien' míla kí buu' wò. ¹⁰ Tò, ninbi nin Israyel ya nitòb kè ní bende kí ye Nasaret ya *Yesu Kristo wà ninbi kpè' wò uròpòpòn bo nnò, Uwien mækre' wò bitenkpiib ní. U' ya yel ya tuóm nè cère' ujè wuò faake' kí se ní'nun bó nò. ¹¹ *Yesu bo nè ní'kele' *Uwien ya gbònkú ní kí ye:

«Litènl lá ninbi bidumèb wíe' lè nnò,
lèn nè lá tien' litenkpièkl lá co kuduku.»

¹² Minmienm ña ní ñe uba saan kí kènde' *Yesu saan, kime' *Yesu ya yel baba ña ní la, Uwien ña de' nil uba liyel urèndun wuu ní ñò lèn bo tí frè kí ñmere.»

¹³ Bi sekn' kí laa' Pier nin San ña yé níkpèkpièkb udu ní, ka bèn gbònkú kí gbien', kí ñmòbe lífèl kí lienh ma nnò, nè ní cuo' bè miyòkm. Nè bí bende' kí ye bèn nin *Yesu nè lá te. ¹⁴ Tò, bí laa' ujè wà faake' nnò se Pier nin San saan ma nnò nè ba jí bèn bí lí ye bà. ¹⁵ Bi cère' bí ñen' Pier nin San tibuur ya duku nò ní, nè bí cin' kí gbierèh ¹⁶ kí teh: «Tí lí tien míla binib biè nò? Binib bá kè te Yerusalem ní bèn kí ye bí mònbe kí tien' miyòkm ya bonn nè, ta ní frè kí

* **3:11** Bi yih ná saan kuninbonku nnò te Uwien ya duku ya luo bo nè. Bí lá taa' iten nè kí men' ku' kpenkpen, kí lè' kí yekn' Uwien ya duku ya luo ya guoncienienl lá guon' kí linde' kù nnò.

nie. ¹⁷ Ama ta yíe tigber nno ní yebre udu ni ní'ke saan. Nen bo, cère men tí mǎnde bí'bo inun kí wǎbn be, bí la jí ní tǎke nil *Yesu ya gber.»

¹⁸ Ne bí liebe' kí yin' be kí kuǎn', kí pién' be kí ye bí la jí ní wǎkn nil *Yesu ya gber, kí la jí ní te u'yel mǎ. ¹⁹ Ama Píer nin San tǎke' be kí ye: «Ní kpe tí tuo ní ya nǎbu bó bíi Uwien ya nǎbu bó ne? Nínbí mǎnǎn maale men kí líike. Ní le ba mǎn Uwien saan ní-i? ²⁰ Tinbí nǎ ní fre kí lí nǎm kí la tǎke tí laa' ná nín tí cii' ná.» ²¹ Biciénb nno tí mǎnde' bí'bo inun ne kí taa' be kí wié'. Ba laa' bí lí dule ná bó kí dere bí'tub, kime udu ya níbe ke pèkeh Uwien miyǎkm ya bonn nno bó ne. ²² Píer nin San tien' miyǎkm ya bonn, kí cère' uje wǎ faake' nno ya bí n gèbre' íbin pinan.

Binib bà teke' Yesu kí jin' nno kǎareh

²³ Tǎ, bí taa' Píer nin San kí wié' ma nno ne bí liebe' kí jon' bí'tǎb saan, kí tí tǎke' be bí'tǎwǎrciénb nin *Sufmbe ya ciénb nno tǎke' be ná nno ke. ²⁴ Bí cii' ma nno ne bí'ke kpaan' buñǎbu, kí kǎareh Uwien kí teh: «Yonbdaan, sín ne ñen' kutaaku nín kí'tink nín mí'uncienm, kí ñen' tǎbntǎ kǎ te kutaaku bó nín tá kǎ te kí'tink bó nín tá kǎ te mí'uncienm ní. ²⁵ Sín ne lá cère' Mífuǎnaanm ya tuǎm bó, a'tonsǎn' tí'yaaje *Dafid len' kí ye:

«Be bó ne bá nǎ yé *Sufmbe ya benku ní ben' kí tí kende'?

Be bó ne ídu ya níbe maaleh yénmaalfenm-i?

²⁶ Uñendun ya bǎrciénb bonde' bí'ba,

ne ídu ya bǎrb taan' bí'tǎb saan,

be ní kǎn nín Yonbdaan nín u'Nigéndke Křisto tíjer.»

²⁷ Imǎn ne, ubér Herod nín Pǎns Pilat nín bá nǎ yé Israyel yaab nín Israyel yaab lá taan' udu wuu ní, kí ku' *Yesu wǎ yé a'tonsǎn'naan kí yé a'Nigéndke nno. ²⁸ Bí taan' kí tien' a'tuǎm nín a'yém bó, a lá sien' kí ye ná ní tien nno ne. ²⁹ Yonbdaan, fénfénno gbien kí líike bí wǎbndeh te líiwǎbl lá ba, kí de tinbí a'tonsǎnb lífèl nǎ tí lí tǎkeh binib a'gber kí la fenge. ³⁰ Wuǎn a'tuǎm kí cère bíwiénb ní faake, miyǎkm ya bont ní lí teh, a'tonsǎn'naan *Yesu ya yel bó.»

³¹ Bí kǎare' kí gben' ma nno ne bí taan' kí te ná saan nno jènge'. *Mífuǎnaanm baa' bí'ke bó, ne bí laa' lífèl kí tǎkeh binib Uwien ya gber.

Binib bà teke' Yesu kí jin' nno taakeh bí'bont kí gbiinh tǎb

³² Linigol lá teke' *Yesu kí jin' nno kpe buñǎbu ne, kí nǎmbe iyénmaale íba. Uba nǎ lienh kí teh u'bonn yé u'baba yaann. Bí'ke lá taakeh bí'bont ne kí gbiinh. ³³ *Yesu ya tondb nǎmbe mí'tǎciénm kí kúndeh imǎn kí teh Yonbdaan *Yesu mǎnbe kí mekre' bí'tenkpiib ní. Ne Uwien juokeh bí'ke kí gbíekeh. ³⁴ Bí'ni uba nǎ te kí luǎ' níba, kime bá ke nǎmbe mutinm bíi íden nno kuǎreh ne kí taah bí kuǎreh kí lenh ílike yá nno, ³⁵ kí lá diénh *Yesu ya tondb, ne bí gbiinh, kí diénh unil ke ní wíebe wǎ ma bó.

³⁶ Uje uba te bí'ni, bí yih wǎ Yosef. Ne *Yesu ya tondb baanh wǎ Banabas, ní'tingi sí: «wǎ songreh binib ya yénm.» U yé Lefi ya yaabil ne. Bí maa' wǎ Ciip ya du ní ne. ³⁷ U nǎmbe bukpaábu búba, kí kuǎre' bú, ne kí taa' u'kuǎre' kí laa' ílike yá nno, kí lá de' *Yesu ya tondb.

5

Ananiyas nín u'po Safira ya gber

¹ Tǎ, uje'tǎ mǎ lá te bí'ni, bí yih wǎ Ananiyas, kí yih u'po Safira. U kuǎre' u'kpáabu búba, kí teke' ílike. ² Wǎn nín u'po kpaan' buñǎbu ne u bore' ílike nno ya níba bó kí taa' u'ba, kí tuke' ná bó sien' nno kí lá de' *Yesu ya tondb. ³ Ne Píer níire' wǎ kí ye: «Ananiyas, be tien' a taa' a'fèl kí cèbe' *Satan nǎ nno, kí lere' *Mífuǎnaanm, kí bore' bukpaábu nno ya líke ya níba bó kí taa' a'ba! ⁴ Nǎ laan lá kuǎre' bukpaábu nno ma nno, bú lá yé a'yaabu ne. A kuǎre' bú ma nǎ, ílike nno mǎ yé a'yi ne. Be tien' a maale' a'fèl ní á tien nǎ? A lere' Uwien ne, nǎ lere' níbe.» ⁵ Ananiyas cii' íñobon nno ma nno, ne kí lu' kí kpo'. Ne bújéwaanciénbu cuo' binib bá ke cii' tigber nno. ⁶ Nen saan ne bínacénfènb baa' kí taa' bukpe'lu, kí pǎbn' wǎ, kí yuure' kí ñen' kí tí sube'.

⁷ Ní tien' ten tíkur tuta, ne u'po kǎn' ní, kǎ ben ná tien'. ⁸ Ne Píer níire' wǎ kí ye: «Tǎke nni tigbémǎnt, ní kuǎre' bukpaábu búba nno ya líke kèkè sǎ-sǎ?» Ne u ye: «Hnn, í'kèkè níno.» ⁹ Ne Píer tǎke' wǎ kí ye: «Be tien' sín nín a'cè ke kpaan' buñǎbu kí bíike' *Yonbdaan ya Fuǎnaanm-i? Líike, bá sube' a'cè nno ne tuo búnañǎbu nǎ. Bí lí yuure a'no, kí ñen.» ¹⁰ Ne u'mǎ lu' u'nun bó í ya táan bó kí kpo'. Bínacénfènb nno kǎn' ní kí laa' u'kpo', ne bí tí yuure' u'mǎ, kí tí sube' u'cè saan. ¹¹ Bújéwaanciénbu cuo' Křisto ya taan' yaab ke nín binib bá ke cii' tigber nno.

Yesu ya tondb teh miyǎkm ya bont

¹² *Yesu ya tondb teh miyǎkm ya bont udu ya níbe ní cèen. Binib bá teke' *Yesu kí jin' nno ke kpe buñǎbu ne, kí taan' kí te Salomǎn ya nínbonku* ní. ¹³ Nítǎb nǎ kaabe' kí taakeh nín be, ama udu ya níbe lá pèkeh be ne. ¹⁴ Ne binib lígol, bíjeb nín bípiib ke teknh Yonbdaan kí

* 5:12 Líike 3:11.

jinh uyo ke ki pukndeh bi'bo. ¹⁵ *Yesu ya tondb teh miyokm ya bont ma nno, ne binib yuunh biwiemb ki là blinh tikaagbont nin igado bo isengbe, no Pier là gèbreh, u'jinjinku mənən lu' bi'bo la, be ri faake. ¹⁶ Linigol mo tukeh biwiemb nin binib ba isenpol njaake be nno, ki nien ni idu ya neke Yerusalem nno ni, ki baareh *Yesu ya tondb saan ne bi cereh bi'ke faakreh.

Bi cuo' Yesu ya tondb

¹⁷ To, bitatuarcienb ya cien nin binib ba ke pe u'bo ki ye Saduseyembbe nno laa' *Yesu ya tondb teh nno ma nno, ne bi taa' bi'bo iponponbe, ki jon' ¹⁸ ki cuo' be, ki ti pekn' udu nno ya pekl ni. ¹⁹ Ama ni' daali ya nonku, ne Yonbdaan Uwien ya tond baa' ki là piire' lipekl ya nagenku, ki nen' be, ne ki toke' be ki ye: ²⁰ «Li joh men Uwien ya duku ya luo bo, ki ti ri li tokeh binib mifuobfenn mie ya gber ke.» ²¹ Bi tuo' u'no bu bō, ne kutenyesansonku bi kon' Uwien ya duku ya luo bo, ki wəknh binib Uwien ya gber.

Bitatuarcienb ya cien nin binib ba pe u'bo nno baa' ki là yin' *Sufmbe ya buur ya cekl yaab ba bi liebe' ki yih be Israyel ya cienb nno ke ki taan', ne ki son' biguguurb be ri jo lipekl bō ki ti taa' *Yesu ya tondb ni. ²² Bi ti baa' ni' saan ka laa' be, ne ki liebe' ni ki là toke' ki ye: ²³ «Ti ti baa' ki laa' lipekl ya duku pi mənəmən ne, biguguurb mo se kungenku saan ki gu. Nin nen ke ti piire' ma, ta laa' nil uba mənən len.» ²⁴ Uwien ya duku ya guguurb ya cien nin bitatuarcienb cii' tigber nno ma nno, ne ni beke' be *Yesu ya tondb bo cen, kime ba ben ni tien' ma' ²⁵ Nen saan ne unil uba baa', ki toke' be ki ye: «Liike men-a! Bijeb ba ni pekn' be nno, bi te Uwien ya duku ya luo bo ki wəknh binib Uwien ya gber.» ²⁶ Nen saan ne Uwien ya duku ya guguurb ya cien nin u'nib bure' be ri ti cuo' *Yesu ya tondb ni. Ba cuo' be nin ufaa, bi tuke' be ni suoo ne, kime bi fenge udu ya nib la yeke be ten ne.

²⁷ Bi tuke' be ki ti baa', ne ki cere' bi sere' *Sufmbe ya buur ya cekl yaab ya nun bō, ne bitatuarcienb ya cien toke' be ki ye: ²⁸ «Ta là wəbn' ki pien' ne ki ye ni la ji ri wəkn nil *Yesu ya gber-ii? Ne ni cere' ni' wəknm gbe Yerusalem ni ni'ke saan-a! Ni yie ni ye uje bugben ya kuum nen' tinbi ne-a!»

²⁹ Ne Pier nin *Yesu ya tondb toke' be ki ye: «Ni kpe ti tuo Uwien ya no bu bō ki cen' nin ti tuo binib ya no bu bō. ³⁰ Ninbi ne kpe' *Yesu udəpənpən bo, ki ku' wə, ne ti yaajeb ya Wien mekre' wə bitenkpiib ni, ³¹ ki kpieke' wə, ki taa' wə ki kaa'n u'jie bō, wə ri li ye uber, ki li ye Unmienl, ki cere Israyel yaab ri lebre bi'tetem no Uwien ri fere be bi'biere. ³² Tinbi ne ye tigber nno ya mənknub, ne Uwien taa' *Mifuofaanm ma ki de' binib ba boh wə nno mo ye tu mənknul.»

³³ *Sufmbe ya buur ya cekl yaab cii' bi len' nno ma nno, ne bi'benku ni ben' bi'bo ki ti kende', ne bi yie be ri ku be. ³⁴ Tibuur yaab nno ya uba fii' ki sere' bi'nun bō, bi yih wə Gamaliel. U ye *Farisienmbe ya uba ne, ki ye *Yiko ya wənwəknl mo, ki nmo be liyel *Sufmbe ke saan. U toke' be ki ye be ri taa' *Yesu ya tondb nno ki ne saali waamu. ³⁵ Bi nen' saali, ne u toke' tibuur ya cekl yaab nno ki ye: «Israyel yaabe, liike men ni' yul bo nin ni ye ni tien bijeb bie nā nō. ³⁶ Kime uje uba ne là te nā laan wuake', bi yih wə Teyuda. U là yih u'ba unikpekpiek ne, ne bijeb kobiiman pe u'bo. Bi ku' wə ne binib ba ke pe u'bo nno yere', ne licekl nno juore' fenn. ³⁷ Uje nno yaam gèbre', ne Galile ya nil uba mo fii' ki sure' binib bi paan' u'bo ki yebe, bi yih wə Sudas. Ni là ye uyo wa bi kaa'n kukəkn nno ne. Bi ku' u'mə, ne binib ba ke pe u'mə bo nno, mo yere'. ³⁸ Nen bo ne n tokeh ne, ji la tuuke men bijeb bie ya gber. Cere be men be ri li joh. Bi lienh nā no nin bi sənkh lituonl là nō ye unisaal yaam ne la, ni li juore fenn ne. ³⁹ Ama ni ye Uwien yaam ne la, na ri fre ki pien be. Ni kənh nin be tijer la, nba la, ni là li le ni kənh nin Uwien ne.»

Gamaliellen' nno ma nno, ne bi tuo'. ⁴⁰ Bi yin' *Yesu ya tondb, bi liebe' ki kon' ni, ne bi ni' be, ki pien' be ki ye bi la ji ri li tokeh nil *Yesu ya gber, ne ki taa' be ki wle'. ⁴¹ *Yesu ya tondb siere' bi' saan nin uyesonge, kime bi ben ni kpe be ri ji ife' *Yesu ya yel bo ne. ⁴² Idaan ke, bi tuu ki joh Uwien ya duku ya luo bo nin binib den ne, ki ti wəknh binib, ki tokeh tigbeməntənt ki teh *Yesu ne ye Uwien ya Nigendke Kristo.

6

Bi gende' jeb bilole be ri li toreh Yesu ya tondb

¹ Iden ya binib ba teke' *Yesu ki jin' ya cekl ye breh ki pukndeh nno, ne *Sufmbe ba teke' *Yesu ki jin' ki lienh Grekmbe ya lenm nno cin' ki kənh nin Suftəb ba lienh bi' yaajelenm nno' ki teh daan ke daan bi gbiinh tibont la, bi sundeh bi ya kpopiib bō ne. ² Ne *Yesu ya tondb piik nin bile nno yin' binib ba ke teke' *Yesu ki jin' nno ki taan', ne ki toke' be ki ye: «Na mən ti juore tijer ya gbiirm bo ki daan Uwien ya gber ya təkm. ³ Nen bo, ti' yaabe, gende men ni' ni

† 5:24 Bi li fre ki lebre ba ben ni tien' ma ki ye ba ben tigber nno li kpaan ma mo. * 6:1 U ya yo binib ba là teknh *Yesu ki jinh nno, biyebn bō là ye *Sufmbe ne. Bi ni biba là lienh Grekmbe ya lenm ne, ki pe Grekmbe ya tentienm bo. Bitəb lienh bi' yaajelenm, ki pe bi' yaajetentienm bo. Ben ne là yebe.

jeb bilole ba *Uwien ya Fuoŋaanm te bi'bo, bi ŋmabe miyɛnfuom, ki yé binimə̀nɔ̀n binib ya nun bó, ŋə́ tí cère be ní li sɔ̀nh li ya tuonl. ⁴ Tinbi *Yesu ya tondb wɔ̀n, tí li mǎndeh ki káareh nɛ, kí li tǎkeh binib Uwien ya gber.»

⁵ *Yesu ya tondb len' ná nno ŋmaake' binib nno ke, nɛ bi gènde' Etienn, u teke' *Yesu ki jin' mɔ̀nmɔ̀nm, *Mifuoŋaanm te u'bo. Bi gènde' Filip nin Prokər nin Nikanər nin Timɔ̀n nin Pamena nin Antiyək ya Nikola, u yé Sufkpenkpənd. ⁶ Bi taa' jeb bilole nno ki wuɔ̀n *Yesu ya tondb, bi taa' bi'nuo ki paan' bi'bo nɛ ki káare' ki de' be.

⁷ Uwien ya gber yereh ni'ke saan, nɛ binib teknh *Yesu ki jinh ki yɛbreh ki pukndeh Yerusalem ni. Bitɔ̀tuərkaab ligol mɔ̀ tuo' ki teke' *Yesu ki jin'.

Bi cuo' Etienn

⁸ Uwien juoke' Etienn ki gbien', ki de' wɔ̀ mituəm ki gbien', ki cère' u teh miyəkɔ̀m ya bont udu ya nib ni. ⁹ *Sufmbɛ ba te litaanl ya duku kúa bi yih kú bá ŋa ji yé yonbe ya taanl ya duku nno, ya biba nin Sirenn ya du nin Aleksandri ya du nin Silisi ya du nin Asi ya tinfɛnm yaab ke taan' ki findeh nin Etienn. ¹⁰ Ama ba fre' ki faake' nin wɔ̀, kime u lienh nin *Mifuoŋaanm de' wɔ̀ miyɛnfuom má nno nɛ. ¹¹ Nɛn saan nɛ bi de' bijeb biba ilike be ní nɛn u'bo kí ye bi cii' u suke' Moyis nin Uwien. ¹² Bi len' nno ma nno nɛ udu ya nib nin bi'ciɛn nin *Yiko ya wɔ̀nwɔ̀knɔ̀n kpre', nɛ ki bere' ki tí cuo' Etienn, ki taa' wɔ̀ ki jon' *Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab saan, ¹³ nɛ ki tuke' bitonnendɛnɔ̀n ní bi lá len' ki ye: «Uyo ke uje wuɔ̀ sukreh Uwien ya duku nɛ, ki saah Moyis ya yiko. ¹⁴ Kime tí cii' u len' ki ye Nasaret ya *Yesu li we Uwien ya duku kuu, ki lèbre mitetem má Moyis lá wɔ̀kn' tɛ mè nno.» ¹⁵ Nɛ tibuur ya cɛkl yaab nno ke caan' Etienn bo inun ki laa' u'nun bó te tɛn Uwien ya tond ya nun bó.

7

Etienn len' ki jin' Sufmbɛ ya buur ya cɛkl yaab

¹ Nɛn saan nɛ bitɔ̀tuərɔ̀ciɛnɔ̀n ya cien niire' Etienn ki ye: «Bi len' ma nɔ̀, tù te-ee?» ² Nɛ Etienn jii'n' ki ye: «N'baambe nin n'ninjiebe, li cengeh mɛn. Uyo wá ti'yaaje *Abraham laan lá kɔ̀ Mesopotami ya du ni, kálaan jon' ki tí kɔ̀n Haraan ya du ni nno, nɛ Uwien wá ŋmabe ukpieke puɔ̀ u' saan, ³ ki tɔ̀ke' wɔ̀ ki ye: «Nɛ a'du ni nin a'yaab ni, kí jo n li wuɔ̀n ŋɛ udu wá nno ni.» ⁴ Nɛn saan nɛ u fii' Kalde yaab ya du ni, kí tí kɔ̀n Haraan ya du ni. U te wun ni nɛ haali u'baa tí kpo', nɛ Uwien cère' u baa' ki kɔ̀n' udu wá ni kɔ̀ u'ni fɛnfɛnnɔ̀ nɔ̀. ⁵ Uwien ŋa de' wɔ̀ tink kiba udu wuu ni, wa de' wɔ̀ tink kí kpe nin kutepɛnku ya piɛn mɔ̀nɔ̀n, ama u puɔ̀n' ki ye u li taa udu wuu kí de wɔ̀n nin u'yaabii nɛ, wú ní li yé bi'yu uyo ke. Uyo wá Uwien puɔ̀n' lipuonl liɛ nno, ki laa' *Abraham ya laan ŋmabe buk. ⁶ Nɛ Uwien tɔ̀ke' wɔ̀ ki ye: «A'yaabii lá li tien bicɛnɔ̀n udutɔ̀ ni, nɛ u'ni ní taa be kí tien iyonbe, kí jènde be ibin kobiinan. ⁷ Ama min Uwien nɛ li dere bi li yé udu wá ya nib ya yonbe nno ya tub. Ni ya puoli bó nɛ a'yaabii li nɛ udu nno ni, kí baa kí lá li pukeh nni nɛ saan.» ⁸ Nɛ Uwien cuo' nin *Abraham kujɔ̀tieu ki tɔ̀ke' wɔ̀ ki ye upunjɛ nɛ yé kudiekú kúa wɔ̀ngɛh bi'jɔ̀tieu nno. Nɛn bo nɛ *Abraham maa' *Isaak, nɛ ki jie' u'punl wienniin daali. *Isaak mɔ̀ maa' Sakɔ̀b, kí mɔ̀ jie u'punl. Sakɔ̀k mɔ̀ tien' nno u'bijieb. Bɛn nɛ yé ti'yaajeb piik nin bile nno.

⁹ «Ti'yaajeb nno taa' iponponbe bi'waake Yosef bo, nɛ ki kuere' wɔ̀ binib bo wɔ̀ ní tí ní li yé uyɔ̀nɛn Esipt bó. Ama Uwien lá te nin wɔ̀, ¹⁰ nɛ kí nɛn' wɔ̀ u'jend ke ni, kí juoke' wɔ̀, kí de' wɔ̀ miyɛnfuom, kí cère' Esipt ya bercien Farahɔ̀n yíe u'gber; nɛ kí taa' wɔ̀ kí tien' udu nno nin u'den ke ya cien. ¹¹ Tɔ̀, mikɔ̀nm miba ya bol lu' Esipt nin Kanaan ya du ni ni'ke saan. Ni lá yé micɛɛkciɛnm nɛ binib bo. Ti'yaajeb ŋa ji lá ŋmabe bi li ji bá. ¹² Sakɔ̀b cii' tijier te Esipt ni, nɛ u cère' u'bijieb jon' miba kí tí de'. ¹³ Bi jon' nle ma nno, nɛ Yosef cère' u'ninjieb bende' wɔ̀, nɛ Farahɔ̀n mɔ̀ bende' Yosef ya bol si lá. ¹⁴ Nɛn saan nɛ Yosef sɔ̀n' be ní tí taa u'baa Sakɔ̀b nin u'den yaab ke ní Esipt ni. Bi lá te binib pilole nin biɔ̀un nɛ. ¹⁵ Sakɔ̀b nin u'den yaab ke jon' kí tí kɔ̀ Esipt ni, nɛ u tí kpo'. Ní tete nɛ u'bijieb, ti'yaajeb mɔ̀ tí kpo', ¹⁶ nɛ bi taa' be kí tí sube' ufele uba ni Sikɛm ya du ni. *Abraham nɛ lá taa' ilike kí de' ufele nno Sikɛm ni, Hemər yaab saan.

¹⁷ «Uyo wá Uwien li tien u lá puɔ̀n' lipuonl lá kí de' *Abraham nno nɛkn' ní. U ya yo nɛ ti'bol ya nib pɔ̀re' kí yɛbre' Esipt ni, ¹⁸ kí tí baa' uyo wá ubertɔ̀ teke' libɛl Esipt ni. Wɔ̀n ŋa tu' Yosef. ¹⁹ U lá lere' ti'bol ya nib, kí jènde' ti'yaajeb, kí wɔ̀bɔ̀n' be be ní taa bi'cɛnfɛndmu kí tí wíe mù ní kpo. ²⁰ U ya yo nɛ bi maa' Moyis, u lá yé kibuk ká mɔ̀n Uwien ya nun bó nɛ. Bi wube' kè kí'baa den ŋmaale ita nɛ. ²¹ Bi taa' kè kí tí wíe' uyo wá nno, nɛ Farahɔ̀n ya bisɛ lɛke' kí'bo, kí yuure' kè, kí wube' kè tɛn u'tiema buk. ²² Bi wɔ̀kn' Moyis Esipt yaab ya yɛnfuom ke. U lá yé unil wá ŋmabe mituəm u'lenm ni nin u'tuon ni nɛ.

²³ «Tɔ̀, uyo wá u laa' ibin pinan nno, nɛ u taa' iyenmaale kí jon' wɔ̀ ní tí fuonde u'yaab Israyel yaab. ²⁴ U tí baa' kí laa' Esipt ya nil uba ŋmabe Israyel yɔ̀ uba kí jèndeh, nɛ u teke' Israyel yɔ̀ bo, kí ni' kí ku' Esipt yɔ̀ nno. ²⁵ U tien' nno kí maaleh kí teh u'yaab li bende kí ye Uwien li cère wɔ̀n nɛ ní nɛn be bi'nennendb ya nuɔ̀ ni, ama ba bende'. ²⁶ Kutaaku faa' sɔ̀ u laa' Israyel

yaab bile kònĥ. U yíe wò rí paa be, ne ki tòke' be ki ye: <Ni'ninjiel ne, be tien' ni ñmòbe tòb ki jèndeh?> ²⁷ Ama wà ñmòbe u'tò ki jèndeh nno pe' Moyis ki jende', ki tòke' wò ki ye: <Ñme ne kàan' ñe ti'ber ñò a li buh te tibuur-i?> ²⁸ A yíe á ku nni ten a wun ku' Esipt yò ma nno ne-a!> ²⁹ U len' nno ma nno ne Moyis sen' ki jon' Madiyan ya du ni, ki tí kò, ne ki maa' mubujebumu mule ni' bò.

³⁰ «Ibin pinan gèbre', ne Uwien ya tond uba baa' Moyis saan kupenpelku ni, Sinayi ya juol saan, ki te kufetuku kuba ni kù teknh umu ka wih. ³¹ Moyis laa' nè ma nno, ne nì cuo' wò miyòkm. Uyo wà u nekndeh wò rí liike nno, ne ki cii' Yonbdaan len' ki ye: ³² <Min ne yé a'yaajeb ya Wien, ki yé *Abraham nin *Isaak nin Sakòb ya Wien.> Bujèwaanbu cuo' Moyis, u'gbenant ñòh, ne wa ji kaabe' ki liike'. ³³ Nèn saan ne Yonbdaan tòke' wò ki ye: <Èkre a'tacaan, kime a se nà saan nò n te ni'saan ne. ³⁴ Imòn, n laa' n'nib Israyel yaab ya cècèkm kpe ma bo Esipt ni, ki cii' bi'kpiende bó, ne ki jire' ní rí ñmien be. Fenfennò li joh, n sòn' ñe Esipt bó, á tí ñen be len ne.>

³⁵ «Moyis wà Israyel yaab là yíe' wò, ki tòke' ki ye ñme kàan' wò uber wò rí li buh be tibuur nno, Uwien tien' wòn ne uber nin Uñmienl, ki sòn' wò, ki cère' u'tond wà là baa' u'saan kufetuku kuba ni nno toreh wò. ³⁶ Wòn ne ñen' be Esipt ni. U tien' miyòkm ya bont udu nno ni nin miñuncienmónmóm saan nin kupenpelku ni ibin pinan. ³⁷ Wòn Moyis ne tòke' Israyel yaab ki ye: <Uwien li cère ni'ni uba rí ñe uñòbonsòknl ni'bo ten min.> ³⁸ Israyel yaab là taan' kupenpelku ni uyo wà nno, wòn ne là te ti'yaajeb nin Uwien ya tond wà lienh nin wò nno ya siik ni. Utond nno là tòke' wò tigber tà dienĥ limiel Sinayi ya juol bo wò rí là tòke te ne. ³⁹ Nin nen ke ti'yaajeb ña tuo' ki bon' wò. Bi yíe' u'ñòbu bó, ne ki yíe be rí liebe Esipt ni, ⁴⁰ ne ki tòke' Aron ki ye: <Me te ibule yí rí li le te usen, kime Moyis wà ñen' te Esipt ni nno, ta ben nà tu' wò.> ⁴¹ U ya yo ne bi men' ubul uba u naan kinabuk, ki tùòre' lituòr! ki de' wò, ne ki jele' kunacenu ki pokn' bi men' ubul wà nno bo ki gbien'. ⁴² Nèn ne cère' Uwien búle' be ibuon, ki seln' be bi pukeh tiwenwent tà te kutaaku bo nno, ten *Uwien ya ñòbonsòknb kele' ma *Uwien ya gbòku ni. Bi kele' ki ye: <Israyel yaabe, ni là kòre' tiwent ki tien' ituòre ya nin ni tien' ituòrò ya kupenpelku ni ibin pinan nno, ni là tien' ki de' min ne-èè?>

⁴³ Na là tien' ki de' min,

ama ni là yuure' ubul Molok ya ninbonl ne ki tuke',
ki yuure' ubul wà naan liñmaabil bi yih wò Erefann nno mò.
Ni là men' ibule nno ki ye ni li gbaandeh ki pukeh yin ne.
Nèn bo ne n li cère be rí cuo ne tiyonbt
ki jon nà bó fòke ki cèn' nin *Babilonn.>

⁴⁴ «Ti'yaajeb là te kupenpelku ni ma nno bi là ñmòbe ben nin Uwien cendeh lininbonl là ni ne. Kujòtioku ya gbòku mò là te len ni ne. Uwien ne là tòke' Moyis ki ye wò rí tien lininbonl nno. Ne Moyis tien' lè Uwien wuon' wò ki ye lè rí li naan ma bo nno. ⁴⁵ Ti'yaajeb là taa' lininbonl nno ki de' bi'yaabii. Ne bi teke' lè ki ñuuke ki tí baa' uyo wà Sosuwe yé bi'senlierl nno. Ben nin Sosuwe là joh be rí tí teke udu wà, ben bo Uwien là ñore' inibol u'ni nno ma nno, bi là tuke lè ne. Lininbonl nno là te nen saan ne, ki tí baa' uber *Dafid ya yo. ⁴⁶ Uwien ya yènm sònge *Dafid bo, ne *Dafid miè' wò usen wò rí me kuduku ki de' wòn Uwien wà yé u'yaaje Sakòb ya Wien nno*.⁴⁷ U'bijè Salomòn ne men' Uwien kuduku.

⁴⁸ «Ama Uwien wà ña ñmòbe Nacentò ña kòh nib men' tidur tà ni ten *Uwien ya ñòbonsòknl là len' ma ki ye Uwien ye:

⁴⁹ <Kutaaku ne yé n'berbièk,
kitink yé n'taan taanh nà bo ne,
ni li me be ya dubol ne kí de nni,
ñò rí li kòh ku'ni ki fuoreh?>

⁵⁰ Na yé min ne ñen' tibont ke-èè? »

⁵¹ Etienn tí len' ki ye: <Ni'yul faa, ne ni'fèl bo te ten binib bà ña pè Wien bo, ka cengeh u'gber, ki yíenh *Mifuoñaanm uyo ke. Ni te ten ni'yaajeb ne. ⁵² Ni'yaajeb là jènde' *Uwien ya ñòbonsòknb ke, ki ku' binib bà tòkeh ki teh Uwien ya Gbemàndaan li baa ní nno. Fenfennò, u baa' ní, ne ni kuòre' wò, ki ku' wò. ⁵³ Uwien là sòn' u'tondb bi là de' ninbi ne u'yiko, ne na bon' wò.>

Bi yèke' Etienn iten ki ku' wò

⁵⁴ Etienn len' nno ma nno ne bi'benku ni ben' ki tí kende', ne bi gbienh u'bo inàbii. ⁵⁵ Ama *Mifuoñaanm te Etienn bo ma nno, ne u yaare' ki liike' kutaaku bo, ki laa' Uwien ya

* 7:46 Bi kpié' ki kele' tigbont tà nno ya tuba ni, nì kele' ki ye ki me kuduku ki de Sakòb ne.

wenwenku windeh, ki laa' *Yesu se Uwien ya jie bó. ⁵⁶ Nε u ye: «Liike men, n laa' kutaaku ye, nε ki laa' Unil ya Bije† se Uwien ya jie bó.»

⁵⁷ U len' nno ma nno nε bi wuure' ufaa bo, ki pipi' bi' tub, nε ki taan' ki bere' ki ti cuo' wɔ, ⁵⁸ ki nen' wɔ udu nno ni, bε ri ti yεke wɔ iten ki ku wɔ, nε ki gore' bi'liercencien ki ble' ki guun' unacenza uba bi yih wɔ Sol. ⁵⁹ Bi yεkreh wɔ iten uyo wɔ nno, nε u kaaresh ki teh: «Yonbdaan Yesu, teke n'naank.» ⁶⁰ Nε ki gbaan', ki wuure' ufaa bo ki ye: «Yonbdaan, la tonge bi'biere yii nɔ.» U len' nno ki gben', nε ki kpo'.

8

¹ Sol mɔ se bɔ ku' Etienn nno ya cieɔ bó nε.

Sɔl jɛndeh Kristo ya taanl yaab

Ki tε nen daali nε bi cin' ki jɛndeh *Kristo ya taanl yaab bɔ te Yerusalem ni nno ki gbiekeh. Nen bo nε bi'ke yere', ki jon' Sude nin Samari ya tinfɛnm ni. *Yesu ya tondb baba nε ji lɔ sien' Yerusalem ni. ² Binib bɔ pε Uwien bo mɔnmɔnm nno nε sube' Etienn, ki muɔ' u'kuum ki gbien'. ³ Sol wɔn lɔ rikndeh wɔ ri bere *Kristo ya taanl nε. U joh iden nε ki ti coh bijeb nin bipiub ufaa bo ki ti pekndeh.

Filip tɔkeh Uwien ya gbɛmɔnmɔnt Samari ni

⁴ *Kristo ya taanl yaab yere' ma nno, nε ki cuonh ni'ke saan ki tɔkeh binib u'gbɛmɔnmɔnt. ⁵ Filip jon' Samari ya tinfɛnm ya du uba ni ki ti tɔkeh binib Uwien ya Nigɛndkε Kristo ya gbɛr. ⁶ Udu nno ya nib cengeh Filip bó, ki lenh u teh miyɔkm ya bont tɔ nno mɔ, nen nε cɛre' bi pε u'gber bo mɔnmɔnm. ⁷ Isenpol nnaake binib bi yebe nε u nɔuɔh yε bi'saan, i sereh ki wuureh ufaa bo. U cɛreh iwɔb nin idien mɔ faakreh ki yebe. ⁸ Nen bo nε udu nno ya nib ya yɛnm songe' ki gbien'.

⁹ Ujε uba mɔ lɔ te udu nno ni, bi yih wɔ Simɔn, u teh inɔke ni coh Samari ya tinfɛnm ya nib miyɔkm. U lɔ yih uba unikpɛkpiɛk nε. ¹⁰ Nε binib ke tuo' u'nɔbu bó, ka tuuke wɔ yé wɔ, ki lienh u'bo ki teh: «Uwien ya tuɔm nε kpɛnde' unil wuɔ. Bi yih nen nε mitɔcienm.» ¹¹ Bi tuonh u'nɔbu bó, kime u nen' uyo nε ki teh inɔke ni coh bε miyɔkm. ¹² Ama Filip baa' ki lɔ tɔke' bε Uwien ya bel ya gbɛmɔnmɔnt, ki liebe' ki tɔke' bε *Yesu Kristo yé udaan wɔ, bi teke' ki jin' nε u sii' bijeb nin bipiub ke Uwien ya nnum. ¹³ Simɔn, u'nɔkdaan nno mɔnɔn teke' ki jin', nε Filip sii' u'mɔ Uwien ya nnum. Wa ji sereh Filip saan, ki lenh u teh miyɔkcienm ya bont, nε ni coh wɔ miyɔkm cɛɛn. ¹⁴ *Yesu ya tondb bɔ te Yerusalem ni nno cii' Samari ya tinfɛnm ya nib mɔ teke' Uwien ya gber ki jin', nε bi sɔn' Pier nin San ni'bó. ¹⁵ Bi ti baa', nε ki kaaere' ki de' Samari ya nib bɔ teke' ki jin' nno, nɔ Uwien ri de bε *Mifuoɔaanm. ¹⁶ Kime *Mifuoɔaanm nɔ laan lɔ jiiere' ni bi'ni uba mɔnɔn bo. Bi lɔ sii' bε Uwien ya nnum baba nε, Yonbdaan *Yesu ya yel bo. ¹⁷ Nen saan nε Pier nin San taa' bi'nuɔ ki paan' bi'bo, ki kaaere' ki de' bε, nε *Mifuoɔaanm jiiere' ni bi'bo. ¹⁸ Simɔn u'nɔkdaan nno, laa' *Yesu ya tondb taa' bi'nuɔ ki paan' binib bo, *Mifuoɔaanm jiiere' ni bi'bo ma nno, nε u ye u li de bε ilike, ¹⁹ bε ri de wɔ mituɔm nno, nɔ u'mɔ taa' u'nuɔ ki paan' unil wɔ bo la, *Mifuoɔaanm ri jiiere ni udaan bo. ²⁰ Nε Pier tɔke' wɔ ki ye: «Sin nin a'like kε ri juore fɛnm, kime a maale' ki ye a li fre ki taa ilike ki de Uwien ya paabu nε. ²¹ A'niba nɔ li te tigber tuu ni, kime a'yenmaale nɔ cuube Uwien ya nun bó. ²² Lɛbre a'tetem, ki wɛ a'biern mɛ nɔ, ki kaaere Yonbdaan, nba la, u li fere nε a'yenmaalbiere yii nɔ. ²³ Kime n laa' a nɔmɔbe iponponbe ki gbien', nε ibiere lɔ nɔ nɔ inɔmi yaam.» ²⁴ Nε Simɔn u'nɔkdaan nno, tɔke' Pier nin San ki ye: «Ni bugben kaaere men Yonbdaan ki de nni, nɔ ni len' nɔ nɔ niba la tu nni.» ²⁵ Pier nin San kun' Yonbdaan bo imɔn, ki tɔke' binib u'gber ki ti gben' nε ki liebeh Yerusalem. Bi joh ma nno nε ki tɔkeh tigbɛmɔnmɔnt Samari ya tinfɛnm ya du yɔ yebe ni.

Etiyopi ya keracien uba teke' Yesu ki jin'

²⁶ Lidaali liba nε Yonbdaan ya tond uba tɔke' Filip ki ye: «Fii, ki taa unɔgen bó, ki ti kpien usen wɔ nɛh Yerusalem ki joh Gasa ya du bó nno. Nib nɔ ji kpiendeh usen bugben.» ²⁷ Filip fii' ki bure'. U joh ma nno nε ki laa' uje'faarkε uba, u yé Etiyopi ya keracien uba nε. Wɔn nε likeh Etiyopi ya piiber Kandasi ya faal kε. U lɔ baa' Yerusalem ni ki puke' Uwien nε. ²⁸ U liebe' ki kunh ki kaa kutenlolku ni, nε ki kaa'n *Uwien ya nɔbonsɔknl Esayi lɔ kele' kugbɔnku kua nno. ²⁹ Nε Mifuoɔaanm tɔke' Filip ki ye: «Cuon ki nekn kutenlolku kuu nɔ.» ³⁰ Filip sen' ki nekn' kɔ, nε ki cii' u kaa'n *Uwien ya nɔbonsɔknl Esayi lɔ kele' kugbɔnku kua nno. Nε Filip niire' wɔ ki ye: «A kaa'n kugbɔnku kua nɔ, a ciih ku'tingi-ii?» ³¹ Nε u ye: «Nil nɔ wuɔn' nni ku'tingi la, n li tien mila ki cii?» Nε ki tɔke' Filip ki ye wɔ ri kɔ ni ki kele u'saan. ³² U kaa'n *Uwien ya gbɔnku ni nɔ saan nno, ni kele' ki ye: «Bi tuke wɔ ten bi tuke upe nε ki joh bε ri ti kɔre. U te ten bi gureh kipebuk ya kobr nε ka muɔh.

† 7:56 Bi liebe' ki yih Yesu nε Unil ya Bije.

Nnɔ nɛ u mɔ ɲa len' tuba.

³³ Bi yuɔn' wɔ, nɛ ki mun' wɔ imɔn,
ɲmɛ ji li len u'yaabii bɔ?

Kime bi gben' u'miel uɲɛndun wuu ni ɲɔ.»

³⁴ Nɛ uje nnɔ tɔke' Filip ki ye: «N faare' ɲɛ nɛ, laan tɔke nni, *Uwien ya ɲɔbonsɔknl nnɔ len' ɲmɛ ya gber nɛ? Wɔn bugben ya gber nɛ bii u len' uba yaar nɛ?» ³⁵ Nɛn saan nɛ Filip ɲi' mikɛlm nnɔ bo ki tɔke' wɔ *Yesu ya gbɛmɔnmɔnt. ³⁶ Bi jɔjoh ki tɔ baa' libuɔl liba miɲunm te ni'saan, nɛ uje nnɔ tɔke' Filip ki ye: «Liike-a, miɲunm sɔ-a! A li tuo ki sii nni Uwien ya ɲunm-ii?» ³⁷ [Nɛ Filip ye: «A teke' *Yesu ki jin' mɔnmɔnm la, usɛn te.» Nɛ u ye: «N teke' ki jin' ki ye *Yesu Kristo yɛ Uwien ya Bijɛ nɛ.»] ³⁸ Nɛn saan nɛ u cɛrɛ' bi sien' kutɛnlɔlku nɛn, nɛ wɔn nin Filip kɛ bile jiiɛrɛ', ki kɔn' miɲunm ni, nɛ Filip sii' wɔ Uwien ya ɲunm. ³⁹ Bi ɲɛn' miɲunm ni uyo wɔ nnɔ, nɛ Yonbdaan ya Fuoɲaanom taa' Filip ki bure'. Uje nnɔ ɲa ji laa' wɔ nɛ ki liebe' ki kɔn' u'tɛnlɔlku ni, ki joh nin uyɛnsɔngɛ. ⁴⁰ Filip wɔn, bi tɔ laa' wɔ Asɔt ya du ni nɛ. U ɲɛh idu yɔ kɛ ni nnɔ, u tɔkeh binib tigbɛmɔnmɔnt nɛ, ki tɔ baa' Sesare ya du ni.

9

Sɔl pekɛrɛ' ki paan' Yesu bo

¹ U ya yo ki laa' Sɔl laan biɛ ki ɲmɔbe limutuɔl binib bɔ teke' Yonbdaan ki jin' nnɔ bo nɛ, ki nuunh wɔ ɲi ku bɛ. U jon' bitɔtuɔrcienb ya ciɛn saan, ² wɔ ɲi keke kugbɔnku kɔ de wɔ usɛn wɔ ɲi jo *Sufmɛ ya tɔan ya dur tɔ te Damas ya du ni nnɔ. U tɔ laa' ni' bɔ binib bɔ pɛ *Yesu ya sɛn bo, ni yɛ bijɛb bii bipiib la, wɔ ɲi cuo bɛ kɔ lɔlɛ, kɔ taa bɛ ni Yerusalem ni.

³ Sɔl joh ki tɔ nɛke Damas ya du ma nnɔ, nɛ kuwenwenku kuba ɲɛn' paaki bɔ ɲi i ya tɔan bo, ki wende' ki yile' u'bo. ⁴ U lu' tingi ni, nɛ ki cii' unieke uba bɔ u tɛh: «Sɔl, Sɔl, bɛ tien' a jɛndɛh nni?» ⁵ Nɛ Sɔl niire' ki ye: «Yonbdaan, a yɛ u lɛ daan nɛ?» Nɛ u tɔke' wɔ ki ye: «Min *Yesu nɛ, a jɛndɛh min nɛ. ⁶ Ama fii, kɔ kɔ udu ni, bi li tɔke ɲɛ a li tien ma bo.» ⁷ Sɔl nin bijɛb bɔ tɔke nnɔ jeke ki se, ka ji li fre kɔ len, kime bi cii' unieke bɔ nɛ, ama ba laa' wɔ lienh. ⁸ Sɔl fii' u' nunbii kɛ, ama wa ji lenh. Nɛ bi cuo' u'nuɔ, kɔ dɛrɛ' wɔ ki kɔn' Damas ya du ni. ⁹ U tien' iwien ita ka lenh, ka jinh, ka ɲuh mɔ.

¹⁰ Tɔ, unil uba lɔ te Damas ya du ni, ki teke' Yonbdaan ki jin', bi yih wɔ Ananiyas. Yonbdaan yin' wɔ tidɛknt yaam ki ye: «Ananiyas.» Nɛ u ye: «Min sɔ, Yonbdaan.» ¹¹ Nɛ Yonbdaan tɔke' wɔ ki ye: «Fii, kɔ tɔ kpɛn usɛn wɔ bi yih wɔ usɛn wɔ cuube nnɔ, kɔ li joh Sudas den, kɔ tɔ niire uje uba bɔ, u te ki kɔareh, bi yih wɔ Sɔl. U yɛ Tars ya du ya nil nɛ. ¹² U laa' uje uba tidɛknt yaam, bi yih wɔ Ananiyas, u kɔn' ni u'saan, kɔ lɔ taa' u'nuɔ ki paan' u'bo, wɔ ɲi likɛ.» ¹³ Nɛ Ananiyas jii' ki ye: «Yonbdaan, n cii' binib len' uje bugben ya gber ki yebe. Bi ye u jɛndɛ' a'niɔ ki gbien' Yerusalem ni. ¹⁴ Bitɔtuɔrcienb de' wɔ usɛn u baa' niɛ saan mɔ wɔ ɲi cuo binib bɔ taakeh a'yel bo nnɔ nɛ.» ¹⁵ Nin nɛn kɛ Yonbdaan tɔke' wɔ ki ye: «Li joh u'saan, kime min nɛ gɛndɛ' wɔ, wɔ ɲi cɛrɛ bɔ ɲa yɛ Israyel yaab nin bi'berb nin Israyel yaab ɲi bende n yɛ udaan wɔ. ¹⁶ Min bugben nɛ li wuɔn wɔ u li ji ijɛnd yɔ kɛ n'yel bo.» ¹⁷ Nɛn saan nɛ Ananiyas fii' ki jon' Sudas den, kɔ tɔ kɔn' Sɔl saan, ki taa' u'nuɔ ki paan' u'bo, nɛ ki ye: «N'niɲɛ Sɔl, Yonbdaan *Yesu wɔ cɛrɛ' a laa' wɔ usɛn ni, uyo wɔ a we ni nnɔ nɛ sɔn' nni ni, ɲi baa kɔ cɛrɛ a likɛ, kɔ cɛrɛ *Mifuoɲaanom ɲi jiiɛrɛ ni a'bo.» ¹⁸ Nɛ nibonn niba ɲɛn' Sɔl ya nun ni i ya tɔan bo ki lu' ki naan tijɛnpɔkr. U ya yo nɛ u likɛrɛ', kɔ fii', bi sii' wɔ Uwien ya ɲunm, ¹⁹ nɛ u jin' tijier ki laa' mituɔm.

Sɔl kpaande' Uwien ya gber Damas ya du ni

Sɔl tien' Damas ya du ni iwenkɔankɛ binib bɔ teke' Yonbdaan ki jin' nnɔ saan. ²⁰ Nɛ ki cin' i ya tɔan bo ki kɔh *Sufmɛ ya tɔan ya dur ni, ki tɔkeh binib ki tɛh *Yesu yɛ Uwien ya Bijɛ nɛ. ²¹ Miyoɔkm cuo' binib bɔ kɛ ciih u tɔkeh tigbɛr tɔ nnɔ, nɛ bi niireh tɔb ki tɛh: «Bo, na yɛ wɔn nɛ lɔ jɛndɛh binib bɔ taakeh *Yesu ya yel bo Yerusalem ni nnɔ-ɔ? Wa baa' wɔ ɲi lɔ cuo bɔ mɔ te niɛ saan nɛ, kɔ lɔlɛ bɛ, kɔ taa bɛ kɔ jo Yerusalem, kɔ tɔ ɲukn bitɔtuɔrcienb-ii?» ²² Sɔl wɔn wɔrɛh ki faakɛrɛh nɛ, ki lienh ki jinh *Sufmɛ bɔ te Damas ya du ni nnɔ, ki wɔngɛh bɛ ki tɛh *Yesu mɔnbɛ ki yɛ Uwien ya Niɲɛndkɛ Kristo nɛ.

²³ Iwien yɔ yebe gɛbre', nɛ *Sufmɛ nnɔ gbierɛ' ki kpaan' bɛ ɲi ku Sɔl. ²⁴ Idaan kɛ, ɲɔnku nin wien ni, bi kɛ ki gu udu nnɔ ya guon ya naɲuon nɛ, Sɔl lɔ ɲɛn' ni la, bɛ ɲi ku wɔ. Nɛ u cii' bi kpaan' u'bo iye ma bo. ²⁵ Nɛ kuɲonku kuba, wɔn nin binib bɔ te nnɔ yuure' wɔ kukɛndɛnciɛnku kuba ni, ki ɲɛn' liguonl.

Sɔl liebe' Yerusalem bɔ

²⁶ Nɛ Sɔl bure' ki tɔ baa' Yerusalem, ki yɛ wɔ ɲi taan nin binib bɔ teke' *Yesu ki jin' nnɔ; nɛ bi'kɛ fɛngɛ' wɔ, ka teke' ki jin' ki ye u'mɔ ji yɛ unil wɔ teke' *Yesu ki jin' nɛ. ²⁷ Nɛn saan nɛ Banabas taa' wɔ ki jon' *Yesu ya tondb saan, ki tɔ tɔke' bɛ Sɔl lɔ laa' Yonbdaan usɛn ni ma bo

* 8:37 Bi kpɛrɛ' ki keke' tigbont tɔ nnɔ ya tuba ni migbiirm 37 ɲa te tu'ni.

nin Yonbdaan len' nin wə ma bo nin u laa' lifəl ki təkə' binib *Yesu ya gbər Damas ya du ni ma bo. ²⁸ Banabas təkə' bə ma nno nɛ bi tuo' ki cərə' Səl nin bən te. U təkəh nin bɛ ki cuonh Yerusalem ni ni'kə saan, ki təkəh binib Yonbdaan ya gbər nin lifəl. ²⁹ U là təkə' *Sufmbe bā lienh Grəkmbɛ ya lenm nno mɔ tigber nno, nɛ bi finde' nin wə, ki nuunh bɛ rí ku wə. ³⁰ Binib bā teke' *Yesu ki jin' nno cii' bi nuunh bɛ rí ku Səl ma nno, nɛ bi taa' wə ki jon' Sesare ya du ni, ki cərə' u bure' Tars ya du bɔ. ³¹ *Kristo ya taanl yaab bā te Sude ya tinfɛnm ni nin Galile ya tinfɛnm ni nin Samari ya tinfɛnm ni nno kɛ là te uyɛnduon ni nɛ, ki faakreh mitekjim ni, ki boh Yonbdaan bi'fuobm ni nɛ, *Mifuoŋaam saakreh bi'gbɛnɛnt ki cərəh bi yebreh ki pukndeh.

Pier cərə' Ene faake'

³² Tɔ, Pier joh ni'kə saan ma nno, nɛ ki jon' Lida ya du ya nib bā teke' *Yesu ki jin' nno mɔ saan. ³³ U laa' uje uba ni'saan u'gbɛnɛnt faan' bi yih wə Ene. U dɔ kukaagbɔnku bo haali ibin iniin ka freh ki fih. ³⁴ Nɛn saan nɛ Pier təkə' wə ki ye: «Ene, *Yesu Kristo de' nɛ laanfɛ nɔ. Fii, ki gbɔgbɔbɛ a'kaagbɔnku.» Nɛ u pɔk ki fii' i ya taaŋ bo. ³⁵ Binib bā kɛ te Lida ya du ni nin Sarɔnn ya du ni nno laa' wə, nɛ ki lèbre' bi'tetem, ki paan' Yonbdaan ya sɛn bo.

Pier cərə' upii uba mɛkre' Yope ya du ni

³⁶ Upii uba là te Yope ya du ni ki teke' *Yesu ki jin', bi yih wə Tabita, ki liɛbɛ' ki yih u'yel bugbɛn Grəkmbɛ ya lenm ni ki teh Dorkas, ni'tingi si: «upieɛl». U là sɔnh itùonmɔnmɔn i yebe, nɛ ki punh bijiinb mipum. ³⁷ Uwien uba sɔ u lá bunge', ki kpo'. Bi sli' wə, nɛ ki taa' wə ki tì ble' lidutɔtuɔl ya duku kuba ni paaki. ³⁸ Yope ya du ya nib bā teke' *Yesu ki jin' nno cii' Pier te Lida ya du ni. Idu nno nɔ foke nin i'tɔ ma nno, nɛ bi sɔn' bijeb bile, bɛ rí tì yin Pier wə rí nɛkn kɛ baa bi'saan tonm. ³⁹ Bi tì baa' ki təkə' Pier nɛ u fii' ki paan' bi'bo ki bure'. U tì baa' ni'saan, nɛ bi taa' wə ki don' paaki ya duku nno ni. Bikpopiib bā kɛ taan' ni'saan nno te Pier ya nun bɔ ki muɔh, ki wɔngɛh wə tikpɛlɛr tã Dorkas là nɛle' tũ uyo wà u là fuobe nno. ⁴⁰ Pier nɔrɛ' bi'kɛ ki nɛn', nɛ ki gbaan', ki kãare', ki pekɛre' utɛnkpii nno bɔ ki len' ki ye: «Tabita, fii.» Nɛ u likre', ki laa' Pier, nɛ ki fii' ki kɛle'. ⁴¹ Pier cuo' u'nuɔ ki fin' wə, nɛ ki yin' binib bā teke' *Yesu ki jin' nno nin bikpopiib nno, ki taa' wə ki wuan' bɛ u fuobe. ⁴² Binib bā kɛ te Yope ya du ni nno cii' tigber nno. Nɛn bo nɛ binib teke' Yonbdaan ki jin' ki yebe. ⁴³ Pier tien' Yope ya du ni ki wuɔkɛ'. U là te uje u'ba den nɛ, bi yih wə Simɔn u yé ugbɔnjɛbl.

10

Kɔrneyi laa' Yonbdaan ya tond uba tidɛknt yaam

¹ Uje uba là te Sesare ya du ni, bi yih wə Kɔrneyi. U yé Sojambɛ kobk ya ciɛn nɛ. Bi yih Sojacekl nno «Itali ya Sojambɛ nɛ.» ² Kɔrneyi nin u'den yaab kɛ pɛ Uwien bo mɔnmɔnmɔn nɛ, ki boh wə. U punh bijiinb mipum ki gbiekeh, ki kãareh idaan kɛ. ³ Lidaali liba ya tajuɔku tikur tuta ya yo, nɛ u cinbe ki laa' Uwien ya tond uba tidɛknt yaam, u kɔn' ní u'saan ki yin' wə ki ye: «Kɔrneyi.» ⁴ U liike' Uwien ya tond nno, nɛ bujɛwaaŋbu cuo' wə, nɛ u ye: «Yonbdaan, a ye ba?» Nɛ Uwien ya tond nno təkə' wə ki ye: «A'kaare nin a punh bijiinb mipum ma nno nɛ cərə' Uwien tiere' a'bɔ. ⁵ Fɛnfɛnno, sɔn binib bɛ rí jo Yope ya du ni, ki tì yin uje uba ní, bi yih wə Simɔn, ki baanh wə Pier. ⁶ U te ugbɔnjɛbl uba den nɛ, bi yih u'mɔ Simɔn. Iden nno te miŋunciɛnm ya gbaal nɛ.» ⁷ Uwien ya tond wə len' nin Kɔrneyi nno bure', nɛ Kɔrneyi pɔk ki yin' u'tɔnsɔnb ni bile nin u'sojambɛ bā te u'saan idaan kɛ, ki sɔnh wə itùon nno ni ya uba, wə pɛ Uwien bo mɔnmɔnmɔn nno, ⁸ ki təkə' bɛ u laa' nã nno kɛ, nɛ ki sɔn' bɛ Yope ya du bɔ.

Uwien wuan' Pier nibonn niba tidɛknt yaam

⁹ Kutaaku faa' ki laa' bi te usɛn ni ki neke Yope ya du. Kuwensiiku ya yo, nɛ Pier don' u te kudulɛkaaku kua ni nno ya paaki wə rí kãare. ¹⁰ Mikɔnm cuo' wə, nɛ u yɛ wə rí ji. Bi teh tijjer bɛ rí de wə uyo wà nno, nɛ u laa' tidɛknt yaam, ¹¹ kutaaku yɛ, ki laa' nibonn niba, nɛ naan bukpɛlbu ki piɛ, bi co ni'ŋɔgbɛn inan nɛ jiinb nɛ tingi. ¹² Itãan inan ya wɛnt kɛ ya bol nin tiwɛnt tã fuunh kubɛnku bo kɛ ya bol nin inuɔn kɛ ya bol te nibonn nno bo. ¹³ Nɛ u cii' uniekɛ uba bɔ u ye: «Pier, fii ki ku kɛ nɔmɔn.» ¹⁴ Nɛ Pier ye: «Kayi, Yonbdaan, n tì fii' ma, ma nɔmɔn' nibonn nã yé likual, ki yé tjɔknt ya bonn fiebu.» ¹⁵ Nɛ uniekɛ nno tì ye: «Uwien mɔngɛ' nã la, la ye nɛ yé jɔknt.» ¹⁶ Uniekɛ nno ye nno bolm mita, nɛ nibonn nno pɔk ki liɛbɛ' ki don' kutaaku. ¹⁷ Uyo wə Pier te ki maaleh wə rí bɛnde u laa' nibonn nã tidɛknt yaam nno ya tingi nno, nɛ binib bā Kɔrneyi sɔn' bɛ, bi te ki niireh bɛ rí bɛnde Simɔn den nno baa' ni'saan, ki lá sere' bunafɔbu ni, ¹⁸ nɛ ki yin' ki niire' ki ye: «Uje wə bi yih wə Simɔn, ki baanh wə Pier nno te iden yá sɔ-sɔ?» ¹⁹ Pier laan biɛ ki te ki maaleh u laa' nibonn nã tidɛknt yaam nno ya tingi, nɛ *Mifuoŋaam təkə' wə ki ye: «Liike, bijeb bita biba nuunh nɛ. ²⁰ Fii kɛ jiire, kɛ paan bi'bo, ki la jie, kime min nɛ sɔn' bɛ ní.» ²¹ Nɛ Pier jiire', ki təkə' bijeb nno ki ye: «Min nɛ yé unil wà ni nuunh wə nno. Ni nuunh nni bɛ bo?» ²² Nɛ bi təkə' wə ki ye: «Kɔrneyi nɛ sɔn' tɛ ní. U yé Sojambɛ kobk ya ciɛn nɛ, ki yé ugbɛmɔndaan, ki boh Uwien. *Sufmbe kɛ pɛkeh wə

ki gbiekeh ne. Uwien ya tond uba take' wo ki ye wo ri yin ne, a baa u'den wo ri cenge a'gber.»
23 Pier taa' be ki kon', ki cere' bi gon'.

Ni faa' ne u fii' ki paan' bi'bo. Yope ya du ya nib ba teke' *Yesu ki jin' nno ya biba piere' wo. 24 Ni ti liebe' ki faa' ne Pier baa' Sesare ya du ni. U baa' ki laa' Korneyi yin' u'den yaab nin u'jotiemonb bi taan' na, ki ke ki gu wo. 25 Pier baa' uyo wa nno, ne Korneyi tuobe' wo, ki la gbaan' u'nintuoli, ki puke' wo. 26 Ne Pier take' wo ki ye: «Fii», ne ki cuo' wo ki fin' ki ye: «N'no ye unisaal ne.» 27 U lienh nin wo ki ti kon', ne ki laa' binib taan' ki yebe. 28 Ne u take' be ki ye: «Ninbi, ni ben ki ye unil wa ke ye Suf na nmobe sen wo ri ka wa na ye Suf den bii wo ri taan nin udaan. Ama min won Uwien wuon' nni ki ye n la ye uba ye joknt ka kpe ri nekn wo. 29 Nen bo ne ni yin' nni ma nno, n baa', ka yle'. N ji niireh ne ne, ni cinbe ki yin' nni be bo?» 30 Ne Korneyi take' wo ki ye: «Detalbo ya tajuaku tikur tuta ya yo, ten wu ya yo, n la te n'den ki kaareh, ne ki laa' uje uba i ya taan bo, u se n'nun bo ki guo tikpalc: tu windeh teen. 31 Ne u take' nni ki ye: «Korneyi, Uwien teke' a'kaare, ki tiere' a punh bijiinb mipum ma nno bo. 32 Nen bo, son binib be ri jo Yope ya du ni, ki ti yin uje wa te ni'bo, bi yih wo Siman, ki baanh wo Pier nno ni. U te ugbonjebi uba den ne, bi yih u'mo Siman, u'den te mi'uncienm ya gbaal.» 33 U take' nni ma nno, i ya taan bo, ne n son' be ri ti yin ne ni. A baa' ma na, ni man. Fenfenna, ti'ke te nie saan Uwien ya nun bo ne, ki yie ti cii tigber ta ke u take' ne a la take te nno.»

Pier take' Uwien ya gber Korneyi den

34 Ne Pier len' ki ye: «Imon ne, fenfenna n bende' ki ye Uwien na ye uba ki cen' uta. 35 Inibol ke ni, unil te ki boh Uwien, ki teh na cuube la, Uwien ya ynm sange u'bo ne. 36 Ni ben tigbermonmnt ta Uwien cere' Israyel yaab cii' tu nno. Tu ye tigber ta cere' Uwien nin binib taan' bu'obu ki ne *Yesu Kristo wa ye unil ke ya Yonbdaan nno bo ne. 37 Ki ben San la kpaandeh uyo wa ki teh binib ri lebre bi'tetem wo ri sii be Uwien ya nunm nno gebre' ma nno, nibonn na tien', ki cin' Galile ya tinfenm ni ki ti baa' Sude ya tinfenm ke ni. 38 Ki ben mo ki ye Uwien cere' *Mifuo'naanm te Nasaret ya *Yesu bo, ki de' wo mituom. U la cuonh ni'ke saan ne ki teh na mon, ki cereh binib ba ke usenpol jendeh be nno faakreh, kime Uwien la te nin wo. 39 U tien' tibont ta ke *Sufmbe ya du ni nin Yerusalem ni nno, tinbi ne ye tu'monkunb. U ya *Yesu ne bi kpe' wo udapanpan bo, ki ku' wo. 40 Ama won ne, Uwien mekre' wo wienta daali bitenkpiib ni, ki cere' binib laa' wo. 41 Wa cere' udu ya nib ke laa' wo, ama Uwien gende' tinbi ba uyoyo ti ye bimankunb nno, u cere' tinbi ne laa' wo. U mekre' bitenkpiib ni ma nno, tinbi nin won ne taan' ki jin', ki nun'. 42 U take' tinbi ne ki ye ti li kpaandeh ki takeh udu ya nib u'gber, ki li ye u'monkunb ki ye Uwien gende' won ne, wo ri bu binifuob nin bitenkpiib ke tibuur. 43 *Uwien ya nabonsokn ke la kun' won *Yesu bo iman ki ye wa ke teke' wo ki jin' la, Uwien li fere udaan u'biere u'yel bo.»

Mifuo'naanm jiere' ni ba na ye Sufmbe bo

44 Pier laan bie ki lienh, ne *Mifuo'naanm jiere' ni binib ba ke cengeh u lienh tigber ta nno bo. 45 Ne *Sufmbe ba teke' *Yesu ki jin' ki piere' Pier nno, laa' Uwien de' ba na ye *Sufmbe nno mo *Mifuo'naanm ne ni cuo' be miyokm. 46 Bi cii' bi lienh ilenbol ki pekch Uwien. Nen saan ne Pier len' ki ye: 47 «Uwien de' binib bie mo *Mifuo'naanm ten tinbi ma na, nme ji li fre ki ye bi la sii be Uwien ya nunm-i?» 48 Ne ki de' usen bi sii' bi'ke Uwien ya nunm, *Yesu Kristo ya yel bo. Nen saan ne bi gbaan' Pier ki ye wo ri tien bi'saan iwenkaanke ki pukan.

11

Pier liebe' ni Yerusalem ki take' Kristo ya taan' yaab u tien' na

1 *Yesu ya tondb nin Sude ya tinfenm yaab ba ke teke' *Yesu ki jin' nno cii' ba na ye *Sufmbe mo teke' Uwien ya gber ki jin'. 2 Pier liebe' ni Yerusalem u yo wa nno ne *Sufmbe ba teke' *Yesu ki jin' nno findeh nin wo 3 ki teh: «Be tien' a kon' ba na ye *Sufmbe den, ki jin' nin be tijier-i?» 4 Nen saan ne Pier taa' tigber cin' ma bo, ki take' be tu tentien' ma bo ki ye: 5 «N la te Yope ya du ni ki kaareh, ne ki laa' nibonn niba tideknt yaam, ni nen' ni kutaaku bo, ki naan bukpalbu ki pie, bi co ni'ngoben inan, ni jiinh ni ki la nekn' nni. 6 N liike' ne monmonm, ne ki laa' itaan inan ya went ke ya bol nin kumuaku ni ya went ke ya bol nin tiwent ta fuunh kubenku bo ke ya bol nin inuon ke ya bol te nibonn nno bo. 7 Ne n cii' unieke uba bo u take' nni ki ye: «Pier, fii ki ku ki nmom.» 8 Ne n ye: «Kayi, Yonbdaan, n ti fii' ma, nibonn na ye likuol ki ye tijaknt ya bonn na laan kon' n'obu ni fiebu.» 9 Ne unieke nno ti len' kutaaku bo ki ye: «Uwien monge' na la, la ye ni ye joknt.» 10 Unieke nno ye nno bolm mita, ne ni'ke liebe' ki don' kutaaku. 11 Ne i ya taan bo, bijeb bita baa' ni ti te' iden ya nno ya nan'obu saan. Bi son' be Sesare ya du bo ni ne be ri la yin nni. 12 Ne *Mifuo'naanm take' nni ki ye ri paan bi'bo, ki la nmobe gengende. Ne ti'ninjebi biluob bie no piere' nni, ti ti baa' ki kon' uje nno den, 13 ne u

* 11:11 Bi kpie' ki kele' tigbont ta nno ya tuba ni, ni kele' ki ye n te ne.

tòke' te u laa' Uwien ya tond uba baa' u'den ma bo, ki tòke' wò ki ye wò ní sòn binib be ní jo Yope ya du ni, ki tí yin uje wà bi yih wò Simòn, ki baanh wò Pier nno ní. ¹⁴ U li tòke wò tigger tà li cèrè wòn nin u'den yaab ke ní ημερε. ¹⁵ N cin' n li lienh, ne *Mifuoñaanm pòk ki jii're' ní bi'bo ten mí là jii're' ní tí'bo micincinm ma nno. ¹⁶ Nen saan ne n tiere' Yonbdaan là tòke' te liñabonl là nno. U là ye: «San là taa' miñunm ne ki sii' binib Uwien ya ñunm, ama ninbi wòn, n li cèrè *Mifuoñaanm ne ní jii're ní ní'bo.» ¹⁷ Uwien de' tinbi bà teke' Yonbdaan *Yesu Kristo ki jin' bupaabu bùa nno, u de' bi'mò bu ya paabaabu ne. Min yé ημε ne kí fre kí pien Uwien u la tien u yie ma?» ¹⁸ *Sufmbe nno cii' Pier len' nno ma nno, ne ba ji finde' nin wò. Bi pèke' Uwien, ne ki tòke' ki ye: «Imòn, Uwien ne mònbe ki cèrè' bà ηa yé *Sufmbe nno mò lèbre' bi'tetem ki laa' limiel.»

Antiyòk yaab teke' Yesu ki jin'

¹⁹ Tò, bi ku' Etienn uyo wà nno, ne bi cin' ki jèndeh binib bà teke' *Yesu ki jin', ne bi yere' ní'ke saan, ki tí baa' Fenisi ya tinfenm nin Ciip nin Antiyòk ya du ni, ki tòkeh *Sufmbe baba *Yesu ya gber. ²⁰ Ama bi'ni bà yé Ciip nin Sirenn yaab nno baa' Antiyòk ya du ni, ne ki cin' ki tòkeh bà ηa yé *Sufmbe nno mò Yonbdaan *Yesu ya gbemònmònt. ²¹ Bi là ηmòbe Yonbdaan ya tuòm ne. Nen bo ne binib teke' Yonbdaan ki jin', ki lèbre' bi'tetem, ki paan' u'sen bo ki yebe. ²² Tigger nno lu' *Kristo ya taanl yaab bà te Yerusalem ni nno ya tubl ni, ne bi sòn' Banabas Antiyòk ya du bó. ²³ U tí baa' ki laa' Uwien tien' be tinimònt ma nno ne u'yennm songe' ki gbien'. Ne u saake' bi'ke ya gbemònt ki ye be ní li pe Yonbdaan ya sen bo nin inunmòn. ²⁴ Banabas là yé unimòn ne, ki teke' *Yesu ki jin', ne *Mifuoñaanm te u'bo. Nen bo ne binib là teke' Yonbdaan ki jin' ki yebe ki pukn' u'bó.

²⁵ Ni ya puoli bó ne Banabas bure' Tars ya du bó wò ní tí nuun Sol. ²⁶ U tí laa' wò, ne ki taa' wò ki baa' Antiyòk ya du ni. Banabas nin Sol tien' len libinηemnl ne ki Kristo ya taanl yaab ni ki wòkn' linigol Uwien ya gber. Bi cin' ki yin' binib bà teke' Yesu ki jin' «Kristo yaab» Antiyòk ya du ni ne.

²⁷ U ya yo ne *Uwien ya ñòbonsòknb biba ñen' Yerusalem, ki baa' Antiyòk ya du ni. ²⁸ Bi yih uba Agabus. U fi' ki sere', ne *Mifuoñaanm cèrè' u len' ki ye mikòncienm miba li lu utingben ke bo. (Mikòncienm nno mònbe ki lu' ubercien Klod ya yo ne.) ²⁹ Agabus len' nno ma nno ne bà teke' *Yesu ki jin' nno ye unil ke ní de u li fre kí de nà, be ní taa kí tí tore bi ya tób bà te Sude ya tinfenm ni nno. ³⁰ Bi'ke de', ne bi taa' ki sòn' Banabas nin Sol be ní tí de *Kristo ya taanl ya cienb bà te Sude ni nno.

12

Uber Herod jènde' bà teke' Yesu ki jin'

¹ U ya yo ne uber Herod cin' ki jèndeh *Kristo ya taanl yaab biba. ² U cèrè' bi ku' San ya ninje Saak nin kijusie. ³ U tien' nno, ki laa' ní ηmaake' Sufmbe, ne u cèrè' bi tí cuo' Pier mò. Ní là yé uyo wà *Sufmbe jelah kunacenu kùà bi ηmònñ kpòno wà ηa ηmòbe ñòke nno ne. ⁴ Bi cuo' wò ma nno ne ki taa' wò ki tí pèkn'. Ne ki cèrè' Sojambe ick inan gu wò. Cèkl ke cèkl ηmòbe sojambe binan ne. Herod yie *Sufmbe ya Pak ní gèbre ηò ne wò ní ñen Pier kí bu wò tibuur udu ya nìb ya nun bó. ⁵ Pier te lipekl ni ma nno ne *Kristo ya taanl yaab mò te ki kàareh Uwien nin inunmòn, ki dienh wò.

Uwien ya tond uba ñen' Pier lipekl ni

⁶ Tò, kutaaku kùà li faa ηò Herod ní ñen Pier kí bu wò tibuur nno ya ñonku ki laa' Pier dà sojambe bile ya siik ni ne kí gòh, ki lùò tikudòkr tule. Biguguurb mò se bunañòbu saan ki gu. ⁷ Ne Yonbdaan Uwien ya tond uba pòk ki può' ne u'wenwenu wende' kuduku nno ni. U ñi' Pier ya kele ni ki finde' wò, ne ki tòke' wò ki ye: «Fii tonm», ne tikudòkr nno lore' u'nuò ni ki lu'. ⁸ Ne utond nno tí tòke' wò ki ye: «Gbin a'ningbenl, kí cèke a'tacaan.» Pier tien' nno, ne u tí ye: «Gole a'liergbenku kí paan n'bo ní.» ⁹ Ne Pier paan' u'bo kí ñeh, ki maaleh kí teh ní yé tìdekt ne. Wa maaleh kí teh utond nno tien' nà nno mònbe kí yé imòn ne. ¹⁰ Bi ñeh ma nno ne kí gèbre' uguguurl uba, kí tí gèbre' ulie, kí tí baa' tikur ya nagenku kùà pi saali ya nañòbu nno. Kunagenku nno piire' ku'ba, ne bi ñen', kí kpìen' usen uba kí cuon' waamu, ne utond nno pòk kí bure' kí dàan' wò. ¹¹ Nen saan ne Pier ya nun bó wende', ne u ye: «Fenfenno ne n bende' kí ye ní yé tigbemònt. Yonbdaan ne mònbe kí sòn' u'tond ní u lá fie' nni Herod ya nuò ni, kí ñen' nni *Sufmbe yie be ní tien nni nà nno ni.»

¹² Pier cii' nà tien' wò nno ya tingi, ne ki bure' San wà bi baanh wò Mark nno ya naa Mari donbó. Binib taan' ni'saan kí kàareh kí yebe. ¹³ U tí baa', kí ñi' saali ya nagenku, ne upitonsònl uba baa' kí lá liike' udaan wà ñih. Bi yih upii nno Loda. ¹⁴ U bende' Pier ya ñe'ke, u'yennm songe' kí gbien' ne wa piire, kí sen' kí liebe' u'tób saan, kí tí tòke' be kí ye Pier ne se bunañòbu saan saali. ¹⁵ U len' nno ma nno, ne bi tòke' wò kí ye u waare' ne. Nin nen ke u ñiikeh kí teh ní yé imòn ne. Ne bi tòke' wò kí ye ní lii yé Uwien ya tond wà gu wò ne. ¹⁶ Pier bie kí se kí ñih kunagenku, bi piire' kí laa' won ne, ne ní beke' be cèen. ¹⁷ Nen saan ne u yuon'

u'nuo ki wuon' be ki ye be ri nmile. Bi nmile' ne u toke' be Yonbdaan tien' ma ki nen' wo lipekl ni, ne ki len' ki pukn' ki ye be ri jo ki ti toke Saak nin bi ya tob tigber nno. Ne ki nen' ki bure' niba bo. ¹⁸ Ni faa' uyo wa nno, ne sojambе nno ya ynm saa' ki gbien', ne bi niireh tob ki teh Pier wuon nin tien' mila? ¹⁹ Nen saan ne Herod cere' bi nuun' wo. Bi nuun' wo, ka laa', ne u yin' biguguurb nno, ki niire' be tigber nno, ne ki cere' bi ku' be, ne ki siere' Sude ya tinfnm ni, ki bure' Sesare ya du bo, ki ti tien' ni'bo iden ile.

Uber Herodya kuum

²⁰ Herod ya henku ni piebe' Tir nin Sidon ya nib bo ki gbien'. Ne bi'ke kpaan' buñobu be ri jo ki le wo. Bi kpie' ki laa' uje uba ne bi yih wo Blatus, won ne gu Herod ya dugokaaku. Won nin ben kpaan' tu no wo ri cuo uber ya duml tigber nno ri gben ne, kime tijier nch Herod ya du ni ne ki baareh bi' du ni. ²¹ Bi sien' lidaali la be ri cende tob nno baa', ne Herod gole' u'berlierl, ki kele' u'berbiek bo, ne ki cin' ki lienh binib ke ya nun bo. ²² U lienh ma nno, ne bi'ke wuureh ki teh: «Ni ye Uwien ya nieke ne, na ye nisaal yu.» ²³ Ne Yonbdaan ya tond uba pebe' wo i ya taan bo, ki cere' iwien iba ya bol lu' u'bo, ne ininbieb nmõnh wo u ti kpo', kime wa kpicke' Uwien.

²⁴ U ya yo ne Uwien ya gber tuore' ki yere' ki gbe ni'ke saan. ²⁵ Banabas nin Sol ben won, bi la taa' mipum ki ti de' *Kristo ya taanl ya cienb Yerusalem ni ma nno, ne ki taa' San wa bi baanh wo Mark nno, ki liebe' ki jon' Antiyok ya du bo.

13

Mifuoñaanm cere' bi gende' Banabas nin Sol ki son' be

¹ *Kristo ya taanl yaab ba te Antiyok ya du ni nno, *Uwien ya nñbonsoknb nin *Yesu ya gber ya wõnwõknb te bi'ni. Ben si: Banabas nin Simeyon, bi baanh wo unibon nin Lusiyus, u ye Sirenn ya du ya nil nin Manayenn, bi taan' ki wube' won nin Herod Antipas ne. Uto si Sol. ² Lidaali liba ne bi lole' buñobu ki taan' buol liba ki dondeh Yonbdaan, ne *Mifuoñaanm take' be ki ye: «Bore nni men Banabas nin Sol bi'ba, be ri son n yin' be lituonl la bo nno.» ³ Bi lole' buñobu ki kaare' ki ti gben' ma nno, ne ki taa' bi'nuo ki paan' Banabas nin Sol bo, ki cere' be bi bure'.

Banabas nin Sol jon' Ciip ya dekl bo

⁴ To, *Mifuoñaanm son' Banabas nin Sol ma nno, ne bi bure' ki ti baa' Selusi ya du ni, ki kon' buñercienbu, ki bure' Ciip ya dekl bo. ⁵ Bi ti baa' lidekl nno ya du uba ni bi yih wu Salaminn, ne ki koh' *Sufmbe ya taan ya dur ni ki tokeh binib Uwien ya gber. San Mark mo la toke nin be ki toreh be. ⁶ Bi cuon' ki caare' lidekl nno ke, ne ki ti baa' ligbaatol ya du uba ni, bi yih wu Pafos, ki cende' uje uba, u ye uñokdaan, ki ye utonnennñbonsoknl. U ye Suf ne, bi yih wo Bar Yesu. ⁷ Uñokdaan nno la te lidekl nno ya gobina saan ne, u ye ununwiendaan, u'yel si Segiyus Polus. U cieke wo ri cii Uwien ya gber, ne ki cere' bi yin' Banabas nin Sol ni. ⁸ Bar *Yesu nno ya yetol si Elimas ne. Greknmbе ya lenm ni Elimas ya tingi si uñokdaan ne. U jeh Banabas nin Sol ya gber, ne ki rikndeh wo ri pien gobina nno u la teke *Yesu ki ji. ⁹ Ne *Mifuoñaanm cere' Sol, wa bi liebe' ki yih wo Pol nno caan' Elimas bo inun, ¹⁰ ki toke' wo ki ye: «Utonnendaan sin, a'biere ne yebre' nin ne, a ye usenpol ya bije ne, ki nen na ke mon. A nuunh a saa Yonbdaan ya gbemõnt ki ti kpaan mila ne? ¹¹ Fenfnno, sin nin Yonbdaan ne kole'. U li cere a juon teteli, ka jili lenh bonbonl manõn ki ti baa uyo wa u ye.» I ya taan bo, ni tien' ten ligunl yaam ki biike' u'nun bo, ne u yekn' ki juon', ki tulnh ki nuunh wa li cuo u'nuo ki die wo. ¹² Gobina nno laa' ni tien' nno ma nno, ne u teke' Yonbdaan ki jin', kime Yonbdaan ya gber ta bi wõkn' wo nno jin' wo ceeñ.

Pol nin Banabas jon' Pisidi ya tinfnm ya du uba ni bi yih wu Antiyok

¹³ Pol nin u'tantõknlieb kon' buñercienbu Pafos ya du ni, ki bure' ki ti baa' Peje ya du ni, u te Panfli ya tinfnm ni. Nen saan ne San Mark daan' be ki liebe' Yerusalem. ¹⁴ Pol nin Banabas ben siere' Peje ya du ni, ki bure' ki ti baa' Antiyok ya du ni, u te Pisidi ya tinfnm ni. *Saba ya daali, ne bi kon' ki kele' bi' taanl ya duku ni. ¹⁵ Bi kaan' Moyis la kele' *yiko ya gbõnku kua nno ni nin *Uwien ya nñbonsoknb la kele' na nno ki gben', ne litaanl ya duku nno ya cienb son' be ri ti toke be ki ye bi nmõbe tigber be ri take ki saake binib ya gbenent la, be ri toke. ¹⁶ Nen saan ne Pol fii' ki sere' ki yuon' unuo ki len' ki ye: «Israyel yaab nin ninbi ba ke boh Uwien nno, li cengeh men. ¹⁷ Tinbi Israyel ya bol ya Wien ne la gende' ti'yaajeb, ki cere' bi pare' uyo wa bi la te Esipt ni nno. Ne Uwien taa' u'tuom ki nen' be u'ni. ¹⁸ U jende' nin be kupenpelku ni ibin pinan ne, ¹⁹ ki yaan ki gben' inibol ilole ya la ko Kanaan ya tink bo nno, ki taa' bi'tink nno ki de' te, ki kpende' ti'yaak.

²⁰ «Ki ne uyo wa Israyel yaab la ko Esipt ni nno ki ti baa uyo wa Uwien de' be Kanaan ya tink nno, ni tien' ten ibin kobiinan nin pinun ne. Ni ya puoli bo ne Uwien gende' bi'ni biba ki teh bi'senlierb, ki nmõnmõbe ki ti baa' u' nñbonsoknl Samiel ya yo. ²¹ U ya yo ne bi ye bi ye

be ri li nmobe uber, ne Uwien gènde' Kis ya bije Sawul, u yé Bensamen* ya baamul ya nil ki tien' bi'ber. U yé bi'ber ki ti baa' ibin pinan, ²² ne Uwien ñen' wò libel ni, ki taa' *Dafid ki tien' bi'ber. Uwien len' wòn *Dafid bo ne ki ye: <N laa' Yese ya bije *Dafid, u yé unil wà n'yennm songe u'bo ne. U li tien n yie nà ke.> ²³ Uwien ñen' wòn *Dafid ya yaabii ni ne *Yesu ki tien' Israyel yaab ya Nmienl ki ñe u là pùon' lipuonl là nno bo. ²⁴ San liere' *Yesu usen ki baa' ki là tòke' Israyel yaab ki ye ri lèbre bi'tetem nò wò ri sii be Uwien ya nunm. ²⁵ San là behn wò ri ghen u'tuonl ma nno, ne ki niire' be ki ye: <Ni ben n yé ni maaleh ki teh n yé wà nno ne-ee? Na te nno, wòn pe ni n'puoli bó ne, ama ma nín kpe ri lore u'taceningben mənən.> »

²⁶ Tò, ne Pòl ti tòke' be ki ye: «N'yaab *Abraham ya yaabii nin bà ña yé *Sufmbe ki boh Uwien nno, Uwien là cère' tinbi ne cii' tigber tà li cère ti ñmere nno. ²⁷ Nin nen ke Yerusalem ya nib nin bi'berb ña bende' *Yesu yé udaan wà, ka cii' *Uwien ya ñabonsaknb là len' nà, bi kàanh nè *Saba ke Saba ya daali nno ya tingi. Nen bo ne bi bun' *Yesu tibuur. *Uwien ya ñabonsaknb là len' ki ye bi li tien nno ne. ²⁸ Ba laa' bi li dule nà bo ki ye u kpe mikuum. Nin nen ke bi mie' Pilat usen be ri ku wò. ²⁹ Bi tien' wò nì ke'le' *Uwien ya gbənkū ni ki ye bi li tien wò ma bo ki ghen' ma nno ne ki jii' wò udəpənpən bo, ki taa' wò ki ti sube'. ³⁰ Ama Uwien cère' u mekre' bitenkpiib ni. ³¹ *Yesu cère' binib bà là pe u'bo ki ñen' Galile ki là baa' Yerusalem nno laa' wò iwien ya yebe. Fənfənnə ben ne yé u'mənkunb udu ya nib ya nun bó. ³² Tinbi mənən tokeh ne tu ya gbəmənənt ne ki teh Uwien là pùon' lipuonl ki de' ti'yaajeb ne. ³³ U tien' lipuonl nno ki de' tinbi bà yé bi'yaabii ne; ki mekre' *Yesu ten nì ke'le' ma Uwien ya yuon ya gbənkū ni, iyul ile, ki ye:

<Sin ne yé n'Biye.

Dinnə ne n wuon' ki ye n yé a'Baa.>

³⁴ Uwien cère' *Yesu mekre' bitenkpiib ni, ka ji li liəbe len, ki niireh nin wò ri bure. U là len' nen ne ki ye:

<N li de ne tibont tà n là pùon' ki ye n li de tù *Dafid nno,

tù ñen' ní n ya bùol ne, ki kpe be ri li du tu'bo.>

³⁵ Nen bo ne nì ti ke'le' kugbānkū nno ni niba saan ki ye:

<Ña ri cère a'niñaan ri bure.>

³⁶ *Dafid là fuobe uyo wà nno, u là yé Uwien ya tonsənl ne, ki teh Uwien yie ma. U ti kpo', ne bi sube' wò u'yaajeb saan, u bure'. ³⁷ *Yesu wòn, Uwien mekre' wò ne, wa bure'. ³⁸⁻³⁹ N'yaabe, Moyis ya yiko ña là fre' ki bu' ne gbəməndənb ama wa ke teke' *Yesu ki jin' la, Uwien li bù wò ugbəməndaan ne. Ní li ben kí ye wòn bo ne bi təkheh ne ki teh Uwien li fere ne ni'biere. ⁴⁰ Tò, liike men ni'yul bo ki là cère *Uwien ya ñabonsaknb là len' nà nno ri tu ne. Bi là len' ki ye:

⁴¹ <Ninbi bà yih bitəb fənm nno, liike men,

ki cère nē ri ji ne ní juore fənm,

kimə n li tien miyəkū ya bonn niba,

uyo wà ni laan fuobe,

unil təkhe' ne lituonl nno bó la,

na ri teke kí ji.> »

⁴² Pòl nin Banabas ñeh litaanl ya duku nno ni uyo wà nno, ne bi gbáan' be ki ye *Saba wà we ní nno ya daali, be ri ti ri liebe ní, ki là tòke be tu ya gber. ⁴³ Litaanl nno yaare' uyo wà nno, ne *Sufmbe ligol nin binib bà yé Sufkpenkpend ki pukeh Uwien nno paan' Pòl nin Banabas bo. Ne Pòl nin Banabas təkheh be ki teh Uwien juoke' be ma nno, be ri li tuu ki pe u'sen bo mənəmən.

⁴⁴ Tò, *Saba wà tuon' nno ya daali, udu nno ya nib bà yebe taan' be ri cenge Yonbdaan ya gber. ⁴⁵ *Sufmbe ya ciənb laa' linigol nno taan' ma nno, ne bi ponbe' nin be ki gbien', ki sukreh Pòl, ki saah u təkheh tigber tà nno. ⁴⁶ Nin nen ke Pòl nin Banabas laa' lifəl ki tòke' be ki ye: «Ni bi kpe ti kpie ki tòke ninbi ne Uwien ya gber. Ne ni yie', ka teke' tù, ki maale' ki ye na kpe ní le limiel là ña nmobe ghenm. Nen bo ne ti li pekre bà ña yé *Sufmbe bó. ⁴⁷ Yonbdaan tòke' te nà so. U ye:

<N tien' sin ne kuwenwenku á li wende inibol ke,

ki cère binib bà ke te utingben bo ri ñmere.> »

⁴⁸ Binib bà ña yé *Sufmbe nno cii' bi len' nno ma nno, ne bi'yenn songe' ki gbien', ne bi pəkheh Yonbdaan ya gber cəen. Ne binib bà ke Uwien sien' ki ye be ri le limiel là ña nmobe ghenm nno, teke' ki jin'. ⁴⁹ Nen saan ne Yonbdaan ya gber yereh mitinfənm nno ke ni. ⁵⁰ *Sufmbe ben wòn, bi cère' bipiikpəkiekb bà te udu nno ni, ki pukeh Uwien nno nin udu nno ya ciənb kpre' Pòl nin Banabas bo, ki jənde' be, ne ki ñore' be ki ñen' bi'du ni. ⁵¹ Pòl nin Banabas kpakpaare' bi'taan ya tengunku ki wie' nē†, ne ki bure' Ikoniyəm ya du bó. ⁵² Binib

* 13:21 Bensamen yé Sakob ya bufərkaak ne, ki yé Israyel yaab ya baamul piik nin ile nno ya liba ya yaaje. † 13:51

Sufmbe bo ki kpakpaare itaan ya tengunku ya tingi si: nà ke ji tu unil la, nì yé u'yaar ne, na ji yé uba yaar.

bà teke' *Yesu ki jin' Antiyok ya du ni nno wɔn *Mifuoŋaanm te bi'bo ne bi ηmabe uyensange ki gbien'.

14

Pɔl nin Banabas te Ikoniɔm ya du ni

¹ Pɔl nin Banabas ti baa' Ikoniɔm ya du ni, ne ki tien' bi bi tien' mà Antiyok ni nno. Bi kɔn' *Sufmbɛ ya taanl ya duku ni ki tɔke' binib Uwien ya gber. Nen bo ne *Sufmbɛ nin Grekmɛ teke' ki jin' ki yebe. ² Ama *Sufmbɛ biba tien' uyufaa, ka teke' ki jin', ki sure' bà ηa yé *Sufmbɛ nno bi kpre' binib bà teke' *Yesu ki jin' nno bo, ki maaleh bi'bo nà bre. ³ Nin nen ke Pɔl nin Banabas tien' udu nno ni ki wuɔke'. Bi là ηmabe lifɛl ki lienh ki du Yonbdaan bo ne, ne u cɛreh bi teh miyokm ya bont ηɔ wɔ rí wuɔn kí ye bi tɔkeh u'juokm ya gber tã nno yé imɔn ne. ⁴ Ama udu nno ya nib ηa len' ki cii' tɔb bó, ne ki gbiire' icek ile. Biba se *Sufmbɛ ya ciɛk bó, ne bitɔb mɔ se *Yesu ya tondb ya ciɛk bó. ⁵ *Sufmbɛ nin bi'ciɛnɔn nin bà ηa yé *Sufmbɛ nno ya biba bonde' bi li tien' *Yesu ya tondb ma, ki ye bi li jɛnde be ne, ki yéke be iten ki ku be. ⁶ Pɔl nin Banabas cii' bi nuunh be rí tien be ma, ne ki sɛn' ki jon' Likawoni ya tinfɛnm ya du Lista nin Debe nin idu nno ya tengbaan ni. ⁷ Ne ki tɔkeh ni' mɔ bó yaab tigbɛmɔnmɔnt nno.

Pɔl nin Banabas te Lista ya du ni

⁸ Uje uba là te Lista ya du ni, u'taan faan wà rí fre kí fii kí sere. Bi maa' wɔ uwɔb ne, wa cuon' fiebu. ⁹ Lidaali liba Pɔl lienh ne u cengeh. Pɔl caan' u'bo inun, ki bɛnde' ki ye u tekjim li cɛre wɔ rí faake. ¹⁰ Ne ki len' ufaa bo ki ye: «Fii kí sere.» Ne uje nno fii' ki maabe' ki ci', ki cin' ki cuonh. ¹¹ Linigol laa' Pɔl tien' nà nno, ne ki wuure' Likawoni yaab ya lenm ni ki ye: «Ho! Ibule ne kpɛnde' binib ki baa' ti'saan-a!» ¹² Ne bi yin' Banabas *Seyus, ki yin' Pɔl Hermes*, kime Pɔl ne sɔbe ki lienh. ¹³ Ubul *Seyus nno ya duku te udu nno ya guon ya naŋɔbu saan ne saali. Seyus ya tɔtuɔrke tuke' ní inaje nin misipuum mà u tien' mɛ uyukpekpɛie yaam ki baa' iguon nno ya naŋɔbu saan, ki yie won nin linigol nno rí tɔɔre lituɔrɔl kí de Banabas nin Pɔl.

¹⁴ Ama *Yesu ya tondb Banabas nin Pɔl cii' nno ma nno, bi'yɛnm saa' ki gbien', ne bi cuo' bi'lier ki kere'†, ki sɛn' ki kɔn' linigol nno ya siik ni, ne ki wuureh ¹⁵ ki teh: «Ti'jɔtiebe, be bo ne ni teh niɛ ya bonn-i? Ti' mɔ yé binib ten ninbi ne. Ti baa' ki tɔkeh ne tigbɛmɔnmɔnt ne ki teh ni'bule yii yé fɛnm ne, ní wɛ yí ki paan' Uwien wɔ fuobe bo. Wɔn ne ñɛn' kutaaku nin kitin nin miŋunciɛnm nin tibont ke. ¹⁶ Uyo bo, u là cɛre' inibol ke pɛ i yie nà bo ne. ¹⁷ Nin nen ke wà dɔan' mimɔnm ya tienm ηɔ wɔ rí wuɔn binib u yé udaan wà. U cɛreh utaa niih, tijter teh, ni jinh ki gbuoqeh, ki te liwiel ni.» ¹⁸ Nin *Yesu ya tondb len' nà ke nno bi ñikn' ne ki ti pien' linigol nno li la tɔɔre tuɔrɔl kí de be.

¹⁹ Nen saan ne *Sufmbɛ biba ñɛn' Antiyok nin Ikoniɔm ya du bó ki baa' ní, ki lá sure' linigol nno, ki cɛre' li kpre' Pɔl nin Banabas bo, ki yéke' Pɔl iten, ki fuun' wɔ ki ñɛn' udu ni, ki maaleh ki teh u kpo' ne. ²⁰ Binib bà teke' *Yesu ki jin' nno baa' ki lá sere' ki guɔn' wɔ, ne u fii', ki liebe' ki kɔn' udu nno ni.

Pɔl nin Banabas liebe' ki jon' Antiyok ya du ni

Kutaaku faa' ne Pɔl nin Banabas siere' ki jon' Debe ya du bó, ²¹ ki tí tɔkeh ni' bó yaab tigbɛmɔnmɔnt nno. Ne binib teke' tũ ki paan' *Yesu ya sɛn bo ki yebe. Bi siere' ki liebe' Lista ya du nin Ikoniɔm ya du nin Antiyok ya du wà te Pisidi ya tinfɛnm ni nno ni. ²² Bi gɛbreh idu nno ni ma nno, ne ki saakreh bà teke' *Yesu ki jin' nno ya gbɛnɛnt, ki gbierɛh be ki teh be rí li tuu ki ηmabe mitekjim, ki tɔkeh be ki teh ti li jɛnde kí gbien ne ki yaan kí kɔ Uwien ya bel ni. ²³ Nen saan ne bi gɛnde' *Kristo ya táan ke ni biciɛnɔn, ne ki lɔle' buŋɔbu, ki káare' ki de' be, ki taa' be ki ŋukn' Yonbdaan wà bi teke' wɔ ki jin' nno.

²⁴ Pɔl nin Banabas ñɛn' Pisidi ya tinfɛnm ni, ne ki jon' Panfili ya tinfɛnm ni. ²⁵ Bi tí baa' Peje ya du ni ki tɔke' udu nno ya nib Uwien ya gber, ne ki bure' Atali ya du bó. ²⁶ Bi tí baa', ne ki kɔn' buŋɛrcienbu, ki puore' miŋunciɛnm ki liebe' Antiyok ya du bó. U ya du ni ne *Kristo ya taanl yaab káare' ki ye Uwien rí juoke be bi sɔn' lituonl là nno bo.

²⁷ Bi tí baa', ne ki taan' *Kristo ya taanl yaab, ki tɔke' be Uwien cɛre' bi tien' tibont tà ke nno nin u wuɔn' bà ηa yé *Sufmbɛ mitekjim ya sɛn ma bo. ²⁸ Pɔl nin Banabas tien' binib bà teke' *Yesu ki jin' nno saan ki wuɔke'.

15

Bi finde' upunjie bo Antiyok ya du ni

¹ Tɔ, binib biba ñɛn' Sude ya tinfɛnm bó ní ki baa' Antiyok ya du ni, ki lá wɔknh binib bà teke' *Yesu ki jin' nno ki teh: «Na jie' ni'pun Moyis ya yiko ye ma bo la, Uwien ηa rí ηmɛn ne.» ² Pɔl nin Banabas ηa tuo', ne ki finde' nin be tigber nno bo ki gbien'. Nen bo ne bi'ke tuo' ki ye

* 14:12 Grekmɛ ya du ni bi yih ibule ya cien ne Seyus, ne ki yih i'tond Hermes. † 14:14 Liike Matie 26:65.

Pól nin Banabas nin binitòb biba ní jo Yerusalem, kí tí lè *Yesu ya tondb nin u'taanl ya ciénb ifínfinde nno bo. ³ Nè *Kristo ya taanl yaab bà te Antiyòk ní nno plere' bè*. Bi joh ma nno nè kí ñeh binib bà teke' *Yesu kí jin', kí te Fenisi nin Samari ya tinfnm ní nno saan, kí tókeh bè kí teh bà ña yé *Sufmbè mò lèbre' bi'tetem kí teke' *Yesu kí jin'. Nè ní sòngreh bi'ke ya yennm kí gbiekeh.

Bi taan' litaanl Yerusalem ní

⁴ Bi tí baa' Yerusalem ní, nè *Kristo ya taanl yaab nin bi'ciénb nin *Yesu ya tondb teke' bè kucènkú. Nè Pól nin Banabas tóke' bè Uwien cère' bi'tien' tibont tà kè nno. ⁵ *Farisienmbè ya cèkl yaab bà lèbre' bi'tetem kí teke' *Yesu kí jin' nno ya biba, fii' kí sere', kí len' kí ye bà ña yé *Sufmbè kí teke' *Yesu kí jin' nno, ní kpe bè ní jìe bi'pun nè, kí li boh Moyis ya yiko. ⁶ Nèn saan nè *Yesu ya tondb nin u'taanl ya ciénb taan' bè ní liike bi li tien ma tigber nno. ⁷ Bi finde' kí gbien' ma nno, nè Pier fii' kí sere', kí tóke' bè kí ye: «N'yaabe, ní ben kí ye Uwien gènde' nni ní ní ní wuòke' ñò bà ña yé *Sufmbè ní cii u'gbemònmònt n'ñòbu ní, kí teke' *Yesu kí jí nè. ⁸ Uwien ben binib ya fèl ní te ma bo, nè kí de' bè *Mifuoñaanm tèn u là de' tí'mò ma bo ñò wò ní wuòn bè, kí ye u gènde' bè nè. ⁹ Wa bore' tinbi nin ben, kime mitekjim bo nè u sòkre' bi'fèl bo ya jòknt. ¹⁰ Ní te nno là, bè tien' fènfennò ní ðelkeh Uwien, kí wòbndeh bè, bè ní tuke litukl là tinbi nin tí'yaajeb ña fre' kí tuke' lè? ¹¹ Ama tinbi wòn, Yonbdaan *Yesu ya juokm bo nè tí teke' wò kí jin' kí ñmère'. Ní te nno nè bà ña yé *Sufmbè mò ya buòl.»

¹² Pier len' kí ghen', nè linigol nno ñmile', kí cengeh Banabas nin Pól lí len kí ye bà. Nè bi cin' kí tókeh bè Uwien cère' bi'tien' miyòkm ya bont tà bà ña yé *Sufmbè ní nno ma bo. ¹³ Banabas nin Pól len' kí ghen' ma nno nè Saak mò ye: «N'yaabe, cenge men. ¹⁴ Simòn tóke' tè Uwien cin' kí tien' ma bo. U gènde' bà ña yé *Sufmbè mò ní binib kí tien' u'yaab. ¹⁵ Ní tien' tèn *Uwien ya ñòbonsòknb là len' ma bo nè, kime ní kele' *Uwien ya gbònkú ní kí ye:

¹⁶ «Yonbdaan là len' kí ye:
*Dafid ya den lu'†, n lí liebe ní kí mè yí,
N lí liebe ní kí fin lilengbenl nno kí cère iden nno ní lí se.
¹⁷ Nèn bo nè binib bà sien' kè lí nuun min Yonbdaan.
Inibol yà kè n yin' yè, yè ní lí yé n'yè nno lí nuun nni.
Yonbdaan nè len' nno,
nè kí tien' tibont nno kè.

¹⁸ U cère' binib bende' tibont nno haali uyo bo nè.»

¹⁹ Saak tí len' kí ye: «Nèn bo nè n maale' kí ye ní mèn tí la lí wòbndeh bà ña yé *Sufmbè, kí lèbre' bi'tetem kí paan' Uwien bo nno nin tí'yaajententienm. ²⁰ Ama cère men tí kele kugbònkú kí tóke bè kí ye: bi la lí jinh bule ya jier, kime tú yé tijòknt nè, kí la teh nanmaal, kí la ñmònh wènkpil, kí la jí sèm. ²¹ Kime haali tí'yaajeb ya yo kí lá baa dinnò, Moyis ñmòbe binib bà wòknh u'yiko nè idu kè ní. Bi tuu kí kàanh wò nè *Saba kè *Saba ya daali *Sufmbè ya táan ya dur ní.»

Bi kele' kugbònkú kí de' bà ña yé Sufmbè

²² Nèn saan nè *Yesu ya tondb nin u'taanl yaab kè nin bi'ciénb ghìere' kí kpaan' kí gènde' bijeb biba bi'ni kí pukn' Pól nin Banabas bó bè ní sòn bè Antiyòk ya du bó. Bi gènde' Sudas wà bi baanh wò Basabas nin Silas nè. Bi yé binib bà bi boh bè *Kristo ya taanl yaab ní nè. ²³ Bi de' bè kugbònkú kùà nno bi kele' kù'ni kí ye ma sò: «Tinbi *Yesu ya tondb nin *Kristo ya taanl ya ciénb, fuondeh tí'yaab bà ña yé Sufmbè kí te Antiyòk ya du ní nin Siri ya tinfnm ní nin Silisi ya tinfnm ní nno. ²⁴ Tí cii' tí'yaab biba jon' ní'saan, kí tí tóke' nè tigber tà ñaabeh ní'yennm kí dienh nè iyenmaale. Ta sòn' bè bè ní tí tóke nè gber. ²⁵ Nèn bo nè tí taan' kí kpaan' buñòbu, kí gènde' tí ní binib, tí sòn bè ní'saan, bèn nin Banabas nin Pól, tí'yaab bà tí yé bè nno. ²⁶ Bi yé binib bà ña tóngè' bi'miel Yonbdaan *Yesu Kristo ya tuonl bo nè. ²⁷ Tí sòn' Sudas nin Silas, bè ní lá take nè buñòbu ní tigber tà tí kele' tú kugbònkú kuu ní nno nè. ²⁸ *Mifuoñaanm tore' tè tí kpaan' buñòbu, tí la wòbn nè kí de nè *yiko uba wò ní lí yé ní'bo litukl kí pukn tibont tà yé ní'bo tibonmònt nno bó. Tun sí: ²⁹ ní la ñmònh totuòrnònt, kí la jinh sèm, kí la ñmònh wènkpil, kí la teh nanmaal. Ní cuo' ní'ba tu ya bont bo la, nèn nè mòn. Ní'yaam ní lí ñmè.»

³⁰ Tò, bi cèbe' bi sòn' binib bà nno bi bure' Antiyòk ya du bó. Bi tí baa' ní'bó, nè kí taan' *Kristo ya taanl yaab kè, kí taa' kugbònkú nno kí ñukn' bè. ³¹ Bi kaan' kù ma nno, nè bi'ke ya yenn sònge', kime kù saake' bi'gbenent. ³² Sudas nin Silas yé *Uwien ya ñòbonsòknb ma nno, nè kí tóke' bè tigber tú yebe kí saake' bi'gbenent bè ní lí pè Uwien ya sèn bo mòmòmòm. ³³ Bi wuòke' ní'saan waamu nè kí yaan binib bà teke' *Yesu kí jin' nno cèbe' bè bè ní liebe bà sòn' bè nno saan nin uyènduòn. ³⁴ [Silas wòn juore' kí te Antiyòk ya du ní nè.]†

* 15:3 Bi lí fre kí lebre kí plere' kí ye kí tore' mò. † 15:16 Migbiirm mie ya ciim te bolm mile bo nè. Dafid ya den lu' bii Dafid ya bel lu'. † 15:34 Bi kpie' kí kele' tigbont tà nno ya tuba ní migbiirm 34 ña te tu'ni.

³⁵ Pól nin Banabas mɔ juore' Antiyɔk ya du ni, ki tɔkeh nin binib bi ye be ki tì wɔknh binib, ki tɔkeh be Yonbdaan ya gber.

Pól nin Banabas pàare' tɔb

³⁶ Iwenkàanke gèbre', ne Pól tɔke' Banabas ki ye: «Cère tí liebe idu yà ke ni, tí là tɔke' binib Yonbdaan ya gber nno, kí tí fuonde binib bà teke' *Yesu ki jin' nno kí líike bí ñuuke u'gber ma bo.» ³⁷ Banabas là yíe wɔ rí tuke San wà bí liebe' kí yíh wɔ Mark nno ne. ³⁸ Ama Pól ña tuo' wɔ rí liebe kí tɔke nin San Mark, kímé u lá siere' kí dáan' be Panfilí ya tinfenm ni, ne ka tore' be bí t'ùon ni. ³⁹ Pól nin Banabas finde' nin tɔb ní tí ben' kí fiire', ne wà ke taa' u ya bó. Nen saan ne Banabas taa' San Mark kí kɔn' buñerçiēnbu, kí bure' Ciip ya dekl bó. ⁴⁰ Ne Pól gènde' Silas wɔ rí pìere wɔ. Binib bà teke' *Yesu kí jin' nno kàare' Yonbdaan kí ye wɔ rí juoke be, ne bí bure', ⁴¹ kí ñeh *Kristo ya táan yà te Siri nin Silisi ya tinfenm ni nno saan, kí cèreh í'ñib faakreh mitekjim ni.

16

Timote pìere' Pól nin Silas

¹ Pól nin Silas tí baa' Debe nin Lista ya du ni, kí laa' uje uba teke' *Yesu kí jin' kí te mifēnm nno, bí yíh wɔ Timote. U'naa yé Suf ne, kí teke' *Yesu kí jin', ne u'baa yé Grék. ² Binib bà teke' *Yesu kí jin' kí te Lista nin Ikoniyom ya du ni nno ke pèkeh Timote ne. ³ Pól yíe Timote rí pìere wɔ. *Sufmbe bà te ní'saan nno bó ne u jìe' Timote ya punl, kímé *Sufmbe nno ke ben kí ye Timote ya baa yé Grék ne. ⁴ Bí cuonh kí ñeh idu ní ma nno, ne kí tɔkeh binib bà teke' kí jin' kí te í'ni nno, *Yesu ya tondb nin u'taanl yaab ya cìēnb bà te Yerusalem ní ñen' isen yà nno, ne kí sureh be be rí lí pè í'bo. ⁵ Nen bó ne *Kristo ya táan yaab faakreh mitekjim ni, ne binitɔb teknh wɔ kí jinh kí pukndeh bí'bó daan ke daan.

Uwien yíe Pól rí jo Maseduonn ya tinfenm bó

⁶ *Mifuoñaanm pien' Pól nin u'tontɔknlieb bí là tɔke Uwien ya gber Asi ya tinfenm ni. Nen bó ne bí gèbre' Friji nin Galasi ya tinfenm, ⁷ kí tí baa' Misi ya tinbiēn, kí maaleh be rí jo Bitini ya tinfenm ni, ne *Yesu ya Fuoñaanm ña de' be sen. ⁸ Nen saan ne bí gèbre' Misi ya tinfenm, kí tí baa' Trowas ya du ni. ⁹ Kuñonku ne Pól laa' Maseduonn ya tinfenm ya jē uba tidēknt yaam, u se u'saan kí gbáanh wɔ kí teh wɔ rí baa ní Maseduonn kí lá tore be. ¹⁰ Pól laa' Maseduonn ya jē nno tidēknt yaam ma nno, ne tí *pɔk kí bonde' í ya táan bó, tí jo Maseduonn ya tinfenm bó, kímé tí bende' kí ye Uwien ne yin' te ní'bó tí tí tɔke u'gbēmōnmōnt.

Upii uba teke' Yesu kí jin' Filip ya du ni

¹¹ Nen saan ne tí kɔn' buñerçiēnbu Trowas ya du ni, kí cubn' Samotras ya dekl bó. Kutaaku faa' ne tí bure' Neyapoli ya du bó. ¹² Ne kí ñen' nen saan, kí jon' Filip ya du bó; u yé Maseduonn ya tinfenm ya ducēncien ne. Erom yaab ne ñuuke udu nno. Tí tien' u'ni iwenkàanke ne. ¹³ *Saba ya daali, ne tí ñen' udu nno ní, kí jon' ukpen uba ya gbaal. Tí maale' kí ye *Sufmbe taakeh ná saan kí kàareh líi te nē ne. Tí laa' bipiib bíba taan' ní'saan, ne tí kèle' kí tɔke' be Uwien ya gber. ¹⁴ Upii uba là te bí'ni, bí yíh wɔ Lidi. U yé Tiyatiir ya du ya pii ne, kí pukeh Uwien, kí kužreh ikpēlde í mōn kí yé imōnmōn. Yonbdaan cìbre' u'yēnm kí cère' u cenge' mōnmōnm, kí tuo' Pól len' ná nno. ¹⁵ Tí sii' wōn nin u'den yaab ke Uwien ya ñunm ma nno, ne u tɔke' te kí ye: «Ní tuo' kí ye n mōnbe kí teke' Yonbdaan kí jin' la, den men, kí lí te n'den.» Ne kí cēkn' te tí tuo'.

Bí pekñ' Pól nin Silas Filip ya du ni

¹⁶ Lidaali líba ne tí tí là joh bí taakeh ná saan kí kàareh nno. Ne uje faan uba cende' te usen ní, kí yé uyōnb; kí ñmɔbe ipol íba, kí tɔkeh binib ná lí wun rí tien. U teh nno ne kí lenh lífaal lí yebe kí dienh u'cenbaambe. ¹⁷ U paan' tinbi nin Pól bó kí wuureh kí teh: «Binib bíe nɔ yé Uwien wà ña ñmɔbe Nacento ya tonsōn ne. Bí tɔkeh ne ní lí kpíen usen wà kí ñmere ne.» ¹⁸ U teh nno ne idaan ke, Pól ya benku ní tí piebe', ne u jìebe' kí tɔke' ipol nno kí ye: «Yesu Kristo ya yel bó, siere men u'saan.» Ne í siere' u'saan í ya táan bó. ¹⁹ Tɔ, uje faan nno ya cenbaambe laa' ba jí lí fre kí lé faal u'bo, ne bí cuo' Pól nin Silas, kí tuke' be ufaa bó kí jon' udu nno ya níb taakeh ná saan nno, ñɔ u'cienb rí bu be tìbuur. ²⁰ Ne kí taa' be kí wuon' Erom yaab ya buur ya cìēnb kí ye: «Binib bíe nɔ yé *Sufmbe ne, kí tuke' fenfenm kí baa' tí'du ní, ²¹ kí wɔknh mitetem má ña kpē tinbi Erom yaab rí tuo mē, kí niireh nin tí paan mí'bo.»

²² Bí len' nno má nno ne linigol kpere' bí'bo. Tibuur yaab nno dère' kí gore' Pól nin Silas ya went, ne kí ye be rí ní be ilēnben. ²³ Bí ní' be cēēn, ne kí taa' be kí tí pekñ', kí tɔke' wà gu lípekł nno kí ye wɔ rí lí gu be mōnmōnm. ²⁴ Bí tɔke' wɔ má nno ne u kuon' be lípekł ya dubenku ní, kí taa' bí'taan kí sekn' idɔ ya ñmɔbe íbon ní, kí lóle' kí mōkn' yí.

* **16:10** Wà kele' kugbōnku kuu nno ye tinbí má nno, ní wuon' kí ye u'mɔ tɔke nin Pól ne.

²⁵ Ni ti tuo kuyoku, ne Pól nin Silas te ki káareh, ki gēh iyuoŋ ki pēkeh Uwien, ne lipekl ya nitob cengeh bi' bó. ²⁶ Ne kitink jenge' i ya tãan bo ki gbien', ki cère' lipekl ya duku ya tēnpuul mō jenge', ne li' nagent ke pīpiire'. Tikudōkr tà luo lipekl ya nib nno ke cecere'. ²⁷ Wā gu lipekl nno finde', ki laa' tinagent ye ye ma nno, ne u nēre' u' jusiek wō rí ku u' ba, ki maaleh ki teh lipekl ya nib nno ke ñen' ki sensen' ne. ²⁸ Ne Pól tien' u' bo ki ye: «La tien a' ba ná bre, ti' ke te ni' saan.»

²⁹ Wā gu lipekl nno ye be rí taa umu ní, ne ki tòre' ki kōn' lipekl ya du ni, ki gbaan' Pól nin Silas ya nun bō, u' gbenent ke ñoh. ³⁰ Ni ya puoli bō ne u' taa' be ki ñen' saali, ki niire' be ki ye: «Bicienbe, n li tien mila kí ñmere?» ³¹ Ne bi jiin' wō ki ye: «Teke Yonbdaan *Yesu kí ji, sin nin a' den yaab ke li ñmere.» ³² Nen saan ne bi toke' wōn nin u' den yaab ke Yonbdaan ya gber. ³³ Ne u' taa' be u ya yo kuñonku nno ke ki tí sōkre' bi wun ñiñi' be ma nno ya gbien. Ne Pól nin Silas sli' wōn nin u' den yaab ke Uwien ya ñunm i ya tãan bo. ³⁴ Ne u' taa' Pól nin Silas ki jon' u' den, ki tí de' be tijier. U teke' Uwien ki jin' ma nno ne wōn nin u' den yaab te uyen songe ni.

³⁵ Kutaaku faa' ne Erom ya buur yaab nno sōn' bi' sōjambe be rí jo kí tí take wā gu lipekl nno wō rí taa bijeb nno kí wīe. ³⁶ Wā gu lipekl nno toke' Pól ki ye tibuur yaab sōn' ki toke' nni ki ye rí taa ne kí wīe. Nen bo, ñe men kí li joh nin uyenduon. ³⁷ Ne Pól ye: «Tibuur yaab cère' bi ñiñi' tinbi Erom yaab binib ya nun bō ka bun' te buur, ne ki pēkn' te. Fēnfēnno bi ji yie be rí bole kí wīe te ma nō, ta rí tuo. Cère tibuur yaab bugben' i baa kí ñen te.»

³⁸ Sojambē nno liebe' ki tí toke' tibuur yaab nno Pól len' ná nno. Bi cii' Pól nin Silas yé Erom yaab ma nno ne bujēwaanbu cuo' be. ³⁹ Ne bi baa' Pól nin Silas saan ki tien' be kafala, ne ki ñen' be lipekl ni, ki gbáan' be be rí siere udu nno ni. ⁴⁰ Pól nin Silas ñen' kupēpekndu nno ni, ne ki jon' Lidi den, ki laa' binib bā teke' *Yesu kí jin' nno, ki saake' bi' gbenent, ne ki bure'.

17

Pól nin Silas te Tesalonik ya du ni

¹ Pól nin Silas siere' Filip ya du ni, ne ki gēbre' Anfipolis nin Apoloni ya du ni, ki tí baa' Tesalonik ya du ni. *Sufmbe ya taanl ya duku kuba te len. ² Pól kōn' litaanl ya duku nno ni ten u' rí teh ma bo. Ne ki taa' *Saba uta ki tokeh be *Uwien ya gbōnku ya gber. ³ U tokeh tigber nno ya tingi ki teh Uwien ya Nigēndke Kristo li jēnde, kí kpo kí mēkre bitēnkpiib ni ne. Ne ki teh n' tokeh ne *Yesu wā ya gber nō, wōn ne yé Uwien ya Nigēndke Kristo. ⁴ *Sufmbe biba nin Grekmbe bā pukeh Uwien nno ligol nin bipiikpekpiēkb mō ligol ya yēnm songe' Pól len' ná nno bo, ne bi kpōbn' wōn nin Silas bō.

⁵ *Sufmbe bā ya yēnm ŋa songe' Pól len' ná nno bo nno, taa' u' bo iponponbe, ne ki taa' idukond isenje ni, ki kpōbn' bi' bā bō, ki cère' udu nno ya nib taan' ki yebe ki kpre' Pól nin Silas bō, ki teh fēnfēnm udu ni. Bi jon' u' je uba den, bi yih wō Sason ki tí kōn' nin mituom, ki nuunh be rí taa Pól nin Silas kí jo udu nno ya nib taan' ná saan nno, ⁶ ne ka laa' be. Ba laa' be ma nno ne ki cuo' Sason nin binib bā teke' *Yesu kí jin' nno ya biba ufaa bo, ki taa' be ki jon' udu nno ya cienb saan, ne ki wuureh ki teh: «Binib bā cuon' ki saa' u' jendun ke nno, baa' niē saan mō, ⁷ ne Sason teke' be u' den. Bi kende' ubercien Sesa ya yiko bo, ne ki lienh ki teh uberto te, bi yih wō Yesu.» ⁸ Tigber nno cake' linigol nin udu nno ya cienb ke, ⁹ ne bi teke' Sason nin bi' tōb nno ilike, ki yaan ki wīe' be.

Pól nin Silas te Bere ya du ni

¹⁰ Ni biire' ne binib bā teke' *Yesu kí jin' nno cère' Pól nin Silas bure' i ya tãan bo Bere ya du bō. Bi tí baa' ne ki jon' *Sufmbe ya taanl ya duku bō. ¹¹ *Sufmbe bā kō Bere ya du ni nno teknh tigber ki cen' Tesalonik yaab. Nen bo ne bi teke' Pól toke' be tigber tá nno mōnmōnm, ne ki fiinh *Uwien ya gbōnku daan ke daan be rí liike tú te bií ta te. ¹² Bi' ni binib teke' *Yesu kí jin' ki yebe. Ne Grekmbe ya piikpekpiēkb nin bijeb mō teke' wō kí jin' ka dindin. ¹³ Ama uyo wā *Sufmbe bā te Tesalonik ya du ni nno cii' Pól te Bere ya du mō ni ki tokeh binib Uwien ya gber nno, ne bi jon' ni' mō bō kí tí tí cère' linigol kpre'. ¹⁴ Nen saan ne binib bā teke' *Yesu kí jin' nno cère' Pól siere' i ya tãan bo ki kpīen' usen wā joh miñunciēnm bō nno. Silas nin Timote ben juore' Bere ya du ni ne. ¹⁵ Bā piēreh Pól nno, piēre' wō kí tí baa' Atēnn ya du ni ne. Ne Pól toke' be ki ye bi tí baa' la, be rí toke Silas nin Timote kí ye be rí baa ní u' saan tonm.

Pól tokeh Uwien ya gber Atēnn ya du ni

¹⁶ Pól gu Silas nin Timote Atēnn ya du ni uyo wā nno, ne ki laa' ibule gbe udu nno ni, ne u' yēnm saa' ki gbien'. ¹⁷ U te *Sufmbe ya taanl ya duku ni, ne wōn nin *Sufmbe nin binib bā pukeh Uwien nno tokeh tigber. Idaan ke u' joh binib taakeh ná saan ne ki tokeh binib bā bāareh ni' saan nno *Yesu ya gber. ¹⁸ Binib biba mō lá te ni' saan ki benge' miyēnfuom, ben nin Pól lienh. Biba yé *Epikuryēnmbe, ne bitōb yé *Stoyisienmbe. Biba lienh ki teh «U' je wā ñōñōbleh ki teh ba ne?» Ne bitōb lienh ki teh: «U' lii lienh niba bō ya bule ya gber ne.» Bi len' nno, kime Pól tokeh *Yesu ya gbēmōnmōnt nin mimekrm ya gber ne. ¹⁹ Ben nin wōn jon' udu

nnɔ ya buur ya buol, bi yih nà saan Ayeropaji* nnɔ, nɛ bi niire' wɔ ki ye: «A li fre kí tɔke tɛ a wɔknh binib miwɔknfɛnm má nɔ-ɔɔ?» ²⁰ Kime a kpaakeh ti'tub nɛ nin a'gbɛcent tuu, nɛ ti yie tí cii tu'tingi. ²¹ Tɔ, Atɛnn ya du ya nib kɛ nin bicɛnb bá te udu nnɔ ni nnɔ fɛ tigrɛcent ya tɔkm nɛ. Nɛn bo nɛ bi taakeh ki kaah uyo kɛ ki tɔkeh tũ.

²² Pɔl fii' ki sere' Ayeropaji ya nib nnɔ ya siik ni, nɛ ki ye: «Atɛnn yaabɛ, n sekn' ki laa' ni pɛ ibule bo cɛɛn nɛ. ²³ N cuonh ni'du ni uyo wá nnɔ nɛ ki likeh ni'ponpɔb, ki tí laa' liba bi kele' li'bo ki ye: <Ta bɛn wá nnɔ mɔ yaal sɔ.> Ni pukeh wá, ka bɛn wɔ nnɔ min baa' r' tɔke nɛ u ya gber nɛ. ²⁴ Wɔn nɛ yé Uwien, ki ñɛn' uñɛndun nin tibont tá kɛ te u'ni nɔ. Wɔn wá yé kutaaku nin kitink ya Yonbdaan nnɔ, ña kɔ nib mɛn' tidur tá nnɔ ni. ²⁵ Wa nuunh nil ya torm, niba ña pàre' wɔ, kime wɔn nɛ dienh binib limiel nin mitafaam má bi fuoreh mɛ nɔ nin tibont kɛ. ²⁶ U ñɛn' unibaab nɛ, ki cère' u pàre' inibol yá te utingbɛn kɛ bo nɔ. Wɔn Uwien nɛ sien' iyo kɛ, ki bobore' inibol kɛ nin i'kɔnkɔn. ²⁷ U lá tien' nnɔ ña binib r' li nuunh wɔ nɛ. Nba la, bi ñanñaanh kí nuunh wɔ la, bi li tí lɛ wɔ. Imɔn wa li jende' ti'ni uba mɔnɔn saan. ²⁸ Wɔn bo nɛ ti te, ki fuobe, ki cuonh. Ni'yonuonb biba mɔ lá len' nnɔ nɛ. Bi lá len' ki ye: <Ti mɔ yé Uwien ya bumu nɛ.> ²⁹ Ti yé Uwien ya bumu ma nnɔ, ta bi li maaleh ki teh Uwien naan tɛn ibule nɛ. Unisaal nɛ taa' u'yɛnmaale nin u'bɛnm ki kpen' itɛn, ki duore' miñɔkm nin ilike ya kurku ki tien' yí. ³⁰ Uwien ña tɔnge binib ña laan lá bɛn wɔ ki teh tibont tá nnɔ. Ama fɛnfɛnnɔ u ji tɔkeh uñɛndun ya nib kɛ nɛ ki teh bɛ r' lèbre bi'tetɛm. ³¹ Kime u sien' lidaali lá u li bu uñɛndun ya nib kɛ tibuur tũ r' li cuube. U gɛnde' unil wá li bu binib tibuur nnɔ. U cère' udaan mekre' bitenkpiib ni ña wɔ r' wuɔn binib kí ye u mɔnbe kí gɛnde' wɔn nɛ.»

³² Binib nnɔ cii' Pɔl len' ki ye binib li mekre bitenkpiib ni ma nnɔ, nɛ biba lɛ' wɔ, bitɔb mɔ len' ki ye: «Ti lá li cenge a'gber tuu uyo uba nɛ.» ³³ Nɛ Pɔl siere' bi'saan kí bure'. ³⁴ Nin nɛn kɛ binib biba teke' *Yesu kí jin', kí kpɔbn' Pɔl bó. Bi'ni bi yih uba Denis u yé Ayeropaji ya nil, utɔ mɔ yé upii, bi yih wɔ Damaris nin binitɔb mɔ.

18

Pɔl te Korɛnt ya du ni

¹ Pɔl siere' Atɛnn ni, nɛ ki jon' Korɛnt ya du bó. ² U tí cende' Suf uba bi yih wɔ Akilas nin u'po. Bi maa' wɔ Pɔnt ya tinfɛnm ni nɛ, ki yih u'po Prisil. Bi ñɛn' Itali ya ducien Erom bó nɛ kí baa' na wuɔke'. Kime ubɛrcien Klod nɛ lá ble' liwɔbl kí ye *Sufmbɛ kɛ r' ñɛ Erom ya du ni. Pɔl nin bɛn cuo' kujɔtiekú. ³ Bɛn nin Pɔl ya tuonl kɛ lá tɛ nɛ, bi lá pɔh ininbon* nɛ. Nɛn bo nɛ Pɔl jon' kí tí te bi'dɛn, bi tɛ kí sɔnh. ⁴ *Saba kɛ *Saba ya daali Pɔl joh *Sufmbɛ ya taanl ya duku ni nɛ bi tɔkeh tigrɛr, nɛ u ñikndeh *Sufmbɛ nin Grɛkmbɛ r' teke *Yesu kí ji.

⁵ Silas nin Timote ñɛn' Maseduɔnn ya du bó, kí baa' ní uyo wá nnɔ, nɛ Pɔl taa' u'ba kí de' Uwien ya gber ya tɔkm baba, kí tũɔreh kí tɔkeh *Sufmbɛ kí teh *Yesu nɛ yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo. ⁶ Ba tuo' Pɔl ya ñɔbu bó, kí sukreh wɔ ma nnɔ, nɛ u gbɛgbɛ' u'wengolkaar ya tɛngunku kí tɔke' bɛ kí ye: «Na ñmɛrɛ' la, ni'yaar bo, na ñɛn' min. Fɛnfɛnnɔ n lí pekre bá ña yé *Sufmbɛ bó nɛ.» ⁷ Pɔl siere' ni'saan, kí jon' uje uba den, bi yih wɔ Titiyus Yustus, u yé unil wá pukeh Uwien nɛ. U'dɛn nin litaanl ya duku nnɔ buɔke nɛ. ⁸ Litaanl ya duku nnɔ ya cien Krispus nin u'dɛn yaab kɛ teke' litaanl ya jin'. Korɛnt yaab mɔ cii' Pɔl tɔkeh *Yesu ya gber tá nnɔ, kí teke' kí jin' kí yɛbe, nɛ bi sii' bɛ Uwien ya ñunm.

⁹ Kuñɔnku kuba nɛ Yonbdaan tɔke' Pɔl tideknt yaam, kí ye: «La lí fenge, lí tɔkeh binib tigrɛmɔnmɔnt nnɔ, kí lá lí ñmin. ¹⁰ N tɛ nin ñɛ, uba ña r' fre kí tien ñɛ ná bre, kime n'yaab yɛbe udu wuu ni.» ¹¹ Pɔl tien' ni'saan libinl liba nin injmaale iluob nɛ, kí wɔknh binib Uwien ya gber.

Bi tuke' Pɔl kí jon' Galiyɔn saan tibuur

¹² Tɔ, uyo wá Galiyɔn lá yé Akayi ya tinfɛnm ya gobina nnɔ nɛ *Sufmbɛ ya cienb kpaan' Pɔl bo iyɛ, nɛ kí cuo' wɔ, kí jon' tibuur, ¹³ kí tí tɔke' kí ye: «Uje wuɔ sureh binib bɛ r' lí pukeh Uwien yiko ña ye ma bo nɛ.» ¹⁴ Pɔl yáare' wɔ r' len, nɛ Galiyɔn tɔke' *Sufmbɛ nnɔ kí ye: «U bi bíi' libiil liba nɛ, bíi u bi tien' kinunbɔnk kiba nɛ la, ninbi Sufmbɛ, n bi lí duɔn n'yɛnm kí cenge ni'bó. ¹⁵ Ama ni findeh nin tɔb inɔbon bo nin binib ya yel bo nin ni'yiko bo wɔn la, ní yé ni'yaar nɛ. Min ña yie n lí yé wá li bu tuu ya gber.» ¹⁶ Nɛ kí ñɔrɛ' bɛ kí ñɛn' tibuur ya duku ni. ¹⁷ Nɛ binib bá kɛ te ni'saan nnɔ cuo' litaanl ya duku ya cien, Sɔstɛnn, kí ñih wɔ tibuur ya duku ya nun bó, ama Galiyɔn ya lí tɔnge' tũ.

Pɔl liebe' Antiyɔk ya du bó

¹⁸ Pɔl biɛ kí tien' Korɛnt ya du ni kí wuɔke'. U cèbe' binib bá teke' *Yesu kí jin' nnɔ, nɛ wɔn nin Prisil nin Akilas bure' bɛ r' tí kɔ buñɛrcienbu Sankre ya du ni. U kuo' u'yur wun ni nɛ u

* 17:19 Ayeropaji yé ligbengbenl liba ya yel nɛ Grɛkmbɛ ya lenm ni. Bi lá liebe' kí yih binib bá taakeh li'bo nnɔ mɔ kí teh Ayeropaji yaab nɛ. * 18:3 Bi lá nukɛh tigrɛnt nɛ kí pɔh ininbon nnɔ, mitɔm la, bi taah tikpɛlɛr nɛ kí pɔh yé.

là pùon' lipuonl là nnò bo. Bi kòn' buñercienbu u ya du ni ne ki cubn' Siri ya tinfenm bó. ¹⁹ Bi tí baa' Efes ya du ni ne Pól dàan' u tontòknlieb, ki jon' *Sufmbè ya taanl ya duku ni bi tí tókeh tigber. ²⁰ Bi gbáan' wò wò ní tien bi'saan iwenkáanke, ne wa tuo', ²¹ ki cèbe' be, ki tóke' be ki ye Uwien tuo' la, u tí li liebe ní bi'saan uyo uba. Ne ki kòn' buñercienbu ki siere' Efes ya du ni, ki bure' ²² ki tí baa' Sesare ya du ni. U tí baa' ma nnò ne ki don' Yerusalèm bó, ki fuonde' *Kristo ya taanl yaab, ne ki ñen' ní' bó ki cón' Antiyók ya du bó. ²³ U tien' iwenkáanke Antiyók ya du ni, ne ki tí bure'. U joh ma nnò ne ki ñen' Galasi nin Friji ya tinfenm ni, ki faake' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò ya tekjim.

Apolos jon' Efes nin Korènt ya du ni

²⁴ Ujè uba baa' Efes ya du ni, ki yé Suf, bi yih wò Apolos. Bi maa' wò Aleksandri ya du ni ne. U yé unil wà freh ki lienh ne, ki ben tigber tà kele' *Uwien ya gbònkú ni nnò mòmòmnm. ²⁵ Bi là wòkn' wò u li paan ma bo Yonbdaan ya sen bo. U'yenm pè *Yesu ya gber bo cèen, ne u tókeh tù binib, ki wòknh be tù te ma bo mòmòmnm. Ama u ben San là siih binib Uwien ya ñunm ma bo nnò baba ne. ²⁶ Apolos kòn' *Sufmbè ya taanl ya duku ni, ki cin' ki tókeh binib *Yesu ya gber nin lifèl. Prisil nin Akilas cenge' u' gber ki gben', ne ki taa' wò ki jon' bi' den, ki tí tùre' ki toke' wò Uwien ya sen ya gber mòmòmnm. ²⁷ Apolos yé wò ní jo Akayi ya tinfenm bó ma nnò ne binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò saake' u' gbenent, ki kele' kugbònkú ki de' wò wò ní tí de bi' tób bà te ni' bó nnò be ní teke wò kucènkú mòmòmnm. U tí baa' ní' bó ne ki tore' binib bà teke' *Yesu ki jin' Uwien ya juokm bo nnò ní yèbe. ²⁸ Kimè u lienh ki jinh' *Sufmbè binib ke ya nun bó ne, ne ki ñikèh ná kele' *Uwien ya gbònkú ni nnò bo, ki wòngèh ki teh *Yesu yé Uwien ya Nigèndkè Kristo ne.

19

Pól tí te Efes ya du ni

¹ Apolos laan biè ki te Korènt ya du ni u yo wà nnò, ne Pól ñen' ijuon' ya du bó, ki baa' Efes ya du ni, ne ki laa' binib bà teke' *Yesu ki jin' nnò ya biba len, ² ki niire' be ki ye: «Ni tí teke' *Yesu ki jin' ma nò, *Mifuoñaanm jüre' ní' bo ñò-òò?» Ne bi ye: «Timbi ña laan lí cii' nil len' ki ye *Mifuoñaanm te mòmòmnm.» ³ Ne Pól niire' be ki ye: «Bi sii' ne Uwien ya ñunsii u le ba?» Ne bi jün' wò ki ye: «Bi sii' te San là siih binib Uwien ya ñunsii wà nnò ne.» ⁴ Ne Pól tóke' be ki ye: «San là siih binib Uwien ya ñunm mitetem ya lèbrm bo ne, ne ki tókeh be ki teh be ní teke wà li paan u'puoli bó ní nnò ki ji. Ní' tingi si: be ní teke *Yesu ki ji.» ⁵ Bi cii' Pól len' ná nnò, ne ki cère' u sii' be Uwien ya ñunm Yonbdaan *Yesu ya yel bo. ⁶ Pól taa' u' nuò ki paan' bi' bo, ne *Mifuoñaanm jüre' ní' bi' bo, ne bi lienh milencènm, ki sòkndeh Uwien ya ñòbon. ⁷ Binib nnò ke là li baa piik nin bile.

⁸ Pól là joh *Sufmbè ya taanl ya duku ni, ki tí baa' ñjmaale ita ne, ki lienh nin binib ka fenge, ki tókeh be Uwien ya bèl ya gber, ki ñikndeh ki sureh be be ní tuo u tókeh tigber tà nnò. ⁹ Ama bi' ni biba ya yul faa, ba tuo' ki teke' tigber nnò, ne ki séreh binib bà teke' *Yesu ki jin' ki pè u'sen bo nnò linigol ya nun bó. Nen bo ne Pól siere' ki dàan' be, ki taa' bà teke' Yesu ki jin' nnò, ki jon' Tiranus ya keraduku bó ki tí wòknh be idaan ke. ¹⁰ U tien' nnò ki tí dukn' ibin ile ne. Nen bo ne Asi ya tinfenm ya nib, bà yé *Sufmbè nin bà ña yé *Sufmbè ke cii' Yonbdaan ya gber.

Sikefa ya bijieb ya gber

¹¹ Uwien cère' Pól teh miyòkm ya boncènt cèen, ¹² haali bi tí taah mupapaajemu nin tikpàlcer tà ke me' Pól nnò mòmòmnm ki tí paakeh bi' wienb bo nin isenpol ñaake binib bà bo, ne bi faakreh i ya tãan bo. ¹³ *Sufmbè biba mò là te ki cuonh ní' ke saan ki ñuoh isenpol binib saan. Bi yé be ní taa Yonbdaan *Yesu ya yel, ki li ñuoh isenpol binib saan, ne ki lienh ki teh: «*Yesu wà Pól tókeh binib u' gber nnò ya yel bo, siere men.» ¹⁴ Bitatuarcienb ya cien uba ne là te ki ñmòbe bijieb bilole, ki yé Suf, bi yih wò Sikefa. Ben ne là cuonh ki teh nnò. ¹⁵ Ne usenpol cère' uje wà u ñaake wò nnò tóke' be ki ye: «N ben Yesu, ki ben Pól yé udaan wà. Ninbi le? Ní' mò yé ñmèmbè ne?» ¹⁶ Ne ki fii' ki ciin' be, ki faake' nin bi' ke ki jènde' be ki gbien', ki bunge' be. Ne bi' ke sen' ki ñen' u' den itil. ¹⁷ Efes ya nib, bà yé *Sufmbè nin bà ña yé *Sufmbè ke cii' tigber nnò, bujawaanbu cuo' bi' ke; ne bi kpíeke' Yonbdaan Yesu. ¹⁸ Linigol là teke' *Yesu ki jin' nnò ya biba baareh ki là tókeh binib ya nun bó bi là teh ná na mòmòmnm ni là teh ñòke ma bo. ¹⁹ Bà là teh ñòke nnò ya biba tókeh bi' ñòk gbònt ní ki là taakeh ki cokndeh, ki sienh binib ke ya nun bó. Bi bi' tigbont nnò ya daaku, ki laa' ní te tilikur itur pinjun ne. ²⁰ Nnò ne Yonbdaan ya tuòm bo, u' gber yere' ní' ke saan ki ñmòbe mituòm.

Kukpiinku kpi' Efes ya du ni

²¹ Ni ya puoli bó ne Pól maale' ki ye u li ñe Maseduonn nin Akayi ya tinfenm bó ne ki jo Yerusalem. Ne ki ye: «Ní' baa' ní' bó la, n li jo Erom ya du bó mò.» ²² Nen saan ne u gènde' bà

toreh wə nno ya bile, bi yih uba Timote, ki yih utə Erat, ki sən' bə Maseduonn ya tinfenm bō. Nə wən juore' Asi ya tinfenm ni ki tien' iwenkäänkə.

23 U ya yo nə kukpiinku kpi' Efes ya du ni Yonbdaan ya sən bo ki bre cəen. 24 Uje uba là te udu nno ni, bi yih wə Demetriyus. U taah ilike ya kur nə ki teh muduwawaamu mūa naan ten ubul *Atemis ya duku, ki kuəreh binib bo. Lituonl nno bo bitonsənb lenh kpele cəen ne. 25 Demetriyus taan' binib bə kə sənɥ lituonl nno nin binib bə mə sənɥ li ya tuonbol, nə ki təkə' bə ki ye: «N'jətiebe, ni ben ki ye ti fuobe lituonl là bo sə-a! 26 Ama Pəl wən lienh ki teh, ibule ɥa yé bonn, binib nə məh yí. U sure' binib bə bi tuo' u'nəbu bō yebe. Na yé nié saan Efes ni baba, Asi ya tinfenm kə ni nē. Ninbi mənən cii', ki sekn' ki laa' mō. 27 U teh nno la, na yé ti'tuonl baba nə li saa. Ubucien *Atemis mō ya duku li juore fenm nē. Atemis wā, Asi ya tinfenm ya nib nin uɥendun ya nib kə pukeh wə nno, mō ɥa ji li ɥmobe kpieke.»

28 Binib nno cii nno ma nno nə bi'benku ni ben' ki gbien' nə bi wuureh ki teh: «Efes yaab ya bul *Atemis yé ubucien nē.» 29 Nən saan nə udu nno ya nib kə kpɾe', ki təkə ligol ki joh udu nno ya nib taakeh nā saan nno, nə ki cuo' Pəl ya tontəknlieb bile usen ni. Bi yih uba Gayus, ki yih utə Aristak. Bi yé Maseduonn ya tinfenm ya nib nē. 30 Pəl yie wə rí jo linigol nno saan, nə binib bə teke' *Yesu ki jin' nno pien' wə. 31 Mitinfenm nno ya cienb bə yé Pəl ya jətieb nno mō sən' ki təkə' wə ki ye u la jo linigol nno taan' nā saan nno. 32 U ya yo nə linigol nno ɥmobe kuwaaku ki gbien', ka ji ben nā bō si nā bō. Biba wuureh ki lienh tuba, bi'tob mō wuureh ki lienh tutər. Bi'ni biba ɥa ji là ben nā cère' bi taan' ni'saan mənən. 33 *Sufmbə bə te ni'saan nno gənde' uje uba ki lien' usen, bi yih wə Aleksand. Linigol nno ni biba təkə' wə tigbər nno ya tingi, nə u yuon' unuo ki wuon' ki ye u yie wə rí təkə linigol nno tigbər nno ya tingi nē.

34 Ama linigol nno bende' ki ye u yé Suf ma nno, nə bi taakeh ki wuureh ki tí baa' ten tikur tule ki teh: «Efes yaab ya bul Atemis yé ubucien nē.»

35 Udu nno ya kəraci cère' linigol nno ɥmile', nə u len' ki ye: «Efes yaabe, unil kə ben ki ye ninbi Efes yaab nə gu ubucien Atemis ya duku, ki ben ki ye u'nennenku ɥen' kutaaku bo nə ki jiiɾe' ní. 36 Uba ɥa rí fre kí nié kí ye ta te. Nən bo, ni bi li duon ni'yenm nē, ki la tien niba ka maale'. 37 Kime ninbi nə tuke' bi'jəb bié nō ki baa' nié saan. Ba saa' niba ubul ya duku ni, ka suke' tí'bule mō. 38 Demetriyus nin u'tonsənb ɥmobe tigbər nin unil la, tibuur ya buol te, bə buh tibuur mō te, bə rí jo nən bō kí tí len. 39 Ni tí ɥmobe tigbətər ki pukn' la, bi li tūəre tū udu ya taancienl là ɥəndeh *yiko nno ni nē. 40 Ta ben la, dinno ya taanl lie bo, tí'du ya cienb li biin tē kí ye ti nuunh tí kpiin udu nē; kime ta ɥmobe ti li ní nā bo kí təkə nā cère' ti taan'.» U len' nno ki gben', nə ki cère' bi'kə siere'.

20

Pəl jon' Maseduonn nin Gɾes ya du ni

1 Kukpiinku nno ya waaku tí ɥmile' ma nno, nə Pəl cère' binib bə teke' *Yesu ki jin' nno taan' u'saan, nə u saake' bi'gbenent, ki cəbe' bə ki bure' Maseduonn ya tinfenm bō. 2 U ɥeh idu yá te mitinfenm nno ni, ki təkəh binib bə teke' *Yesu ki jin' nno tigbər tū yebe ki saakreh bi'gbenent, kí tí baa' Gɾes ya du ni, 3 ki tien' len inmaale ita. U là benh wə rí kō buɥercienbu uyo wə kí jo Siri ya tinfenm bō nno nə ki cii' *Sufmbə kpaan' u'bo iye bə rí tien wə nā bre, nə u ye u li liebe' kí ɥə Maseduonn ya tinfenm bō nē. 4 Nə binib biba piere' wə. Bə piere' wə nno ya yel si: Sopater, u yé Bere ya du ya nil nē, ki yé Pirus ya bije nin Aristak nin Sekundus, bi yé Tesalonik ya du ya nib nē nin Gayus, u yé Debe ya du ya nil nē nin Ticik nin Trofim, bi yé Asi ya tinfenm ya nib nē nin Timote. 5 Binib bugben liere' usen ki jon' Trowas ya du ni kí tí gu tē*. 6 Tinbi wən, kpənə wə ɥa ɥmobe ɥōkə ya *nacenku gəbre' nə ki yaan tí kən' buɥercienbu Filip ya du ni. Ti tí tu' bə Trowas ya du ni wiennjun daali nē, ki tien' len iwien ilole.

Pəl te Trowas ya du ni

7 *Saba ya daali ya tajuaku nə ti taan' tí ji Yonbdaan ya jier, nə Pəl cin' ki təkəh binib Uwien ya gbər. Ní faa' la, u li bure ma nno nə u təkə' bə tū kí tí baa' kuyəku ya siik. 8 Ti taan' lidutətual liba ya paaki ya duku ni nē. Ifr yebe kuduku nno ni. 9 Unacenfaan uba kə lidutətual nno ya dutaaku ya dubonl bo, bi yih wə Etikus. Pəl təkə' tigbər ki wuəke' mə nno nə miguonm nōnde' unacenfaan nno u guon' ki gbōkre', nə ki cere' ki lu' tingi. Bi jiiɾe' bə rí fin wə ki laa' u kpo'-al 10 Nən saan nə Pəl jiiɾe' ki buon' ki yuure' wə, nə ki təkə' bə ki ye: «Cuo mən ni'ba, wa kpo'.» 11 Pəl liebe' ki don' kuduku nno ya paaki nə ki gbiire' Yonbdaan ya jier bi jin', nə u tí təkə' bə tigbər ki wuəke'. Ní tí tuo mifaam, nə u bure'. 12 Bi tuke' unacenfaan nno ní u fuobe nə unil kə ya yenm duon'.

Pəl ɥen' Trowas ki jon' Mile

13 Tinbi kən' buɥercienbu, ki liere' usen ki bure' Asəs ya du bō. Pəl ye ti li taa wə buɥercienbu ni nən bō nē, kime u là yie wə rí cuon nə kí jo ni'bō. 14 U tí tu' tē Asəs ni, nə ti taa'

* 20:5 Liike 16:10.

wɔ buɛercienbu nno ni ti bure' Mitilenn ya du bɔ. ¹⁵ Ti siere' ni'saan ki bure', nɔ ɛmɔɛmɔbe ki ti faa' ki laa' ti gaake Kiyɔ ya dekl ne. Kutaaku faa' ne ti baa' lidektal saan, bi yih le Samɔs, kutaaku ti liebe' ki faa' ne ti baa' Mile ya du ni. ¹⁶ Kimɛ Pɔl ɛa yie wɔ rɔ wuɔke Asi ya tinfennm ni ne ki lɔke' Efes ya du. U lɔ behn wɔ rɔ baa Yerusalem tonm ne, ki maaleh ni tuo' la, wɔ rɔ baa len *Pantekot ya nacenku ya daali.

Pɔl cɛbe' Kristo ya taanl lɔ te Efes ni nno ya cienb

¹⁷ Pɔl te Mile ya du ni, ne ki sɔn' ki jin' *Kristo ya taanl ya cienb bɔ te Efes ya du ni nno. ¹⁸ Bi baa' u'saan uyo wɔ nno, ne u tɔke' be ki ye: «Kɔ rɛ lidaali lɔ n'taal te Asi ya tinfennm ni nno, ninbi ne ben n lɔ fuobe nin ne idaan ke ma bo. ¹⁹ N jin' n'ba tingi ne ki sɔn' Yonbdaan ya tuonl nin tinunsiir, ki jin' ijend, kimɛ *Sufmbɛ biba lɔ kpaan' iyɛ be rɔ li teh nni nɔ bre ne. ²⁰ N tɔke' ne *Yesu ya gbe' binib taakeh nɔ saan nin ni'den ka bɔle' ne tigger tɔ ke li tore ne. ²¹ N tɔke' *Sufmbɛ nin bɔ ɛa yɛ *Sufmbɛ ki ye be rɔ lɛbre bi'tetem kɔ paan Uwien ya sen bo, ki teke Yonbdaan *Yesu kɔ ji. ²² Fɛnfennɔ min ne te usen ni ki joh Yerusalem nɔ. *Uwien ya Fuoɔaanm ne wɔbn' nni rɔ jo. Ma ben nɔ lɔ ti tu nni ni' bɔ. ²³ Ama n nɔn ben ki ye *Mifuoɔaanm takeh nni idu ke ni ki teh bi li ti lɔle nni ni' bɔ, kɔ jɛnde nni mɔ. ²⁴ Ama min ɛa nɔn tɔngɛh n' miel ten len ne yɛ n' bo nibonmɔnn. N yie rɔ sɔn ki ti baa' n'tuonl ya bien ne. N yie rɔ tien Yonbdaan *Yesu ye rɔ tien nɔ nno ne. Nen si: rɔ tɔke binib Uwien ya juokm ya gbɛmɔnmɔnt.

²⁵ «N lɔ cuonh ki tɔkeh ninbi bɔ ke Uwien ya bel ya gbe' nno, n ben ki ye na ji li le nni. ²⁶ Nen bo ne n tɔkeh ne dinnɔ wuɔ ki teh ni' ni wɔ ke kpo' ki juore' fɛnfennm la, na rɛn' min, ²⁷ kimɛ n tɔke' ne Uwien yie nɔ ke, ka bɔle' ne niba. ²⁸ Li juuke men ni' ba mɔnmɔnm, kɔ li juuke binib bɔ *Mifuoɔaanm guun' ne be nno mɔ mɔnmɔnm. Li likeh be men. Bi yɛ Uwien ya taanl ne. U taa' u'Biye ya sɛm ne ki de' lɛ. ²⁹ N ben ki ye n bure' la, binib li kɔ ni' ni, kɔ li bre ten ikɛr, kɔ li nuunh be rɔ bere litaanl nno, kɔ tien li' nib nɔ bre ka rɔ lɔkre uba mɔnɔn. ³⁰ Bitonnɛndɛn bi rɛ ninbi mɔnɔn ni ki lɛre binib bɔ teke' *Yesu ki jin' nno be rɔ wɛ u'sen kɔ paan ben bo. ³¹ Nen bo, la gɔh men, kɔ li tien kɔ ye ibin ita sɔ n gbiereh ni' ni wɔ ke nin tinunsiir ne rɔnku nin wien ni.

³² «Fɛnfennɔ n taa' ne ki ɛukn' Uwien; ki tɔkeh ne ki teh ni tiere Uwien ya juokm ya gbe' bɔ. Tigger nno ɛmɔbe mituom, kɔ li cɛre ni li faa mitekjin ni, kɔ li de ne lifaal lɔ u bonde' lɛ ki ble' binib bɔ ke yɛ u'yaab nno. ³³ N lɔ te ni'saan ma nno, ma binbe' uba ya likbu ki niireh nin u'wɛngolkaar. ³⁴ Ninbi mɔnɔn ben ki ye n ya nɔje bo ne min nin n'tontaknlieb lɔ fuobe. ³⁵ N tuu ki sɔnh ki wɔngɛh ne ki teh ni'mɔ rɔ li sɔnh nin inunmɔn ɛa kɔ li toreh bijiinb, kɔ li tien Yonbdaan *Yesu mɔnɔn lɔ len' liɔbɔnl lɔ ki ye: «Wɔ dienh ya yɛnm songe ki cɛn' wɔ teknh nno.» »

³⁶ Pɔl len' ki ti gben', ne wɔn nin ben ke gbaan' ne u kɔare'. ³⁷ Nen saan ne bi'ke cin' ki muɔh ki joh ki ti lɔkndeh Pɔl. ³⁸ Bi'yɛnm tuɔre' ki saa' u len' liɔbɔnl lɔ ki ye ba ji li le wɔ nno bo ne, ne ki piere' wɔ, wɔ rɔ ti kɔ buɛercienbu.

21

Pɔl doh Yerusalem bɔ

¹ Ti cɛbe' be ma nno ne ki kɔn' buɛercienbu, ki bure' ki cubn' ki ti baa' Kɔs ya dekl; wienle daali ne ti baa' Lod ya dekl, ki rɛn' nen saan ki bure' Patara ya du bɔ. ² Ti laa' ni'saan buɛercienbu buba bɔ fih bɔ rɔ bure' Fenisi ya tinfennm bɔ, ne ti kɔn' bɔ ki bure'. ³ Ti jojoh ki ti likeh Ciip ya dekl ti'nun bɔ, ne ki ɛmieke' lɛ unɔgen bɔ, ki cubn' Siri ya tinfennm bɔ, kɔ li baa' Tir ya du ni. Bi li rɛn ituk buɛercienbu nno ni nen saan ne. ⁴ Ti laa' binib bɔ teke' *Yesu ki jin' udu nno ni, ne ki tien' bi'saan iwien ilole. *Mifuoɔaanm cɛre' bi tɔke' Pɔl ki ye u la duɔ Yerusalem bɔ. ⁵ Iwien ilole nno gɛbre' ma nno, ne ti liebe' ki bure'. Ti joh ti kɔ buɛercienbu, ne ben nin bi'puob nin bi'bumu ke piere' te ki rɛn' udu nno ni. Ti'ke gbaan' miɔnuncienm nno ya gbaal, ki kɔare', ⁶ ne ti cɛbe' tɔb, ti kɔn' buɛerbu nno, ne ben liebe' ki kun'.

⁷ Ti kɔn' buɛercienbu mifɔrkaam Tir ya du ni ne ki ti baa' Tolemays ya du ni. Ti jon' ki fuonde' binib bɔ teke' *Yesu ki jin' ki te ni'saan nno, ne ki tien' bi'saan uwien uba. ⁸ Kutaaku faa' ne ti ti liebe' ki bure' ki ti baa' Sesare ya du ni, ki jon' ki ti te Filip wɔ tɔkeh *Yesu ya gbɛmɔnmɔnt nno den. U yɛ bi lɔ gɛnde' jɛb bilole* bɔ nno ya uba ne. ⁹ U lɔ ɛmɔbe bisieb binan ne ba ben jɛb, ki sɔkndeh Uwien ya rɔbon. ¹⁰ Ti tien' ni'saan iwenkɔankɛ, ne *Uwien ya rɔbonsɔknl uba rɛn' Sude ya tinfennm bɔ ki baa' ni bi yih wɔ Agabus. ¹¹ U tu' te ni'saan ne ki teke' Pɔl ya ningbenl, ki lɔle' wɔn Agabus ya tɔan nin u'nuɔ, ki len' ki ye *Mifuoɔaanm ye ma sɔ: «Udaan wɔ si liningbenl lie nno *Sufmbɛ li ti lɔle wɔ nno ne Yerusalem ni, kɔ taa wɔ ki ɛukn bɔ ɛa yɛ *Sufmbɛ.» ¹² Ti cii' nno ma nno ne tinbi nin binib bɔ te ni'saan nno gbɔan' Pɔl ki ye u la duɔ Yerusalem bɔ. ¹³ Ne Pɔl ye: «Ni teh be nɔ, ki mɔmuɔh ki saah n'yɛnm-i? Min

* 21:8 Liike 6:5.

bonde' ki gben' ne. Bi li ti lôle nni bii bi li ti ku nni Yerusalem ni Yonbdaan *Yesu bo mənən la, n li li jo ne.» ¹⁴ Wa tuo' ti'yaam ma nno ne ti daan' wə, ki ye: «Yonbdaan ri tien u yie ma.»

¹⁵ Ti tien' ni'saan iwenkaanke ya nno gəbre', ne ti bonde' ki ti gben' ki don' Yerusalem bo. ¹⁶ Binib ba teke' *Yesu ki jin' ki te Sesare ya du ni nno ya biba mo piere' te. Bi tuke' te ki jon' uje uba den ti ti gon', bi yih wə Minasən, u ye Ciip ya nil ne, ki pe Yesu ya sen bo ni wuəke'.

Pəl baa' Yerusalem ni ki jon' Saak den

¹⁷ To, ti baa' Yerusalem ni ma nno ne binib ba teke' *Yesu ki jin' nno teke' te nin uyensonge. ¹⁸ Kutaaku faa' ne tinbi nin Pəl jon' Saak den ki ti fuonde' wə. *Kristo ya taanl ya cienb ke mo la taan' ni'saan. ¹⁹ Pəl fuonde' be ki ti gben', ne ki toke' be ni'ke dokdoki ki ne u'tuonl bo Uwien tien' na ba na ye *Sufmbe ya siik ni. ²⁰ Bi cii' Pəl len' na nno, ne bi peke' Uwien, ki toke' wə ki ye: «Ti'ninje, a laa'-aa! *Sufmbe itur itur ne teke' *Yesu ki jin', ne bi'ke ya nun mon be ri li boh Moyis ya yiko ne. ²¹ Bi cii' bi ye a wəknh *Sufmbe ba ke te iniboto ya du ni nno ki teh bi la ji ri li pe Moyis ya yiko bo, ki la ji ri li jeh bi'bumo ya pun, ki la ji ri li pe bi'yaaje bok bo. ²² Ti li tien mila? Bi li li cii' a baam bo ne. ²³ To, a tien ti li toke ne na no. Bijeb binan biba te ti'ni, ki la puon' lipuonl; ²⁴ taa be ni jo Uwien ya duku ni, ki ti tien tijoknt ya nenn ya tuorl, a pe bi li ti taa tibont ta ki tien lituorl nno bo, no be ri kuo bi'yur. A tien' nno la, binib ke li bende ki ye bi lienh ta a'bo nno ta te, ki bende ki ye a'mo pe Moyis ya yiko bo ne. ²⁵ Binib ba na ye *Sufmbe ki teke' *Yesu ki jin' nno, ben won, ti la maale' ki ye ni mon ti kele kugbonku ne ki toke be ki ye bi la nmonh totuornont, ki la nmonh wenkpil, ki la jinh sem, ki la teh naarmaal.»

²⁶ Kutaaku ti faa' ne Pəl taa' bijeb nno, won nin ben ti taan' ki cin' ki teh tijoknt ya nenn ya tuorl nno. Ne u kon' Uwien ya duku ya luo bo, ki toke' utotuorke lidaali la bi li tien lituorl nno ki gben no wa ke ri de Uwien u'pum.

Bi cuo' Pəl Uwien ya duku ya luo bo

²⁷ To, bi li tien lituorl nno ki ti dukn iwien ilole ne. Iwien nno ti behn yi ri gben, ne *Sufmbe ba nen' Asi ya tinfenn bo ni nno laa' Pəl Uwien ya duku ya luo bo, ki cere' linigol kpre' Pəl bo, ne ki cuo' wə, ²⁸ ki wuureh ki teh: «Israyel yaabe, la tuo men, uje wa so cuonh ni'ke saan, ki wəknh binib ke miwəknm ma saah tinbi *Sufmbe nin Moyis ya yiko nin Uwien ya duku. U tuke' binib ba na ye *Sufmbe mənən, ki kon' Uwien ya duku ni, ki kuon' ki tijoknt.» ²⁹ Kime bi la laa' Pəl nin Trofim, wa ye Efes ya du ya nil nno toke udu ni ma nno ne bi maale' ki ye Pəl taa' wə ki kon' Uwien ya duku ni ne.

³⁰ Kukpiinku kpi' udu ni ni'ke saan, ne udu nno ya nib sen' ki taan' ni, ki cuo' Pəl, ki dere' wə ki nen' Uwien ya duku ni, ne ki pok ki plin' inafuon. ³¹ Uyo wa bi nuunh be ri ku Pəl nno, ne Erom ya Sojambe ya cien cii' bi ye: «Yerusalem ke kpi' no.» ³² I ya taan bo, ne ucien nno taa' Sojambe nin sojambe kobk ya cien biba, ki tiinh ki joh linigol nno saan. Bi laa' Sojambe nno nin bi'cien ma nno, ne bi daan' ka ji nih Pəl. ³³ Nen saan ne sojambe ya cien nno cuon' ki nekn' Pəl, ki cuo' wə, ki toke' u'sojambe ki ye be ri taan tikudakr tule ki lôle wə, ne ki niire' Pəl ye udaan wa nin u tien' ba. ³⁴ Ama linigol nno ni, biba wuureh ki lienh tuba, ne bitob mo wuureh ki lienh tutar. Kuwaaku nno bo ne sojambe ya cien nno na fre' ki bende' na tien', ne ki toke' u'sojambe ki ye be ri taa Pəl ki jo bi'tonsonduku saan. ³⁵ Bi tuke wə ki joh ki ti baa' kuduku nno ya naəəəəəəə saan, ne sojambe ti gben' ki yuure' wə paaki, kime linigol nno nmo be kinunbənk ne. ³⁶ Udu nno ya nib ke pe puoli ne ki wuureh ki teh: «Ku wə men! Ku wə men!»

Pəl len' wə ri fie u'ba Sufmbe saan

³⁷ Bi ye be ri kuon Pəl kuduku nno ni uyo wa nno ne u niire' sojambe ya cien nno Grekmbə ya lenm ni ki ye: «A li tuo ki cəbe nni ri toke ne linəəəəəəə liba-aa?» Ne ucien nno niire' wə ki ye: «A ciih Grekmbə ya lenm ne-ee? ³⁸ Nen men la, sin na ri Esipt ya je wa cere' linigol yie' ti'du ya cienb ya nəbu bə iden yie no ki tuke' binikub itur inan ki jon' kupenpelku ni nno-a?» ³⁹ Ne Pəl ye: «Min ye Suf ne, ki maa' Tars ya du wa te Silisi ya tinfenn ni, u'yel kpre' nno ni, ki ye len ya nil. A tuo' la, a cəbe nni ri len nin linigol lie nno.»

⁴⁰ U cəbe' Pəl ki ye wə ri len, ne Pəl sere' linəəəəəəə nno bo, ki yuon' unuo ki ye be ri nmile, bi nmile' cim, ne u len' be *Sufmbe ya lenm ni ki ye:

22

¹ «N'baambe nin n'ninjiebe, cenge men fenfennə n li toke ne tigber ta ki fie n'ba nno.»

² Bi cii' u lienh bi ya lenm ma nno, ne bi tuore' ki nmile' cim.

Nen saan ne Pəl ye: ³ «N ye Suf ne, ki maa' Tars ya du wa te Silisi ya tinfenn ni nno ni. Ama bi wube' nni udu wa ni so. Gamaliel ne la wəkn' nni ti'yaaje ya yiko ya bom mənəmən. Ne n'nun la mon Uwien ya tuonl bo, ten ni'ke ya nun mon ma li'bo fenfennə wə no. ⁴ N la jəndeh binib ba pe *Yesu ya sen bo ne haali bi ti kpuokeh, ki coh bijeb nin bipiib, ki luoh be tikudəkr, ki ti pekndeh. ⁵ Bitətuorciənb ya cien nin *Sufmbe ya buur ya cəkl yaab li fre ki toke ne ki ye n len' na no ni ye imən ne. Bi la kele' tigbont mənən ki de' nni ri ti de *Sufmbe

bà te Damas ya du ni nno, be ri cèbe nni ri cuo binib bà teke' *Yesu ki jin' ki te ni' bó nno, kí lóle be tikudákr kí taa be kí baa Yerusalem ni, kí lá dere bi'tub.»

*Pól tóke' be u teke' Yesu ki jin' ma bo
(Ituon 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ «N lá joh ki tí nekn' Damas ya du, kuwensiiku ya yo, ne kuwenwencienu kuba ci' ki ñen' paaki bó ní, ki wende' ki yile' n'bo. ⁷ N lu' tingi ni, ne ki cii' unieke uba bó u teh: <Sol, Sol, be tien' a jèndeh nni?> ⁸ Ne n niire' ki ye: <Yonbdaan, a yé u le daan ne?> Ne u jiiin' nni ki ye: <Min Nasaret ya *Yesu ne, a jèndeh min ne.> ⁹ Min nin bà lá te nno laa' kuwenwenku nno ama ba cii' wá lienh nni nno ya nieke bó. ¹⁰ Ne n tí niire' ki ye: <Yonbdaan, n li tien mila?> Ne u jiiin' nni ki ye: <Fii kí jo Damas ya du ni, bi li tí tóke ne a li tien ná ke.> ¹¹ Kuwenwenku nno wende' n'nun ni ma nno, ma ji lenh, ne min nin bà tóke nno cuo' n'nuo ki ñeh n tí baa' Damas ya du ni.

¹² «Uje uba lá te len, bi yih wó Ananiyas. U pe Uwien ya sen bo monmonm, ki boh Moyis ya yiko ne *Sufmbe bà ke kó Damas ni nno pèkeh wó. ¹³ U baa' ki sere' n'saan ne ki tóke' nni ki ye: <N'niñje Sol, likre.> Ne n pòk ki likre' i ya táan bo kí laa' wó. ¹⁴ Ne u tóke' nni ki ye: <Ti'yaajeb ya Wien juo' ki gènde' ne, á bende u'yiem, kí le *Yesu ugbemàndaan, kí cii u'nieke bó. ¹⁵ Kime a li yé u'mánkuni ne binib ke ya nun bó, kí tóke be a laa' ná nin a cii' ná. ¹⁶ Ji la taande, fii kí cèbe be ri sii ne Uwien ya ñunm, á te u'yel wó ri fère ne a'biere.>

¹⁷ «Ni ya puoli bó ne n liebe' Yerusalem. Lidaali liba ne n te Uwien ya duku ni kí kàareh ne ní tien' nni tideknt yaam, ¹⁸ n laa' Yonbdaan ne u tóke' nni ki ye: <Fii kí ñe Yerusalem ni tonm, kime len ya nib ña ri teke a li tóke be n'gber tá nno.> ¹⁹ Ne n jiiin' wó ki ye: <Yonbdaan, bi ben ki ye min ne lá joh *Sufmbe ya táan ya dur ni, kí coh binib bà teke' ne ki jin' nno, kí tí pekndeh, kí jèndeh be kí gbiekeh. ²⁰ Bi lá kuuleh a'mánkuni Etienn uyo wá nno, min monon lá te ni'saan, kí tuo' ki ye ní mon, ne kí gu binib bà kuuleh wó nno ya wengolkaar.> ²¹ Ne u tóke' nni ki ye: <Li joh, kime n li sòn ne ná bó fòke, bà ña yé *Sufmbe nno saan.> »

Ba kaabe' ki ñi' Pól kime u yé Erom yo ne

²² Linigol nno cenge' Pól bó kí tí baa' uyo wá u ye Yonbdaan ye wó ri jo bà ña yé *Sufmbe saan nno, ne kí cin' kí wuureh kí teh: «Gben men unil wó ya gber kitink bo, kime na kpe wó ri li fuobe.» ²³ Ne kí tuòreh kí wuureh, kí goreh bi'liergbenkt kí wienh, kí yiih titent kí plèh paaki kí teh kutengunku. ²⁴ Ne Sojambe ya cien nno tóke' u'sojambe kí ye be ri taa Pól kí kuon bi'duku ni, kí ñi wó inalébe, kí wóbn wó wó ri tóke u tien' bà ño bi wuureh u'bo nno. ²⁵ Bi lóle' Pól, be ri ñi inalébe uyo wá nno, ne u tóke' Sojambe kobk ya cien wá se u'saan nno kí ye: «Ni ñmobe usen ní ñi Erom yo, ka kpie' kí bun' wó tibuur kí laa' u'biil-ii?» ²⁶ Sojambe kobk ya cien nno cii' nno ma nno ne kí jon' bi'cien nno saan, kí tí tóke' wó kí ye: «A bi ye á tien be so! Uje nno yé Erom yo ne.» ²⁷ Ne bi'cien nno jon' Pól saan, kí tí niire' wó kí ye: «A yé Erom yo ne-ee?» Pól tuo'. ²⁸ Ne ucien nno ye: «Min pèn' ilike i yebe ne kí yaan kí kpende' Erom ya nil.» Ne Pól ye: «Bi maa' min n yé Erom ya nil ne.» ²⁹ Pól len' nno ma nno ne bà bi li ní wó kí wóbn wó wó ri len nno sule' kí sere' i ya táan bo. Ucién nno bende' kí ye u lóle' unil wá nno yé Erom yo ma nno ne bujewaambu cuo' wó.

Sufmbe ya buur ya cekl yaab bun' Pól tibuur

³⁰ Tó, sojambé ya cien nno yé wó ri túre kí bende *Sufmbe biindeh Pól nibonn ná bo ma nno, kutaaku faa' ne u lore' Pól, kí cère' bitótuorcién nin *Sufmbe ya buur ya cekl yaab ke taan', ne u cère' Pól baa' kí lá sere' bi'nun bó.

23

¹ Pól caan' tibuur ya cien nno bo inun ne kí ye: «N'yaabe, n ben n'yenm ni kí ye ma ñmobe biil Uwien ya nun bó haali nin fefenno.» ² U len' nno ma nno, ne bitótuorcién ya cien Ananiyas tóke' bà se kí neke Pól nno kí ye be ri ñi u'ñabu bó ne bi'ñi'. ³ Nen saan ne Pól tóke' wó kí ye: «A yé a li mon binib ya nun ni ne, Uwien ne li ní sin. A ke nie saan kí ye a buh nni tibuur ti'yiko ye ma bo ne, ne kí kende' *yiko bugben bo kí ye be ri ñi nni.» ⁴ Ne binib bà te ni'saan nno tóke' Pól kí ye: «A sukreh bitótuorcién ya cien so-oo?» ⁵ Ne Pól ye: «Wee! N'yaabe, ma ben kí ye u yé bitótuorcién ya cien. N bi ben la, ma bi li len nno, kime ní kele' *Uwien ya gbónku ni kí ye: «Ña ri len a'ðu ya cien fefenm.» »

⁶ Tó, Pól ben kí ye bi'ni biba yé Saduseyenmbe ne, bitób mó yé Farisienmbe. Ne u wuure' tibuur ya cekl yaab nno ya siik ni kí ye: «N'yaabe, n yé Farisien ne, ne n'baa mó yé Farisien. N ñmobe lidèndènl kí ye bitenkpiib lí mækre. Lidèndènl nno bo ne, bi buh nni tibuur.» ⁷ U len' nno u'ñabu ña lu', ne Farisienmbe nin Saduseyenmbe cin' kí findeh nin tób, ne linigol nno bore' mile. ⁸ Saduseyenmbe ben, maaleh kí teh tenkpiib ña ri mækre, Wien ya tondb ña te, ciiku mó ña te, ama *Farisienmbe ben teh ni'ke te ne. ⁹ Bi bié findeh nin tób, kí ñmobe kuwaaku kí gbien', ne *Yiko ya wónwónb ni bà yé *Farisienmbe nno ya biba fii' kí sere' kí len' ufaa bo kí ye: «Ta laa' uje wuo ya biil. Nba la, Uwien ya tond bii niba ne len' nin wó.»

¹⁰ Ifinfinde nno brikreh ki joh ma nno, Sojambe ya cien nno fenge bi la lá dère ki tonde Pól ne ki tóke' u'sojambe ki ye be ri jire ki jo ki ti nen Pól bi'ni, ki jiin bi'duku ni.

¹¹ Ni'daali ya fonku ne Yonbdaan baa' Pól saan, ki tóke' wó ki ye: «Cuo a'ba. A tóke' binib n'gber Yerusalem ni ma bo nno, a li ti tóke' tó nno ne Erom ya du ni má.»

Sufmbe kpaan' iye be ri ku Pól

¹² Kutaaku faa' ne *Sufmbe biba taan' ki kpaan' iye ki pole' ki ye ba ku' Pól la, ba ri ji ka ri nu má. ¹³ Binib bá kpaan' iye nno gèbre' pinan. ¹⁴ Bi jon' bitòuarcienb nin *Sufmbe ya cienb saan, ki ti tóke' be ki ye: «Ti pole' ki ye ta ku' Pól la, ta ri ji bonn. ¹⁵ Fenfennó ninbi nin *Sufmbe ya buur ya cekl yaab tuo' la, ni sòn unil wó ri jo Sojambe ya cien saan ki ti tóke' wó ki ye wó ri cère Pól ri baa ni'saan, ni tóre ki fiin u'gber. Tinbi bonde' njo ti ku wó, wa ri baa nie saan.»

¹⁶ Pól ya ninse ya bije cii' bi bonde' ma bo, ne ki jon' Sojambe ya tonsònduku bó, ki ti kón' ki tóke' Pól. ¹⁷ Nen saan ne Pól yin' Sojambe kobk ya cien uba, ki tóke' wó ki ye: «Piere unacien wó ni' cien saan, kime u njobe tigber tuba wó ri tóke' wó.» ¹⁸ Ne sojambe kobk ya cien nno taa' wó ki jon' bi'cien nno saan, ki ti tóke' wó ki ye: «Lipekl ya nil Pól ne yin' nni ki tóke' nni ki ye ri pìere unacien wó a'saan, u njobe tigber tuba wó ri tóke' nje.» ¹⁹ Sojambe ya cien nno cuo' unacien nno ya nuó bi jende', ne u niire' wó ki ye: «A yíe á tóke' nni be ya gber-i?» ²⁰ Ne u ye: «*Sufmbe biba bonde', ki ye bi li tóke' nje ki ye á wun taa Pól ni tibuur ya cienb saan, njo be ri tóre ki fiin u'gber. ²¹ Bi tóke' nje la, a la tuo, kime bijeb bá nuunh be ri gùbn usen bó ki ku Pól nno gèbre' pinan. Bi pole' ki ye ba ku' Pól la, ba ri ji ka ri nu má. Fenfennó bi bonde' ki ghen'-a, bi ji cengeh sin bó ne.» ²² Ne Sojambe ya cien nno tóke' unacien nno ki ye: «La tóke' nil ki ye a tóke' nni tigber tó nno», ne ki cère' u bure'.

Bi taa' Pól ki jon' gobina Feliks saan

²³ Sojambe ya cien nno yin' sojambe kobk ya cienb ni bile ki tóke' be ki ye be ri taa Sojambe kobiile nin bitenjekb pilole nin sojambe bá bukeh ikpaan nno kobiile, be ri bonde ki lá bure ku'fonku tikur tuwe ya yo Sesare ya du bó. ²⁴ Ni bonde itaan má ki taa Pól ki jo gobina Feliks saan, wó ri ne caabu, niba la tien wó. ²⁵ Sojambe ya cien nno kele' kugbónku be ri ti de gobina Feliks. U kele' ki ye:

²⁶ «Min Klod Lisiyas ne fuondeh sin ucien, gobina Feliks. ²⁷ *Sufmbe là cuo' uje wó ki beh be ri ku wó ne. N cii' u yé Erom yó ma nno ne n taa' Sojambe ki ti fie' wó bi'saan. ²⁸ N lá yie ri bende bi biindeh wó bá bo ma nno, ne ki taa' wó ki jon' *Sufmbe ya buur ya cekl yaab saan. ²⁹ Bi bun' wó tibuur, ne n bende' ki ye bi biindeh wó bi'yiko bo ne. Ma laa' u tien' ná, ni kpe be ri ku wó bii be ri pekn wó. ³⁰ N cii' bi ye *Sufmbe kpaan' iye be ri bole ki ku wó ma nno ne n cère' bi taa' wó i ya tãan bo ki baa' a'saan, ki tóke' binib bá biindeh wó nno ki ye bi'mo ri jo a'saan, ki ti tóke' nje bi biindeh wó bá bo.»

³¹ Tó, Sojambe nno paan' bi'cien tóke' be ná nno bo, ne ki taa' Pól ku'fonku ki jon' Antipatis ya du bó. ³² Kutaaku faa' ne Sojambe bá cuonh tingi ni nno liebe' bi'duku bó, ne bitenjekb nno gèbre' nin Pól ki joh Sesare ya du bó. ³³ Bi ti baa' ki taa' kugbónku nno ki de' gobina Feliks, ne ki taa' Pól má ki njukn' wó. ³⁴ Gobina nno kaan' kugbónku nno ki ghen', ne ki niire' Pól ki ye «A yé mi le tinfenn be yo ne?» Ne Pól ye: «N yé Silisi yó ne.» U cii' u yé Silisi yó ma nno, ³⁵ ne u tóke' wó ki ye: «Binib bá biindeh nje nno má baa' ní la, n li cenge a'gber.» Ki cère' u te uber Herod lá men' kuberduku kùa nno ni, ne bi gu wó.

24

Sufmbe biin' Pól

¹ Iwien injun gèbre', ne bitòuarcienb ya cien Ananiyas baa' Sesare ya du ni nin *Sufmbe ya cienb biba nin lóya uba bi yih wó Tetulus. Ne bi biin' Pól gobina Feliks ya nun bó. ² Bi yin' Pól u baa' ne Tetulus cin' ki biindeh wó ki teh: «Ucien Feliks, sin bo ne ti njobe u'okpaan ki ti ghen' kí ne a laa' miyenfuom má ki tuke' milèbrm ki baa' ti du wuu ni nno. ³ Ti lenh a teh mimònm má uyo ke ni'ke saan, ne ki faareh nje. ⁴ Ma yíe ri len ki wuoke ki njaabe a'yenn. Nen bo, n gbáanh nje a'nimònt bo, á cenge ti'bo waamu. ⁵ Ti sekn' ki laa' uje wó yé unibierò ne. U kpiindeh *Sufmbe bá ke te unendun wuu ni ne, ki cèreh bi teh fenfenn. Wón ne yé licekl lá pe Nasaret ya *Yesu ya sen bo nno ya cien. ⁶ U lá bikn' wó ri kùan Uwien ya duku tijòknt mònòn ne ti cuo' wó. [Ti lá yíe ti bu wó tibuur ti'yiko ye ma bo ne. ⁷ Ne Sojambe ya cien Lisiyas baa' ki lá taa' ufaa ki fie' wó ti'saan, ⁸ ki tóke' binib bá biindeh wó nno ki ye be ri jo a'saan.]^{*} Sin mònòn bun' wó tibuur la, a li bende ti biindeh wó bá bo.» ⁹ Sufmbe taan' Tetulus bu'òbu ki ye u len' tà nò tó te ne.

Pól lienh Feliks ya nun bó wó ri fie u'ba

* 24:8 Bi kpie' ki kele' tigbont tà nno ya tuba ni migbiirm 6b-8a nja te tu'ni.

¹⁰ Nen saan ne Feliks yuon' unuɔ ki de' Pɔl usen wɔ rɩ len. Ne Pɔl ye: «N ben ki ye a ŋuuke udu wuu ni tien' ibin ya yebe, nen bo, n li take ne n'gbemɔnt nin midum. ¹¹ N don' Yerusalem bɔ ki ti puke' Uwien ma na gɛbre' iwien piik nin ile. A li fre kɩ niire binib ki liike tɩ te bii ta te. ¹² Nil ŋa laa' n te Uwien ya duku ni bii *Sufmbe ya taan ya dur ni bii udu ni niba saan ki findeh nin uba bii ki sureh binib be rɩ kpɛ. ¹³ Ba rɩ fre kɩ wuɔn ije fenfenna wuɔ nɔ bi biin' nni bɔ bo. ¹⁴ N ben nɔ sɔ rɩ take ne: n pe *Yesu ya sen bo ŋɔ rɩ li pukeh ti'yaajeb ya Wien mɔnmɔnm ne, ne ben *Sufmbe lienh ki teh usen nno ŋa ye senmɔn. N boh nɔ ke ke'le' *yiko ya gbɔnku ni nin *Uwien ya ŋɔbonsɔknɔ ke'le' nɔ ke nno mɔ ne. ¹⁵ N ŋmɔbe lidendenl lɔ nno, ben mɔnmɔn ŋmɔbe li ya dendɛnbaabl ne, ki ye Uwien li mɛkre bitɛnkpiib, bɔ mɔn nin bɔ bre ke. ¹⁶ Nen bo ne n tuu ki ŋikndeh n la li ŋmɔbe biil Uwien nin binib saan.»

¹⁷ «N tien' ibin ya yebe ka te Yerusalem ni, ne ki liebe' nɩ rɩ lɔ pu n' du ya jiiin bupaabu, ki tɩare lituarl ki de Uwien. ¹⁸ Nen saan ne bi laa' nni n te uyo wɔ Uwien ya duku ya luo bo ki teh tɩjɔktɩ ya ŋenn ya tuɔrl nno. Ba laa' nni nin nigol, ka laa' n cɛre' nib mɔ kpɛ' ma. ¹⁹ Ama *Sufmbe bɔ ŋen' nɩ Asi ya tinfenn bɔ rɩ nno, ne lɔ laa' nni. Bi bi ŋmɔbe n' bɔ tigger la, ben ne bi li baa a'saan kɩ lɔ biin nni, ²⁰ bii ben bɔ biindeh nni nɔ, be rɩ take ne *Sufmbe ya buur ya cɛkl yaab bun' nni tibuur Yerusalem ni ma nno bi laa' n' biil li la? ²¹ Nba la, n lɔ sere' bi' nun bɔ ma ki wuure' ki len' liŋɔbonl lɔ baba ki ye: «N teke' ki jin' ki ye Uwien li mɛkre bitɛnkpiib nno bo ne ni buh nni tibuur dinnɔ.» »

²² Feliks ben *Yesu ya sen ya paanm bo ya gber mɔnmɔnm. Nen bo ne u take' be ki ye: «Liebe nɩ men lidaali liba. Sojambɛ ya cɛn Lisiyas lɔ baa' nɩ la, n li liike ni' gber ya tingi.» ²³ Ne ki take' Sojambɛ kobk ya cɛn ki ye wɔ rɩ li gu Pɔl, ki la li wɔbndeh wɔ isen iba ni. U'yaab ye be rɩ tore wɔ la, u la piendeh be.

²⁴ Iwenkɔanke gɛbre', ne Feliks take nin u'po Drusil ki baa' tibuur ni. U'po nno ye Suf ne. Feliks sɔn' be rɩ ti yin Pɔl nɩ wɔ rɩ lɔ take be tigger tɩ li cɛre be rɩ teke *Yesu Kristo kɩ ji ŋɔ be rɩ cenge. ²⁵ Pɔl te ki lienh ki wɔngeh unil li teh ma kɩ li cuube nin u li coh u'ba ma bo, kime Uwien li bu binib tibuur ma nno, ne bujawaanbu cuo' Feliks, ne u ye: «Fenfenna a li fre kɩ li joh, n lɔ laa' mifenn la, n li liebe kɩ yin ne.» ²⁶ Feliks daan ki teh nba la Pɔl li de wɔ ilike ne. Nen bo ne u sɔnh ki yih wɔ uyo ke bi takeh tigger.

²⁷ Ibinŋmen ile gɛbre', ne gobina wɔ bi yih wɔ Pɔsiyus Festus nno baa' ki lɔ lɛre' Feliks ya lenl. Feliks ye wɔ rɩ songe *Sufmbe ya yenn ma nno ne ki daan' Pɔl juore' ki paake.

25

Pɔl ye ubercien Sesa ne li bu u'buur

¹ Gobina Festus baa' Sesare ya du ni, ki tien' len iwien ita ne ki don' Yerusalem bɔ. ² U ti baa' ne bitɔtuɔrcienb nin *Sufmbe ya buur ya cɛkl yaab nno ya senlierb baa' u'saan, ki lɔ biin' Pɔl, ki gbɔan' Festus cɛen. ³ Ki ye u la yle, wɔ rɩ ŋikn kɩ cɛre be rɩ taa Pɔl kɩ baa Yerusalem ni. Kime bi kpaan' iye u we nɩ la, be rɩ ku wɔ usen ni ne. ⁴ Ne Festus take' be ki ye: «Pɔl laan bɛ ki te lipɛkl ni ne Sesare ya du ni. Ne min mɔnmɔn li liebe kɩ kun i taan ye bo ne. ⁵ U ŋmɔbe libiil la, cɛre men ni' cienb rɩ paan n' bɔ kɩ ti biin wɔ nen bo.»

⁶ Festus lii tien' Yerusalem ni iwien iniin bii iwien piik ne ki yaan ki liebe' Sesare ya du bɔ. Kutaaku faa' ne u kɔn' ki ke'le' tibuur ya duku ni ki sɔn' be rɩ ti taa Pɔl nɩ. ⁷ Pɔl baa' ma nno ne *Sufmbe bɔ ŋen' nɩ Yerusalem nno guon' wɔ, ki biindeh wɔ ni bre isen ya yebe ni, ka rɩ fre kɩ wuɔn kɩ ye bi lienh tɩ nno tɩ te. ⁸ Pɔl ye wɔ rɩ fie u'ba ne ki len' ki ye: «Ma saa' *Sufmbe ya yiko, ka saa' Uwien ya duku, ka bii' ubercien Sesa mɔ.»

⁹ Festus ye wɔ rɩ songe *Sufmbe ya yenn, ne ki niire' Pɔl ki ye: «A ye a duɔ Yerusalem bɔ be rɩ ti bu ne tibuur tigger tuu bo n' nun bɔ-oo?» ¹⁰ Ne Pɔl jiiin' wɔ ki ye: «N li sere ubercien Sesa ya nun bɔ u'buur ya duku ni ne. Bi li bu nni tibuur nen saan ne. Sin mɔnmɔn ben mɔnmɔnm ki ye ma bii' *Sufmbe niba. ¹¹ N bi bii' bii n bi tien' nibonn nɔ kpe mikuuum la, ma bi li nuunh rɩ ŋmɛre. Ama bi biindeh nni nɔ bo ŋa ye gbemɔnt la, uba ŋa rɩ fre kɩ taa nni kɩ ŋukn be. Upercien Sesa ne li bu n'buur.» ¹² Nen saan ne Festus nin u'gbegbierkaab taan' ki liike' tigger nno ne u take' Pɔl ki ye: «A ye ubercien Sesa ne li bu a'buur ma nɔ a li jo wɔn saan ne.»

Uber Agripa ye wɔ rɩ cenge Pɔl ya gber

¹³ Iwenkɔanke gɛbre', ne uber Agripa nin u' ninse Berenis take ki baa' Sesare ya du ni, be rɩ fuonde Festus. ¹⁴ Bi tien' len iden ile ma nno ne Festus take' uber Agripa Pɔl ya gber ki ye: «Uje uba te libuol lie nɔ, Feliks ne lɔ pɛkn' wɔ, u juore' ki te lipɛkl ni. ¹⁵ N lɔ jon' Yerusalem uyo wɔ nno ne bitɔtuɔrcienb nin *Sufmbe ya cɛn baa' ki lɔ biin' uje bugben ki ye u kpe mikuuum ne. ¹⁶ Ne n jiiin' be ki ye tinbi Erom yaab ya tentienm ni, bi biin' unil la, ti ti rɩ kɔle' won nin binib bɔ biindeh wɔ nno ne, wɔ rɩ cii bi biindeh wɔ bɔ bo, kɩ cɛre u'mɔ rɩ len u li len ma kɩ fie u'ba. Ta rɩ dɛre nil ya tubl ka kpɛ' ki bun' wɔ buur. ¹⁷ N take' be nno, ne bi baa' nɩ. Kutaaku faa' ma, ma taande', n kɔn' ki ke'le' tibuur ya duku ni ne, ki sɔn' bi ti taa' uje nno nɩ. ¹⁸ Ne binib bɔ biindeh wɔ nno fii' ki sere' ki guon' wɔ ki biindeh wɔ. Min maaleh ki teh bi li biin

wò nibonn ná bo nno li bre ki tí kende' ne, ama na te nno. ¹⁹ N laa' bi findeh nin wò ná bo nno, yé bi Wien bo ya paanm ya gber ne nin uje wà bi yih wò *Yesu u kpo' ño Pòl lienh ki teh u fuobe nno ya gber ne. ²⁰ Ma là ben n li tien ma tigber nno. Ne n niire' Pòl ki ye u yíe wò rí jo Yerusalem be rí tí bu wò tibuur tigber nno bo nen bó-oo? ²¹ Ama u ye ubercien Sesa ne li bu u'buur. Nen bo ne n cère' u te lipèkl ni, kí tí baa lidaali là n li cère be rí taa wò kí jo ubercien saan.»

²² Ne uber Agripa tóke' Festus ki ye: «Min mōnōn bi yíe rí cenge uje bugben bó.» Ne Festus tóke' wò ki ye: «Wenli a li wun cenge u' bó.»

²³ Kutaaku faa' ne uber Agripa nin Berenis baa' binikpekpièkb ya baam, ki tóke nin sojambe ya cienb nin udu nno ni ya cienb, ki lá kōn' kuducienku kúa uber teknh binib ku'ni nno ni. Ne Festus sōn' bi taa' Pòl ní. ²⁴ Ne ki len' ki ye: «Uber Agripa nin ninbi bá ke te nin te niē saan nō, ni likeh uje wà nō, *Sufmbe ke là baa' n'saan Yerusalem ni, kí tí baa' niē saan mō, kí là wuureh ki teh na kpe wò rí jì li fuobe. ²⁵ Min ya bùol ma laa' u tien' nà nì kpe kuum; ama wōn nin u'yul ye ubercien ne li bu u'buur ma nno, ne n ye nì mōn rí jon wò nen bó ne. ²⁶ N yíe rí kele kugbōnku kí de ubercien kí tóke wò Pòl ya gber ne, ka ben n li cinbe kí kele kí kun ná bó, nen bo ne n taa' wò kí sien' nì'nun bó. N cinbe kí sien' wò sin uber Agripa ya nun bó ne, á niire wò u'gber nno te ma bo, ño n bende' n li kele kí kun ná bó. ²⁷ Kime n maale' kí ye ná mōn rí cère be rí taa' lipèkl ya nil kí jo Ubercien saan ka tóke' bi biin' udaan ná bo.»

26

Pòl len' wò rí fie u'ba Agripa ya nun bó

¹ Tò, uber Agripa tóke' Pòl ki ye: «A ñmōbe usen á len kí fie a'ba.»

Ne Pòl yuon' unuo ki cin' kí tókeh kí teh: ² «Uber Agripa, n'yenm songe cēen nin n laa' usen dinnō wuō ma rí len a'nun bó kí fie n'ba *Sufmbe biin' nni mibiinm má ke nno ni. ³ N ben kí ye a ben *Sufmbe ya tentienm ke, kí ben bi findeh nin tōb ná bo. Nen bo ne n gbāanh ñe á duōn a'yenm kí li cengeh n li len kí ye bá.

⁴ *Sufmbe ke ben n là te ma n'acēnfēnm ni. Bi ben haali micincinm n là fuobe ma bo n'du ya nib ni nin Yerusalem ni. ⁵ Bi ben nni nì wuōke' kí ye n yé Farisēnmbe ya cekl yō ne. Li ya cekl ne boh Moyis ya yiko mōnmōnm kí cēn' icēktō. Bi yíe la, bi li fre kí kun imōn. ⁶ N ñmōbe lidēndēnl Uwien lá pūon' lipuonl lá kí de' ti'yaajeb nno bo ne. Nen bo ne bi buh nni tibuur dinnō. ⁷ Tinbi *Sufmbe ya baamul piik nin ile nno ke pukeh Uwien ñonku nin wien ni, ne kí daan kí ye Uwien li tien u'puonl nno. Uber Agripa, li ya dēndēnl bo ne *Sufmbe biindeh nni. ⁸ Ninbi Sufmbe, be bo ne na teke' kí jin' kí maaleh kí teh Uwien ña rí mēkre tenkpiib-i? ⁹ Min mōnōn lá maaleh kí teh nì kpe, nì tuo' la, rí ñe isen ke kí saa Nasaret ya *Yesu ya yel ne. ¹⁰ N là teh nno ne Yerusalem ni. Min nin n'yul lá coh Uwien ya nib ne kí tí pekndeh, kí ñe bitōtuarcienb de' nni usen wà nno bo. Bi là ye bi li ku be la, n'mō se bi'cièk bó ne. ¹¹ Uyo ke n là joh *Sufmbe ya taañ ya dur ni ne kí tí jēndeh Uwien ya nib, kí wōbndeh be be rí suke wò. N'benku ni lá piebe' bi'bo kí gbien', ne n joh idu yá ña te *Sufmbe ya tinfēnm ni bó, kí tí jēndeh be.»

Pòl tóke' u teke' Yesu ki jin' ma bo (Itùon 9:1-19; 22:6-16)

¹² «Nno ne lidaali liba bitōtuarcienb de' nni usen rí jo kí tí cuo binib bá teke' *Yesu ki jin' kí te Damas ya du ni nno. ¹³ Uber Agripa, n là te usen ni kí joh Damas bó ma nno, kuwensiiku ya yo ne n laa' kuwenwenku kuba ñen' paaki bó ní kí windeh kí cēn' uwien, kí wende' kí yile' min nin n'tōntōknlieb bo. ¹⁴ Ti'ke lu' tingi ni, ne n cii' unieke uba bó u len' *Sufmbe ya lenm ni kí ye: «Sòl, Sòl, be tien' a jēndeh nni? Nì bre a'bo nin á mō nin Uwien.» ¹⁵ Ne n niire' wò kí ye: «Yonbdaan, a yé u le daan ne?» Ne u tóke' nni kí ye: «Min *Yesu ne, a jēndeh min ne. ¹⁶ Fii kí sere, kime n baa' a'saan, kí gēnde' ñe á sōn n'tuonl ne, kí li yé n cère' a laa' tibont tà nō nin n lá li cère á le tá nno ya mōnkunl. ¹⁷ N sōnh ñe *Sufmbe nin bá ña yé *Sufmbe nno saan ne. N li cère bi la fre kí tien ñe niba. ¹⁸ Tì wende bi'nun bó, kí ñen be licinñunl ni, kí cère be rí li te kuwenwenku ni, kí fie be *Satan ya nuō ni, kí taa be kí ñukn Uwien, ño Uwien rí fere be bi'biere, kí de be lifaal là Uwien li de lē binib bá teke' min *Yesu kí jin' kí yé u'yaab nno.» »

Pòl tóke' u teke' Yesu ki jin' kí sōn' itùon yá

¹⁹ «Tò, uber Agripa, kí ñe nen daali ma, ma yíe' udaan wà len' nni paaki bó tidēkt yaam nno ya ñōbu bó. ²⁰ N kpíe' kí tóke' Damas ya du ya nib ne Uwien ya gber, kí tuōn' Yerusalem yaab nin Sude ya tinfēnm ke yaab nin bá ña yé Sufmbe. N tóke' be kí ye be rí lèbre bi'tetem kí paan Uwien ya sen bo kí sōn itùon yá wōngeh kí teh bi mōnbe kí lèbre' bi'tetem. ²¹ Nen bo ne *Sufmbe cuo' nni Uwien ya duku ya luo bo, kí nuunh be rí ku nni. ²² Ama Uwien pi n'bo haali nin dinnō, ne kí cère' n yé u'mōnkunl mubumu nin biciēnb ke ya nun bó. Ma tókeh tuba kí kende' *Uwien ya ñōbonsōknb nin Moyis lá len' kí ye tá li tien nno. ²³ N tókeh kí teh

Uwien ya Nigendke Kristo li bi li ji ijend ne, ki li ye unil wa li kpie ki mekre bitenkpiib ni, ki li wongeh *Sufmbɛ nin ba ɲa ye *Sufmbɛ Uwien ya wenwenku.»

²⁴ Pol lienh wɔ ri fie u'ba ma nno, ne Festus len' ufaa bo ki ye: «Pɔl, a ye uwaar ne. A'benɛienm ne cɛre' a waare'.» ²⁵ Ne Pol jiin' wɔ ki ye: «Ucien Festus, ma ye waar. N lienh tigbɛmɔnt ne, na ye waarlenn. ²⁶ Uber Agripa ben tigber nno. Nen bo ne n laa' lifɛl ki lienh u'nun bɔ. N ben ki ye tigber nno tuba ɲa luon' wɔ, kime tigber nno ɲa la tien' balm ni. ²⁷ Uber Agripa, a teke' *Uwien ya ɲabonsaknb la len' na nno ki jin'-ii? N ben ki ye a teke' ki jin'.»

²⁸ Ne Agripa niire' Pol ki ye: «Ni sien' waamu ne a sure nni ri tien Kristo ya.» ²⁹ Ne Pol ye: «N kaareh Uwien tuo' la, ni ye fenfenna bii uyo uba ne la, sin nin binib ba ke cengeh n'bo nno, ri tian *Kristo yaab ten min ne. Ama ma ye ri lɔle ne tikudɔkr ten min.»

³⁰ Ne uber Agripa nin gobina Festus nin Berenis nin binib ba ke te kuducencienku kua uber teknh binib ku'ni nno fii', ³¹ ki ɲeh ne ki tokeh tab ki teh: «Uje wuɔ ɲa tien' na kpe kuum bii pekl.» ³² Ne Agripa toke' Festus ki ye: «Uje bugben ɲa bi ye ubercien Sesa ne li bu u'buur la, ti bi li fre ki wie wɔ.»

27

Bi taa' Pol ki bure' Erom ya du bɔ

¹ Tɔ, bi toke' ki ye ti li jo Itali bɔ ma nno, ne bi taa' Pol nin lipɛkl ya nitɔb ki de' Sojambe kɔkɔ ya cien uba bi yih wɔ Juliyus. U te sojacɛkl la ni nno ya yel si «Ubercien ya Sojambe ne.»

² Buɲercienbu buba la te ki ye Adramiti ya du ya ɲerbu, ki joh Asi ya tinfenm bɔ, ne ti kɔn' bu ki bure'. Tinbi nin uje uba ne la toke bi yih wɔ Aristak. U ye Maseduann ya tinfenm ya nil ne, ki kɔ Tesalonik ya du ni. ³ Kutaaku faa' ne ti baa' Sidon ni. Sojambe ya cien Juliyus ɲuuke Pol nin tinimɔnt ma nno ne ki cɛbe' wɔ, wɔ ri jo u'jotibe saan be ri ti teke wɔ kucɛnku. ⁴ Ti siere' ni'saan ki joh, kutafaaku tobreh te ma nno, ne ti likn' Ciip ya dekl ki nuon lɛ. ⁵ Ki ti puore' miɲuncienm ma nuon Silisi nin Panfili ya tinfenm nno, ne ki ti baa' Lisi ya tinfenm ya du uba ni bi yih wɔ Mira. ⁶ Nen saan ne Sojambe ya cien nno laa' Aleksandri ya du ya ɲercienbu buba, bu joh Itali ya du bɔ, ne u cɛre' ti kɔn' bun.

⁷ Ti la tien' iwenkaanke ne ki jɛnɲɛndeh ki ti nek'n' Kinid ya du. Ti ɲerbu la joh sosuo ne, kime kutafaaku la tobreh te ne, ne ti wie' ti bi cuube na bɔ nno, ki cubn' Salomone ki ti linde' Kret ya dekl, ki nuon lɛ. ⁸ Ti kpaakeh miɲuncienm nno nin ijend ne, ki ɲmɔɲmɔbe ki ti baa' libuol liba saan bi yih lɛ «ɲersienbɔmɔnɔnl», ni'saan ɲa fɔke nin Lase ya du.

⁹ Ti wuɔke' usen ni ne *Sufmbɛ ya ɲolɔle ya yo ti gɛbre'. U ya yo gɛbre' la, uɲerkure ji ɲmɔbe kinunbɔk ne. Nen bo ne Pol gbire' be ki ye: ¹⁰ «N'jotibe, n likeh ma nɔ, ti bie ki joh nin buɲerbu buu la, kinunbɔk li tu te, ne na ye buɲerbu baba ne li saa ituk ri ɲende, tinbi binib mɔnɔn te len.» ¹¹ Ama Sojambe ya cien nno du uɲerdaan nin uɲerkurl bo ki cɛn' Pol len' na nno. ¹² Ne ɲersienbuol nno mɔ ɲa mɔn nil ri li te ni'saan tiwɔrcient ya yo ma nno, ba yebe ye ni mɔn be ri bure ne, ni tuo' la, be ri baa Kret ya ɲersienbuol bi yih ni'saan Feniks. ɲersienbuol nno ɲmɔbe kɔkɔbɔn ilɛ ne. Liba te nintuɔli bɔ ugen bɔ, litɔl te nintuɔli bɔ uje bɔ. Bi ye ti wɔrcient nno ya yo ki le bi te nen saan ne.

Kutafaabiuku fii' miɲuncienm bo

¹³ Kutafaaku kuba ɲen' ugen bɔ ni, ka faa ne bi ye bi bi maale' na nno li tuo, ne ki lore' buɲercienbu nno ki bure', ki kpaakeh Kret ya dekl. ¹⁴ Ama bi bure' ma, na taande' ne kutafaabiuku kuba fii' lidekl nno bɔ ni ki yile' bi'bo bi yih ki «Lenpuoli ya jie bɔ ya tafaaku.»

¹⁵ Kutafaaku nno yile' buɲerbu nno bo ma nno bua ji li fre ki tuobe kl. Kɔ pe' te ki cɔn', ne ti cɛre' buɲerbu nno paan' ku'bo. ¹⁶ Ti jojoh ki ti likn' lidekl liba, bi yih lɛ Koda, ne ki ɲikn' ki yuure' ti ɲercienbu diɛh buɲerwawaabu bua nno ¹⁷ ki kpien' bucienu ni. Ne biɲerkurb taa' iɲmi ki lɔle' ki pɔnɲɔn' ki cuo' bucienu nno ya tingi. Bi la fenge nba la, buɲerbu nno li ti yeke litengbil la bi yih lɛ Sirt' nno ne. Nen bo ne bi taa' na co buɲercienbu bu la joh tontonm nno ki jan' bu'bo ki cuun' miɲunm ni, ki cɛre' bu'paan' kutafaaku bo. ¹⁸ Kutaaku ti faa' ki laa' kutafaaku bie ki joh ki faa, ki jengeh buɲercienbu, ne bi ɲen' ituk iba ki wie' miɲunm ni. ¹⁹ Wienta daali ne biɲerkurb ɲen' buɲercienbu bugben ya went tuba mɔ ki wie' miɲunm ni. ²⁰ Ti tien' iden ya yebe ka laa' wien, ka laa' ɲmaabii mɔ. Kutafaaku nno li bie ki faa ne. Ta ji daan ki ye ti li ɲmere.

²¹ Tɔ, ni wuɔke' binib ba te buɲercienbu ni nno ɲa jin' niba. Nen saan ne Pol fii' ki sere' bi'nun bɔ ki toke' be ki ye: «N'jotibe, ni bi la tuo' n'ɲabu bɔ, ka siere' Kret ya dekl ni la, kinunbɔk ɛ ɲa bi li tu te, tibont mɔ ɲa bi li ɲende. ²² Fenfenna wuɔ n gbɔanh ne ne, cuo men ni'ba kime ni'ni uba ɲa ri kpo, buɲerbu baba ne li saa. ²³ N ye Uwien ya nil ne, ne ki pukeh wɔ. Kuɲonku kuu nɔ u sɔn' u'tond uba n'saan, ²⁴ u la toke' nni ki ye: «Pɔl, la sen jewanbu. A li li sere ubercien Sesa ya nun bɔ ne. Uwien li juoke ɲe ki cɛre binib ba ke te nin ɲe buɲercienbu

* 27:17 Litengbil la bi yih lɛ Sirt' nno te Libi ya ɲuncienm ni ne, ka fɔke nin ɲungbaal.

ni nno' rí ñmèrè.» ²⁵ Nèn bo, n'jòtiebè, cuo mèn ni'ba. N teke' Uwien ki jin' ki du ki ye u li tien u tåke' nni ná nno. ²⁶ Ama kutafaaku li tuke te kí tí gbèn lidekl liba.»

²⁷ Tò, piik nin ñnknunan sò, kutafaaku tuke te tí te Adriyatik ya ñuncienm bo. Ní tí tuo kuyòku nè biñerkurb maale' ki ye tí ñekn' liwèl liba nè. ²⁸ Bi yíe bè rí bikn kí liike miñunm nno' ñò kí kpe ma bo, nè kí taa' uñmi kí lóle' likuluonl liba kí wíe' miñunm ní kí bikn' kí laa' ní kpe meta pita nin ulole nè. 'Tí jende' kí pukn', nè bí kí bikn' kí laa' meta pile nin uniin. ²⁹ Bi fenge nba la, buñercienbu nno' la tí yèke iten nè. Nèn bo nè bí lóle' ikuluon inan kí jòn' buñerbu nno' ya puoli kí cuo' bù kí sien', kí tureh kutaaku rí faa kí tu bè. ³⁰ Biñerkurb nno' nuunh bè rí lækre kí ñe buñercienbu nno' ní ma nno' nè kí jiiin' buñerwawaabu nno' kí pukn' miñunm bo, kí ñen' kí ye bí joh bè rí tí lóle ikuluon nè kí jòn buñercienbu nno' ya nun bó. ³¹ Nè Pól tåke' sojambè nin bí' cien' kí ye: «Binib biè ñen' buñerbu buu ní la, na rí ñmèrè.» ³² Nèn saan nè sojambè cere' iñmi yá lùo buñerwawaabu nno', kí cèrè' bù bure'.

³³ Ní wendeh pípi nè Pól gbáan' bí'ke bè rí ñiikn kí jí tijier, nè kí ye: «Dinno wuo nò ní tien' iwien piik nin inan sò, ní te iyenben ní ka jinh niba. ³⁴ Nèn bo ñiikn mèn kí jí tijier, kime ní lí tore nè ní ñmèrè. Ní'ni uba mənən ya yul ña rí gáare.» ³⁵ Pól len' kí gben', nè kí taa' kpəno, kí faare' Uwien bí'ke ya nun bó, kí kuo' kí cin' kí ñmanh. ³⁶ Nèn saan nè bí'ke cuo' bí'ba kí mō jin' tijier. ³⁷ Tí lá te binib kobiile nin pilole nin biluob nè buñercienbu nno' ní. ³⁸ Bí'ke jin' kí gbo', nè kí ñen' tijier tá te buñerbu ní nno' kí wíe' miñunm ní ñò bù rí yuake.

³⁹ Uwien puo' uyo wá nno', biñerkurb ña bende' bí te ná saan, ama bí laa' lijaal liba miñuncienm ya gbaal. Nè bí ye ní tuo' la, bí lí cèrè buñercienbu nno' rí tí ñe nèn saan nè. ⁴⁰ Nè kí cèrè' ikuluon nno' ya ñmi, kí cèrè' í juore' miñunm ní. Nè kí lore' tiñekurlenbent ya ñmi, kí taa' kukpəlcieku kuba kí jòn' buñerbu ya nun bó paaki, kí cèrè' kutafaaku tureh bè kí cuube miñunm nno' ya gbaal. ⁴¹ Bí tí lèke' litengbil liba bo miñunm linde' lè. Buñerbu don' lí'bo, nè liñeryul bubn', bua jí lí fre kí jo. Nè inungbegbel fih kí yèkreh ufaa bo kí wíeleh buñerbu nno' ya juul bó.

⁴² Sojambè nno' maale' kí ye bí lí ku lipəkl ya nib nno' nè ñò uba la wo kí ñe kí sen kí ñmèrè. ⁴³ Ama sojambè ya cien nno' yíe wə rí ñmien Pól, nè ka tuo' bè rí tien bí maale' ná nno', nè kí ye bá freh kí woh nno' rí kpíe kí maabe kí lu miñunm ní, kí wo kí puore. ⁴⁴ Bá sien' nno' mō rí cuo idəyək bii inəryəyəl kí puore. Bí tien' nno' nè bí'ke puore' caabu.

28

Pól te Malt ya dekl bo

¹ Tí ñen' miñunm nno' ní ma nno' nè bí tåke' te kí ye bí yih lidekl nno' Malt nè. ² Lidekl nno' ya nib tien' te tinimònt cəen. Utaa cin' kí niih, tiwər te ma nno', nè bí sère' umu kí cèrè' tí'ke jebe' wí. ³ Pól wore' tidəbikuont, kí lá kpíen' umu ní. Umu nno' ya wəl cèrè' uwe ñen' tidəbri nno' ní, kí kère' Pól ya nuo' kí juore' kí juon. ⁴ Lidekl nno' ya nib laa' uwe juon Pól ya nuo' bo ma nno', nè kí tokeh táb kí teh: «Uje wuo lí yé unikul nè. U ñmèrè' ka kpo' miñuncienm ní, ama tí'bul wá cuube nno' ña rí cèrè wə rí lí fuobe.» ⁵ Nèn saan nè Pól gbè' uwe nno', u lu' umu ní ka cii' u'luol bó. ⁶ Bí maaleh kí teh ní lí duun nè, bíi Pól lí kpo' í ya táan bo nè. Bí lílikeh ní tí wuəke', bí laa' bonn ña tien' wə, nè bí liebe' kí maale' kí ye u yé ubul nè.

⁷ Tò, lidekl nno' ya cien uba lá te bí yih wə Publiyus. U'kpáabu ña fəke nin tí te ná saan nno'. Nè u teke' te iwien ita, kí cənde' te ten tí yé u'jotieb nè. ⁸ Publiyus ya baa dō kí bun, u'gbenent ton, u juh misəm. Pól jon' u dō ná saan nno', kí tí taa' u'nuo' kí paan' u'bo kí káare' kí de' wə, nè u faake'. ⁹ Pól tien' nno' ma nno', nè biwientəb bá te lidekl nno' bo nno' baa' u'saan, nè u cèrè' bí'mō faake'. ¹⁰ Binib nno' seln' te cəen. Tí ye tí siere uyo wá nno', nè bí pun' te ná ke cieke te.

Pól baa' Erom ya du ní

¹¹ Tí lá tien' ní'saan ñmaale ita nè, kí yaan kí kən' Aleksandri ya ñercienbu buba kí bure' bù ñmobe ibuleb* ya nənənku. Buñercienbu nno' lá juore' ní'saan tiwərcient ya yo nè. ¹² Tí tí baa' Sirakus ya du ní, kí tien' len iwien ita, ¹³ nè kí ñen' len' kí nən' miñuncienm, kí tí baa' Lejiyo ya du ní. Kutaaku faa', kutafaaku kuba fii' ugen bó ní, nè tí taa' iwien ile kí baa' Pusol ya du ní. ¹⁴ Tí laa' binib bá teke' *Yesu kí jin' nno' ya biba len, nè bí gbáan' te tí tien bí'saan iwien ilole. Tí tentien' nno' nè kí tí baa' Erom ya du ní. ¹⁵ Binib bá teke' kí jin' kí te Erom ya du ní nno' cii' tí wé ní nè kí tuobe' te usen bó. Biba tí tuobe' te Apiyus ya daak saan nè, bitəb mō tí tuobe' te Ticendur tuta saan. Pól laa' bə ma nno', nè kí faare' Uwien, nè u'gbenent saake'. ¹⁶ Tí tí baa' Erom ya du ní ma nno', nè bí de' Pól u'duku u'ba, kí cèrè' soja uba gu wə.

Pól tåke' Erom yaab Uwien ya gbər

¹⁷ Iwien ita gəbre', nè Pól yin' *Sufmbə ya cienb, bí taan', nè u tåke' bə kí ye: «N'yaabe, ma tien' tí du ya nib bonn, ka saa' tí'yaajəbok liba. Ama bí cuo' nni Yerusalem ní nè, kí taa' nni

* **28:11** Ibuleb nno' yé Gəkmbe ya bule ya yel nè. Bí lá maaleh kí teh yin nè gu biñerkurb miñuncienm bo. Bí yih ibuleb nno' ya liba Kastər, kí yih lí'to mō Polus.

ki ŋukn' Erom yaab. ¹⁸ Bi bun' nni tibuur ki laa' ma ŋmobe biil, ne bi yie be ri taa nni ki wie, kime ba laa' n tien' na ni kpe be ri ku nni. ¹⁹ Ama *Sufmbe ŋa tuo' be ri wie nni ma nno ne cere' n len' ki ye ubercien Sesa ne li bu n'buur. Na ye n yie ri biin n'bol ya nib ne. ²⁰ N yin' ne ri la wuon ne tu ya gber ne. Tinbi Israyel yaab la ŋmobe lidendenl la nno bo ne bi lole' nni tikudakr.»

²¹ Ne bi take' wo ki ye: «Sude ya tinfenm ya nib ŋa kele' a'gber gbunku ni ki de' te. Ti'yo uba mo ŋa ŋen' ni'bo ni, ki la take' te a'gber bii ki len' tigbebiert tuba a'bo. ²² Ama ti yie ti cii a'ŋobu ni ne sin bugben maaleh ki teh ba, kime ti ben ki ye idu ke ni, binib ŋa tuonh a'cekl ya gber.»

²³ Ne bi sien' lidaali la bi li liebe ri Pol saan. Ni'daali, ne bi baa' u te na saan nno, ki yebe ceen. Pol cin' kutenŋaaku ne ki takeh Uwien ya bel ya gber ki ti baa' kutaajuaku. U ŋlikeh Moyis nin *Uwien ya ŋobonsaknb la kele' na *Uwien ya gbunku ni nno bo ne, ki takeh be *Yesu ya gber ki ŋikndeh be ri tuo tu. ²⁴ Bi'ni biba tuo' tu, ne bitob yie' ka teke' tu ki jin'. ²⁵ Bi ti siereh ka cii' tob bo ma nno, ne Pol len' liŋobonl liba ki ye: «*Mifuoŋaanm la cere' *Uwien ya ŋobonsaknl Esayi take' ni'yaajeb tigber ta nno ye tigbemont ne. ²⁶ Mi la ye: «Li joh ki ti take Israyel yaab ki ye:

Ni li tuore ki cenge ama na ri cii ni'tingi,

ni li tuore ki liike ama na ri le,

²⁷ kime binib nno ya yul faa ne,

bi kpe' bi'tub ne,

ki pi' bi'nun,

ka yie bi'nun ri le,

ka yie bi'tub ri cii,

ka yie be ri bende ni'tingi bi'yenn ni,

ka yie be ri lebre bi'tetem ŋo ri buu be.» »

²⁸ Ne Pol ti take' be ki ye: «Bende men ki ye Uwien san' nni ba ŋa ye *Sufmbe saan ne ri ti take be miŋmienm ya gber: Ben li cengeh tu.»

²⁹ [Pol len' nno ma nno, ne *Sufmbe nno siere' ki findeh nin tob ki gbiekeh.]†

³⁰ Pol tien' ibinŋmen ile ne ki te kuduku kua u paanh ku'bo nno ni, ki teknh ba ke baareh u'saan nno. ³¹ U takeh binib Uwien ya bel ya gber nin Yonbdaan *Yesu Kristo ya gber, ki ŋmobe lifel ki lienh, ne uba ŋa piendeh wo.

† 28:29 Bi kpie' ki kele' tigbont ta nno ya tuba ni migbiirm 29 ŋa te tu'ni.

Kugbɔnku kua Pɔl kele' ki de'

Erom yaab nno

Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Yesu ya tond Pɔl ne kele' kugbɔnku kuu nɔ. U yé Suf ne, ki maa' Tars ya du ni. U là ben Kujotiekpaaku ya gbɔnku ya gber mɔnmɔnm ne, ki yé Farisien, ka sè yiko ya gber bo. U là jèndeh Kristo yaab cɛen ne. Ne ki tí lá joh Damas bó wɔ rí tí jènde ní' mɔ bó yaab. Kristo jie' wɔ usen, ki tien' wɔ u'yɔ, ne u ji takeh binib wɔn Kristo ya gber.

Pɔl ya sen ya jom nta bo ne u kele' kugbɔnku kuu ki de' Erom yaab. Bi'ni biba là teke' Kristo ki jin' ka yé Sufmbe. Ama Sufmbe bà teke' Kristo ki jin' ki juore' ki pɛ yiko bo ya biba lienh ki teh bà ña yé sufmbɛ nno mɔ li boh yiko nno ne. Nen bo ne Pɔl kele' kugbɔnku kuu nɔ.

Ki cin liyul 1 kí tí baa iyul 8, Pɔl ye unisaal ke yé ubierdaan ne. Ne yiko ña rí fre kí ñen nil biere ni. Ama unil ke li ñmɛre kí ñe mitekjim nin Mifuoñanm ya torm bo ne.

Ki cin iyul 9 kí tí baa 11, Pɔl kele' Uwien ya nib Israyel yaab nin Kristo yaab ya gber ne. Kristo yaab ya tekjim te ten busubu ne. Bu ñaan cin' Sufmbe ya bùol ne. Ama na yé Sufmbe ke ne teke' Kristo ki jin'. Nin nen ke ño Uwien bie ki yíe be ne ki yih be u'yaab.

Ki cin iyul 12 kí tí baa 15, Pɔl wuon' binib li pukeh Uwien ma bo nin bi li ñmɛ nin tɔb ma bo, ki sure' bà ya tekjim faa be rí li cih ki dienh bà ya tekjim ña faa nno. U tí ñore' nin ifuonde ne (liyul 16).

Ifuonde

¹ Min Pɔl ne kieh ne kugbɔnku kuu. N yé *Yesu Kristo ya tonsɔnl ne. Uwien ne yin' nni rí li yé Yesu Kristo ya tond, ki gènde' nni rí li kpaandeh wɔn Uwien ya gbɛmɔnmɔnt. ² Uwien là pùon' te ti ya gbɛmɔnmɔnt ne haali uyoyo, ki cère' u'ñòbònsknb kele' tù u'gbɔnku ni. ³ Tù lienh u'Bije bo ne. U tien' u'ba unisaal ne bi maa' wɔ *Dafid ya lontunku ni. ⁴ Ama *Mifuoñanm bo ne Uwien wuon' ki ye u yé u'Bije ki cère' u ñmɔbe mituom ki ñe u'mekrm bitenkpiib ni bo. Wɔn ne yé *Yesu Kristo tí'Yonbdaan. ⁵ Wɔn bo ne n laa' mijuokm kí yé u'tond, ño u'yel bo rí li takeh inibol ke ki teh be rí teke wɔ kí jí, kí li boh wɔ. ⁶ Ni' mɔ te inibol nno ni ne, kime *Yesu Kristo yin' ní' mɔ ne. ⁷ N kieh kugbɔnku kuu rí de ninbi bà ke te Erom ya du ni Uwien yíe ne, ki yin' ne ki tien' u'yaab nno ne. Tí' Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke ne, kí de ne uyenduon.

Pɔl nuunh wɔ rí jo kí tí fuonde Kristo yaab bà te Erom ni nno

⁸ Micincinm n li kpíe kí faare n'Wien ne. *Yesu Kristo bo ne n li faareh wɔ ní'ke bo, kime bi lienh unjendun ni ní'ke saan ní'tekjim bó. ⁹ Wɔn Uwien wà n sɔnh nin n'fèl ke ki dienh wɔ u'Bije ya gbɛmɔnmɔnt ya tɔkm ni nno ne yé n'mànkunl ki ye n tuu ki tien ní'bó n'kaare ni. ¹⁰ N kàareh kí mieh wɔ uyo ke ki teh u tuo' la, wɔ rí de nni usen rí baa ní'saan ne. ¹¹ Kime n'nun mɔn rí le ne kí cère ní le *Mifuoñanm ya paabu ño kí tùre kí li faa mitekjim ni ne. ¹² N len' nà nɔ ya tingi si: n baa' ní'saan la, min nin ninbi, wà ke rí saake u'to ya gbɛnent kí ñe ti ñmɔbe mitekjim ma nno bo ne. N ya tekjim rí saake ní'gbɛnent, ní'mɔ yaam rí saake n'yaar.

¹³ N'yaabe, n yíe ní li ben kí ye n tuu kí bobndeh rí baa ní'saan ne, ka laan laa' bónl. N yíe n'tuonl rí cuon ní'mɔ saan ten li cuon' ma inibota saan nno ne. ¹⁴ Ni yé liwòbl ne n'bo rí tóke binib ke tigbɛmɔnmɔnt, bà ya nun wende' nin bà ya nun ña wende', bà ben niba nin bà ña ben niba mɔ. ¹⁵ Nen bo ne n'nun mɔn rí tóke ninbi bà te Erom ni mɔ tigbɛmɔnmɔnt nno.

Tigbɛmɔnmɔnt yé Uwien ya tuom ne

¹⁶ Fe ña ñmɔbe nni tigbɛmɔnmɔnt ya tɔkm bo. Tù yé Uwien ya tuom ne, ki li ñmɛen binib bà ke teke' tù ki jin': bà yé *Sufmbe mikpiɛkm nin bà ña yé *Sufmbe mɔ. ¹⁷ Kime tun ne wɔngeh Uwien ñiikeh nà bo kí bùh binib bigbɛmɔndɛnb. U ñiikeh mitekjim baba bo ne kí bùh binib bigbɛmɔndɛnb ten ní kele' ma u'gbɔnku ni ki ye: «Ugbɛmɔndaan li fuobe u'tekjim bo ne.»

Binib ke bre ne

¹⁸ Uwien wɔngeh haali paaki bó ne ki teh u'mutuol fi' binib bo. Kime bi sɔnh itùonbiɛre ne ka pɛ u'bo, ki piendeh tigbɛmɔnt ya sen bi'tùonbiɛre nno bo. ¹⁹ Kime bi ben unisaal li fre kí bende nà ke Uwien bo. Wɔn Uwien ne wuon' be nɛ. ²⁰ Imɔn, haali unjendun ya cincinyo kí lá baa fɛnfenna mɔ, nib ña kpele kí laa' Wien nin bi'nunbu, ama bi lenh u ñen' tibont tà ne kí bɛndeh ki teh u mɔnbe kí yé Uwien, ki ñmɔbe mituom mà ña ñmɔbe gbɛnm. Nen bo ne ba jí li fre kí ye ba ben wɔ. ²¹ Nin bi ben wɔ ma ke nno, ba kpíekreh wɔ ki ye u yé Uwien, ka faareh wɔ mɔ. Ama bi juore' nin bi'yenmaalkuon ne, ka ñmɔbe yɛnm, ki te libònbònl ni. ²² Bi yih bi'ba biyenfodenb ne, ki nín jí yé ijar. ²³ Bi daan' Uwien wà ña rí kpo ya kpíekm,

ne ki lèbe' ki kpiekreh unisaal wà li kpo ya nennenu nin inuon nin itaan inan ya went nin tiwɛnbɛlnkaar ya nennɛnt.

²⁴ Nɛn bo nɛ Uwien sɛln' bɛ, bi pɛ bi'yɛnm yíe ná bo, ki sɔnh tijoknt ya tɔn, ki jindeh bi'ba ifɛ. ²⁵ Bi taa' kutonnɛnku nɛ ki lèbe' Uwien ya gbɛmònt, ki pukeh tibont tà Uwien ñɛn' tù, ki sɔnh itùon ki dienh tù, ki daan' wɔn Uwien wà ñɛn' tibont nnɔ kɛ ki kpe kupɛnpɛku uyo wà ña ñmɔbe gbenm nnɔ. Ami.

²⁶ Nɛn bo nɛ Uwien sɛln' bɛ, bɛ rí li sɔnh ifɛ ya tɔn bi'yɛnm yíe ma bo. Nɛ bi'puob teh ná ña kpe tienm, ki daan' miduɔnm nin bijɛb, ki duɔndeh nin bi'piitɔb. ²⁷ Bijɛb mɔ daan' miduɔnm nin bipiib, bi'mɛnku kɔh bijɛtɔb ni ki gbiekeh, nɛ bi teh ná ña kpe tienm, ki yé ifɛ nin bi'jetɔb. Nɛn bo nɛ bi lenh bi'yul bo ya tudere wà kpe bi'tuonbiɛrɛ nnɔ.

²⁸ Ba tɔnge' Uwien ma nnɔ, nɛ u sɛln' bɛ, bɛ rí li ñmɔbe yɛnmaalfɛnm, kí li teh ná ña kpe tienm. ²⁹ Bi cère' mitetɛm má kɛ ña mɔn ya bol nin miɓiɛrm nɛ ununfɔkɛ nin iponponbe nin linikul nin ikònkòñ nin milɛrkjim nin iyɛnmaalbiɛrɛ nɛ yɛbrɛ' nin bɛ. Bi yé bitonnɛndɛb nɛ, ³⁰ ki yé bitɛnfuonb, ki yé Uwien ya nennɛndɛb, ki yé bikɛlnbaandɛnb, ki yé tigbengt nin tinacɛnkpekuont, ki yé idukond, ka boh bi'naambɛ nin bi'baambɛ, ³¹ kí yé ijɔr, kí yé binib bà ba du bi'bo, kí yé binunkuondɛnb, ka muoh nil cɛcɛkm. ³² Bi bɛn Uwien sien' kí yé binib teh nnɔ la, bi kpe mikuum nɛ. Nin nɛn kɛ bi tuu ki teh nnɔ nɛ, ka juore' nɛn baba bo, ki liebe' kí saakreh binitɔb bà mɔ teh nnɔ ya gbɛnɛnt.

2

Uwien li bu unil kɛ tibuur

¹ Tɔ, sin unil wà biindeh a'tɔ nnɔ, a yíe la, á li yé wà kɛ, a'mɔ te libiil ni nɛ Uwien saan. A biindeh a'tɔ ma nnɔ a biindeh a'ba nɛ. Kime a biindeh wɔ ná bo nnɔ, a'mɔ teh nɛn nɛ. ² Ti bɛn kí yé Uwien diɛh binib bà teh tu ya bont ya tub la, u ñmɔbe imɔn nɛ. ³ Sin unil wà biindeh binitɔb bà teh tu ya bont, kí mɔ teh tù nnɔ, a maaleh kí teh a li ñɛ tibuur ni Uwien saan nɛ-ɛɛ? ⁴ Uwien tien' ñɛ tinimònt kí gbien', kí ñmɔbe a'bo lifɛsɔngl nin kuminku, nɛ a yin' nɛn kɛ fɛnm-ii? Ña bɛn kí yé Uwien tien' ñɛ tinimònt ñɔ á lèbre a'tetɛm nɛ-ɛɛ? ⁵ A'yul faa, ña yíe á lèbre a'tetɛm ma nnɔ, a bondeh a'ba bo Uwien ya bɛnpiebcien nɛ, kí gu lidaali lá u'mutuol li fii binib bo wɔ rí bu bɛ tibuur ni'donbó nnɔ. ⁶ Nɛn daali nɛ u li jiin unil kɛ u'tuon kpe ma bo. ⁷ Binib bà mindeh kí sɔnh ituon ya mɔn, kí nuunh ukpieke nin lisel nin limiɛl lá ña ñmɔbe gbenm Uwien saan nnɔ, Uwien li cère bɛn nɛ rí li tuu kí fuobe nin wɔ. ⁸ Ama binib bà pɛ bi'yɛnm yé ná bo, kɛ wiɛ' tigbɛmònt ya sɛn, kí pɛ tibonbiert ya sɛn bo nnɔ, Uwien ya mutuol li fii, u'benku ni rí piebe bi'bo kí gbien'. ⁹ Binib bà kɛ teh ná bre nnɔ, ijɛnd nin micɛcɛkm li lu bi'bo. Ni li lu bà yé *Sufmbɛ nin bà ña yé *Sufmbɛ kɛ bo nɛ. ¹⁰ Ama bà kɛ teh ná mɔn li lɛ ukpieke nin lisel nin uyɛnduɔn. Bà yé *Sufmbɛ nin bà ña yé *Sufmbɛ kɛ li lɛ nɛ, ¹¹ kime Uwien ña ñmɔbe gɛngɛnde.

¹² Binib bà kɛ ña bɛn *yiko kí teh ná bre la, bi li kpo, ama Uwien ña rí ñi *yiko bo kí bu bɛ buur. Ama binib bà kɛ bɛn *yiko kí teh ná bre nnɔ Uwien li ñi *yiko nnɔ bo nɛ kí bu bɛ tibuur. ¹³ Kime ná yé bà bɛn *yiko nɛ yé bigbɛmòndɛnb Uwien saan, ama Uwien bùh bà teh *yiko nnɔ yé ma bo nɛ bigbɛmòndɛnb. ¹⁴ Bà ña yé *Sufmbɛ, ka bɛn *yiko ñɔ kí teh *yiko nnɔ yé ma nnɔ, ba bɛn ma kí teh nnɔ, bi'yɛnmaale nɛ yé bi'yiko. ¹⁵ Bi teh nnɔ ma nnɔ, nɛn nɛ wɔngɛh kí teh yiko yé ná nnɔ tɛ bi'yɛnm ni nɛ. Bi'yɛnm ni bi bɛn ná mɔn nin ná bre. Nɛn bo nɛ bi'yɛnmaale biindeh bɛ uyo uba, kí teknh bɛ uyotɔ mɔ. ¹⁶ N tɔkeh binib tigbɛmònt tà nnɔ wɔngɛh kí teh ní lá li tɛ nnɔ nɛ lidaali lá Uwien li cère *Yesu Kristo rí bu binib tibuur, kí cère bɛ rí ñɛn ná kɛ buɔ bi'fɛl ní upaan bo nnɔ.

Sufmbɛ nin yiko ya gbɛr

¹⁷ Tɔ, sin Suf wà lienh kí teh a yé Suf, kí du *yiko bo baba, kí jɛbnh a'ba kí teh a bɛn Uwien, ¹⁸ kí bɛn u yíe ná, kí bɛn ná mɔn nin ná ña mɔn, kí ñɛ *yiko bo, ¹⁹ kí maaleh kí teh a yé unuyaaan nɛ kí diɛh ijùon, kí yé bà tɛ licinñuul ni ya wenwenku, ²⁰ kí wɔknh ijɔr miɓɛnm, kí wɔknh mubumu, kime a bɛn *Uwien ya yiko ma nnɔ, a maaleh kí teh a bɛn tibont kɛ nɛ, kí maaleh kí teh a lienh ná kɛ nnɔ yé tigbɛmònt nɛ. ²¹ Tɔ, sin wà wɔknh bitɔb nɔ nnɔ, bɛ tien' ña wɔknh a'ba? Sin wà tɔkeh binib kí teh bi la suh nnɔ, bɛ tien' a suh? ²² Sin wà lienh kí teh nib la teh narjmaal nnɔ, bɛ tien' a teh lè? Sin wà ña yé á cii bule ya u nnɔ, bɛ tien' a suh tibudur ya bont-i? ²³ A jɛbnh a'ba *yiko bo, kí liebe' kí saah wɔ ma nnɔ, a yuɔndeh Uwien nɛ. ²⁴ Kime ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni kí yé: «Ninbi nɛ cèreh inibotɔ sukreh Uwien.»

²⁵ Tɔ, a jie' a'punl kí boh yiko la, upunjie ñmɔbe kpele nɛ. Ama a jie' a'punl kí saah yiko la, ní tɛ ten ña jie' nɛ. ²⁶ Wà ña jie' punl, boh *yiko la, Uwien ya buol ní tɛ ten u jie' u'punl nɛ. ²⁷ Sin wà yé Suf kí ñmɔbe yiko, u kele' kugbɔnku ni, kí liebe' kí jie' a'punl mɔ nnɔ, ña boh *yiko nnɔ ma nnɔ, wà ña jie' punl, kí boh wɔ nnɔ nɛ li bu ñɛ tibuur. ²⁸ Na yé unil wà yé Suf upaan bo baba nɛ yé Sufmɔn. Na yé wà jie' u'punl bi'ke laa' u jie' nɛ yé upunjie mɔn. ²⁹ Suf ya yɛnm nɛ wɔngɛh kí teh u yé Sufmɔn. Upunjie mɔn ñɛ lifɛl ni nɛ. U ya punjie ñɛn' *Mifuoñaanm

saan ne, wa ñen' *yiko wà bi kele' wò kugbònkú ní nnò. Na yé binib ne li pèke wà yé Sufmòñ, Uwien ne li pèke wò.

3

Uba ña te ki yé gbemàndaan Uwien saan

¹ *Sufmbe ya kpele nín si ba? Bii bi'punjié ñmòbe kpele-ee? ² Ni'ke ñmòbe kpele wà yebe ne isen ke ni, kime Uwien kpie' ki taa' u'gber ki ñukn' ben ne. ³ Ní ye nè rí wuon kí ye ba? Ní ye nè rí wuon kí ye bi'ni biba ña paan' Uwien ye ma bo la, ní li pien Uwien u la tien u ye ma bo ne-ee? ⁴ Na rí tien nnò fiebu. Binib ke yé bitonnendeb mənən la, Uwien wən tuu ki yé ugbemàndaan ne ten ní kele' ma u'gbònkú ní ki ye:

«A'lenm ni ne bi li bende kí ye

a yé ugbemàndaan.

Bi bun' nin ñe tibuur la,

a li faake nin be.»

⁵ Tò, ní yé ti teh ná ña cuube ní wongeh ki teh Uwien yé ugbemàndaan la, ti nín ji li len kí ye ba? Ti li ye Uwien dieh ti'tub la, u teh ná ña cuube ne-ee? (N lienh binib lienh ma bo ne.)

⁶ Na te nnò fiebu. U teh ná ña cuube la, u li tien mila kí bu unendun ya nib tibuur-i?

⁷ Tò, ní yé n'tonnenu wongeh Uwien ya gbemànt kí cèreh binib kpiekreh wò la, be tien' u dieh n'tub ki teh n ye ubierdaan-i? ⁸ Ti li teh ná bre ñò nè rí kpende ná mən-ii? Binib biba sukreh te ki teh ti lienh kí teh nnò ne. Bideb li le utudere wà bi kpe wù ne.

⁹ Ní ye nè rí wuon kí ye ba? Ní ye nè rí wuon kí ye tinbi Sufmbe, ti cen' binitab ne-ee? Na te nnò fiebu. N lá wòkn' ne kí ye *Sufmbe nin bà ña yé *Sufmbe ke te ibiere ya yonbt ní ne.

¹⁰ Nən ne kele' *Uwien ya gbònkú ní. Ní kele' kí ye:

«Uba mənən ña te ki yé gbemàndaan,

¹¹ uba ña te ki ñmòbe yenfuom,

uba ña te ki nuunh Uwien,

¹² bi'ke daan' u'sen ne,

ki taan' ki juore' fenn.

Uba mənən ña te ki teh ná mən.

¹³ Bi'nieke ye ten itenkpiifele ne,

bi'len ya tūon si milerm baba ne,

Bi'ñuon ñmòbe tilòbr ten iwaaleb ne.

¹⁴ Inòonbil nin miñuom baba ne gbe bi'ñuon ní.

¹⁵ Bi'taan ton linikul bo ne.

¹⁶ Bi'ñen' ná ke saan la, bi saah ne,

ki kuandeh binitab micεckm ní.

¹⁷ Ba ben yenduon ya sen.

¹⁸ Ba fenge Wien.»

¹⁹ Tò, ti ben kí ye *yiko len' ná ke nnò, u len' kí de' binib bà li boh wò nnò ne, ñò uba la dule niba bo kí ye wa bii'. Nnò ne unendun ya nib ke li bende kí ye bi ñmòbe libiil Uwien saan.

²⁰ Nən bo ne unil teh *yiko ye ma bo la, na rí cère Uwien rí bù wò gbemàndaan. Yiko cèreh binib bende ná yé ibiere baba ne.

Uwien bùh binib bigbemàndeb mitekjim bo ne

²¹ Fenfennò wuò Uwien ji wuon' u ñeh usen wà ki bùh binib bigbemàndeb, na yé u tukndeh *yiko ye ma bo ne. Yiko nin Uwien ya ñòbonsòknb lá juo' kí len' nən ne u'gbònkú ní. ²² U bùh binib bigbemàndeb bi'tekm *Yesu Kristo kí ji bo ne. Bà ke teke' *Yesu Kristo kí jin' la, u bùh be bigbemàndeb ne. Kime bi'ke te miba ne. ²³ Bi'ke tien' ibiere ne kí luo' Uwien ya kpieke. ²⁴ Ama Uwien ya juokm bo ne u bù' be bigbemàndeb *Yesu Kristo ya tuorl lá de' be kí wie' nnò bo. Na yé bi'nimònt bo ne. ²⁵ Uwien taa' wən ne kí tien' lituorl u'sem bo, kí de' bà ke teke' wò kí jin' kí wie', kí wuon' wən Uwien ya gbemànt, ka dere' binib ya tub bi'biere bo uyo bo, ²⁶ u lá duon' u'yenn uyo wà nnò. Fenfennò wuò u wuon' u'gbemànt kí ye wà ke teke' *Yesu kí jin' ne yé ugbemàndaan. U tien' nnò ñò binib rí bende kí ye wən Uwien ne yé ugbemàndaan.

²⁷ Ní te nnò la, uba bie kí ñmòbe u li jebn u'ba ná bo-oo? Ní yé fenn. Na yé binib ya tūon bo ne Uwien bùh be bigbemàndeb, u bùh be bigbemàndeb bi'tekjim bo ne. ²⁸ Kime ti ben kí ye Uwien bùh unil ugbemàndaan u'tekjim bo ne, na yé u teh *yiko ye ma bo ne u bùh wò ugbemàndaan. ²⁹ Uwien yé *Sufmbe baba ya Wien ne, ka yé bà ña yé *Sufmbe ya Wien-ii? U yé bi'mò ya Wien ne. ³⁰ Kime Uwien te uba ne. Wən ne bùh bà yé *Sufmbe nin bà ña yé *Sufmbe bigbemàndeb mitekjibaabm bo. ³¹ Ti lienh ná nnò, ní ye ne rí ye mitekjim bo *yiko ña jí ye bonn ne-ee? Nnò ña ní! Ti wongeh *yiko cinbe kí te ma bo ne.

4

Uwien bù' Abraham ugbemàndaan u'tekjim bo ne

¹ Tò, ti li ye ba kí taa kí jo ti'yaaje *Abraham ya gber bo? Wòn nin u'yul là laa' ba? ² Ni bi yé u'tùnmànmòn nè cèrè' Uwien bù' wò ugbemàndaan la, u bi ñmòbe u li jèbn u'ba nà bo. Ama Uwien ya bùol na te nno. ³ Kime ní kele' *Uwien ya gbònkú ní kí ye: «*Abraham teke' Uwien kí jin', nèn bo nè Uwien bù' wò ugbemàndaan.» ⁴ Unil sòn' lituonl kí teke' nìbònn la, na yé paabu, ní ye u'paaku nè. ⁵ Unil wà ña nuunh Uwien ní juoke wò u'tùon bo, ama kí teke' wòn Uwien wà juokeh bibierdènb nno kí jin' la, u'tekjim bo nè Uwien li bù wò ugbemàndaan. ⁶ Nno nè *Dafid mò là pokn' binib bà Uwien bù' be bigbemàndènb, ka tukn' bí'tùon nno ya mòm bo. *Dafid là ye:

⁷ «Binib bà Uwien fèrè' be bí'biil, kí subn' bí'biere bo nno, u'mòm te bí'bo.

⁸ Unil wà Yonbdaan ña ní tonge u'biere nno u'mòm te udaan bo.»

⁹ Mimòm nno te kí de' bà jie' ipun baba nè bii mí te kí de' bà mò ña jie' nè? Tí liebe ní *Abraham ya gber bo. Ti ye teke' Uwien kí jin' ma nno nè cèrè' Uwien bù' wò ugbemàndaan. ¹⁰ Ule yo ba nè u bù' wò ugbemàndaan-i? Uyo wà u jie' u'punl nno bii uyo wà wa laan là jie' nè? Uyo wà wa laan là jie' nno nè. ¹¹ Ni ya puoli bó nè Uwien cèrè' *Abraham jie' u'punl. Upunjie nno nè yé kudieku kùà wongeh kí teh *Abraham ya tekjim bo nè Uwien bù' wò ugbemàndaan kí laa' wa laan jie' punl. Nèn nè cèrè' *Abraham yé binib bà ke teke' Uwien kí jin' ka jie' pun ya yaaje ño Uwien ní bù bí'mò bigbemàndènb. ¹² Binib bà jie' ipun, ka pè upunjie baba bo, ama kí tek'n' *Abraham ya taal ní, kí teke' Uwien kí jin' tèn *Abraham là teke' Uwien kí jin' ma, kí laa' wà laan jie' punl nno, u yé bí'mò ya yaaje nè.

Uwien pùon' binib bà teke' wò kí jin' nno mimòm

¹³ Na yé *Abraham là bon' *yiko nè Uwien pùon' kí ye uşendun li yé wòn nin u'yaabii ya faal, kime mitekjim bo nè Uwien bù' wò ugbemàndaan. ¹⁴ Ní yé Uwien bí pùon' kí ye uşendun li yé bà boh *yiko nno ya faal nè la, mitekjim ña jí bí li ñmòbe kpele, lipuonl nno mò bí li juore fènm nè. ¹⁵ Kime *yiko ya saam nè cèreh Uwien ya mutuol fih binib bo. Yiko ña te la, unil li saa wò-ò?

¹⁶ Nèn bo nè Uwien pùon' lipuonl mitekjim bo, ño lè ní li yé bupaabu, kí li kpe' *Abraham ya yaabii ke bo. Na yé lí li te kí de' bà pè *yiko bo baba nè, lí li te kí de' bà mò teke' Uwien kí jin' tèn *Abraham nno nè. Kime *Abraham yé tinbi bà ke teke' Uwien kí jin' nno ya yaaje nè. ¹⁷ Tèn ní kele' ma *Uwien ya gbònkú ní kí ye: «N tien' ñe inibol ligol ya yaaje.» *Abraham nè yé tí'ke ya yaaje Uwien ya nun bó. Wòn Uwien nè mèkreh bitènkpiib, nè kí naanh tibont nin u'ñòbon. ¹⁸ Ní là naan lipuonl nno ña ní tien nè. Nín nèn ke *Abraham tuu kí daan nè. U teke' Uwien kí jin' nè Uwien tien' wò inibol ligol ya yaaje. Tèn ní kele' ma *Uwien ya gbònkú ní kí ye: «A'yaabii lí yebe ka ñmòbe fuul.» ¹⁹ Ní là sien' waamu nè wò ní le ibin kobk, kí bende' kí ye u neke mikuum, nè u'po Sara mò tonde' kí yé uşol. Ama nín nèn ke *Abraham ya dum ña kùore' waamu mòm. ²⁰ *Abraham ña maale' milele lipuonl nno bo, u'dum mò ña kùore', ama u tùreah kí faakreh mitekjim ní nè, kí kpiekreh Uwien, ²¹ kí cinbe kí ben kí ye Uwien pùon' là nno, u ñmòbe mutuom mà u lí fre kí tien nè. ²² Nèn bo nè Uwien bù' wò ugbemàndaan. ²³ Ní kele' *Uwien ya gbònkú ní kí ye: «Uwien bù' *Abraham ugbemàndaan.» Na yé *Abraham baba bo nè ní kele' nno. ²⁴ Ní kele' tí'mò bo nè. Tí teke' Uwien wà cèrè' Yonbdaan *Yesu mèkre' bitènkpiib ní nno kí jin', nè wòn Uwien bù' tí'mò bigbemàndènb. ²⁵ Uwien cèrè' wòn *Yesu nè kpo' tí'biere bo, kí cèrè' u mèkre' bitènkpiib ní, ño wòn bo wò ní bù te bigbemàndènb.

5

Uwien cèrè' binib nin wòn taan' buñòbu

¹ Tò, tí'tekjim bo nè Uwien bù' te bigbemàndènb, kí cèrè' tí'Yonbdaan *Yesu Kristo bo, tinbi nín wòn taan' buñòbu. ² Wòn *Yesu Kristo nè cèrè' tí laa' mijuokm Uwien saan, kime tí teke' wò kí jin'. Tí fuobe mí ya juokm ní nè kí ñmòbe lidèndènl kí jèbnh tí'ba kí teh tí lí le ukpieke Uwien saan. ³ Na yé nèn baba bo nè tí jèbnh, tí jèbnh ijend mò ní nè. Kime tí ben tí ye ijend ní nè tí lenh lifèl, ⁴ nè lifèl cèrèh tí ñmòbe kuminku, kuminku mò diènh te lidèndènl. ⁵ Lidèndènl nno ña ní yuon tè. Kime Uwien de' tè *Mifuoñaanm ma nno, men nè cèrèh tí bèndeh tí'fèl ní u yie te kí gbien' ma bo.

⁶ Imàn, uyo wà ta là ñmòbe tuom nno, nè *Kristo teke' tinbi bibierdènb ya kuum kí kpo'. Uwien nè sien' u ya yo. ⁷ Ní faa nín unil ní teke ugbemàndaan ya kuum kí kpo. Nba la, uba lí kaabe kí kpo unimàn bo. ⁸ Ama Uwien wuon' kí ye u yie tè, kí cèrè' *Kristo teke' tí'kuum kí kpo' uyo wà tí laan là bie kí yé bibierdènb nno. ⁹ Fènfènnò, *Kristo ya sèm bo nè Uwien bù' te bigbemàndènb ma nno, be lí tien ño wà jí lí nèn tè Uwien ya benpiebe wà we ní nno ní? ¹⁰ Uyo wà tí là yé Uwien ya nennèndb nno nè u cèrè' tinbi nín wòn taan' buñòbu kí nè u Bijè

ya kuum bo. Tinbi nin wɔn taan' buɔɔbu ma nno, be li tien ɔ ta ji li ɔmere u'Bije ya fuobm bo? ¹¹ Na ye nen baba bo ne ti jebnh ti'ba, ti jebnh Uwien bo ma ne. Yonbdaan *Yesu Kristo taan' tinbi nin Uwien buɔɔbu fenfenno ma nno, ne cere' ti jebnh.

Adam nin Kristo ya gber

¹² Unibaab bo ne ibiere cin' unɛndun ni. Ibiere nno ne tuke' mikuum ki baa', ne binib ke kpuokeh kime bi'ke teh ibiere ne. ¹³ Ki yaan Uwien ri de Moyis *yiko nno ki laa' ibiere te ne unɛndun ni. Yiko ɔa laan la te ma nno, ba la tangeh binib ya biere. ¹⁴ Ama ki ne Adam ya yo ki ti baa Moyis ya yo mikuum jinh binib ne. Nin ba tien' biere ten Adam la kende' Uwien ya ɔbu bo ki bii' ma ke nno mikuum jinh be ne. Adam la ye unil wa we ni nno ya nannenku ne.

¹⁵ Ama Uwien ya paabu nin Adam ya biil ɔa te, ka kpe mo. Unibaab ya biil bo ne mikuum jin' binib bi yebe ma nno, be li tien ɔ unibaab *Yesu Kristo ma bo Uwien ɔa ri juoke binib bi yebe, ki de be bupaabu bu ri li yebe ka ɔmabe bu kpe nin ba ni? ¹⁶ Uwien ya paabu tien' na nin unibaab nno ya biere tien' na ɔa te. Wɔn unibaab ya biere bo ne Uwien ye binib ke kpe utudere. Ama Uwien ya juokm bo ne u buh binib bigbemɔndenb nin bi'biere yebe ma ke nno. ¹⁷ Unibaab ya biil bo ne mikuum ɔmabe mituom binib ke bo ki ne wɔn unibaab nno. Ni te nno la, be li tien ɔ binib ba laa' Uwien ya nimɔncient ta cere' Uwien bu' be bigbemɔndenb nno ɔa ji li le Uwien ya fuobm, ki ji libel unibaab *Yesu Kristo bo? ¹⁸ Unibaab ya biil ne tuke' utudere ki baa' binib ke bo. Nno ne unibaab ya tuonmɔnmɔnl ma bo, Uwien buh binib ke bigbemɔndenb ki cereh bi fuobe. ¹⁹ Unibaab ɔa bon' Uwien ma nno ne cere' binib ke ye bibierdenb Uwien saan. Nno ne unibaab ma bon' Uwien ma nno cere' binib ke ye bigbemɔndenb Uwien saan.

²⁰ Uwien la taa' *yiko ki baa' ne binib ya biil yebr'e ki gbien'. Ama ibiere yebe na saan la, Uwien ya nimɔnt ma yebe ni saan cɛen ne. ²¹ Ibiere la ɔmabe mituom ne ki tukeh mikuum ki baareh. Nno ne Uwien ya nimɔnt ma ɔmabe mituom ki cereh binib ye bigbemɔndenb u saan, ki li le limiel la ɔa ɔmabe gbenm ki ne Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

6

Ti kpo' nin Kristo ma nno, ti li fuobe nin wɔ ma ne

¹ To, ni te nno ma nno, ni ye ne ri ye ba? Ni ye ne ri ye ti li tuu ki teh ibiere ɔ Uwien ya nimɔnt ri li yebreh ne-εε? ² Na te nno fiebu. Ti nen' ibiere ya wɔbl ni ɔ, ti li tien mila ki liebe ki li fuobe ibiere ni? ³ Bii na ben ki ye bi sii' tinbi ba ke Uwien ya nunm ti taan' nin *Yesu Kristo nno ti taan' u'kuum ma ne-εε? ⁴ Bi sii' te Uwien ya nunm ti taan' Kristo ya kuum ma nno, bi taan' ki sube' tinbi nin wɔn ne. Ne u'Baa Uwien ya kpieke bo, u cere' u mekre' bitenkpiib ni ɔa ti mo ri li te mifuobfenm ni.

⁵ Ne tinbi nin wɔn taan' u'kuum ma nno, ti li taan u'mekrm mo ne. ⁶ Tuore men ki li ben ki ye bi kpe' wɔ uɔɔponɔn bo ma nno, bi kpe' ti tetekpaam ma nin wɔ ne. Mitetekpaam nno la ji ri li ɔmabe tuom ɔa ti la ji ri li ye ibiere ya yonbe. ⁷ Imɔn, unil kpo' la, u nen' ibiere ya yonbt ni ne. ⁸ Ti kpo' nin Kristo ma nno, ti teke' ki jin' ki ye ti li fuobe nin wɔ ma ne. ⁹ Ti ben ki ye u mekre' bitenkpiib ni ma nno, wa ji li kpo, kuum ɔa ji ɔmabe tuom u'bo. ¹⁰ U kpo' bolm miba kpein ne ki gben' ibiere ya tuom. Fenfenno u fuobe, ne u fuobm nno ye Uwien yaam ne. ¹¹ Nno ne ni mo li buh ni ba ten ni mo kpo' ki nen' ibiere ya tuom ni, ne ki fuobe ki de' Uwien *Yesu Kristo bo.

¹² Nen bo, ni la ji ri cere ibiere ri li ɔmabe tuom ni gbenent ta li kpo nno bo, ki la ji ri li teh tu ye na. ¹³ Ni la taah ni gbenenbel ki teh ibiere ten i ye ituonbiere ya jwent ne. Ama ni te ten binib ba mekre' ki liebe' ki fuobe ma nno, taa men ni ba ki de Uwien, ki taa ni gbenenbel ki de wɔ ten i ye ituonmɔnmɔn ya jwent ne. ¹⁴ Na ji li te biere ya yonbt ni, kime yiko ɔa ji juuke ne, Uwien ya nimɔnt ne ji juuke ne.

Ti ne ibiere ni ki li teh na mɔn Uwien ya nun bo

¹⁵ Ni tingi si ba? Ti li teh ibiere ki ye *yiko ɔa ji juuke te, Uwien ya nimɔnt ne ji juuke te-εε? Na te nno fiebu! ¹⁶ Na ben ki ye a taa' a'ba ki de' unil, ki boh wɔ ten a ye u'yonb la, a mɔnbe ki ye udaan ya yonb ne-εε? A taa' a'ba ki de' ibiere la, a ye ibiere ya yonb ne, ne ibiere baareh nin mikuum ne. Ni ye a ti taa' a'ba ki de' Uwien, ki boh wɔ la, u li bu ɔe ugbemɔndaan ne. ¹⁷ Ti faare men Uwien. Ninbi ba la ye ibiere ya yonbe uyo uba nno, fenfenno ni ji boh bi wokn' ne miwɔknm ma Uwien ya sen bo nno nin ni fel ke ne. ¹⁸ Uwien nen' ne ibiere ya yonbt ni, ne ki tien' ne tigbemɔnt ya yonbe. ¹⁹ Ni jiant bo ne n taa' minisaaltetem ki tien' kunennanku ɔa ni fre ki cii. Uyo uba ni la taa' ni ba ki tien' tijonkt nin fenfenm ya yonbe ne, ki teh na ɔa kpe sen Uwien ya nun bo ma nno, fenfenno ni ji ri taa ni ba ki tien' tigbemɔnt ya yonbe, ki li ye Uwien ya nib imɔnmɔn.

²⁰ Ni la ye ibiere ya yonbe ma nno, niba ɔa la wɔbndeh ne ni li teh na cuube Uwien ya nun bo. ²¹ Ni la teh tibont ta uyo uba nno, tu ji coh ne ife ne fenfenno, ne tu'farm la baareh nin mikuum ne. ²² Ama fenfenno Uwien nen' ne ibiere ya yonbt ni, ki tien' ne u ya yonbe, ne ni ji

teh tibont tà mən u'nun bó. Ne mifərm, ni li le limiel là ɲa ɲmɔbe ghenm. ²³Ibiere ya paaku si mikuum ne, ne Uwien ya paabu si limiel là ɲa ɲmɔbe ghenm, Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

7

Yiko nin Kristo yaab ya gber

¹N'yaabe, n lienh nin ninbi bà nnɔ, ni yé binib bà ben *yiko mənəmən ne. Ni ben ki ye unil te *yiko ya wəbl ni uyo wà u laan fuobe ne. ²Nnɔ ne *yiko bo uje laan fuobe la, u'po ɲa ɲmɔbe sen wɔ rí fii u'saan, ama u'ce kpo' la, u ɲmɔbe usen wɔ rí liebe kí kun ticer. ³Upii nebre' kí kun' ticer uyo wà u'ce laan fuobe la, bi li yin wɔ upiinaɲmaa ne. Ama u'ce kpo' la, wa ji te yiko ya wəbl ni. U liebe' kí kun' ujetɔ la, ba rí yin wɔ piinaɲmaa.

⁴N'yaabe, ni'mə yaam te nnɔ ne. Kristo là kpo' ma nnɔ, ni'mə là kpo' nin wɔ ne, ka te yiko ya wəbl ni, ni ji yé uba yaab ne. Ni'tingi si: ni ji yé Kristo wà mekre' bitenkpiib ni nnɔ yaab ne, ɲɔ tí li sɔnh itùon yà mən kí dienh Uwien. ⁵Imòn, uyo wà tí là pɛ minisaaltetem bo nnɔ, *yiko ne là cèreh tí lenh iyennaalbiere, kí teh tibont tà baareh nin mikuum. ⁶Fenfennɔ tí te ten tí kpo' ne kí ñen' ná là co te nnɔ ni, ka ji te yiko ya wəbl ni. Tí ji pɛ Mifuoñaanm wəngɛh te usenfaan wà nnɔ bo ne, kí sɔnh Uwien ya tuonl; ta ji pɛ Moyis kele' yiko wà nnɔ là wəngɛh te usenkpaan wà nnɔ bo.

Yiko ne cèreh unil bendeh ibiere

⁷Tɔ, nɪ ye nè rí ye ba? Nɪ ye nè rí ye yiko yé ibiere ya bonn ne-εε? Na te nnɔ fiebu! Kime *yiko ɲa bi te la, ma bi li bende ná yé ibiere ya bonn. Ná bi kele' *yiko ya gbɔnku ni kí ye: «La ɲmɔbe nunfəke la,» ma bi li bende kí ye ununfəke yé biere. ⁸Yiko ya wəbl bo ne ibiere laa' usen kí cère' n ɲmɔbe ununfəke ke ya bol. Yiko ɲa bi te la, biere ɲa bi ɲmɔbe tuəm. ⁹Uyo wà ma là ben yiko nnɔ, n là fuobe ne. Ama n tí bende' *yiko nnɔ ya wəbl ma nnɔ, ne ibiere laa' mituəm n'bo, ¹⁰ne n kpo'. Yiko ya wəbl là bi li de nni limiel nnɔ, baa' nin mikuum ne min bo. ¹¹Kime *yiko ya wəbl bo ne, ibiere laa' usen, kí lere' nni, kí cère' n kpo'. ¹²Imòn, *yiko nin u'wəbl ñen' Uwien saan ne kí mən, kí cuube.

¹³Tɔ, ná yé nibonmənəmən ne kpənde' n'bo mikuum-ii? Na te nnɔ fiebu! Ibiere ne cère' n kpo'. Nibonmənəmən nnɔ bo ne ibiere laa' usen kí ku' nni, ɲɔ yí rí tùare kí wuon i yé bà. Yiko nnɔ ya wəbl ne wuon' te ibiere bre kí gbien' ma bo.

Ibiere coh binib tiyonbt ma bo

¹⁴Imòn, tí ben kí ye *yiko ñen' Uwien saan ne. Min wɔn, n yé unisaal ne, ne ibiere cuo' nni tiyonbt. ¹⁵Ma ben n teh ná, kime n yíe rí tien ná la, ma teh nen. Ama n nen ná nnɔ n teh nen ne. ¹⁶N teh ma yíe rí tien ná la, nen ne wuon' kí ye n tuo' kí ye *yiko yé nibonmənəmən ne. ¹⁷Ni te nnɔ la, na yé min ne teh nnɔ, ibiere yà te nni nnɔ ne teh nnɔ. ¹⁸N ben kí ye bonmənəmən ɲa te nni, n niireh n yé unisaal ma nnɔ ne. N yíe rí tien ná mən, ama ma rí fre kí tien nè. ¹⁹Kime n yíe rí tien mímənəm mə nnɔ, ma teh mə. Ná bre, ma yíe rí tien nè nnɔ, n teh nen ne. ²⁰N teh ma yíe ná la, na yé min ne teh, ibiere yà te nni nnɔ ne teh.

²¹Nen bo, n laa' n te mitetem mà ní sɔ: min wà yíe rí tien ná mən nnɔ, n lenh n freh kí teh ná bre baba ne. ²²N ɛ *Uwien ya yiko n'yenn ni cɛen ne. ²³Ama n laa' mituəm miba ma te nni, kí mɔh nin n'yennaalmənəmən, kí cère' ibiere yà te nni nnɔ cuo' nni tiyonbt, n te i'wəbl ni. ²⁴Min wuɔ ya cɛɛkdaan! Nme li fie nni ibiere yà te nni, kí li baa nin nni mikuum nnɔ saan-i? ²⁵N faareh Uwien, kime wɔn ne li fie nni kí ñe tí Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

Min wɔn n'yennaale ni, n te *Uwien ya yiko ya yonbt ni ne, ama minisaaltetem ya sen ni wɔn, n yé ibiere ya yonb ne kí te i'yiko ni.

8

Mifuoñaanm ne dienh limiel

¹Fenfennɔ Uwien ɲa ji li dere bà yé *Yesu Kristo yaab ya tub. ²Kime unil yé *Yesu Kristo yɔ la, *Mifuoñaanm ya tuəm mà dienh limiel nnɔ, ne ñen' udaan ibiere nin mikuum ya tuəm ni. ³Uwien tien' *yiko ɲa rí fre kí tien ná. Kí ñe unisaal ya jiiit bo ne *yiko ɲa là ɲmɔbe tuəm. Nen bo ne ibiere bo, Uwien sɔn' ní u'tiema Bijɛ uɲɛndun wuu ni nin tigbenɛnt, tù naan tinbi bibierdenb jaar. Uwien taa' wɔn ne kí tien' lituorl kí gben' ibiere ya gber. ⁴U tien' nnɔ ɲɔ tinbi bà dāan' minisaaltetem kí pɛ *Mifuoñaanm yíe ná bo ne rí fre kí tien *yiko ye ná ke mənəmən. ⁵Binib bà pɛ minisaaltetem bo nnɔ teh unisaal yíe ná ne. Ama bà pɛ *Mifuoñaanm bo nnɔ, ben teh mí yíe ná ne. ⁶Unisaal yíe ná nnɔ baareh nin mikuum ne. Ama *Mifuoñaanm yíe ná nnɔ nen dienh limiel nin uyɛnduan ne. ⁷Kime binib bà tien' unisaal yíe ná nnɔ yé Uwien ya nennɛndb ne. Ba boh *Uwien ya yiko, ka li li fre kí bo wɔ mɔ. ⁸Bà pɛ minisaaltetem bo nnɔ ɲa rí fre kí sɔnge Uwien ya yenn. ⁹Ninbi ben wɔn, na pɛ nisaaltetem bo, ni pɛ *Uwien ya Fuoñaanm bo ne, kime Uwien ya Fuoñaanm te ni'ni. Kristo ya Fuoñaanm ɲa te unil wà ní la, udaan ɲa yé u'yo. ¹⁰Kristo te ninbi ni ma nnɔ, ibiere cère'

ni'gbenent li kpo mɔnɔn la, *Mifuoŋaanom ne ye ni'miel kɛ ɛe Uwien bɔ' ne bigbemɔndenb ma nno bo. ¹¹Uwien wɔ cɛre' *Yesu mɛkre' bitenkpiib ni nno ya Fuoŋaanom te ni'ni ma nno, wɔn wɔ cɛre' Kristo mɛkre' bitenkpiib ni nno li de ni'gbenent tɔ lɔ li kpo nno mifuoɔm kɛ ɛe *u'Fuoŋaanom mɔ te ni'ni nno bo.

¹²N'yaabe, nen bo ne ti ɛmɔbe lifɛnl. Ama ta ɛmɔbe fɛnl nin unisaal ya tetem ɛo ti li teh unisaal yie nɔ. ¹³Kime ni ye minisaaltetem bo la, ni li kpo ne, ama kɛ ɛe *Uwien ya Fuoŋaanom bo, ni wie' unisaal yie nɔ la, ni li fuobe ne. ¹⁴*Uwien ya Fuoŋaanom pekreh binib bɔ ke nno ne ye Uwien ya bumu. ¹⁵Uwien de' ne *u'Fuoŋaanom mɔ nno ɛa co ne yonbt ɛo ni liebe kɛ sen bujɛwaanbu, ama *u'Fuoŋaanom ne tien' ne u'bumu, ne ki cɛre' ti yih wɔ ti' Baa. ¹⁶*Uwien ya Fuoŋaanom nin mi'yul ne kudeh imɔn ti'yɛnm ni ki teh ti ye Uwien ya bumu. ¹⁷Ti ye Uwien ya bumu ma nno, ti ye u'faajib mɔ ne. Ti ye Uwien ya faajib ne tinbi nin Kristo ke. Ti taan' ki jɛndeh nin Kristo ma nno, tinbi nin wɔn li taan' kɛ ɛe ukpieke mɔ ne.

Uwien la li kpieke u'nib

¹⁸N ben ki ye fɛnfennɔ ya jend ɛa ɛmɔbe be ni taa ye kɛ kpaan nin ukpieke wɔ Uwien la li ɛen wu upaan bo ki de te nno. ¹⁹Kime Uwien ɛen' tibont tɔ ke nno gu nin inunmɔn ne lidaali lɔ Uwien li wuɔn bɔ ye u'bumu. ²⁰Uwien ɛen' tibont tɔ ke nno juore' fɛnm. Na ye tɔ yie ne ki juore' fɛnm, wɔn Uwien ne cɛre' tɔ juore' fɛnm. Ama tɔ ɛmɔbe lidɛndɛnl ki ye ²¹lidaali liba tu'mɔ li ɛe mituam mɔ kuuleh tɔ, ki cɛreh tɔ te tiyonbt ni nno ni, ki mɔ ni ɛe Uwien ya bumu ya kpieke, ki li te liwiel ni. ²²Ti ben ki ye haali nin fɛnfennɔ Uwien ɛen' tibont tɔ ke nno jɛndeh ne ki kpiɛndeh ten upii ne benh nin imerwien. ²³Na ye tibont nno baba, tinbi bɔ Uwien de' te *u'Fuoŋaanom, mi ye u'paacindkaabu nno, ti'mɔ kpiɛndeh ti'fɛl ni ne, ki gu lidaali lɔ Uwien li wuɔn ki ye ti mɔnbe ki ye u'bumu, u de' te ki wie' nno. ²⁴Ti ɛmɛre' ama ni laan ye lidɛndɛnl ne. Unil ɛmɔbe lidɛndɛnl nibonn bo la, laan laa' nɛ ne. U laa' nɛ la, na ji ye dɛndɛnl u'bo. ²⁵Ti ɛmɔbe lidɛndɛnl nibonn bo, ka laan laa' nɛ la, ti li mɛnde ne kɛ li gu.

²⁶Nno ne *Uwien ya Fuoŋaanom toreh te ti'jiint ni, kime ta ben u yie ti li kɔareh wɔ ma bo. Ne *u'Fuoŋaanom kɔareh wɔ ki dienh te, ki dunh haali nil ɛa ni fre kɛ u li taa iɛnɔn ya kɛ tekn mi lienh nɔ nno. ²⁷Uwien, wɔ ben binib ya fɛl ni te ma bo, ben *u'Fuoŋaanom ya yenmaale. Mɛn ne kɔareh wɔ u yie ma bo ki dienh u'yaab.

²⁸Ti ben ki ye Uwien teh tibont tɔ ke nno u teh tɔ binib bɔ yie wɔ ya mɔnm bo ne. Bi ye binib bɔ u yin' be u lɔ bobn' ma bo ne. ²⁹Kime u lɔ ben be ki laa' ba laan maa' be, ne ki sien' ki ye be ni li naan u'Bije, ɛo u'Bije ni li ye kibukpiek libugol ni. ³⁰Uwien yin' bɔ nno, u lɔ juo' ki gɛnde' ben ne. U yin' bɔ nno, u cɛre' ben ne ye bigbemɔndenb. U cɛre' ben bɔ ye bigbemɔndenb nno, u de' ben ne ukpieke.

Niba ɛa ni fre ki bore tinbi nin Uwien ya yiem

³¹Ti li len tu le ba kɛ pukn-i? Uwien se ti'ciek bɔ la, ɛmɛ ji li fre kɛ tien te niba? ³²Wa yie' u'tiema Bije mɔnɔn bo, ama u taa' wɔ ki cɛbe' wɔ ni ti kpo ti'ke ya biere bo ne. U de' te u'Bije ma nno, be li tien u la juoke te kɛ de te tibont ke? ³³Nɛm li fre kɛ biin Uwien gɛnde' binib bɔ? Uwien mɔnɔn ye bi ye bigbemɔndenb ne. ³⁴Nɛn bo, ɛmɛ li fre kɛ ye bi kpe utudere? Yesu Kristo kpo'. Na ye u kpo' baba, u mɛkre' bitenkpiib ni mɔ ne, ki te Uwien ya jie bɔ, ki kɔareh wɔ ki dienh te. ³⁵Be li fre kɛ bore tinbi nin Kristo u la li yie te? Ijend bii uyɛnsaa bii bi jɛndeh te ma nno bii mikɔnm bii mɛceɛkm bii kinunbɔnk bii mikuum-i? ³⁶Ni te ten ni kele' ma *Uwien ya gbɔnk ni ne. Ni kele' ki ye:

«Sin bo ne bi kuuleh te idaan ke,
ki likeh te ten ti ye ipe ne bi tuke ki joh be ni ti kɔre.»

³⁷Ama *Yesu Kristo wɔ yie te nno ya tuɔm bo ne, ti faa ki cɛn' wɔ ke mɔn' ki faake'. ³⁸Imɔn, n ben ki ye niba ɛa te kɛ fre kɛ bore tinbi nin Uwien u la yie te. Mikuum, limiel, Uwien ya tondb, paaki bɔ ya tuɔm ke ya bol, fɛnfennɔ ya gber, uyo wɔ we ni ya gber, mituam mɔ ke te ya bol. ³⁹nɔ ke te paaki bɔ, nɔ ke te dentingi, Uwien ɛen' nɔ ke nno, niba ɛa te kɛ fre kɛ bore tinbi nin Uwien u la yie te. U wuɔn' te u'yiem nno kɛ ɛe Yonbdaan *Yesu Kristo bo ne.

9

Uwien nin u'nib Israyel yaab ya gber

¹Tɔ, n ye Kristo yo ne ki tɔkeh tigbemɔnt, ma nɛndeh. N'yɛnm nin *Mifuoŋaanom ne ye bimɔnkunb ki ye ²n te uyɛnsaacien ni, ne ni wi n'fɛl ni ki gbiekeh uyo ke. ³Imɔn, n bi ye Uwien ni wie nni minjɔm ki bore min nin Kristo, n'yaab bɔ ye n'bol ya nib nno bo. ⁴Ben ne ye Israyel yaab. Uwien tien' ben ne u'bumu, ki de' be u'kpieke, ki cuo' nin be kujɔtieku mibolm mɔ yebe, ki de' be *yiko, ki wuɔn' be bi li pukeh wɔ ma bo, ne ki puɔn' be ipuon. ⁵Israyel ya bol cin' nin bi ya yaajeb ne. Uwien ya Nigendke Kristo tien' u'ba unisaal ki ɛen'

* 8:15 Grekmbɛ ya lenm ni bi kele' ki ye: Aba ne. Linɔbonl nno ɛen' *Sufmbe ya lenm ni ne, ne li'tingi si: Baa.

bi ya bol ni ne. Wɔn ne yé Uwien ki ɲmɔbe mituɔm tibont ke bo. Wɔn si kupenpeku uyo wá ɲa ɲmɔbe gbenm. Ami.

⁶ Na yé Uwien ɲa fre' ki tien' u lá pùon' lipuonl lá nno ne. Ama Israyel ya yaabii ke ɲa cinbe ki yé Israyel ya bol ya nib. ⁷ *Abraham ya yaabii mɔ ke ɲa cinbe ki yé Uwien ya puonl ya bumu. Kime Uwien lá pùon' *Abraham ki ye u'biye *Isaak ya bumu baba ne li yé u'yaabiimɔn. ⁸ Ni'tingi si: na yé unisaal maa' mubumu mùa ne yé Uwien ya bumu. Uwien ya puonl ya bumu baba ne yé u'bumu, ki yé *Abraham ya yaabii. ⁹ Uwien lá pùon' *Abraham ki ye ma sɔ: «Ni lá ɲmèn nɔ la, n li liebe ní kíl e a'po Sara ɲuuke kibujebuk ne.»

¹⁰ Na yé nen baba: tiere mɛn Lebeka mɔ ya gber. Wɔn nin ti'yaaje *Isaak lá maa' ileb ne, mù yé mujemu. ¹¹⁻¹² Ama ba laan lá maa' mubumu nno, ki niireh nin mù ní tien ná mɔn bii ná bre, ne Uwien juɔ' ki tɔke' Lebeka ki ye ucien lá li tien uwaal ya yonb ne. Uwien len' nno ɲɔ wɔ ní wuɔn kí ye wa tukndeh nil ya tuonl bo ki gɛndeh wɔ, ama u'yiem bo ne u gɛndeh unil, ne miyiem nno ɲa ɲmɔbe lèbrm. ¹³ Ni te ten ní kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ne. Ni kele' ki ye: «N yie Sakɔb, ne ki nen Esawu.»

¹⁴ Ni te nno lá, ti nín li len kí ye ba? Ti li ye Uwien teh ná ɲa cuube ne-ee? Na te nno fiebu!
¹⁵ Uwien lá tɔke' Moyis ki ye: «N yie ní muɔ unil wá micɛɛkm lá, n muɔh wɔn ne. N tí yie ní tien wá tinimɔnt lá, n teh wɔn ne.» ¹⁶ Nen bo, na yé unil ya yiem bo, ka yé u'niknm bo ne Uwien muɔh wɔ micɛɛkm. Uwien ya nimɔnt bo ne u muɔh unil micɛɛkm. ¹⁷ Ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye Uwien tɔke' Farahon ki ye: «N káan' ɲe uber ɲɔ sin bo ní wuɔn binib n ɲmɔbe mituɔm ma bo ne, ɲɔ binib ke ní cii n'yel bó utingben ke bo.» ¹⁸ Nno ne Uwien yie wɔ ní muɔ wá micɛɛkm lá, u muɔh wɔn ne, ne u yie wá ya yul ní li faa lá, u cèreh li faa ne.

Uwien ya benpiebe nin u muɔh binib micɛɛkm ma bo

¹⁹ Nen bo, uba li niire nni kí ye: ní te nno lá, be bo ne Uwien kɔnh nin binib kí teh ba teh ni'donbɔ? Bii u li fre kí ye: ɲme li fre kí pien Uwien u lá tien u yie ma? ²⁰ To, sin unisaal, a ten ki yé ɲme ne ki nich nin Uwien-i? Timaar li fre kí niire, wá mɛn' tú kí ye «Be tien' a mɛn' te nɔ nno-ɔɔ?» ²¹ Umaar ɲa ɲmɔbe sen wɔ ní tien u'yɔkr u yie ma-aa? U li fre kí bore tuba kí me lisenl lá ɲmɔbe kuɲuɔrku, kí taa tutor kí me lá ɲa ɲmɔbe ɲuɔrku.

²² Uwien lá yie wɔ ní wuɔn biba kí ye u'mutuol fi' bi'bo, kí yie be ní bende kí ye u ɲmɔbe mituɔm ne. Nin nen ke bá fin' u'mutuol kí bi kpe mikuum nno, u taa' lifɛsɔngl cɛen ne ki ɲmɔbe be. ²³ U lá yie wɔ ní wuɔn bitɔb mɔ kí ye u muɔ' be micɛɛkm ne, kí yie be ní bende u'kpieke yebe kí kpe ma bo ne. U lá bonde' ben ne wɔ ní de be ukpieke nno. ²⁴ Tinbi ne yé u bonde' bá nno. Na yé u yin' te *Sufmbe ya bol ni baba ne, bá ɲa yé *Sufmbe mɔ te len ne. ²⁵ Ni te ten ní kele' ma Ose ya gbɔnku ni nno ne. Ni kele' ki ye:

«Linibol lá ya nib ɲa lá yé n'yaab nno,

n li yin be n'yaab,

linibol lá ma lá yie lè nno,

n li yie lè.

²⁶ Bi lá tɔke' be ná saan kí ye ba yé n'nib lá,

bi li yin be ni'saan min Uwien wá fuobe ya bumu.»

²⁷ Israyel yaab ben wɔn, *Uwien ya ɲɔbɔnsɔknl Esayi mɔ lá len' bi'gber ki ye: «Israyel yaab yebe ten likpentengbil mɔnɔn lá, bi'ni binikáankaab ne li ɲmere. ²⁸ Kime Yonbdaan li sɔn u'tuonl kitink bo u lá len' ma bo nno kí ti gben ka ní taande.» ²⁹ Ni liebe' kí te ten Esayi tí lá len' ma kí ye:

«Yonbdaan mituɔm ke ya daan

ɲa bi cère' ti'bol sien' waamu lá,

ti bi kunde' ten Sodam nin Gomɔr yaab ne.»

Israyel yaab nin mitekjim ya gber

³⁰ Ti len ná nno ya tingi si ba? Ni'tingi si: bá ɲa yé *Sufmbe ka lá nuunh Uwien ní bù be bigbemɔndenb nno, fenfennɔ Uwien bù' be bigbemɔndenb bi'tekjim bo ne. ³¹ Ama Israyel yaab ben lá nuunh Uwien ní bù be bigbemɔndenb *yiko ya bom bo ne ka laa'. ³² Be bo ne ba laa'? Kime ba teke' Uwien kí jin', kí maaleh kí teh bi'tuon bo ne Uwien li bù be bigbemɔndenb. Nno ne bi gbiere' milum ya tenl, ³³ ten ní kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni kí ye: «Liike mɛn, n taa' milum ya tenl kí ble' Siyɔn ya du ni. Li yé litenl lá binib lekeh li'bo kí luh ne. Ama wá du li'bo lá, fe ɲa ní jì wɔ.»

10

¹ N'yaabe, n'nun mɔn ná bo n kàareh Uwien si: Israyel yaab ní ɲmere ne. ² N li fre kí kun bi'bo imɔn kí ye bi'nun mɔn Uwien ya tuonl bo, ama ba ben bi li sɔn ma bo ne. ³ Ba ben Uwien bùh binib bigbemɔndenb isen yá ni, ne kí nuunh bi'tiema sen, be ní li yé bigbemɔndenb, kí yie' ka paan' isen yá bo Uwien bùh binib bigbemɔndenb nno bo. ⁴ Kime Kristo baa' ma yiko ɲa jí ɲmɔbe tuonl. Wá ke teke' wɔ kí jin' lá, Uwien li bù udaan ugbemɔndaan ne.

Wà ke teke' Kristo ki jin' li ñmere

⁵ Bà nuunh be ní li yé bigbámòndènb *yiko bo nno, Moyis là keke' bi'gber ki ye: «Unil wà teh *yiko ye ma la, *yiko nno bo ne u li fuobe.» ⁶ Ama bà nuunh be ní li yé bigbámòndènb mitekjim bo nno ya gber wòn, ní keke' *Uwien ya gbónku ni ki ye bi la li maaleh bi'yenm ni ki teh: «Ŋme li dùo paaki bó?» Ní'tingi si: ñme li jiiin Kristo ní? ⁷ Ki la li maaleh mō ki teh: «Ŋme li jiiire dèntingi?» Ní'tingi si: ñme li mekre Kristo ní? ⁸ Ní keke' *Uwien ya gbónku ni ki ye ba? Ní keke' ki ye:

«Uwien ya gber neke a'saan,
ki te a'ñabu nin a'fèl ni.»

Tigber nno yé mitekjim ya gber tà ti tãkeh tù binib nno ne.

⁹ A yàare' ki len' binib ke ya nun bó ki ye *Yesu ne yé Yonbdaan, ki ñmobe midum a'fèl ni ki ye Uwien mekre' wò bitenkpiib ni la, Uwien li ñmisen ñe. ¹⁰ Kime a ñmobe midum a'fèl ni la, Uwien bù' ñe ugbeòndaan ñe. Ne a yàare' ki len' binib ke ya nun bó ki ye *Yesu yé a'Yonbdaan la, Uwien li ñmisen ñe. ¹¹ Imòn, ní keke' *Uwien ya gbónku ni ki ye: «Wà ke du u'bo la, fe ña ní ji udaan.» ¹² Nen bo, *Sufmbe nin bà ña yé *Sufmbe ke te miba ne. Bi'ke ya Yonbdaan te uba ne ki teh bà ke muoh ki yih wò mimòm. ¹³ Imòn: «Wà ke li muò kí yin Yonbdaan ya yel nno, wòn ne li ñmere.»

¹⁴ Tò, binib ña teke' wò ki jin' la, bi li tien mila kí muò kí yin wò? Ba cii' u'gber la, bi li tien mila kí teke wò kí ji? Unil ña kpaande' tù la, bi li tien mila kí cii' tù? ¹⁵ Ba sòn' níl wò ní tí kpaande' tù la, ñme li kpaande' tù? Ní te ten ní keke' ma *Uwien ya gbónku ni ki ye: «Binib bà tuke tiggemòmònt ki we ní nno ya cènl mən cèen ne.» ¹⁶ Nin nen ke na yé binib ke ne tuo' tiggemòmònt nno. Nen bo ne Esayi là len' ki ye: «Yonbdaan, ñme tuo' ki teke' ti len' nà nno ki jin'-i?» ¹⁷ Nen bo, mitekjim ñeh tigber ya ciim ni ne, ne tigber nno yé Kristo ya gber ne.

¹⁸ Tò, n niireh ne-a, Israyel yaab ña là cii' ne-ee? Ben ne là cii'-a!

Ní te ten ní keke' ma *Uwien ya gbónku ni ki ye:

«Bi cii' bi'ñafaam bó utingben ke bo,
bi'ñabon jon' utingben bo ní'ke saan.»

¹⁹ Tò, n tí niireh ne-a, Israyel yaab ña là cii' ní'tingi ne-ee? Ben ne là cii' ní'tingi-a! Moyis là len' ña ki ye Uwien ye:

«N li cère ní li ponbe linibol là ña yé niba nno,
kí cère bà ña ben niba ya bol í fin ní mutuol.»

²⁰ Esayi mō là mēnge' lifèl ki len' ki ye Uwien ye:

«Binib bà ña nuunh nni nno, n cère' ben ne laa' nni.

Binib bà ña là niireh n'bo nno, n taa' n'ba ki wuon' ben ne.»

²¹ Israyel yaab ben wòn, u len' bi'gber ki ye: «N tun' liwentunñmenl, ne ki kenbeh ki yih linibol là ña boh nni ka ciih n'ñabu bó nno.»

11

Uwien ña wie' Israyel yaab

¹ Nen bo, n niireh ne-a, Uwien wie' u'nib Israyel yaab ne-ee? Wa wie' be fiebu. Kime min Pol mōnōn yé Israyel yō ne, ki yé *Abraham ya yaabil, ki yé Bensamen ya lontunku yō. ² Uwien ña wie' u'nib bà uyo bo u là juo' kí gènde' be nno. Na ben nà keke' *Uwien ya gbónku ni Eli bo ne-ee? Ní keke' ki ye Eli biin' Israyel yaab Uwien saan ki ye: ³ «Yonbdaan, bi kuku' a'ñabonsaknb, ki wewe' a'ponpob. Min baba ne sien', ne bi nuunh be í ku n'mō.» ⁴ Ama Uwien jiiin' wò ki ye: «N sien' n'ba bijeb bà ña gbaan' ki pèke' ubul Baal nno itur ilole ne.» ⁵ Ní te nno ne haali nin dinno, Israyel yaab ni ní sien' binikaankaab bà Uwien gènde' be u'nimònt bo nno ne. ⁶ U là gènde' be u'nimònt bo ne na yé bi'tuon bo. Ní bi yé bi'tuon bo ne la, Uwien ya nimònt ña ji bi li yé nimònt.

⁷ Nno la, ti nín li ye ba? Israyel yaab nuun' nà nno, ba laa' nè, Uwien gènde' bà nno ne laa' nè. Bitob nno wòn, Uwien cère' bi'yul faa ne. ⁸ Ní te ten ní keke' ma *Uwien ya gbónku ni ne. Ní keke' ki ye:

«Uwien fùbre' bi'yenm,
ne ki cère' bi'nun ña lenh,
bi'tub ña ciih kí lá baa fēnfennō wuō.»

⁹ *Dafid mō là len' bi'bo ki ye:

«Bi'jier ní li yé bi'bo kudieku,
kí li yé bi'bo ticuō,
kí li yé bi li lēke nà bo kí lu,
kí li yé bi'bo utudere wà bi kpe wù.

¹⁰ Cère bi'nun ní bōnde bi ji la lenh,
kí cère be ní li tuu kí niibeh ibuōn.»

¹¹ Nen bo, n niireh ne-a, Israyel yaab lu' ηο bi la ji ri fii kpalkpel ne-εε? Na te nno fiebu! Bi'lum nno bo ne ba ηa ye Israyel yaab mo li ηmere. Nen ne li fin bi'ponponbe. ¹² Ni ye *Sufmbe ya biil cere' unendun laa' mimonm Uwien saan, ne bi'lum cere' ba ηa ye *Sufmbe mo laa' lifaal Uwien saan la, bi la li le minmerm ki ti gben ma nno, ni ji li te mila bo?

Ba ηa ye Sufmbe ya ηmerm ya gber

¹³ To, ni ji cinbe ki lienh ninbi ba ηa ye *Sufmbe nno ne. *Yesu son' nni ri take ne u'gber ma nno, n poknh n'tuonl bugben bo ne, ¹⁴ ki daan ki ye ni tuo' la, ri fin n'bol ya nib ya mutuol ηο ki ηmien bi'ni bi'ba ne. ¹⁵ Ni ye Uwien wie' *Sufmbe ki cere' won nin iniboto ya te unendun ni taan' buñabu la, u la li liebe ki teke be ma nno, ni ji li te mila bo? Na li ye bitenkpiib ya mekrm-ii?

¹⁶ To, Uwien si kpono ya niba bo la, ni wuon' ki ye won si kpono nno keke ne. Uwien si busubu ya naan la, ni wuon' ki ye won si bu'sigben mo ne. ¹⁷ Israyel yaab te ten olifi ya sucaankaabu bua bi core' bu'sigben iba ne, ki taa' ba ηa ye Israyel yaab ki te ten olifi ya subu bua pen' kumuoku ni nno ya sigben ki nebn' ki kpobn' ya sien' nno bo ne. Fenfennō sin nin ya sien nno ke ji jondeh busubu nno ya naan ya jindeh bu nno bo ne. ¹⁸ Nen bo, la jebnh a'ba bi core' isigben ya nno bo. A li tien mila ki jebn a'ba, kime na ye sin ne tuke isifaan, isifaan ne tuke ηe.

¹⁹ Nba la, a li ye: «Bi core' isigben nno ηο be ri taa min ne ki nebn i'buol.» ²⁰ Imān, isigben nno ηa teke' Uwien ki jin', ne bi core' yi, sin teke' Uwien ki jin' ne bi taa' ηe ki nebn i'buol. Ama a la nri la jebnh a'ba, a li fenge. ²¹ Kime Uwien core' busubu ya sigbenmān la, a ben ki ye u li daan sin wa ye usigbennēbnke nno ne-εε? ²² Sekn ki bende Uwien ya nimant nin u'biern. U bre binib ba ηa ji pe u'bo nno bo, ne ki teh sin wa pe u'bo nno tinimant. A tuu ki pe u'bo la, u li tuu ki teh ηe tinimant ne. Nno ηa ri la, u li wie a'mo ne. ²³ Ni te nno ne Israyel yaab mo bo: bi wie' bi'yufaa la, Uwien li jiin be ki nebn bi la core' be na saan nno ne. U ηmabe mituom wo ri jiin be ki nebn. ²⁴ Sin wa ye olifi ya subu bua pen' kumuoku ni ya sigben bi taa' ηe ki nebn' olifi ya sucaankaabu bo nno, a ye usigbencaan ne, ηa ye busubu nno ya sigbenmān. Nno ne Uwien ye wo ri jiin ki nebn busucaankaabu nno ya sigbenmān bu'bo la, na ri li faa.

Israyel ke li ηmere ne

²⁵ N'yaabe, n yie ri take ne tigbebalkaar tuba ne, ηο ni la li maaleh ki teh ni ye biyēnfodēnb. Israyel yaab biba li li ηmabe uyufaa ne haali nin uyo wa ba ηa ye Israyel yaab ke li paan Uwien ya sen bo. ²⁶ Nno ne Israyel yaab ke li ηmere, ten ni kele' ma *Uwien ya gbōnku ni. Ni kele' ki ye:

«Uηmienl li ne Siyon ya du ni ne,
ki gben Sakob ya yaabii ya biil.

²⁷ N li gben bi'biere,

n li cuo nin be kujotieku kua nno nino.»

²⁸ To, bi yie' tigbemōnmant ma nno, ne ki kpende' Uwien ya nennēndb ηο ninbi ne ri jonde. Ama Uwien bie ki yie be ne ki ne bi'yaajeb bo, kime won ne la gende' be ki tien' u'yaab. ²⁹ Kime Uwien pun' unil bupaabu bua la, wa liebeh ki teknh bu, u ti yin' unil la, u yin' wo ne, wa lebreh u'yēnmaale. ³⁰ Imān, uyo bo ni mo ηa la boh Wien. Ama fenfennō *Sufmbe ηa bon' Uwien ma nno ne u muo' ne micēckm. ³¹ Fēnfennō ba bon' Uwien ma nno ne Uwien muo' ne micēckm. Nen ne li cere Uwien ri muo' bi' mo micēckm. ³² Kime Uwien kuon' binib ke uyufaa ni, ηο wo ri muo' bi'ke micēckm ne.

Uwien ya yebn ηa ηmabe kpaanm

³³ Bo! Uwien ya faal mo laan yebe-a!

U'yēnfuom nin u'benm yebe cēn ne!

Nil ηa ri fre ki bende u'yēnmaale,

ka ri fre ki bende u teh ma bo mo.

³⁴ «ηme ben Yonbdaan ya yēnmaale?

ηme li fre ki gbiere wo?

³⁵ Bii ηme kpie' ki de' wo nibonn,

ηο wo ri jiin ki pe wo?»

³⁶ Nibonn ke riēn' won saan ne. Wōn ne cere' ni'ke te, ne wōn si ni'ke mo. Wōn si ukpieke uyo wa ηa ηmabe gbenm. Ami.

12

Kristo yo li ηmabe mitetem ma

¹ Nen bo, n'yaabe, Uwien ya nimant bo ne n gbiereh ne ni taa ni'ba ki de Uwien ten kitatūrwenk ka fuobe, ki mōn, ki sōnge Uwien ya yēnm. Nen ne ye mipum ma sōnge Uwien ya yēnm. ² Ni la li te ten unendun wuu ya nib. Ama cere men Uwien ri lebne ni'yēnmaale ki

de ne iyenmaalfaan ŋɔ ní li sekndeh kí bende Uwien yíe ná: ná mɔn, ka pɔre' niba, ki sɔnge u'yɛnm.

³Tɔ, Uwien de' nni bupaabu búa nnɔ bo, ne n tɔkeh ni'ke ki teh ni la li bɔh ni'ba ki gɛbreh ni kpɛ ma bo. Unil ke rí tɔre ki bende u yé wà, ki li bɔh u'ba ki kpàandeh Uwien cère' u teke' Kristo ki jin' ma bo. ⁴Unisaal ya gbɛnent te tuba ne, ki ŋmɔbe igbɛnɛnbɛl i yɛbe. Ama i'ke ŋa te tòn. ⁵Ti' ma yaam te nnɔ ne. Nin ti yɛbe ma ke nnɔ ti taan' nin Kristo ma nnɔ, ti ji te tigbɛnent tuba ne, ne wà ke yé tigbɛnent nnɔ ya gbɛnɛnbɛl ki tuuke i'tɔ bo. ⁶Uwien ya juokm bo ne u de' ti'ke bupaabu jeje. Nɛn bo, Uwien de' wà uñbɔnsɔkn ya paabu la, udaan rí li sɔkndeh ki kpàandeh Uwien de' wà mitekjim ma bo. ⁷Uwien de' wà bupaabu wɔ rí li toreh binib la, wɔ rí li toreh. Uwien de' wà bupaabu wɔ rí li wɔknh la, wɔ rí li wɔknh. ⁸Uwien de' wà bupaabu wɔ rí li saakreh binib ya gbɛnent la, wɔ rí li saakreh binib ya gbɛnent. Uwien de' wà bupaabu wɔ rí li punh binib tibont la, wɔ rí li punh ki la cuɔleh. Uwien de' wà ticiɛnt wɔ rí li likeh binib la, wɔ rí li sɔnh u'tuonl mɔnmɔnm. Uwien de' wà bupaabu wɔ rí li muɔh binib micɛɛkm la, wɔ rí li muɔh be nin lifɛsɔngl.

⁹Ní li yíe binib imɔnmɔn. Cère men ni'nun rí li mɔn ná mɔn ya tienm bo, kí li nɛn ná bre. ¹⁰Ní li yíe tɔb ten ninjɛb yíe tɔb ma bo. Ní li níknɛh ki boh tɔb, ama ní cère mibom rí li kpɛreh ki ñeh ninbi. ¹¹Li yíe men lituonl ki la tiinh gbɛnɛnbien. Cère men ni'nun rí li mɔn Yonbdaan ya tuonl bo. ¹²Ni ŋmɔbe lidɛndɛn lá u'saan nnɔ cère men ni'yɛnm rí li sɔnge li'bo. Ní li ŋmɔbe kuminku ijɛnd ni, kí li káareh uyo ke. ¹³Ní li toreh Uwien ya nib bá ní pɔre' be, kí cère ni'nun rí li mɔn bicɛnb ya tekɛ bo. ¹⁴Ní li káareh Uwien wɔ rí tien binib bá jɛndeh ne nnɔ u'mɔnm. Ní li teh wɔ rí tien be u'mɔnm, ni la teh wɔ rí wíe be ŋum. ¹⁵Li poknh men nin bá poknh, kí li muɔh nin bá muɔh. ¹⁶Li lienh men kí ciuh tɔb bó. La li wɔngɛh men ni'ba, li jiiɛndeh men ni'ba tingi binib ya nun bó, kí la maaleh ki teh ní yé biyɛnfɔdɛnb.

¹⁷Unil tien' ŋɛ ná bre la, la jiiɛn wɔ ná bre. Li nuunh men ní li teh ná mɔn binib ke ya nun bó. ¹⁸Ní yé ní li fre, ne ní li ñe ninbi ne la, li níknɛh men kí li ŋmɛ nin unil ke. ¹⁹N'jɔtiebe, unil tien' ne ná bre la, nɛnbi nin ni'yul la nuunh ní tu wɔ fɛnl, ama cère men Uwien ya mutuol rí fii wɔ rí tien u li tien ma. Kime ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni kí ye Yonbdaan ye: «Min ne li tu lifɛnl, min ne li jiiɛn unil ke u'tuonl kpɛ ma bo.» ²⁰Ni liebe' kí kele' kí ye: «Mikɔnm ŋmɔbe a'ɛnnɛnd la, de wɔ wɔ rí ji, uñuñun ŋmɔbe wɔ la, de wɔ miñunm. A teh nnɔ la, ni naan ten a wɔreh imukuɔn ne kí cokndeh u'yul bo.» ²¹La cère mibiɛrm rí faake nin ŋɛ. Li faa nin mibiɛrm a'mɔnm bo.

13

Li boh men udu ya cienb

¹Unil ke rí li boh biciɛnb bá likeh udu nnɔ. Kime nil ŋa yé cien ŋɔ Uwien ŋa tien' wɔ cien. Bá ke yé udu ya cienb nnɔ, Uwien ne tien' be biciɛnb. ²Nɛn bo, wà ke yíe' udu ya cien ya ñɔbu bó la, u yíe' Uwien sien' kí ye nɛn li te ma bo ne. Unil teh nnɔ la, u nuunh u'ba bo utɔdɛre ne. ³Nnɔ ne binib bá teh ná mɔn ŋa fɛnge udu ya cienb, bá teh ná bre ne fɛnge be. Nɛn bo, ŋa yíe á li fɛnge be la, li teh ná mɔn, ŋɔ be rí li pèkeh ŋɛ. ⁴Kime udu ya cienb sɔnh Uwien ya tuonl lá li pukn ŋɛ a li te mɔnmɔnm ne. Ama a teh ná bre la, li fɛnge. Kime na yé fɛnm ne udu ya cienb ŋmɔbe usɛn be rí dere a'tub. Bi dieh binib ya tub la, bi sɔnh Uwien ya tuonl ne be rí wuɔn kí ye Uwien ya mutuol fih bá teh ná bre bo. ⁵Nɛn bo, na yé ni boh udu ya cienb kí fɛnge utɔdɛre baba ne. Ama ni boh be kime ni'yɛnm ni, ni bɛn kí ye nɛn ne mɔn.

⁶Nɛn bo ne ní pèh lɛnpɔ. Kime lɛnpɔtekb nnɔ, Uwien ne sien' bi'mɔ be rí li sɔnh li ya tuonl nin inunmɔn. ⁷Li teh men unil ke u kpɛ ní li teh wɔ ná. Li pèh men lɛnpɔ kí dienh bilɛnpɔtekb, kí li pèh tikre kí dienh tikrtekb, kí li boh bá kpɛ ní li boh be, kí li selndeh bá kpɛ ní li selndeh be.

Li yle men tɔb

⁸La ŋmɔbe men uba fɛnl. Lifɛnbaabl lá ni li ŋmɔbe lɛ si: ní li yíe tɔb ne, kime unil wà yíe u'tɔ la, udaan bon' *yiko ye ná ke nnɔ ne. ⁹Imɔn, *yiko wà ye: «La teh naŋmaal, kí la ku nil, kí la suh, kí la ŋmɔbe nunfɔke utɔ ya bonn bo» nin wà ke sien' nnɔ taan' kí te yikobaab wà ye: «Li yíe a'tɔ ten a yíe a'ba ma bo» nnɔ ni ne. ¹⁰Unil wà ŋmɔbe miyíem ŋa teh u'tɔ ná bre. Nɛn si unil ŋmɔbe miyíem la, u boh *yiko ye ná ke nnɔ ne.

Bonde men kí li gu Kristo ya baam

¹¹Tɔ, n lienh nnɔ kime ní bɛn ti te uyo wà. Ní yé uyo wà ni li finde migùnm bo ne. Kime lidaali lá ti li ŋmɛre nnɔ ŋa ji fɔke ten lidaali lá ti teke' Kristo kí jin' nnɔ. ¹²Kuyɔku gɛbre'-a! Kutaaku ya wɛndm ŋa ji fɔke. Nɛn bo, cère men tí daan licinñunl ya tuonl, kí bɛle kuwenwenku ni ya jɛwent. ¹³Cère men tí li te mɔnmɔnm ten binib te ma uwien ni. Cère men tí la li yíe uninfenjin, kí la ñuh kí yibeh, kí la teh sɔnsɔndl, kí la teh fɛnfɛnm, kí la konh jɛr, kí la ŋmɔbe nɛnk. ¹⁴Taa men Yonbdaan *Yesu Kristo kí tien ni'lierl, kí la ji rí de ni'gbɛnent sen tú rí tien tú yíe ná.

14

La biindeh men tobjier ya jim bo

¹Tɔ, teke men wɔ ɲa faa tekjim ni, ki la nieh nin wɔ u maaleh ma bo. ²Nba la, uba li fre ki maale ki ye tijier tuba ɲa kɔɔ u'tekjim bo, ki ɛ wɔ ɲa faa tekjim ni nno kɔɔ tinɔnt, ne ki jinh tikpinfer baba. ³Wɔ jinh ni'ke nno, la li sereh wɔ jinh tijier tubambe nno. Wɔ mɔ ɲa jinh tijier tubambe nno, la biindeh wɔ jinh ni'ke nno. Kimɛ Uwien teke' u'mɔ nɛ. ⁴A yɛ ɲmɛ ki biindeh u'tɔ ya tonsɔn-i? U teh ni mɔn bii u teh na mɔn la, ni likeh u'cɛnbaa nɛ. Nɛ u li tien nɛ rɪ ni mɔn nɛ, kimɛ Yonbdaan li fre ki sere u'ciek bɔ.

⁵Ni te nno nɛ iwentun mɔ bo. Uba maaleh ki teh iwentun iba cɛn' i'tɔ nɛ, utɔ mɔ maaleh ki teh i'ke te miba nɛ. Unil kɛ rɪ li teh u maaleh ma bo. ⁶Unil wɔ boh liwentunl liba ki cɛn' i'tɔ la, u boh ɛ ki selndeh Yonbdaan nɛ. Unil wɔ jinh ni'ke la, u jinh ki selndeh Yonbdaan nɛ, kimɛ u faareh Uwien nɛ ki yaan ki ji. Wɔ mɔ ɲa jinh tijier tubambe nno, wa jinh tɔ ki selndeh Yonbdaan nɛ, kimɛ u'mɔ ɲa jinh tɔ ki faareh Uwien nɛ. ⁷Ti'ni uba ɲa fuobe ki de' u'ba. Uba mɔ ɲa kpuokeh ki dienh u'ba. ⁸Ti fuobe la, ti fuobe ki de' Yonbdaan nɛ. Ti ti kpo' la, ti kpo' ki de' Yonbdaan nɛ. Nen bo nɛ ti fuobe bii ti kpo' la, ti yɛ Yonbdaan yaab nɛ. ⁹Kimɛ Kristo kpo' ki mekre' bitenkpiib ni, ɲɔ wɔ rɪ li yɛ bitenkpiib nin binifuob kɛ ya Yonbdaan nɛ. ¹⁰Nɛ sin, ni te nno la, bɛ tien' a biindeh a'tɔ? A'mɔ, bɛ tien' a sereh a'ninje? Ti'ke li jo ki sere Uwien ya nun bɔ, nɛ wɔ rɪ bu tɛ tibuur. ¹¹Kimɛ ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Min Yonbdaan wɔ fuobe nɛ len' ki ye:
nisaal kɛ nisaal li gbaan n'nintuɔli,
ki yaaere u'ɲɔbu ki ye min nɛ yɛ Uwien.»

¹²Nɛn saan nɛ unil kɛ li tɔke [Uwien] u tien' ma bo.

Uba la cɛre u'tɔ rɪ tɔre Uwien ya sen ni

¹³Nɛn bo, cɛre men ti daan' tɔb ya biinm. Ni li cɛ nɔ bo si: ni la tien' niba nɛ rɪ tuln ni'yo Uwien ya sen ni, ki cɛre wɔ rɪ kɔ libiil ni. ¹⁴Yonbdaan *Yesu bo, n mɔnbe ki ben ki ye jier tuba ɲa yɛ jɔknt. Unil ye tijier tuba yɛ tijɔknt la, tɔ yɛ tijɔknt wɔn baba bo nɛ. ¹⁵A jinh tijier ki ben ki ye ni li saa a'tɔ ya yɛnm la, ɲa ji kpe yiem ya sen. La cɛre Kristo kpo' unil wɔ bo nno rɪ juore fɛnm a jinh tijier tɔ nno bo. ¹⁶La cɛre men nibonn nɔ mɔn ki de' nɛ nno rɪ li yɛ nibonn nɔ bi'tɔb li suke nɛ ni'bo. ¹⁷Kimɛ Uwien ya bel ɲa yɛ jim nin fɛnm ya gbɛr. Li yɛ tibont tɔ *Mifuoɲaanm dienh tɛ tɔ nno ya gbɛr nɛ. Tun si: tigbɛmɔnt nin uyenduɔn nin uyensonge. ¹⁸Unil ɲmɔbe mi ya tetem, ki sɔnh ki dienh Kristo la, Uwien ya yɛnm songe u'bo nɛ, nɛ binib pɛkeh wɔ.

¹⁹Nɛn bo, cɛre men ti li nuunh nɔ li cɛre ti li kpe buɲɔbu, ki li cɛre ti'ni wɔ kɛ rɪ li faakreh mitekjim ni. ²⁰La saah Uwien ya tuonl tijier bo. Imɔn, jier tuba ɲa yɛ jɔknt, ama nɔ bre si: unil li ji tijier tɔ nɛ rɪ tuln u'tɔ Uwien ya sen ni nɛ. ²¹Nɔ mɔn si: ɔ daan tinɔnt nin midaam nin tijier tɔ kɛ li tuln a'yo Uwien ya sen ni nɛ. ²²A tekjim bo a ɲmɔbe iyɛnmaale kɛ tu ya bont bo la, cɛre nɛ rɪ li te a'fel ni Uwien ya nun bɔ. Unil wɔ jeke' wɔ rɪ tien nibonn u'yɛnmaale ya biindeh wɔ la, Uwien ya mɔnm te u'bo nɛ. ²³Ama unil jinh tijier ki jieh la, u biindeh u'ba nɛ Uwien ya nun bɔ. Udaan jieh ma nno, wa teh mitekjim ye ma bo, kimɛ nɔ kɛ ɲa yɛ tekjim yaann yɛ ibiere nɛ.

15

Li toreh men tɔb bɛ rɪ faake mitekjim ni

¹Tinbi bɔ faa mitekjim ni nno, ni mɔn ti li toreh bɔ ɲa faa tekjim ni nno nɛ bi'jiint ni, ki la li nuunh ti li teh ti'yɛnm yie ma. ²Cɛre men ti'ni wɔ kɛ rɪ li teh nɔ songe u'tɔ ya yɛnm, ki mɔn ki de' wɔ, ki li toreh wɔ wɔ rɪ faake mitekjim ni. ³Kimɛ Kristo ɲa lɔ nuunh wɔ rɪ li teh u'yɛnm yie ma. Tɛn ni kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Bɔ sukreh ɲɛ nno, ya suk juore' min bo nɛ.» ⁴Nɔ kɛ lɔ kele' *Uwien ya gbɔnku ni uyo bo nno, ni lɔ kele' nɛ rɪ wɔkn tɛ nɛ. Ni lɔ kele' nɛ rɪ de tɛ kuminku nin uyenduɔn ɲɔ ti li ɲmɔbe lidɛndɛnl nɛ. ⁵Uwien wɔ yɛ kuminku nin uyenduɔn ya daan nno, rɛ cɛre ni li lienh ki ciuh tɔb bɔ *Yesu Kristo yie ma bo, ⁶ɲɔ ni'ke rɪ taa iyɛnmaale iba ki kpaan buɲɔbu, ki pɛke Uwien, ti Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa.

Kristo baa' unil kɛ bo nɛ

⁷Nɛn bo, li teknh men tɔb tɛn Kristo teke' nɛ ma ɲɔ nɛ rɪ de Uwien ukpieke. ⁸N tɔkeh nɛ nɛ, Kristo lɔ tien' *Sufmɛ ya tonsɔnl, ɲɔ Uwien lɔ pɔon' bi'yaajɛb nɔ nno nɛ rɪ tien nɛ. Nɛn nɛ wɔngɛh ki teh Uwien yɛ umɛmɔndaan. ⁹Kristo baa' ɲɔ bɔ ɲa yɛ *Sufmɛ mɔ rɪ kpieke Uwien ki nɛ u muɔh binib micɛɛkɛm ma nno bo nɛ tɛn ni kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Nɛn bo nɛ n li pɛke ɲɛ inibol kɛ ni,
ki gɛ iyuon ki donde ɲɛ.»

¹⁰Ni ti kele' ki ye:

«Ninbi iniboto nno,

li poknh men nin Uwien ya nib.» ¹¹ Ni tí liebe' ki kele' ki ye:

«Ninbi inibotó ke,
li pèkeh men Yonbdaan,
inibol ke ní li dondeh wó.»

¹² Esayi mó là len' ki ye:

«Unil uba li ñe Yese ya bol ni,
wón ne li fii kí li ñmóbe mituóm inibol ke bo,
inibol ke li ñmóbe lidendénl wón bo ne.»

¹³ Uwien wá yé lidendénl ya daan, ní de ne uyensonge nin uyenduón kí gbien isen ke ni, kí ñe ní tekjim bo, ñó *Mifuoñaanm ya tuóm ní cère ní dendénl nnó ní li yebreh kí gbiekeh.

Pólienħ u'tuonl bo

¹⁴ N'yaabe, ninbi ya bùol wón, min nin n'yul ben n'yenm ni ki ye ní nimànt yebe kí gbien', ní ñmóbe mibenm isen ke ni, kí li fre kí li gbiereh tób. ¹⁵ Nin nen ke n mänge' lifél kí kele' kugbónku kuu ní nibembe saan, ñó ní tiere ne tigber tá ni kpíe' kí cii' tú ñó ne. N kele' nnó kí ñe Uwien là de' nni bupaabu bùa ¹⁶ kí tien' nni *Yesu Kristo ya tonsónl bà ña yé *Sufmbe saan nnó ne. N sònħ lituonl nnó ten utóturke ne, kí tókeh bà ña yé *Sufmbe nnó Uwien ya gbemómánt, ñó be ní li yé lituórl là *Mifuoñaanm cère' lí yé Uwien yaal, u'yenm songe lí'bo. ¹⁷ *Yesu Kristo bo ne n li fre kí jebn n'ba n sònħ lituonl là kí dienħ Uwien nnó bo. ¹⁸ Kíme ma ní fre kí mänge fèl kí len niba bo, kí kende Kristo taa' nni n sòn' lituonl là kí cère' bà ña yé *Sufmbe boh Uwien nnó bo. N'lenm nin n'tuón ni ne u tien' nè, ¹⁹ kí ñe miyókma ya bont nin Uwien ya Fuoñaanm ya tuóm bo. Nnó ne n fre' kí tóke' Kristo ya gbemómánt ní'ke saan, kí ñen' Yerusalem kí tí baa' Iliri ya tinfenm ní. ²⁰ N'nun là món ní tóke tigberómánt nnó nib ña laan là cii' Kristo ya yel ná saan nnó ne, kime ma là yíe ní ñuón uba ya ténpuul bo. ²¹ N là yíe ní tien ten ní kele' ma *Uwien ya gbónku ní nnó ne. Ní kele' kí ye:

«Ba là tóke' binib bà u'gber nnó lí le wó,
ba ña là cii' u'gber nnó lí cii tú.»

Pólyte wó ní jo Erom bó

²² Nen ne là tuu kí piendeh nni kí cère' ma fre' kí baa' ní'saan. ²³ Fénfennó ma jí ñmóbe tuonl iten nnó ni. N ñen' ibin ibin kí nuunħ ní baa ní'saan, ne ka laa' bònł. ²⁴ Ama n yíe ní jo España. N daan n joh ne la, ní ñe kí le ne, kí jonde ní'tántòkn bo waamu ñó ní tore nni ní baa ní'bo.

²⁵ Ama fénfennó, n laan joh Yerusalem ne Uwien ya nib ya torm bo. ²⁶ Kíme Kristo yaab bà te Maseduonn nin Akayi ya tinfenm ní nnó cèkre' bí'yenm be ní tore Kristo yaab bà yé bíjiiñb kí te Yerusalem ní nnó. ²⁷ Imòn, bí là cèkre' bí'yenm ne, ne ní lí bí kpé be ní tore be ne. Kíme *Sufmbe laa' Uwien ya móm m má nnó, bí gbiire' mè nin bà ña yé *Sufmbe ne. Nen bo ne ní kpe bà ña yé *Sufmbe mó ní gbiire bí'bont nin Sufmbe. ²⁸ N taa' mípum nnó kí gben', kí taa' kí jon' Yerusalem kí tí de' be la, n lí ñe ní'saan ne kí yaan kí jo España ya du bó. ²⁹ Ne n ben kí ye n we ní ní'saan la, n lí baa nin Kristo ya móm má yebe ne.

³⁰ N'yaabe, tí Yonbdaan *Yesu Kristo bo nin *Mifuoñaanm ya yíem bo, ne n gbáanh ne, ní tore nni kí lí káareh Uwien kí dienħ nni, ³¹ ñó wó ní ñen nni Sude ya tugbendénb ya nuu ní, kí lí káareh wó mó kí teh wó ní cère mípum má n tuke mè kí joh Yerusalem bó nnó, Uwien ya nib ní tí teke mè mómóm. ³² Nnó ne Uwien tuo' la, n lí baa ní'saan nin uyensonge, kí fuore waamu. ³³ Uwien wá yé uyenduón ya daan ní lí te nin ní'ke. Ami.

16

Ifuonde

¹ Tó, n yíe ní teke tí'ninse Febe ne. U yé wá sònħ Kristo ya taanl là te Sankre ya du ní nnó ní ne. ² Yonbdaan ya yel bo, teke men wó ten ní kpé be ní lí teknh Uwien ya nib ma bo. Uyo wá ke u lá cieke ní tore wó la, ní tore wó. Kíme wón mómón là tore' binib bí yebe. U là tore' min mómón.

³ Ní fuonde Prisol nin Akilas kí de nni. Bí yé n'tonsónlieb ne *Yesu Kristo ya tuonl ní. ⁴ Bí là nuunħ be ní ñmien min ne kí tí benħ be ní kpo. Nen bo ne n faareh be. Na yé min baba ne faareh be, Kristo ya táan yaab bà ña yé *Sufmbe nnó mó ke faareh be ne. ⁵ Ní fuonde Kristo yaab bà taakeh bí'den kí káareh nnó mó kí de nni. Ní fuonde n'jó Epayinet kí de nni. Wón ne kpíe' kí teke' Kristo kí jin' Asi ya tinfenm ní. ⁶ Ní fuonde Mari kí de nni. U'gbenént ben' ní'bo cèen ne. ⁷ Ní fuonde n'ninjieb Andronikus nin Yuniyas. Min nin ben ne là te lipékl ní. Bí ñmóbe liyel *Yesu ya tondb saan. Bí kpíe' kí teke' Kristo kí jin' nin nni mómón.

⁸ Ní fuonde n'jó Ampliyatus kí de nni. N yíe wó kí gbien' Yonbdaan bo ne. ⁹ Ní fuonde n'jó Urbén. U yé tí tonsónlie ne Kristo ya tuonl ní. Ní fuonde n'jó Stakis mó kí de nni. ¹⁰ Ní fuonde Apeles wá wuón' kí ye u mómbe kí yé Kristo yó nnó kí de nni. Ní fuonde Aristobul nin u'den yaab. ¹¹ Ní fuonde n'den yó Herodiyón, kí fuonde Narsis nin u'den yaab bà pe Yonbdaan

bo nno. ¹² Ni fuonde Trifenn nin Trifos bà ya gbenent ben' Yonbdaan ya tuonl ni nno, kí fuonde tí'jò Persid wà mọ ya gbenent ben' Yonbdaan ya tuonl ni nno. ¹³ Ni fuonde Yonbdaan ya tonsɔnmɔn Lufus nin u'naa wà yé n'mọ ya naa nno. ¹⁴ Ni fuonde Asenkirt nin Flegon nin Hεrmεs, kí fuonde Patrobas nin Hermas nin tí'ninjieɓ bà te bi'saan nno. ¹⁵ Ni fuonde Filolog nin Yuli, kí fuonde Nere nin u'ninsε nin Olimpας nin Uwien ya nib bà kε te bi'saan nno. ¹⁶ Ni fuonde ni'tɔb mɔnmɔnm. Kristo ya taaŋ yaab kε fuondeh nε.

Igbierfɔrke

¹⁷ N'yaabe, n gbáanh nε nε, liike mɛn ni'yul bo nin binib bà boreh nε kí cèreh ni tùreh nno. Bεn nε nieh nin bi là tɔke' nε Uwien ya gber tà nno. Ni là nekndeh bi ya nib, ¹⁸ kímε ba yé tí'Yonbdaan Kristo ya tonsɔnb. Bi sɔnh bi'pòr bo nε, nε kí ηmɔbe uŋŋmaa, kí lereh binib bà ya benm ηa yebe. ¹⁹ Ninbi bεn wɔn, unil kε bεn ni ηmɔbe mibom ma bo. Nεn nε cère' n'yεnm sɔnge ni'bo. N yíe ní li ηmɔbe miyεnfuom kí gbien, kí li teh ná mɔn nε, kí li ceke kí ləkeh ná bre. ²⁰ Na ní wuɔke Uwien, uyenduɔn ya daan, li cère ni tε kí mεre *Satan. Tí'Yonbdaan *Yesu ní juoke nε.

²¹ N'tonsɔnlie Timote fuondeh nε. N'den yaab Lusiyus nin Sasɔn nin Sosipater mọ fuondeh nε.

²² Min Tεtiyus wà Pɔl cère' n kεle' kugbɔnku kuu nno mọ fuondeh nε Yonbdaan ya yel bo.*

²³ Gayus wà teke' min Pɔl nin Kristo ya taanl yaab kε ya cɛnku nno mọ fuondeh nε. Erat wà ηjuoke udu wuu ya like nno mọ fuondeh nε. Tí'ninjε Katus mọ fuondeh nε.

[²⁴ Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nε. Ami.]†

²⁵ Cère mɛn tí kpiεke Uwien. U ηmɔbe mituɔm mà li cère tí li faa mitekjim ni. N tɔkeh *Yesu Kristo ya gbεmɔnmɔnt tà nno nε ye nno. Tù là buɔ nε haali uyo bo nε Uwien kpiire' tù, ²⁶ kí cère' fεnfennɔ tù te upaan bo. *Uwien ya ñɔbonsɔknɓ là kεle' tù bi'gbɔnt ni ma nno nε cère' tù jí te kuwenwenku ni. Uwien wà tuu kí te nno, nε là sien' kí ye inibol kε ní cii tù, ηɔ kí li ηmɔbe mibεnm kí teke wɔ kí jí kí li boh wɔ. ²⁷ Uwien baba nε yé uyεnfodaan, kí kpe ukpiεke uyo wà ηa ηmɔbe gbεnm *Yesu Kristo bo. Ami.

* **16:22** Pɔl nin u'yul ηa cinbe kí kele' kugbɔnku bugben. U lienh nε uje uba cengeh kí kieh bi yih wɔ Tεtiyus. † **16:24** Bi kpiε' kí kele' tigbont tà nno ya tuba ni migbiirm 24 ηa te tu'ni.

Kugbɔnkpiɛku kùà Pɔl kele' ki de' Korɛnt yaab nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl ya sɛn ya jom nle bo nɛ u caan' Kristo ya taanl là te Korɛnt ni nnɔ. Korɛnt yé Grekmɛ ya ducɛncien ya uba nɛ. Udu nnɔ ya ñɛrsienbùon bo nɛ cère' u là ñmɔbe lifaal ki gbien'. Binib bà yɛbe là fuobe fɛnfɛnm nɛ udu nnɔ ni, ki pɛ ibule bo.

Pɔl cii' bi ye Kristo yaab ni biba mɔ fuobe fɛnfɛnm nɛ (1:11; 7:11). Udu nnɔ ya nib ya tetem bo nin bi là lienh Kristo yaab bo tigber tà nnɔ, nɛ cère' bi kele' kugbɔnku ki niire' Pɔl bi li te ma bo. Nɛ Pɔl kele' kugbɔnku kuu ki jiin' bɛ bi'niire nnɔ.

Kí cin liyul 1 kí tí baa iyul 4, Pɔl ye binib bà kɛ tɔkeh Kristo ya gbɛmɔnmɔnt nnɔ, kɛ sɔnh lituonbaabl nɛ. Nɛn bo nɛ ná kpe bɛ rí li findeh nin tɔb.

Kí cin iyul 5 kí tí baa iyul 11:16, Pɔl ye Kristo yaab ña ji yé yonbe. U ye unil yé Kristo yɔ ki biɛ ki teh fɛnfɛnm la, bɛ rí pien wɔ (iyul 5–6). U wuan' bɛ bi li te ma bo upiikuon ya sɛn ni (iyul 7) nin bi li fuobe ma bo nin bà ña yé Kristo yaab (iyul 8–10). U sureh bɛ bɛ rí li nuunh tɔb ya mɔnm, kí li boh tɔb nɛ, kí li yíe tɔb, kí la ñmɔbe pàpàare (iyul 13).

Iyul 15 ni, Pɔl ye Uwien mɛkre' Kristo ma nnɔ, u li mɛkre bitɛnkpiib mɔ. Pɔl sureh Korɛnt yaab bɛ rí taan mipum kí tí tore Kristo yaab bà yé bijiinb Yerusaleɛm bó. U tí fɔre' nin ifuonde nɛ (16).

Ifuonde

¹ Uwien ya yiem bo nɛ u yin' min Pɔl, rí li yé *Yesu Kristo ya tond. Min nin ti' ninjɛ Sɔstenn nɛ kieh kugbɔnku kuu ² tí de Uwien ya taanl yaab bà te Korɛnt ya du ni nnɔ. U gɛnde' bɛ kí ñɛ *Yesu Kristo bo nɛ ki tien' u'yaab. U gɛnde' bɛ bɛ rí li ñmɔbe mitetem mà dɛkre' u'bo nin binib bà kɛ muɔh ki yih Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel ni' kɛ saan nnɔ nɛ. U yé tinbi nin bɛn kɛ ya Yonbdaan nɛ. ³ Tí' Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Pɔl faareh Uwien u tien' Korɛnt yaab mimɔnm mà nnɔ bo

⁴ N tuu ki faareh n' Wien ni' bo kí ñɛ u tien' nɛ mimɔnm ni yé *Yesu Kristo yaab ma nnɔ bo nɛ. ⁵ Kime ni yé u'yaab ma nnɔ nɛ Uwien tien' nɛ mimɔnm ki gbien' isɛn kɛ ni, milɛnm nin mibɛnm kɛ ni, ⁶ kí ñɛ bi tɔke' nɛ tigber tà Kristo bo, ni teke' tɔ, kí cère' tɔ kpe' ñaana ni' ni nnɔ bo. ⁷ Nɛn bo, ninbi bà gu nin inunmɔn lidaali là ti' Yonbdaan *Yesu Kristo li ñɛn u'ba upaan bo nnɔ Uwien ya paabu buba mɔnɔn ña ji pɔre' nɛ. ⁸ Wɔn nɛ li cère ní li faa kí tí fɔre ñɔ lidaali là ti' Yonbdaan *Yesu [Kristo] li baa ní nnɔ bi la lɛ bi li biin nɛ ná bo. ⁹ Uwien yé umɛmɔndaan nɛ. Wɔn nɛ yin' nɛ ní taan nin u' Bije ti' Yonbdaan *Yesu Kristo.

Miborm mà te Kristo ya taanl yaab ni

¹⁰ N' yaabe, ti' Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo nɛ n sureh nɛ ní li lienh ki ciih tɔb bó, kí la cère borm rí li te ni' ni. Ama ní li kpe' buñɔbu mɔnmɔnm, kí li ñmɔbe iyɛnmaale iba, kí li kpe usɛn uba. ¹¹ Tɔ, n' yaabe, Kolowe* den yaab tɔke' nni ki ye ifinfinde te ni' ni. ¹² N ye rí len ná si: ni' ni biba lienh ki teh bɛn pɛ Pɔl bo nɛ, bitɔb teh bɛn pɛ Apolos bo nɛ, bitɔb teh bɛn pɛ Pier† bo nɛ, bitɔb mɔ teh bɛn pɛ Kristo bo nɛ. ¹³ Kristo bobore' nɛ-ɛɛ? Bi kpe' Pɔl nɛ udɔpɔnpɔn bo ni' bo-oo? Pɔl ya yel bo nɛ bi sii' nɛ Uwien ya ñunm-ii? ¹⁴ N faareh Uwien, Kripus nin Gayus baba ña rí la, ma sii' uba ni' ni Wien ya ñunm. ¹⁵ Nɛn bo, uba ña rí fre kí ye bi sii' nɛ Uwien ya ñunm n' ya yel bo nɛ. ¹⁶ Oo! N sii' Sitefanas nin u'den yaab mɔ. Ma teke' ki jin' ki ye n liebe' ki sii' uba Uwien ya ñunm ki pukn'. ¹⁷ Kime Kristo ña sɔn' nni rí li siih binib Uwien ya ñunm. U sɔn' nni rí li tɔkeh binib u' gbɛmɔnmɔnt nɛ, kí la tuuke unisaal ya yɛnfogber ñɔ *Yesu ya kuum udɔpɔnpɔn bo la juore fɛnm.

Yesu Kristo nɛ yé Uwien ya tuɔm nin u' yɛnfuom

¹⁸ Imɔn, Kristo ya kuum udɔpɔnpɔn bo yé tiwaargber nɛ bà pɛ fɛnm ya sɛn bo, ama tinbi bà Uwien ñmiɛndeh te nnɔ, tinbi bo ní yé Uwien ya tuɔm nɛ. ¹⁹ Kime ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni kí ye Uwien ye:

«N li gben biyɛnfodɛnb ya yɛnfuom,

kí cère bibɛnbɛnb ya bɛnm rí juore fɛnm.»

²⁰ Tɔ, uyɛnfodaan ji te la? Yiko ya wɔnwɔknl ji te la? Miniɛm ya nil ji te la uyo wuu nɔ? Uwien wuan' ki ye uyɛndun ya yɛnfuom yé liwaarl nɛ. ²¹ Kime uyɛndun wuu ya nib nin bi' yɛnfuom kɛ ba fre' ki bɛnde' Uwien u' yɛnfuom ni. Nɛn bo nɛ Uwien cɛkre' u' yɛnm wɔ

* 1:11 Kolowe yé upii nɛ. † 1:12 Ni kele' migbiirm mie ni ki yé Kefasi nɛ. Bi liebe' ki yih wɔn nɛ Pier. Liike San 1:42.

ri cère binib bà teke' Kristo ki jin' nno ri ñmere ki ñe tiwaargber tà ti kpaandeh tù ki tókeh binib nno bo. ²² *Sufmbé nuunh bé ri lé miyókm ya bont né, né Grékmbé nuunh miyenfuom. ²³ Ama tinbi tókeh binib bi kpe' Kristo udánpónn bo ma nno ya gber né. Tù yé tigber tà cókreh *Sufmbé né, ki yé tiwaargber bà ña yé *Sufmbé bo. ²⁴ Ama Kristo yé Uwien ya tuóm nin u'yénfuom né binib bà Uwien yin' bé nno bo; *Sufmbé nin bà ña yé *Sufmbé ké. ²⁵ Kime binib yih Uwien ya tuonl là liwaartuonl nno cén' unisaal ya yénfotuonl, né u'jiint mo ñmóbe mituóm ki cén' unisaal ya tuóm.

²⁶ N'yaabé, tiere mén Uwien yin' né ki laa' ni yé bidenb bà. Unisaal bo ni'ni biyenfodenb nin inigbengbeng ña yebe, né ba yé iden ya ñmóbe mituóm yaab mo ña yebe. ²⁷ Ama binib likeh bà ki teh ba ben niba nno, Uwien gènde' ben né wo ri jin bi yih bà biyenfodenb nno ife, ki gènde' bi yih bà ijiin nno wo ri jin bi yih bà biféfaab nno ife. ²⁸ Binib likeh bà ki teh ba ñmóbe pukm unjendun ni ki yindeh bé, ki yih bé fenn nno, Uwien gènde' ben né, ki tien' binib likeh bà ki teh bi ñmóbe mipukm nno fenn. ²⁹ U tien' nno ño uba la li jébnh u'ba wón Uwien ya nun bó né. ³⁰ Wón né taan' ninbi nin *Yesu Kristo, ki cère' Kristo yé ti'bo miyenfuom. Wón Kristo bo né u'bu' té bigbémandénb, ki gènde' té tí li yé u'yaab, ki de' té ki wié'. ³¹ Nén bo, ní te ten ná kéle' *Uwien ya gbónku ni nno né. Ní kéle' ki ye: «Unil ye wo ri wuón u'ba la, wo ri wuón u'ba Yonbdaan bo.»

2

Pól tókeh binib bi kpe' Kristo udánpónn bo ma nno ya gber

¹ N'yaabé, min mánón là baa' ni'saan ma nno, ma baa' nin inábon ya ya ciim faa, ka baa' nin binib ya yénfuom ri lá tóke né Uwien ya bonbólkaar ya gber, ² kime ma lá jeke' ri tóke né gber tuba ki kènde' *Yesu Kristo ya gber; wón wá bi kpe' wá udánpónn bo nno ya gber. ³ N lá te ni'saan ma nno n lá yé u'jiin né, ki fenge, né n'gbenent ñoh pepebu. ⁴ N lá te ni'saan ma nno, na yé n lá ben milenm né bii n lá taa' miyenfuom né ki wókn' né bii ki tóke' né tigebmánmónt nno. Ama *Mifuoñaanm né wóngeh mi'tuóm n teh ná ké nno ni, ⁵ ño ni'tekjim la li pé binib ya yénfuom bo ama mè ri li pé Uwien ya tuóm bo.

Uwien ya yénfuom

⁶ Tó, ti nin wóknh Kristo yaab bà tien' binicekrkaab mitekjim ni nno miyenfuom né. Na yé unjendun wuu ya yénfuom, ka yé bà ñmóbe mituóm unjendun bo ya yénfuom mo, kime bi gben' bi'gber. ⁷ Tinbi tókeh Uwien ya yénfuom ya gber né. Tù yé tigebólkaar tà lá juore' ki buó né. Kí yaan Uwien ri ñen unjendun wuu nno u lá juó' kí bonde' miyenfuom bugben wo ri de té ukpíeke né. ⁸ Bà ñmóbe mituóm unjendun wuu bo ya uba mánón ña bende' miyenfuom nno. Kime bi bi bende' mè la, ba bi kpe' Yonbdaan ukpíeke ya daan udánpónn bo. ⁹ Ama ní te ten ná kéle' *Uwien ya gbónku ni né. Ní kéle' ki ye:

«Uwien bonde' ná ki ble' bà yé wo nno,
nil ya nunbu ña tuun' ni'bo,
u'tubl ña cii' ni'bó,
wa lí maale' ni'bó mánón.»

¹⁰ U cère Mifuoñaanm kpiire' nèn né ki wuón' tinbi. Kime mí likeh ki lenh nibonn ké né, haali tigber tà te Uwien ya fél bo mánón. ¹¹ Na yé unisaal baba ña ní la, ñme li fre kí bende ná te u'fél bo? Nno né *Uwien ya Fuoñaanm baba ña ní la, uba ña ben ná te Uwien ya fél bo. ¹² Tinbi wón, ta maaleh ten unjendun ya nib maaleh ma bo, ama Uwien né de' té *u'Fuoñaanm ño tí fre kí bende u'punh té bupaabu búa nno. ¹³ Ti lienh nibonn ná bo nno, ta taah nisaal ya yénfuom ya ñóbon ki lienh. Ama ti lienh *Uwien ya Fuoñaanm ye tí len inábon ya né. Ti teh nno ma nno ti taah inábon ya ñeh ní *Uwien ya Fuoñaanm saan né ki wóknh binib bà *Uwien ya Fuoñaanm te bi'ni'. ¹⁴ Unil wá ñmóbe inisaalyenmaale baba ña ri fre kí teke *Uwien ya Fuoñaanm ya gber. Wón bo tù yé tiwaargber né, né wa ri fre kí cii tu'tingi, kime *Uwien ya Fuoñaanm né cèreh binib bendeh tù. ¹⁵ Ama wá ñmóbe *Uwien ya Fuoñaanm wón li fre kí bende tibont ké ya tingi, né uba ña ri fre kí bende udaan ya yénmaale. ¹⁶ Ní te ten ná kéle' *Uwien ya gbónku ni né. Ní kéle' ki ye:

«Ñme ben Yonbdaan ya yénmaale?
Ñme li fre kí gbiere wo?»

Ama tinbi wón, ti ñmóbe Kristo ya yénmaale né.

3

Uwien ya tonsónl ya tuonl

* 2:13 Migbiirm mie ya form ya ciim te bolm mile bo né: ki wóknh binib bà Uwien ya Fuoñaanm te bi'ni bii kí tókeh binib Mifuoñaanm ya gber.

¹ N'yaabe, ma fre' ki len* nin ne ten n bi li len ma nin ba ηmobe *Mifuoŋaanm nno. Ama n len' nin ne ten ni ye binib ba pe minisaaltetem bo ne, ki ye mucnfendmu Kristo ya sen ni. ² N la de' ne mibiim ne, ma la de' ne jier ta kpieke, kime na la li fre ki ji tu. Fenfennɔ mɔnɔn na li li bie ki fre ki ji tu, ³ kime ni laan li bie ki pe minisaaltetem bo ne. Iponponbe nin ikɔnkɔn ya te ni'ni nno ne wongeh ki teh ni bie ki ηmobe minisaaltetem ne, ki ŋaake ki teh unisaal teh na baba. ⁴ Ni'ni biba lienh ki teh ben pe Pɔl bo ne, bitɔb lienh ki teh ben pe Apolos bo ma nno, na pe nisaaltetem bo nɔnɔ-ɔɔ? ⁵ Apolos ye be ne? Bii min Pɔl ye be ne? Ti ye Uwien ya tonsɔnb ne. Ne ki ne tinbi bo Uwien cɛre' ni teke' *Yesu Kristo ki jin'. Ti'ni wa ke sɔn' Yonbdaan de' wɔ lituonl la ne. ⁶ Min Pɔl caan' busubu ne, ne Apolos jɔke' bu miŋunm, ama Uwien ne cɛreh bu kpien. ⁷ Nen bo, wa caakeh nin wa jɔknh miŋunm ke ŋa ye niba, ama Uwien wa cɛreh ni kpien nno ne ye niba. ⁸ Wa caakeh nin wa jɔknh ke te miba ne, ne wa ke li le u'suul u'tiema tuonl bo ne. ⁹ Kime ti te ki sɔnh Uwien ya tuonl ne†. Ni te ten Uwien ya kpɔabu ne, ki te ten Uwien ya duku ma.

¹⁰ Uwien ne de' nni bupaabu ki cɛre' n ye udumɛciɛn wa ηmobe miyɛnfuom, ki pu' kuduku ya tɛnpuul, ne uba ji ηuondeh. Ama unil ke ri liike u'yul bo nin u ηuondeh ma bo. ¹¹ Kime uba ŋa ji li fre ki pu tɛnputɔl ki kende' la te nno bo; len si: *Yesu Kristo. ¹² Uba li fre ki taa miŋkm bii ilike ya kur bii iten ya mɔn ki ηmobe kudaaku ki ηuɔn litɛnpuul nno bo. Utɔ mɔ li fre ki taa idɔ bii timuɔr bii ikek ki caan litɛnpuul nno bo. ¹³ Unil ke ya tuonl la li ŋe upaan bo Uwien li bu binib tibuur lidaali la nno ne. Kime ni'daali li baa nin umu ne. Umu nno ne li bikn wa ke ya tuonl ki wuɔn li ye la ba. ¹⁴ Wa ke mu ŋa win' u ηuɔn' na litɛnpuul nno bo la, u li le u'tuonl ya suul. ¹⁵ Wa ke umu win' u ηuɔn' na la, u'tuonl juore' fɛnm ne. Wɔn bugben nin li ηmere ama u li te ten unil wa caare' umu ni ne ki ηmere'.

¹⁶ Na ben ki ye ni ye Uwien ya duku ne, ne *u'Fuoŋaanm te ni'ni-ii? ¹⁷ Unil bere' Uwien ya duku la, Uwien li gben udaan ya gber ne, kime ku ye wɔn Uwien ya tiema duku ne†, ne ninbi ne ye kuduku bugben.

¹⁸ Uba la lereh u'ba. Unil te ni'ni ki yih u'ba uyɛnfodaan ten uɛndun wuu ni ya nib maaleh ma bo la, wɔ ri kpie ki tien u'ba uwaar ŋɔ ki mɔnbe ki li ye uyɛnfodaan. ¹⁹ Kime uɛndun wuu ya yɛnfuom ye liwaar! ne Uwien bo.

Ni te ten na kele' *Uwien ya gbɔnku ni ne. Ni kele' ki ye:

«U taah biyɛnfodenb ya cekn ne ki coh be.»

²⁰ Ni ti liebe' ki kele' ki ye:

«Yonbdaan ben biyɛnfodenb ya yenmaale.

U ben ki ye ya ye bonn.»

²¹ Nen bo, uba ji la ηmobe gbengt ki ye wɔn pe wuɔ bo bii wuɔ bo, kime nibonn ke ye u'yaann ne. ²² Min Pɔl bii Apolos bii Pier[§] bii uɛndun wuu bii limiel bii mikuum nin tibont ta te fenfennɔ nɔ, haali nin ta we ni nno, ninbi si ni'ke. ²³ Ama ni'mɔ ye Kristo yaab ne, ne Kristo mɔ ye Uwien yɔ.

4

Pɔl nin Korent yaab ya gber

¹ Nen bo, unil ke ri li ben ki ye ti ye Kristo ya tonsɔnb ne, ki ye binib ba Uwien taa' u'gbeɔlkaar ke ya bol ki ŋukn' te ti taa tu ki tɔke binib. ² Tɔ, ni ben ki ye bi de' unil lituonl la, ni kpe wɔ ri sɔn le ni'donbɔ ne. ³ Min wɔn, ninbi ne li biin nni bii tibuur ya nib mɔnɔn ne li biin nni la, n'baka ŋa kpe len. Min nin n'yul ŋa biindeh n'ba. ⁴ Imɔn, n'yenmaale ŋa jɛndeh nni niba bo, ama na ye nɛn ne wongeh ki teh n cuube Uwien ya nun bɔ. Yonbdaan ne ye wɔ buh nni tibuur. ⁵ Nen bo, la ci men ki bu buur tu'daali ŋa laan baa. Guure men Yonbdaan ri baa ki bu tibuur. Wɔn ne li ŋen tibont ta buɔ licinunl ni upaan bo, ki kpiire iyenmaale ya te unil ke ya fɛl bo ki wuɔn. Nen saan ne unil ke li le u kpe kupɛnpeku kua Uwien saan.

⁶ N'yaabe, n len' na nɔ, n taa' min nin Apolos ya gber ne kunɛnɛnku ri gbiere ne, ni tekn ti ya taal ni ŋɔ ki la teh niba ki ti gɛbreh na kele'. Ni la li ηmobe gbengt ki teh ni pe uba bo ne, ki nen utɔ. ⁷ Be wuɔn' ki ye a cɛn' bitɔb-i? A ηmobe ba ŋɔ Uwien ŋa de' ŋe nɛ? Uwien ne de' ŋe nɛ la, be tien' a ji ηmobe tigbengt ten uba ŋa de' ŋe nɛ?

⁸ Ni laa' ni yie na ke ŋɔ-a! Ni ji ye bifaadɛnb ne-a, ki kpɛnde' bi'berb ne tinbi juore' fɛnm-a! Imɔn, n bi yie ni mɔnbe ki li ye biberb ne, ŋɔ ti'mɔ ri tebn ne ki li ye biberb. ⁹ Kime, min bo, ni naan Uwien tien' tinbi Yesu ya tondb, binigbaarkaab ne. Ti te ten binib ba bi bun' be tibuur ki ye bi kpe mikuum ne. Imɔn, ti ye tilaar ya bonn ne uɛndun wuu ni. Uwien ya tondb nin binib ke leh te ne. ¹⁰ Kristo bo, tinbi te ten iwaar ne, ne ninbi ye biyɛnfodenb ki ŋe ni ye Kristo yaab ma nno bo-a! Tinbi ye ijiin ne, ne ninbi ye bifeaab. Bi kpiekreh ninbi

* 3:1 Liike Ituon 18:1-17. † 3:9 Bi li fre lebre ti te ki sɔnh Uwien ya tuonl ki ye tinbi nin Uwien te ki sɔnh u'tuonl ma.

‡ 3:17 Bi li fre ki lebre ku ye wɔn Uwien ya tiema duku ne ki ye ku ye kutaanku ma. § 3:22 Liike 1:12.

ne ki yu'ndeh tinbi. ¹¹ Mikõnm nin u'u'uun ñmabe te, haali nin fefennõ wuõ. Ta ñmabe wengolkaar. Binib ñih te, ta ñmabe ti kã ná. ¹² Ti jẽndeh ki sõnh ituõn ne ki jinh ti'nojẽ bo. Bi sukreh te, ne ti teh «Uwien rí tien be u'mõnm.» Bi jẽndeh te, ne ti tuõnh ijend nno. ¹³ Bi lienh ki saah te, ne ti duõndeh bi'yenm. Bi likeh te ten ti yé tinagbokmuõr ne unjendun wuu ni, ki likeh te ten ti yé tãknt ya bonn ne unil ke bo haali nin fefennõ.

¹⁴ Ma kele' tigher bugben rí jin ne ife, ama n nuunh rí pekre ne ní kpíen usen ne, kime ni te ten n'tiema bumu ne, ne n yíe ne. ¹⁵ Kime ni ñmabe biwõnwõknb itur piik mõiõn Kristo ya sen ni la, ni'baa te uba ne. Min ne yé ni'baa, kime min ne toke' ne tighemõnmõnt ne ni teke' *Yesu Kristo ki jin'. ¹⁶ Nen bo ne n gbãanh ne, ní tekñ n'taal ni Kristo ya sen ni. ¹⁷ Nen bo ne n sõi' Timote ni'saan. U sõi'h Yonbdaan ya tuõnl ni'donbõ ne. N yíe wõ ten n'tiema buk ne. U li tiere ne n fuobe ma bo Kristo ya sen ni. N wõknh nen ne ni'ke saan Kristo ya taan ke ni.

¹⁸ Ni'ni biba lá maaleh ki teh ma jili baa ni'saan ne. Nen ne cère' bi gbengreh bi'ba. ¹⁹ Ama Yonbdaan tuo' la, n li baa ni'saan na rí taande. Binib bá gbengreh bi'ba nno n lá baa' la, na yé n li tukñ bi'lenm baba bo ne, n li tukñ kí likeh bi'tuõm mõ kpẽ ma bo ne. ²⁰ Kime Uwien ya bel ña yé lenm ya gber, li yé mituõm ya gber ne. ²¹ Tõ, ni cinbe ki yíe ba? Ni yíe rí baa ni'saan nin iningben ne bii rí baa kí li ñmabe miyíem nin uyenduõn ne?

5

Põl kõi'h nin Korent yaab lisõnsõndl bo

¹ Tõ, bi lienh ni'ke saan ki teh uba te ni'ni ki teh lisõnsõndl liba ya bol. Bi lienh ki teh udaan diere' u'baa ya po ne. Haali binib bá ña pe Uwien ya sen bo mõiõn ña teh li ya sõi'sõndl. ² Nin nen ke ne ni biẽ ki ñmabe tighengt-a! Ni bi li te ten ni ke mikuum ne, kí ñen udaan wã tien' ni ya bonn ni'ni. ³ Min ña te nin ne. Nin ne ke n likeh ki lenh ná ke teh ni'ni. Nen bo, n bun' udaan wã tien' ni ya bonn tibuur n bi te nin ne la, n li bu wõ ma bo ñõ. ⁴ Ni taan litaanl Yonbdaan *Yesu ya yel bo. Ni taan' la, n'yenmaale li te nin ne, Yonbdaan *Yesu ya tuõm mõi te nin ne, ⁵ ní taa udaan kí cèbe *Satan* wõ rí ji ijend u'gben ni ñõ u'naank rí ñmẽre lidaali lá Yonbdaan li bu binib tibuur nno.

⁶ Ni gbengreh ni'ba ná bo nno ña mõi. Na ben ki ye bi bun' kpõnyõm, ki taa' kpõnyõ ya ñõke waamu ki tien' len la, kpõnyõ nno ke nuuleh ne-ee? ⁷ Nen men ibiere ya te ni'ni kí wíe ten bi wíenh ma kpõnyõ ya ñõke wã saa', kí la li ñmabe jõknt, kí li te ten kpõnyõm mà bi bun' mõi mifefennõm ka tien' ñõke mi'ni. Ni mõiñe ki te ten kpõnyõ wã ña ñmabe ñõke ne. Kime Kristo wã yé ti'Pak ya Pebuk nno lá taa' u'ba ki tien' lituõr kí de' Uwien, ti'tuõnbiere bo ne. ⁸ Nen bo, ti'tetem ke ni, cère men tí li jeleh kunacenku, kí la li ñmabe biere iba nin itõ. Lisõnsõndl nin ibiere ke ya bol te ten kpõnyõ ya ñõke ne. Ama tí li jeleh nin iyenmaalmõiõn nin tighemõnt. Nen ne te ten kpõnyõ wã ña ñmabe ñõke.

⁹ Tõ, n lá kele' n'gbõnku ni ki ye ni la li ñmabe kãnkãan nin isõnsõnd. ¹⁰ Ma niireh kutataaku ni unjendun ya nib bá yé isõnsõnd nin binunfõkdẽn nin binasub nin bá pe ibule bo nno. Ni bi yé ben la, ni bi li ñe unjendun wuu ni ne. ¹¹ N lá kele' ná nno ya tingi si: ni la ñmabe kãnkãan nin wã yih u'ba Kristo yõ, ki biẽ ki yé usõnsõnd bii ununfõkdaan bii wã pe ubul bo bii utenfuon bii udeyibl bii unasu ne. Ni la taan nin ni ya nitunbo kí ji tijier mõiõn. ¹²⁻¹³ Na yé min ne li bu kí biin bá ña yé Kristo yaab, Uwien ne li bu kí biin be. Bá yé Kristo yaab ben wõi, ninbi ne li bu kí biin ben, kime ní kele' *Uwien ya gbõnku ni ki ye: «Nen men unibierõ ni'ni.»

6

La taah men tõi ki joh buur

¹ Ule sen bo ne, ni'ni wã ke nin u'tõ laa' tigher la, u taah tú ki joh tibuur ya denb bá ña cuube Uwien saan, be rí ti bu tú, ka rí cère Uwien ya nib rí túre tú? ² Na ben ki ye Uwien ya nib ne li bu unjendun yaab tibuur-ii? Ni yé ninbi ne li bu unjendun yaab tibuur la, be tien' na ji li fre kí túõre ni'gbewawaar-ii? ³ Na ben ki ye ti li bu Uwien ya tondb tibuur, kí ji niireh nin fefennõ wuõ ya gber-ii? ⁴ Ni laa' tu ya gber ya bol ni'ni la, ni taah binib bá Kristo ya taanl ña yé bi'gber ne ki teh ni'buur ya nib. ⁵ N len' ná nõ yé ni'fe ne. Yenfodaan uba mõiõn ña te ninbi Kristo yaab ni kí li freh kí túõreh tigher ni'ni-ii? ⁶ Be tien' ni'ni wã nin u'tõ laa' tigher la, u taah tú ki joh tibuur ya denb bá ña teke' Kristo ki jin' saan kí tí buh tú?

⁷ Imõn, ni taah tõi ki joh tibuur ma nno, ni wuõn' ki ye na kpíen' sen ne. Na bi kpẽ unil tien' ne ná bre la, ní tuo-oo? Bii u jin' ni'bonn la, ní daan wõ-oo? ⁸ Ama ninbi ne teh binitõi ná bre, kí jinh kí pendeh be, ne bi yé ni'yaab ne. ⁹ Na ben ki ye binib bá ya tetem ña cuube ña rí kõ Uwien ya bel ni-ii? La lereh men ni'ba. Isõnsõnd nin bá pe ibule bo nin binanjmaab nin bijeb bá taah bi'tõi ki teh bipiib kí duõndeh nin be ¹⁰ nin binasub nin binunfõkdẽn nin

* 5:5 Põl ye be rí taa udaan kí cèbe Satan ma nno u ye wõ rí ye be rí ñõre udaan bi'cekl ni ne.

bideyib nin bitenfuonb nin bà fienh bi'tòb ya bont nno òja rí kò Uwien ya bəl ni. ¹¹ Ni là te nno ne, ni'ke òja rí monon la, ama Uwien sii' ki luòre' ne ki bore' ne ki tien' u'yaab ki bù' ne bigbemàndenb, Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo nin wòn ti'Wien ya Fuoñaanm bo.

Li teh men na li kpièkreh Uwien

¹² «Niba òja yé n'bo kuól*.» Ní yé imòn ne, ama na yé ni'ke ne yé n'bo nibonmònmònn. «Niba òja yé n'bo kuól». Ní yé imòn ne, ama min òja rí taa n'ba kí tien niba ya yonb. ¹³ «Tijier bo ne kupuoku te, kupuoku bo ne tijier mò te.» Tò, Uwien li cère ni'ke nile rí ghen. Ama tigbenent tun òja te ki de' sònsòndl, tù te ki de' Yonbdaan ne, ne Yonbdaan mò te ki de' tigbenent. ¹⁴ Ne Uwien wà cère' Yonbdaan mekre' bitenkpiib ni nno li cère u'tuòm bo ti'mò rí mekre.

¹⁵ Na ben ki ye ni'gbenent yé Kristo ya gbenenbel ne-ee? N taa n'gbenent tà yé Kristo ya gbenenbel nno kí tien ujenkpend ya gbenenbel-ii? Ma rí tien nno fiebu. ¹⁶ Na ben ki ye wà ke mòkn' ujenkpend la, wòn nin ujenkpend nno taan' ki tien' tigbenent tuba ne-ee? Kime ní kele' *Uwien ya gbònkú ni ki ye uje nin upii taan' la, «ben bile nno taan' ki tien' unibaab ne.» ¹⁷ Ama wà ke taan' nin Yonbdaan la, wòn nin Yonbdaan ya yenm taan' ki tien' miyenm miba ne.

¹⁸ Wie men lisònsòndl. Unil teh ibièrtò la, na likeh u'gbenent. Ama u teh lisònsòndl la, u teh u'tiema gbenent ne ibiere. ¹⁹ Na ben ki ye ni'gbenent yé *Mifuoñaanm ya duku ne-ee? Uwien ne de' ne mè, ne mí te ni'ni. Nen bo na ji si niba. ²⁰ Kime Uwien ne pèn' ki ñen' ne ti'yonbt ni. Nen bo, ní li taah ni'gbenent kí sònh itùon ya kpièkreh wòn Uwien.

7

Upii nin yiko ya gber

¹ Tò, tí ji rí líike men ni kele' nni kugbònkú tigber tà bo nno. Ní mòn uje rí li coh u'ba upii bo ne*. ² Ama linanmaal ya plènm bo, je ke je rí li òmòbe u'po, pii ke pii mò rí li òmòbe u'ce. ³ Uje ya menku kòn' u'po ni la, na kpe u'po rí yie. Upii mò ya menku kòn' u'ce ni la, na kpe u'ce mò rí yie. ⁴ Upii òja si u'tiema gbenent, u'ce ne si tù. Uje mò òja si u'tiema gbenent, u'po ne si tù. ⁵ Uba la yie kí ye wa rí duòn nin u'tò. Ní yé ní lá yie ní le libònl kí kàare ne la, ní kpiè kí len kí cii tób bó, kí laan dàan waamu. Ama ní liebe kí tükre kí li fuobe upii nin u'ce fuobe nin tób ma bo. Nno òja rí la, *Satan li biilke ne, kí ñe na rí fre kí cuo ni'ba ma nno bo. ⁶ N len' ná nò òja yé wòbl. N de' ne usen ni yie la, ní li teh nno ne. ⁷ N bi yie unil ke rí li te ten min ne†, ama Uwien de' unil ke u'tiema paabu ne. U de' uba buu ya paabu ne, ki de' utò mò buu ya paabu.

⁸ N tókeh ijekpòk nin ipiikpòk nin bikpopiib ne ki teh ní mòn be rí juore kí li te ten min ne. ⁹ Ama ba rí fre kí cuo bi'ba la, bijeb rí kuòn bipiib, bipiib mò rí kun ticer. Kime bijeb kuòn' bipiib, bipiib mò kun' ticer la, nen tu nin upii ya menku rí li òmòbe uje u wòlnh bii uje ya menku rí li òmòbe upii u'mò wòlnh.

¹⁰ Plicieb nin bipiib bà òmòbe ciebe, n li tóke ne ná nò yé ni'bo liwòbl ne. Nà ñen' min saan, Yonbdaan ne ye nno: Upii la fii u'ce saan. ¹¹ Upii fii' u'ce saan la, u la liebe kí kun cer bii wò rí liebe kí taan u'ce buròbu. Uje mò la òjere u'po.

¹² Bà sien' nno, na yé Yonbdaan ne tókeh be, min nin n'yul ne tókeh be. Ní yé uje yé Kristo yò òja u'po òja yé Kristo yò kí tuo' ki ye u li te nin wò la, u la òjere upii nno. ¹³ Upii mò yé Kristo yò òja u'ce òja yé Kristo yò kí tuo' ki ye u li te nin wò la, u la fii u'ce nno saan. ¹⁴ Kime uje òja yé Kristo yò òja u'po yé Kristo yò la, u'po nno bo Uwien li tien wò ten u yé u'yò ne. Upii mò òja yé Kristo yò òja u'ce yé Kristo yò la, u'ce nno bo Uwien li tien wò ten u yé u'yò ne. Na bi te nno la, bi'bumu bi li yé bà yé tijòknt Uwien ya nun bó ya bumu ne, ama mù ji yé bà òja yé jòknt Uwien ya nun bó yaamu ne.

¹⁵ Ama uje wà òja yé Kristo yò yie wò rí wie u'po bii upii wà òja yé Kristo yò yie wò rí fii u'ce saan la, u li fre kí tien u yie ma. U ya yò wà yé Kristo yò nin wà òja yé Kristo yò nno òja ji te gber. Uwien òja yin' ne ní li òmòbe uyenduòn ne-ee? ¹⁶ Upii, sin bo a'ce bi li òmère la, a ben-ii? Uje, sin bo a'po bi li òmère la, a ben-ii?

Uba la nuunh wò rí lèbre Uwien sien' wò ma bo

¹⁷ Nen ñen' len la, Yonbdaan sien' unil ke ma bo la, wò rí li fuobe nno. Uwien yin' unil ke ki laa' u se usensien wà la, wò rí juore kí li se wun ni. N tókeh nen ne Kristo ya táan ke ni. ¹⁸ Uwien yin' unil ki laa' u jie' u'punl òja la, u la li buòh binib la bende kí ye u jie'. U yin' wà mò ki laa' wa jie' u'punl la, u la ji rí jie'. ¹⁹ Unil jie' u'punl bii wa jie' la, ná yé nen ne yé nibonmònn. Ama Uwien ya wòb ya bom ne yé nibonmònn. ²⁰ Uwien yin' unil ke ki laa' u se usensien wà la, wò rí juore kí li se wun ni. ²¹ Uwien yin' òje ki laa' a yé uyonb la, la cère ne rí li wi òje. Ama

* 6:12 Niba òja yé n'bo kuól yé mikpenjenm ne Korent yaab là pòh mè. * 7:1 Ní mòn uje rí li coh u'ba upii bo ne. Biba maaleh ki teh Korent yaab ne len' i ya ñòbon. † 7:7 Pòl ye u bi yie unil ke rí li te ten wòn ma nno u ye wò rí ye u bi yie unil ke rí juore kí li yé lijekpòk ten wòn ne.

a laa' usen á fre kí ñe tiyonbt nno ni la, la cère nè ní ñmere ñe. ²² Kime Yonbdaan yin' unil ki laa' u te tiyonbt ni la, u ñen' udaan ibiere ya yonbt ni ne, u ji yé u'yo ne. Nno ne Yonbdaan tí yin' wà mɔ ki laa' wa te yonbt ni la, u ji yé Kristo ya yonb ne. ²³ Uwien ne pèn' ki ñen' ni'ke ti'yonbt ni. Ñen bo, la ji ní li yé men nib ya yonbe. ²⁴ Tɔ, n'yaabe, Uwien yin' wà ke ki laa' u se usensien wà la, wɔ ní juore kí li se wun wɔn Uwien ya nun bó.

Bà ña kuon' piib nin bà ña kun' cer ya gber

²⁵ Bà ña kuon' piib nin bà ña kun' cer ben wɔn, ma ñmobe Yonbdaan ya mesen ní wuon be. Ama n li toke be n maaleh ma bo ne, kime n yé unil wà Yonbdaan muo' nni ki cère' n kpe be ní li du n'bo ne.

²⁶ Ti jinh ijend yà fɛnfɛnno nɔ bo, n maale' ki ye ní mɔn wà ke ní juore kí li te ten u te ma bo ne. ²⁷ A ñmobe upii la, la li nuunh sin nin wɔn ní gbiire. Ña laan ñmobe pii la, ji la li nuunh á kuon. ²⁸ Ama a ye á kuon upii la, na yé biere. Kijɛfɛnbuk mɔ ye kè ní kun ticer la, na yé biere. Bà kuon' bipiib nin bà kun' ticer li le ijend bi'fuobm ni. Ma yíe ijend nno ní tu be ne cère n len' nno.

²⁹ N'yaabe, n yíe ní len ná so: uyo wà sien' nno ña ji yebe. Ñen bo, kí ñe fɛnfɛnno kí li joh wà ñmobe upii la, wɔ ní tien ten wa ñmobe, ³⁰ wà muah la, wɔ ní tien ten wa muah, wà poknh la, wɔ ní tien ten wa poknh, wà daanh tibont la, wɔ ní tien ten wɔn ña si tibont nno, ³¹ wà jondeh uɛndun ni ya bont bo la, wɔ ní tien ten wa cinbe ki jondeh tu'bo, kime uɛndun wuu nɔ ji te ma bo nno wa ji li wuake.

³² Ma yíe niba ní li wiebe ne. Wà ña ñmobe pii ya nun mɔn Yonbdaan ya tɔon bo ne. U'nun mɔn u li tien ma bo ño Yonbdaan ya yɛnm ní li songe u'bo ne. ³³ Ama wà ñmobe upii ya nun mɔn u li fuobe ma bo uɛndun wuu ni ne. U'nun mɔn u li tien ma bo ño u'po ya yɛnm ní li songe u'bo ne, ³⁴ ne u'yɛnmaale gbiire' mile. Upii wà ña ñmobe ce nin kijɛfɛnbuk ya nun mɔn Yonbdaan ya tɔon bo ne, ki nuunh bi'yɛnmaale nin bi'fɛl ke ní li te ki de' Yonbdaan. Ama upii wà ñmobe ce ya nun mɔn u li fuobe uɛndun wuu ni ma bo ne, ne u'nun mɔn u li tien ma bo ño u'ce ya yɛnm ní li songe u'bo.

³⁵ N len' nno kí nuunh ní tiama mɔnm ne, ma nuunh ní de ne wɔbl. Ama n nuunh ní li teh ná mɔn kí dɛkre' ne, kí taa ni'ba kí de Yonbdaan kí li te ki de' wɔn baba.

³⁶ † Ní yé unil ñmobe kijɛkpeng u'menku te ki'ni ní ti kende', wà yíe wɔ ní saa kè kí jin kè fe, ki yíe nibonn ke ní li te ní donbó la, wɔ ní tien ná mɔn u'bo. Be ní kuon tɔb. Na yé biere. ³⁷ Ama unil cèkre' u'yɛnm, uba ña wɔbn' wɔ, ki yíe ne ki gènde' ki ye wɔn nin u'jɛkpeng ní li te, wa ní me kè fiebu la, u tien' ní mɔn ne. ³⁸ Tɔ, wà kuon' u'jɛkpeng la, u tien' ní mɔn ne, ama wa juore' lijɛkɔkl la, u tien' ní mɔn kí cen' u bi kuon' la.

³⁹ Uyo wà upii ya ce laan fuobe la, u yé u'ce ne. Uje nno tí kpo' la, u li fre kí kun u yíe uje wà, ama ní kpe uje nno ní li yé Kristo yo ne. ⁴⁰ N ya bùol, min maale' ki ye u juore' ka liebe' kí kun' je la, u li ñmobe uyeɛnsonge ki gbien'. Na yé *Uwien ya Fuoñaanm ne pekreh n' mɔ bi?

8

Titotuarɔnt ya gber

¹ Tɔ, tí ji ní liike men titotuarɔnt ya gber. Tun bo wɔn la, ti ben ki ye «ti'ke ñmobe mibenm ne.» Ama mibenm cèreh unil gbengreh u'ba ne, ne miyiem cèreh unil kpienh mitekjim ya sen ni. ² Unil maaleh ki teh u ben niba la, wa laan bende' ki kpaan' u bi li bende ma bo. ³ Ama wà yíe Uwien la, Uwien ben udaan ne.

⁴ Tɔ, titotuarɔnt ya ñmɔnm wɔn la, ti ben ki ye ibule yà ke te uɛndun wuu ni nɔ ña yé bonn, ki ben ki ye niba ña te ki kende' Uwien bo. ⁵ Imɔn, tibont te kutaaku nin kitink bo binib taah tù ki teh bi'wien. Imɔn, ben bo iwien te ligol ne, ne yonbdɛnb mɔ ligol. ⁶ Ama timbi bo Uwien te uba ne kí yé ti'baa. Wɔn ne ñen' tibont ke, ne wɔn bo ne ti fuobe. Yonbdaan mɔ te uba ne. Wɔn si *Yesu Kristo. Kí ñe wɔn bo ne tibont ke te, ne tí'mo te kí ñe wɔn bo ne.

⁷ Ama na yé binib ke ne ñmobe mí ya benm. Biba paan' ibule bo kí mɛn' ne kí dɛan' yí na laan wuake'. Ñen bo ne bi bié ki ñmɔnh titotuarɔnt la, bi maaleh ki teh tù yé titotuarɔnt ne. Bi'fɛl ña co ma nno ne bi'yɛnmaale jɛndeh be, ne bi maaleh ki teh tù kuondeh be tijonkt. ⁸ Na yé tijier ne li cère tí li yé binib bà cuube Uwien ya nun bó. Ti jin' la, na ní pukn te niba, ta tí jin' mɔ la, na ní kùore te niba.

⁹ Ama ní liike ni'yul bo, ki la cère wà ya tekjim ña faa ní lu Uwien ya sen ni, kí ñe ni ñmobe usen ní li teh tibont tà nno bo. ¹⁰ Kime unil wà ya tekjim ña faa laa', sin wà ñmobe mibenm, jinh tijier ibule ya duku ni la, u'mo ya fɛl li cúnun ne wɔ ní li ñmɔnh titotuarɔnt kí ciibe. ¹¹ Nno ne a'benm nno bo a'to wà ya tekjim ña faa li bole. Ne Kristo kpo' u'mo bo ne. ¹² Ní teh u'yaab i ya biere ya bol, ki saah bi'yɛnm bi'fɛl ña co ma nno bo la, ní teh Kristo ne ibiere. ¹³ Ñen bo,

† 7:36 Migbiirm 36 kí tí baa 38 ya gber ya ciim te bolm mile bo ne. Biba maaleh ki teh migbiirm bugben lienh wà ñmobe kijɛkpeng ya gber ne. Bitɔb maaleh ki teh mí lienh bibaa wà ñmobe bisɛ ka yíe wɔ ní gèbre cer ya kunm bo ne.

n jinh ná li cère n'tò rí lu Uwien ya sen ni la, ma ji li ji nè fiebu ño ki la cère n'tò rí lu Uwien ya sen ni.

9

Yesu ya tondb ñmabe usen wà

¹Ma si n'ba bi? Ma yé *Yesu ya tondbi? Ma laa' Yonbdaan *Yesu bi? Na yé n sòn' Yonbdaan ya tòn ma nno ne cère' ni yé u'yaab-ii? ²Ma yé *Yesu ya tondb hinitab bo mənən la, ninbi bo wən n yé wə ne. Kime ni yé Yonbdaan yaab ma nno ne yé kud'leku kua wuon' ki ye n yé u'tond.

³Binib bà biindeh nni nno n li jiiin be ná so: ⁴Ta ñmabe sen tí ji k'í ñu ti'tuon bo bi? ⁵Ta ñmabe sen wà ke rí li ñmabe upii wà yé Kristo yə, k'í li t'ake nin wə bi? Yonbdaan ya tondb nin u'ninjieb nin Pier* ña teh nno ne-ee? ⁶Bii min nin Banabas baba ne ña sòn' tuontol la, ta rí ji? ⁷U le soja ba ne sòn' sojatuonl ka teknh paaku fiebu? Bii ñme ne li caan busubu ka rí mō bu'bi? Bii ñme ne kpaah tiwent ka rí ñu tu'biim-i?

⁸N len' ná nō yé unisaal ya yenmaale baba ne-ee? Yiko ya gbont ni mənən ná te nno-oo? ⁹Kime Moyis ke'le' yiko ya gbont nno ni ki ye: «A taa une u taanh jii la, ña rí lōle u'ñobu†.» Uwien tuukeh ine ya gber ne-ee? ¹⁰Na yé tinbi bo ne Uwien cinbe ki len' nno-oo? Imən, tinbi bo ne ni ke'le' nno. Ni kpe wà kōn' bukpaabu nin wa gun' bu'ji ke rí li daan ki ye wà ke li le u ya bó ne. ¹¹Ti cère' ni laa' *Mifuoñaanm ya mənəm ma nno, ni de' te ni'faal ya niba bó la, ni bre ne-ee? ¹²Binitab ñmabe usen be rí teke tibont ni'naan la, ta ñmabe usen ki cen' be-ee?

Ama tinbi ña tange' nen ke, kime ta yie niba rí pien Kristo ya gbemənmənt ma nno ne cère' ta yie ti li yé uba bo tukl, ne ki ñmabe sukke nibonn ke bo. ¹³Na ben ki ye binib bà sòn' ituon Uwien ya duku ya luo bo nno bi'jier ñeh kuduku nno ya luo bo ne-ee? Ne bà mō sòn' ituon Uwien ya ponpuol saan nno, mō ñmabe bi ya bó ne binib tukeh tibont tá ki lá dienh Uwien u'ponpuol bo nno ni. ¹⁴Nno ne Yonbdaan lá de' usen ki ye binib bà kpaandeh tigbemənmənt nno, rí li fuobe tun bo.

¹⁵Ama min ña tange' i ya sen ke. Ne n kieh kugbōnku kuu ma nō, na yé n nuunh ní de nni n kpe ní de nni ná nno ne. N kpo' la, ni tu nin uba rí cère rí luo n jebnh n'ba ná bo nno. ¹⁶Kí t'ake binib tigbemənmənt tun wən la, na yé rí li jebnh n'ba, kime ni yé n'bo liwəbl ne. Ma t'ake' t'ù la, ni bre n'bo ne. ¹⁷Min nin n'yul ne bi cēkre' n'yenm ki sòn' lituonl bugben la, n bi li nuunh lisuul ne. Na yé n yie ne ki sòn' le. Bi niin' nni ne n sòn' le, n bi li sòn' le ma bo. ¹⁸Nen bo, n'suul si ba? N'suul si rí li t'akeh binib tigbemənmənt tuu ki la nuunh niba ne, ki la tuuke n t'ake' binib tigbemənmənt bugben la, n kpe be rí de nni tibont tá nno.

¹⁹Ma yé uba ya yonb, ama n taa' n'ba ki tien' binib ke ya yonb ño rí le binib bà yebe kí de Kristo ne. ²⁰*Sufmbə saan, n teh bi teh ma bo ne ño rí le be kí de Kristo. Imən, ma ji te Moyis ya yiko ya wəbl ni, ama n lá te nin be la, n pe bi teh ma bo ne ño rí le be kí de Kristo. ²¹Bà ña ben Moyis ya yiko nno saan mō n teh ten ben ne ño rí le bi'mō kí de Kristo. Na yé n kende' *Uwien ya yiko bo ne, kime n boh Kristo ya yiko ne. ²²Bà ya tekjim ña faa' mō saan la, n te ten ben ne ño rí le bi'mō kí de Kristo. Nen bo, binib ke saan n te ten ben ne ño rí ñiik ki cère bi'ni biba rí ñmère. ²³Tigbemənmənt bo ne n teh nen ke, ño n'mō rí le n ya bó tu'mənm ni.

²⁴Na ben ki ye binib te minənsenniəm bo la, bi'ke tiinh ne, ama unibaab wà li sen kí faake nno ne li le lisuul-ii? Nen bo, ni'ke rí li tiinh ki nuunh ní le lisuul. ²⁵Wà ke nuunh wə rí nie kí sen la, u coh u'ba tibont tá yebe ni ne. U teh nno ño wə rí le lisuul lá nno ña wuəkreh. Tinbi wən, ti mōh ki nuunh lisuul lá li tuu ki te ne. ²⁶Nen bo, min tiinh la, ma ñaake ki tiinh ka ben n joh ná bó, ka te ten unəkunil wà ñih ka ñmabe u ñih wà. ²⁷N biende' n'gbenent ki gbiekeh, ki teh n'ba ten uyonb ño min wà t'akeh bitab tigbemənmənt tuu nno, min bugben lá lá luo n ya bó ne.

10

La li ñmabe mən Israyel yaab lá ñmabe mitetem má kupenpelku ni nno

¹N'yaabe, n yie ní li ben ná lá tu' ti'yaajeb ne. Kutewəlgbōnku kuba ne lá jiiere' ní ki wəngeh bi'ke usen, ne bi'ke puore' miñunciem. ²Kutewəlgbōnku nin miñunciem nno yé bi'ke bo Uwien ya nunsii ne ki tien' be Moyis ya panpaankaab. ³Bi'ke lá taan' ki jin' tijiebaabt tá ñen' Uwien saan ne, ⁴ki taan' ki ñun' miñunbaabm má ñen' Uwien saan. Imən, bi'ke lá ñuh miñunm má nno Uwien ne lá cère' mi tōh ki ñeh kujətenku kuba ni. Kutenku nno yé Uwien yaaku ne, ne bi lá te ná ke saan la, kù te ne. Kutenku nno lá yé Kristo ne. ⁵Nin nen ke Uwien ya yenm ña songe' bi'ni bà yebe bo. Nen bo ne bi lá kpokpo' kupenpelku ni.

⁶Tibont tuu lá tu' ti'yaajeb ño nē rí de te ucekn ño ti la tien ná bre ten ben ne. ⁷Ni'mō la li pe ibule bo ten bi'ni biba lá tien' ma. Ni ke'le' *Uwien ya gbōnku ni ki ye: «Binib nno lá kēle' ki

* 9:5 Liike 1:12. † 9:9 Israyel yaab lá ye be rí gu tibont la, bi taah ine ne í taanh ki ñende' tibont nno ya bim.

jini' ki ñun', ne ki fii' ki caan' kujelku.»⁸ Ti la li teh men sɔnsɔndl ten bi'ni biba là tien' ma, ki cère' binib itur pile nin ita kpo' uwien uba nno.⁹ Ti la biike men Yonbdaan* ten bi'ni biba là tien' ma ki sèn' iwe kèkèrè' ki ku' bɛ nno.¹⁰ La li ñulnh men ten bi'ni biba là ñulnh ma ki cère' Uwien ya tond wà kuuleh baa' ki kuku' bɛ nno.

¹¹ Tibont tuu nno ke là tu' ti'yaajeb ño nè rí de binitab ucekn ne. Bi ke'le' tũ ño tũ rí gbriere tinbi bà ña ji fàke nin ugbengbenyo nno ne. ¹² Nen bo, wà maale' ki ye u se mɔnmɔnm mitekjim ya sèn ni la, wò rí li ben ki la lu. ¹³ Mibiikm mà tu' ne nɔ, yé mibiikm mà li fre kí tu unisaal ke ne. Uwien yé umemàndaan ma nno, wa rí cère mibiikm mà li faake nin ne rí tu ne. Ama mibiikm lá tu ne la, u li de ne mituom ní juun kí teke, kí wuon ne ni li kpian isen ya kí ñe len.

La li tuuke men ibule nin ituare ya gber

¹⁴ Nen bo, n'jotiebe, wie men ibule nin ituare ya gber. ¹⁵ N lienh nin ninbi bà nno, ni yé biyenfodenb ne. Ninbi mɔnon rí maale kí liike n len' ná nɔ ya tingi. ¹⁶ Ti jinh Yonbdaan ya jier la, ti ñuh midaam mà, ki faareh Uwien mi'bo nno ña taakeh te nin Kristo ya sèm-ii? Ti kàh kpɔno wà ki gbiinh ki ñmɔnh nno ña taakeh te nin Kristo ya gbenent-ii? ¹⁷ Kpɔno nno te kpɔno uba ma nno, nin tí yébe ma ke nno ti taan' ki tien' tigbenent tuba ne. Kime ti'ke taakeh ki gbiinh u ya kpɔnɔbaab ne.

¹⁸ Liike men Israyel yaab teh ma bo. Binib bà jinh bi taah tiwɛnt tà ki teh ituare liponpuol bo ki dienh Uwien nno, ben nin wɔn taakeh ne kí ñe liponpuol nno bo. ¹⁹ N len' ná nɔ ya tingi si ba? N ye rí ye ibule yé niba ne-εε? Bii n ye rí ye bi taah tiwɛnt tà ki punh yí nno ya nɔnt ne yé niba? ²⁰ Na te nno. N ye rí ye bi tũreh ituare yá nno, ba tũreh ki dienh Wien, bi tũreh ki dienh isenpol ne. Ne ma yé ninbi nin isenpol rí li te gber. ²¹ Na rí fre kí ñu Yonbdaan ya ðeyiek, kí liebe kí ñu isenpol yaak mɔ. Na rí fre kí ji Yonbdaan ya jier, kí liebe kí ji isenpol yaar mɔ. ²² Bii ti yé ti fin Yonbdaan ya mutuol ne? Ti ñmɔbe mituom kí cen' wɔ-oo?

Cère men ni teh ná ke rí li kpierekh Uwien

²³ Tɔ, «Niba ña yé kuɔl†» ama na yé ni'ke ne yé nibonmɔnmɔnm. «Niba ña yé kuɔl.» Ama na yé ni'ke ne li tore unil wò rí kpere mitekjim ya sèn ni. ²⁴ Uba la nuunh u'tiema mɔnm, ama wò rí li nuunh bitab yaam. ²⁵ Ni leke' tinɔnt tà ke bo kidaak ni la, de men kí ñmɔn, ki la cère' ni'yennaale rí li jèndeh ne, ní li niireh tũ yé bà yaar, ²⁶ kime «Yonbdaan si kitink nin tibont tà ke te ki'bo.»

²⁷ Wà ña yé Kristo yɔ yin' ne tijier ya jim, ni tuo' ki jon' la, u de' ne ná ke la, ji men, ki la cère' ni'yennaale rí li jèndeh ne, ní li niireh tũ yé bà yaar. ²⁸ Ama unil take' ne ki ye ní yé titatũrnɔnt la, ni la ji. Wà take' ne ki ye ní yé titatũrnɔnt nno bo ne na rí ji ño udaan ya yennaale la jèndeh wɔ. ²⁹ N niireh u ya daan ya yennaale ne la jèndeh wɔ, ma niireh ninbi yi.

Tɔ, nba la, uba li fre kí maale u'yenn ni kí ye: «Bɛ bo ne wa rí fre kí tien u bi ñmɔbe usen wò rí tien ná kí ñe utɔ ya yennaale bo? ³⁰ N faareh Uwien ki jinh tijier la, bɛ bo ne bi li liebe kí biin nni n faareh Uwien tijier tà bo nno bo?»

³¹ Nen bo, ni jinh bii ni ñuh bii ni teh ná ke la, ní li teh ni'ke ki kpierekh Uwien. ³² Ní yé Suf bii wà ña Suf bii Uwien ya taanl yɔ ne la, ni la cère ni'tentien rí tuln bi'ni uba mɔnm. ³³ Ní li teh ten n teh ma bo. N sɔngreh binib ke ya yenn tibont ke ni ne, ka nuunh n'yul bo ya mɔnm, ki nuunh linigol ya mɔnm ño bɛ rí ñmɛre ne.

11

¹ Tekn men n'taal ni ten n tekn' Kristo ya taal ni ma.

Uje nin upii li te ma bo ikaare ni

² N pèkeh ne nin ni tien n'bo tibont ke ni ma, ki pɛ Kristo ya nikpieb ya wɔknm mà n là wɔkn' ne mè nno bo mɔnmɔnm nno. ³ Ama n yé ní bende kí ye je ke je ya cien si Kristo ne. Pii ke pii mɔ ya cien si uje ne, ne Kristo mɔ ya cien si Uwien. ⁴ Uje wà ke kàareh bii u sɔkndeh Uwien ya ñobon ki cùbe bonn la, u jindeh u'cien ne ife. ⁵ Ama upii wà mɔ ke kàareh bii u sɔkndeh Uwien ya ñobon, bonn ña ñaake u'yul bo la, u mɔ jindeh u'cien ne ife, kime ní te ten u kuo' u'yur* ne. ⁶ Upii laa' wa rí taa niba kí ñe kn u'yul bo la, wò rí tu kí ce u'yur-a! Ama upii cen' u'yur bii u kuo' tũ la, ní yé u'bo ife ne. Nen bo, wò rí li taah niba ki ñe kn deh u'yul bo. ⁷ Uje kàareh la, wa kpe wò rí li cùbe bonn, kime u yé Uwien ya nennnku ne, ki wongeh Uwien ya kpieke. Ama upii wɔn wongeh uje ya kpieke ne. ⁸ Na yé Uwien là taa' upii ya gbenent bo ne kí tien' uje, u là taa' uje ya gbenent bo ne kí tien' upii, ⁹ ne na yé upii bo ne Uwien là ñen' uje ama uje bo ne Uwien là ñen' upii. ¹⁰ Nen bo ne Uwien ya tondb bo, ní kpe upii rí taa niba

* 10:9 Bi kpie' ki ke'le' tigbont tà nno ya tuba ni ni ke'le' ki ye Kristo ne. † 10:23 Liike 6:12. * 11:5 Pol ya yo upii là kuo' u'yur bii u cen' tũ la, ní yé u'bo ife ne.

kí ñeƙn u'yul bo kí wuon kí ye u ñmábe usen wá rí tien u teh ná. ¹¹ Tó, nin nen ke Yonbdaan ya sen ni wón, pii ña te la, je ña te. Je mọ ña te la, pii ña te. ¹² Kime ní yé imàn ne, Uwien lá taa' uje ya gbénent bo ne kí tien' upii, ne upii mọ ne maah uje. Ne nen ke ñien' Uwien saan ne.

¹³ Ninbi mánan maale men kí liike, upii káareh niba ña ñaake u'yul bo la, ní cuube-ee? ¹⁴ Uwien ñien' tibont ma bo mánan wuon' kí ye uje tuke tiyufórkrt la, ní yé ife ne. ¹⁵ Upii wón bo, tiyufófkrt yé ukpieke ne. Kime Uwien de' wá tiyufófkrt tú rí li piibe u'yul bo ne. ¹⁶ Unil nuunh wá rí li nieh isen ke ní la, udaan rí li ben kí ye tinbi ña ñmábe mi ya tetem, Uwien ya táan yaab mọ ña ñmábe mē.

Yonbdaan ya jier

(Matie 26:26-29; Mark 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Tó, n gbiereh ne ma nọ rí li toke ne usen wá bo ma rí pēke ne, kime ní taakeh ní'táan la, na teh ná li toke ne, ni teh ná li saa ne ne. ¹⁸ Mikpiekm n cii' bi ye ni taakeh itáan la, ni ñmábe ipápaare ne. Ne n teke' kí jin' kí ye bi toke' nni tigber tá nno, tuba yé tigbemánt ne. ¹⁹ Imàn, uyo uba la, ní kpé miborm rí li te ni' ní ño be rí bende bá cinbe kí yé bigbemòndēnb ne. ²⁰ Ní lá taan' la, na yé ní cinbe kí jinh Yonbdaan ya jier ne, ²¹ kime wá ke kpieleh wá rí ji u'tiema jier ne. Mikònm ñmábe uba, utó mọ ñun' kí yibe' ño. ²² Na ñmábe den ní ji kí ñu nen bó-oo? Bii ní yindeh Uwien ya taanl yaab ne, kí jindeh bijiinb ife? N li len kí ye ba? N li pēke ne ne-ee? Ma rí pēke ne u ya sen bo.

²³ Tó, min cii' miwòknm má sọ Yonbdaan saan ne kí taa' mē kí wòkn' ne. Kuñonku kùà bi lá li kuore Yonbdaan *Yesu nno, ne u taa' kpóno ²⁴ kí faare' Uwien, kí kòkuo', ne kí ye: «Nà sọ yé n'gbénent n taa' kí de' ne. Li teh men nno kí li tien n' bó.» ²⁵ Bi jin' kí tì gben', ne u taa' midaam mọ, kí faare' Uwien, ne kí ye: «Midaam mié yé n'sèm ne, kí wòngheh kí teh Uwien cuo' nin binib kujótiefnku. Uyo wá ke ní ñuh mē la, ní li teh nno kí tien n' bó.» ²⁶ Kime uyo wá ke ní ñmónh kpóno wuó, kí ñuh midaam mié la, ní tókeh binib Yonbdaan ya kuum ya gber ne, kí tì baa lidaali lá u li baa ní.

²⁷ Nen bo ne wá ke ñmónh Yonbdaan ya kpóno, kí ñuh u'daam, ka boh tijier bugben la, u biindeh u'ba ne Yonbdaan ya gbénent nin u'sèm bo. ²⁸ Nen bo, unil ke rí túre kí maale kí liike u'tetem te ma bo kí yaan kí ñmón kpóno nno, kí ñu midaam nno. ²⁹ Kime unil ñmón' kpóno nno, kí ñun' midaam nno, ka bùh kí teh ní yé Yonbdaan ya gbénent la, u ñmónh, kí ñuh ma nno, u nuunh u'tiema yul bo ya tudere ne. ³⁰ Nen ne ceter' ní'ni bá yebe yé biwiēnb, bitòb yé jjiin, bá yebe mọ kpo'. ³¹ Tí túre' kí maale' kí liike' tí'tetem te ma bo la, Yonbdaan ña rí dere tí'tub nno. ³² Ama u dieh tí'tub la, u cekndeh te ño u la lá bu kí biin unjendun ya nib kí yekn te ne.

³³ N'yaabe, nen bo, ní tí taan' ní ji la, ní li guureh tób. ³⁴ Mikònm ñmábe wá la, wá rí ji u'den, ño ní la lá taan kí li nuunh ní'tiema tudere.

Tigber tá sien' nno, n lá baa' la, n li túre tu'mo.

12

Mifuoñaanm ya paabu

¹ Tó, tí ji rí liike men *Mifuoñaanm ya paabu ya gber. N'yaabe, ma yé ní li te ka ben Mifuoñaanm dienh bupaabu búa ke ya bol nno ya gber. ² Ní ben kí ye na laan lá pē Uwien ya sen bo ma nno, ibule ne lá co ne ticuor ne na rí fre kí ñmère í'saan, kí ben mọ kí ye ibule nno ña lienh. ³ Nen bo ne n yé ní túre kí bende kí ye *Uwien ya Fuoñaanm cèreh unil tókeh tigber la, wa rí fre kí len kí ye: *Yesu rí juore fenn. *Mifuoñaanm ña rí la, nil mọ ña rí fre kí len kí ye: *Yesu yé Yonbdaan.

⁴ *Mifuoñaanm ya paabu te ibol ibol ne, ama mi ya Fuoñaanbaabm ne dienh ní'ke. ⁵ Itùon te ibol ibol ne, ama wá ke sònh kí dienh Yonbdaan uba ne. ⁶ Itùon ya sònm te ibol ibol ne, ama Uwien uba ne cèreh unil ke sònh itùon. ⁷ *Mifuoñaanm dienh wá ke bupaabu nè rí li toreh unil ke ne. ⁸ *Mifuoñaanm ne dienh uba miyēnfolenm. Mi ya Fuoñaanbaabm ne dienh utó mọ mibenm. ⁹ Men ne dienh uba mitekjim má yebe, kí dienh utó mọ bupaabu búa cèreh u buuh biwiēnb. ¹⁰ Mí dienh uba mituom wá rí li teh miyòkm ya bont, kí cèreh utó mọ sòkndeh Uwien ya ñobon, kí cèreh utó mọ sekndeh kí bēndeh ná yé *Mifuoñaanm yaann nin ná ña yé Fuoñaanm yaann, kí cèreh uba lienh milencēnm ibol ibol, kí cèreh utó mọ sòkndeh milencēnm nno. ¹¹ Mí ya Fuoñaanbaabm ne cèreh tibont nno ke teh. Mí dienh unil ke bupaabu jeje mí yé ma bo ne.

Tigbénent te tuba ne, ama tu'gbénenbél te ligol ne

¹² Tó, liike men unisaal ya gbénent te ma bo. Tú ñmábe igbénenbél ligol ne. Nín í te ligol ma ke nno, í taan' kí tien' tigbénenbaabt ne. Kristo yaam mọ te nno ne. ¹³ Kime tí'ni bá yé *Sufmbe nin bá ña yé Sufmbe, bá yé iyonbe nin bá ña yé yonbe, Mifuoñaanbaabm ne jiiere' ní tí'ke bo kí yé tí'bo Uwien ya ñunsii, kí tien' te unibaab. Tí'ke ñun' mí ya Fuoñaanbaabm ne ten miñunm.

¹⁴ Tɔ, tìgbenent ya gbenenbel ɲa te liba, i te ligol ne. ¹⁵ Litaal tɔke' ki ye: «Ma yé nuɔ ma nno, ma yé gbenent ya gbenenbel» la, li li fre kí bore li'ba ki la tuuke gbenent bo-oo? ¹⁶ Litubl mɔ tɔke' ki ye: «Ma yé nunbu ma nno, ma yé gbenent ya gbenenbel» la, li li fre kí bore li'ba ki la tuuke gbenent bo-oo? ¹⁷ Tigbenent ke bi yé bununbu ne la, unil bi li teh mila ki ciuh? Tù tí bi yé litubl ne la, u bi li teh mila ki ciuh unu? ¹⁸ Ama Uwien tien' tìgbenent ya gbenenbel ke gbenenbel li'buol u yie ma bo ne. ¹⁹ Tigbenent ke bi yé ligbenenbel liba la, ni bi li yé tìgbenent-i? ²⁰ Nen bo, igbenenbel te ligol ne ki taan' ki tien' tìgbenenbaabt.

²¹ Nen ne cère' bununbu ɲa ní fre kí tɔke unuɔ kí ye: «Ma cieke ɲe.» Liyul mɔ ɲa ní fre kí tɔke itaan kí ye: «Ma cieke ne.» ²² Na te nno. Tigbenent ya gbenenbel ya bi likeh yé ten ya yé bonn nno mɔnon ɲmɔbe lituonl ne. ²³ Igbenenbel ya ɲa ɲmɔbe sel nno, ti dienh yen ne lisel kí cen' i'tɔ. Ne tìgbenent ya na'saan yé ife ya bonn nno, tí tɔreɲ nen saan ne mɔnmɔnm. ²⁴ Ama tìgbenent ya ná saan ɲa yé fe ya bonn nno ɲa nuunh mi ya tɔarm ke. Uwien ne tien' tìgbenent ne ki de' tìgbenent ya ná saan ɲa ɲmɔbe sel nno, lisel kí gbien', ²⁵ ɲɔ tìgbenent ya gbenenbel la boreh i'tɔ, ama yé ní li kpɛ buɲɔbu kí li toreh i'tɔ. ²⁶ Tigbenent ya niba saan wi la, ni'ke saan wi ne. Niba saan laa' lisel la, ni'ke saan li ɲmɔbe uyensonge ne.

²⁷ Ninbi ne yé Kristo ya gbenent, ne unil ke yé tìgbenent nno ya gbenenbel. ²⁸ Uwien cère' binib bá sɔnh u'taanl ní si: mikpiɛkm, *Yesu ya tondb, nle bo *Uwien ya ɲɔbonsɔknb, nta bo biwɔnwɔknb. Ni ya puoli bó ne u de' bá bupaabu be ní li teh miyɔkm ya bont nin u de' bá bupaabu be ní li buuh biwienb nin u de' bá bupaabu be ní li muɔh binib nin u de' bá bupaabu be ní li likeh binitɔb nin u de' bá bupaabu be ní li lienh milencɛnm ibol ibol nno. ²⁹ Bi'ke yé *Yesu ya tondb ne-ɛɛ? Bi'ke yé *Uwien ya ɲɔbonsɔknb ne-ɛɛ? Bi'ke yé biwɔnwɔknb ne-ɛɛ? Bi'ke teh miyɔkm ya bont ne-ɛɛ? ³⁰ Bi'ke ɲmɔbe bupaabu be ní li buuh biwienb ne-ɛɛ? Bi'ke lienh milencɛnm ibol ibol ne-ɛɛ? Bi'ke sɔkndeh milencɛnm ibol ibol nno ne-ɛɛ? ³¹ Tɔ, cère men ní nun ní li mɔn bupaabu búa mɔn kí cen' bupaabu ke ya bol bo.

Ama fenfennɔ n li wuɔn ne usen wá mɔn kí cen' isentɔ.

13

Miyem ne cen' nibonn ke

¹ N lienh binib ya lenm nin Uwien ya tondb ya lenm ke, ka nín ji yé nib la, n te ten lisenbuol bii ligangaal lá muɔh kí ɲmɔbe kuwaaku ne. ² Ní yé n ɲmɔbe bupaabu kí sɔkndeh Uwien ya ɲɔbon, kí ben tìgber tá ke buɔ, kí ɲmɔbe mibenm ke ya bol, kí ɲmɔbe mitekjim kí tì gben', mí li fre kí cère ijuan ní nɛbre i'buol ɲɔ ka yé nib la, ma yé bonn. ³ Ní yé n taa' n'faal ke kí gbighiire' binib, kí tuo' bi wín' nni ɲɔ ka yé nib la, ma ɲmɔbe kpɛle uba nin utɔ.

⁴ Unil ɲmɔbe miyem la, u ɲmɔbe lifesongl ne, kí ɲmɔbe tinimɔnt, ka ɲmɔbe nunfɔke, ka wɔngɛh u'ba, ka ɲmɔbe gbengt, ⁵ ka teh fe ya bonn, ka nuunh u'tiema mɔnm, ka yé benpiebdaan, ka ɲuuh nib bo. ⁶ U'yɛnm ɲa songe ná ɲa cuube bo, ama u'yɛnm pɛ tìgbenmɔnt bo ne. ⁷ Unil ɲmɔbe miyem la, u ɲmɔbe sukle tibont ke ní ne, kí du Uwien bo isen ke ni, kí ɲmɔbe lidendɛnl isen ke ni, kí ɲmɔbe kuminku ná ke li tu wɔ bo.

⁸ Miyem ɲa ní gben fiebu. Uwien ya ɲɔbon ya sɔknm men li gben ne. Milencɛnm má binib lienh mɛ nno mɔ li gben. Mibenm mɔ li gben. ⁹ Fenfennɔ wuɔ ti ben jenjenku ne, ne kí sɔkndeh Uwien ya ɲɔbon mɔ jenjenku. ¹⁰ Ama ná mɔn kí tì gben' lá baa' uyo wá la, ti ben ná nin ti teh ná jenjenku nno ke li gben ne.

¹¹ N lá yé kibuk ma nno, n lá lienh mibuwaalenm ne, kí ben tibont ya tingi kibuk ben ma bo, kí maaleh kibuk maaleh ma bo. N tí tien' ucien, ne kí daan' ibuwaatɔon. ¹² Fenfennɔ, ti lenh tibont dɔmudɔmu ne, ní te ten ti likeh kinunliik ká ɲa lenh mɔnmɔnm ní ne, ne kí lenh tìjinjint. Ama uyo we ní ti le tu ní nin ti'nunbu. Fenfennɔ ma laan ben tibont kí tì gben'. Ama uyo we ní ní bende tú kí tì gben ten Uwien ben nni ma bo.

¹³ Tɔ, mitekjim nin lidendɛnl nin miyem tuu kí te ne, ama tibont tuta nno ní miyem ne cen' tu'ke.

14

Mifuoɲaanm ya paabu li toreh Kristo ya taanl yaab ke ne

¹ Li nuunh men ní li yé binib, kí cère ní nun ní li mɔn *Mifuoɲaanm ya paabu bo; ni'ke tu nin bupaabu búa li cère ní li sɔkndeh Uwien ya ɲɔbon. ² Kime unil lienh milencɛnm la, wa lienh nin nib, u lienh nin Uwien ne. Uba ɲa ciuh u lienh kí teh bá. *Mifuoɲaanm ne cèreh u lienh tìgber tá buɔ. ³ Ama unil sɔkndeh Uwien ya ɲɔbon la, u lienh nin binib ne, kí toreh be bi kpienh mitekjim ya sen ni, kí saakreh bi'gbenent, kí songreh bi'yɛnm. ⁴ Wá lienh milencɛnm la, u kpiendeh u'ba ne mitekjim ya sen ni. Ama wá sɔkndeh Uwien ya ɲɔbon toreh Kristo ya taanl yaab ne be ní kpɛre mitekjim ya sen ni. ⁵ N yé ni'ke ní li lienh milencɛnm, ama n tɔre' kí fe ní li sɔkndeh Uwien ya ɲɔbon ne. Wá sɔkndeh Uwien ya ɲɔbon cen' wá lienh milencɛnm. Ama ní yé unil te kí sɔkn milencɛnm nno la, ni'mɔ li fre kí toreh Kristo ya taanl yaab be ní kpɛre mitekjim ya sen ni.

⁶ N'yaabe, nî yé n baa' ni'saan ki lá lienh milencenm baba, ka cèreh ni bendeh Uwien ya gbèbolkaar, ka cèreh ni bendeh gbemànt, ka sàkndeh nê Uwien ya ñobon, ka wàknh nê wàknm miba nin mitòm la, n toreh nê nínò-òò? ⁷ Tò, maale men kí liike bi taah tibont tà ki jehle kujelku nnò te ma bo. Nî yé liwol bii kubieku nê tu'muò ña bore' la, bi li tien mila kí bende nà kè muòh ma bo? ⁸ Unil piebe' butòbu ya natunl ka piebe' mòmòmnm la, ñmê li bonde butòbu? ⁹ Nî'mò yaam te nnò nê. Nî lienh inñobon ñeñ nî'ñuon nî nib ña ciih i'tingi la, bi li tien mila kí bende ni ye nî ye bà? Nî lienh ki wienh fènm nê. ¹⁰ Ma ben ilenbol ya ñobu uñendun wuu ni, ama lenm miba ña te ka ñmòbe mi'tingi. ¹¹ Ma ciih nil ya lenm la, u yé ucaan nê n'bo, nê n'mò yé ucaan u'bo. ¹² Nî'mò yaam te nnò nê. Nî'nun món *Mifuoñaanm ya paabu bo ma nò, tùòre men kí li nuunh bù, ama ní li nuunh bupaabu bùa li tore Kristo ya taanl yaab bè rí kpéere mitekjim ya sen ni.

¹³ Nen bo, unil lienh milencenm la, wò rí li kàareh, Uwien rí de wò bupaabu bùa li cère wò rí fre kí sàkn milencenm nnò. ¹⁴ Kime n kàareh milencenm ni la, *Mifuoñaanm nê cèreh' n kàareh, n'bugben ña ben n teh bà. ¹⁵ Nen bo, n li tien mila? *Mifuoñaanm cèreh n kàareh milencenm ni la, n li kàareh n ben milenm mà mò ni nê. Mí cèreh n gèh iyuon milencenm ni la, n li gèh n ben milenm mà mò ni nê. ¹⁶ Kime *Mifuoñaanm cèreh a faareh Uwien milencenm ni baba ñò unil te ni'ni, ka ben niba Uwien ya sen ni la, u li tien mila kí ye «Ami»? Kime wa ciih a lienh kí teh bà. ¹⁷ Imòn, a faareh Uwien nî mòm cèen nê, ama na toreh bitòb bè rí kpéere mitekjim ya sen ni.

¹⁸ N faareh Uwien nin n lienh milencenm ki cè'n' ni'kè ma nnò. ¹⁹ Ama n te Kristo ya taanl yaab ni, ki tu ki len' inñobon inñun i wien ki wàkn' bè la, nî tu nin rí len inñobon itur piik milencenm ni.

²⁰ N'yaabe, la te men ten mubumu ni'yenmaale ni. Nà bre ya tienm wòn, li te men ten mucenfndmu, ama iyenmaale ni wòn, li maaleh men bicienb maaleh ma bo. ²¹ Nî kele' *Uwien ya gbònkú ni ki ye Yonbdaan ye:

«N li cère linibotòl ya nib nê rí len nin n'rib biè milencenm, nin nen kè ñò, ba rí cenge n'bo.»

²² Nen bo, milencenm ña yé ñieku binib bà teke' Uwien ki jin' nnò bo, ama mî yé kudieku bà ña teke' wò ki jin' nnò bo nê. Uwien ya ñobon ya sàknm men yé kudieku bà teke' wò ki jin' nnò bo nê, ma yé ñieku bà ña teke' wò ki jin' nnò bo.

²³ Nî yé Kristo ya taanl yaab kè taan' ñò bi'kè lienh milencenm la, binib bà ña ben niba Uwien ya sen ni bii binib bà ña teke' wò ki jin', kòn' ní la, ba rí ye ni yé iwaar-ii? ²⁴ Ama unil kè sàkndeh Uwien ya ñobon, wà ña teke' wò ki jin', bii wà ña ben niba u'sen ni kòn' ní la, binib kè lienh nà nnò nê li cère wò rí bende kí ye u yé ubierdaan, nê u'yenm rí saa u'biere bo. ²⁵ U'fèl bo ya gbèr kè li ñe upaan bo. Nnò nê u li gbaan, kí puke Uwien, kí ye nî yé imòn nê, Uwien mòmbe kí te ni'ni.

Kristo yaab taan' la, bi la teh tibont ñmerkñmerki

²⁶ N'yaabe, ti li tien mila? Ni lá taan' la, wà ñmòbe iyuon la, wò rí gè. Wà mò ñmòbe miwàknm la, wò rí wàkn. Uwien cère' wà bende' u'gbèbolkaar la, wò rí take tù bitòb. Wà mò ñmòbe bupaabu wò rí len milencenm la, wò rí len bii wò rí sàkn mè. Wà teh nà kè la, wò rí cère nê rí li toreh Kristo yaab bè rí kpéere mitekjim ya sen ni. ²⁷ Binib ye bè rí len milencenm la, nê li yé bile bii bita. Nî la gèbre' binib bita. Bè rí li lienh uba uba. Uba mò rí li sàkndeh bi lienh kí teh bà. ²⁸ Nil ña te litaanl nnò ni kí sàkn la, bè rí li ñmin, kí li lienh bi'yenm ni nin Uwien. ²⁹ Nî yé Uwien ya ñobon ya sàknm mò la, bile bii bita rí sàkn, bitòb rí fiin kí liike bi sàkndeh nà nnò ya tingi. ³⁰ Uwien cère' unito bende' u'gbèbolkaar litaanl nnò ni, ki ye wò rí sàkn tù la, wà bi lienh nnò rí ñmile. ³¹ Imòn, ni'kè li fre kí li sàkndeh Uwien ya ñobon ama ní li sàkndeh uba uba. Nî teh nnò la, unil kè li bende Uwien ya gbèr, nê nî li saake unil kè ya gbèrent. ³² Unil sàkndeh Uwien ya ñobon la, u li fre kí li coh u'ba. ³³ Kime Uwien ña yé fenfenm, u yé nibonn kè rí li te ni'donbò nê.

Nî te ma Kristo yaab ya táan kè ni si: ³⁴ Bipiib li ñmin nê itáan ni. Ba ñmòbe sen bè rí len, bè rí li blinh bi'yul, kime nî kele' nnò nê Moýis ya gbont ni. ³⁵ Bi yé bè rí tùòre kí cii niba ya tingi la, bè rí tî niire bi'cieb idonbò; kime na kpè pii rí li lienh Kristo ya taanl ni.

³⁶ Bii Uwien ya gbèr ñen' ninbi saan nê-èè? Ninbi baba nê cii' tù-uu? ³⁷ Unil maaleh kí teh u yé *Uwien ya ñobonsàkn bii u maaleh kí teh *Mifuoñaanm te u'ni la, wò rí bende kí ye n kele' nà nò yé Yonbdaan ya wòb nê. ³⁸ Unil wà ña tóngè' nê la, Uwien mò ña rí tóngè wò.

³⁹ N'yaabe, nen bo, cère men ni'nun rí li móm ní li sàkndeh Uwien ya ñobon, kí la pien nil u la len lencenm. ⁴⁰ Ama ní li teh nibonn kè ni'donbò, kí la teh ñmerkñmerki.

¹ N'yaabe, n yie ri tiere ne n la take' ne tigbemomont ta, ni teke' tu, ki juuke tu monmonn na ne. ² Ni juuke tu n la take' ne tu ma bo la, tun bo ne ni li n mere. Nno na ri la, ni teke' ki jin' fenm ne.

³ N la cii' na nno n cinde' ki take' ne nen ne. Nen si: Ti'biere bo ne Kristo kpo'. Ni la kele' *Uwien ya gbunku ni ki ye ni la li tien nno ne. ⁴ Bi sube' wo, ne wienta daali u mekre' bitenkpiib ni. Ni la kele' *Uwien ya gbunku ni ki ye ni la li tien nno ne. ⁵ U cere' Pier* laa' wo, ni ya puoli bo ne u cere' bitondb piik nin bile nno ke laa' wo. ⁶ Ne ki liebe' ki cere' u'panpaankaab mo taan' ki laa' wo ki gèbre' binib kobiijun. Bi'ni ba yebe bie ki fuobe, ne biba mo kpo'-a! ⁷ U liebe' ki cere' Saak laa' wo, ne ki cere' bitondb ke mo laa' wo.

⁸ Bi'ke yaam ti gèbre', ne u cere' min wa te ten kibuk ka bi lore' ke nno mo fore' ki laa' wo. ⁹ Imon, min ne ye *Yesu ya tondb ke ya gbaarke. Ma kpe be ri yin nni *Yesu ya tondb monn, kime n la jendeh Uwien ya taanl yaab ne. ¹⁰ Ama Uwien ya juokm bo ne n ji te ten n te ma fenfenn wo no. U juoke' nni mijuokm ma nno na juore' fenm. Ma juore' fenm, kime n'gbenent ben' lituonl ni ki cen' bi'ke. Na ye n taa' n'tiama tuom ne ki son' lituonl nno, n laa' Uwien ya juokm ma nno ne cere' n son'. ¹¹ To, ni ye min ne bii ben ne take' ne tigbemomont la, ti'ke take' ne tigbebaabt ne, ne ni teke' tun ne ki jin'.

Uwien li mekre bitenkpiib

¹² To, ti takeh ki teh Kristo mekre' bitenkpiib ni ne. Ni tien' mila ni'ni biba lienh ki teh bitenkpiib na ri mekre? ¹³ Ni ye bitenkpiib na ri mekre la, Kristo mo na mekre' ne-a! ¹⁴ Kristo na mekre' la, ti takeh tigbemomont ta nno ye fenm ne, ne ni'tekjim mo ye fenm ne. ¹⁵ Bitenkpiib na ri manbe ki mekre la, ni wongeh ki teh ti nendeh Uwien bo ne-a! Kime ti lienh ki teh u mekre' Kristo ne, ne wa mekre' wo-a! ¹⁶ To, bitenkpiib na ri mekre la, Kristo mo na mekre' ne-a! ¹⁷ Ne Kristo na mekre' la, ni'tekjim ye fenm ne, ne ni juore' ki te ni'biere ni ne. ¹⁸ Nno la, Kristo yaab ba kpo' nno mo juore' fenm ne. ¹⁹ Ni ye ti njobe lidendenl Kristo bo unendun wuu ni ya fuobm baba bo ne la, ti ye biccekdenb ki cen' binib ke.

²⁰ Ama imon ne, Uwien manbe ki mekre' Kristo. Won ne ye unil wa kpie' ki mekre' bitenkpiib ni, ki wuon' ki ye bitenkpiib mo la li mekre. ²¹ Kime unibaab bo ne mikuum baa', ne unibaab mo bo ne bitenkpiib li mekre. ²² Adam bo ne binib ke kpuokeh, ne Kristo mo bo ne binib ke li mekre. ²³ Ama wa ke nin u'sensien ne. Kristo ne ye unil wa kpie' ki mekre'. U la baa' la, binib ba ye u'yaab nno mo li mekre. ²⁴ Ni ya puoli bo ne Kristo li gben na njobe ufaa ke ya bol nin na njobe mituom ke ya bol, ki taa libel ki jin ki de u'Baa Uwien. Ugbengbenyo nno. ²⁵ Kime u li ye uber ne ki ti baa uyo wa Uwien li cere wo ri te u'nennendb ke bo litaal. ²⁶ Mikuum ne ye unennendfôrke wa u li gben u'gber. ²⁷ Imon, Uwien cere' u te' nibonn ke bo litaal na. Ama bi ye: «U te' nibonn ke bo litaal la», na ye u te' Uwien mo bo ne, kime Uwien ne cere' u te' nibonn ke bo litaal. ²⁸ Uyo wa Kristo li ye ucien nibonn ke bo nno, u ya yo ne won Kristo wa ye Uwien ya Bije nno mo li jin ticiet ki de Uwien wa de' wa ticiet nibonn ke bo nno. Nno ne Uwien li tûare ki li ye uber nibonn ke bo.

²⁹ To, maale men ki liike binib ba cereh bi siih be Uwien ya nunm bitenkpiib ya taal ni nno ya gber. Ni ye bitenkpiib na ri mekre la, ni li tore be ba? Bitenkpiib na ri mekre la, be bo ne bi cereh bi siih be Uwien ya nunm bi'taal ni? ³⁰ Ni ye bitenkpiib na ri mekre la, be bo ne tinbi sonh ituon ya cereh kinunbônk tuu ki baareh te? ³¹ N'yaabe, ni ye imon ne, idaan ke mikuum kpaakeh nni ne. Ni liebe' ki ye imon mo ne ki ye ninbi ne ye n'bo ijenjehon Yonbdaan *Yesu Kristo ya sen ni. ³² Ni ye n mon' nin muwenbiimu Efes ya du bo inisaalyenmaale baba bo ne la, n kpele si ba? Ni ye bitenkpiib na ri mekre la, cere men ti li jinh ki nuh-a, kime wenli ti li wun kpo'-a!

³³ La cere men uba ri lere ne. «A takeh nin unibiero la, a' mo li ti gben ki saa ne.» ³⁴ Cuo men ni'ba ki la teh men biere, kime ni'ni biba na ben Wien. N len' na no ye ni'fe ne.

Ba li mekre ya gbenent li te ma bo

³⁵ Ama uba li fre ki niire ki ye: «Bitenkpiib li mekre mila bo? Bi mekre' la, bi'gbenent li te mila bo?» ³⁶ Ujor sin, a bule' nibonbuonn na kpo' la, na ri pe. ³⁷ Nibonbuonn na a bule' ne nno na ye ni pen' na nno, ni ye ni la li luon na nno ne. Nba la, a bule' iji ne, mitom la, tibontor. ³⁸ Ne Uwien cereh mimim ke peh mipiem u ye ma bo. Ne bim ke bim nin mipiem ne.

³⁹ Bonn ke bonn nin ni'gbenent ne. Binib ya gbenent te tu'ba ne, tiwent mo yaar tu'ba, inuon mo yaar tu'ba, ijen mo yaar tu'ba. ⁴⁰ Kutaaku bo ya bont te tu'ba, ne kitink bo yaar mo te tu'ba. Kutaaku bo yaar ya manbe nin kitink bo yaar ya manbe na te. ⁴¹ Uwien ya wien te u'ba ne, unmaal mo yu u'ba, inmaabii monn ke ya wien na kpe.

⁴² Bitenkpiib la mekre' la, ni li te nno ne. Bi sube' be nin tigbenent ta nno li bure ne, ama bi li mekre nin ta nno tun na ri bure. ⁴³ Bi subeh nin tigbenent ta nno na njobe sel, bi li mekre nin ta nno, tun njobe ukpieke ne. Bi subeh nin tigbenent ta nno na njobe tuom, bi li mekre

* 15:5 Liike 1:12.

nin tà nnò, tun ñmòbe mituòm nɛ. ⁴⁴ Bi subeh nin tigbɛnɛnt tà nnò, tù yé tinisaalgbɛnɛnt nɛ. Bi li mɛkre nin tà nnò yé *Mifuoñaanm li de tà nɛ. Tinisaalgbɛnɛnt te la, *Mifuoñaanm dienh tà mò te nɛ. ⁴⁵ Nɛn bo nɛ ní kɛlɛ' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Adamkpɛk lá yé unisaal nɛ,» ama Adamfɔrke† wɔn yé *Mifuoñaanm ya daan nɛ ki dienh limiɛl. ⁴⁶ Nà yé ti li kpɛ kɛ li ñmòbe *Mifuoñaanm dienh tigbɛnɛnt tà nnò nɛ. Ti li ñmòbe tinisaalgbɛnɛnt nɛ kɛ yaan kɛ lá lɛ *Mifuoñaanm dienh tà nnò. ⁴⁷ Uwien lá taa' titɛnt nɛ ki tien' unikpɛk. U yé titɛnt nɛ. Unilie wɔn, wɔn ñɛn' paaki bó nɛ ki jiiɛ' ní. ⁴⁸ Bi taa' titɛnt ki tien' unikpɛk wà nnò te ma bo nnò, bà yé kitink bo yaab mò te nnò nɛ. Wà ñɛn' paaki bó ki jiiɛ' ní te ma bo nnò, bà li yé paaki bó yaab nnò mò li te nnò nɛ. ⁴⁹ Ti naan unil wà bi taa' titɛnt ki tien' wò ma nnò, nnò nɛ ti lá li naan wà ñɛn' paaki bó ki jiiɛ' ní nnò mò.

⁵⁰ N'yaabɛ, n ye ní tɔke nà sò: nà ñmòbe tigbɛnɛnt nin misɛm ña ní fre kí kɔ Uwien ya bel ni. Na li bùɛ nin nà ña ní bùɛ ña ní fre kí taan.

⁵¹ Cenge mɛn ní tɔke nɛ tigbɛbolkaar tuba. Ti'kɛ ña ní kpo kɛ gben ama ti'kɛ ya gbɛnɛnt li lèbrɛ nɛ. ⁵² Tigbɛnɛnt ya lèbrm nnò ña ní taandɛ ní li tien tɛn bununbo ya kɛnbm nɛ uyo wà bi li piebe linatunfɔrkaarl nnò. Bi piebe' linatunfɔrkaarl nnò uyo wà la, bitɛnkpiib li mɛkre kɛ li ñmòbe tigbɛnɛnt tà ña ní bùɛ, nɛ Uwien ní lèbrɛ ti'mò ya gbɛnɛnt. ⁵³ Kimɛ ní kpɛ tigbɛnɛnt tà li bùɛ nnò ní kpɛndɛ tà ña ji li bùɛ nɛ, nɛ tà li kpo nnò mò ní kpɛndɛ tà ña ji li kpo. ⁵⁴ Tigbɛnɛnt tà li bùɛ nnò lá kpɛndɛ' tà ña ní bùɛ ñò tigbɛnɛnt tà li kpo mò kpɛndɛ' tà ña ji kpo la, nɛn daali nɛ nà kɛlɛ' *Uwien ya gbɔnku ni nnò li tien. Ní kɛlɛ' ki ye: «Uwien faake' nin mikuum, ki gben' mi'gber.

⁵⁵ Mikuumɛ, a'faa ji te la?

Mikuumɛ, a'lobpien ji te la?» ⁵⁶ Ibiɛɛ nɛ yé mikuum ya lobpien, nɛ yiko bo nɛ ibiɛɛ ñmòbe ti'bo mituòm.

⁵⁷ Nin nɛn kɛ tí faare mɛn Uwien, kimɛ wɔn nɛ dienh tɛ ufaa kí ñɛ Yonbdaan *Yesu Kristo bo.

⁵⁸ Nɛn bo, n'yaab bà n yíe bɛ, tùɔɛ mɛn kí cuo kenken, kí cɛɛ ni'nun ní li món Yonbdaan ya tuonl bo, ní li tuu kí sɔnh lɛ kí joh inun bó, kí li bɛn ki ye ni sɔnh kí dienh ti'Yonbdaan la, ní'tòntònkɛ ña ní juore fɛnm.

16

Bi li taan ilike ma bo kí tore Kristo yaab bà te Yerusalem bó

¹ Tɔ, mipum mà ni li taan mɛ kí tore Uwien ya nib nnò ya gbɛr wɔn, tien mɛn tɛn n lá take' Kristo ya táan yaab bà te Galasi ki ye bɛ ní tien ma bo nnò. ² Nawucu kɛ nawucu ya wenkpieke ya daali*, ní'ni wà kɛ ní li boreh u laa' nà bo kí blinh u'den niba saan u'tuòm kpɛ ma bo. Ní la li gu ní baa ñò kí yaan ní taan mipum nnò. ³ Ní gɛndɛ ní'ni biba, n lá baa' la, ní de bɛ tigbɔnt, kí sɔn bɛ, bɛ ní taa ni taan' mipum mà nnò kí tí de Kristo yaab bà te Yerusalem ni nnò. ⁴ Ní kpɛ n'mò ní jo ní'bó la, n li take nin bɛ.

Pal bondeh isɛn ya jom

⁵ N maaleh ní ñɛ Maseduɔnn nɛ kí baa ni'saan, kimɛ n li cuon kí càare mi ya tinfɛnm nɛ. ⁶ Nba la, n li tien ni'saan iwenkàankɛ bii n li tien ni'saan kí tí gben tiwɔrciɛnt ya yo nɛ, ñò ní tore nni n fre kí baa n joh nà bó. ⁷ Ma yíe miɛ bo n baa' ni'saan la, ní sere itàan bo kí gèbrɛ', kimɛ Yonbdaan tuó' la, n yíe ní tien ni'saan iwien ile nɛ.

⁸ Ama n li juore Efes ya du ni, kí tí baa Pantekot ya nacenku ya yo nɛ, ⁹ kimɛ Uwien pekɛ' usɛn kí de' nni ní sɔn lituonciɛnl udu nnò ní nin binɛnnɛndɛb yebe ma kɛ nnò.

¹⁰ Timote baa' ni'saan la, ní ñiɛn kí teke wò mɔnmɔnm, kí cɛɛ u'yɛnm ní li dɔ, kimɛ u'mò sɔnh Yonbdaan ya tuonl tɛn mɛn. ¹¹ Nɛn bo, uba la liike wò fɛnm. Ní tore wò, ñò wò ní liɛbe ní n'saan nin uyɛnduɔn, kimɛ n gu wɔn nin ti'ninjɛb bitɔb ya liɛbm ní nɛ.

¹² Ti'ninjɛ Apolos wɔn, n tùɔɛ' kí sure' wò wò ní piɛɛ ti'ninjɛb ni'saan, ama wa yíe wò ní baa ni'saan fɛnfɛnnò wuɔ fiebu. U lá laa' usɛn la, u li baa ní.

Igbierfɔrke nin ifuonde

¹³ La gòh mɛn, kí li faa mitekjim ni, kí li ñmòbe lifɛl, kí li faa. ¹⁴ Li teh mɛn tibont kɛ nin miyíem.

¹⁵ N'yaabɛ, n li liɛbe kí gbieri nɛ usɛn uba mò ni. Ni bɛn ki ye Sitefanan nin u'den yaab nɛ kpɛl' kí teke' Kristo kí jin' nin Akayi ya tinfɛnm ya nib kɛ, nɛ kí taa' bi'ba kí de' Uwien ya nib ya torm. ¹⁶ Nɛn bo, li boh mɛn bi ya nib nin bà kɛ taakeh nin bɛ kí sɔnh ituon nin inunmón nnò.

¹⁷ Sitefanan nin Fotunatus nin Akayikus ya baam lá sɔnge' n'yɛnm. Na là te n'saan ma nnò, bɛn nɛ la lèrɛ' ní'lɛnl. ¹⁸ Kimɛ bi lá duɔn' n'yɛnm kí duɔn' ní'mò yaam. Li pèkeh mɛn bi

† 15:45 Bi ye Adamfɔrke la, bi niireh Kristo. * 16:2 Nawucu ya wenkpieke nɛ ji yé Kristo yaab ya fofuordaali.

ya nib. ¹⁹ Kristo ya táan yaab bà te niε saan Asi ya tinfeɲm ni nɲɔ fuondeh nε. Akilas nin Prisol nin Kristo ya taanl ya nib bà taakeh bi'den nɲɔ mɔ fuondeh nε mɔnmɔnm Yonbdaan ya yel bo. ²⁰ Ti'yaab kε fuondeh nε. Ni'mɔ rí li fuondeh tɔb mɔnmɔnm. ²¹ Min Pɔl nin n'yul nε kele' ifuonde yii nɔ.† ²² Unil wá ɲa yíe Yonbdaan la, Uwien rí wiε wɔ miɲùum. Maranata! Ni'tingi si: Yonbdaan, dɛn! ²³ Yonbdaan *Yesu rí juoke nε. ²⁴ *Yesu Kristo bo nε n yíe ni'kε.

† **16:21** Kí ñε Kugbɔnku kuu ya cinm kí lá baa 16:20 Pɔl lienh ne uba kieh, ama wɔn nin u'yul ne kele' migbiirm 21 kí tí baa' 24.

Kugbɔnlieku kua Pɔl kele' ki de' Korēt yaab nno

Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kele' kugbɔnkpɛiku kua ki de' Korēt yaab nno ya puoli bó nɛ wɔn nin u'yul jon' ni' bɔ. U ti baa' nɛ bi'yenn ŋa ŋmaake' u'bo. Bi'ni biba mɔnɔn yie ki ye wa yé Yesu ya tond. Pɔl mɔ ya yenn ŋa ŋmaake' bi'bo. Nɛn bo nɛ wa wuɔke' bi'saan, ki liebe' Efes ya du bó. U ti baa' nɛ ki kele' kugbɔntoku nin tinunsiir ki de' Tit wɔ rí ti de bɛ. Ku ya gbɔnku bole' nɛ, nil ŋa ben ní tien' ma. Tit tuke kugbɔnku nno uyo wá ki joh Korēt nno, Pɔl ya yenn ŋa dɔ. Tit liebe' ní ki lá cende' Pɔl Maseduɔnn ya du ni nɛ, ki tɔke' wɔ ki ye Korēt yaab tuo' u'gber ki lèbre' bi'tetem, nɛ u'yenn ji duɔn' nɛ u' kele' kugbɔnku kuu ki de bɛ.

Kí cin iyul 1 kí tí baa iyul 7 Pɔl len' ki fie' u'ba, ki ye u yé Kristo ya tond nɛ, nɛ ní yé u'bo lituonl nɛ. Ijend nin kinunbɔnk tu' wɔ u'tuonl ni ki yebe, ama u juun' ki teke' nɛn kɛ.

Kí cin iyul 8 kí tí baa 9 Pɔl sureh Kristo yaab bá te Korēt ya du ni nno bɛ rí pu Kristo yaab bá te Yerusalem ni, ka ŋmɔbe niba nno mipum nin tinimɔnt.

Kí cin iyul 10 kí tí baa 13 Pɔl wuɔn' unil li ŋmɔbe mitetem mà, kí li yé Kristo ya tond nɛ. U ya bùol Kristo ya tond yé unil wá jündeh u'ba tingi ki kpiendeh bitɔb nɛ.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ Uwien ya yíem bo. Min nin ti'ninje Timote nɛ kieh kugbɔnku kuu tí de Uwien ya taanl yaab bá te Korēt ya du ni nno nin bá mɔ kɛ yé u'yaab ki te Akayi ya tinfenn kɛ ni nno. ² Ti'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke nɛ, kí de nɛ uyenduɔn.

Ni'mo ri li duɔndeh ni'tɔb ya yenn

³ Tí pèke mɛn Uwien ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa. U yé ti'Baa wá muɔh binib micɛckm ki gbiekeh nɛ, ki yé Uwien wá duɔndeh binib ya yenn isen kɛ ni. ⁴ U duɔndeh ti'yenn ijend kɛ ni ŋɔ ti'mo rí li freh ki duɔndeh binib bá lenh ijend kɛ ya bol ya yenn kí ñɛ tinbi mɔnɔn lenh uyenduɔn wá u'saan nno bo nɛ. ⁵ Nno nɛ Kristo bo, ti lenh ijend ki gbiekeh ma nno wɔn Kristo bo nɛ Uwien duɔndeh ti'yenn mɔ ki gbiekeh. ⁶ Ti te uyensaa ni la, ti nuunh ninbi ya yenduɔn nin ni'ŋmerm nɛ. Uwien duɔn' ti'yenn ŋɔ ti'mo rí duɔn ni'yaam ní juun kí tuo ti jinh ijend ya nno nɛ. ⁷ Nɛn bo, ti cinbe ki du ni'bo ki gbien', kime ti ben ki ye tinbi nin ninbi taakeh ki jinh ijend ma nno, ti li taan kí li ŋmɔbe uyenduɔn mɔ nɛ.

⁸ Ti'yaabe, ta yé ní li te ka ben ki ye ijend lá tu' te Asi ya tinfenn ni. Ijend nno ŋa lá ŋmɔbe fuul. I lá faake' nin te cɛen nɛ, nɛ ta ji lá daan ki ye ti li le limiel mɔnɔn. ⁹ Imɔn, tinbi mɔnɔn lá maale' ki ye ti'kuum ya yo baa' nɛ. Ní lá tien' nno ŋɔ ti la jí rí li du ti'ba bo, ama tí li du Uwien wá mɛkreh bitenkpiib nno bo nɛ. ¹⁰ Wɔn nɛ ñɛn' te mi ya kubierm ni, kí tí li ñɛn te mi'ni mɔ. Imɔn, ti du wɔn bo nɛ ki ye u li ñɛn te len. ¹¹ Ni'mo toreh te len nɛ nin ni'kaare. Nno nɛ Uwien dienh te mimɔnm kí ñɛ linigol ya kaare bo. Nɛ tinbi bo binib bá yebe mɔ li faare Uwien.

Nà cère' Pɔl pien' u'sen ya jom

¹² Ti jebnh ti'ba ná bo si: ti ben ti'yenn ni, ki ye ti ŋmɔbe mitetem mà nno ñɛn' Uwien saan nɛ. Mí wien nɛ, ki cuube uɛndun wuu ni, ni'ke tu nin ninbi bo. Uwien ya juokm nɛ cère' ti te nno, na yé nisaalyenfuom. ¹³ Ti kele' nɛ tigber tà ti'gbɔnt ni nno, gber tuba ŋa te len ŋɔ ní káan ka ní fre kí bende tu'tingi. Nɛ n teke' ki jin' ki ye ni li fre kí bende tu'kɛ ya tingi ¹⁴ tɛn ni cin' ki bende ma ki teh tinbi nɛ yé ni'jenjebn, nɛ ni'mo lí yé ti'yé lidaali lá Yonbdaan *Yesu lí baa ní nno.

¹⁵ N lá ŋmɔbe mi ya dum ya bol nɛ ki cèkre' n'yenn rí kpiɛ kí baa ni'saan ŋɔ ní tí rí le mimɔnm kí pukn. ¹⁶ N ñɛn' ni'saan la, n li jo Maseduɔnn ya tinfenn bó nɛ, kí tí rí liebe ní ni'saan ŋɔ ní de nni ná kɛ cieke nni rí fre kí jo Sude ya tinfenn bó. ¹⁷ N cèkre' n'yenn rí tien nno ma nno, ma tɔɔre' kí maale' nɛ-ɛɛ? Bii n cèkre' n'yenn rí tien ná nno yé unisaal ya yenmaale nɛ, ŋɔ rí ye nɛn nɛ, kí liebe kí ye nɛn ŋa ní? ¹⁸ Uwien yé umemɔndaan nɛ. U ben kí ye ta tokeh nɛ kí teh nɛn nɛ, kí liebeh kí teh nɛn ŋa ní. ¹⁹ Kime *Yesu Kristo Uwien ya Bijɛ wá min nin Silfen* nin Timote lá tɔke' nɛ u'gber nno ŋa teh nɛn nɛ, kí liebe kí ye nɛn ŋa ní. Ama u tuu kí cɛ kí teh nɛn nɛ. ²⁰ Wɔn bo nɛ Uwien lá pùon' kí ye u li tien ná kɛ nno tien'. Wɔn bo mɔ nɛ ti teh «Ami» kí kpiɛkreh Uwien. ²¹ Wɔn Uwien nɛ cère' tinbi nin ninbi faa mitekjim ni kí ñɛ Kristo bo. Wɔn nɛ gènde' te kí tien' u'yaab, ²² kí tien' u'diɛku ti'bo, kí cère' *Mifuoŋaanm te tí'fel bo. Nɛn nɛ wuɔn' kí ye ta rí luo mimɔnm mà u bonde' mè kí ble' te nno.

* 1:19 Bi liebe' kí yih Silfen nɛ Silas. Liike Ituon 15:22, 40.

²³ Min wɔn, n taa' Uwien ne ki tien' n m'ɔnkunl, n nen la, u la daan nni. Ma la yie ri len tuba, tu ri saa ni'yenn ne. Nen ne cere' ma liebe' ni Korent ni. ²⁴ Na ye ti nuunh ti wɔbn ne ki wuon ne ni li teke Uwien ki ji ma bo ne, kime ni co mitekjim kenken ne. Ama ti nuunh tinbi nin ninbi ri taan ki son ho ni li hmabe uyensonge ne.

2

¹ Min cekre' na so n'yenn ni: ni ye n li liebe ni ni'saan, ni'yenn ri saa la, ma we ni. ² Kime min nin yul saa' ni'yenn la, ri ji li le hme wo ri de nni uyensonge? Na ye n saa' ninbi ba ya yenn nno-oo? ³ Nen bo ne n ti la kele' ne kugbonku kuba, kime ma la yie ri baa n'yenn ri saa ninbi ba bi li de nni uyensonge nno bo. N ben ni'ke ya tetem. Na li sange n'yenn nno li sange ni'ke mo yaam ne. ⁴ N la kieh ne kugbonku nno ma nno, n'yenn ha la hme fiimu no, ni wi nni ki ti kende' ne n muh bribr. Nin nen ke ho ma la kele' kugbonku bugben ri saa ni'yenn, n la yie ni bende n yie ne ki ti kpe ma bo ne.

Wa bii' nno, ni fere wa

⁵ Unil tien' uyensaa ya bonn la, na ye u saa' min baba ya yenn ne, u saa' ni'ke yaam ne. Ma yie ri len ki ti kende. Na li ye ni'ke monon la, u saa' ni'ni biba yaam. ⁶ U ya daan wɔn, ni'ni ba yebe kon' nin wo ma, ni dekre ne. ⁷ Nen bo, ni ji bi li fere wo u'biil ne, ki duon u'yenn. Nno ha ni la, u'yenn ji li saa ki ti kende ne. ⁸ Nen bo ne n sureh ne ni wuon wo ki ye ni yie wo. ⁹ Kime n kieh ne kugbonku kuu ma no, n ye ri diire ki liike ni boh tibont isen ke ni bii na boh ne. ¹⁰ Ni fere' unil wa u'biil la, n mo fere wo ninno. N fere' wo u'biil ma nno, na bi cieke min ri fere wo, ninbi bo ne n fere' udaan Kristo ya nun bo, ¹¹ ho ki la de *Satan usen wo ri lere ki tuln te, kime ti ben u maaleh ti'bo ya.

Pɔl ya yenn saa' Trowas ya du ni

¹² N la jon' Trowas ya du bo ri ti toke Kristo ya gbemomont ne. Nin Yonbdaan de' nni usen ri son lituonl bugben ma ke nno, ¹³ n'yenn ha la do, kime ma la laa' n'ninje Tit. Nen bo ne n la cibe' udu nno yaab ki bure' Maseduann ya tinfenn bo.

Yesu Kristo ne mon' ki faake'

¹⁴ To, ti faare men Uwien. Uyo ke u cereh ti te binib ba wongeh ki teh u mon' ki faake' ya cekl ni ne ki ne Kristo bo. Ki ne tinbi bo ne u cereh binib bendeh Kristo ya gber ni'ke saan. Ugber ya bendm nno te ten lefina wa ya nu hme ki joh ni'ke saan ne. ¹⁵ Imon, Uwien bo, ti ye Kristo ya lefina ne ki nu ki hme. Ba pe minmerm ya sen bo nin ba pe usen wa li cere be ri juore fenn ke ciih lefina nno ya nu ne. ¹⁶ Lefina nno ye biba bo mikuum ya nu ne, ki tukeh mikuum ki baareh be, ki ye bitob bo limiel ya nu, ki cereh bi lenh limiel. Hme li fre ki son li ya tuonl-i? ¹⁷ Tinbi ha taah Uwien ya gber ya tokm ki teh ukpenkpende ten binib ba yebe teh ma bo. Uwien ne son' te. Kristo bo ne ti tokeh wɔn Uwien ya gber u'nun bo, joknt ha te ti fel bo.

3

Kujotiefenku ya tuonl

¹ Ni maaleh ti bie ki taa ti'ba ki wuon ne ne? Bii ni maaleh ti de ne tigbont ki wuon ki ye ti ye *Yesu ya tondb ne? Bii ni maaleh ninbi ne ri de te tigbont ki wuon ki ye ti ye be, ten binib biba teh ma bo? ² Ninbi nin ni'yul ne ye ti'bo kugbonku. Kugbonku nno kele' ti fel ni ne, ne unil ke ben ku, ki kaan' ku me. ³ Imon, ni monbe ki ye Kristo bo kugbonku ne ki ne ti tuonl bo. Kua kele' nin siem, ku kele' nin Uwien wa fuobe ya fuoanann ne. Kua kele' tenpenpen bo, ku kele' binib ya fel ni ne.

⁴ Kristo bo, ti hmabe mi ya dum ne Uwien ya nun bo. ⁵ Ta maale' ki ye ti li fre ki tien niba ti tiema tuom bo, ama Uwien ne cereh ti freh ki teh, ti teh na. ⁶ Wɔn ne de' te mituom ki cere' ti ye kujotiefenku ya tonsobn. Kujotieku nno ha nen' Moyis kele' *yiko wa nno, ku nen' *Mifuoanann ne. Kime *yiko baareh nin mikuum ne, ne *Mifuoanann dienh limiel.

⁷ Yiko nno la kele' itenpenpen bo ne, ki hmabe Uwien ya kpieke, ki cere' Moyis ya nun bo windeh. Israyel yaab ha la li fre ki liike u'nun bo ki ne ukpieke nno bo. Ama ukpieke nno ha wuokreh. Ni ye *yiko wa baareh nin mikuum ya tuonl la hmabe u ya kpieke la, ⁸ be li tien *Mifuoanann ya tuonl ya kpieke ha ri cen nno? ⁹ Lituonl la bo Uwien li bu ki biin binib hmabe ukpieke la, be li tien lituonl la li cere wo ri bu binib bigbemondendeb ha ri li hmabe ki cen nno? ¹⁰ Nen bo ne ukpieke wa la windeh uyo bo nno ha ye bonn fenfenn ya kpieke wa ha hmabe u ya to no bo. ¹¹ Ni ye na ha wuokreh hmabe ukpieke la, be li tien na tuu ki te ha ri li hmabe ukpieke ki cen nen-i?

¹² Ti du li ya dendel bo ne ki hmabe lifel. ¹³ Ta teh ten Moyis la teh ma bo. U la pibndeh u'nun bo ho Israyel yaab la le ukpieke wa windeh ka ri wuoke nno ya gbenm ne. ¹⁴ Ama bi'yenn juore' ki liibe ne. Haali nin dinno bi kaanh Kujotiekpaaku ya gbunku la, na la lieke bi'nun bo nno bie ki te ne, na lekere'. Kristo ha ri la, uba ha ri fre ki lekere ne. ¹⁵ Imon, haali

nin dinnò bi kàanh Moyis ya gbònt la, nì te ten niba ne cùbe bi'yem bo. ¹⁶ Ama unil pekre' ki paan' Yonbdaan bo ne la, u'yem li cìbre. ¹⁷ Kime Yonbdaan yé *Mifuoñaanm ne. Ne Yonbdaan ya Fuoñaanm te nà saan la, liwiél ne te ni'saan. ¹⁸ Tinbi bà ke niba ña ji líe ke ti'nun bó nno, ti te ten kinunliik ne bi likeh ki lenh Yonbdaan ya kpieke windeh ma bo. Ne wòn wà yé *Mifuoñaanm nno lèbreh te ki cèreh ti nengreh wò, ki lenh ukpieke u yèbreh ki joh.

4

Uwien taa' u'faal ki ñukn' tinbi bà yé isenceb nno ne

¹ Uwien ya nimènt bo ne u' taa' u' tuonl ki ñukn' te. Nen bo ne ti'gbenent ña ñendeh. ² Ama ti wìe' itùonl yá yé libònbònl ni ya tùon ki ñmòbe ife nno. Ta taah cekn ki lereh nib, ka lèbreh Uwien ya gber ye ma. Ama tinbi tókeh tigbémònt baba ne nì wien. Nno ne unil ke li du ti'bo Uwien ya nun bó. ³ Ne nì yé ti tókeh tigbémònt tã nno ya tingi bie ki bua la, tu' tingi bua bà juonh fenn nno bo ne. ⁴ Bi yé binib bà ña teke' Kristo ki jin' ne. *Satan wà yé uñendun wuu ya wien nno ne libe' bi'yem ki cèrè' ba lenh tigbémònt ya wenwenku. Kuwenwenku nno wongeh Kristo wà yé Uwien ya nennenu nno ya kpieke ne.

⁵ Tò, ti tókeh ne tìgber tã nno ña lienh tinbi bo, tù lienh *Yesu Kristo bo ne ki teh wòn ne yé Yonbdaan. Tinbi ben wòn, ti tókeh ne ki teh ti yé ni'tonsòb ne wòn *Yesu bo. ⁶ Kime Uwien wà là ye: «Kuwenwenku ñi wende licin'niun ni nno», wòn ne wende' ti'fèl ni ño ti bende u'kpieke wà windeh [Yesu] Kristo ya nun bó nno.

⁷ Tinbi bà yé isenceb nno, Uwien taa' u'gbenmònt tã yé lifaacienl nno ki ñukn' tinbi ne. Nen ne wuon' ki ye mituom mà ña ñmòbe mli kpe nin bà nno ñen' Uwien saan ne, ma ñen' tinbi saan. ⁸ Bi pebeh te isen ke ni ne, ama ba freh ki mæreh te. Ti te iyenben ni, ama ti tuu ki ñmòbe lidendel ne. ⁹ Bi bùuh te, ama ba nendeh te. Bi gbòbreh te, ama ba freh ki gbendeh ti'gber. ¹⁰ Uyo ke ti jinh *Yesu là jin' ijend yá u'kuum ni nno ne ti'gben ni, ño nè ñi wuon ki ye u'fuobm mò te ti'ni. ¹¹ Imòn, *Yesu bo, mikuum tuu ki kpáakeh te ne ti'fuobm ni uyo ke ño nè ñi wuon ki ye u'fuobm te ti'gbenent tã li kpo nno ni. ¹² Nno ne mikuum benh nin tinbi, ne ninbi lenh mifuobm.

¹³ Tò, nà kele' *Uwien ya gbònkú ni nno ti'mò teke' nen ne ki jin'. Nì kele' ki ye: «N teke' ki jin' ma nno, ne ki len'.» Ti'mò teke' ki jin' ma nno, ne ki lienh. ¹⁴ Imòn, ti ben ki ye Uwien wà mækre' Yonbdaan *Yesu nno li mækre' ti'mò ti li te nin *Yesu wò ñi taa tinbi nin ninbi ki jo u'ba saan. ¹⁵ Ninbi bo ne i ya jend ke tu' te, ño Uwien ya mòmni ñi li yèbreh ki joh, kí cèrè binib bà yebe ñi li tùoreh ki faareh wò, ki kpiekreh wò.

Ki li fuobe mitekjim bo

¹⁶ Nen bo ne ti'gbenent ña ñendeh. Ti'gbenent jình ki joh mòmni la, ti'yem ni wòn, ti fèndeh ne daan ke daan. ¹⁷ Kime fennno ya jend ña yé bonn nà kpieke ti'bo, ka wuokreh mò. Ama ñi bondeh te tí lè ukpieke wà yebe ka tí ñmòbe u kpe nin bà, kí li tuu ki te mò ne. ¹⁸ Tinbi ña tange bi lenh tibont tã, ama ti tange ba lenh tã ne. Kime bi lenh tã nno ña wuokreh, ne ba lenh tã nno, tun tuu ki te ne.

5

¹ Tò, ti ben ki ye ti fuobe nin ti'gbenent tã kitink kie bo nò te ten lininbonl ne. Lininbonl nno lá bere' la, ti ñmòbe iden yá li tuu ki te Uwien bonde' yí ki ble' te paaki bó. Wòn Uwien ne men' iden bugben, na yé nil ne men' yí. ² Ti laan te kitink kie bo ma nò, ti jèndeh ne ki dunh, ti'nun mómni tí lè iden yá te paaki bó nno kí kò. Iden nno te ten liliel ne tí taa kí gole. ³ Ti gole' liliel nno la, ta ji li te nil. ⁴ Ti'gbenent laan te ten lininbonl kitink kie bo ma nò, ti dunh ten ti tuke litukl ne lí kpieke nin te. Na yé ti yé tí daan ti ñmòbe ti'gbenent tã kitink kie bo nò ne, ama ti nuunh ti li lè ti'gbenent tã paaki bó nno ne ñi pibn tu'bo ño mifuobm ñi fuobe kí ñen nà li kpo tu'ni nno. ⁵ Uwien nin u'yul ne bonde' te nen ke. U de' te *Mifuoñaanm ma nno ne wuon' ki ye ta ñi luo mimòmni mà u bonde' mæ ki ble' te nno.

⁶ Nen bo ne ti ñmòbe lifèl uyo ke. Ama ti ben ki ye ti laan ñmòbe ti'gbenent tã kitink kie bo nò, ti te kucènkú ne, ka neke Yonbdaan den. ⁷ Kime mitekjim ne pekreh te, nà yé ti lenh nà ne pekreh te. ⁸ Imòn, ti ñmòbe lifèl, ki bi yé tí daan tuu ya gbenent ne kí jo kí li te Yonbdaan saan. ⁹ Ama ti juore' ki ñmòbe ti'gbenent tuu nò bii ti daan' tũ la, ti'nun mómni nà bo si: tí sange Yonbdaan ya yem ne. ¹⁰ Kime nì kpe ti'ke ñi sere Kristo ya nun bó ne, wò ñi bu te tibuur kí cèrè unil ke ñi lè u kpe nà kí ñe u tien' nà kitink kie bo. Nì yé nà mòmni bii nà bre ne la.

Kristo ne taan' binib nin Uwien buòbu

¹¹ Ti ben Yonbdaan ya bom yé nibonn nà. Nen bo ne ti sureh binib be ñi tuo u'ñòbu bó. Uwien ben te mòmni; n du ki ye ni'mò ben te mòmni nì'fèl ni. ¹² Ta nuunh tí liebe kí taa ti'ba kí wuon ne, ama ti yé ní lè ni li ñi nà bo, kí li jebnh ni'ba kí ñe tinbi bo ne. Nen bo, ni li fre kí jìin binib bà jebnh bi'ba upaan bo ya bont bo, kí daandeh nà te lifèl ni nno bo.

¹³ Ní yé ti sɔnh liwaartuonl nɛ la, ti sɔnh ki dienh Uwien nɛ. Ti tí sɔnh liyenfotuonl nɛ la, ti sɔnh ki dienh ninbi nɛ. ¹⁴ Kristo ya yíem nɛ sureh tɛ ki cɛrɛ' ti ŋmɔbe yíi ya yɛnmaale. Yín si: unibaab nɛ teke' binib kɛ ya kuum kɛ kpo'. Nɛn bo, unil kɛ taan' kɛ kpo' nin wɔ nɛ. ¹⁵ U teke' bi'kɛ ya kuum kɛ kpo' ŋɔ nɛ ní wɔn kɛ ye bɔ fuobe ŋa ji fuobe ki de' bi'ba, ama bi fuobe ki de' wɔn wɔ teke' bi'kɛ ya kuum kɛ kpo', kɛ mɛkre' bitɛnkpiib ni nɔ nɛ.

¹⁶ Nnɔ nɛ, nɛ fɛnfɛnɔ kɛ li joh ta ji li bɔh nib unisaal bɔh binib ma bo. Ní yé uyo uba ti là bɔh Kristo unisaal bɔh binib ma bo mɔnɔn la, ta ji bɔh wɔ nnɔ. ¹⁷ Nɛn bo nɛ unil yé Kristo yɔ la, udaan ji yé unifaan nɛ. Nibonkpaann gben'-a! Nibonfɛnn nɛ ji tɛ. ¹⁸ Nɛn kɛ nɛn' Uwien saan nɛ. Wɔn nɛ cɛrɛ' tinbi nin wɔn taan' buɔɔbu kɛ nɛ Kristo bo, ki de' tɛ lituonl ki ye tí tɔke binitɔb bi'mɔ ní taan wɔ buɔɔbu. ¹⁹ Imɔn, Kristo bo Uwien cɛrɛ' uɛndun ya nib nin wɔn taan' buɔɔbu. Wa ji tuuke binib ya biil. U de' tɛ lituonl ki ye tí tɔke binitɔb bi'mɔ ní taan wɔ buɔɔbu nɛ.

²⁰ Ti se Kristo ya taal ni nɛ ki tɔkeh nɛ tigber tuu, nɛ kɛ nɛ tinbi bo Uwien nin u'yul nɛ lienh nɛ. Ti gbáanh nɛ nɛ, Kristo ya yel bo, taan mɛn nin Uwien buɔɔbu. ²¹ Kristo ŋa là tien' biere iba nin ito. Uwien là tun' wɔ ti ya biere nɛ, ŋɔ kɛ nɛ wɔn bo, Uwien ní bù tɛ bigbɛmɔndɛnb.

6

¹ Ti tɛ ki sɔnh Uwien ya tuonl ma nnɔ bo nɛ ti sureh nɛ, ni la cɛrɛ ni laa' bupaabu bùa u'saan nnɔ ní juore fɛnm. ² Kimɛ ní kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Uyo wá ní kpɛ nnɔ
nɛ n teke' a'kaare.
Míŋmɛrm ya daali,
nɛ n tore' ŋɛ.»

Tɔ, ní ji kpaan' uyo sɔ, míŋmɛrm ya daali sɔ.

³ Ta yíe ti teh ná ní tuln uba Uwien ya sen ni ŋɔ uba ní len ti'tuonl bo fɛnfɛnm nɛ. ⁴ Ama tibont kɛ ni, ti wɔngɛh ki teh ti yé Uwien ya tonsɔnb nɛ, ki ŋmɔbe kuminku ki gbien' ijɛnd nin liwɔbl nin iyɛnbɛn ni. ⁵ Ti tuo' tipuɔr nin lipekl nin binib kpɛh ti'bo ma nin kujiinku kɛ ya bol, ki pɛrɛ' migùnm, ki wɔln' mikònm. ⁶ Nin nɛn kɛ ŋɔ ti'tetem wien nɛ. Ti ŋmɔbe mibɛnm Uwien ya sen bo, ki ŋmɔbe liyɛnguol, ki teh tinimɔnt. *Mifuoŋaanm tɛ nin tɛ, ti yíe binib imɔnmɔn, ⁷ kɛ kpaandɛh tigber tá yé tigbɛmɔnt, Uwien ya tuɔm tɛ nin tɛ. Ti taah tigbɛmɔnt nɛ ki teh tijejɔnwɛnt, ki nɛh ki guɔnh. ⁸ Biba kpiɛkɛh tɛ, nɛ bitɔb yuɔndɛh tɛ. Biba sukɛh tɛ, nɛ bitɔb pɛkeh tɛ. Bi yih tɛ bitonnɛndɛnb ama ti yé bigbɛmɔndɛnb nɛ. ⁹ Bi teh tɛn ba bɛn tɛ nɛ, ama kɛ nín bɛn tɛ kɛin. Bi likɛh tɛ tɛn ti kpo' ŋɔ, ama ti nín fuobe nɛ. Bi nɛh tɛ, ama ba kuuleh tɛ. ¹⁰ Bi saah ti'yɛnm, ama ti'yɛnm tuu ki songɛ nɛ. Bi maaleh ki teh ti yé bijiinb nɛ, ama tinbi nɛ cɛrɛh bá yebe lenh lifaal. Bi maaleh ki teh ta ŋmɔbe niba nɛ, ama ti nín ŋmɔbe ni'kɛ.

¹¹ Ninbi Korɛnt yaabɛ, ta ŋmíere' nɛ gber tuba, ti yíe nɛ nin ti'fɛl kɛ nɛ. ¹² Ti ya yɛnm pɛ ni'bo cɛɛn nɛ, ni ya yɛnm nɛ ŋa pɛ ti'bo. ¹³ Ní'mɔ ní tien nnɔ kɛ jiin tɛ. Ní'mɔ ní cɛrɛ ni'yɛnm ní li pɛ ti'bo. Ni tɛ tɛn n'tiema bumu ma nnɔ nɛ cɛrɛ' n len' nɛ nnɔ.

La teh mɛn tɛn bá ŋa pɛ Wien bo

¹⁴ La taa mɛn ni'yul kɛ kɛle bá ŋa teke' Uwien ki jin', kimɛ ninbi nin bɛn ŋa ní fre kɛ li tɛ gber. Ná cuube nin ná ŋa cuube li fre kɛ taan-ii? Kuwenwenku nin licinɔunl li fre kɛ taan-ii? ¹⁵ Kristo nin *Satan li fre kɛ kpaan buɔɔbu-uu? Wá teke' Kristo ki jin' nin wá ŋa teke' wɔ ki jin' tɛ tigber-ii? ¹⁶ Uwien ya duku nin ibule tɛ-ɛɛ? Nɛ tinbi nɛ yé Uwien wá fuobe ya duku. Wɔn Uwien nɛ len' ki ye:

«N li tɛ bi'siik ni nɛ ki cuonh nin bɛ,
ki li yé bi'Wien,
nɛ bɛ ní li yé n'nib.»

¹⁷ Nɛn bo nɛ Yonbdaan liebe' ki len' ki ye:

«Nɛ mɛn bi'ni kɛ jɛnde bɛ.
La mɛ mɛn jɔknt ya bont,
ŋɔ ní teke nɛ.»

¹⁸ Wɔn Yonbdaan mituɔm kɛ ya daan tí len' ki ye:

«N li yé ni'Baa,
nɛ ní li yé n'bijiɛb nin n'bisieɛb.»

7

¹ N'jɔtieɛ, Uwien là pùon' tinbi nɛ tu ya bont kɛ. Nɛn bo cɛrɛ mɛn tí nɛn ná kɛ yé tijɔknt ti'gbɛnɛnt nin ti'fɛl ni, kɛ cɛrɛ Uwien ní tien tɛ u'yaab kɛ tí gbɛn, tí li boh wɔ.

Pɔl ya yɛnm songɛ Kristo yaab bá tɛ Korɛnt ni nnɔ bo

² Li ñikndeh men ni'yenm ri li pe ti'bo. Ta bii' uba, ka tuln' uba, ka lere' ki jin' uba ya bonn. ³ Na yé n nuunh ri biin ne, ne ki lienh nò. Kimé n kpie' ki len' ñò ki ye ti fuobe-ee, ti kpo'-oo; ti'yenm pe ni'bo ne. ⁴ N du ni'bo ki gbien'. Ninbi ne yé n'bo ijenjebn. N'yenm dò cœen ne. Ti'jend ke ni n'yenm songe cœen ne.

⁵ Tò, ti ti baa' Maseduonn ya tinfenm ni ma, ta laa' fuorl, ama ti jin' ijend ke ya bol ne len. Ikònkòn là jebe' te ni'ke saan ne, ne bujawaanbu mò coh te. ⁶ Ama Uwien wa dienh binib bà ya yenn saa' uyenduon nnò cère' Tit baa', ne ti'yenm duon'. ⁷ Na yé Tit ya baam baba ne duon' ti'yenm. U tòke' te ki ye u laa' uyenduon wà ni'saan nnò mò duon' ti'yenm ne. U tòke' te ki ye ni'nun mòn ní tí rí le nni, ne ni ke tinunsiir bo, ki ye ni'nun mòn ní sere n'ciak bó. Nen ke ne cère' n'yenm tùre' ki songe' ki gbien'.

⁸ Ní yé n là kele' ne kugbònkù kùà nnò saa' ni'yenm mònòn la, ma là gbiende' ku'kelm bo. Ama n là gbiende' kù saa' ni'yenm ma nnò bo ne. Imòn, n là gbiende', kimé n là laa' kù saa' ni'yenm ama ni'yensaa nnò ña wuòke'. ⁹ Ama fenfennò n'yenm songe'. Na yé n'yenm songe' kù cère' ni'yenm saa' ma nnò bo ne. Ama n'yenm songe' ni'yensaa nnò cère' ni'lèbre' mitetem ma nnò bo ne. Uwien ne cère' ni'yenm saa'. Nen ne wuon' ki ye ta tien' ne nà bre. ¹⁰ Kimé uyensaa wà songe Uwien ya yenn cèreh unil lèbreh mitetem ne ki lenh limiel. U ya yensaa ña kpe wù rí li wí nil. Ama uyensaa wà ña cèreh nil lèbreh mitetem bàareh nin mikuum ne. ¹¹ Ni'yensaa nnò songe' Uwien ya yenn ma nnò, na laa' ní tí fore' ma bo-oo! Na laa' ni ji teh ni bi li tien nà tonm-ii! Na laa' ni'yenm ji saah ni'tuonbiere bo, ni gbiendeh-ee! Na laa' ni ji fenge ibiere ya tienm-ii? Na laa' ni'nun mòn ní tí rí le nni-ii? Na laa' ni'nun mòn ní sere n'ciak bó-oo? Na laa' ni ji nuunh unil sòn' ituonbiere la, ní dere u'tub-ii? Ni teh nnò ma nnò, ní wuon' ki ye na te tigber nnò ni ne.

¹² N là kele' ne kugbònkù ma nnò, na yé wà bii nnò bo, ka yé u bii' wà nnò mò bo ne n kele' kù. Ama n là yíe rí wuon ninbi bugben Uwien ya nun bó, kí ye ni'nun mòn ní li se ti'ciak bó ne. ¹³ Nen ne duon' ti'yenm.

Na yé nen baba ne duon' ti'yenm. Ni là cère' Tit ya yenn dò, u ñmòbe uyensonge ma nnò ne cère' ti'yenm ti liebe' ki songe' ki pukn'. ¹⁴ Ní yé ninbi bo n jebn' n'ba u'saan waamu la, na cuo' nni fe. Ti tuu ki tókeh ne tigbemònt ma nnò, nen ne wuon' ki ye ninbi bo, ti jebn' ti'ba Tit saan ma nnò ti ñmòbe imòn ne. ¹⁵ U là tiere' ni'ke là boh wò ma bo, ki teke' wò kucònkù mòmòmòm, ki seln' wò ma bo la, u tùre' h ki yíe ne ki pukndeh ne. ¹⁶ N'yenm songe' ki gbien', kimé n du ni'bo isen ke ni ne.

8

Pól sureh Kristo ya táan yaab be rí tore bi'tòb bà te Yerusalém bó nnò

¹ Ti'yaabe, ti yíe ní bende Uwien tien' Kristo ya táan yaab bà te Maseduonn ya tinfenm ni mimòmòm mà nnò ne. ² Ijend tu' be na ñmòbe fuul ama bi juore' ki te uyensongcien ni ne. Nin bi'jiint yebe ma ke nnò, bi de' mipum nin tinimònt ní yebe. ³ Bi de' bi'tuom kpe ma bo ne. N li fre kí kun imòn kí ye bi de' kí gèbre' bi'tuom ya bien mònòn. Bi cèkre' bi'yenm ne ki de', ⁴ ki tuu ki ce ki teh tí cère bi'mò ya pum rí li te mipum mà li tore Uwien ya nib bà te Yerusalém bó nnò ni. ⁵ Bi tien' ní tí gèbre' ti là daan be ma bo mònòn. Bi kpie' ki taa' bi'ba ki de' Yonbdaan ne, ki yaan ki taa' bi'ba ki de' ti'mò Uwien yíe ma bo. ⁶ Nen bo ne ti gbáan' Tit wò rí tükre u là cin' mipum ya tuonl là ni'saan nnò kí tí gben lè. ⁷ Niba ña pòre' ne isen ke ni, kimé ni ñmòbe mitekjim, ki ben ki lienh, ki ñmòbe miibenm, ki teh ni bi li tien nà ke ya bol tonm, ki ñmòbe miyem mà ti là wòkn' ne mè nnò. Mipum ya sen ni mò, wuon men kí ye ni ñmòbe tinimònt.

⁸ N lienh ma nò, na yé n wòbndeh ne ne, ama n yíe ní bende Uwien ya nitòb ya nun mòn be rí de mipum ma bo ne. N tien' nnò ñò rí liike ni'mò ñmòbe miyem imòmòm bii na ñmòbe ne. ⁹ Kimé ni ben ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya nimònt kpe ma bo. U là yé ufaààan ne. Ninbi bo ne u tien' u'ba ujjin, ñò y'jiint nnò rí cère ní tien bifaàànb. ¹⁰ N ñmòbe iyenmaale ya sò tigber tuu bo. Iyenmaale nnò yé ni ya kpele ne. Yin si: na yé ni là kpie' ki de' mipum baba ne, ninbi ne là kpie' ki caan' mipum nnò ya gber libinl là gèbre' nò. ¹¹ Tò, fenfennò, ñikn men kí sòn lituonl nnò kí tí gben lè ni'tuom kpe ma bo. Ni là caan' uyo wà ki ye ni li sòn lè nnò, ni là cèkre' ni'yenm ne. Nen bo, li ñmòbe men i ya yennaalabaabe kí sòn lè kí tí gben. ¹² Kimé unil ñmòbe iyenmaalmòmòmòm wò rí pu la, Uwien li teke u'pum nnò u'yennaalòmòmòmòm bo ne, wa rí tonge mí yebe bii ma yebe. ¹³ Na yé ní pipre ni'bonn ke kí de bitòb ñò kí li cèknh ne. Ní mòn ni'ke yaam rí li kpe ne. ¹⁴ Kimé fenfennò ni ñmòbe ki gbien' ma nnò, ní mòn ní tore bà ña ñmòbe ne. Ní'mò lá luò' la, bi'mò ñmòbe ki gbien' la, be rí tore ne. Nnò ne ni'ke yaam li kpe. ¹⁵ T'en ni kele' ma *Uwien ya gbònkù ni ki ye:

«Wà là laa' ní yebe
 ña là jin' kí gbele'.
 Wà mò là laa' waamu
 mò ña là jin' ní pòre' wò.»

Bi sɔn' Tit nin u'tɔntɔknlieb Korent ya du bɔ

¹⁶ Tɔ, tɪ faare mɛn Uwien nin u cɛrɛ' Tit mɔ ya nun mɔn ni'gber bo ma nno bo. ¹⁷ Ti tɔke' Tit wɔ nɪ jo ni'saan nɛ u tuo'. Na yɛ u tuo' baba nɛ, u'nun lɔ mɔn wɔ nɪ jo ni'saan nɛ, nɛ u cɛkre' u'yɛnm wɔ nɪ jo. ¹⁸ Ti li cɛrɛ ti'ninje uba mɔ nɪ tɔke nin wɔ kɪ jo ni'saan. Kristo ya tɔan yaab kɛ pɛkeh ti'ninje nno nɛ kɪ nɛ u sɔn' lituonl lɔ tigbɛmɔnmɔnt ya tɔkm bo nno. ¹⁹ Na yɛ nɛn baba bo, Kristo ya tɔan yaab mɔnɔn gɛnde' wɔn nɛ wɔ nɪ tɔke nin tɪ taa bi taan' mipum mɔ nno kɪ jon Yerusalem. Ti li sɔn lituonl bugbɛn kɪ kpɛke Yonbdaan nɛ, kɪ wuɔn kɪ ye tɪ nɛmɔbe miyɛm tɪ tore binib. ²⁰ Bi taan' mipum mɔ kɪ nɔkn' tɛ nno yɛ ilikɛncien nɛ. Ta yɛ uba nɪ lɔ suke tɛ ilike nno ya sɛn ni. ²¹ Kimɛ na yɛ tɪ nuunh tɪ li teh nɔ mɔn Yonbdaan ya nun bɔ baba nɛ, tɪ nuunh tɪ li teh nɔ mɔn binib ya nun bɔ mɔ nɛ.

²² Ti sɔn' ti'ninje utɔ mɔ wɔ nɪ tɔke nin bɔ joh ni'saan nno. Isɛn kɛ ni nin ituɔn kɛ ni, tɪ laa' u'nun mɔn binib ya torm bo. Fɛnfɛnno u du ni'bo kɪ gbien' ma nno nɛ u'nun ji tɔrɛ' kɪ mɔn wɔ nɪ jo ni'saan. ²³ Tit wɔn yɛ n'tɔntɔknlie nɛ, kɪ yɛ n'tɔnsɔntɔ ni'saan. Ti'ninjieb bɛn yɛ Kristo ya tɔan ya tonb nɛ. Bi sɔnh bɛ nɪ kpɛke Kristo nɛ. ²⁴ Nɛn bo, wuɔn bɛ mɛn kɪ ye ni yɛ bɛ, nɔ Kristo ya tɔan yaab kɛ nɪ bende kɪ ye tɪ jɛbnh ni'bo usɛn wɔ bo nno yɛ imɔn nɛ.

9

Uwien yɛ unil wɔ punh nin iyɛnmaalmɔnmɔn nɛ

¹ Mitorm mɔ ni li tore Uwien ya nib nno wɔn, na ji cɛke nɪ kele nɛ gbɔnku. ² Kimɛ n bɛn ni'nun mɔn binib ya torm bo. N lɔ jɛbn' n'ba ni'bo Maseduonn ya tɛnfɛnm yaab saan u ya sɛn ni nɛ, kɪ tɔke' bɛ kɪ ye Kristo yaab bɔ tɛ Akayi ya tɛnfɛnm ni nno lɔ bonde' nɔ bɛ nɪ de mipum haali libinl lɔ gɛbre' nɔ. Ni'nun lɔ mɔn binib ya torm bo ma nno nɛ saake' bɔ yɛbe ya gbɛnɛt. ³ Nɛn bo nɛ n sɔn' ti'ninjieb bɛ ni'saan nɔ n jɛbn' ni'bo usɛn wɔ bo nno la juore' fɛnm. Li yɛ mɛn binib bɔ mɔn bɛ kɪ bonde' kɪ gbɛn' tɛn n lɔ len' ma bo. ⁴ Na tien' nno, kɪ cɛrɛ' Maseduonn ya tɛnfɛnm yaab tɔke nin nni kɪ baa' ni'saan kɪ laa' na bonde' kɪ gbɛn' la, tɪ du ni'bo usɛn wɔ bo nno li yɛ tɪ'bo ifɛ nɛ, ma yɛ nɪ ye i li yɛ ni'yi nɛ. ⁵ Nɛn bo nɛ n maale' kɪ ye nɪ kpɛ nɪ cɛbe ti'ninjieb bɛ nɪ liere tɛ kɪ baa' ni'saan kɪ tore nɛ, nɪ taan mipum mɔ ninbi nin ni'yul lɔ pɔn' kɪ ye ni li de mɛ nin tinimɔnt nno. Nno nɛ bi li bende kɪ ye ni cɛkre' ni'yɛnm nɛ kɪ de', na yɛ fiem.

⁶ Bende mɛn kɪ ye: wɔ bule' waamu la, u lɔ li ce waamu nɛ. Wɔ bule' ni yɛbe la, u lɔ li ce ni yɛbe nɛ. ⁷ Wɔ kɛ nɪ de u cɛkre' u'yɛnm wɔ nɪ de ma bo. U la de nin uyɛnsaa, kɪ la cɛrɛ nɪ li yɛ u'bo liwɔbl mɔ. Kimɛ Uwien yɛ wɔ dienh nin lifɛsɔngl nɛ. ⁸ Nɛ u nɛmɔbe mituom wɔ nɪ de nɛ mimɔnm kɛ ya bol kɪ gbien, nɔ nɪ tien nɔ kɛ cɛke nɛ uyo kɛ isɛn kɛ ni, kɪ li bɛ kɪ nɛmɔbe kɪ gbien', kɪ fre kɪ tien tinimɔnt kɛ ya bol. ⁹ Tɛn nɪ kele' ma *Uwien ya gbɔnku ni kɪ ye:

«U punh bijinb nin tinimɔnt nɛ,

nɛ u'nimɔnt nɔ nɛmɔbe gbɛnm».

¹⁰ Uwien wɔ dienh ukpaal tibonbuor, kɪ dienh wɔ tijjer nno, wɔn nɛ li de ni'mɔ tibonbuor kɪ cɛrɛ tɔ nɪ pɔrɛ, kɪ cɛrɛ ni'nimɔntuɔn nɪ yɛbre kɪ gbien. ¹¹ Uwien li cɛrɛ nɪ li nɛmɔbe kɪ gbien' isɛn kɛ ni, kɪ li teh tinimɔnt kɛ ya bol. Nno nɛ tɪ taah ni'pum kɪ tɪ dienh binib bɔ nno li faare Uwien. ¹² Kimɛ ni sɔnh mitorm ya tuonl lɔ nno nɔ cɛrɛh Uwien ya nib lenh nɔ pɔrɛ' bɛ baba, li cɛrɛh binib faareh Uwien mɔ kɪ yɛbe nɛ. ¹³ Ni'tuonl nno wuɔn' kɪ ye ni boh Kristo ya gbɛmɔnmɔnt tɔ ni tɔkeh tɔ binib kɛ ya nun bɔ nno, kɪ taakeh ni nɛmɔbe tibont tɔ nin tinimɔnt kɪ toreh bɛn nin binitɔb kɛ. Nɛn bo nɛ bi bende' kɪ ye ni sɔnh lituonl lɔ nno nɛmɔbe kpɛle nɛ kɪ kpɛkregh Uwien. ¹⁴ Bi kɔareh kɪ dienh nɛ, kɪ wɔngɛh kɪ teh bi yɛ nɛ kɪ gbien' kɪ nɛ Uwien juoke' nɛ kɪ gbien' ma nno bo. ¹⁵ Tɪ faare mɛn Uwien u'paabu bɔ nɔ nɛmɔbe bɔ kpɛ nin bɔ nno bo.

10

Pɔl kɔnh u'ba bo

¹ Min Pɔl, n ye nɪ niire nɛ nɛ: ni'ni biba lienh kɪ teh n te ni'saan uyo wɔ la, ma kaabe, nɛ ma lɔ nɛke nɛ la, n ji yɛ ukaaje-a! Kristo ya yɛnguol nin u'nimɔnt bo nɛ n tɔkeh nɛ kɪ teh: ² N faare' nɛ nɛ, la cɛrɛ mɛn n lɔ baa ni'saan la, nɪ wuɔn nɛ kɪ ye n yɛ ukaaje. Ama binib bɔ maaleh kɪ teh tɪ nɛmɔbe minisaaltetɛm nɛ kɪ sɔnh nno, n li wuɔn bɛn kɪ ye n yɛ ukaaje. ³ Imɔn, tɪ yɛ binib nɛ ama ta mɔh nin nisaaltuom. ⁴ Kimɛ tɪ nɛmɔbe tijɛkɔnwɛnt tɔ nno nɔ nɛn' nisaal saan, tɔ nɛn' Uwien saan nɛ kɪ nɛmɔbe mituom. Tɪ taah tu ya tuom nɛ kɪ gbendeh nɔ kɛ nɛmɔbe mituom ya gbɛr, kɪ cɛrɛh bitonɛndɛnb ya yɛnmaale juonh fɛnm, ⁵ kɪ gbendeh nɔ kɛ yɛ tigbengt ya bonn kɪ piendeh binib bi la bende Uwien nno ya gbɛr, kɪ lɛbrɛh unil kɛ ya yɛnmaale wɔ nɪ li boh Kristo. ⁶ Ni tɪ laa' uyo wɔ ni boh Kristo kɪ tɪ gbɛn' la, tɪ li dɛrɛ wɔ kɛ nɔ boh wɔ ya tub.

⁷ Li likeh mɛn tibont tu'donbɔ. Unil du u'ba bo kɪ ye u yɛ Kristo yɔ la, wɔ nɪ taa kɪ ble u'yul ni kɪ ye u yɛ Kristo yɔ la, tɪ mɔ yɛ Kristo yaab nɛ. ⁸ Yonbdaan de' tɛ tɛciɛnt tɪ cɛrɛ ni'cɛkl nɪ

idukond saan, ki laa' kinunbɔnk n'yaab *Sufmbɛ saan, ki laa' kinunbɔnk bɑ ɲa yɛ *Sufmbɛ saan, ki laa' kinunbɔnk iducɛncien ni, ki laa' kinunbɔnk nib ɲa kɔ nɑ saan, ki laa' kinunbɔnk miɲuɲuɲɛnm bo, ki laa' kinunbɔnk bɑ nɛndeh ki teh bi yɛ Kristo yaab nnɔ saan. ²⁷ N'gbɛnɛnt ben' ituɔn ni, kujiinku kɔn' nni. N sɔbe ki pɛrɛh miguɔnm. Mikɔnm nin uɲuɲuɲ ke cuo' nni, n gɔh ki tɛkreɛh ka jinɛ. N ɲuɛh tiwɔr ka ɲmɔbe niba rɪ ɲɛkn n'ba bo. ²⁸ Ma kaan' ki gben' nɑ ke tu' nni. Ama n'nun mɔn nɑ bo si: Kristo ya tɑan ke yaab ya gɛbɛ nɛ ciekɛ nni daan ke daan. ²⁹ Njɛm yɛ ujiin ɲɔ ma tien' n'ba ten ujiin-i? Njɛm ture' Uwiɛn ya sɛn ɲɔ nɑ wire' nni ki gbien'-i?

³⁰ Ni kpɛ rɪ jɛbn n'ba la, n li jɛbn n'ba n'jiint bo nɛ. ³¹ Yonbdaan *Yesu ya Baa Uwiɛn wɑ si kupɛnpɛku uyo wɑ ɲa ɲmɔbe gbenm nnɔ ben ki ye ma nɛndeh. ³² N lɑ te Damas ya du ni ubɛr Aletas ya yo nɛ. Udu nnɔ ya ciɛn lɑ nuunɛh wɔ rɪ cuo nni, nɛ ki cɛrɛ' u'sojambɛ se udu nnɔ ya guon ya naɲɔbu saan ki gu. ³³ Ama bi ɲɛn' nni likɛndɛncienl ni nɛ udu nnɔ ya guonl lɑ guon' wu nnɔ ya dubonl liba, nɛ n ɲmɛrɛ' u'nuɔ ni.

12

Uwiɛn kpiirɛ tibont tɑ ki wuɔn' Pɔl

¹ Ni kpɛ rɪ li jɛbn n'ba-aa? Na ɲmɔbe kpɛle. Ama n li len tibont tɑ ke Yonbdaan kpiirɛ' tɑ ki wuɔn' nni nnɔ bo. ² N bɛn uje uba u yɛ Kristo yɔ. * Ibin piik nin inan sɔ, Uwiɛn taa' wɔ ki don' paaki ya paaki ya paaki bɔ. U don' nin u'gbɛnɛnt nɛ-ɛɛ! Ma bɛn. Wa tɪ don' nin u'gbɛnɛnt-ii! Ma bɛn. Uwiɛn nɛ bɛn. ³ Udaan don' nin u'gbɛnɛnt bii wa don' nin u'gbɛnɛnt-ii! Ma bɛn. Uwiɛn nɛ bɛn. Ama n bɛn ⁴ ki ye Uwiɛn taa' wɔ ki don' paaki ki tɪ baa' wɔn Uwiɛn den. Nɛn saan nɛ u cii' tigber tɑ nisaal ɲa rɪ lɛ u li taa iɲɔbon yɑ kɪ len kɪ tɛkn tɑ, ka ɲmɔbe sɛn wɔ rɪ len tɑ mɔ. ⁵ U ya daan bo n li jɛbn n'ba. Ama min bugbɛn bo wɔn n li jɛbn n'ba n'jiint bo nɛ. ⁶ N bi yɛ rɪ jɛbn n'ba la, n bi li frɛ kɪ jɛbn, nɛ na bi yɛ n'bo jɔrm, kime n bi li lienɛh tigbɛmɔnt baba nɛ. Ama ma jɛbn n'ba, kime ma yɛ uba rɪ li ɲmɔbe n'bo iɲɛnmaale yɑ cɛn' u lɛnh n teh nɑ nin u ciɪh n lienɛh nɑ. ⁷ Kime Uwiɛn kpiirɛ' tibonmɔnmɔnt ki wuɔn' nni. Uwiɛn ɲa yɛ rɪ li jɛbn n'ba tibont bugbɛn bo ma nnɔ, nɛ ki cɛrɛ' *Satan sɔn' nibonn niba, nɪ lɑ kon' n'gbɛnɛnt ni, ki cɔkreh nni ten ukonkon nɛ rɪ pien nni n la li jɛbn n'ba. ⁸ N gbɑan' Yonbdaan bol mita nɛ ki ye wɔ rɪ ɲɛn nɛ n'gbɛnɛnt ni, ⁹ ama u tɔkɛ' nni ki ye: «N'juokm li dɛkre ɲɛ. Kime a yɛ ujiin uyo wɑ la, u ya yo nɛ n wɔngɛh n'tuɔm.» Nɛn bo, n li tuo kɪ li jɛbn n'ba n'jiin bo. Nnɔ nɛ Kristo ya tuɔm li te nni. ¹⁰ Nɛn bo, n lɑ te tijiint ni bii tisukr ni bii micɛɛckm ni bii liwɔbl ni bii iɲɛnben ni Kristo bo la, n'yɛnm sɔngɛ nɛ. Kime uyo wɑ mituɔm lɑ pɔrɛ' nni la, u ya yo nɛ n tɔrɛh ki lɛnh mituɔm.

Pɔl jieh Kristo yaab bɑ te Korɛnt ni nnɔ

¹¹ Ni laa'-aa! Ninbi nɛ cɛrɛ' n lienɛh mijɔrm. Ninbi nɛ bi li wuɔn binib n yɛ udaan wɑ. Nin ma yɛ niba ma ke nnɔ, bɑ yih bi'ba *Yesu ya tondmɔnb nnɔ ɲa cɛn' nni niba. ¹² N lɑ te ni' saan ma nnɔ n lɑ ɲmɔbe kuminku ki gbien' ki teh miyɔkm ya bont kɛ ya bol. Nɛn nɛ wɔngɛh ki teh n yɛ *Yesu ya tond. ¹³ Kristo ya tɑantɔ yaab laa' bɑ ki cɛn' ninbi? Ma lɑ yɛ ni'bo tukl ma nnɔ nɛ tien' n'biil-ii? Ni yɛ nɛn bo la, fɛrɛ nni mɛn. ¹⁴ N bonde' ki gben' rɪ baa ni' saan bolmta sɔ. N baa' la, ma tɪ li li yɛ ni'bo tukl, kime n bɑareh ninbi bo nɛ, ma bɑareh ni' faal bo. Na yɛ mubumu nɛ nuunɛh lifaal ki blinh mu'baambe, bibaambe nɛ nuunɛh lifaal ki blinh bi'bumu. ¹⁵ Min li tuo kɪ taa n ɲmɔbe nɑ kɛ, kɪ sɔn lituonl kɪ tore nɛ, ki li tuo kɪ taa min bugbɛn mɔnɔn kɪ cɛbe nɛ. N yɛ nɛ ki gbien' la, ninbi yɛ nni ma bo nnɔ li kuɔrɛ nɛ-ɛɛ?

¹⁶ Imɔn, ma lɑ yɛ ni'bo tukl. Ama biba maaleh ki teh n lɑ ɲmɔbe ununwiɛn nɛ, ki taah ucekn ki lɛrɛh ki jinɛ nɛ. ¹⁷ Liike mɛn binib bɑ kɛ n sɔn' bɛ ni' saan nnɔ, n ɲi' uba bo ki lɛrɛ' ki jin' nɛ-ɛɛ? ¹⁸ N lɑ sɔn' Tit ni' saan ma ki cɛrɛ' ti' ninje uba tɔkɛ nin wɔ nnɔ, u la lɛrɛ' ki jin' nɛ-ɛɛ? Min nin wɔn kɛ ɲa lɑ ɲmɔbe iɲɛnmaale iba nɛ ki kpɛ usɛn uba-aa?

¹⁹ Ni ɲɛn' uyo ki maaleh ki teh ti lienɛh ki nuunɛh tɪ lɛ imɔn nɛ ni' saan-a! Na te nnɔ. Ti yɛ Kristo yaab nɛ, ki te Uwiɛn ya nun bɔ ki lienɛh. Ti'jɔtiebɛ, ti teh nɛn kɛ ki nuunɛh ni'tekjim nɛ rɪ kpɛrɛ Uwiɛn ya sɛn ni. ²⁰ Kime n fɛngɛ n la lɑ baa' ni' saan ki lɛ ni te ma bi yɛ ni li te ma bo, ni' mɔ rɪ lɛ n te na bi yɛ n li te ma bo nɛ. N fɛngɛ n la lɑ baa' kɪ lɛ ifinfinde nin iponponbe nin ubɛnpiɛbe nin kunanierku nin itɛnfuon nin kuɲɔkpɔbku nin tigbɛngt nin fɛnfɛnm nɛ te ni'ni nɛ. ²¹ N liɛbɛ' ki fɛngɛ n la lɑ baa' ni' saan Uwiɛn cɛrɛ' rɪ ji ifɛ ni'bo, kɪ muɔ binib bɑ yɛbe, ki tien' ibiɛrɛ ka lɛbrɛ' bi'tetɛm, ki juɔrɛ' ki teh tijɔknt ya bont, ki pɛ liɔsɔndl bo, ki teh fɛnfɛnm kɛ ya bol nnɔ bo nɛ.

13

Igbierfɔrkɛ nin micɛbm

* 12:2 Pɔl ye uje uba ma nnɔ, u niirɛh wɔn bugbɛn nɛ.

¹ N ji we ní ni'saan bolmta sɔ. Ní kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «Bi ye bɛ ní gben tighɛr tà kɛ la, bi li cenge bimɔnkunb bile bii bita bó nɛ kí yaan kí gben tù.» ² N lá baa' ni'saan miliem ma nnɔ n lá tɔke' binib bà kɛ lá tien' ibiere nnɔ nin bitɔb kɛ ɲɔ. Fɛnfennɔ ma te ni'saan, n tí juɔ' kí tɔkeh bɛn nɛ ki teh n lá baa' la, ma ní daan bi'ni uba kpein mɔnɔn. ³ Tɔ, ni nuunh kudɛku kua wɔngɛh ki teh Kristo nɛ cɛrɛh n lienh-a! Wɔn ɲa yé jiin ni'bo, u yé utɔdaan nɛ ni'ni. ⁴ Imɔn, u lá tien' u'ba ujiin nɛ bi kpe' wɔ udɔpɔnɔn bo, ama fɛnfennɔ Uwien ya tuɔm bo nɛ u fuobe. Tinbi bà yé u'yaab nnɔ mɔ yé bijiinb nɛ. Ama ninbi bo nɛ ti'mɔ li fuobe nin wɔ kí ɲɛ Uwien ya tuɔm bo.

⁵ Liike mɛn ni'tetem te ma bo, kí fiin ni'ba kí liike ni'fuobm kpe mitekjim ya sɛn-ii? Na bɛn ki ye *Yesu Kristo te ni'ni-ii? Nba la, ní fiin ni'ba kí lɛ na te nnɔ ɲa ní la. ⁶ N ɲmɔbe lidɛndɛnl ki ye ni fiin' la, ni li bɛnde kí ye ti ya tuonl ɲa juore' fɛnm. ⁷ Ti miɛh Uwien wɔ ní cɛrɛ ni la li teh ná bre nɛ. Na yé ti nuunh tí wuɔn nɛ kí ye ti ɲmɔbe imɔn nɛ; ti nuunh ní li teh ná mɔn nɛ. Ní ye nɛ ní wuɔn kí ye ta ɲmɔbe mɔn mɔnɔn la, na bre. ⁸ Kime ta ɲmɔbe tuɔm tí pien tighɛmɔnt ama ti ɲmɔbe mituɔm tí sɔn ɲɔ tù ní li joh inun bó nɛ. ⁹ Ninbi faa ɲɔ tinbi yé bijiinb la, ti'yɛnm sɔnge nɛ. Ti miɛh ná ti'kaare ni si: ní tien binicekrkaab mitekjim ni nɛ. ¹⁰ Nɛn nɛ cɛrɛ' ma laan baa' ni'saan ma nnɔ n kɛle' kugbɔnku kuu ki de' nɛ. Ma yé n lá baa' la, ní lɛ ní kpe ní wuɔn nɛ kí ye n bre kí ɲɛ Yonbdaan de' nni ticiɛnt tà nnɔ bo. U de' nni tù kí ye ní cɛrɛ ni'cɛkl ní kpɛrɛ nɛ, wa ye ní bere lɛ.

¹¹ Tɔ, n'yaabɛ, li te mɛn uyɛnsɔnge ni, kí li nuunh ní li yé binicekrkaab mitekjim ni. Li duɔndɛh mɛn tɔb ya yɛnm, kí li tɛ iyɛnmaale, kí li ɲmɛ nin tɔb ɲɔ Uwien miyɛm nin uyɛnduɔn ya daan ní li te nin nɛ. ¹² Li fuɔndɛh mɛn tɔb mɔnmɔnm. Uwien ya nib kɛ fuɔndɛh nɛ. ¹³ Yonbdaan *Yesu Kristo ya juokm nin Uwien ya yɛm nin Mifuoɲaanm ya taanm ní li te nin ni'kɛ.

Kugbɔnku kua Pɔl ke'e' ki de'

Galasi yaab nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl ke'e' kugbɔnku kuu ki de' Kristo ya taaŋ ya te Galasi ya tinfɛnm ni nnɔ nɛ. Udu nnɔ ya nib bà yé Sufmbɛ nin bà ŋa yé Sufmbɛ ke teke' Kristo ki jin' nɛ.

Sufmbɛ biba wɔkn' Kristo ya taaŋ nnɔ ni, ki caan' ki ye bà ŋa yé Sufmbɛ ki teke' Kristo ki jin' nnɔ ní paan yiko bo, kí li teh Sufmbɛ teh ma bo.

Nɛn bo nɛ Pɔl ke'e' ki ye na yé yiko bo nɛ Uwien bùh binib bigbɛmɔndɛnb, u bùh bɛ bigbɛmɔndɛnb mitekjim bo nɛ.

Kí cin liyul 1 kí tí baa iyul 2, Pɔl lienh wɔn bugɛn ya gɛr nɛ. U ye u yé Suf nɛ, ki yé Yesu Kristo ya tond bà ŋa yé Sufmbɛ saan (2:11-21).

Kí cin iyul 3 kí tí baa iyul 4, Pɔl n̄iikɛh Kujɔtiɛkpaaku ya gbɔnku bo nɛ ki wɔngɛh ki teh Kristo nɛ sɔn' Uwien ya puonl ya tuonl. U liebe' ki ye binib yé Kristo yaab la, bɛn nin Uwien taan' buŋɔbu nɛ (3:28). Kí ye Kristo yaab ŋa ji ŋmɔbe wuɔ yé Suf, wuɔ ŋa yé Suf, wuɔ yé uyɔnb, wuɔ ŋa yé yɔnb, wuɔ yé uje, wuɔ yé upii.

Kí cin iyul 5 kí tí baa iyul 6, Pɔl ye Kristo yaab ŋa ji yé yɔnbɛ.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ. Na yé nib nɛ gɛnde' nni, ka yé nisaal nɛ cɛrɛ' n yé u'tond. Tí Baa Uwien wà mɛkre' wɔ bitenkpiib ni nin *Yesu Kristo bugɛn nɛ cɛrɛ' n yé u'tond. ² Min nɛ kieh kugbɔnku kuu ní de Kristo ya taaŋ ya te Galasi ya tinfɛnm ni nnɔ. Min nin n'yaab bà ke te n'saan nnɔ fuondeh nɛ.

³ Tí Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn. ⁴ Tí Baa Uwien ya yiem bo nɛ *Yesu Kristo tuo' ki kpo' tí biere bo ŋɔ wɔ ní ñɛn tɛ idɛn yà bre tí te í'ni nɔ ni. ⁵ Wɔn Uwien nɛ si ukpiɛke uyo wà ŋa ŋmɔbe gbenm. Ami.

Galasi yaab wíe' tigbɛmɔmɔnt

⁶ Ní jin' nni nɛ nin ni wiɛnh Uwien wà yin' nɛ Kristo ya juokm bo ya gɛr tontonm ma ki sikreh ki paakeh tigbɛtɔr bo nnɔ. ⁷ Na yé gbɛmɔmɔntɔr te nɛ. Binib biba nɛ te, ki saah ní yɛnm, ki nuunh bɛ ní lɛbre Kristo ya gbɛmɔmɔnt. ⁸ Ama, ní yé tinbi bii Uwien ya tond mɔnɔn nɛ ñɛn' paaki bó ní ki lá tɔke' nɛ tigbɛr tã bore' nin tí lá tɔke' nɛ tigbɛmɔmɔnt tã nnɔ la, Uwien ní wíɛ wɔ minjùm. ⁹ Tí lá tɔke' nɛ ŋɔ, nɛ n tí liebe' kí tɔkeh nɛ fɛnfennɔ wuɔ kí teh: unil tɔke' nɛ tigbɛr, tú bore' nin ní lá cii' tigbɛmɔmɔnt tã tí'saan nnɔ la, Uwien ní wíɛ wɔ minjùm.

¹⁰ Fɛnfennɔ n nuunh binib nɛ ní li pɛkeh nni bii Uwien-i? N nuunh binib ya yɛnm nɛ ní li sɔngɛ n'bo-oo? N bi biɛ ki nuunh binib ya yɛnm nɛ ní li sɔngɛ n'bo la, ma bi li yé Kristo ya tonsɔnl.

Ní tien' ma Pɔl tí yé Yesu Kristo ya tonsɔnl

¹¹ N'yaabɛ, n yé ní bɛnde kí ye n lá tɔke' nɛ tigbɛmɔmɔnt tã nnɔ ŋa ñɛn' nil saan nɛ. ¹² Kime ma lá cii' tú nil saan, nil ŋa wɔkn' nni tú, ama *Yesu Kristo nɛ kpiire' tú, kí cɛrɛ' n bɛnde' tú.

¹³ Ninbi mɔnɔn cii' n'tetem lá te ma uyo wà n lá pɛ Uwien bo *Sufmbɛ yaam nnɔ. N lá jɛndɛh Uwien ya taanl yaab ní tí kɛnde', nɛ n'nun mɔn' n gben bɛ. ¹⁴ Tinbi *Sufmbɛ pɛ Uwien bo ma bo wɔn la, n lá cɛn' n'gbɔnku yaab bi yɛbe, nɛ n'nun mɔ lá mɔn' tí yaajɛbok bo kí cɛn' bɛ. ¹⁵ Ama Uwien gɛnde' nni kí laa' ba laan maa' nni. U'nimɔnt bo nɛ u yin' nni. U'yiem bo nɛ ¹⁶ u cɛrɛ' n bɛnde' u'Bije yé udaan wà ŋɔ ní jo kí tí tɔke bà ŋa yé *Sufmbɛ nnɔ u'gɛr. I ya taaŋ bo ma gbien' uba bo, ¹⁷ ka don' Yerusalem bó ní tí lɛ bà kpiɛ' kí yé nin nni *Yesu ya tondb nnɔ. Ama n bure' Arabi ya tinfɛnm bó nɛ, kí ñɛn' ní bó kí liebe' ní Damas ya du ní.

¹⁸ Tɔ, ibin ita gɛbre', nɛ n don' Yerusalem bó ní tí lɛ Pier'*, kí tien' u'saan iwien piik nin injɔn. ¹⁹ Saak wà yé Yonbdaan ya ninje nnɔ baba ŋa ní la, ma lá laa' *Yesu ya tond uba kí pukn'.

²⁰ N kieh nà ní de nɛ nɔ, Uwien bɛn kí ye ma nɛndɛh.

²¹ Tɔ, n ñɛn' nɛn bó ma nnɔ n jon' Siri nin Silisi ya tinfɛnm bó nɛ.

²² U ya yo kí laa' Kristo ya taaŋ yaab bà te Sude ya tinfɛnm ni nnɔ ŋa laan bɛn nni. ²³ Ama bilá cii' nà baba si: «Uje wà lá jɛndɛh tɛ nnɔ, jí cuonh kí tɔkeh binib mitekjim ya gbɛmɔmɔnt tã u'nun lá mɔn' wɔ ní gben tú nnɔ nɛ.» ²⁴ Nɛn bo nɛ bi pɛkeh Uwien n'bo.

* 1:18 Liike Itɔn 9:26.

2

Pól nin Yesu ya tondtób taan' ki kèle'

¹ Ibin piik nin inan gèbre', nɛ n liebe' ki don' Yerusalem bó nin Banabas. N là tóke nin Tit mɔ nɛ. ² Uwien nɛ là ye ní liebe ni' bɔ́, nɛ n jon'. Min nin Kristo yaab ya cienb taan' ki kèle' ti'ba, nɛ n tùre' ki tóke' bɛ tigbɛmɔnmɔnt tà n kpaandeh túbà ña yé *Sufmbe saan nɔ. Kime ma là yíe n sɔn' ná bii n sɔnh ná nɔ ní juore fɛnm nɛ.

³ Tó, Tit wà n là tóke nin wɔ nɔ lá yé Grɛk nɛ. Ama Kristo yaab ya cienb nɔ ña là wɔbn' wɔ wɔ ní jìe u'punl. ⁴ Ama binib bà yih bi'ba *Kristo yaab, ka yé bɛ nɔ nɛ là yíe wɔ ní jìe. Bi taa' miyɛnfuom nɛ ki kɔn' ti'cekl ni bɛ ní pingɛ kí liike *Yesu Kristo cère' ti teke' ti'yul ma nɔ, ti bɛ ki pɛ yiko bo bii ta pɛ. Bi là maaleh bɛ ní liebe kí tien tɛ yiko ya yonbe nɛ. ⁵ Ama ta tuo' bi'ñàbò bó fiebu, ña tigbɛmɔnmɔnt ya gbɛmɔnt ní juore kí li te túbà ma bo ni' b'ùl nɛ.

⁶ Kristo yaab ya cienb bɛn wɔn, bi yé bicienb bii ba yé la, na teh nni bonn, kime Uwien ña ñmɔbe gɛngɛnde. Bicienb nɔ mɔnɔn ña là wɔbn' nni ní tien bontɔnn kí pukn. ⁷ Ama bi bɛnde' ki ye Uwien gɛnde' min nɛ ní li tókeh bà ña yé *Sufmbe *Yesu ya gbɛmɔnmɔnt tɛn gɛnde' Pìer mɔ ma wɔ ní li tókeh túbà Sufmbe. ⁸ Kime wà de' Pìer mituɔm wɔ ní li tókeh *Sufmbe tigbɛmɔnmɔnt nɔ, wɔn nɛ de' n' mɔ mituɔm ní li tókeh túbà ña yé Sufmbe nɔ. ⁹ Nɛ Saak nin Pìer* nin San, bà bi bɛn ki ye bi yé Kristo ya táan yaab ya senlierb nɔ bɛnde' ki ye Uwien de' nni bupaabu, nɛ ki yoke' min nin Banabas ya nuɔ ki wuɔn' ki ye ti kpaan' buñòbu, tinbi ní jo bà ña yé *Sufmbe bó, bi' mɔ ní jo *Sufmbe bó. ¹⁰ Bi ye tí li tien bijiinb bó baba nɛ. N' mɔ ya nun là mɔn nɛn bo nɛ.

Pól nin Pìer finde' nin tób Antiyók ya du ni

¹¹ Ama Pìer là baa' Antiyók ya du ni uyo wà nɔ, nɛ n kòle' ki len' nin wɔ, kime wa là kpìen' sɛn nɛ. ¹² Kí yaan binib ní ñɛ Saak saan kí baa ní nɔ, kí laa' u taakeh kí jinh nin bà ña yé *Sufmbe nɛ. Ama binib nɔ lá baa' uyo wà nɔ, nɛ u dekre' ki tí sere u'ba, kime u là fenge' bà cɛ upunjìe bo nɔ nɛ† ¹³ Nɛ Sufmbe mɔ kpìen' iñuɔn ilele ya sɛn tɛn Pìer, kí cère' Banabas mɔ tùre' kí paan' bi'bo. ¹⁴ Ama n laa' ba pɛ tigbɛmɔnmɔnt ya gbɛmɔnt bo ni' donbó ma nɔ, nɛ n tóke' Pìer bi'ke ya nun bó kí ye: «Sin a yé Suf nɛ, kí teh tɛn wà ña yé Suf, ña teh tɛn Suf. Bɛ tien' a jì wɔbndeh bà ña yé *Sufmbe bɛ ní li teh tɛn Sufmbe?»

Mitekjim nɛ li cère Uwien ní bù binib bigbɛmɔndɛnb

¹⁵ Bi maa' tinbi tí yé *Sufmbe nɛ. Ta tɛ tɛn bà ña yé Sufmbe, ¹⁶ nɛ tí bɛn ki ye na yé unil teh yiko ye ma bo nɛ la, Uwien lí bù wɔ ugbɛmɔndaan, ama wà teke' *Yesu Kristo kí jin' la, Uwien bùh wɔn nɛ ugbɛmɔndaan. Tí mɔ teke' *Yesu Kristo kí jin' ña Uwien ní bù tɛ bigbɛmɔndɛnb nɛ. Tí teke' *Yesu Kristo kí jin' ma nɔ nɛ cère' Uwien bù' tɛ bigbɛmɔndɛnb. Na yé tí teh yiko ye ma bo nɛ la, Uwien lí bù tɛ bigbɛmɔndɛnb, kime Uwien ña bù nil gbɛmɔndaan kí ye u teh yiko ye ma bo.

¹⁷ Ní yé tí nuunh Kristo bo, Uwien ní bù tɛ bigbɛmɔndɛnb, nɛ bi ye tí mɔ yé bibierdɛnb la, ní ye nɛ ní ye Kristo sɔnh kí dienh ibiere nɛ-ɛɛ? Na tɛ nɔ fiebu! ¹⁸ Kime n là wiɛ' yiko wà nɔ nɛ liebe' kí paan' u'bo la, n wuɔn' kí ye min nin n'yul ña teh ní' donbó nɛ. ¹⁹ Min wɔn *yiko bo, n tɛ tɛn utenkpii nɛ. Wɔn nɛ cère' n tɛ tɛn utenkpii; wa jì ñmɔbe tuɔm n'bo. Ní tɛ nɔ ña ní frɛ kí lí fuobe Uwien yíe ma bo nɛ. Bi taan' kí kpɛ' min nin Kristo udɔpɔnɔn bo nɛ. ²⁰ Nɛn bo, n fuobe la, na jì yé min nɛ fuobe, Kristo nɛ fuobe nni. Kime n fuobe fɛnfɛnnɔ wuɔ ma nɔ, Uwien ya Bijɛ wà yíe nni kí teke' n'kuum kí kpɔ' nɔ, n teke' wɔn nɛ kí jin', kí fuobe. ²¹ Ná yé n ye ní tien Uwien ya paabu fɛnm nɛ, kime ní yé kí ñɛ *yiko bo nɛ Uwien bùh binib bigbɛmɔndɛnb la, Kristo kpɔ' fɛnm nɛ.

3

Yiko nin mitekjim ya gber

¹ Galasi yaabɛ, ní jòrɛ' nɛ-ɛɛ? Bɛ nɛ fùre' ní'yɛnm-i? N tùre' kí tóke' nɛ bi kpɛ' *Yesu Kristo udɔpɔnɔn bo ma bo ña? ² N yé ní jìin nni iniire yà sɔ baba. Ní teh yiko ye ma bo nɛ cère' Uwien de' nɛ Mifuoñanm bii ní cenge' tigbɛmɔnmɔnt kí teke' túbà kí jin' ma nɔ bo nɛ? ³ Ní tien' míla ní'yɛnm ghen' kí tí kpɛ nɔ! Ní là cin' nin *Mifuoñanm ya tuɔm nɛ, bɛ tien' ní jì nuunh ní tí fòrɛ nin minisaaltuɔm-i? ⁴ Ní laa' ná kɛ ní fuobm ní nɔ juore' fɛnm nɛ-ɛɛ? Na ní tuo kí juore fɛnm. ⁵ Uwien dienh nɛ *Mifuoñanm kí teh miyókɔm ya bont ní'siik ní ma nɔ, ní teh yiko ye ma bo nɛ cère' u teh nɔ bii ní cenge' tigbɛmɔnmɔnt kí teke' túbà kí jin' ma nɔ bo nɛ?

Uwien bù' Abraham ugbɛmɔndaan u'tekjim bo nɛ

* 2:9 Liike 1:18. † 2:12 Pól ye bà cɛ upunjìe bo ma nɔ u niireh Sufmbe bà teke' Yesu Kristo kí jin' ña kí cɛ ki ye bà kɛ teke' Yesu Kristo kí jin' nɔ n lí jeh ipun kí lí pɛ bɛn Sufmbe ya yaajɛbok bo nɔ nɛ.

⁶ Kime nĩ kele' *Uwien ya gbõnku ni ki ye: «*Abraham teke' Uwien ki jin', nen bo ne Uwien bi' wõ ugbemõndaan.» ⁷ Nen bo, bende men ki ye binib bà teke' Uwien ki jin' nno, ben ne ye *Abraham ya yaabii. ⁸ Uwien là juo' ki len' u'gbõnku ni ki ye u li bù bà ña ye *Sufmbẽ nno bigbemõndenb bi'tekjim bo ne. Nen bo ne u là juo' ki tãke' *Abraham tighemõnmont tuu ki ye: «Sin bo ne n li tien inibol ke mimõnm.» ⁹ *Abraham là teke' Uwien ki jin' ne u tien' wõ mimõnm. Nno ne bà mõ teke' Uwien ki jin' nno, u tien' bi'mõ mimõnm ten *Abraham.

¹⁰ Tõ, binib bà ke teh yiko ye ma bo, ki du nen bo nno, bi te Uwien ya ñum ni ne. Kime nĩ kele' *Uwien ya gbõnku ni ki ye: «Wà ke ña boh nã ke kele' *yiko ya gbõnku ni nno la, u te Uwien ya ñum ni ne.» ¹¹ Nĩ yé imõn ne, Uwien ña ní bù nil gbemõndaan wõn Uwien ya nun bó kí ñe u teh yiko ye ma nno bo. Kime nĩ kele' *Uwien ya gbõnku ni ki ye: «Ugbemõndaan li fuobe mitekjim bo ne.» ¹² Ama *yiko ya bom nin mitekjim ña te. Nĩ yé unil teh *yiko ye ma la, yiko nno bo ne u li fuobe. ¹³ Kristo de' te ki wíe', ki ñen' te *yiko ya ñum ni, ki teke' ti'sensien ki cère' mĩ lu' wõn bo ne. Kime nĩ kele' *Uwien ya gbõnku ni ki ye: «Bi ku' wã ke ki lek'n uds bo la, nĩ yé miñum ne u'bo.» ¹⁴ Nĩ tien' nno ño kí ñe *Yesu Kristo bo, bà ña ye *Sufmbẽ mõ ní le Uwien là tien' *Abraham u'mõnm mà nno ne. Nno ne mitekjim bo, ti' mõ li le Uwien là pùon' ki ye u li sòn ní *Mifuõñaanm mà nno.

Yiko ña ní pien Uwien ya puonl

¹⁵ N'yaabe, cère men ní taa kunennenu kuba binib ya fuobm ni kí wuõn ne. Unil pole' ki kele' u'ñõbõfõrkaal la, uba ña ní fre kí lèbre lè, ka ní fre kí pukn niba mõ li'bo. ¹⁶ Tõ, Uwien là pùon' lipuonl ki de' *Abraham nin u'yaabil ne. Na kele' ki ye u'yaabii ten u niireh ligol ne, ni kele' ki ye u'yaabil ne. Lĩ te liba ne, len si: Kristo. ¹⁷ N ye ní ye nã sã: Uwien là cuo' nin *Abraham kujotieku ne ki pùon' ki ye kua ní saa. Nĩ tien' ibin kobiinan nin ibin pita ne ki yaan u de' Moyis *yiko. Yiko nno ña ní ghen kujotieku nno kí cère Uwien ya puonl ní juore fenm. ¹⁸ Kime nĩ yé yiko bo ne binib li le mimõnm Uwien saan la, na ji yé puonl bo ne bi li le mè. Ama lipuonl bo nín ne Uwien là juoke' *Abraham.

¹⁹ Nĩ te nno la, be bo ne Uwien de' *yiko bugben-i? U là de' wõ ki pukn' ño binib ní li bende bi'tuõnbierẽ ne, kí tí baa uyo wã *Abraham ya yaabil là u là pùon' lipuonl ki de' lè nno ní baa ní. Uwien là cère' u'tondb ne taa' *yiko nno ki de' ucendenduol*, ne u taa' ki de' binib. ²⁰ Binib bile ya siik ni ne ucendenduol te. Ama Uwien bugben ne là pùon' lipuonl nno ki de' *Abraham, nil ña là te bi'siik ni.

²¹ Nĩ te nno la, yiko nieh nin Uwien là pùon' ipuon yã nno ne-ee? Na te nno fiebu! Yiko nno bi li fre kí cère unisaal ní le limiel la, Uwien bi li ní wõn bo ne kí bù binib bigbemõndenb. ²² Ama *Uwien ya gbõnku ye ibiere ya tuam co uñendun ya nib ke tiyonbt ne. Nen bo, Uwien li tien u pùon' ki ye ma nno kí de binib bà teke' *Yesu Kristo ki jin' nno bi'tekjim bo ne.

²³ Kĩ yaan Kristo ní baa binib ní teke wõ kí ji nno, yiko là co te tiyonbt ne, kí gu uyo wã Uwien li wuõn te mitekjim ya sen. ²⁴ Nno ne *yiko nno là likeh te ki tí baa' uyo wã Kristo baa' ní, ño Uwien bù' te bigbemõndenb ti'tekjim bo nno. ²⁵ Ama Kristo tí baa' ma, ti teke' wõ ki jin' nno yiko ña ji likeh te.

²⁶ Ninbi bà ke teke' *Yesu Kristo ki jin' nno, ni yé Uwien ya bumu ne kí ñe ni'tekjim bo. ²⁷ Ninbi bà ke bi sili' ne Uwien ya ñum Kristo ya yel bo nno, ni teke' Kristo ya tetem ne. ²⁸ Ni ye *Yesu Kristo yaab ma nno, borm ña ji te ní'ni. Ninbi *Sufmbẽ nin bà ña ye Sufmbẽ, ninbi iyõne nin bà ña ye yõne, ninbi bijeb nin bipiib, ni'ke ye unibaab ne. ²⁹ Ni yé Kristo yaab ma nno, ni yé *Abraham ya yaabii ne, kí li le mimõnm mà Uwien là pùon' mè *Abraham nno.

4

Kristo yaab ña ji yé yõne

¹ Tõ, n ye ní ye nã si: kibuk kã li ji lifaal laan yé kibuwawaak uyo wã la, ka cen' yõnb nin ken si lifaal ma ke nno. ² Ama kí laan yé kibuk ma nno, kí li boh binib bà likeh kè nin bà likeh kí faal nno ne, kí tí baa uyo wã kí baa sien' ki ye kí ji yé ucien nno. ³ Ti' mõ yaam te nno ne. Uyo wã ta laan là teke' Kristo ki jin' nno, ti là yé iyaajebok ya te uñendun ni ya yõne ne. ⁴ Ama ní lá kpaan' uyo wã Uwien sien' nno, ne u sòn' ní u'Bije, ki cère' upii maa' wõ, yiko ñuuke wõ, ⁵ ño wõ ní de binib bà yiko ñuuke be nno kí wíe. Nno ne u tien' te Uwien ya bumu. ⁶ Ni monbe kí ye u'bumu ne. Nen bo ne u sòn' ní u'Bije ya Fuõñaanm ti'fel ni, mĩ cèreh ti yih Uwien ti'Baa. ⁷ Nen bo, ña ji yé yõnb, a ji yé u'buk ne. A yé u'buk ma nno, a'mõ li le u'mõnm ne. Uwien ne cère' ní te nno.

Põl ya yerm saa' Galasi yaab bo

* 3:19 Bi ye ucendenduol wã nno, bi niireh Moyis ne. * 4:3 Bi lèbre' iñõbon ya ki ye: ta laan là teke' Kristo ki jin' uyo wã nno; i kele' Grekmbẽ ya lenm ni ki ye: «Ti laan là yé mubumu uyo wã nno ne.»

⁸ Na laan là ben Uwien ma nno, ni là pe ibule bo ne i co ne tiyonbt. Ibule nno na yé Wien.
⁹ Ama fenfennó, ni bende' Uwien, wón Uwien ne cère' ni bende wó. Be tien' ni nuunh ní liebe kí paan iyaaje bok bo? Ya nmóbe tuóm, ka yé niba mó? Be tien' ni yé ní liebe kí li yé i'yonbe?
¹⁰ Ni nmóbe ibok ne ki túre h ki boh yé ibin iba ni nin inmaale iba ni nin iwien iba nin uyo uba. ¹¹ N'yenn saa' ni'bo, kime n likeh n sòn' lituonl là nin inunmón ki de' ne nno la juore fenn ne.

¹² N'yaabe, n gbáanh ne ne, li te men ten min, kime n tien' n'ba ten ninbi bà yé *Sufmbe ne. Na bii' nni niba. ¹³ Ni ben ki ye iwien yà là nmóbe nni nno bo ne n laa' usen ki tóke' ne tigbémónmònt mikpiékm. ¹⁴ Nin iwien nno là cère' n'gbenent na nmóbe liikm ma ke nno, na là senge' nni, ka liike' nni fennm. Ama ni là teke' nni ten n yé Uwien ya tond bii n yé *Yesu Kristo nin u'yul ne. ¹⁵ Ni là nmóbe uyensonge wà nno ji te la? Kime n li fre kí kun ne imón kí ye ni bi là li fre kí lòkre ni' nunbii mánón kí de nni la, ni bi là lòkre' yé ki de' nni ne. ¹⁶ Fenfennó, n tókeh ne tigbémònt ma nno ne cère' n kpénde' ni' nennend-ii?

¹⁷ Binib hiba te bi' nun món be ní li yé ni' gber ama bi nmóbe iyenmaale yà nno na mán. Bi nuunh be ní bore min nin ninbi ne kí taa ne kí mòkn bi'ba. ¹⁸ Ni mán, ni' nun ní li món ní li tuu ki teh ná mán uyo ke ne, na yé n lá te ni'saan uyo wà baba ne la. ¹⁹ N'bumu, ní liebe' ki wi nni ni'bo ten imerwien ne. Ní li li wi nni nno ne kí tí baa uyo wà ni li nmóbe Kristo ya tetem. ²⁰ N bi yé ní li te ni'saan fenfennó wúó ne, kí bende n li len ne ma bo, kime n'yenn ne ñen' ni'ni.

Sara nin Agaar ya gber

²¹ Tóke nni men, ninbi bà yé yiko ní li njuuke ne nno, na ciuh u teh bà ne-εε? ²² Ni kele' *Uwien ya gbónku ni ki ye: «*Abraham là nmóbe bijie bile ne. Upiiyonb là maa' uba, ne u'po umón mó maa' utó. ²³ Upiiyonb nno maa' wà nno u maa' wó unisaal yé ma bo ne. Ama u'po umón maa' wà nno, Uwien ne là pùon' ki ye u li maa wó. ²⁴ Tigber tuu ya tingi nmóbe imesen ile ne; kime bipiib bile bie te ten Uwien là cuo' nin binib kujótiéku kúa bolm mile nno ya nennnku ne. Kuba si: Uwien là cuo' kúa nin u' nib Sinayi ya juól bo nno ne. Agaar ne yé ku ya jótieku ya nennnku, ne u maa' mubumu múa ke nno yé iyonbe. ²⁵ Bi ye Agaar la, bi niireh Sinayi ya juól là te Arabi ya du ni nno ne. Fenfennó ya Yerusalem te ten upiiyonb nno ne, kime u' nib yé iyonbe ne. ²⁶ Ama Yerusalem wà te paaki nno, wun na te ten piiyonb. Wun ne yé tí' du ki te ten tí' naa. ²⁷ Kime ní kele' *Uwien ya gbónku ni ki ye:

«Upiijóló, li pòkh,
 sin wà na ben merwien nno,
 li yiknh nin uyensonge,
 kime upii wà bi wíe' wó ya bumu li yebe,
 kí cén' wà nmóbe ce yaamu.»

²⁸ N'yaabe, ninbi ben wón, Uwien là pùon' lipuonl là nno bo ne ni yé u'bumu ten *Isaak. ²⁹ Bi là maa' kibuk kà unisaal yé ma bo nno là jènde' uyo bo bi là maa' kà *Mifuoñaanm ya tuóm bo nno. Fenfennó mó ní bie ki te nno ne. ³⁰ Tó, ní kele' *Uwien ya gbónku ni ye ba? Ní kele' ki ye: «Ñore upiiyonb nno nin u'bijé, kime upiiyonb nno ya buk na nmóbe sen ken nin upiimón ya buk ní taan kí ji bi'baa ya faal» ³¹ Nén bo, n'yaabe, ta yé piiyonb ya bumu ama tí yé upiimón yaamu ne.

5

La liebe men kí kó yonbt ni

¹ *Kristo teke' te kí wíe', na ti la ji ní li te yonbt ni ne. Nén bo, gore men ki la cère niba ní liebe kí cuo ne yonbt.

² Cenge men, min Pól ne tókeh ne ki teh: «Ni tuo' bi jie' ni'pun la, Kristo na ji yé niba ni'bo.» ³ N liebe' kí tókeh unil wà ke tuo' bi jie' u'punl ne ki teh ní yé liwóbl ne ki de' udaan, wó ní li boh yiko nno ke kí tí gben. ⁴ Ninbi bà nuunh Uwien ní bù ne bigbémòndénb yiko bo nno, ni bore' ni'ba Kristo saan na, ne ki mun' ni'ba Uwien ya paabu. ⁵ Tinbi ben wón, tí' dèndènl si: Uwien li bù te bigbémòndénb tí' tekjim bo ne. *Mifuoñaanm ne cère' tí gu lidèndènl nno ní tien. ⁶ Kime a yé *Yesu Kristo yo la, a jie' a'punl bii na jie' la, na cieke. Nà cieke si: á teke Kristo kí ji na a' tekjim ní cère á li yé binitób ne.

⁷ Ni là cin' mánmóm ne, nme ne pién' ne, ni la ji ní li boh gbémònt-i? ⁸ Mi ya piennm na ñen' Uwien wà yih ne saan. ⁹ Kpóna ya ñóke waamu mánón cèreh kpóna ke nuuleh ne. ¹⁰ Min wón, Yonbdaan cère' n nmóbe midum ni'bo kí ye ni'yennmaale na bore' nin n'yi. Ama wà taah fenfennm kí báareh ni'ni nno yé la, wó ní li yé udaan wà ke, u li e utudere ne.

¹¹ N'yaabe, n bi bie kí tókeh binib kí teh be ní li jeh ipun la, ba ji bi jèndeh nni. Kristo ya dápònpón ya gber na ji bi li cère uba ya yennm ní saa. ¹² Cère men binib bà taah fenfennm kí báareh ni'ni nno ní li jeh bi'pun haali kí tí fáare bi'ba mánón!

Li toreh men tób, kí cère Mifuoñaanm ní li pekre h ne

¹³ N'yaabe, ninbi wɔn, Uwien ne yin' ne ki de' ne ki wie'. Ni la dule nen bo ki li teh ni'yenn yie na. Ama ni li yie tob, ki li toreh tob. ¹⁴ Kime yiko ke taan' ki te yiko uba ni ne, wɔn si: «Li yie a'to ten a yie a'ba ma bo.» ¹⁵ Liike men ni'yul bo! Ni te ten muwenbiimu, ki coh tob la, ni joh migbenm ne.

¹⁶ N tokeh ne ne, cere men Mifuoŋaanm ri li pekreh ne. Nno ne na ji li teh ni'yenn yie na. ¹⁷ Kime unisaal yie na bore' nin *Mifuoŋaanm yie na, ne *Mifuoŋaanm yie na mo bore' nin unisaal yie na. Unisaal yie na ŋa cendeh nin *Mifuoŋaanm yie na. Nen bo ne na ri fre ki li teh ni'yenn yie na. ¹⁸ *Mifuoŋaanm pekreh ne la, yiko ŋa ji ŋmobe tuom ni'bo.

¹⁹ To, unisaal ya yiem cereh u sɔnh ituɔnbierɛ ya nno, ti ben ye. Yen si: tijoknt ya tuon nin linanmaal nin lisɔnsɔndl, ²⁰ nin ibule bo ya paanm nin linɔkɔjil nin kinenk nin likɔnkɔnl nin iponponbe nin ubenpiebe nin kunanierku nin ifinfinde nin umaapaae ²¹ nin ununfoke nin tidɛyibr nin unifenjin nin ituontɔ ya bre ten yie. N la toke' ne ituɔnbierɛ nno bo ŋa, ki liebe' ki tokeh ne, binib ba ke teh tuu ya bont ŋa ri ko Uwien ya bel ni.

²² Ama *Mifuoŋaanm cere' binib yie tob, ki ŋmobe uyɛnsonge nin uyenduɔn nin kuminku, ki ŋmobe tinimɔnt, ki muɔh binib micɛcekm, ki ŋmobe midum, ²³ ki ŋme nin tob, ki coh bi'ba. Yiko ŋa te ki biin binib ba teh tuu ya bont. ²⁴ Binib ba ye Kristo yaab nno, wie' bi'nisaaltetem ten bi kpe' mɛ Kristo ya dɔpɔnpɔn bo ne.

²⁵ *Mifuoŋaanm ne cere' ti fuobe ma nno, cere men mɛ ri li pekreh te. ²⁶ Cere men ti la li ŋmobe nacenkekuont, ki la li delkeh tob, ki la li ŋmobe ponponbe tob bo.

6

Li toreh men tob

¹ N'yaabe, ni ye bi piln' unil u teh na bre la, ninbi ba *Mifuoŋaanm pekreh ne nno, ni tien suoo, ki tore wo wo ri liebe ki kpɛn usen wa mɔn. Ni'ni wa ke ri liike u'yul bo ki mo la ko biikm ni. ² Li toreh men tob ijend ni. Nno ne ni li boh Kristo ya yiko. ³ Unil maaleh ki teh u ye niba ne, ka ye la, u lereh u'ba ne. ⁴ Wa ke ri fiin ki liike u'tuonl. U laa' li mɔn la, wo ri li pekeh u'ba u'tuonl nno bo ki la taa' le ki kpaandeh bi'tob ye. ⁵ Kime wa ke teh na la, ni likeh wɔn ne.

⁶ Bi wɔknh wa Uwien ya gber ri li nɛndeh u ŋmobe tibont ta ke nno ya niba bo ki dienh wa wɔknh wa.

⁷ La lereh men ni'ba, ba leh Wien. Kime unil bule' na la, u li ce nen ne. ⁸ Unil teh u'yenn yie na la, u li le u'yenn yie na ya suul ne. Ni'tingi si: mikum. Ama unil teh *Mifuoŋaanm yie na la, u li le *Mifuoŋaanm ya suul ne. Ni'tingi si: limiel la ŋa ŋmobe gbenm. ⁹ Cere men ti li teh mimɔnm ki la ye ti jii'. Kime ti tuu ki teh mimɔnm la, uyo we ni ti le lisuul. ¹⁰ Nen bo, ti ŋmobe libɔnl ma no, cere men ti li sɔnh ki nuunh binib ke ya mɔnm, ni'ke tu nin ti'yaab ba mo teke' Kristo ki jin' nno.

Tigbefɔrkaar

¹¹ Liike men, min nin n'yul ne kele' ni gbenge ki de' ne. ¹² Binib ba wɔbndeh ne ni li jeh ipun nno nuunh be ri li teh tibont binib ri li lenh bi'yenn ri li songe bi'bo, ŋo bi la jende be Kristo ya dɔpɔnpɔn ya gber bo baba ne. ¹³ Kime ben ba jeh ipun nno bugben ŋa boh yiko. Bi yie ni li jeh ipun ŋo be ri li jebnh bi'ba ki teh ben ne wɔbn' ne ni jie' ipun ne. ¹⁴ Min wɔn, ma li li jebn n'ba niba bo ki kende' ti Yonbdaan *Yesu Kristo ya dɔpɔnpɔn bo. Udɔpɔnpɔn nno bo ne uyenduɔn wuu ya bont te ten tikpir n'bo, ne n'yenn ŋa ji pe tu'bo. ¹⁵ Kime unil jie' lipunl bii wa jie' la, na cieke. Na cieke si: Uwien ri tien te binifɛn ne. ¹⁶ Uwien ri de binib ba ke kpe u ya sen uyenduɔn, ki muɔ be micɛcekm. Wo ri tien nno u'nib ke*.

¹⁷ To, ki ne dinnɔ ki li joh uba la ji ŋmobe nni yɛnŋaabe, kime n jende' *Yesu bo ma nno ya gbɛn juore' ki te n'bo ne.

¹⁸ N'yaabe, ti Yonbdaan *Yesu Kristo ri juoke ne. Ami.

* **6:16** Migbiirm mie ni bi lebre' linɔbonl la ki ye u'nib ke nno ni kele' Grekmbe ya lenm ni ki ye: Uwien ya nib Israyel yaab ne.

Kugbɔnku kua Pɔl kele' ki de'

Efes yaab nnɔ

Nà wɔngɛh Kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kele' kugbɔnku kuu ki de' Kristo ya taaŋ yà te Efes ya du ni nin i'tɔ yà te Asi ya tinfeŋm ni nnɔ nɛ. U là te lipekɪ ni nɛ ki kele' kugbɔnku nnɔ (3:1; 4:1). Pɔl taan' u wɔkn' itaaŋ nnɔ miwɔknm mà kɛ nnɔ mijenjenm bo nɛ ki kele' kugbɔnku kuu ni. U kele' kù ki de' Kristo yaab bà ɲa yé Sufmbɛ nnɔ nɛ. Kugbɔnku kuu ya mɛsenkpiɛke si: Efes yaab ɹ bɛnde Uwien bonde' wɔ ɹ sɔn itɔon yà nɛ. Nɪ yé tibont tà là buɔ, Yesu cère' binib bɛnde' tù nɛ. Uwien bonde' haali uyoyo ɲɔ wɔ ɹ taan nà kɛ te kitink bo nin kutaaku bo nɛ kɪ taa kɪ ɲukn Yesu Kristo.

Kí cin liyul 1 kí tí baa 3, Pɔl tɔke' bɛ ki ye: Yesu Kristo nɛ baa' ki kpo' udɔpɔnɔn bo ki cère' bɛn nin Uwien taan' buɔɔbu, ki gben' kinɛnk kà là te bà yé Sufmbɛ nin bà ɲa yé Sufmbɛ nnɔ ya sesieke. Nɛn bo, borm ɲa jɪ te bi'siik ni.

Kí cin iyul 4 kí tí baa 6, Pɔl tɔkeh Kristo yaab ki teh bɛ ɹ lí ɲmɔbe mitekjim nin uyenduɔn wà Uwien de' bɛ wù nnɔ, kí lí fuobe mifuobfeŋm. Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ tɔkeh piicɛb ki teh bɛ ɹ bɛ ɹ lí yíe bi'puob tɛn Kristo yíe u'taaŋ yaab ma bo, ki kpo' bi'biere bo nnɔ nɛ.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ Uwien ya yíem bo. N kɛh kugbɔnku kuu ɹ de bà yé Uwien yaab kí ɲɛ *Yesu Kristo bo, ki du u'bo kí te [Efes ya du ni] nnɔ nɛ. ² Ti'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ɹ juoke nɛ, kí de nɛ uyenduɔn.

Uwien tien' te mimɔnm mà Yesu Kristo bo

³ Tí pèke mɛn Uwien ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa. Ti yé wɔn Kristo yaab ma nnɔ nɛ Uwien tien' te u'mɔnm kɛ ya bol. Mimɔnm nnɔ yé paaki bó yaam nɛ, kí yé *Mifuoŋaanm yaam. ⁴ Tɔ, u là cère' ti yé Kristo yaab nɛ kí gènde' te kí laa' wa laan ɲɛn' uɲɛndun ɲɔ tí lí yé u'yaab, kí lá lí ɲmɔbe biil u'nun bó. U yíe te nɛ, ⁵ kí juɔ' kí gènde' te kí tien' te u'bumu *Yesu Kristo bo. U yíe nɛ kí cèkre' u'yɛnm kí tien' nnɔ, ⁶ ɲɔ tí lí pèkeh wɔ u ɲmɔbe ukpiɛke wà nnɔ bo nin u tien' te tinimɔnt tà kí ɲɛ u'Bijɛ wà u yíe wɔ nnɔ bo.

⁷ Wɔn u'Bijɛ ya sɛm bo nɛ u de' te kí wiɛ', kí fère' te ti'biere, kí wuɔn' te u ɲmɔbe tinimɔnt tù yebe kí tí kpe ma bo. ⁸ U tien' te tinimɔnt nnɔ kí gbien', kí de' te miyɛnfuom nin miɔbɛnm isɛn kɛ ni. ⁹ U cère' ti bɛnde' tibonbɔlkaar tà u'yíem bo, u là cèkre u'yɛnm wɔ ɹ tien tù Kristo bo nnɔ. ¹⁰ Nɪ lá kpaan' uyo la, u lí tien tibonbɔlkaar tà nnɔ si: u lí taan nà kɛ te kutaaku bo nin nà kɛ te kitink bo nnɔ Kristo ɹ lí yé ni'kɛ ya bɛr.

¹¹ Uwien cère' ti yé wɔn Kristo yaab ma nnɔ nɛ kí lá juɔ' kí gènde' te tí lí yé u'yaab. Uwien teh tibont kɛ u jekɛ' ma bo nin u yíe ma bo, ¹² ɲɔ tinbi bà kpiɛ' kí ɲmɔbe lidɛndɛnɪ Kristo bo nnɔ tí lí pèkeh wɔn Uwien, u ɲmɔbe ukpiɛke wà nnɔ bo nɛ.

¹³ Wɔn Kristo bo nɛ ni'mɔ lá cii' Uwien ya gbɛr. Tù yé tigbɛmɔnt nɛ, kí yé tigbɛmɔnmɔnt tà cère' ni ɲmɛre'. Nɪ teke' wɔ kí jin', nɛ Uwien dieke' nɛ. *Mifuoŋaanm mà u là pùon' kí ye u lí de nɛ mè nnɔ nɛ yé kudɛku nnɔ. ¹⁴ *Mifuoŋaanm nnɔ bo, ti bɛn kein kí ye tí lí lɛ Uwien bonde' lifaál là kí ble' u de' bà kí wiɛ' bi yé yaab nnɔ. Nɛn bo, cère mɛn tí lí pèkeh wɔ u ɲmɔbe ukpiɛke wà nnɔ bo.

Pɔl kàareh kí dienh Efes yaab

¹⁵ Nɛn bo nɛ n cii' ni tùɔre' kí teke' Yonbdaan *Yesu kí jin', kí tùɔre' kí yíe Uwien ya nib kɛ ma nnɔ, ¹⁶ nɛ n tuu kí faareh Uwien ni'bo, kí tien ni'bó n'kaare ni, ¹⁷ kí miɛh ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Wien wà yé ti'Baa kí ɲmɔbe ukpiɛke nnɔ wɔ ɹ cère *Mifuoŋaanm ɹ de nɛ miyɛnfuom kí wuɔn nɛ wɔ, nɪ tùɔre kí bɛnde wɔ. ¹⁸ N miɛh wɔ wɔ ɹ wende ni'nun bó, nɪ bɛnde lidɛndɛnɪ là bo u yih nɛ nnɔ; kí bɛnde u'faal là mɔn kí ɲmɔbe lisel, u lí taa lɛ kí de binib bà yé u'yaab nnɔ; ¹⁹ kí bɛnde kí ye u'tuɔm yebe ká tí ɲmɔbe mí kpe nin bà. U taah mè kí toreh tinbi bà teke' wɔ kí jin' nnɔ. U wuɔn' mituɔm bugbɛn yebe kí kpe ma bo, ²⁰ uyo wà u taa' mè kí mekre' Kristo bitenkpiib ni, kí taa' wɔ kí káan' u'nojie bó paaki bó nnɔ nɛ. ²¹ Kristo te nɛn saan nɛ kí ɲmɔbe mituɔm kí cɛn' nà kɛ te kutaaku bo kí ɲmɔbe mituɔm kɛ ya bol nin nà kɛ ɲmɔbe ticiɛnt kɛ ya bol. U'yel cɛn' iyel yà kɛ te. Na yé fɛnfɛnnɔ ya yel baba, lí cɛn' uyo wà we ní nnɔ mɔ ye nɛ. ²² Uwien cère' Kristo nɛ te' tibont kɛ bo litaal, kí tien' wɔ tibont kɛ ya cɛn. Wɔn nɛ yé u'taanl ya yul, ²³ nɛ u'taanl yé u'gbɛnɛnt. U te li'ni kí tí gben', nɛ Uwien mɔ te u'ni kí tí gben'.

2

Mifuobfɛnm nin Kristo

¹ Uyo uba ni là teh ibiere ne ki biih Uwien, ki te ten bitenkpiib u'nun bó; ² ki teh ten unɛndun yaab, ki boh wá yé isenpol ya cien ki te kutaaku nin kitink ya sesieke nno. Fenfɛnno u ya cien ne juuke unɛndun ya nib bà ña tuo' Uwien ya ñabu bó nno; ki cèreh bi teh u yé ná. ³ Uyo uba ti'ke mɔ là te ten bi ya nib ne, ki pɛ minisaaltetem bo, ki teh ti'yɛnm yé ná. Ti'nisaaltetem nno bo, ti là kpe Uwien rí dere ti'tub ten binitob ne.

⁴ Ama Uwien nin muoh binib micɛɛɛkm ní tì kende', ki yé te ki gbien'. Nɛn bo, ⁵ tinbi bà là te ten bitenkpiib Uwien ya nun bó, ka boh wɔ nno, u cère' ti libe' ki fuobe nin Kristo. U'juokm bo ne ni ñmere'. ⁶ Ti yé *Yesu Kristo yaab ma nno ne Uwien taan' ki mɛkre' tinbi nin wɔn, ki cère' ti kèle' wɔn Kristo saan paaki bó. ⁷ Uwien tien' te nno u'juokm bo ne kí ñe *Yesu Kristo bo, ño kí ñe dinno kí li joh wɔ rí wuɔn kí ye u'nimànt yébe ka ti ñmɔbe tù kpe nin bà ne. ⁸ Ni teke' *Yesu ki jin' ma nno, ne cère' ni ñmere' Uwien ya juokm bo. Na yé ni'tuom bo ne ni ñmere', Uwien ya paabu bo ne ni ñmere'. ⁹ Na yé ni'tuon bo ne ni ñmere'. Nɛn bo, uba là la jɛbnh u'ba. ¹⁰ Kime Uwien ne cère' ti ji yé ti yé bidenbà bà nɔ. Ti yé *Yesu Kristo yaab ma nno ne Uwien tien' te binifɛnb ño tì li sɔnh ituonmɔnmɔn ya u là juo' ki bonde' yé ki ble' te nno.

Yesu Kristo bo ne ti'ke taan' ki tien' unibaab

¹¹ Nɛn bo, tiere mɛn kí ye bi maa' ne ma na yé Sufmbɛ. U yo uba *Sufmbɛ là yih ne bà ña jie' pun ne, ki yih bi'ba bà jie' ipun. Unisaal ne jie' bi'pun ne upunjie ya ñieku te bi'bo. ¹² Tiere mɛn kí ye uyo nno, na là ben Kristo, ka là ñmɔbe sɛn ní li yé Israyel yaab, ka là te kujotieku kùà Uwien cuo' kù nin u'nib mibolm mà yébe, ki pùon' lipuonl kí de' be nno ni. Na là ñmɔbe dɛndenl, ka ben Wien ni'fuobm ni kitink kie bo. ¹³ Ama ninbi bà là jende' Uwien nno, fenfɛnno ni yé *Yesu Kristo yaab ma nno, Uwien cère' ni nekn' wɔ kí ñe wɔn Kristo ya sɛm bo ne.

¹⁴ Kime wɔn Kristo ne cère' ti ñmɔbe unòkpaan. U taan' *Sufmbɛ nin bà ña yé *Sufmbɛ ki tien' linibol liba. U kpo' udòpɔnpɔn bo, ki gben' kinɛnk kà là te ten liguonl kí bore' be nno. ¹⁵ U cère' *Sufmbɛ ya yiko nin u'wɔb nin u'tentienn ña ji ñmɔbe tuom. U taan' *Sufmbɛ nin bà ña yé *Sufmbɛ ki tien' linibofɛnl bi te nin wɔ. U tien' nno ne ki cère' bi ñmɔbe unòkpaan. ¹⁶ U kpo' udòpɔnpɔn bo ne ki taan' bà yé Sufmbɛ nin bà ña yé Sufmbɛ ki tien' unibaab kí cère' ben nin Uwien taan' buñabu. U tien' nno ne ki gben' kinɛnk kà là bore' be nno. ¹⁷ Kristo baa' kí là tɔke' ninbi bà là jende' Uwien nin bà là neke wɔ nno uyenduɔn ya gber ne. ¹⁸ Kristo bo ne Mifuoñaanbaabm cère' ti'ke laa' usɛn tí nekn Baa Uwien.

¹⁹ Nɛn bo, ninbi bà ña yé *Sufmbɛ nno, na ji yé cɛnb bii binib bà ñɛn' niba bó ní, ama ni ji yé Uwien ya nib ya biba ne, ki ye u'dɛn yaab mɔ. ²⁰ Ni te ten kuduku kùà bi mɛh kù ya bont ne. *Yesu ya tondb nin *Uwien ya ñobonsɔknb ne yé kuduku nno ya tɛnpuul, ne *Yesu Kristo bughɛn yé litɛnl là co litɛnpuul nno. ²¹ Wɔn bo ne kuduku nno ya bont kɛ tɔ tu tɔr bo ki kpɛnh, kí tì tien' kuduku kùà yé Yonbdaan yaaku. ²² Ni yé wɔn Kristo yaab ma nno, ni'mɔ yé kuduku nno ya bont ya tuba ne, ki taan' kí tien' libuol là Uwien te kí ñe *Mifuoñaanm bo.

3

Pɔl tɔke' bà ña yé Sufmbɛ tigbɛmɔnmɔnt

¹ *Yesu Kristo ya tuonl bo ne min Pɔl te lipɛkl ni ninbi bà ña yé *Sufmbɛ nno bo. ² Ni cii' Uwien ya nimànt bo, u de' nni lituonl là rí sɔn kí de ne nno bó. ³ U là cibre' n'nun bó kí cère' n bende' u'gbɛbalkaar ne kí kele' tì mikpiɛkm kugbɔnku kuu ni waamu. ⁴ Ni kaan' tì la, ni li fre kí bende kí ye n ñmɔbe mibɛnm tigbɛbalkaar nno bo. Tù wɔngɛh Uwien lá li tien ná kí ñe Kristo bo ne. ⁵ Uwien ña là cère' uyo bo yaab bende' tigbɛbalkaar nno, ama fenfɛnno wɔw Mifuoñaanm cère' u'yaab *Yesu ya tondb nin u'ñobonsɔknb bende' tù. ⁶ Tigbɛbalkaar nno si: kí ñe u'gbɛmɔnmɔnt bo, bà ña yé *Sufmbɛ li taan nin *Sufmbɛ kí ji Uwien ya faal, kí taan kí tien unibaab, kí taan kí li te Uwien là pùon' lipuonl là nno ni, kime bi'ke yé *Yesu Kristo yaab ne.

⁷ Uwien ya nimànt nin u'paabu bo ne u cère' n yé u'tonsɔnl, kí tɔkeh binib u'gbɛmɔnmɔnt nno. ⁸ Min wá yé Uwien ya nib ya gbaarkɛ nno, Uwien tien' nni tinimànt kí ye rí tɔke bà ña yé *Sufmbɛ nno kí ye Kristo yé lifaal là mɔn kí tì kende' ne; ⁹ kí wuɔn binib kɛ be rí tɔrɛ kí bende Uwien teh ma bo nibonn ná u là bobn' nɛ lididikl bo nno. Wɔn Uwien wá ñɛn' tibont kɛ nno ne là bɔle' nɛ u'ba saan haali uyo bo. ¹⁰ U tien' nno ño kí ñe u'taanl bo, ná ñmɔbe mituom kɛ ya bol nin ná ñmɔbe ticiɛnt kɛ ya bol kí te paaki bó nno rí bende Uwien ñmɔbe miyɛnfuom isɛn kɛ ni ma bo ne. ¹¹ Nno ne Uwien là bobn' wɔ rí tien ná haali uyo bo nno, u ji tien' nɛn ne ti'Yonbdaan *Yesu Kristo bo. ¹² Ti teke' Kristo kí jin' ma kí yé u'yaab nno bo ne ti ñmɔbe usɛn tí nekn Uwien nin midum. ¹³ Nɛn bo ne n gbáanh ne, ni là cère ni'gbɛnɛnt rí yɔre n jinɛ ijɛnd ya ni'bo nno bo. Ama cère mɛn n'jɛnd nno rí li yé ni'bo ukpieke.

Kristo yie te

¹⁴ Nɛn bo nɛ n gbaandeh Baa Uwien ya nun bɔ. ¹⁵ Wɔn nɛ yɛ kutaaku bo yaab nin kitink bo yaab kɛ ya Baa. ¹⁶ N miɛh wɔ u'kpieke yebe ki ti kɛnde' ma nno bo wɔ rɛ cɛre *u'Fuoŋaam rɛ de nɛ mituɔm, nɛ li yɛ binib bɔ ya fɛl co nɛ. ¹⁷ N liebe' ki miɛh wɔ, wɔ rɛ cɛre Kristo rɛ li te ni'fɛl ni ki ti gben nɛ. Ni teke' wɔ ki jin' ma nno bo, n miɛh wɔ wɔ rɛ cɛre nɛ li faa miyiem ni, ki li se mɔnmɔm, ¹⁸ nɔ ninbi nin u'nitɔb kɛ rɛ fre ki bɛnde Kristo ya yiem yebe ka nɔmbe biɛn isɛn kɛ ni ma bo; ¹⁹ ki bɛnde kɛ ye u'yiem yebe ki ti gɛbre' unisaal ya bɛnm; ki li nɔmbe Uwien ya tetem kɛ ki ti gben'. ²⁰ Uwien nɛ li fre ki tien tɛ nɛ rɛ li yɛbe kɛ cɛn ti maaleh nɛ nin ti miɛh wɔ nɛ, ki nɛ u'tuɔm mɛ te ti ni ki sɔnh ituɔn nno bo. ²¹ Wɔn si ukpieke u'taan yaab ni *Yesu Kristo bo yo kɛ yo haali nin uyo wɔ nɔmbe gbenm. Ami.

4

Uwien cɛre' Kristo yaab kɛ taan' ki tien unibaab

¹ Tɔ, min Pɔl wɔ te lipɛkl ni Yonbdaan bo nno sureh nɛ; nɛ cɛre ni'tetem rɛ li selndeh Uwien wɔ yin' nɛ nno; ² ki li jiindeh ni'ba tingi isɛn kɛ ni, ki li nɔmɛ nin unil kɛ, ki li nɔmbe liyɛnguol, ki li yie tɔb, ki li nɔmbe sukɛ tɔb bo. ³ *Mifuoŋaam taan' nɛ ki tien' unibaab ma nno, nɛkn mɛn ki li tɛ ki nɛ unɔkpaan bo. ⁴ Uwien cɛre' ti'kɛ taan' ki tien' tigbɛnɛnt tuba nɛ. *Mifuoŋaam mɔ te miba nɛ. Nɛ Uwien yin' tɛ lidɛndɛn lɔ bo nno mɔ te liba nɛ. ⁵ Yonbdaan te uba nɛ. Mitekjim mɔ te miba nɛ. Uwien ya nunsii mɔ te uba nɛ. ⁶ Wɔn te uba nɛ, ki yɛ unil kɛ ya Baa. Wɔn nɛ cɛn' nɛ kɛ te, ki te unil kɛ ya fɛl ni, ki taah unil kɛ u sɔnh u'tuɔn.

⁷ Ama ti'ni wɔ kɛ laa' bupaabu Kristo de' wɔ ki kpaan' ma bo nɛ. ⁸ Nɛn bo nɛ ni keɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:
«U doh paaki uyo wɔ nno,
u tuke u cuo' bɔ tiyonbt nno nɛ,
ki de' binib bupaabu.»

⁹ Tɔ, u don' paaki ya tingi si ba? Ni yɛ nɛ rɛ wuɔn kɛ ye u kpie' ki jiere' dɛntingi nɛ. ¹⁰ Wɔ jiere' dɛntingi nno, wɔn nɛ don' paaki mɔ ki gɛbre' kutaaku nɔ wɔ rɛ li te ni'kɛ saan. ¹¹ Wɔn nɛ de' unil kɛ bupaabu. U cɛre' biba yɛ bitondb, bitɔb yɛ u'nɔbonsɔknb, bitɔb mɔ kpaandeh tigbɛmɔnmɔnt, bitɔb yɛ bɔ likɛh u'taan yaab*, bitɔb mɔ yɛ Uwien ya gber ya wɔnwɔknb. ¹² U de' bupaabu nno nɔ wɔ rɛ bonde Uwien ya nib bɛ rɛ li sɔnh u'tuɔn, ki cɛre u'taan lɔ yɛ u'gbɛnɛnt nno rɛ kpɛre mitekjim ya sɛn ni nɛ. ¹³ Nno nɛ ti'kɛ li nɔmɔnɔmbe kɛ ti tien unibaab mitekjim ya sɛn ni, ki bɛnde wɔn Uwien ya Bijɛ mɔnmɔm, ki li yɛ binib bɔ kpɛre' mitekjim ya sɛn ni, ki li te tɛn Kristo kɛ ti gben. ¹⁴ Nno nɛ ta ji li te tɛn bumu. Ta ji li te tɛn buɛrɛbu bua inungbegbel tuɛh bɛ ki joh ikele kɛ. Binib ya wɔknm mɔ tulndɛh binib nɔ ji nɔmbe tɛ ki pekɛh tɛn kutafaaku nɛ tuke tɛ. Nib nɔ ji li lɛrɛ kɛ tuln tɛ nin bi'tonnɛnku. ¹⁵ Ama ti li yie tɔb, ki li tɔkɛh tɔb tigbɛmɔnt. Nno nɛ ti li kpɛre isɛn kɛ ni, ki li te tɛn Kristo. Wɔn nɛ yɛ u'taan ya yul. ¹⁶ Wɔn nɛ taan' u'nib kɛ ki cɛre' bi'tien' unibaab tɛn tigbɛnɛnt ya gbɛnɛnbɛl tutuuke i'tɔ bo ki tɔrɛ' ki co ma bo. Tigbɛnɛnt ya gbɛnɛnbɛl kɛ sɔnh i'tuɔn mɔnmɔm la, tigbɛnɛnt nno kɛ kpɛnɛn nɛ. Kristo ya taan' yaab mɔ yaam te nno nɛ. Bi yie tɔb la, litaan nno kpɛnɛn mɔnmɔm nɛ mitekjim ya sɛn ni.

Mitetekpaam nin mitetefɛnm ya gber

¹⁷ Nɛn bo nɛ n nɛiikɛh ki tɔkɛh nɛ tigber tuu nɔ Yonbdaan ya yel bo ki teh: Ni la ji rɛ li fuobe tɛn binib bɔ nɔ pɛ Wien bo. Bi'yɛnmaale kɛ pɛ bonfɛnm bo nɛ. ¹⁸ Bi'nun nɔ yaan. Bi'yufaa nɛ cɛre' ba bɛn niba. Nɛn bo nɛ ba rɛ lɛ Uwien de' u'nib mifuoɔfɛnm mɔ nno. ¹⁹ Ba ji bɛn nɔ mɔn, ka bɛn nɔ bre, nɛ ki taa' bi'ba ki de' lisɔnsɔndl, ki nɔake ki teh tijoknt ya bonn kɛ ya bol.

²⁰ Ninbi wɔn, na yɛ ni benge' nɛn nɛ Kristo bo. ²¹ Ni lɔ cii' Kristo ya gber nɛ, nɛ bi lɔ wɔkn' nɛ tun nɛ ki nɛ wɔn *Yesu Kristo nɔmbe tigbɛmɔnt tɔ nno bo, bii ba? ²² Nɛn bo, dɔan mɛn ni'tetekpaam, mɛ yɛ minisaaltetem mɔ lɔ saah nɛ ki cɛrɛh ni'nun fɔke tibont tɔ lɛrɛh binib nno bo nɛ. ²³ Cɛre mɛn Uwien rɛ lɛbre ni'tetem nin ni'yɛnm, ²⁴ nɔ ni li nɔmbe mitetefɛnm mɔ Uwien tien' mɛ u yie ma bo nno. Tigbɛmɔnt nɛ cɛre' mitetem nno mɔn, ki cuube.

²⁵ Nɛn bo, dɔan mɛn kutonɛnku. Wɔ kɛ rɛ li tɔkɛh u'tɔ tigbɛmɔnt, kime ti taan' ki tien' tigbɛnɛnt tuba nɛ. ²⁶ Ni'benku ni ben' la, nɛ cuo ni'ba ki la tien biɛrɛ, ki la cɛre ni'benpiebe nno rɛ lu uwien. ²⁷ La de mɛn sɛnpol sɛn uba nin u'tɔ. ²⁸ Wɔ suh la, wɔ rɛ dɔan bunasubu, ki li yɛ unimɔn, ki li sɔnh ituɔn nin inunmɔn, ki lɛ u yie nɔ u'nɔje bo, nɔ ki pu bijiinb mɔ. ²⁹ Ni la cɛre inɔbonbil rɛ li nɛh ni'tuɔn ni. Ama ni ye ni li len la, nɛ cɛre nɛ rɛ li yɛ inɔbon ya mɔn, ki fre kɛ tore binib ni wiɛbe bɛ ma bo bɛ rɛ kpɛre mitekjim ya sɛn ni, ki cɛre bɔ cenge ni'bɔ nno rɛ li mɛmɔm. ³⁰ La cɛre mɛn *Uwien ya Fuoŋaam ya yɛnm rɛ saa, kime Uwien taa' mɛn nɛ ki dieke' nɛ, ki gu lidaali lɔ u li de nɛ kɛ wiɛ. ³¹ Ni la cɛre ni'benku ni rɛ li tɔ tɔb bo, ki la nɔuh tɔb bo, ki la li nɔmbe benpiebe, ki la kɔnh nin tɔb jɛr, ki la sukɛh tɔb, ki la cɛre biɛrɛm miba

* 4:11 Bi liebre' inɔbon ya ki ye bitɔb yɛ bɔ likɛh u'taan yaab nno; i keɛle' Grekmbɛ ya lenm ni ki ye biwenkpaab nɛ.

nin mitəm ri ji ri li te ni'ni. ³²Li yé men binimənb, kí li muəh təb micεεkm, kí li fèreh təb ten Uwien fère' nε Kristo bo ma bo.

5

¹Ni yé Uwien ya bumu u yíe nε ma nno, li te men ten wən. ²Li ηməbe men miyiem ni'fuobm ni, ten Kristo yíe te ma ki taa' u'ba ki tien' bupaabu nin kitətuərwenk nno. Lituərl nno te ten ləfina nε ki nu ki ηmε, ki songe Uwien ya yənm.

³Ni yé Uwien ya nib ma nno, na ji kpe bε ri li taakeh lisənsəndl nin tijəktnt ya tūon kε ya bol nin ununfəke ya yel ni'ni mənən. ⁴Na ji kpe ni li lienh nəbonbil nin jərlenm, ki la lienh tibont tə ηməbe tijəktnt bo. Nə kpe ri li teh nε si: ni li faareh Uwien nε. ⁵Tūəre men kí bende kí ye wə kε teh lisənsəndl nin wə kε sənəh tijəktnt ya tūon nin wə kε ηməbe ununfəke lifaaciēnl ηa ηməbe gbiin Kristo nin Uwien ya bel ni. Wə kε ηməbe ununfəke lifaaciēnl bo la, lifaaciēnl yé u'bo ibule nε.

⁶La cère men uba ri taa gbefenm uba kí lere nε. Uwien ya benku ni beh bi ya nib bo nε, kime ba ciih u'nəbu bó. ⁷Ni la cère ninbi nin ni ya nibol ri li tε gber.

⁸Uyo uba ni'mə lá te licin'funl ni nε. Fənfenno, ni yé Yonbdaan yaab ma nno, ni ji te kuwenwenku ni nε. Nən bo, li fuobe men ten kuwenwenku ni yaab. ⁹Kime kuwenwenku cèreh ti teh tinimənt kε ya bol nε, ki teh ná cuube, ki pε tigbəmənt ya sən bo. ¹⁰Sekn men kí bende ná songe Yonbdaan ya yənm. ¹¹La taa men ni'ba kí kuən binib bə te licin'funl ni ya tūonfenfenm ni. Ama li nēndeh men bi'gber upaan bo. ¹²A ye á təkε bi buəh ki sənəh itūon ya nno ya gber mənən la, ni ηməbe ife nε. ¹³Ama bi buəh ki teh ná kε nno nēn' upaan bo la, na ji buə, ni ji te kuwenwenku ni nε. ¹⁴Kime ná kε nēn' upaan bo la, ni ji yé kuwenwenku ni yaann nε. Nən bo nε bi ye:

«Sin wə gəh la, á finde,
fii kí nε bitenkpiib ni,
Kristo li wende ηε.»

¹⁵Nən bo, li bən mən, ni li fuobe ma bo, ki la ji ri li te ten ijər, ama wuən mən kí ye ni ηməbe miyēnfuom. ¹⁶Uyo wə ni laa' libənl ní tien ná mən la, tien nε mən, kime ti te iden yá nə bre nε. ¹⁷Nən bo, ji la yé mən jər, ama bende mən Yonbdaan yie ná. ¹⁸La ruh men daam ki yibeh, kime tidəyibr cèreh binib teh fənfenm nε. Ama cère men *Mifuoñaanm ri li te ni'ni kí ti gben. ¹⁹Li dondeh mən Yonbdaan, kí li gəh iyuo kε ya bol kí nēngəh wə nin ni'fəl kε, kí li saakreh təb ya gbənent, ²⁰kí li faareh Baa Uwien uyo kε nibonn kε bo ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo.

Upii nin u'cε li fuobe ma bi'dencnl ni

²¹Ni boh Kristo ma nno, li blinh mən ni'yul ni'təb ya nun bó. ²²Bipiibe, li blinh mən ni'yul ni'ciēb ya nun bó ten ni blinh ma ni'yul Yonbdaan ya nun bó nno; ²³kime uje yé u'po ya ciēn ten Kristo yé u'taanl yaab ya ciēn ma nε. Kristo ya taanl yé u'gbənent nε, nε u yé u'taanl nno ya ηmiēnl. ²⁴Nən bo, bipiib ri li blinh bi'yul bi'ciēb ya nun bó isen kε ni ten Kristo ya taanl yaab blinh bi'yul u'nun bó ma bo. ²⁵Bijebe, wə kε ri li yie u'po ten Kristo yie u'taanl ma, ki teke' li'kuum ki kpo' nno. ²⁶U tien' nno ηə lə ri li yé Uwien yaal nε, nε ki taa' mi'funm nin u'gber kí luore' li'nib. ²⁷U yie bε ri baa u'saan, kí li mən ki windeh, ki la ηməbe jəktnt, kí la ηməbe miin, kí la gbè niba saan, ama bε ri li yé bi'naanb, kí la ηməbe biil nε. ²⁸Nno nε ni kpe uje ri li yie u'po ten u yie u'ba ma bo. Uje wə kε yie u'po la, u yie u'ba nε. ²⁹Kime nil ηa kpele kí senge' u'ba. U jinh nε, kí likeh u'ba mənəmən ten Kristo jindeh u'taanl yaab ma, kí likeh bε mənəmən nno. ³⁰Tinbi Kristo yaab yé u'gbənent nε. ³¹Ni kele' *Uwien ya gbənkni ni ki ye: «Nən nε cère' uje kuən' upii la, u li dāan u'naa nin u'ba, wən nin u'po ri taan, nε bən bile nno ri taan kí tien unibaab.» ³²Nibonbəlkaann nno yé nibonciēn nε. Min bo, ni likeh Kristo nin u'taanl nε. ³³Ama tigber bugbən likeh ni'mə nε. Uje kε ri li yie u'po ten u yie u'ba ma bo. Upii kε mō ri li boh u'cε.

6

Mubumu li fuobe ma bo lidencnl ni

¹Mubumu, ni yé Yonbdaan yaamu nε, li boh mən ni'naambe nin ni'baambe, kime ni kpe ri li teh nən nε. ²«Li boh a'naa nin a'baa» yé liwəbkiēkl lá Uwien de' lε kí pole' lipol kí kəbən' lε nε. ³A pε li'bo la, «A li te liwiēl ni nε, kí li ηməbe limefəkl uηəndun wuu ni.»

⁴Bibaambe, la cère mən ni'bumu ya yənm ri li nēh ni'ni. Ama ri li wubeh mù, kí li pekreh mù, kí li gbierēh mù Yonbdaan yie ma bo.

Iyonbe nin i'cənbaambe li te ma bo

⁵Iyonbe, li boh mən ni'cənbaambe uηəndun wuu ni, kí li fenge bε imənmənd, kí li sənəh bi'tūon nin ni'fəl kε ten ni te ma bo nin Kristo. ⁶Ni la li boh bε bi'nun ni baba ten ni nuunh binib nε ri li pəkēh nε, ama ri li teh ten ni yé Kristo ya yonbe nε, kí nuunh ri li teh Uwien

yíe ná nin ní'fèl ké. ⁷ Li sònɔh mèn itùon nin uyɛnɔhmaa, tɛn ni sònɔh ki dienh Yonbdaan nɛ, na sònɔh ki dienh nib. ⁸ Ni li bɛn kɛ ye wà kɛ tɛh ná mən, yé uyɔnb bii wa yé yonb la, mimənm nno bo nɛ Yonbdaan li suu wə. ⁹ Iyonbe ya cənbaambɛ, ní'mə rí li tɛh ní'yonbe mənəmən, kɛ daan liiwəbl, kɛ li bɛn kɛ ye ninbi nin bɛn kɛ tɛ Cɛnbaa uba nɛ paaki bó. Wən ɔa yíe uba kɛ cən' uto.

Uwien de' Kristo yaab tijekənwent tà

¹⁰ N li len ná kɛ fɔre si: li nuunɔh mèn ní'tuəm Yonbdaan saan ɔə u'tocienm rí cère ní li faa. ¹¹ Taa mèn Uwien dienh tijekənwent tà kɛ nno ɔə kɛ li faa kɛ fre kɛ tuobe usenpol nin u'cekn ya sɛn kɛ. ¹² Na yé ti li tɔ nin unisaal nɛ lituəl. Ama ti li tɔ lituəl nin ná ɔməbe ufaa kɛ ya bol nin ná ɔməbe ticiɛnt kɛ ya bol nin ná ɔməbe mituəm kɛ ya bol kɛ ɔuuke licinɔunl ya ɔɛndun wuu nɔ nin isenpol yà tɛ paaki bó nno nɛ. ¹³ Nɛn bo, taa mèn Uwien dienh tijekənwent tà kɛ nno, ɔə uwenbiere ya daali ní fre kɛ tɔ mənəmən kɛ nɛ len, kɛ juore kɛ li se kɛ faa. ¹⁴ Nɛn bo, bonde mèn kɛ sere, kɛ li pɛ tigbɛmənt bo. Tù yé ní'bo liningbɛnl nɛ kɛ co ní'ciɛk ni, kɛ li pɛ imən bo. I yé ní'bo tijekənwent tà lèkndeh ní'fèl bo nɛ. ¹⁵ Taa mèn tigbɛmənmənt ya təkɔm kɛ tien tɛn ní'tacaan, kɛ cère ní'gbɛnɛnt rí li ɔaanh tu'təkm bo. Tun nɛ cèreh unil ya yɛnm do. ¹⁶ Li taah mèn mitekɔjim kɛ tɛh tɛn lipikl uyo kɛ. Ni li taa lɛn nɛ kɛ fre kɛ kpiin usenpol ubiɛrɔ ya pien yà teknɔh umu nno, ¹⁷ kɛ cère ní'ɔmɛrm rí li yé ní'bo tikur ya kɛnpinl, kɛ li ɔuuke *Mifuoŋaanm ya jusiek, ní'tingi si: Uwien ya gbɛr. ¹⁸ Li káareh mèn uyo kɛ, kɛ cère *Mifuoŋaanm rí li toreh nɛ ní'kaare nin ní'miɛbu ni isɛn kɛ ni. Nɛn bo, la gəh mèn, kɛ li tuu kɛ káareh kɛ dienh Uwien ya nib kɛ. ¹⁹ Li káareh wə mèn kɛ dienh ní'mə, ɔə wə rí cère rí lá yáare n'ɔəbu la, rí bɛnde n li len ma bo, kɛ de nni lifɛl rí təkɛ binib tigbɛmənmənt tuu ya bonbəlkaar kɛ la bəle tɔ. ²⁰ N təkɛh tun nɛ kɛ tɛ lipɛkl ni. Nɛn bo, ní li káareh, Uwien rí de nni lifɛl, rí təkɛ binib tigbɛmənmənt nno ya bonbəlkaar, n bi li təkɛ bɛ tɔ ma bo kɛ la bəle tɔ.

Ifuondfɔrke

²¹ N yíe ní'mə rí bɛnde n tɛ ma bo nin n tɛh ná nɛ. Tí'ninɔɛ Ticik wà n yíe wə u sònɔh Yonbdaan ya tuonl mənəmən nno li təkɛ nɛ n'gbɛr kɛ. ²² N sònɔh wə ní'saan ná bo si: wə rí lá təkɛ nɛ tí'gbɛr, kɛ saake ní'gbɛnɛnt nɛ.

²³ Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo rí de ninbi tí'yaab uyɛnduən, kɛ cère ní li yíe təb, kɛ li ɔməbe mitekɔjim. ²⁴ Uwien rí juoke binib bə kɛ yíe tí'Yonbdaan *Yesu Kristo miyíem má ɔa ɔməbe bien nno.

Kugbɔnku kua Pɔl ke'e' ki de' Filip yaab nno Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Filip yé Maseduann ya tinfenm ya du ne. Pɔl joh u'sen nle bo ne ki tɔke' Filip yaab tigbɛmɔnmɔnt.

Pɔl ke'e' kugbɔnku kuu ki wuɔn' ki wɔn nin Filip yaab yie tɔb ki gbien'. Ní tete ne bi lá cuo' Pɔl ki pekn' Yonbdaan ya tuonl bo. U te lipɛkl ni ka rí fre ki tore Filip yaab ma nno ne ní wi wɔ cɛen, kime u cii' binib biba nuunh be rí tuln be ne (1:15-17; 2:21; 3:2, 18). Pɔl sɔn' uba ni' bó wɔ rí tí tore be ki cenge tigber nno (2:19-30).

Pɔl faare' Filip yaab bi'pum bo, ki sure' be, be rí li ηuuke tigbɛmɔnmɔnt nno tinɔjer tule, ki la cère uba rí tuln be.

Yesu daan' u lá ηmɔbe ná ke, ne Uwien taa' tibont ke ki ηukn' wɔ. Nno ne Pɔl mɔ daan' ná ke lá yé u'bo lifaal nno (3:3-10), ki tuo' ki jɛndeh Yesu Kristo bo, ne ki tɔke' be ki ye bi' mɔ rí tekɔ u'taal ni (3:17; 4:9), ki li ηmɔbe uyensonge uyo ke, ki li kpe buɔɔbu.

Ifuonde

¹ Min Pɔl nin Timote yé *Yesu Kristo ya tonsɔnb ne. Ti kieh kugbɔnku kuu tí de bá ke yé Uwien ya nib kí ñe *Yesu Kristo bo, kí te Filip ya du ni nno nin bá likeh Kristo ya taanl nin bi'totorb ne. ² Ti' Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke ne, kí de ne uyenduɔn.

Pɔl káareh ki dienh Filip yaab

³ Uyo wá ke n tiere' ni' bó la, n faareh n' Wien ni' bo ne. ⁴ N káareh ki dienh ni' ke uyo wá ke la, n káareh nin uyensonge ne. ⁵ Kime kí ñe lidaali lá n baa' ni' saan kí lá tu dinno, ni toreh nni ne n tɔkeh binib tigbɛmɔnmɔnt. ⁶ N du ki ye Uwien cin' lituonmɔnmɔnl lá ni' ni nno u li sɔn kí tí gben lè lidaali lá *Yesu Kristo li baa ní nno ne.

⁷ Ní kpe rí li ηmɔbe i ya yenmaale ni' ke bo, kime n' yɛnm pe ni' bo ne. Uwien juoke' min nin ninbi ke ma nno ne cère' ni' tore' nni fenfennɔ wá n te lipɛkl ni nɔ nin uyo wá n lá mɔh tigbɛmɔnmɔnt bo, ki nuunh binib rí tɔre ki teke tú kí ji nno. ⁸ Imɔn, Uwien ne yé umɔnkunl kí ye n yie ni' ke nin n' fɛl ke. Kime n yie ne ten *Yesu Kristo yie ne ma bo ne.

⁹ N káareh ná bo si: Uwien rí cère ni' yiem rí li yebreh kí joh ηɔ ni' nun bó rí li wendeh ní li bendeh tibont ke ya tingi mɔnmɔnm, ¹⁰ ηɔ kí sekn kí gɛnde ná mɔn. Nno ne na rí li ηmɔbe jɔknt, ka rí li ηmɔbe biil mɔ lidaali lá Kristo li baa ní nno. ¹¹ *Yesu Kristo li cère ní li tuu kí teh ná cuube ηɔ Uwien rí li ηmɔbe ukpieke nin kupɛnpɛku.

Pɔl mɔh tigbɛmɔnmɔnt bo

¹² N' yaabe, n yie ní bende kí ye ná tu' nni nɔ bo binib cii' tigbɛmɔnmɔnt kí yebe ne. ¹³ Nen bo, sojambe bá gu ubercien den nin binitɔb ke ben kí ye Kristo bo ne n te lipɛkl ni. ¹⁴ N te lipɛkl ni ma nno cère' Kristo yaab bá yebe du Yonbdaan bo kí gbien', kí laa' lifɛl cɛen, kí tɔkeh binib Uwien ya gber ka fenge.

¹⁵ Imɔn, bi' ni biba ηmɔbe n' bo iponponbe ne kí tɔkeh Kristo ya gber, kí nuunh be rí li nieh nin nni. Ama bitɔb mɔ tɔkeh Kristo ya gber nin iyenmaalmɔnmɔn ne. ¹⁶ Ben wɔn, bi ηmɔbe miyiem ne kí teh nno, kime bi ben kí ye n te lipɛkl ni rí mɔ tigbɛmɔnmɔnt bo ne. ¹⁷ Bitɔb nno ben wɔn, bi nuunh be rí wuɔn kí ye bi cɛn' nni ne kí tɔkeh Kristo ya gber. Bi' yenmaale ηa mɔn. Bi teh nno kí nuunh n' jɛnd ne rí yebre lipɛkl ni. ¹⁸ Bi tɔkeh Kristo ya gber nin iyenmaaldiere bii bi tɔkeh tú nin iyenmaalmɔnmɔn ne la, n' baka ηa kpe len. Nin nen ke ηɔ bi' ke tɔkeh Kristo ya gber ne. Nen ne cère' n poknh, kí li tuu kí poknh. ¹⁹ Kime n ben kí ye nen ne li cère rí ñe len kí ñe ni káareh kí dienh nni ma nno nin *Yesu Kristo ya Fuɔnaann bo. ²⁰ N gu nen ne nin inunmɔn, kí daan nè rí lí rí tien. N li tien ná kpe rí tien nè ne, kí li ηmɔbe lifɛl uyo wuu nɔ ten n lá ηmɔbe lè ma bo uyo ke, kí cère n li kpo bii n li fuobe la, binib rí li kpiekreh Kristo n' bo. ²¹ Kime min wɔn, n fuobe la, Kristo ne yé nibonmɔn, n tí kpo' la, ní yé kpele ne n' bo. ²² Ama n li bie kí fuobe ne kí sɔn Uwien ya tuonl lè rí tore binib la, ma ji ben n li gɛnde ná. ²³ Ní fike' nni ne. N bi yie rí kpo kí li te nin Kristo ne. Nen ne tu. ²⁴ Ama ninbi bo, n juore' kí fuobe ne la, ní mɔn. ²⁵ Nen bo, n ben kí ye ma rí kpo, ní yé imɔn ne. N li juore kí li te nin ni' ke ne, kí li toreh ne ni' tekjim rí li joh inun bó, ní li ηmɔbe uyensonge, ²⁶ ηɔ n tí liebe' ní ni' saan la, ní li jɛbnh ni' ba kí ñe *Yesu Kristo cère' n sɔn' ituon ya kí de' ne nno bo.

Li tuu kí ce men limual Kristo ya gbɛmɔnmɔnt bo

²⁷ Ní te ma ke la, li fuobe men binib ni Kristo ya gbɛmɔnmɔnt wɔkn' ne ma bo. Ní yé n fre' la, n li baa ni' saan. Ma tí baa la, rí cii ni' gber kí ye ní pe mitekjim ya sen bo mɔnmɔnm, kí

kpe buñábu, ki ñmábe iyenmaale iba, ki mǎh limuál liba mitekjim mà kpe tigbemonmǎnt ya sen nno bo. ²⁸ La sen men ni nennendb jewaambu. Nen ne li wuon be kí ye bi joh mibolm ne, kí wuon ni'mǎo kí ye ni li ñmǎere. Ní yé Uwien yaam ne. ²⁹ Kime Uwien ña juoke' ne ní teke Kristo kí ji baba ne, ama u juoke' ne ní jènde u'bo mǎo ne, ³⁰ kí li mǎh limuál là ni là laa' n mǎn' lè u'bo, kí cii' n bie ki mǎh lè fenfennǎo nno.

2

Li jindeh men ni'ba tingi ten Kristo

¹ Kristo bo, ni ñmábe ugbenensaake, u'yem cèreh ni faakreh, *u'Fuoñaanm cèreh ni kpe buñábu, ki ñmábe tinimǎnt, ki muǎh tǎb micécék m ma nno, ² ní li kpe buñábu, kí li yíe tǎb, kí li te iyenmaale, kí li pe usen uba bo ño ní li ñmábe uyensonge kí tí gben. ³ La li ñmábe men nanierku tǎb bo, kí la li wǎngheh ni'ba. Na ñmábe kpele. Ama ní li jindeh ni'ba tingi, kí li búh binitǎb ten ben ne cen' ne. ⁴ Uba la li nuunh u'tiema mǎnm, ama wǎo ní li nuunh bitǎb yaam. ⁵ Li ñmábe men mi ya tetem nin ni'tǎb ten *Yesu Kristo.

⁶ Wǎn wǎ nin Uwien ke te miba nno, wa ce ki ye wǎn nin Uwien ní li kpe.

⁷ Ama u'yenm ni ne u daan' tibont ke, ki ñmábe utonsǎnl ya tetem, ki tien' u'ba unisaal, unil ke laa' u yé unisaal.

⁸ U jiiin' u'ba tingi, kí tuo' Uwien ya ñabu bó, haali kí tí kpo'.

U kpo' udǎpǎnpǎn bo ne.

⁹ Nen bo ne Uwien kprien' wǎo kí tí gbien',

kí de' wǎo liyel là cen' iyel ke,

¹⁰ ño bá te paaki bó nin bá te kitink bo nin bá te dentingi nno ke cii' *Yesu ya yel la,

be ní gbaan kí kpieke wǎo,

¹¹ ño inibol ke ní len kí ye *Yesu Kristo

ne yé tibont ke ya Yonbdaan,

kí kpieke tí'Baa Uwien.

Li yé men kuwenwenku unjendun wuu ni

¹² Nen bo, n'jotiebe, ni yé binib bá tuu ki ñmábe mibom ne. Ni la ñmábe bom uyo wǎ n te ni'saan baba, ama fenfennǎo ma te ni'saan ma ne, ni ñmábe men mibom kí cen' uyo wǎ n te ni'saan. Túore men kí li boh Uwien, kí li sǎnh itúon ya wǎngheh kí teh ni ñmǎere' nno kí tí gben.

¹³ Kime wǎn Uwien ne sǎnh ni'ni, kí cèreh ni yíe u yíe ná, kí liebe' kí cèreh ni teh nǎ mǎo.

¹⁴ Li teh men tibont ke kí la ñulnh, kí la findeh nin tǎb mǎo, ¹⁵ ño kí li yé binib bá ña ñmábe biil, ka ñmábe jǎknt, kí li yé Uwien ya bumu múa mǎn kí tí gben' binib bá ña cuube, ka kpe sen ya siik ni, kí li te ten kuwenwenku kí wendeh unjendun, ¹⁶ kí li tǎkeh be tigher tá dienh limiel. Nno ne ninbi bo n li jebn n'ba lidaali là Kristo li baa ní nno, kime n sǎn' lituonl là nin inunmǎn nno ña juore' fenn.

¹⁷ Ni'tekjim yé lituǎrl ne kí de' Uwien. Nba la, bi li ku nni. Bi ku' nni la, n'sèm mǎo li tien lituǎrl ne kí pukn ni'yaal bó. Ní te nno la, n ñmábe uyensonge ne kí poknh nin ni'ke. ¹⁸ Nen bo, ni'mǎo ní li ñmábe uyensonge kí li poknh nin nni.

Pǎlyie wǎo ní sǎn Timote nin Epafrodit

¹⁹ N daan kí ye Yonbdaan *Yesu de' usen la, n li sǎn Timote ni'saan itaan yie bo, wǎo ní tí cenge ni'gber, kí lá tǎke nni ño n'yenm ní duǎn. ²⁰ Kime wǎn ña ní la, ma ñmábe min nin wǎ maaleh ni'bó. Nil ña te kí cinbe kí tange ni'gber. ²¹ Bitǎb ke nuunh bi'tiema mǎnm ne, ba tange *Yesu Kristo ya tuonl. ²² Ama Timote wǎn, ni ben wǎo, kí laa' u sǎn' ma bo. U sǎnh nin nni tigbemonmǎnt ya sen ni ten kibuk sǎnh nin kí'baa ma bo ne. ²³ Nen bo, n tí laa' n'gber ya donbó la, n daan ní pak kí sǎn wǎn ne ni'saan. ²⁴ N du Yonbdaan bo kí ye min nin ni'yul li baa ni'saan na ní taande. ²⁵ Ama n maale' kí ye ní kpe ní cère tí ninje' Epafrodit ní liebe ni'saan ne. U yé min nin wǎ te kí sǎnh, kí te kí mǎh limuál liba ne, kí yé unil wǎ ni sǎn' wǎo, wǎo ní lá de nni ná pǎre' nni. ²⁶ U'nun mǎn wǎo ní tí ní lè ni'ke ama u'yenm saa' ní tí kende', kime ní cii' u'wien bó. ²⁷ Imǎn, u bunge' kí tí behn wǎo ní kpo ne, ama Uwien mus' wǎo micécék m. Na yé u mus' wǎn baba ne micécék m, u mus' n'mǎo ne ño n'yensaa la yebre kí pukn. ²⁸ Nen bo ne n teh tontonm ní cère wǎo ní liebe ni'saan, ní tí ní tí lè wǎo ni'yenm ní songe ño n'bugben ya yenm ní duan waamu. ²⁹ Nen bo, teke wǎo men nin uyensongcien, kime u yé Yonbdaan yo ne. Li selndeh men binib bá ke te ten wǎn. ³⁰ Kime Kristo ya tuonl bo ne u lá sien' waamu wǎo ní kpo. Wa lá jie u'miel, ne kí sǎn' nni lituonl là ninbi nin ni'yul ña bi li fre kí sǎn nni lè nno.

3

Nà li cère unil ní li cuube Uwien ya nun bó

¹ Tò, n'yaabe, li poknh men Yonbdaan bo. Ni yé ní liébe kí kele ne n lá kpié' kí kele' ne ná nno né la, na ñaabah n'yenm, kime nen ne li cère ní ñe kinunbònk ni. ² Liike men ni'yul bo nin bitonsònbierb; i ya sengbele jeh kí bungreh i'ba ne kí yih nè upunjie. ³ Tinbi ya punjie ne yé upunjimán, kime *Uwien ya Fuoñaanm ne cèreh tí pukeh wò, kí jebnh tí'ba *Yesu Kristo bo, ka du tí'tiema tuóm bo. ⁴ Nin nen ke ño min ñmòbe usen ní li du n'tiema tuóm bo. Unil ye u ñmòbe usen wò ní li du u'tiema tuóm bo la, n ñmòbe usen kí cèn' wò. ⁵ Bi maa' nni, wienniin daali ne bi jje' n'punl. N yé Israyel ya bol ya nil ne, kí yé Bensamen ya yaabil. N'baambe ke yé Ebrembe ne. Yiko ya sen ni wòn, n yé *Farisienmbe ya cekl yo ne kí pe u'bo mòmòm. ⁶ N'tuon ya sòm ni, n'nun là món ní jènde Kristo ya taanl yaab ne. Yiko ya sen ni mò la, ma là ñmòbe biil yiko uba bo.

⁷ N là maaleh kí teh nen ke yé n'bo kpele ne. Ama Kristo bo n laa' ní yé fennm ne. ⁸ Imòn ne, n yin' nibonn ke fennm kime n bende' *Yesu Kristo n'Yonbdaan ma nno, nen ne cèn' nibonn ke. Wòn bo ne n daan' nibonn ke, kí ye ní'ke yé tibint ño ní li yé wòn Kristo yo ne, ⁹ kí li te nin wò kí tí gben. Na yé n pe *yiko bo ma nno ne kí yé ugbemàndaan. N teke' Kristo kí jin' ma nno, ne kí yé ugbemàndaan. Uwien bùh binib bigbemàndaan kí ñe mitekjim bo ne. ¹⁰ N yie nibonbaabn ná si: ní li ben Kristo ne, kí li ben u mekrm ya tuóm, kí taan nin wò u'jend ni, kí tí kpo ten wòn, ¹¹ ño kí li daan kí ye n'mò li mekre bitenkpiib ni.

Pól tiinh kí cuube lisuul ya bùol

¹² Na yé n ye n baa' lisuul nno ya bùol ño ne, ka yé n ye n yé wà niba ña ji pòre' wò ne. Ama n mòndeh kí tiinh ní nènde lè ne, kime *Yesu Kristo ne cuo' nni kí tien' u'yo. ¹³ N'yaabe, ma ye min nènnde' lisuul nno ño ne. N'nun món nibonn ná bo si: ní sunde ná tien' n'puoli bó bo, kí li bó minóm bo kí joh inun bó. ¹⁴ N tiinh kí cuube lisuul ya bùol ne, ño *Yesu Kristo bo ní lè Uwien yin' te wò ní de te lisuul là paaki bó nno. ¹⁵ Tinbi bà ke tien' binicekrkaab mitekjim ya sen ni nno, cère men tí li maaleh nno. Ni tí ñmòbe iyenmaale i'ba i bore' nin yii la, Uwien li wuon ne i'tingi. ¹⁶ Ni te ma ke la, cère men tí li tuu kí kpe usen wà tí li là kpe wù kí lá baa' fennfennò nò.

¹⁷ N'yaabe, ní'ke ní tek n'taal ni, kí li tùoreh kí sekndeh binib bà teh tí là wuon' ne kí ye ní li teh ma bo nno. ¹⁸ Kime n lá kpié' kí tòke' ne ño, kí tí tòkeh ne fennfennò wuò nin tinunsür kí teh binib bà yebe ne ñmòbe mitetem mà cère' bi yih Kristo ya kuum uđòpònpò bo fennm. ¹⁹ Bi li tí fòre kí juore fennm ne. Bi'bent ne yé bi'Wien. Bi jebnh bi'ba bi'fe ya tuon bo ne. Bi'yenmaale ke pe uñendun ya bont bo ne. ²⁰ Tinbi wòn, tí yé paaki bó yaab ne. Nen bo ne tí gu nin inunmón lidaali là Yonbdaan *Yesu Kristo tí'Nmienl lí ñe ní'bo kí baa ní, ²¹ kí lèbre tí'gbenent tà ña ñmòbe sel nno kí nenge u'yaar tà ñmòbe ukpieke nno, kime u ñmòbe mituóm wò ní cère tibont ke ní tuo u'ñòbu bó.

4

¹ Nen bo, n'yaabe, n yie ne ne, kí dòkn' ne cèen. Ninbi ne yé n'bo n'yensonge, kí yé n'bo lisuul là bi dienh lè wà mòn' kí faake'. Tùore men kí li pe Yonbdaan ya sen bo nno.

Igbiere

² Efodi nin Sentik, n sureh ne nibonn ná bo si: Yonbdaan bo ní li lienh kí ciuh tób bó. ³ Sin n'tonsòntò, uememàndaan, n gbáanh ñe ne, á tore be kime bi yé bipiib bà nin Kleman nin n'tonsòntób là mònde' kí tore' nni tigbemòmòmònt ya tòm ni ne. Uwien kele' bi'yel limiel ya gbònk ni ño.

⁴ Yonbdaan bo, li poknh men uyo ke. N liebe' kí tòkeh ne ne, li poknh men. ⁵ Li ñme men nin binib ke. Yonbdaan ya babaadaali nek'n' ní ño. ⁶ La cère men iyenmaale ní li wiebe ne niba bo, ama ní li kàareh isen ke ni, kí li gbáanh Uwien, kí li faareh wò, kí li mieh wò ná pòre' ne. ⁷ Nno ne Uwien ya yenduon wà cèn' unisaal ya benm ke nno, lí de ne lifèsoñgl, kí cère ní'yennm ní li dò kí ñe *Yesu Kristo bo.

⁸ Tò, n'yaabe, cère men ní'nun ní li món ná ke yé nibonmòmònin nin ná ke kpe be ní li boh ne nin ná ke cuube nin ná ke ña ñmòbe jòknt nin ná ke kpe be ní li yie nè nin ná ke ñmòbe lisel nin ná mòm kí tí gben' kí ñmòbe kupenpeku bo. ⁹ Li teh men ni benge' ná n'saan, kí cii' nè, kí teke' nè, kí laa' n teh nè nno, ño Uwien uyenduon ya daan ní li te nin ne.

Pól faareh Filip yaab bi'pum bo

¹⁰ N ñmòbe uyensonge Yonbdaan bo kí gbien', kime ní ji fre' kí wuon' kí ye ni tien n'bo. Ni lí là tien n'bo ne, ama ná là laa' sen ne ní wuon kí ye ni tien n'bo. ¹¹ Ná yé n te tjiint ni ne cère' n lienh nno, kime n benge' n li fuobe ma bo isen ke ni. ¹² N ben n li fuobe ma bo tjiint ni bii ligbel ni. N benge' uyo ke, n li fuobe ma bo isen ke ni. N jinh kí gbuokeh bii n te mikòm

la, n ηmabe ki gbien' bii n ηmabe waamu la, n βen rí li tien ma. ¹³ Kí ñe Kristo wà dienh nni mituam nnɔ bo ne n li fre kí tien ni'ke.

¹⁴ Nin nen ke, ni tore' nni n'jend ni ma nnɔ, ni tien' ní mɔn ne. ¹⁵ Ninbi Filip yaab mɔnɔn βen ki ye uyo wà n là siereh Maseduɔnn ya tinfenm ni nnɔ, ninbi baba ηa ñí la, Kristo ya taanl líba mɔnɔn ηa là ñen' ni'ba ki tore' nni. N là cin' u ya yo ne ki tɔkeh binib Kristo ya gbemɔnmɔnt mitinfenm nnɔ ni. ¹⁶ N là te Tesalonik ya du ni uyo wà nnɔ, ni là nɛkn' nni ná pɔre' nni ní gɛbre' bolm miba. ¹⁷ Na yé n nuunh mipum baba ne; ama n nuunh ni'pum nnɔ bo, Uwien rí cère ní le mimɔnm kí gbien ne.

¹⁸ Ni de' nni ná nnɔ, ni'ke kɔn' n'nuɔ ni. Ni yebe ki cen' n là cieke ná mɔnɔn. Ni sɔn' Epafrodit wɔ rí lá de nni ná nnɔ, n laa' nɛ, ne ki ji ηmabe ki gbien'. Ni'pum nnɔ te ten lituɔrl là mɔn li'nu ηme, Uwien teke' lè, u'yenn songe li'bo ne. ¹⁹ N'Wien ηmabe ukpieke, ki ηmabe lifaal ki gbien' ma nnɔ, *Yesu Kristo bo, u li de ne ná ke pɔre' ne. ²⁰ Cère mɛn tí kpieke ti'Baa Uwien uyo wà ηa ηmabe gbenm. Ami.

Ifuondɔrke

²¹ Ni fuonde binib bà ke yé Uwien yaab kí ñe *Yesu Kristo bo nnɔ jeje kí de nni. Kristo yaab bà te n'saan nnɔ mɔ fuondeh ne.

²² Uwien ya nib ke fuondeh ne. Uberciɛn Sesa ya tonsɔnb bà yé Uwien ya nib nnɔ tɔɔreh ki fuondeh ne. ²³ Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke ne.

Kugbɔnku kua Pɔl ke'e' ki de'

Kolɔs yaab nnɔ

Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Kolɔs yé Asi ya tinfeɓm ya ducien uba ne. Ní naan Pɔl nin u'yul ŋa jon' ni'bo. U'tonsɔntɔ Epafas ne cin' ki take' ni'bo Yesu ya gber (1:7; 4:12).

Pɔl cii' bitonnendɛnb biba wɔknh Kolɔs yaab miwɔknm mà ŋa kpe sɛn ki tɔkeh be ki teh bi li paan iyaajebok bo ne kí ŋmere. U te lipekɔ ni ka rí fre kí jo ni'bo ma nnɔ ne ki ke'e' kugbɔnku kuu nɔ ki de' be.

Ki cin liyul 1:1 kí tí baa 2:5 Pɔl wuɔn' ki ye Yesu Kristo ne ŋmɔbe mituɔm tibont ke bo, ki yé u'taanl ya yul. Wɔn ne kpe be rí li pukeh wɔ.

Ki cin iyul 2:6 kí tí baa iyul 2:23 Pɔl tɔkeh Kolɔs yaab ki teh be rí liike bi'yul bo, ki la li cengeh binib bá wɔknh miwɔknm mà ŋa kpe sɛn nnɔ ya gber, ama be rí li co bi ŋmɔbe mitekjim mà nnɔ kenken.

Ki cin iyul 3 kí tí baa 4:6 Pɔl tɔkeh be bi li fuobe ma bo itáan ni nin idencɛn ni nin binitɔb ne. U tí fore' kugbɔnku kuu nɔ nin ifuonde ne (4:7-18).

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond ne Uwien ya yíem bo. Min nin ti'ninje Timote ne kieh kugbɔnku kuu tí de ² ninbi ti'yaab bá te Kolɔs ya du ni ki yé Uwien yaab ki du Kristo bo nnɔ. Ti'Baa Uwien rí juoke ne, kí de ne uyenduɔn.

Pɔl faareh Uwien Kolɔs yaab bo

³ Uyo wá ke ti káareh ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa Uwien ki dienh ne la, ti tuu ki faareh wɔ ni'bo ne; ⁴ kime ti cii' ni tɔare' ki teke' *Yesu Kristo ki jin', ki tɔare' ki yíe Uwien ya nib ke ⁵ kí ríe lidɛndɛnl lá Uwien ble' lɛ paaki bó ki gu ne nnɔ bo. Ni cii' lidɛndɛnl nnɔ bó lidaali lá bi cinde' ki tɔke' ne tigbɛmɔnmɔnt tá yé tigbɛmɔnt nnɔ ne. ⁶ Bi tɔke' ne tigbɛmɔnmɔnt nnɔ ma bo nnɔ, bi tɔke' tɔ nnɔ ne uɛndun ni ni'ke saan, tɔ cɛreh binib teknh *Yesu ki jinh ki yɛbreh ki joh, ki teh ná mɔn. Tù lá tien' ni'mɔ nnɔ ne, lidaali lá ni cinde' ki cii' Uwien ya juokm ya gber ki bɛnde' tɔ mɔnmɔnm nnɔ. ⁷ Ti'jo nin ti'tonsɔntɔ Epafa ne wɔkn' ne. U yé ni'bo Kristo ya tonsɔnl wá ti du u'bo ne. ⁸ U tɔke' te *Mifuoŋaanm cɛreh ni yíe tɔb ma bo.

⁹ Nen bo ne haali nin lidaali lá ti tí cii' ni'gber nnɔ, ti káareh ki dienh ne ka pieh, ki gbáanh Uwien wɔ rí cère u'Fuoŋaanm rí de ne miyɛnfuom nin miɛnm isɛn ke ni, ŋɔ ní bɛnde u yíe ná kí tí gben. ¹⁰ Nnɔ ne ni li ŋmɔbe mitetem mà selndeh Yonbdaan, ki li teh ná ke songe u'yɛnm, ki li sɔnh itúonmɔnmɔn ke ya bol, ki li tɔareh ki bɛndeh Uwien mɔ ki pukndeh. ¹¹ Ti gbáanh wɔ ki teh u'tuɔm mà ŋmɔbe ukpíeke nnɔ rí cère ni'mɔ rí lɛ mituɔm kí lí faa isɛn ke ni, kí lí nɔkndeh, kí lí ŋmɔbe kuminku mibiikm mà ke li tu ne ni. ¹² Li faareh mɛn Baa Uwien nin uyɛnsonge, kime u tien' ne binib bá kpe be rí lɛ bi ya bó u bonde' mimɔnm mà u'bɛl lá yé kuwenwenku ni ki ble' bá yé u'yaab nnɔ. ¹³ Wɔn ne fie' te licinŋunl ya tuɔm saan, ki nɛbre' te ki jon' u'Bije wá u yíe wɔ ya bɛl ni. ¹⁴ U'Bije nnɔ ne de' te ki wíe', ki cère' u'fère' te ti'biere.

Iyɔn yá dondeh Kristo

¹⁵ U yé Uwien wá ba lenh wɔ ya nɛnɛnku ne, ki te ki laa' uɛndun ŋa laan te,

¹⁶ Uwien cère' wɔn ne ríen' tibont ke,

kutaaku bo yaar nin kitink bo yaar,

bi lenh tá nin ba lenh tá,

Tibont tá ke te kutaaku bo ki ŋmɔbe mituɔm ke ya bol,

nin tá ke ŋmɔbe ticiɛnt ke ya bol,

Uwien cère' wɔn ne ríen' tu'ke,

ne tu'ke mɔ yé u'yaar ne.

¹⁷ U te ki laa' tibont ke ŋa laan te,

wɔn ne cère' tibont ke te tu'bùol.

¹⁸ Wɔn ne yé u'taanl ya yul,

ne u'taanl yé u'gbɛɛnt,

Wɔn ne yé micincinm,

ki yé wá kpíe' ki mɛkre' bitɛnkpiib ni,

ŋɔ wɔ rí li yé usɛnlier isɛn ke ni.

¹⁹ Kime Uwien ya yíem bo ne wɔn nin u'yul te u'Bije ni kí tí gben',

²⁰ kí cère' u'Bije bugbɛn bo,

wɔn nin uɲɛndun taan' buɲɔbu,
ɲɔ ni'ke ri li ye u'Bije yann,
u'Bije ya sɛm ma ɲen' ki wale' udɔpɔnɔn bo nno bo ne,
u cere' uɲɔkpaan te kitink nin kutaaku bo.

²¹ Uyo uba ni'mo la ye binib ba jende' Uwien ne, ki ye u'nenndɛb ki ɲe ni la ɲmɔbe iyenmaale ya i cereh nin teh na bre nno bo. ²² Ama fɛnfɛnno Uwien cere' ninbi nin wɔn taan' bunɔbu ki ɲe u'Bije tien' u'ba unisaal ma ki tuo' ki kpo' nno bo. Uwien tien' nno ɲɔ ni fre ki sere u'nun bɔ, ki li ye u'yaab, ki la ɲmɔbe jɔknt, ki la li ɲmɔbe biil mo ne. ²³ Ama ni li faa mitekjim ni, ki li co kenken. Ni la cii' tigbɛmɔnmɔnt ma nno, tu cere' ni ɲmɔbe lidɛndɛnl ne. Ni la wie lidɛndɛnl nno. Bi kpaande' tu utingben bo ya nib ke saan ne. Ne min Pɔl ya tuonl si: ri kpaande tu ya gbɛmɔnmɔnt ne.

Pɔl mɔh ki toreh Kristo ya taanl

²⁴ Fɛnfɛnno n jinh ijend ya ni'bo no n'yeɲm sɔnge ne; kime Kristo la jin' ijend ya nno, n'mo tɔkre' i ya jend ne ki jɛndeh u'taanl la ye u'gbɛnɛnt nno bo. ²⁵ N ye litaanl nno ya tonsɔnl ɲɔ ninbi bo, Uwien de' nni lituonl la nno ri sɔn lɛ ne. Len si: ri tɔke ne Uwien ya gber ki ti fare. ²⁶ Tu ye tigbɛbɔlkaar ta Uwien la bole' tu uyo bo yaab ne. Ne fɛnfɛnno u kpiire' tu ki take' u'yaab. ²⁷ U ye be ri bende tigbɛbɔlkaar nno ye lifaal ki ti kpe ma bo ne, ki ɲmɔbe ukpieke ba ɲa ye *Sufɛmɛ ni. Ni'tingi si: Kristo te ni'siik ni ma nno, ni ɲmɔbe lidɛndɛnl ki ye ni li le Uwien ya kpieke. ²⁸ Ti tɔkeh wɔn Kristo ya gber ne, ki gbierɛh unil ke, ki taah miyɛnfuom ke ya bol ki wɔknh unil ke ɲɔ unil ke ri li mɔn Kristo ya sen ni ki ti gben. ²⁹ Nen bo ne n sɔnh lituonl. Kristo ya tuɔm ma te n'gben ni ki ɲaanh nno ne cereh n mɔh lituonl bugben bo nin inunmɔn.

2

¹ Imɔn, n ye ni bende n mɔh limuɔl la ya tunbu nin inunmɔn ninbi nin Lawodise yaab nin binitɔb ba ke ɲa laan laa' nni nin bi'nunbu bo ne. ² N ten nno ɲɔ bi'fɛl ri li co, be ri li kpe buɲɔbu, ki li ye tɔb, ki li ɲmɔbe miɛɛnm ki ti gben ne. Miɛɛnm nno ne li cere be ri bende Uwien ya bonbɔlkaann. Nen si: Kristo bugben. ³ Miyɛnfuom nin miɛɛnm ɲmɔbe lifaal la ke nno buɔ wɔn saan ne.

⁴ N tɔkeh ne nen ɲɔ uba la taa ɲɔɲmaagber tuba ki lere ne ne. ⁵ Kime nin ma te ni'ni ma ke nno, n tuu ki maaleh ni'bo ne. N'yeɲm sɔnge ni'bo, kime n laa' tibont ke te tu'donbɔ ne ni'buol, ki laa' ni du Kristo bo nin ni'fɛl ke.

Kristo ne dienh limiɛl

⁶ Ni teke' ki ye *Yesu Kristo ne ye Yonbdaan ma nno, li pe mɛn u'sen bo. ⁷ Tuɔre mɛn ki tɛbn wɔ, ki cere ni'miɛl ri li juɔn u'bo. Li faa mɛn mitekjim ni ten bi la wɔkri' ne ma bo, ki li faareh Uwien yo ke yo. ⁸ Li bɛn mɛn, ki la cere uba ri dele ki cuo ne nin tinisaalyɛnfogber. Tu ye gbɛfɛnm ne, ki ye kutonɛnku mo, ki ɲen' unisaal ya yaajebok nin isɛnpol ya ɲuuke uɲɛndun wuu no saan, ta ɲen' Kristo saan. ⁹ Kime Uwien nin u'yul te wɔn Kristo ni ne ki ti gben'. ¹⁰ Ninbi nin wɔn Kristo taan' ki tien' unibaab ma nno ne ni laa' miɛɛnm ke ki ti gben'. Wɔn ne cɛn' na ke ɲmɔbe mituɔm nin ticiɛnt ke ya bol.

¹¹ Ninbi nin wɔn taan' ki tien' unibaab ma nno, ni te ten ni jie' ni'pun ne. Upunje nno ɲa ye nisaal jeh ipun ma bo, ama u ɲen' Kristo saan ne ki gbɛndeh minisaaltetem ma cereh unil teh ibiere nno ya gber. ¹² Bi sli' ne Uwien ya ɲunm ma nno ni wuɔn' ki ye bi taan' ki sube' ninbi nin Kristo ne, ne ninbi nin wɔn taan' ki mekre' mo, kime ni teke' Uwien ya tuɔm ma cere' u mekre' bitenkpiib ni nno ki jin'. ¹³ Ni la te ten bitenkpiib ne Uwien ya nun bɔ, kime ni la teh ibiere ne, ka ye u'nib* mo. Ama u cere' ni liebe' ki fuobe nin Kristo, ki fere' te ti'biere ke. ¹⁴ U ɲimire' tighɛr ta bi la kele' tu kugbɔnku ni tu biindeh te, ka cɛndɛh nin ti'fuomb ki ɲe tu ble' iwɔb ya nno bo, ki gben' kugbɔnku nno ya gber Kristo ya dɔpɔnɔn bo.

¹⁵ Kristo fie' na ke ɲmɔbe mituɔm nin ticiɛnt ke ya bol ya jɛkɔnwɛnt, ki jin' nɛ ife binib ke ya nun bɔ, ki tuke ni'ke ki lindɛh wɔ ri wuɔn ki ye udɔpɔnɔn ne cere' u mɔn' ki faake'.

¹⁶ Nen bo, la cere mɛn uba ri kuɔn ne ki ye ni la ji nie, ki la ɲu nie, ki la cere uba ri wɔbn ne libinl ya nacent nin uɲmaafaan ya nacentu nin *Saba ya daali ya gber bo. ¹⁷ Tu ya bont ye na li baa ni ya jinjinku ne, ama Kristo bugben ne ye nibonmɔn. ¹⁸ La cere mɛn ba bɛndɛh binib ya nun bɔ ki teh bi ye binib ba dinge, ki pukeh Uwien ya tondb nno ri juon ne puoli. Bi lienh ki teh bi lɛnh tibont tidɛknt yaam, ne ki ɲmɔbe inisaalyɛnmaale, ki teh tinacentkpenkuont. ¹⁹ Ba tuuke Kristo bo. Ama u mo ne ye liyul. Liyul ne jindeh tigbɛnɛnt ke, ki cereh tigbɛnɛnt ya bont tuuke tu'ɛr bo ijire coco tu, ne Uwien cereh tu kpiɛnh u ye ma bo.

²⁰ Ni taan' ki kpo' nin Kristo ne ki ɲen' isɛnpol ya ɲuuke uɲɛndun wuu ya nuɔ ni. Nen bo, be tien' ni bie ki cereh bi wɔbndɛh ki dienh ne i ya kuɔn ten uɲɛndun ne cere' ni fuobe? ²¹ Be

* 2:13 Bi lebre' liɲɔbnl la ki ye ka ye u'nib nno; li kele' Grɛkɛmbe ya lenm ni ki ye: Ni la ye binib ba ɲa jie' pun ne.

tien' ni cèreh bi kùndeh ne ki teh: la taa men nie, ki la lèn nie, ki la me nie. ²² Nen ke yé iwòb yà te ki de' tibont tà binib jin' tù ki tí ghen' la, ta ji ñmòbe kpele ne. Unisaal ne ñen' i ya wòb ki wòknh yè binib. ²³ Iwòb bugben ya gber te ten miyenuom ne ka ji yé yenuom. I tókeh unil ya yenu yé wò rí li pukeh ná ya gber ne, ki cèreh binib teh ten bi jindeh bi'ba tingi, ki jèndeh bi'ba. Iwòb nnò ña yé bonn, ì toreh unisaal wò rí li teh u'yenu yé ná baba ne.

3

Li nuunh men tibont tà yé Uwien yaar

¹ Ni taan' ki mekre' nin Kristo ma nnò, li nuunh men paaki bó ya bont Kristo ke ná saan Uwien ya jie bó nnò. ² Cère men ni'yennaale rí li pe tibont tà te paaki bó bo, ki la tonge tingi ni yaar. ³ Kimé ni kpo' ne ni'miel buò Kristo saan, ne Kristo ma buò Uwien saan. ⁴ Kristo ne yé ni'miel. U lá li ñen u'ba upaan bo uyo wà nnò ni'mò li taan nin wò kí ñe upaan bo, kí le u'kpíeke.

Mitetekpaam nin mitetefenm ya gber

⁵ Sii ki subn men tibont tà te ni'fuomb ni ki yé kitink bo yaar nnò. Tun si: lisònsòndl nin linanmaal nin ujenieke nin iyennaalbiere nin ununfàke lifaaciènl bo. Lifaaciènl yé unil bo ibule ne. ⁶ Nen ne cèreh Uwien ya benku ni beh bà ña ciuh u'ñòbu bó nnò bo. ⁷ Uyo wà ni là teh i ya biere nnò, ni'mò là ñmòbe mi ya tetem ne. ⁸ Ama fènfennò, ni'mò rí wiè tibont tuu ke. Tun si: ubenpiebe nin tijer nin mibièrm nin isuk nin inòbonbil yà ñeh ni'nuon ni nnò. ⁹ La tókeh men tàb tonngber. Ni ghen' ni'tetekpaam nin mí là cèreh ni teh tibont tà ke nnò ya gber, ¹⁰ ne ki taa' mitetefenm, ki ji yé binifènb. Uwien ne cèreh ni tuu ki fèndeh ki joh, ki nengreh wòn wà ñen' ne nnò. Nnò ne ni li tùare kí bende wò. ¹¹ Nen bo, na ji ñmòbe wuò yé Suf ne wuò ña yé Suf, ka ji ñmòbe wuò yé wà jie' u'punl ne wuò yé wà ña jie' u'punl, ka ji ñmòbe wuò yé ucaan ne wuò yé wà ya nun ña wien, ka ji ñmòbe wuò yé uyonb ne wuò ña yé yonb. Ama Kristo ne yé ni'bo nibonn ke ki te unil ke ni.

¹² Uwien ne gènde' ne ki tien' ne u'yaab, ki yé ne. Nen bo, cère men ni'nun rí li món tinimònt bo, kí li muòh tàb micècèkm, kí li jindeh ni'ba tingi, kí li ñme nin tàb, kí li ñmòbe liyenguol, ¹³ kí li ñmòbe sukle tàb bo. Uba kònh nin u'tò nibonn niba bo la, be rí li fèreh tàb. Yonbdaan fèrè' ne ma nnò ni'mò rí li fèreh tàb. ¹⁴ Ni li tùareh ki teh ná si: ní li yé tàb ne, kime miyem ne cèreh binib tùareh ki te unòkpaan ni. ¹⁵ Kristo ya yenduon rí li te ni'fèl ni ki pekreh ne. U ya yenduon bo ne Uwien yin' ne ní taan kí li yé unibaab. Nen bo, li tuu ki faareh wò men.

¹⁶ Cère men Kristo ya gber rí tùare kí kpe ññaan ni'fèl ni. Li wòknh men tàb, kí li taah miyenuom ke ya bol kí gbierèh tàb. Li dondeh men Uwien, kí li geh iyon ke ya bol nin ni'fèl ke kí faareh wò. ¹⁷ Ni lienh ná ke bii ni teh ná ke la, cère men ni'ke rí li yé Yonbdaan *Yesu ya yel bo, kí li faareh Baa Uwien wòn bo.

Kristo yaab li fuobe ma bo bi'dencen ni

¹⁸ Bipiibe, li blinh men ni'yul ni'cieb ya nun bó. Ni kpe bipiib bà pe Yonbdaan bo rí li teh nnò ne. ¹⁹ Bijèbe, wà ke rí li yé u'po, ki la cère u'benku ni rí li pendeh u'bo. ²⁰ Mubumu, li boh men ni'naambe nin ni'baambe isen ke ni, kime nen ne songe Yonbdaan ya yenu. ²¹ Bibaambe, la cèreh men ni'bumu ya yenu rí li ñeh ni'ni. Ni teh nnò la, mu'yenu li saa ne.

²² Iyonbe, li boh men ni'cènbambe unyendun wuu ni isen ke ni. Ni la li boh be bi'nun ni baba ten ni nuunh binib ne rí li pèkeh ne, ama ní li boh be nin ni'fèl ke kí ñe ni boh Yonbdaan ma nnò bo. ²³ Ni teh ná ke la, ní li teh ne nin ni'fèl ke ten ni teh ki dienh Yonbdaan ne, na teh ki dienh nib, ²⁴ kí li ben kí ye Yonbdaan Uwien li su ne nin u'bonde' mimònm mà ki ble' bà yé u'yaab nnò. Ni teh ki dienh Kristo ne, wòn ne cinbe ki yé ni'cènbaa. ²⁵ Wà teh ná bre la, Uwien li dere udaan ya tub u teh ná nnò bo ne, kime Uwien ña ñmòbe gèngènde.

4

¹ Iyonbe ya cènbambe, li teh men ni'yonbe ná cuube, ki la li yé uba ki cèr' u'tò; kí li ben kí ye ni'mò ñmòbe Cènbaa paaki bó.

Igbiere

² Li kàareh men ki la pieh. Ni'kaare rí cère ní la gòh kí li faareh Uwien. ³ Ní yekn kí li kàareh ki dienh ti'mò ñò Uwien rí de te usen tí wòkn binib u'gber, kí tóke be Kristo ya gbèbolkaar tà bo n te lipèkl ni nò. ⁴ Ní kàare wò ñò rí tùare kí ñen tigbèbolkaar nnò upaan bo kí tóke tù, n bi li tóke tù ma bo.

⁵ Li ñmòbe men miyenuom, kí li te mòmòmnm nin bà ña yé Kristo yaab. Uyo wà ni laa' libònl ní tien ná mèn la, tien nè mèn. ⁶ Cère men ni'gber rí li tuu kí ñme kí suòke, ní li jindeh wà ke ní kpe ní jiin wò ma bo.

Ifuondforke

⁷Ti'ninje Ticik wà n yíe wà, u yé n'tonsəntə Yonbdaan ya tuonl ni, ki sən̄h lè mən̄mən̄m n̄nə, li tək̄e n̄e n'gb̄er k̄e. ⁸N sən̄h wà ni'saan nà bo si: wà ní t̄i tək̄e n̄e ti'gb̄er, k̄i saake ni'gb̄en̄ent n̄e. ⁹N li c̄ere wən̄ nin Onesim n̄e r̄i tək̄e. Onesim yé ti'ninje wà kp̄e ti li du u'bo n̄e, n̄e n yíe wà. U yé ni'yə n̄e. Bi baa' ni'saan la, bi li tək̄e n̄e tigb̄er t̄a k̄e te ti'bùol.

¹⁰Min nin Aristak wà te lip̄ekl ni n̄nə fuondeh n̄e. Banabas ya ninje Mark m̄ə fuondeh n̄e. N là tək̄e' n̄e u'bó ŋə, u lá baa ni'saan la, ní teke wà tin̄əjer tule. ¹¹*Yesu wà bi baan' wà Yustus n̄nə m̄ə fuondeh n̄e. *Sufmbe bà yé Kristo yaab n̄nə ni, ben baba n̄e sən̄h nin n̄ni Uwien ya b̄el ya tuonl. Bi yé binib bà saake' n'gb̄en̄ent n̄e. ¹²Ni'yə Epefa m̄ə fuondeh n̄e. U yé [Yesu] Kristo ya tonsən̄l n̄e, ki k̄āareh uyo k̄e nin inun̄m̄ón ki dien̄h n̄e ŋə ní li ŋuuke m̄itek̄jim m̄ən̄m̄ən̄m, k̄i kp̄ere mi'ni k̄i t̄i gben, k̄i li yé binib bà bonde' b̄e r̄i li teh Uwien yíe nà k̄e. ¹³Im̄ən̄, n yé u'm̄ənkunl k̄i ye u'nun m̄ón ninbi nin Lawodise yaab nin Herapolis yaab bo c̄ēn̄ n̄e. ¹⁴Ti'jə Luk wà yé d̄əkt̄ie n̄nə nin Demas m̄ə fuondeh n̄e.

¹⁵Ni fuonde Kristo yaab bà te Lawodise ya du ni n̄nə, k̄i fuonde Ninfa nin Kristo yaab bà taakeh u'den n̄nə m̄ə. ¹⁶Ni kaan' kugb̄onku kuu la, ní c̄ere b̄e r̄i k̄āan k̄i Kristo ya taanl là te Lawodise ya du ni n̄nə m̄ə ni. Ni'mə r̄i k̄āan k̄i li ñe Lawodise ya du ni k̄i baa ni'saan n̄nə. ¹⁷Ni tək̄e Akip k̄i ye wà r̄i t̄ūare k̄i liike Yonbdaan de' wà lituonl là n̄nə, k̄i li sən̄h lè m̄ən̄m̄ən̄m. ¹⁸In̄əbonf̄ərke yíe n̄ə, min Pəl nin n'yul n̄e ji k̄ieh yè k̄i fuondeh n̄e*. La sunde m̄en n̄ j̄endeh ijend yà lip̄ekl ni n̄nə bó.

Uwien r̄i juoke n̄e.

* **4:18** Kí ñe kugb̄onku kuu ya cinm k̄i lá baa 4:17 Pəl lien̄h n̄e uba k̄ieh, ama wən̄ nin u'yul n̄e kele' migbiirm 18.

Kugbɔnkpiɛku kùà Pɔl kɛlɛ' ki de'

Tesalonik yaab nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Tesalonik yé Maseduɔnn ya tinfɛnm ya ducɛncien nɛ. Pɔl là joh usɛn nle bo ma nnɔ nɛ ki tɔkɛ' ni' bó yaab Kristo ya gbɛr. Wɔn nin Silfɛn nin Timote nɛ là tɔkɛ. Tesalonik yaab bà yɛbe ɲa là yé Sufmbe.

Sufmbe bà là te udu nnɔ ni nnɔ ya biba ɲa tuo' Pɔl ya gbɛr, ki sure' bɛ bi kpɛr' ni'kɛ saan Pɔl nin u'tɔb bo.

Kí cin liyul 1 kí tí baa iyul 3, Pɔl tɔkɛh ki teh wɔn nin Tesalonik yaab ya yɛnm sɔngɛ tɔb bo. Bi du Kristo bo, ki yíe tɔb ma nnɔ nɛ u faare' Uwien bi'bo, ki tiɛrɛ' bɛ wɔn nin u'tɔb là te bi'saan uyo wà nnɔ bi là ɲmɔbe mitetem mà.

Kí cin iyul 4 kí tí baa iyul 5, Pɔl laa' Tesalonik yaab biba ɲa bɛn Yesu ya baam ya gbɛr mɔnmɔnm; nɛ u tɔrɛ' ki tɔkɛ' bɛ tù ni'donbó. Biba laa' bi'yaab biba kpɔkɔh Kristo ɲa laan biɛ ki baa'. Bi maaleh bà kpɔkɔh nnɔ li fɔrɛ ma bo ma nnɔ, nɛ Pɔl tɔkɛ' bɛ ki ye bà kpɔ' nin bà fuobe kɛ tɛ nin Yesu Kristo nɛ, ki lá li mɛkre lidaali liba.

Jfuonde

¹ Min Pɔl nin Silfɛn* nin Timote nɛ kih kugbɔnku kuu tí de Kristo ya taanl là te Tesalonik ya du ni, ki yé Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo yaal nnɔ. Uwien ní juoke nɛ, kí de nɛ uyenduɔn.

Pɔl faareh Uwien Tesalonik yaab ya tekjim bo

² Ti tuu ki faareh Uwien ni'kɛ bo nɛ, ki tien ni' bó tí'kaare ni. ³ Ti tuu ki tien ni' bó tí' Baa Uwien ya nun bó kí ɲɛ ni' tekjim cɛrɛh ni sɔnh itɔon yà nin ni ɲmɔbe miyíem kí sɔnh yà nnɔ nin ni ɲmɔbe lidɛndɛnl tí'Yonbdaan *Yesu Kristo bo ní tí kɛndɛ' ma nnɔ bo nɛ.

⁴ Ti'yaab bà Uwien yíe bɛ, tí bɛn ki ye Uwien nɛ gɛndɛ' nɛ ní li yé u'yaab. ⁵ Kimɛ tí là tɔkɛ' nɛ tigbɛmɔnmɔnt tà nnɔ ɲa là yé ɲɔbon baba, *Mifuoɲaann nɛ là cɛrɛ' tù ɲmɔbe mituɔm, ki cɛrɛ' tí du ki ye tù yé tigbɛmɔnt. Nɛ ni bɛn tí là te ni'saan uyo wà nnɔ, tí'tetem là te ma bo. Tí là te nnɔ ɲɔ nɛ ní li mɔn ni'bo nɛ.

⁶ Ninbi tekɲ' tinbi nin Yonbdaan ya taal ni nɛ. Nin ni teke' u'gbɛr ijɛndɛn ni ma kɛ nnɔ, ni ɲmɔbe uyɛnsɔngɛ wà *Mifuoɲaann diɛnh wù nnɔ. ⁷ Nnɔ nɛ Maseduɔnn ya tinfɛnm ya dutɔ yaab nin Akayi yaab bà kɛ teke' *Yesu ki jin' nnɔ mɔ li tekɲ' ni ya taal ni. ⁸ Kimɛ Yonbdaan ya gbɛr ɲɛn' ni ya bùol nɛ ki yɛrɛ' Maseduɔnn ya tinfɛnm ya dutɔ nin Akayi ya tinfɛnm ya du kɛ ni. Na yé í ya du ni baba, binib cii' ni'kɛ saan ni teke' Uwien ki jin' ma bo. Nɛn bo, ta ji ɲmɔbe tuba tí tɔkɛ. ⁹ Kimɛ ni' bó ya nib liɛnh tí là baa' ni' bùol ni teke' tɛ ma bo ya gbɛr nin ni wíɛ' ibule, ki pekɛr' ki paan' Uwien limiɛl ya daan, wà tuu ki te nnɔ bo ma bo, ¹⁰ kí gu u'Biɛ *Yesu ní ɲɛ paaki bó kí baa ní. U là cɛrɛ' wɔn nɛ mɛkre' bitɛnkpiib ni. Wɔn nɛ ɲmiɛndɛh tɛ Uwien ya bɛnpiebe ni, ki li ɲmiɛn tɛ lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ.

2

Pɔl liɛnh u sɔn' itɔon Tesalonik ya du ni ma bo

¹ Ti'yaabɛ, ninbi mɔnɔn bɛn ki ye tí là baa' ni' bùol ni teke' tɛ ma nnɔ ɲa juore' fɛnm. ² Ni bɛn ki ye bi là jɛndɛ' tɛ, ki suke' tɛ Filip ya du ni. Ama nin binib là ɲɛn' tí'bo kinunbank ma kɛ nnɔ, tí'Wien de' tɛ lifɛl tí tɔkɛ' nɛ u'gbɛmɔnmɔnt. ³ Tí là sureh nɛ ní cɛngɛ Uwien ya gbɛr ma nnɔ ta là nuunh tí tuln nil, ka ɲmɔbe yɛnmaalbiɛrɛ, ka nuunh tí lɛrɛ bó kí jí mɔ. ⁴ Ama Uwien bikɲ' tɛ ki laa' tí kpɛ tí tɔkɛ binib u'gbɛmɔnmɔnt nɛ ki taa' tù kí ɲukɲ' tɛ. Nɛn bo nɛ ta nuunh tí tɔkɛh tù la, binib ya yɛnm ní li sɔngɛ tí'bo, tí nuunh Uwien wà bɛn tí'fɛl ni te ma bo nnɔ ya yɛnm nɛ ní li sɔngɛ tí'bo.

⁵ Ni bɛn ki ye ta kpele ki len' ɲɔɲmaagbɛr tí lɛrɛ nil, ka kpele ki nuun' tí fii nil bó kí lɛ like. Uwien nɛ yé tí'mɔnkunl. ⁶ Ta kpele ki nuun' ninbi bii nitɔb ní pɛke tɛ, kímɛ ta nuunh pɛnpɛku nisaal saan. ⁷ Tí yé *Kristo ya tondb ma nnɔ, tí bi li frɛ kí wuɔn nɛ kí ye tí ɲmɔbe ukpiɛkɛ, ama ta tien' nnɔ. Tí là te ni'saan ma nnɔ, tí là duɔn' tí'yɛnm ni'bo tɛn upii ɲaandɛh ma u'bumu, u'yɛnm sɔngɛ mu'bo u likeh mù nɛ. ⁸ Tí yíe nɛ ní tí kɛndɛ' ma nnɔ, na yé tí'nun mɔn tí tɔkɛ nɛ Uwien ya gbɛmɔnmɔnt baba nɛ. Ninbi bo, tí li tuo kí kpɔ mɔnɔn, kímɛ ní yé binib bà ta gɔh ni'bo nɛ.

⁹ Tí'yaabɛ, ni tien tí'tuon nin tí'jiinku bó. Tí là tɔkɛh nɛ Uwien ya gbɛmɔnmɔnt ma nnɔ, tí là sɔnh itɔon nin inunmɔn nɛ ɲɔnku nin wien ni ɲɔ tí là li yé uba bo tukl. ¹⁰ Ninbi bà teke'

* 1:1 Liike Itɔon 17:4, 5.

*Yesu ki jin' nno nin Uwien ne ye bimɔ̀nkunb ki ye ti là te ni'saan ma nno ti'tetem là cuube ne ka ñmɔ̀be jɔ̀knt. Ta là ñmɔ̀be bi li biin te nà bo. ¹¹ Ni ben kein ki ye ti là teh ni'ni wà ke ten bibaa teh u'bumu ma bo ne. ¹² Ki sureh ne, ki saakreh ni'gbenent, ki ñiikeh ki tokeh ne ki teh ní li ñmɔ̀be mitetem mà selndeh Uwien. Wɔ̀n ne yin' ne ní kò u'bel ni kíl e'kpiɛke.

Pɔ̀l pèkeh Tesalonik yaab bi'tekjim bo

¹³ Ti tuu ki faareh Uwien ni'bo uyo ke nibonn nà bo nno si: ti là tɔ̀ke' ne Uwien ya gber, ne ni teke' tũ, ki tuo' ki ye ta yé nib yaar tũ mɔ̀nbe ki yé Uwien yaar ne, ki cèreh ninbi bà teke' Uwien ki jin' nno téh Uwien yie nà. ¹⁴ Ti'yaabe, ni tekn' Uwien ya táan yaab bà te Sude ya tinfenm ni, ki liebe' ki yé *Yesu Kristo yaab nno ya taal ni ne. Kime ni'du yaab jènde' ne ijend yà nno *Sufmbɛ mɔ̀ là jènde' bɛ i ya jend ne. ¹⁵ Ben *Sufmbɛ nno ne là ku' *Uwien ya ñɔ̀bonsɔ̀knb, ki ku' Yonbdaan Yesu, ki jènde' ti'mɔ̀ cɛɛn. Uwien ya yɛnm ña sɔ̀nge bi'bo. Bi yé binib ke ya nennɛndb ne. ¹⁶ Bi piendeh te ti là tɔ̀ke bà ña yé *Sufmbɛ tigber tà li cère bɛ rí ñmɛre ne. Bi teh nno ne bi'biere yɛbreh ki joh, ne Uwien ya benku ni tĩ gben' ki ben' bi'bo.

Pɔ̀lyie wɔ̀ rí tĩ rí le Tesalonik yaab

¹⁷ Ti'yaabe, tinbi nin ninbi dáan' tɔ̀b ní tien' iden ile ma nno, ti dɔ̀kn' ne cɛɛn ne. Ti jende' tɔ̀b ne, ama ti tien ni'bó ti'yenmaale ni. Nen ne cère' ti ñikn' tí tĩ rí le ne. ¹⁸ Nen bo ne ti yie tí liebe kíl baa ni'saan. Min Pɔ̀l mɔ̀nɔ̀n bikn' nlen, ki bikn' nle, ne *Satan pien' te. ¹⁹ Imɔ̀n, ninbi bo ne ti ñmɔ̀be lidendɛnl nin uyensonge. Yonbdaan *Yesu li baa lidaali là nno, ninbi ne li yé ti'bo lisuul, ne ti'yɛnm li sɔ̀nge ni'bo u'nun bó. ²⁰ Imɔ̀n, ninbi ne yé ti'kpiɛke nin ti'yensonge.

3

¹ Nen bo ta rí fre kí cuo ti'ba. Nen ne cère' ti bobn' ki ye tinbi baba rí juore Atenn ya du ni, ² ne ki sɔ̀n' ti'ninje Timote ni'saan. Timote yé ti'tonsɔ̀nlie ne Uwien ya tuonl ni, ki tɔ̀keh binib *Kristo ya gbemɔ̀nmɔ̀nt. Ti sɔ̀n' wɔ̀ ni'saan wɔ̀ rí saake ni'gbenent ne, kí cère ni'tekjim rí faake ³ ñɔ̀, iden yie ya jend là cère uba rí lu mitekjim ya sen ni. Kime ninbi mɔ̀nɔ̀n ben ki ye Uwien sien' te nno ne. ⁴ Ti là te ni'saan uyo wà nno, ti là juo' ki tɔ̀ke' ne ki ye ti li ji ijend. Nen ne tien' nɔ̀, ninbi mɔ̀nɔ̀n ben. ⁵ Ma là li fre kí cuo n'ba ma nno, nen bo ne n sɔ̀n' Timote ni'saan, wɔ̀ rí liike ni biɛ ki pɛ mitekjim ya sen bo bii na ji pɛ, kime n là fenge nba la *usenpol unibiikl la tuln' ne ki cère' ti'tuonl juore' fenn ne.

⁶ Fɛnfennɔ̀ ne Timote ñen' ni'donbó ki liebe' ní kíl lá tɔ̀ke' te tigbermɔ̀nmɔ̀nt, ki ye ni biɛ ki pɛ mitekjim ya sen bo, ki ñmɔ̀be miyiem. U tɔ̀ke' te ki ye ni'yɛnm tuu ki pɛ ti'bo ne, ne ni cieke ní le te ten ti'mɔ̀ cieke tí le ne ma. ⁷ Ti'yaabe, nno ne ni'tekjim cère' ti ñmɔ̀be ugbenɛnsaake ti'yensaacien nin ti'jend ni. ⁸ Fɛnfennɔ̀, ti ji fuore' ki jin', kime ni pɛ Yonbdaan bo mɔ̀nmɔ̀nm. ⁹ Nen bo, ta ben ti li faare Uwien ni'bo kí tĩ kpaan ma bo. Kí ñe ninbi bo ne ti ñmɔ̀be uyensongɛn ki poknh ti'Wien ya nun bó. ¹⁰ Ti mieh wɔ̀ ñonku nin wien ni nin inunmɔ̀n ki teh wɔ̀ rí cère tí tĩ rí le ne, kí wɔ̀kn ne kí tonde nà pɔ̀re' ne ni'tekjim ni.

¹¹ Ti'Baa Uwien nin u'yul nin Yonbdaan *Yesu rí ñɛre te usɛn tí fre kí baa ni'saan. ¹² Yonbdaan rí cère ni ñmɔ̀be miyiem mà nno rí yɛbre kí gbien; ní li yie tɔ̀b nin binib ke ten ti yie ne ma bo. ¹³ Nno ne u li de ne mituɔ̀m, ní li yé u'yaab, kí là li ñmɔ̀be biil ti'Baa Uwien ya nun bó, lidaali là ti'Yonbdaan *Yesu li baa ní nin u'nib ke nno.

4

Mitetem mà sɔ̀nge Uwien ya yɛnm

¹ Tɔ̀, ti'yaabe, ti là wɔ̀kn' ne ni li fuobe ma bo ñɔ̀ Uwien ya yɛnm rí li sɔ̀nge ni'bo. Ne ni fuobe nno ne. Ti gbierɛh ne, ki sureh ne Yonbdaan *Yesu bo, ní li tũɛreh ki teh nno ki joh inun bó. ² Kime ni ben ti là wɔ̀kn' ne Yonbdaan *Yesu ya wɔ̀knm ma nno. ³ Uwien yie nà si: ní li ñmɔ̀be mitetem mà mɔ̀n ne, kí là li teh sɔ̀nsɔ̀ndl. ⁴ Ni'ni wà ke rí bende u li tien ma kí li coh u'ba, kí là li kuɔ̀ndeh u'ba jɔ̀knt, kí li yé unil wà bi boh wɔ̀, ⁵ kí là li ñmɔ̀be sɔ̀nsɔ̀ndyenmaale ten binib bà ña ben Wien. ⁶ Uba là lí rí bii u'tɔ̀, kí là lere wɔ̀ tu ya gber bo, kime Yonbdaan diɛh binib ya tub i ya biere ke bo ne. Ti là tɔ̀ke' ne ñɔ̀, kí liebe' kí lere'. ⁷ Kime Uwien ña yin' te, tí li teh nà kuɔ̀ndeh te jɔ̀knt, u yin' te tí li ñmɔ̀be mitetem mà mɔ̀n ne. ⁸ Nen bo, wà ke yie' tigber tuu la, na yé u yie' binib ya gber ne, u yie' Uwien wà dienɛ ne *Mifuoñaanm nno ya gber ne.

⁹ Ni li yie tɔ̀b Kristo bo ma bo wɔ̀n, na ji cieke nil rí kele kugbanku kí tɔ̀ke ne ní li teh ma bo, kime Uwien cère' ninbi nin ni'yul bende' ni li yie tɔ̀b ma bo ñɔ̀. ¹⁰ Ti'yaabe, ni teh nno ne nin ti'yaab bà ke te Maseduann ya tinfenm ni nno. Ti'yaabe, ti sureh ne ní li tũɛreh ki teh nno kí joh inun bó ne. ¹¹ Cère men ni'nun rí li mɔ̀n ní li te suoo. Ni'ke rí li likeh ni'yul bo ya gber; kí li jinh ni'nɔ̀je bo ten ti là tɔ̀ke' ne ma bo, ¹² ñɔ̀ bà ña yé Kristo yaab rí li boh ne; ne na ji li jinh itɔ̀nuɔ̀ bo.

Yonbdaan ya baam ya gber

¹³ Ti'yaabe, ti yie ní bende binib bà kpo' ya gber ɲo ki la li te uyensaa ni ten binitɔb ne, kime ben ɲa ɲmɔbe dɛndɛnɛ. ¹⁴ Ti teke' ki jin' ki ye *Yesu kpo', ki mekre' bitɛnkpiib ni ma nnɔ, nnɔ nɛ bà teke' wɔ ki jin' ki yaan ki kpo' nnɔ, Uwien li mekre bi'mɔ kɪ taan ben nin wɔn Yesu. ¹⁵ Imɔn, ti tɔkeh nɛ tigber tà nɔ yé Yonbdaan ya ɲɔbon iba nɛ. Yɛn si: Yonbdaan li baa lidaali là nnɔ, tinbi bà li biɛ ki fuobe nnɔ ɲa li li liere bà kpo' usɛn. ¹⁶ Kime Uwien lá de usɛn la, ti li cii Uwien ya tondɔ ya cien ya nieke bó nin Uwien ya natunl ya muɔ bó. U ya yo nɛ Yonbdaan nin u'yul li nɛ paaki bó kɪ li jiih ni. Nɛn saan nɛ Kristo yaab bà kpo' nnɔ li kpɛ kɪ mekre. ¹⁷ Ni ya puoli bó nɛ Uwien li yuure tinbi bà biɛ ki fuobe nnɔ nin ben tí tuobe Yonbdaan titɛwɔlgbɔnt ni paaki bó. Nnɔ nɛ ti li tuu ki te nin Yonbdaan uyo kɛ. ¹⁸ Nɛn bo, li taah mɛn tigber tuu ki saakreh tɔb ya gbɛnɛt.

5

La gɔh mɛn ki li gu Yonbdaan ya baam

¹ Ti'yaabe, Yonbdaan li baa uyo wá ya gber wɔn, na ciɛke nil ní kele gbɔnku kɪ tɔke nɛ, ² kime ninbi mɔnɔn ben kein ki ye Yonbdaan ya babaadaali li te ten unasu báareh kuɲɔnku ma bo nɛ. ³ Uyo wá binib li lienh ki teh bi te uyɛnduɔn ni, niba ɲa ní tien bɛ nnɔ, u ya yo nɛ ijɛndciɛn li ci bɛ. Ni li te ten imɛrwien ciikɛh utɛnpunb ma bo nɛ, nɛ ba ní fre kɪ nɛ len.

⁴ Ti'yaabe, ninbi ɲa te cinɲunl ni ma nnɔ Yonbdaan ya babaadaali ɲa ní ci nɛ ten unasu ciikɛh binib ma bo. ⁵ Kime ní'ke yé kuwenwenku yaab nɛ, ki yé uwien ni yaab. Ta yé ɲɔnku yaab, ka yé cinɲunl yaab mɔ. ⁶ Nɛn bo, la cɛre mɛn ti li gɔh ten binitɔb. Cɛre mɛn tí li like, kɪ li co tí'ba. ⁷ Kime bà gɔh nnɔ, bi gɔh kuɲɔnku nɛ, bà ruh ki yibeh nnɔ, bi yibeh kuɲɔnku nɛ. ⁸ Ama tinbi ben wɔn, ti yé uwien ni yaab nɛ. Nɛn bo, cɛre mɛn tí li co tí'ba. Cɛre mɛn tí'tekjim nin tí'yem ní li yé tí'bo tijeɲɔnwɛnt tà lɛkndɛh tí'fɛl bo; tí'ɲmɛrm ya dɛndɛnɛ mɔ ní li te tí'bo ten tikur ya kenpinl*.

⁹ Uwien ɲa gɛnde' tɛ wɔ ní ɲuu tí'bo, ama u gɛnde' tɛ tí'ɲmɛre tí'Yonbdaan *Yesu Kristo bo nɛ. ¹⁰ Tinbi bo nɛ u kpo', ɲo ti fuobe bii ti kpo' la, tinbi nin wɔn ní li tɛ ki te. ¹¹ Nɛn bo, li saakreh mɛn tɔb ya gbɛnɛt, kɪ li toreh tɔb, ní'tekjim ní li faakreh ten ni teh ma fɛnfɛnnɔ nɔ.

Igbierfɔrke nin ifuonde

¹² Ti'yaabe, ti tɔkeh nɛ ki teh ní li bɔh binib bà sɔnh Uwien ya tuonl ní'ni nin inunmɔn, ki likeh nɛ Yonbdaan ya sɛn ni, ki gbierɛh nɛ nnɔ. ¹³ Ní li boh bɛ ki gbiekeh, kɪ li yie bɛ bi'tuonl bo. Cɛre mɛn ní'ke ya yɛnm ní li dɔ tɔb bo.

¹⁴ Ti'yaabe, ti gbierɛh nɛ ní li tɔkeh bà yé ikpaayun† nnɔ ki teh bɛ ní liike bi'yul bo, kɪ li biɛndɛh bijɛwaandɛnɛn ya fɛl, kɪ li toreh bà yé bijiihb, kɪ li ɲmɔbe kuminku binib kɛ bo. ¹⁵ Liike mɛn ni'yul bo, ki la cɛre unil tien' u'tɔ ibiere la, wɔ ní tu wɔ fɛnl. Ama li nuunh mɛn uyo kɛ ní li teh ní'tɔb nin binitɔb kɛ ná mɔn.

¹⁶ Cɛre mɛn ní'yɛnm ní li sɔnge uyo kɛ, ¹⁷ ní li tuu ki káareh, ¹⁸ kɪ li faareh Uwien isɛn kɛ ni, kime Uwien yie *Yesu Kristo bo ní li teh nnɔ nɛ.

¹⁹ La piɛndɛh mɛn *Fuoɲaannm ya tuonl, ²⁰ kɪ la yih bi sɔkndɛh Uwien ya gber tà nnɔ fɛnm. ²¹ Li tɔɔrɛh mɛn ki fiinh tibont kɛ, tà mɔn la, ní li ɲuuke tun. ²² Wiɛ mɛn ibiere kɛ ya bol.

²³ Uwien, uyɛnduɔn ya daan nin u'yul ní cɛre ní li yé u'yaab kɪ tí gben. Wɔ ní guure ní'ke mɔnmɔnm† ɲo tí'Yonbdaan *Yesu Kristo ya babaadaali ni la li ɲmɔbe biil. ²⁴ Wá yin' nɛ nnɔ yé umɛmɔndaan nɛ, u li tien nɛn kɛ.

²⁵ Ti'yaabe, li káareh mɛn ki dienh tɛ. ²⁶ Ní fuonde tí'yaab kɛ mɔnmɔnm. ²⁷ N tɔkeh nɛ Yonbdaan ya yel bo nɛ ki teh ní káan kugbɔnku kuu nɔ tí'yaab kɛ ya nun bó.

²⁸ Ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ.

* 5:8 Pol ya búol unisaal ya yɛnmaale te u'yul ni nɛ. Nɛ miɲmɛnm te ten tikur ya kenpinl kɪ liɛke iyɛnmaale bo ɲo usɛnpol la fre yí. † 5:14 Bi li fre kɪ lɛbre bà yé ikpaayun kɪ yé bà fuobe fɛnfɛnm mɔ. ‡ 5:23 Bi lɛbre' inɔbon ya kɪ ye ní'ke mɔnmɔnm nnɔ; I kele' Grɛkmbɛ ya lɛnm ni kɪ ye: Wɔ ní guure ní'yɛnm nin ní'naank nin ní'gbɛnɛt nɛ.

Kugbɔnlieku kua Pɔl kele' ki de' Tesalonik yaab nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Kugbɔnku kuu ya cincinm bi tɔke' ki ye binib bita ne kele' kù, ama Pɔl ne yé kugbɔnku bugben ya kelɔm ya senliɛr. Bi kele' kugbɔnkpɛiku ki de' Tesalonik yaab ma nnɔ, ni ya puoli bó ne Pɔl cii' ni' bó ya nib biba lienh ki teh Yonbdaan Yesu liebe' ni' nɔ. Tigber nnɔ saa' Tesalonik yaab ya yɛnm cɛɛn. Ne ba ji ben bi li tien ma. Biba daan' ka ji sɔnh tɔn. Nen ne cère' Pɔl kele' kugbɔnku kuu wɔ r' saake bi' gbenent be r' li co bi nɔmɔbe mitekjim mà nnɔ kenken, ki li sɔnh itɔn mɔ.

Liyul 1 ni, Pɔl cin' ki faareh Uwien Tesalonik yaab ya yíem nin bi'tekjim bo ne, ki tɔke' ki ye Uwien li dɛre bà jèndeh be nnɔ ya tub kí tu lifɛnl, kí jènde bà nɔ boh Yesu Kristo ya gbɛmɔnmɔnt nnɔ lidaali là u li baa ní nnɔ.

Iyul 2 ni, Pɔl tɔkeh nà li liere Yonbdaan ya baam usɛn ya gber ne. U ye wà li yíe Uwien ya nɔbu bó li nɛn u'ba upaan bo, kí tuln binib pelpel ne kí yaan Yonbdaan r' baa ní. U tɔke' be ki ye be r' li se mitekjim ni n'í faa.

Iyul 3 ni, Pɔl tɔkeh bà yé ikpaayuon nnɔ ki teh be r' liike bi'yul bo, kí li sɔnh ki jinh bi'nɔje bo.

Pɔl tí fɔre' kugbɔnku kuu nɔ nin micɛbm ne.

Ifuonde

¹ Min Pɔl nin Silfɛn* nin Timote ne kieh kugbɔnku kuu tí de Kristo ya taan là te Tesalonik ya du ni kí yé tí'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo yaal nnɔ. ² Tí'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo r' juoke ne, kí de ne uyɛnduɔn.

Yonbdaan li baa ní ki bu binib tibuur

³ Tí'yaabe, ní kpe' tí li faareh Uwien ni'bo uyo ke ne, ní yé nibonn nà cuube ne, kime ni tɔreɛh ki teknh *Yesu ki jinh mɔnmɔnm, ne kí tɔreɛh ki yíe tɔb mɔ mɔnmɔnm. ⁴ Nen bo ne ti tɔkeh Uwien ya táantɔ ni, tí'yɛnm songe ni'bo kí tí kpe' ma bo, kime nin bi teh ne nà bre, kí jèndeh ne ma ke nnɔ ni tɔreɛh ki mɔh mitekjim ni kí joh inun bó ne.

⁵ Nen ne wɔngɛh ki teh Uwien buh tibuur tu'donbó, kime ijɛnd nnɔ ne li cère Uwien r' ye ni kpe' ní kɔ u'bel là ni jèndeh li'bo nnɔ ni. ⁶ Imɔn, Uwien li tien nà cuube ne. Binib bà jèndeh ne nnɔ, u'mɔ li jènde be ne kí tu ni'fɛnl. ⁷ kí de ninbi bà jèndeh nnɔ nin tinbi lifuorl lidaali là Yonbdaan Yesu li puɔ paaki bó ní nnɔ. U li puɔ ni'bo ní nin Uwien ya tonɔtɔɛnb ne, ⁸ kí li te umupien ni kí we ní. U li dɛre bà nɔ yíe Uwien ya gber nnɔ nin bà nɔ boh tí'Yonbdaan Yesu ya gbɛmɔnmɔnt nnɔ ya tub. ⁹ Bi'tudɛre nnɔ si: u li cère be r' kɔ ijɛndciɛn ni kí li tuu kí te len. U li nɔre be kí jende u'nun bó, ba ji li le u'tuɔm nin u'kpɛike. ¹⁰ Ní li tien nnɔ lidaali là Yonbdaan li baa ní nɔ be r' pɛke wɔ, kí nɔre wɔ kí nɛ bà ke teke' wɔ kí jin', kí yé u'yaab nnɔ bo ne. Ní'mɔ te len, kime ti tɔke' ne u'gber ma nnɔ ni teke' tú kí jin'.

¹¹ Nen bo ne ti káareh ki dienɛ ne uyo ke nɔ tí'Wien r' ye ni kpe' u'yin, kí li toreh ne nin u'tuɔm ní li teh ni nuunɛ ní tien mimɔnm mà ke nnɔ, kí cère ní li sɔnh itɔn ya wɔngɛh ki teh ni nɔmɔbe mitekjim. ¹² Ni teh nnɔ la, ninbi bo ne bi li kpɛike Yonbdaan Yesu, ne u'mɔ r' kpɛike ne, kí nɛ tí'Wien nin wɔn Yonbdaan *Yesu Kristo ya juokm bo.

2

Nà li liere Yonbdaan ya baam usɛn

¹ Tí'yaabe, Yonbdaan *Yesu Kristo ya baam nin tí'taanm u'saan ya gber bo ne ti tɔkeh ne ki teh: ² bi tɔke' ne ki ye Yonbdaan ya babaadaali baa' la, ni la cère nɛ r' pak kí nɔabe ni'yɛnm, kí la cère nɛ r' sɛn ni'fɛl. Nba la, bi li tɔke' kí ye *Mifuɔnaann ne cère' bi len' tigber nnɔ, mitɔm la, bi li ye tú nɛn' tinbi saan ne bii tinbi ne kele' kugbɔnku ki ye nnɔ.

³ La lí r' cère mɛn uba r' nɛ isɛn iba kí lere ne. Kí yaan Yonbdaan ya babaadaali r' baa nnɔ binib li yíe Uwien ya nɔbu bó ki yebe, ne wà li yíe Uwien ya nɔbu bó, kí juore fɛnm Uwien li dɛre u'tub nnɔ mɔ li nɛn u'ba upaan bo. ⁴ U li yé unɛnnɛnd ne, kí ye u'cɛn' Uwien nin binib pukeh tibont tà ke nnɔ. U li kele' Uwien ya duku ni mɔnɔn kí yin u'ba Uwien. ⁵ Na tien kí ye n laan là te ni'saan ma nnɔ, n là tɔke' ne tigber tuu nɔ-ɔɔ? ⁶ Ni ben nà co wɔ fɛnfɛnnɔ. U'yo lá baa' la, u li nɛn u'ba upaan bo. ⁷ Kime wà li yíe Uwien ya nɔbu bó nnɔ ya tuɔm mà buɔ nnɔ ya tɔn cin'-a! Ní ji sɛn' wà piendeh mɛ nnɔ ne r' daan mɛ. ⁸ U ya yo ne u li nɛ upaan bo, ne Yonbdaan r' piebe u'bo, wɔ r' kpo. Yonbdaan li baa kí li windeh ma nnɔ ne li cère ubiɛrɔ

* 1:1 Liike 1 Tesalonik 1:1.

bugben ya gber ri gben. ⁹ Wa li yie Uwien ya n̄abu b̄o n̄no lá baa' la, u li n̄m̄obe *Satan ya tuom̄ ne, ki li teh micincilm̄ nin miȳokm̄ ya bont̄ ke ya bol ki l̄reh binib. ¹⁰ U li tien mibiern̄ ke ya bol, ki tuln̄ binib b̄a buoh, kime ba tuo' be ri li yie tigbem̄ont̄ tá li c̄ere be ri n̄m̄ere ma n̄no ne c̄ere' bi buoh. ¹¹ Nen bo ne Uwien dienh̄ be mituam̄ má tulndeh̄ be, ki c̄ereh̄ bi teknh̄ kutonn̄enku ki jinh̄. ¹² Nno ne Uwien li biin̄ b̄a n̄a teke' gbem̄ont̄ ki jin', ki fe ná bre ya tienm̄ nno.

Uwien ne ḡende' ne, c̄ere men̄ ni' tekjim̄ ri li faa

¹³ Ti'yaab b̄a Yonbdaan yie be, tinbi ben̄ w̄on, n̄i kpē tí li faareh̄ Uwien ni'bo uyo ke ne, kime Uwien lá ḡende' ne haali ucincinyo n̄i n̄m̄ere ne, ki n̄e *Mifuoñaanm̄ má teh̄ ne u'yaab n̄no nin ni teke' tigbem̄ont̄ ki jin' ma n̄no bo. ¹⁴ Nen bo ne u yin' ne ní k̄o ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya kpieke ni, ki n̄e ti toke' ne tigbem̄onm̄ont̄ tá nno bo. ¹⁵ Nen bo, ti'yaabe, gore men̄ ki li se mitekjim̄ ya sen̄ ni m̄onm̄onm̄, ki li n̄uuke ti lá w̄okn' ne miw̄oknm̄ má, bun̄abu ni bii ti kele' ná kugb̄onku ni ki de' ne nno. ¹⁶ Ti'Yonbdaan *Yesu Kristo nin u'yul nin ti'Baa Uwien w̄a yie te, ki tuu ki saakreh̄ ti'gben̄ent̄, ki c̄ere' ti n̄m̄obe lidend̄enl lá m̄on, ki n̄e u'juokm̄ bo nno ¹⁷ ri saake ni'gben̄ent̄, ki de ne ufaa ní li tuu ki teh̄ ná m̄on ni' tuon̄ ni nin ni'lenm̄ ni ke.

3

Li k̄aareh̄ men̄ ki dienh̄ te

¹ To, ti'yaabe, li k̄aareh̄ men̄ ki dienh̄ te n̄o Yonbdaan ya gber̄ ri li yereh̄ ni'ke saan tontonm̄, ki li n̄m̄obe ukpieke ten̄ tú n̄m̄obe ukpieke ni'du ni ma bo. ² Li k̄aareh̄ men̄, Uwien ri nen̄ te binib b̄a bre n̄i ti kende' nno ya nuo ni, kime na yé binib ke ne teke' ki jin'. ³ Yonbdaan yé umem̄ndaan ma nno u li de ne ufaa, ki l̄ekn̄ ni'bo, usēnpol ubierē lá fre ne. ⁴ Ki n̄e Yonbdaan bo ne ti du ni'bo ki ye ti toke' ne ná nno, ni teh̄ nen̄ ne, ki li tuu ki teh̄ n̄e. ⁵ Yonbdaan ri pekere ni'yem̄ ni bende Uwien ya yiem̄, ki li n̄m̄obe Kristo ya minku.

Unil ke ya nun̄ ri li m̄on̄ it̄uon̄ bo

⁶ Ti'yaabe, ti t̄okeh̄ ne Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo ne ki teh̄: ni'yo w̄a ke n̄a yie tuonl ya gber̄*, ka pē ti lá w̄okn' ne miw̄oknm̄ má nno bo la, ní wie u'gber. ⁷ Kime ninbi nin ni'yul ben̄ ki ye n̄i kpē ní tekn̄ ti'taal ni ne. Ti lá te ni'saan uyo w̄a nno, ta lá yé kpaayuon† ⁸ ka mieh̄ uba jier ki jinh̄. Ti lá s̄onh̄ it̄uon̄ nin inunm̄on̄ ne n̄onku nin wien ni n̄o ti lá li yé uba bo tukl. ⁹ Na yé ta lá n̄m̄obe sen̄ tí ji ni'nuo ni ne, ti lá yie tinbi nin ti'yul ri wuon̄ ne misekn̄m̄ n̄o ní tekn̄ ti'taal ni ne. ¹⁰ Kime ti lá te ni'saan uyo w̄a nno, ti lá t̄oke' ne ki ye w̄a ke n̄a yie tuonl ya gber̄ la, u la ji m̄o. ¹¹ Nin nen̄ ke ti cii' bi ye ni'ni biba yé ikpaayuon ne, ka s̄onh̄ niba nin nit̄on̄n, ki cuonh̄ ki k̄oh̄ bit̄ob ya gber̄ ni. ¹² Ti t̄okeh̄ bi ya nib̄ ne Yonbdaan *Yesu Kristo ya yel bo, ki teh̄ be ri liike bi'yul bo, ki li te suoo, ki li s̄onh̄ ki jinh̄ bi'n̄oje bo. ¹³ Ti'yaabe, ninbi ben̄ w̄on, lá n̄ende men̄ ni'gben̄ent̄ mim̄onm̄ ya tienm̄ ni.

¹⁴ Ni'ni w̄a n̄a boh̄ ti kele' tigber̄ tá kugb̄onku kuu ni la, ní sekn̄ udaan, ki wie u'gber̄ n̄o ife ri cuo w̄o. ¹⁵ Ni la taa' w̄o k̄i tien̄ ten̄ u yé ni'nenn̄end̄ ne ama ní li sureh̄ w̄o, kime u'm̄o yé ni'yo ne.

Ifuondf̄orke

¹⁶ Yonbdaan uyenduon̄ ya daan nin u'yul ri li dienh̄ ne uyenduon̄ uyo ke isen̄ ke ni. Yonbdaan ri li te nin ni'ke.

¹⁷ Min̄ P̄ol nin u'yul ne kele' ifuonde yii n̄o. N'gb̄ont̄ ke ni n̄ kiek̄ n'yel ma s̄o†.

¹⁸ Ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ri juoke ni'ke.

* 3:6 Liike 1 Tesalonik 5:14. † 3:7 Liike 1 Tesalonik 5:14. ‡ 3:17 Kí n̄e Kugb̄onku kuu ya cinm̄ ká lá baa 3:16 P̄ol lien̄h̄ ne uba kiek̄, ama w̄on̄ nin u'yul ne kele' migbiirm̄ 17.

Kugbɔnkpiɛku kùà Pɔl kɛlɛ' ki de' Timote nnɔ Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kɛlɛ' Timote tigbɔnt tule nɛ. U kɛlɛ' tɔ̀ ki laa' u caan' Kristo ya t́aan nɔ̀ nɛ j́i s'ien' bi li liike yɛ̀ ma bo nɔ̀ Kristo yaab ŕi faake mitekjim ni nɛ. Timote ya naa yɛ̀ Suf nɛ ki pɛ Kristo ya sɛn bo, nɛ u'baa yɛ̀ grek ka pɛ Kristo ya sɛn bo. Timote là tɛ ki sɔnh nin Pɔl nɛ ki p'iere' wɔ̀ isɛn yà yɛ̀be ya jom.

Kugbɔnkpiɛku kuu ni, Pɔl t́akeh Timote u li tien ma kí liike Kristo ya t́aan nɔ̀ nɛ. U t́ake' wɔ̀ ki yɛ̀ binib biba te it́aan nɔ̀ ni kí wɔknh miwɔknm mà nɔ̀ kpe sɛn (1:3-7; 4:1-4; 6:3-5), kí teh tibont t́a te uɛndun wuu ni nɔ̀ ya tuba nɔ̀ mɔ̀n, kí teh binib ŕi daan upiikuɔ̀n, kí la jinh tijier tubambɛ. Nɛn bo nɛ Pɔl t́ake' Timote kí yɛ̀ wɔ̀ ŕi tiere Kristo yaab kí yɛ̀: Uwien n'ɛn' nà kɛ nɔ̀ mɔ̀n nɛ.

U wuɔ̀n' wɔ̀ u li tien ma kí gɛnde it́aan nɔ̀ ya ciɛnb, kí gbiere' binib bɛ ŕi li pukeh Uwien, kí li káareh wɔ̀ (iyul 2), kí t́ake' it́aan nɔ̀ ya ciɛnb li fuobe ma bo (iyul 3).

Pɔl t́ake' Timote kí yɛ̀ wɔ̀ ŕi li likeh it́aan nɔ̀ kɛ mɔ̀nmɔ̀nm (iyul 4-6).

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yɛ̀ *Yesu Kristo ya tond nɛ. Uwien ti'Nmiɛnl nin Yonbdaan *Yesu Kristo wà yɛ̀ ti'dɛndɛnl nɔ̀ nɛ yɛ̀ ŕi li yɛ̀ u'tond. ² Timote, n kieh kugbɔnku kuu ŕi de sin nɛ. A yɛ̀ n'bumɔ̀nk kí nɛ ti nɔ̀mɛ bɛ mitekjim mà nɔ̀ bo nɛ. Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ŕi juoke nɛ, kí muɔ̀ nɛ micɛɛkm, kí de nɛ uyɛnduɔ̀n.

Liike a'yul bo nin biwɔnwɔknb bɛ tulndeh binib nɔ̀

³ N là joh Maseduɔ̀n ya tinfɛnm bó ma nɔ̀, n là sure' nɛ á juore Efɛs ya du ni, kí pien binib b́a te len kí wɔknh miwɔknm mà nɔ̀ kpe sɛn nɔ̀ nɛ. ⁴ Bi la j́i ŕi li tuuke gbɛyienkaar nin bi'yaajɛb ya yel yà bi findeh i'bo ka gbendeh nɔ̀ bo. Nɛn nɛ cɛrɛh minɛm báareh. Na cɛrɛh binib bendeh Uwien bonde' ma bo wɔ̀ ŕi nɔ̀mɛn binib kí nɛ mitekjim bo. ⁵ N là sure' nɛ á pien bɛ nɔ̀ bɛ ŕi li yɛ̀ binib b́a ya fɛl bo nɔ̀ nɔ̀mɛn bɛ jɔknɛ, kí li yíe tɔ̀b, kí li nɔ̀mɛn iyenmaalmɔ̀nmɔ̀n, kí li nɔ̀mɛn mitekjimɔ̀nm. ⁶ Binib biba te, ka j́i pɛ u ya sɛn bo, bi t́ure' nɛ, kí lienh gbɛfɛnfɛnm, ⁷ kí yih bi'ba *Yiko ya wɔnwɔknb, ka bɛn bi lienh nà nɔ̀ ya tingi, kí nùreh nin bi cɛ nà bo nɔ̀.

⁸ Ti bɛn kí yɛ̀ *yiko mɔ̀n nɛ, nɛ yɛ̀ unil taah wɔ̀ kí sɔnh it́uɔ̀n ni' donbó la. ⁹ T́ure mɛn kí cii kí yɛ̀ yiko nɔ̀ te kí de' nimɔ̀n, ama u te kí de' b́a nɔ̀ boh wɔ̀ nin b́a yíe' Uwien ya nɔ̀bu bó nin b́a nɔ̀ pɛ Uwien bo nin bibierɛnb nin b́a yindeh Uwien nin u' bont kɛ nin b́a kuuleh bi'naambɛ nin bi'baambɛ nin b́a kɛ yɛ̀ binibuk nin ¹⁰ isɔ̀nsɔ̀nd nin b́a daan' bipiib kí duɔ̀ndeh nin bi'jetɔ̀b nin b́a kuɔ̀rɛh iyonbe nin bitonnɛndɛnb nin b́a poleh itonnɛnpól nin b́a kɛ yíe' miwɔknm mà kpe usɛn nɔ̀ nɛ. ¹¹ Mi ya wɔknm nɛ pɛ tigbɛmɔ̀nmɔ̀nt t́a wɔngɛh Uwien ya kpíeke nɔ̀ bo. Uwien uyɛnduɔ̀nciɛn ya daan nɛ taa' t́u kí nɔ̀kn' nni.

Pɔl faareh Yesu Kristo

¹² Yonbdaan *Yesu Kristo nɛ de' nni mituɔ̀m. Nɛn bo nɛ n faareh wɔ̀. U du n'bo nɛ kí gɛnde' nni ŕi sɔn u'tuonl. ¹³ Uyo uba n là lienh u'bo fɛnfɛnm nɛ, kí jɛndeh u'nib, kí bre ka muɔ̀h bɛ cɛɛkm, ama u muɔ̀' nni micɛɛkm, kime ma là bɛn n teh b́a, ka laan là teke' wɔ̀ kí jin' mɔ̀. ¹⁴ Yonbdaan *Yesu Kristo ya juokm yɛ̀be kí gbien' ma nɔ̀ nɛ u cɛrɛ' n teke' wɔ̀ kí jin', kí yíe wɔ̀n nin u'nib kɛ. ¹⁵ Tigber tuu te nɛ, kí kpe binib ŕi tuo t'kɛ. Tun si: *Yesu Kristo baa' uyɛndun wuu ni, wɔ̀ ŕi lá nɔ̀mɛn bibierɛnb nɛ, nɛ min nɛ yɛ̀ ubierɛn ki cɛn' bi'kɛ. ¹⁶ *Yesu Kristo muɔ̀' nni micɛɛkm, nɔ̀ min wà yɛ̀ ubierɛn ki cɛn' binib kɛ nɔ̀ bo wɔ̀ ŕi wuɔ̀n u nɔ̀mɛn sukɛ kí gbien' ma bo nɛ. Nɛn nɛ li yɛ̀ kudɛku binib b́a li teke wɔ̀, kí j́i kí li limiel là nɔ̀ nɔ̀mɛn gbenm nɔ̀ bo. ¹⁷ Binib kɛ ŕi li pɛkeh Uwien, kí li kpíekrɛh wɔ̀ uyo kɛ. Wɔ̀n nɛ yɛ̀ Uwenbaabe, nil nɔ̀ lenh wɔ̀, u yɛ̀ Uberciɛn wà tuu kí te uyo kɛ nɛ. Ami.

¹⁸ N'buk Timote, n yɛ̀ ŕi t́ake nɛ tigber t́a sɔ̀ kí nɛ bi là sɔkn' Uwien ya nɔ̀bon yà a'bo nɔ̀. Ni yɛ̀n bo kí mɔ̀ limuɔ̀l là mɔ̀n, ¹⁹ kí li nɔ̀mɛn mitekjim nin iyenmaalmɔ̀nmɔ̀n. Binib biba daan' i ya yɛnmaale nɛ ka j́i nɔ̀mɛn tekjim. ²⁰ Bi'ni bile si: Himene nin Aleksand. Nɛ n taa' bɛ kí nɔ̀kn' Satan, nɔ̀ bɛ ŕi bɛnde kí yɛ̀ na mɔ̀n bɛ ŕi j́i ŕi suke Uwien.

2

Li káareh mɛn kí dienɛ binib kɛ

¹ Nɛn bo, tigber t́a yɛ̀ tigbɛkpíekt n li t́ake nɛ si: ní li káareh kí mieh Uwien, kí gbáanh wɔ̀, kí faareh wɔ̀ kí dienɛ binib kɛ ² nin biberb nin udu ya ciɛnb kɛ nɔ̀ t́i li te uyɛnduɔ̀n ni, niba

la ɲaabe ti'yɛnm, kɪ li pɛ Uwien ya sɛn bo, kɪ li yɛ binib bɑ ya tetem kpɛ bɛ rɪ li boh bɛ. ³ Nɛn nɛ mɔn Uwien ti'Nmiɛnl ya nun bɔ kɪ songɛ u'yɛnm. ⁴ U yɛ binib kɛ rɪ ɲmɛrɛ nɛ, kɪ bɛndɛ kɪ yɛ u'gɛr yɛ tigbɛmɔnt. ⁵ Kimɛ Uwien tɛ uba nɛ. Ucɛndɛnduol mɔ tɛ uba nɛ binib nin Uwien ya siik ni. Wɔn si: *Yesu Kristo wɑ tien' u'ba unisaal, ⁶ kɪ tuo' kɪ teke' binib kɛ ya kuum kɪ kpo', ɲɔ wɔ rɪ dɛ bɛ kɪ wiɛ nnɔ. Nɛn nɛ wuɔn' kɪ yɛ Uwien yɛ wɔ rɪ ɲmɛn binib u ya yo nɛ. ⁷ Nɛn bo nɛ Uwien gɛndɛ' nni rɪ li yɛ *Yesu Kristo ya tond, kɪ li kpaandɛh u'gɛr, kɪ li wɔknh tɔ bɑ ɲa yɛ Sufmbɛ ɲɔ bɛ rɪ teke wɔ kɪ ji, kɪ bɛndɛ kɪ yɛ tɔ yɛ tigbɛmɔnt nɛ. Ma nɛndɛh n tɔkɛh tigbɛmɔnt nɛ. ⁸ Tɔ, n yɛ Kristo yaab tɛ nɑ saan kɛ la, biɲɛb rɪ li kɑareh, kɪ findeh inuɔ, kɪ la cɛrɛ yɪ rɪ li yɛ binib bɑ ya fɛl bo ɲmɔbɛ tɔjɔkt ya nuɔ, kɪ la li ɲmɔbɛ bɛnpɛibɛ, kɪ la li findeh nin tɔb.

Bipiib li ɲmɔbɛ mitetɛm mɑ

⁹ Bipiib bɛn wɔn, n yɛ bɛ rɪ li guoh nɪ kpɛ upii rɪ li guoh ma bo nɛ, kɪ la cɛrɛ bi guo la, bɛ rɪ li lɛnh bi'fɛ, kɪ la wɔngɛh bi'ba, kɪ la li lɔuh yulɔlɛ wɑ faa, kɪ la tungɛh ɲɔkm ya kɛnɲɔngɑ wɑ ya daaku faa, kɪ la bɛlɛh ilaan yɑ ya daaku faa, kɪ la guoh wɛngolkaar tɑ ya daaku faa. ¹⁰ Ama bɛ rɪ li sɔnh itɔunmɔnmɔn. Nɛn nɛ mɔn kɪ dɛ' bipiib bɑ kɛ liɛnh kɪ tɛh bi pɛ Uwien ya sɛn bo. ¹¹ Bi wɔknh bɛ uyo wɑ la, bɛ rɪ li tɛ suoo, kɪ li cɛngɛh nin mibom. ¹² Ma rɪ dɛ bɛ sɛn bɛ rɪ wɔkn jɛb, ka rɪ dɛ bɛ ciɛnt jɛb bo. Bɛ rɪ li tɛ suoo. ¹³ Kimɛ Uwien lɑ kpɛi' kɪ ɲɛn' Adam nɛ, kɪ tuɔn' Efa. ¹⁴ Na yɛ uwɛ' lɑ lɛrɛ' Adam nɛ, u lɑ lɛrɛ' Efa nɛ u saa' likuɔl kɪ bii' Uwien. ¹⁵ Ama upii juorɛ' kɪ ɲmɔbɛ mitɛkɲim nin miyɛm, kɪ pɛ Uwien ya sɛn bo mɔnmɔnm, ka wɔngɛh u'ba la, timɛr ɲa rɪ cɛrɛ Uwien la ɲmɛn wɔ.

3

Kristo ya tɑan yaab ya sɛnliɛr li tɛ ma bo

¹ N yɛ rɪ tɔkɛ tigbɛr tɑ nɔ tɛ nɛ. Unil yɛ wɔ rɪ li likɛh Kristo ya taanl la, u gɛndɛ' lituonmɔnmɔnl nɛ. ² Nɪ kpɛ Kristo ya taanl yaab ya sɛnliɛr rɪ li yɛ unil wɑ ɲa ɲmɔbɛ biil nɛ, kɪ li ɲmɔbɛ upii uba, kɪ li coh u'ba tibont kɛ ni, kɪ li ɲmɔbɛ miyɛnm, kɪ li yɛ unil wɑ bi boh wɔ, kɪ li teknh bicɛnb, kɪ li yɛ unil wɑ li frɛ kɪ wɔkn binib Uwien ya gɛr mɔnmɔnm, ³ kɪ la taa' u'ba kɪ dɛ daam, kɪ la ɲmɔbɛ jɛr. Wɔ rɪ li ɲmɛ nin binib kɛ, kɪ la findeh nin nib, kɪ la cɛrɛ u'nun rɪ li mɔn iikɛ bo, ⁴ kɪ li likɛh u'dɛncɛnl mɔnmɔnm, kɪ cɛrɛ u'bumu rɪ li ciɛh litubl, kɪ ɲmɔbɛ mibom nɪ kpɛ kibuk rɪ li ɲmɔbɛ mibom ma bo. ⁵ Kimɛ unil ɲa rɪ frɛ kɪ liikɛ u'dɛncɛnl mɔnmɔnm la, u li tien mila kɪ liikɛ Uwien ya taanl yaab-i? ⁶ U la li yɛ wɑ ɲa wuɔkɛ' Uwien ya sɛn ni. U yɛ unil wɑ ɲa wuɔkɛ' Uwien ya sɛn ni la, nba la, u li ɲmɔbɛ tigbɛngt, nɛ kɪ lɛ utudɛr tɛn usɛnpol. ⁷ Nɪ kpɛ bɑ ɲa yɛ Kristo yaab rɪ li pɛkɛh wɔ nɛ. U tɛ nnɔ la, nil ɲa rɪ lɛn u'bo fɛnfɛnm, nɛ sɛnpol ya diɛku mɔ ɲa rɪ cuo wɔ.

Kristo ya taanl ya totorb li tɛ ma bo

⁸ Kristo ya taanl ya totorb mɔ li yɛ binib bɑ bi boh bɛ nɛ, kɪ la li yɛ iɲuɔn ilelɛ ya nib, kɪ la taa bi'ba kɪ dɛ daam, kɪ la jinɲ pɔnt. ⁹ Kɪ cɛrɛ jɔkt la li tɛ bi'fɛl bo ɲɔ bɛ rɪ li pɛ tigbɛmɔnt tɑ Uwien kpiirɛ' tɔ nnɔ bo. ¹⁰ Bɛ rɪ kpɛi kɪ fiin bɛ kɪ liikɛ bi'tɛtɛm tɛ ma bo kɪ yaan. Bi laa' ba ɲmɔbɛ biil la, bi li frɛ kɪ li sɔnh bitotorb ya tɔun. ¹¹ Bipiib bɑ yɛ bitotorb mɔ li yɛ binib bɑ bi boh bɛ nɛ, kɪ la liɛnh tɔb bo fɛnfɛnm, kɪ li coh bi'ba tibont kɛ ni, kɪ li yɛ bipiib bɑ bi du bi'bo isɛn kɛ ni. ¹² Kristo ya taanl ya totorb li ɲmɔbɛ upii uba uba nɛ, kɪ li likɛh bi'bumu nin bi'dɛncɛn mɔnmɔnm. ¹³ Kimɛ binib bɑ sɔnh bitotorb ya tɔun mɔnmɔnm nnɔ ya yɛl li kpiɛnh nɛ. Bi ɲmɔbɛ midum kɪ gbien' bi teke' *Yesu Kristo kɪ jin' ma nnɔ bo.

Nɑ cɛrɛ' Pɔl kɛlɛ' kugbɔnku kuu nɔ

¹⁴ N kɛɛh ɲɛ kugbɔnku kuu nɔ kɪ daan n li baa a'saan na rɪ wuɔkɛ nɛ. ¹⁵ Ma li baa' tonm mɔnɔn la, kugbɔnku kuu li cɛrɛ ɑ bɛndɛ a li ɲmɔbɛ mitetɛm mɑ Uwien ya nib ni. Binib nnɔ yɛ Uwien limiɛl ya daan ya taanl nɛ. Li tɛ tɛn likpɛnkpɛnl nɛ kɪ co tigbɛmɔnt kɪ diɛnh tɔ mituɔm.

Uwien kpiirɛ' tigbɛbɔlkaar kɪ wuɔn' binib

¹⁶ Imɔn, Uwien bo ya paanm ya gɛr tɑ buɔ u kpiirɛ' tɔ nnɔ yɛ tigbɛciɛnt nɛ.

Kristo nɛ yɛ tigbɛr tɑ buɔ nnɔ,

kɪ tien' u'ba unisaal,

kɪ ɲɛn' u'ba upaan bo

*Mifuɔɲaanm nɛ wuɔn' kɪ yɛ u yɛ ugbɛmɔndaan,

u cɛrɛ' Uwien ya tondb laa' wɔ,

bi kpaandɛ' u'gɛr bɑ ɲa yɛ *Sufmbɛ ni,

nɛ binib teke' wɔ unɛndun ni kɪ jin',

* 2:14 Bi yɛ uwɛ la, bi niirɛh Satan nɛ. Liikɛ 2 Korɛnt 11:3.

Uwien taa' wə u'kpiεke ni ki don' paaki bó.*

4

Miwəknm mə ɲa kpe sɛn ya gbɛr

¹ *Mifuoŋaanm len' nɪ wien ki ye ufəfəryo binib biba li wiε mitekjim ya gbɛr, ki paan isɛnpol tulndeh binib ki cɛrɛh bi wəknh miwəknm mə nno bo. ² Bi li cɛrɛ binib bə yé ifuon ilele ya nib, ki yé bitonnɛndɛnb, ibiɛrɛ tɛbɛ' bi'yɛnm tɛn kudɛku kua ɲa ɲmɔbɛ ɲmirm nno, nɪ tuln bɛ. ³ Binib bugbɛn kùəndɛh upiikuon nin tijier tubambɛ ya jim nɛ. Uwien nɛ ɲɛn' tijier nno ɲo binib bə teke' wə ki jin' ki bɛn tigbɛmɔnt nno nɪ li jinh tɔ, ki faareh wə tu'bo. ⁴ Uwien ɲɛn' tibont tə kɛ nno, tɔ mɔn nɛ. Ti la sɛngɛh tuba, ti jinh tə kɛ la, tɪ li faareh wə tu'bo. ⁵ Kimɛ Uwien ya gbɛr nin ikaare nɛ mɔngreh nibonn kɛ.

Pəl təkɛ' Timote u li te ma bo u'tuonl ni

⁶ A wəknh Kristo yaab tigbɛr tuu nɔ la, a li yé wɔn *Yesu Kristo ya tonsɔnl wə mɔn, ki cɛrɛ Uwien ya gbɛr tə a teke' tɔ ki jin' nno nin miwəknmɔnmɔnm mə a tɔrɛ' ki paan' mi'bo nno nɪ li yé a'bo tijier. ⁷ La tuuke gbɛyienkaar, kimɛ ta kpe Wien ya sɛn. Nikn ki li pɛ Uwien ya sɛn bo mɔnmɔnm. ⁸ Unil nɪkndɛh ki tɪnh u'gbɛnɛnt nɪ jaare la, nɪ mɔn nɛ ama nɪ li tore wə waamu nɛ. Unil nɪkndɛh ki pɛ Uwien ya sɛn bo mɔnmɔnm la, nɛn nɛ li tore wə isɛn kɛ ni, kimɛ Uwien ye nɛn nɛ li cɛrɛ binib nɪ li fuobe fɛnfɛnno wə nin uyo wə we nɪ nno. ⁹ Tigbɛr tuu te nɛ, ki kpe binib nɪ tuo tu'kɛ. ¹⁰ Ti sɔnh itɔn nin inunmɔn, ki mɔh limuəl, kimɛ ti ɲmɔbɛ lidɛndɛnl Uwien limiel ya daan bo nɛ. Wɔn nɛ yé binib kɛ ya ɲmɛnl. U cinbɛ ki yé bə teke' wə ki jin' ya ɲmɛnl nɛ. ¹¹ Wəkn binib tigbɛr tuu, ki təkɛ bɛ ki ye bɛ nɪ li teh nno. ¹² La cɛrɛ uba nɪ yinde ɲɛ a yé kinacɛnfɛnbuk ma nno bo. Ama li yé wə cuube u'lenm nɪ, ki ɲmɔbɛ mitekjim nin mitetɛmɔnmɔnm, ki yé binib, ka ɲmɔbɛ biil ɲo bə teke' Uwien ki jin' nno nɪ tekɛn a'taal nɪ. ¹³ Taa a'ba ki de *Uwien ya gbɔnku ya kaaɲm Kristo yaab ni, ki li sureh bɛ, ki li wəknh bɛ haali nin n'baam. ¹⁴ La daan *Mifuoŋaanm ya paabu bɔa te a'nɪ nno. A laa' bɔ ki ɲɛ bi lə sɔkn' Uwien ya ɲɔbɔn ya a'bo nin Kristo ya taanl ya ciɛnb lə taa' bi'nuo ki paan' a'bo ma nno bo nɛ. ¹⁵ Taa a'ba ki de nɛn kɛ, ki sɔn lituonl nno tinɔjɛr tule. Nno nɛ binib kɛ li lɛ a'tuon cuonh ma bo. ¹⁶ Liike a'tetɛm, ki li bɛn a wəknh binib ma bo, ki li nɪkndɛh isɛn kɛ ni. A teh nno la, sin bugbɛn li ɲmɛrɛ, nɛ bə cɛngɛh a'bó nno mɔ li ɲmɛrɛ.

5

A li te ma bo nin Kristo yaab

¹ La gbierɛh jɛciɛn nin jɛr, ama li gbierɛh wə tɛn a'baa, ki li gbierɛh binacɛnfɛnb tɛn a'ɲinjiɛb, ² ki li gbierɛh ipiiciɛn tɛn a'naambe, ki li gbierɛh bijɛfɛnb tɛn a'ninsɛb, ki la kuon a'ba jəkt nɪn bɛ. ³ Li toreh bikpopiib bə ɲa ɲmɔbɛ bə likɛh bɛ. ⁴ Ukropii ɲmɔbɛ mubumu bii iyaabii la, nɪ mɔn bɛn nɛ nɪ kpiε ki li toreh bi'dɛn yaab, ki wuon ki ye bi boh bɛ. Bi teh nno la, bi jindeh bi'naambe nin bi'baambe bi lə wubɛ' bɛ ma nno bo nɛ, kimɛ Uwien ya yɛnm songɛ nɛn bo nɛ. ⁵ Ukropii wə ɲa ɲmɔbɛ wə li likɛh wə, ki juore' ki te u'ba kpein la, u du Uwien bo nɛ, ki tuu ki kəareh ki miɛh wə ɲɔnku nin wien ni. ⁶ Ama ukropii pɛ lisɔnsɔndl bo, ki teh u'yɛnm yé nə la, nin u fuobe ma kɛ nno, Uwien ya sɛn bo wɔn, u kpo' ɲo. ⁷ Təkɛ bikpopiib tigbɛr tuu nɔ ɲo nib la lɛ bi li dule nə bo ki biin bɛ. ⁸ Wə ɲa toreh u'yaab, ni'kɛ tu nin wa toreh u'tiɛma dɛncɛnl ni yaab la, u wiε' mitekjim ya sɛn nɛ, ki bre ki cɛn' wə ɲa teke' Kristo ki jin'.

⁹ A li kɛlɛ ukropii wə ya yel bikpopiib ya yel ya gbɔnku si: wə tɪ fii' ma, u kun' tɛcɛr miba kpein nɛ, ki ɲmɔbɛ ibin piluob. ¹⁰ U li yé upii wə sɔnh ituonmɔnmɔn binib kɛ pɛkɛh wə i'bo nɛ. Yɛn si: u wubɛ' u'bumu mɔnmɔnm, ki teke' bicɛnb, ki səkɛr' Uwien ya nib ya taaɲ, ki tore' bijiinb, u'nun mɔn wə nɪ li sɔnh ituonmɔnmɔn.

¹¹ Bikpopiib bə fəan bɛn wɔn, daan bɛ, kimɛ bijɛb ya mɛnku lə cuo' bɛ la, bi li wiε Kristo ya gbɛr nɛ, ki li nuunh bɛ nɪ liɛbɛ ki kun tɛcɛr, ¹² ka nɪ sɔn bi lə len' ki ye bi li sɔn Kristo ya tuonl lə nno. Nɛn bo nɛ bi li ɲmɔbɛ libiil. ¹³ Ba ɲmɔbɛ tɔn ma nno, bi li cuonh ki lindeh ɲiɛn nɛ. Na yé ba ɲmɔbɛ tɔn baba nɛ, bi li yé biɲɔkpɔdbɛnb nɛ, ki li kɔh binib ya gbɛr ni, ki li lienh gbɛfɛnfɛnm. ¹⁴ N yé bikpopiib bə fəan nno nɪ liɛbɛ ki kun tɛcɛr nɛ, ki maa mubumu, ki li likɛh bi'dɛn mɔnmɔnm, ki la cɛrɛ' unɛnnɛnd nɪ lɛ u li dule nə bo ki len ti'bo fɛnfɛnm, ¹⁵ kimɛ bikpopiib biba wiε' Kristo ya sɛn nɛ ki paan' *Satan bo.

¹⁶ Upii wə teke' Kristo ki jin' ki ɲmɔbɛ bikpopiib u'dɛn la, wə nɪ li toreh bɛ, ki la cɛrɛ bɛ nɪ li yé Kristo ya taanl bo tukl, ɲo lɛ nɪ frɛ ki li toreh bikpopiib bə ɲa ɲmɔbɛ bə likɛh bɛ nno.

¹⁷ Kristo ya taanl ya ciɛnb likɛh Kristo yaab mɔnmɔnm la, bi kpe bɛ nɪ li boh bɛ, ki li pɛh bɛ mɔnmɔnm nɛ. Ni'kɛ tu nin bə kpaandɛh Uwien ya gbɛr, ki wəknh tɔ nin inunmɔn nno;

* 3:16 Bili frɛ ki lɛbrɛ Uwien taa' wə u'kpiεke ni ki don' paaki bó ki ye Uwien cɛrɛ' u'kpiεke yɛbɛ mɔ.

¹⁸ kime ní kèle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: «A taa' unɛ u taanh iji la, ɲa rí lɔ̀le u'ɲɔbu», ki liebe' ki ye: «Wà sɔnh lituonl la, u kpe be rí pɛ wɔ u'paaku ne.»

¹⁹ Bi biin' Kristo yaab ya ciɛn la, na yé mɔ̀nkunb bile bii bita ne biin' wɔ la, la cenge tũ.
²⁰ Kristo yaab ya ciɛnb ya uba tien' ibiere la, kɔnh nin wɔ binib ke ya nun bó ɲɔ bà sien' nno rí fenge.

²¹ N sureh ɲe Uwien nin *Yesu Kristo nin Uwien ya tondb bà cii' u'ɲɔbu bó nno ya nun bó ne, li pe n wuon' ɲe isen ya nɔ bo, ki la ɲmɔbe a'ɲɔbu gbè ná bó, ki la ɲmɔbe gàngɛnde mɔ. ²² A ye á de unil lituonl Kristo ya taanl ni la, la yíe tonm kí pɔk kí yuon a'nuɔ u'bo kí káare kí de wɔ. La kɔ tɔb ya biere ni. Cère sin bugben ya tetem rí li wien.

²³ A tuu ki bungreh ma nno, la li ɲuh ɲunm baba, li lengeh midaam mɔ waamu, ɲɔ nɛ rí li toreh a'benku. ²⁴ Bi lenh binib biba ya biere upaan bo ne kí yaan kí bu be tibuur. Bitɔb mɔ yi ɲa kpiireh tonm. ²⁵ Ituɔnmɔnmɔn mɔ te upaan bo ne. Iba li buɔ mɔnmɔn la, ya rí juore kí li buɔ.

6

Iyonbe nin i'cɛnbaambe ya gber

¹ Binib bà ke yé iyonbe nno be rí li boh bi'cɛnbaambe mɔnmɔnm, ní kpe be rí li boh be ma bo, ɲɔ uba la le u li dule ná bo kí len Uwien nin ti'wɔknm bo fɛnfɛnm. ² Iyonbe ya ya cɛnbaambe teke' Kristo ki jin' nno, i la likeh i'cɛnbaambe nno fɛnm, kí ye bi yé i'ninjieb ma nno bo. Ama yí rí li tũɔreh kí sɔnh lituonl kí dienh be, kime ben bà jondeh i'tuon bo nno yé bà teke' Kristo ki jin' Uwien yíe be ne.

Miwɔknm má ɲa kpe sen ya gber

A li wɔknh binib ná sɔ, kí sureh be be rí li teh nno. ³ Unil wɔknh miwɔknm má bore' miba, ka pe ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya gbɛmɔnmɔnt bo, ka pe miwɔknm má kpe Uwien ya sen bo la, ⁴ tiggengt ne yɛbre' nin udaan ne wa ben niba, kí fe miniem, kí findeh iɲɔbon bo. Nen ne cère' ibinbinbe nin ikɔ̀nkɔ̀n nin isuk nin itɛnfuonbiere te, ⁵ kí cèreh binib nieh miniem ka gbendeh, kime bi'yɛnmaale ɲa kpe sen, ne ba ben gbɛmɔnt. Bi maaleh kí teh bi paan' Uwien ya sen bo la, bi li le lifaal ne. ⁶ Imɔ̀n, unil ya yɛnm sɔnge u ɲmɔbe ná bo, kí pe Uwien ya sen bo la, nen ne yé lifaacienl kí de' udaan. ⁷ Kime ta take' niba kí baa' uɲɛndun wuu ni, ka rí take niba kí ɲe u'ni mɔ. ⁸ Nen bo, ti ɲmɔbe tijier nin tiwɛngolkaar la, cère men ti'yɛnm rí li sɔnge tu'bo. ⁹ Ama binib bà ya nun mɔ̀n lifaal bo nno luh mibiikm ni ne. Tijɔrbont tà yɛbe, kí bre ya menku li cuo be ten kudiɛku, kí cère be rí kɔ mikuuum ní kí juore fɛnm. ¹⁰ Kime ilike ya yíem yé ibiere ke ya ɲaan ya uba ne. Binib biba taa' bi'ba kí de' ilike ma nno ne kí tũre', ka ji pe tekjim ya sen bo, ne kí nuun' bi'ba bo ijɛndɛien.

¹¹ Sin Uwien ya nilo, la paan nen ke bo, kí li yé unil wɔ cuube, kí li pe Uwien ya sen bo, kí li ɲmɔbe mitekjim, kí li ɲmɔbe miyíem nin kuminku, kí li ɲme nin unil ke. ¹² Mɔ̀ mitekjim ya muɔl mɔnmɔnm, kí li nuunh limiel lá ɲa ɲmɔbe gbɛnm. Uwien yin' ɲe li ya miel bo ne, kí ɲe lidaali lá a len' mɔnmɔnm bimɔ̀nkunb bà yɛbe ya nun bó kí ye a teke' wɔ kí jin' nno. ¹³ N sureh ɲe Uwien wá dienh tibont ke limiel nin *Yesu Kristo wá lá kun' imɔ̀n mɔnmɔnm Pɔns Pilat saan nno ya nun bó ne. ¹⁴ Li boh n tɔke' ɲe ná ke nno, kí li wien, kí la li ɲmɔbe biil kí tí baa uyo wá Yonbdaan *Yesu Kristo li baa ní nno. ¹⁵ Uwien sien' uyo wá nno lá baa' la, u li cère wɔ rí baa ní. Uwien ne yé uyɛnduɔn ya daan. Wɔn baba ne yé tibont ke ya Cɛnbaa, kí yé biberb ke ya ber, kí yé yonbɛnb ke ya Yonbdaan. ¹⁶ Wɔn baba ne ɲa rí kpo, kí te kuwenwenku kúa ni uba ɲa rí fre kí kɔ ku'ni. Uba ɲa kpele kí laa' wɔ, ka li li fre kí le wɔ mɔ. Wɔn si kupɛnpɛku nin mituɔm uyo ke. Ami.

¹⁷ Tɔke binib bà yé bifaadɛnb uɲɛndun wuu ni nno kí ye bi la li ɲmɔbe gbengt, kí la li du lifaal nno bo, kime li yé mitafaam ne. Ama be rí li du Uwien bo, kime wɔn ne dienh te tibont ke kí gbiekeh ɲɔ tí li jondeh tu'bo. ¹⁸ Tɔke bifaadɛnb nno kí ye be rí li teh mimɔnm, kí li sɔnh ituon yá mɔn kí gbien', kí li punh kí la cuɔleh, kí li gbiih bi'bont nin binitɔb. ¹⁹ Bi teh nno la, bi taakeh lifaal lá mɔn ka rí saa ne kí blinh bi'ba wenli bo be rí wun le limɛmɔnl.

Tigbɛfɔrkaar

²⁰ N'yo Timote, li likeh Uwien guun' ɲe ná nno mɔnmɔnm. La paan gbɛnfɛnfɛnm bo, kime tá kpe Wien ya sen, kí la paan bi nieh miniem má kí maaleh kí teh bi ɲmɔbe miɛnm nno mɔ bo. ²¹ Binib biba lienh kí teh bi ɲmɔbe mi ya benm ne kí tũre', ka ji pe tekjim ya sen bo. Uwien rí juoke ne.

Kugbɔnlieku kua Pɔl kele' ki de'

Timote

nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pɔl kele' kugbɔnlieku kuu ki de' Timote igbierfɔrke nɛ. U kele' kugbɔnku kuu uyo wà u te lipɛkl ni nnɔ nɛ (2:9). Binib bà yɛbe là wɛ' wɔ nɛ (1:15; 4:10-16). U là bɛn ki ye u'kuum ya yo baa'-a (4:6), nɛ u cɛbreh u'tonsɔnlie Timote wà u yie wɔ tɛn u'buk nnɔ.

Kugbɔnku kuu tiɛreh Pɔl ya fuobm bó nɛ. U là sɔn' Yesu ya tond ya tɔn ki wɔkn' binib, ki jin' ijend tigbɛmɔnmɔnt ya tɔkn bo. Pɔl gbiere' Timote ki tɔke' wɔ ki ye wɔ rí tuo kí jí ijend Kristo ya tɔn bo (2:1-13), ki tɔke' wɔ ki ye wɔ rí li wɔknh Uwien ya gber mɔnmɔnm (2:14-4:15). Nɛn bo, wɔ rí dɔan inɔbon bo ya finfinde, kí búle bà teh tibont tà nja kpe sɛn nnɔ ibuwɔn, kí tɛkn wɔn Pɔl ya taal ni, kí tɔsɛr kí li pɛ Pɔl nin biwɔnwɔkntɔb wɔkn' nà nnɔ bo.

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ Uwien ya yiem bo, ki tɔkeh binib Uwien pɔn' lipuonl ki ye u li de bɛ limiel là *Yesu Kristo bo nnɔ ya gber. ² Timote, n kɛsh kugbɔnku kuu rí de sin nɛ. A yé n'buk ká n yie kɛ nɛ. Baa Uwien nin tí Yonbdaan *Yesu Kristo rí juoke nɛ, kí muɔ nɛ micɛckm, kí de nɛ uyenduɔn.

Pɔl saakreh Timote ya gbenɛnt

³ N faareh Uwien wà n pukeh wɔ nin lifɛl là nja nɔmɔbe jɔknt tɛn n'yaajɛb là teh ma bo nɛ. N tuu ki tien a'bó n'kaare ni nɔnku nin wien ni nɛ. ⁴ N tiere' a'muɔ bó la, ní naan rí pɔk kí lɛ nɛ nɛ, nɔ n'yɛnm rí sɔngɛ kí gbien. ⁵ Ma sunde' a nɔmɔbe mitekjimɔnm má nnɔ bó. A'yɛ Loyis nin a'naa Enis nɛ kpɛ' kí laa' mitekjim nnɔ. Nɛ n du kí ye a'muɔ nɔmɔbe mí ya tekjim nɛ.

⁶ Nɛn bo nɛ n tiɛreh nɛ, á fikre Uwien là de' nɛ *u'Fuoɔnaam ya paabu búda nnɔ ya tuɔm uyo wà n là yuon' n'nuɔ a'bo, kí kàare' kí de' nɛ nnɔ. ⁷ Kime Uwien de' tɛ *Mifuoɔnaam má nnɔ nja cɛreh tí tiinh jɛwaanbu, ama mí dienh tɛ mituɔm nɛ, kí cɛreh tí yie binib, kí coh tí'ba. ⁸ Nɛn bo, lí kundes Yonbdaan bó imɔn kí lá tiinh fɛ, kí lá cɛrɛ fɛ rí lí nɔmɔbe nɛ min wà tɛ lipɛkl ní u'bo nnɔ bo. Ama Uwien ya tuɔm bo, cɛrɛ min nin sin rí lí jɛndɛh tigbɛmɔnmɔnt bo. ⁹ Wɔn nɛ nɔmɔn' tɛ, kí yin' tɛ, kí tien' tɛ u'yaab. Na yé tí tɔn bo nɛ u tien' nnɔ, ama u cɛkre' u'yɛnm nɛ kí tien' nnɔ. *Yesu Kristo bo nɛ u tien' tɛ tinimɔnt kí laa' wa laan nɛn' uɔjɛndun. ¹⁰ Fɛnfɛnnɔ wuɔ, tí nɔmɔn' *Yesu Kristo baa' kí wuɔn' tɛ tinimɔnt nnɔ. Wɔn nɛ gben' mikuum ya tuɔm, kí nɛn' limiel là nja nɔmɔbe gbenm upaan bó kí nɛ u'gɛmɔnmɔnt bo. ¹¹ Tigbɛmɔnmɔnt nnɔ bo nɛ Uwien gɛnde' nni rí lí yé *Yesu ya tond, kí lí tɔkeh tú binib, kí lí wɔknh bɛ tú. ¹² Nɛn bo nɛ n jɛndɛh yie ya jend. Ama na nɔmɔbe nni fɛ, kime n bɛn n teke' udaan wà kí jin', kí du kí ye u lí fre kí guure u nɔkn' nni ná nnɔ kí tí baa lidaali là Uwien lí bu binib tibuur nnɔ.

¹³ Lí njuke n lá tɔke' nɛ tigbɛmɔnt tà nnɔ nin mitekjim nin miyiem má nɛn' *Yesu Kristo saan nnɔ. Cɛrɛ tigber nnɔ rí lí pɛkreh nɛ. ¹⁴ *Mifuoɔnaam má tɛ tí'ni nnɔ ya tuɔm bo, lí njuke a cii' miwɔknm má nnɔ mɔnmɔnm.

¹⁵ A bɛn kí ye bà kɛ yé Asi ya tinfɛnm ya nib nnɔ kɛ wɛ' n'gber nɔ. Bí'ni bíba sí: Fijɛl nin Hemojɛnn. ¹⁶ Yonbdaan rí muɔ Onesifɔr nin u'den yaab micɛckm, kime u sɔbe kí saakreh n'gbenɛnt nɛ. Nin n tɛ lipɛkl ní ma kɛ nnɔ, fɛ nja cuo' wɔ n'bo. ¹⁷ U baa' Erom ya du ní ma nnɔ, u cuon' kí nuun' nni nin inunmɔn nɛ kí tí laa' nni. ¹⁸ A bɛn u là tore' nni Efɛs ya du ní ma bó kí cɛn' unil kɛ. Yonbdaan *Yesu rí muɔ wɔ micɛckm lidaali là Yonbdaan Uwien lí bu binib tibuur nnɔ.

2

Tuo kí lí jɛndɛh Yesu Kristo bo

¹ Sin n'buke, cɛrɛ *Yesu Kristo ya juokm rí lí dienh nɛ mituɔm Uwien ya sɛn ni. ² A là cii' tigber tà n'saan bimɔnkunb ligol ya nun bó nnɔ, á taa tú kí tɔke binib bà bí du bí'bo, bí'mɔ lí fre kí wɔkn tú binitɔb. ³ A yé *Yesu Kristo ya sojamɔn nɛ, a'muɔ rí lí jɛndɛh u'bo. ⁴ Soja sɔnh sojatuoal kí yie wà gɛnde' wɔ ya yɛnm rí lí sɔngɛ u'bo la, wa jí lí pɛ bà nja yé sojamɔn ya tɔn bo. ⁵ Unil jon' minɔnsɛnniɛm ka paan' minɔnm ya kɔn bo la, wa rí lɛ minɔnm nnɔ ya suul. ⁶ Ukpaal wà sɔnh bukpaabu ní nin inunmɔn la, wɔn nɛ lí kpɛ kí jí bukpaabu nnɔ ya jier. ⁷ Cii n tɔke' nɛ ná nɔ ya tingi Yonbdaan nɛ lí cɛrɛ á cii ní'kɛ. ⁸ Tiɛrɛ *Yesu Kristo ya gber, u yé *Dafid ya yaabil nɛ. U kpo', nɛ kí mekre' bitɛnkpiib ní. N tɔkeh binib tigbɛmɔnmɔnt tà nnɔ nínɔ. ⁹ Tun bo nɛ bí jɛndɛh nni haali kí tí lóle' nni tikudɔkr tɛn n yé udukond nɛ. Ama Uwien ya gber tun nja lúo. ¹⁰ Nɛn bo nɛ n nɔmɔbe kuminku ijend kɛ ní, nɔ Uwien gɛnde' binib bà nnɔ bo, *Yesu Kristo bo, bí'mɔ rí nɛmɛrɛ, kí lɛ ukpɛkɛ wà nja nɔmɔbe gbenm nɛ.

¹¹ Tigber tuu tɛ nɛ:

«Ti kpo' nin Kristo la,
 ti li fuobe nin wə mə ne,
 12 Ti mінде' kí pɛ u'bo la,
 ti li ji libel mə u'saan ne,
 ti ye ta bɛn wə la,
 u'mə li ye wa bɛn tɛ ne.
 13 Ta yé gbɛmɔndɛnb la,
 wɔn tuu ki yé ugbɛmɔndaan ne,
 kime wa rí fre kí yie u'tiɛma tetem.»

Li pɛ tigbɛmɔnt ya sɛn bo

14 Tiɛre binib tigbɛr tuu nɔ, kí tɔke bɛ Uwien ya nun bó, kí ye bi la li findeh nɔɔn bo, kime ifinfinde nɔɔ nɔa pukndeh niba, í tulndeh bá cengeh yí nɔɔ ne. 15 Nikn kí li yé unil wá ya tɔn mɔn Uwien ya nun bó. Li yé u'tonsɔnl wá fɛ nɔa nɔmɔbe wə u'tuonl bo; kí li tɔkeh binib tigbɛmɔnt mɔnmɔnm. 16 La paan gbɛfɛnfɛnm bo, ta kpe Wien ya sɛn, kime bá pɛ tu'bo nɔ tɔreh Uwien ya sɛn ki joh ne. 17 Bi wɔknh miwɔknh má nɔ bre tɛn linatuɔnel nɛ ki bukeh ki joh. Bi ya biba si: Himene nin Filetɔs. 18 Bi tɔre' nɛ ka ji pɛ gbɛmɔnt ya sɛn bo, kí lienh ki teh Uwien mɛkre' bitenkpiib nɔ. Bi lienh nɔ ma nɔ nɛ cɛreh binib biba wiɛnh bi'tekjim. 19 Nin nɛn kɛ nɔ, Uwien pu' litɛnpuul lá nɔ faa nɛ. Bi kele' tigbɛr tá sɔ li'bo: «Uwien bɛn binib bá yé u'yaab», kí liebe' kí kele' kí ye: «Wá kɛ yé Uwien yɔ la, wá rí dáan ná bre ya tienm.» 20 Na yé nɔkm nin likkur ya jietienwɛnt baba nɛ te idɛncɛnɛn ni, idɔ nin tiyɔkr yaar ma te nɛ. Bi taah tuba ki sɔnh itɔnmɔnmɔn nɛ, kí taah tutɔr kí sɔnh tibr ya tɔn. 21 Unil dáan' miwɔknh má nɔ kpe sɛn la, u li naan itɔnmɔnmɔn ya jietienwɛnku nɛ. U li yé Yonbdaan yɔ nɛ, kí li nɔmɔbe u'bo lituonl, kí li yé wá bonde' wá rí li tuu ki teh ná mɔn.

22 La paan bifɛnb fɛ tibonbiert tá nɔ bo. Li nuunh á li teh ná cuube, kí li nɔmɔbe mitekjim nin miyiem, kí li kpe uyɛnduɔn ya sɛn. Li te nɔ nin bá muɔh kí yih Yonbdaan bi'fɛl bo nɔ nɔmɔbe jɔknt nɔ. 23 Dáan mijɔrniem, kime ma nɔmɔbe kpɛle. A bɛn kí ye mɛn nɛ báareh nin ikɔnkɔn, 24 nɛ na kpe Yonbdaan ya tonsɔnl rí li kɔnh jɛr. U li yé unimɔn nɛ unil kɛ bo, kí li freh kí wɔknh binib Uwien ya gber, kí li nɔmɔbe kuminku isɛn kɛ ni, 25 kí li pekreh binib bá nieh nin wə nin lifɛsɔngl. Nba la, Uwien lí cɛre bɛ rí lɛbre bi'tetem kí bɛnde ná yé tigbɛmɔnt, 26 kí liebe kí li maaleh mɔnmɔnm, kí nɛ usɛnɔl wá dɛle' kí cuo' bɛ bɛ rí li teh u'yiem nɔ ya nuu ni.

3

Idɛnfɔrke ya gber

1 Li bɛn kí ye idɛnfɔrke li yé uyo wá faa nɛ. 2 Kime binib li yé ifɔnfuɔb nɛ, bi'nun rí li mɔn ilike baba bo, kí li teh tinacɛnkpekuont, kí li yé tigbɛngt, kí li sukreh Uwien, ka rí li boh bi'naambe nin bi'baambe, ka rí li faareh bá toreh bɛ, ka rí li boh tibont tá yé Uwien yaar, 3 kí li yé binibierb, ka rí li muɔh nib cɛcɛkm, kí li lienh tɔb bo fɛnfɛm, kí li teh fɛnfɛm, kí li bre kí gbien', kí li nɛn ná mɔn, 4 kí li yé binikuɔrb, kí li nɔmɔbe lifɛtɔnl. Tigbɛngt lí cɛre bɛ rí li te ten ijɔn, kí li fɛ uyɛndun wuu ni ya bont kí cɛn' Uwien. 5 Bi li teh tɛn bi pɛ Uwien ya sɛn bo nɛ, ama ka ji tuuke ná yé mitekjim ya tuɔm. A la nɛkn bi ya nib ya bol. 6 Kime bi'ni biba teh miyɛnfuom nɛ kí koh idɛncɛn ni, kí lɛreh kí coh mupilliinmu. Ibiere nɛ gbe mu'fɛl bo, nɛ mu'yɛnmaale cɛre' mù pɛ mù fɛ uyɛndun ya bont tá kɛ nɔ bo. 7 Mù tuu kí bɛngɛh nɛ, ama mua rí fre kí bɛnde ná yé gbɛmɔnt fiebu. 8 Yanɛs nin Yanbɛre lá yie' Moyis ya nɔbu bó ma bo nɔ, binib nɔ mɔ yienh tigbɛmɔnt nɔ nɛ. Bi nɔmɔbe iyɛnmaalbiere, nɛ bi'tekjim juore' fɛnm. 9 Ama bi teh ná nɔ nɔa rí wɔkɛ, kime binib kɛ li bɛnde kí ye bi yé ijɔr nɛ ten bi lá bɛnde' ma ki ye Yanɛs nin Yanbɛre yé ijɔr nɔ.

Pɔl gbiereh Timote

10 Ama sin wɔn, a paan' n'bo kí bɛn n wɔknh ma bo, kí bɛn n'tetem te ma bo, kí bɛn n yie rí sɔn yá, kí bɛn n teke' *Yesu kí jin' ma bo, kí bɛn n nɔmɔbe kuminku nin miyiem nin miɔniknm ma bo, 11 kí bɛn binib jɛnde' nni ma bo nin n jin' ijɛnd yá Antiyɔk ya du ni nin Ikoniyɔm ya du ni nin Lista ya du ni nɔ. I lɛ jɛnd ba nɛ ma jin' yé! Ama Yonbdaan nɛn' nni i'kɛ ni. 12 Imɔn, binib bá kɛ yie bɛ rí li pɛ Uwien ya sɛn bo mɔnmɔnm *Yesu Kristo bo nɔ, bi li jɛnde bɛ nɛ. 13 Binibierb nin bitonnɛndɛnb bɛn wɔn, bi li tɔreh kí sɔnh itɔnbiere nɛ, kí li tulndeh binib, kí tí tonde kí tuln bi'ba mɔ. 14 Sin wɔn, taa a'ba kí de bi wɔkn' nɛ ná kɛ a teke' nɛ kí jin' nɔ. A bɛn bá wɔkn' nɛ nɔ yé bidɛnb bá.

15 A bɛn *Uwien ya gbɔnku ya gber haali a'buwaam ni nɛ. Tigbɛr nɔ li fre kí de nɛ miyɛnfuom má li cɛre á teke' *Yesu Kristo kí ji nɔ kí nɛre. 16 Tigbɛr tá kɛ te *Uwien ya gbɔnku ni nɔ, Uwien nɛ cɛre' bi kele' tú. Tú mɔn nɛ, kí wɔngɛh binib Uwien ya sɛn, kí pekreh bɛ, kí tɔreh bi'tetem, kí wɔknh bɛ mifuobm má cuube, 17 nɔ Uwien ya nil rí li yé unil wá bonde' kí tí gbɛn', kí nɔmɔbe ná li cɛre wá rí li sɔnh itɔn yá kɛ mɔn.

4

¹ N tókeh ɲe Uwien nin *Yesu Kristo wà li baa ní kɪ li yé ubɛr, kɪ bu binifuob nin bitɛnkpiib tibuur nnɔ ya nun bó nɛ kɪ teh: ² li kpaandeh Uwien ya gbɛr, ní ton bii ní songe la, li níikeh, la tuo, li kɔnh nin binib kɪ pekreɛh bɛ, kɪ li ɲmɔbe kuminku kɪ wɔknɛh bɛ. ³ Kimɛ uyo uba we ní, binib ɲa ji li yíe miwɔknm má kpe usɛn ya gbɛr, bi li pɛ bi'yɛnm yíe ná bo nɛ, kɪ taakeh biwɔnwɔknɛ bi'ba saan bɛ ní li tókeh bɛ, bi yíe bɛ ní li cengeh tigbɛr tà. ⁴ Bi li yíe ka ji li cengeh gbɛmɔnt, kɪ pekre kɪ li cengeh tigbɛyienkaar. ⁵ Ama sin wɔn, li coh a'ba tibont kɛ ni, kɪ li ɲmɔbe kuminku ijɛnd ni, kɪ li sɔnh a'tuonl. Lɛn si: Kristo ya gbɛmɔnmɔnt ya tɔkm. Sɔn a'tuonl nnɔ kɪ tí gbɛn.

⁶ Min wɔn, bi taa' nni kɪ tien' lituɔrl ɲɔ, n'daali baa' kɪ gbɛn' nɛ. ⁷ N mɔn' limual là mɔn, kɪ sɛn' kɪ baa' n cuube ná saan, kɪ juore' kɪ ɲmɔbe mitekjim. ⁸ Fɛnfɛnnɔ n'nɔm ya suul ji dɔ nɛ kɪ gu nni. Lí yé binib bá cuube ya suul nɛ. Yonbdaan wà buh binib tibuur tu'donbó nnɔ li de nni lɛ lidaali là u li bu binib tibuur nnɔ nɛ. Na yé u li de min baba nɛ, u li de binib bá kɛ yíe wɔ kɪ gu u'baam nnɔ mɔ nɛ.

Polya ɲɔbonfɔrkɛ

⁹ Nikn kɪ baa n'saan tonm; ¹⁰ kime Demas fɛ uɲɛndun ya bont ma nnɔ u wie' n'gbɛr ɲɔ kɪ bure' Tesalonik bó. Krensens mɔ bure' Galasi bó, nɛ Tit mɔ bure' Dalmas bó. ¹¹ Luk baba nɛ te n'saan. A we ní la, sin nin Mark ní li tóke ní, kime u li tore nni Uwien ya tuonl ni.

¹² N sɔn' Ticik Efɛs bó ɲɔ. ¹³ A we ní la, á li tuke n'liɛrku kùà n là dàan' kù Trowas ni, Karpos den nnɔ, kɪ li tuke tigbɔnt mɔ ní. A cinbe kɪ li tien bi taa' tiwɛnt ya gbɔnt kɪ tien' tà nnɔ bó. ¹⁴ Aleksand uɲmaan tien' nni ná bre cɛɛn. Yonbdaan nɛ li tu wɔ lifɛnl.

¹⁵ A'mɔ ní li bɛn u'bó, kime u yíe' ti'wɔknm pɛpɛl nɛ. ¹⁶ N là nuunh ní lɛn' kɪ fie n'ba bá buh nni tibuur ya nun bó mikpiɛkm ma nnɔ, uba ɲa là sere' n'ciɛk bó, bi'kɛ là wie' n'gbɛr nɛ. Uwien la tɔnge bi'biil bugbɛn. ¹⁷ Ama Yonbdaan wɔn là sere' n'ciɛk bó, kɪ de' nni mituɔm ní wɔkn u'gbɛr kɪ tí gbɛn, ɲɔ bá kɛ ɲa yé *Sufmbɛ nnɔ ní cii tù. Yonbdaan ɲmien' nni, kɪ cɛrɛ' tibuur ya dɛnb ɲa taa' nni kɪ wie' icind. ¹⁸ Yonbdaan li ɲɛn nni ná kɛ bre ni, kɪ ɲmien nni kɪ cɛrɛ ní kɔ u'bel ni paaki bó. Wɔn nɛ si ukpiɛke uyo kɛ. Ami.

Micɛbm

¹⁹ A fuonde Prisil nin Akilas nin Onesifɔr den yaab kɪ de nni. ²⁰ Erat bie kɪ te Korɛnt ni. Trofim bun nɛ. Nɛn bó nɛ n cɛrɛ' u juore' Mile ni. ²¹ Nikn kɪ baa n'saan kɪ yaan tiwɔrciɛnt ya yo ní baa. Ebule nin Pudens nin Linus nin Klodiya nin Kristo yaab kɛ fuondeh ɲɛ. ²² Yonbdaan ní li te nin ɲɛ. Wɔ ní juoke nɛ.

Kugbɔnku kua Pɔl ke'e' ki de'

Tit nnɔ

Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Tit yé Pɔl ya tonsɔnlɛ nɛ. Tit ɲa yé Suf. U teke' Yesu ki jin' nɛ ki paan' Pɔl bo. U yé unil wá fɛh ki tũɔrɛh mimaam nɛ. Nɛn bo nɛ Pɔl cɛrɛ' Tit te Kɛt ya du ni ɲɔ wɔ rí gɛnde Kristo ya taanl lá te len nnɔ ya ciɛnb bɛ rí li likɛh litaanl nnɔ ya nib.

U kɛlɛ' Kristo ya taanl ya ciɛnb li fuobe ma bo (1:5-16) nin bi li likɛh litaanl nnɔ ma bo nin bi li wɔknh bijɛb nin bɔpiib nin binacɛnfɛnb nin ijɛciɛn nin iyonbe bi li fuobe ma bo (2:1-15).

Ni ya puoli bó nɛ u tɔkɛ' Kristo yɔ li fuobe ma bo nin u li tien ma ki lɔkɛ bɔ wɔknh miwɔknh mɔ ɲa kpe sɛn nnɔ. Yesu Kristo kpo' ɲɔ wɔ rí ɲɛn nisaal kɛ nisaal ibiɛrɛ ni nɛ (2:14).

Ifuonde

¹ Min Pɔl, n yé Uwien ya tonsɔnlɛ nɛ, ki yé *Yesu Kristo ya tond. Uwien nɛ yɛ rí tore u gɛnde' binib bá nnɔ bɛ rí tũɔrɛ kí teke wɔ kí ji, kí cɛrɛ bɛ rí bɛnde tigbɛmɔnt tá te Uwien ya sɛn ni, ² kí li ɲmɔbe lidɛndɛnl kí yɛ bi li lɛ limiɛl lá ɲa ɲmɔbe gbenm. Uwien wá ɲa nɛndɛh nɛ lá pũon' haali uyo bo ki yɛ u li tien nnɔ. ³ Ti' ɲmɛiɛnl Uwien lá sien' uyo wá nnɔ nɛ kí cɛrɛ' binib bɛnde' u'gber kí ɲɛ n tɔkɛh tigbɛr tá nnɔ bo. Wɔn nɛ de' nni usɛn n tɔkɛh tigbɛr nnɔ. ⁴ Tit, n kɛh kugbɔnku kuu nɔ rí de sin nɛ. A yé n'bumɔnk kí ɲɛ ti ɲmɔbe mitekjiabaabm má nnɔ bo nɛ. Baa Uwien nin ti' ɲmɛiɛnl *Yesu Kristo rí juoke ɲɛ, kí de ɲɛ uyɛnduɔn.

Pɔl yɛ Tit rí gɛnde Kristo ya táan ya ciɛnb

⁵ N dáan' ɲɛ Kɛt ya dekl bo ɲɔ á sɔn kí tonde lituonl lá sien' nɛ, kí gɛnde binib bá li yé Kristo ya táan ya ciɛnb idu yá kɛ te lidɛkl nnɔ bo ni tɛn n lá tɔkɛ' ɲɛ ma bo nnɔ. ⁶ Kristo ya taanl ya ciɛn li yé unil wá ɲa ɲmɔbe biil nɛ, kí li ɲmɔbe upii uba, u'bumu rí li yé mubumu múa ɲmɔbe mitekjim, ka yé sɔnsɔnd, ka yé yufaadɛnb ɲɔ nil la lɛ u li dule ná bo kí biin bɛ. ⁷ Kristo ya taanl yaab ya sɛnliɛr' sɔnh Uwien ya tuonl ma nnɔ ní kpe u la li ɲmɔbe biil nɛ, kí la li ɲmɔbe gbɛngt, kí la li yé benpiɛbdaan, kí la taa' u'ba kí de' daam, kí la li ɲmɔbe jɛr, kí la jinɛ pɔnt. ⁸ Ama wɔ rí li yé wá teknh bicɛnb, kí li yíe mimɔnm ya tienm, kí li ɲmɔbe miyɛnm, kí li cuube, kí li teh ná sɔngɛh Uwien ya yɛnm, kí li coh u'ba, ⁹ kí li pɛ tigbɛr tá kpe bɛ rí teke tú kí ji nnɔ bo mɔnmɔnm tɛn bi wɔknh wɔ tú ma bo. Nnɔ nɛ u li fɛh kí li sɛrɛh binib kí ɲɛ miwɔknh má cuube nnɔ bo, kí frɛ kí wuɔn bá niɛh nin wɔ nnɔ bi túrɛ' ma bo. ¹⁰ Binib bá yɛbe nɛ yé biyufaadɛnb, kí lienɛh gbɛfɛnfɛnm, kí lɛrɛh binib. Binib bá teh nnɔ sɔbe kí yé Sufmbɛ nɛ. ¹¹ A piɛn binib bugbɛn, kime bi wɔknh miwɔknh má ɲa kpe bɛ rí li wɔknh mɛ nɛ, kí tulndɛh idɛncɛn iba ya nib kɛ. Tipɔnt ya jim bo nɛ bi teh nnɔ.

¹² Bi' du ya yɛnfodaan uba mɔnɔn lá len' bi'bo kí yɛ:

«Kɛt yaab tuu kí nɛndɛh nɛ,
kí brɛ tɛn muwɛnbiimu,
kí yé ikpaayun,
kí maalɛh ujɛn baba bo.»

¹³ U lá len' ná nnɔ yé imɔn nɛ. Nɛn bo, mɔnde bi'bo inun ɲɔ bɛ rí li ɲmɔbe mitekjimɔnm, ¹⁴ kí la tuuke *Sufmbɛ ya gbɛyɛnkaar bo, kí la tuuke binib bá wiɛ' tigbɛmɔnt ya sɛn blɛnh iwɔb yá nnɔ bo. ¹⁵ Jier tuba ɲa yé kuɔl binib bá ya fɛl bo ɲa ɲmɔbe jɔknt bo. Ama binib bá ya fɛl bo ɲmɔbe tijɔknt, ba teke' Uwien kí jin' nnɔ, tijier tubambɛ yé bi'bo likuɔl nɛ. Bi' yɛnmaale ɲa mɔn nɛ ba rí frɛ kí bɛnde ná mɔn mɔ. ¹⁶ Bi lienɛh kí teh bi bɛn Uwien nɛ, ama bi teh ná nnɔ wɔngɛh kí teh ba bɛn wɔ. Bi ɲmɔbe isɛnsɛn nɛ, ka tuo' Wien ya ɲɔbu bó, ka rí frɛ kí tien ná mɔn.

2

Ijɛciɛn nin ipiiciɛn nin bifɛnb nin iyonbe bi li te ma bo

¹ Sin wɔn, li wɔknh miwɔknh má cuube tɛn bi wɔkn' ɲɛ ma bo. ² Tɔkɛ ijɛciɛn kí yɛ yɛ rí li coh i'ba tibont kɛ ni, kí li yé binib bá bi boh bɛ, kí li ɲmɔbe miyɛnm, kí li ɲmɔbe mitekjimɔnm nin miyíɛm nin kuminku. ³ Tɔkɛ ipiiciɛn mɔ kí yɛ yɛ rí li ɲmɔbe binib bá pɛ Uwien ya sɛn bo ya tetem, kí la li lienɛh tɔb bo fɛnfɛnm, kí la taa' bi'ba kí de' daam, kí li ɲmɔbe igbiermɔnmɔn. ⁴ Nnɔ nɛ i li fɛh kí gbierɛh bɔpiijɛfɛnb bɛ rí li yíe bi'ciɛb, kí li yíe bi'bumu, ⁵ kí li ɲmɔbe miyɛnm, kí la teh sɔnsɔndl, kí li likɛh uluo bo ya tũon mɔnmɔnm, kí li yé bɔpiinimɔnb, kí li boh bi'ciɛb, ɲɔ uba la lɛ u li dule ná bo kí len Uwien ya gbɛr bo fɛnfɛnm. ⁶ Li gbierɛh binacɛnfɛnb mɔ bɛ rí li ɲmɔbe miyɛnfuom ⁷ tibont kɛ ni. Sin bugbɛn rí li teh ná mɔn ɲɔ bitɔb mɔ rí paan a teh ma bo. Li wɔknh binib Uwien ya gbɛr ni' donbó ɲɔ binib kɛ rí li boh miwɔknh nnɔ. ⁸ Li lienɛh milɛnm má cuube ɲɔ bi la niɛh nin ɲɛ, ɲɔ ifɛ rí cuo bá ɲa yá tɛ' gbɛr,

kime ba ri le bi li dule na bo ki len ti'bo fenfenm. ⁹Take iyonbe ki ye yi ri li tuonh i'cenbaambe ya nuon bo tibont ke ni, ki cere i'cenbaambe ya yem ri li sange i'bo, ki la yienh bi ye ba, ¹⁰ki la suh bi'bont, ki li ye binimandub uyo ke no ki li selndeh ti wakh miwakhm ma Uwien ti'Nmiel ya sen bo no.

Uwien ya juokm bo ne u nmiendeh binib

¹¹Uwien cere' ti laa' u'juokm ma bo u nmiendeh binib ke no. ¹²Mijuokm no ne cereh ti wienh na ke piendeh te Uwien bo ya paanm, ki cereh ti'menku na koh unendun ya nib fe tibont ta no ni, ki cereh ti coh ti'ba unendun wuu ni, ki teh na cuube, ki pe Uwien bo monmonm, ¹³ki gu lidendenl la li de te uyensange no ya daali. Nen daali ne ti'Wencien, *Yesu Kristo, ti'Nmiel li nen u'kpieke upaan bo. ¹⁴Tinbi bo ne u kpo' no wo ri nen te ituonbiere ke ni, ki tien te linibol la na nmaobe jokt, ki ye u'yaal, li'nun mon le ri li tuu ki teh na mon. ¹⁵Ki ne a'cient bo, a li len no ne, ki sure binib, ki gbiere be, ki la cere uba ri yinde ne.

3

Kristo yo li te ma bo

¹Tiere Kristo yaab ki ye be ri li tuonh gobina nin tibuur ya cien ya nuon bo, ki li boh be, ki li ye binib ba bonde' be ri li teh na mon, ²ki la lienh nib bo fenfenm, ki la koh jer, ki li teh tinimant, ki li nme nin binib ke. ³Kime uyo uba tinbi mon la ye ijer ne, ka boh Wien, ki ye binib ba ture', ki taa' ti'ba ki de' tibont ta ti fe tu, ti'menku koh tu'ni no. Ti la teh mibierm ne, ki ponbeh tob, ki ye binib ba ba yie ti'nu, ne ti'ma na yie tob ya nu. ⁴Ama Uwien ti'Nmiel wuan' te u'nimant nin u'yem uyo wa no ⁵ne ki nmiel' te. Na ye ti'tuonmonmon bo ne u nmiel' te, u muo' te miccekem ne ki nmiel' te, ki ne u'nunsii wa lebre' te no nin *Mifuoanm tien' te binifan ma no bo. ⁶Ti'Nmiel *Yesu Kristo bo ne Uwien de' te *Mifuoanm ki ti ghen', ⁷no u'juokm bo u bu' te bigemandend ma no, ti daan ki ye ti li le limiel la na nmaobe ghenm. ⁸Tigber tuu te ne, nen bo ne n yie a li tuoreh ki takeh tu binib, no ba teke' Uwien ki jin' no ya nun ri li mon be ri li teh na mon. Nen ne mon, ki toreh binib. ⁹Ama a la nieh jor Niem, ki la nieh nin nib iyaajeyel bo, ki la koh jer, ki la findeh *yiko bo. Nen ke ye fenm ne, ka nmaobe torm. ¹⁰Unil cereh Kristo yaab boreh tob la, a gbiere wo nba. U yie la, a gbiere wo nle. U ti yie la, a wie u'gber, ¹¹ki li ben ki ye ni ya nitunbu ture' ne, ki teh ibiere, ki nuunh u'ba bo utudere.

Tigberkaar

¹²N la son Ateamas bii Ticik a'saan la, a nkn ki cende nni Nikopolis ya du ni, kime n maale' ki ye n li te nen saan ne tiworcient ya yo. ¹³Nkn ki tore Senas wa ben *yiko monmonm no nin Apolos bi'sen ya jom ni, ki la cere niba ri pare be. ¹⁴Ni mon ti'tob Kristo yaab ri bende ki ye ni kpe bi'nun ri li mon be ri li teh na mon ne, ki li toreh uyo wa ni kpe be ri tore, no ki la li te fenm. ¹⁵Binib ba ke te n'saan no fuondeh ne. A fuonde tinbi nin ba ke nmaobe mitekjibaabm bi yie te no.

Uwien ri juoke ni'ke.

Kugbónku kùà Pól kèle' ki de' Filemón nnò Nà wòngeh kugbónku kuu te ma bo

Filemón yé Pól ya jò nɛ. Pól tɔkɛ' wɔ tigbɛmɔnmɔnt nɛ u kpɛnde' Kristo yɔ. Ní naan u lá yé ufaadaan nɛ ki ñmábe iyonbe. Uba ya yel si Onesim. Onesim Siere' Filemón saan nɛ ki tí cende' Pól lipɛkl ni ki mɔ kpɛnde' Kristo yɔ. Pól jiin' Onesim u'cɛnbaa Filemón saan, ki de' wɔ kugbónku.

Pól kèle' kugbónku kùà ki de' Filemón nnò te ki de' binib bà taakeh u'den nnò mɔ nɛ (migihiirm 2).

Uyo nnò, iyonbe nɛ là cèreh Erom yaab lɛnh lifaal là yɛbe. Bi gbiire' Erom yaab bolm mile la, miba li yé iyonbe nɛ. Bɛn nɛ sɔnh itùon kɛ, nɛ bi'cɛnbaambe ñmábe mituɔm bi'bo. Uyo nnò uyonb siere' u'cɛnbaa saan ki lá liebe' ní la, u'cɛnbaa li fre kí tien wɔ ná bre bii kí ku wɔ mɔnɔn.

Nɛn nɛ cère' Pól kèle' kugbónku kuu ki de' Onesim wɔ ní tí de u'cɛnbaa Filemón ki ye u la ji ní liike Onesim tɛn u yé uyonb, ama wɔ ní teke wɔ tɛn Kristo yaab teknh tɔb ma bo. Ama Pól ña de' Filemón wɔbl, u yíe wɔn nin u'yul ní cèkre u'yɛnm kí liike u li tien ma bo nɛ. Kristo yaab bikpiɛkb nnò ña là li fre kí ci kí lèbre binib fuobe ma bo. Ama unil teke' Yesu Kristo ki jin' la, mitekjim nnò lèbreh u li fuobe ma bo binib ni nɛ.

Ifuonde

¹ Min Pól, wà te lipɛkl ni *Yesu Kristo bo nnò nin ti'ninjɛ Timote nɛ kiɛh kugbónku kuu tí de sin Filemón wà yé tí'jò, ki liebe' ki yé tí'tonsɔntɔ nnò, ² kí de tí'ninɛ Afiya nin Akip wà tinbi nin wɔn mɔh limɔbaabl nnò nin Kristo yaab bà taakeh sin Filemón den nnò. ³ Tí'Baa Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ, kí de nɛ uyɛnduɔn.

Pól faareh Uwien Filemón bo

⁴ Uyo wà kɛ n káareh la, n tien a'bó nɛ, ki tuu ki faareh Uwien a'bo. ⁵ Kimɛ n cii' bi lienh kí teh a du Yonbdaan *Yesu bo kí yíe u'nib kɛ. ⁶ Tinbi nin sin kpɛ buñɔbu mitekjibaabm bo nɛ. Nɛn bo nɛ n káareh ñɔ Uwien ní cère a'tekjim nnò ní li faa ñɔ á tore binib bɛ ní bende Kristo bo, tí li teh mimɔnm mɔ kɛ nnò. ⁷ N'ninjɛ, a ñmábe miyíem ma nnò cère' n ñmábe uyɛnsɔngɛ kí gbien' nɛ n'gbɛnɛnt saake, kimɛ a cère' Uwien ya nib ya yɛnm dɔ.

Pól gbáanh Filemón ki dienh Onesim

⁸ Tɔ, nin Kristo bo n ñmábe usɛn ní tɔkɛ ñɛ ná kpɛ á li teh nè ma kɛ nnò, ⁹ kí ñɛ miyíem bo nɛ n yíe n gbáan ñɛ nibonn niba bo. Imɔn, min Pól n yé ujeɛien nɛ, nɛ ki liebe' kí te lipɛkl ni fɛnfɛnnɔ *Yesu Kristo bo. ¹⁰ N gbáanh ñɛ kí dienh n'buk Onesim nɛ. U yé n'buk, kimɛ n te lipɛkl lie ni nɛ kí cère' u paan' Kristo ya sɛn bo. ¹¹ Wɔn wà ña lá ñmábe pukm uyo uba a'saan nnò, fɛnfɛnnɔ u ji li ñmábe mipukm a'bo tɛn u ñmábe mipukm n'bo ma nɛ. ¹² N li cère wɔn wà yé n'yɛnm ní ya nil nnò ní liebe a'saan. ¹³ Min bi yíe ní cère wɔ ní juore n'buol nɛ kí sere a'taal ni, kí li toreh nni n te lipɛkl ni tigbɛmɔnmɔnt bo ma nnò. ¹⁴ Ama ma yíe ní tien niba ñɔ ña bɛn. Ma yíe ní wɔbn ñɛ á tien mimɔnm. N yíe á cèkre a'yɛnm nɛ kí tien. ¹⁵ Nba la, Onesim siere' a'saan wɔ ní tien idɛn ile ñɔ kí liebe ní kí ji li tuu kí te a'saan nɛ. ¹⁶ Ama wa ji li te tɛn yonb, fɛnfɛnnɔ u tu nin u'yonb. U yé tí'ninjɛ wà tí yíe wɔ nɛ. Min yíe wɔ cɛɛn nɛ ama sin li yíe wɔ kí cɛn' nnò, kimɛ u yé a'yonb nɛ, kí yé a'ninjɛ mɔ Yonbdaan ya sɛn ni.

¹⁷ Nɛn bo, a tuo' kí ye min nin sin kpɛ buñɔbu mitekjim bo la, teke wɔ tɛn a bi li teke nni ma bo. ¹⁸ Ní yé u bii' ñɛ bii u tí ñmábe a'fɛnl nɛ la, cère lè ní li yé n'yaal. ¹⁹ Min Pól nin n'yul nɛ kèle' kí ye n li pɛ ñɛ. Ama ma nín yíe ní tɔkɛ ñɛ kí ye a'mo ñmábe n'fɛnl won! Lɛn si: a laa' limiel lá min bo nnò bii ba? ²⁰ Nɛn bo, n'ninjɛ, Yonbdaan bo, tien nnò kí de nni. Wɔn Kristo bo, cère n'yɛnm ní li dɔ. ²¹ N du kí ye a li tuo n'ñɔbu bó nɛ cère' n kiɛh ñɛ kugbónku kuu nɔ. N bɛn kí ye a li tien kí cɛn n ye ma bo. ²² A yekn kí bonde nni gɔgɔbùol mɔ, kimɛ n daan kí ye kí ñɛ ní'kaare bo Uwien li cère bɛ ní wiɛ nni ní liebe ní ní'saan.

Ifuondforkɛ

²³ Min nin Epefa wà te lipɛkl ni *Yesu Kristo bo nnò fuondeh ñɛ. ²⁴ N'tonsɔntɔb Mark nin Aristak nin Demas nin Luk mɔ fuondeh ñɛ. ²⁵ Yonbdaan *Yesu Kristo ní juoke nɛ.

Kugbɔnku kua bi kele' ki de' Ebrembe

nnɔ Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ ɲa kele' u'yel ku'ni niba saan, nɛ nil mɔ ɲa cinbe ki bɛn u kele' kù ki de' bidenb bà. Ama wà kele' kù nnɔ bɛn Kujɔtiɛkpaaku ya gbɔnku ya gbɛr mɔnmɔnm.

U kele' ki de' bà nnɔ lii yé Sufmbɛ nɛ, ki pɛ Kristo ya sɛn bo. Bi'gbɛnɛnt cin' ki ɲɛndɛh, ba ji se usɛn nnɔ ni mɔnmɔnm. Nɛn nɛ cɛrɛ' wà kele' kù nnɔ tɔrɛ' ki tɔkɛ' bɛ bi kpɛ' ki cii' miwɔknm mà nnɔ.

Kristo bo nɛ Uwien nin binib liɛbɛ' ki taan' buɲɔbu (1:1-2:18). Wɔn bo nɛ bà teke' ki jin' li frɛ kɪ nɛkn Uwien kɪ lɛ limiɛl (3:1-5:10).

Bitɔtuɔrciɛnb ya ciɛn baba nɛ là ɲmɔbɛ usɛn wɔ rɪ kɔ Uwien ya ninbonl ya dubɛnku bó, kɪ tien lituɔrl binib ya biɛrɛ bo. Kristo baba nɛ yé bitɔtuɔciɛnb ya ciɛn wà ɲa ɲmɔbɛ tɔ, kɪ kɔn' ki càarɛ' Uwien ya ninbonl là tɛ paaki nnɔ.

Bitɔtuɔrkaab là tɛ ligol nɛ, kɪ tuu kɪ taah tiwɛnt kɪ tɔrɛh kɪ lɛrɛh. Kristo wɔn taa' u'ba nɛ kɪ tien' lituɔrl miba kpɛin kɪ de' unil kɛ kɪ wiɛ', kɪ pɛkrɛ' usɛnfaan kɪ de' u'yaab.

Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ saakrɛh u kele' ki de' bà nnɔ ya gbɛnɛnt nɛ, kɪ sɛrɛh bɛ, bɛ rɪ tɛkn bà là tɛ uyo bo, kɪ teke' Uwien kɪ jin' nnɔ ya taal ni (11:1-12:13). U liɛbɛ' kɪ wɔngɛh Kristo yaab li fuobɛ ma bo Uwien ya nun bó nɛ (12:14-13:1-25).

Uwien cɛrɛ' u'Bijɛ nɛ lɛn' nin tɛ

¹ Uyo bo Uwien là ɲɛn' isɛn yà yɛbɛ nɛ kɪ cɛrɛ' u'ɲɔbonsɔknb lɛn' nin ti'yaajɛb nà luɔ' bolm miɲɛ. ² Ama idɛnfɔrkɛ yiɛ nɔ, u ji cɛrɛ' u'Bijɛ nɛ lɛn' nin tɛ. U cɛrɛ' wɔn nɛ ɲɛn' nà kɛ tɛ, kɪ gɛndɛ' wɔ kɪ tien' tibont kɛ ya daan. ³ U'Bijɛ bugbɛn nɛ yé u'kpɛikɛ ya wɛnwɛnku, kɪ naan nin wɔ kɪ tɪ gbɛn', kɪ cɛrɛ' u'gbɛr ya tuɔm cɔ tibont kɛ tɔ se tu'buɔl, kɪ sɔkrɛ' kɪ ɲɛn' binib ya biɛrɛ kɪ gbɛn', nɛ kɪ don' paaki bó kɪ tɪ kɛlɛ' Uwien uyɛbm kɛ ya daan ya jɛ bɔ.

Uwien ya Bijɛ cɛn' Uwien ya tondb

⁴ Uwien ya Bijɛ cɛn' Uwien ya tondb. Nɛn bo nɛ Uwien yin' wɔ liyɛl là ɲmɔbɛ lisɛl kɪ cɛn' bi'yɛ. ⁵ Uwien kɛpɛlɛ kɪ tɔkɛ' u lɛ tond ba kɪ yɛ:

«Sin nɛ yé n'Bijɛ,
dinnɔ nɛ n wuɔn' kɪ yɛ n yé a'Baa?»
Bii u tɪ kɛpɛlɛ kɪ tɔkɛ' u lɛ ba kɪ yɛ:
«Min li yé u'Baa,
nɛ wɔ rɪ li yé n'Bijɛ?»

⁶ Ama uyo wà Uwien yɛ u'Bijɛ wà yé kibukɛik nɔ rɪ baa unɛndun ni nnɔ, u lɛn' kɪ yɛ:
«U'tondb kɛ rɪ gbaan kɪ pukɛ u'Bijɛ.»

⁷ Uwien lɛn' u'tondb bɛn bo kɪ yɛ:
«U cɛrɛh bi tɛ tɛn mitafaam nɛ,
kɪ liɛbɛ' kɪ cɛrɛh bi tɛ tɛn umupien.»

⁸ Ama u lɛn' u'Bijɛ wɔn bo kɪ yɛ:
«Uwien, a yé ubɛr nɛ kɪ kɛ a'berbiɛk bo,
nɛ a'bel ɲa ɲmɔbɛ gbɛnm.
A likɛh a'ɲib nin mitɛtɛm mà cuubɛ nɛ.

⁹ A yɛ nà cuubɛ nɛ kɪ nɛn nà brɛ.
Nɛn bo nɛ sin wà yé Uwien nnɔ,
a'Wien wulɛ' a'yul bo mikpɔm,
kɪ wuɔn' kɪ yɛ u gɛndɛ' ɲɛ,
kɪ cɛrɛ' a'yɛnm sɔngɛ,
kɪ de' ɲɛ lisɛl kɪ cɛn' a'tɔb kɛ.»

¹⁰ Uwien tɪ lɛn' kɪ yɛ:
«Micincim, sin Yɔnbdaan nɛ ɲɛn' kitink,
nɛ kutaaku mɔ yé a'nuɔ ya tuɔnl nɛ.

¹¹ Nɛn kɛ li gbɛn,
ama sin li tuu kɪ tɛ nɛ,
nɛn kɛ li cɛrɛ tɛn tikpɛlcɛr nɛ.

¹² A li gongondɛ nɛn kɛ tɛn lilɛrl nɛ.
Imɔn, a li lɛbrɛ tɔ tɛn bi lɛbrɛh lilɛrl ma bo nɛ,
ama sin ɲa rɪ lɛbrɛ, a li tuu kɪ fuobɛ nɛ.»

¹³ Uwien kɛpɛlɛ kɪ tɔkɛ' u lɛ tond ba kɪ yɛ:

«Kèle n'nojie bó,

kí tí baa uyo wà n lí cèrè á tẹ a'nennendb bo litaal-i?»

¹⁴Uwien ya tondb ben wòn, bi'ke yé u'tonsònb nẹ, nisaal ña rí fre kí lẹ bẹ nin nunbu. U sònħ ben nẹ bi lá toreh binib bà u lí ñmien bẹ nnọ.

2

Liike men ni'yul bo nin ni ciih miñmienm ya gber tà nọ

¹Nen bo, ni kpe tí tùrẹ kí liike tí'yul bo nẹ nin tí ciih tigber tà nọ, nnọ ña rí la, tí lí tùrẹ usen.

²Uwien ya tondb là tọke' tigber tà uyo bo nnọ kpe bẹ rí lí du tu'bo nẹ. Nẹ wà ña là tuo' tù, ka bon' wọ, laa' utudere wà u kpe wù la, ³tí'mọ ña tänge' miñmienm ya gber tà mọn ten niba nnọ la, tinbi ben lí tien míla kí ñẹ utudere ní? Yonbdaan nin u'yul nẹ là kpie' kí tọke' binib tigber bugben, nẹ binib bà cii' tù nnọ mọ tọke' tinbi kí ye tù kpe bẹ rí lí du tu'bo nẹ. ⁴Nẹ Uwien wuon' kí ye bi tọkeh tigber tà nnọ kpe bẹ rí lí du tu'bo nẹ, kí cèrè' bi teh miyokm ya bont kẹ ya bol, kí teh nisaal ña rí fre kí tien nà, kí cèrè' Mifuoñaanm de' bi'ke bupaabu jeje u yie ma bo.

Yesu tien' u'ba unisaal ki tien' te Uwien yaab

⁵Tọ, tí tọkeh uñdun wà wẹ ní nnọ ya gber nẹ. Uwien ña cèrè' u'tondb ñmọbe u'bo tuom.

⁶Ni kẹle' *Uwien ya gbunku ni niba saan kí ye:

«Unil yé ba a tien u'bó?

Bii unisaal yé ba a tänge wọ?

⁷A jiin' wọ tingi,

kí cèrè' a'tondb cèn' wọ na wuọke'.

Nẹ kí jí kpieke' wọ, kí seln' wọ,

⁸kí de' wọ mituom tibont kẹ bo.»

Uwien de' wọ mituom tibont kẹ bo ma nnọ, niba ña sien' ñọ wà ñmọbe tuom ni'bo. Fefenno tinbi nẹ ña laan lenh u ñmọbe mituom tibont kẹ bo ma bo. ⁹Ama tí lenh *Yesu wà Uwien jiin' wọ tingi, kí cèrè' u'tondb cèn' wọ na wuọke' nnọ laa' ukpieke nin lisel kí ñẹ bi jènde' wọ ma u tí kpo' nnọ bo. Uwien ya nimònt bo nẹ u teke' binib kẹ ya kuum kí kpo'.

¹⁰Imòñ, Uwien nẹ ñen' tibont kẹ, nẹ wòn bo tu'ke te. U yie u'bumu mùa yebe rí lí ñmọbe ukpieke wà u ñmọbe wù nnọ nẹ. Nen bo nẹ ní mọn wọ rí cèrè *Yesu rí jí jènd ñọ kí lí yé wà kpe wọ rí sòn u'tuonl kí tí gben. Wòn *Yesu nẹ pẹkre' miñmienm ya sèn kí de' Uwien ya bumu.

¹¹Wòn nẹ teh binib Uwien yaab. Wòn wà teh binib Uwien yaab nin u teh bà Uwien yaab nnọ kẹ ya baa si Uwien nẹ. Nen bo nẹ u yin' bẹ u'ninjieb nin u'ninsieb la, na coh wọ fe. ¹²Kí liebe' kí ye:

«N lí cèrè n'ninjieb nin n'ninsieb rí bende a yé udaan wà,

kí lí gẹh iyuoñ kí pẹkeh ñẹ bi'táan ni.»

¹³Kí tí ye:

«Min lí du u'bo kí tí gben nẹ.»

Nẹ kí tí ye:

«Min nin Uwien de' nni u'bumu mùa nnọ sọ.»

¹⁴Mubumu nnọ yé binib ma nnọ nẹ u'mọ tien' uba unisaal ñọ kí ñẹ u'kuum bo wọ rí gben usenpól wà ñmọbe mikuum ya tuom nnọ ya gber, ¹⁵kí ñen binib bà fenge mikuum kí te ten iyonbe bi'fuobm kẹ ní nnọ tiyonbt ní. ¹⁶Ni yé imòñ nẹ, wà baa' wọ rí tore Uwien ya tondb, u baa' wọ rí tore *Abraham ya yaabii nẹ. ¹⁷Nen bo nẹ ní kpe wọ rí lí naan u'ninjieb nin u'ninsieb kí tí gben, kí lí yé bitọtuorciẹn b ya ciẹn wà muọh micedekm, kí sònħ Uwien ya tòn ni'donbó ñọ kí ñẹ wòn bo Uwien rí fère binib bi'biere. ¹⁸*Yesu mọnọn nin u'yul jènde' mibiikm ní ma nnọ, nen bo nẹ u lí fre kí juon binib bà te mibiikm ní.

3

Yesu cèn' Moysis

¹Tọ, n'ninjieb nin n'ninsiebe, ninbi bà Uwien yin' nẹ ní taan' kí yé u'yaab nnọ, cèrè men ni'nun rí lí cẹ *Yesu bo. Uwien sòn' wòn nẹ u yé bitọtuorciẹn b ya ciẹn. Tí teke' nen nẹ kí jin' kí tọkeh nẹ binib ya nun bó. ²U gènde' wòn nẹ wọ rí sòn lituonl, nẹ u sòn' lẹ ní'donbó ten Moysis là sòn' ní'donbó má bo Uwien den ní ni'ke saan nnọ. ³Ama *Yesu kpe wọ rí lí ñmọbe ukpieke kí cèn' Moysis, kime bi pẹkeh wà men' iden nẹ kí cèn' iden bugben. ⁴Imòñ, iden kẹ ñmọbe wà men' yí nẹ, ama Uwien nẹ naan' tibont kẹ. ⁵Moysis là yé utonsònl wà sòn' ituoñ Uwien den ní ni'ke saan ní'donbó nẹ, kí yé Uwien lí tọke u'nib tigber tà nnọ ya mọnkunl. ⁶Ama Kristo wòn yé Uwien ya Bije nẹ, kí sòn' Uwien den ní'donbó. Wòn nẹ ñmọbe ticiẹn Uwien den. Tí co mitekjim kenken, tí'yenm songe tí ñmọbe lidèndènl là nnọ bo la, tí yé iden nnọ yaab nẹ.

Binib bà teke' Uwien ki jin' nẹ lí lẹ lifuorl u'saan

⁷Nen bo nẹ *Mifuoñaanm ye:

«Dinnɔ ni cii' Uwien ya niɛke bɔ la,
⁸ ni la ñele ni'tub,
 ten ni'yaajɛb là tien' ma,
 uyo wà bi là yie' Uwien ya ñabu bɔ
 ki ðele' wɔ kupenpelku ni nno.

⁹ Uwien ye:

«Ni'yaajɛb là ðele' nni kupenpelku ni
 bɛ rí liike n li tien ma,
 nin bi laa' n tien' nà,

¹⁰ ki tí dukn' ibin pinan ma kɛ nno.
 Nɛn bo nɛ n'benku ni piebe' bi'bo,
 nɛ n len' ki ye: bi tuu ki tùreh usɛn nɛ,
 ka toh bɛ rí kplɛn n yie bɛ rí kplɛn usɛn wà.»

¹¹ Nɛ n'benpiebe ni n pole' ki ye:

«Ba rí baa n bonde' bɛ nà saan bɛ rí fuore nno fiebu.» »

¹² N'yaabe, liike mɛn ni'yul bo, ni'ni uba la li ñmɔbe iyɛnmaalbiere u'fɛl bo yí rí pien wɔ u la teke kí jí ñɔ kí wíɛ Uwien limiel ya daan ya sɛn. ¹³ Ama li saakreh mɛn tɔb ya gbɛnɛnt daan kɛ daan, ñɔ ni'ni uba la cère ibiere rí lere wɔ, wɔ rí tien uyufaa kí yie Uwien ya ñabu bɔ. Kime ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye dinnɔ la, ni yé dinnɔ nɛ tí mɔ bo. ¹⁴ Imɔn, tí juore' kí co kenken tí là co ma bo mitekjim kí tí fɔre' la, tí yé Kristo ya tɔntɔknlieb nɛ imɔnmɔn.

¹⁵ Ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Dinnɔ ni cii' Uwien ya niɛke bɔ la,
 ni la ñele ni'tub,
 ten ni'yaajɛb là tien' ma,
 uyo wà bi là yie' Uwien ya ñabu bɔ nno.»

¹⁶ Tɔ, bi lɛ ba nɛ là cii' Uwien ya niɛke bɔ, kí yie' u'ñabu bɔ? Na yé binib bà kɛ Moys là ñɛn' bɛ Esipt ni nno-ɔɔ? ¹⁷ Uwien ya benku ni là piebe' bi lɛ bo kí tí dukn' ibin pinan-i? Na yé binib bà là tien' ibiere kí kpkpɔ' kupenpelku ni nno-ɔɔ? ¹⁸ U là pole' kí ye bi lɛ ba ña rí kɔ u bonde' bɛ lifuorl udu wà ni nno fiebu? Bà là yie' u'ñabu bɔ nno ña rí-ii? ¹⁹ Imɔn, tí laa' ba kɔn' udu wà ni Uwien bonde' bɛ lifuorl nno ni, kime ba teke' wɔ kí jin'.

4

¹ Uwien bonde' lifuorl niba saan, kí pùon' kí ye u'nib li baa ni'saan kí fuore. Lipuonl nno biɛ kí te nɛ. Nɛn bo, liike mɛn ni'yul bo, ni'ni uba la taandeh ñɔ kí la lúo lifuorl nno. ² Kime tí cii' tigbɛnɛmɛnmaakt ten tí yaajɛb là cii' tɔ ma kupenpelku ni nno nɛ. Ama tigber nno ña là tore' bɛ. Kime bí cii' tɔ ma nno ba tuo' kí teke' tɔ kí jin'*. ³ Ama tinbi teke' tɔ kí jin'. Nɛn bo nɛ tí li lɛ lifuorl Uwien saan. U là len' lifuorl nno bo kí ye:

«N'benpiebe ni n pole' kí ye:

«Ba rí kɔ n bonde' bɛ lifuorl udu wà ni nno ni fiebu.» »

Ama Uwien nín sɔn' kí gbɛn' u'tuonl haali uñɛndun ya cinm nɛ. ⁴ Kime ní kele' *Uwien ya gbɔnku ni niba saan wienlɔle bo kí ye: «Uwien sɔn' kí gbɛn' u'tuonl kɛ ma nno u taa' wienlɔle daali nɛ kí fuore'.» ⁵ Ní liɛbe' kí kele' ni'saan kí ye: «Ba rí kɔ n bonde' bɛ lifuorl udu wà ni nno ni fiebu.»

⁶ Bà kpie' kí cii' tigbɛnɛmɛnmaakt nno ña bon' tɔ, nɛ ka kɔn' Uwien bonde' bɛ lifuorl udu wà ni nno ni mɔnɔn la, binitɔb li biɛ kí fre kí kɔ len. ⁷ Nɛn bo nɛ Uwien liebe' kí sien' lidaali liba kí yin' ni daali «dinnɔ». Ní là tete kí tí wuɔke' nɛ u lá cère' *Dafid len' ni daali ya gber ten ní kpie' kí kele' ma kugbɔnku kuu ni kí ye:

«Dinnɔ ni cii' Uwien ya niɛke bɔ la, ni la ñele ni'tub.»

⁸ Tɔ, ní yé Sosuwe bi là cère' bi laa' lifuorl la, Uwien ña bi li liɛbe kí len lidɛtɔl liba ya gber. ⁹ Nɛn nɛ wuɔn' kí ye Uwien ya nib biɛ kí ñmɔbe lifuorl ten Uwien là fuore' ma wienlɔle daali nno. ¹⁰ Kime wà kɛ laa' lifuorl Uwien saan la, u sɔn' u'tuonl kí gbɛn' nɛ kí fuoreh ten Uwien là sɔn' u'tuonl kí gbɛn' kí fuore' ma nno. ¹¹ Nɛn bo, cère mɛn tí li benh kí nuunh tí lɛ lifuorl nno ña uba la tɛkn tí yaajɛb ya taanl ní kí yie Uwien ya ñabu bɔ kí ture.

¹² Tɔ, Uwien ya gber ñmɔbe limiel nɛ, kí ñmɔbe mituɔm mɔ, kí ñmɛ kí cɛn' jusiek kɛ jusiek ká ñmɛ ikele kɛ ile. Tù kɔh unil ni nɛ haali kí tí bàareh u'fɛl nín u'naank ni, haali kí tí bàareh u'kpɔtutuk nín u'suɔrm ni, kí fiinh kí bɛndeh nà kɛ buɔ u'fɛl ni.

¹³ Uwien ñɛn' tibont tà kɛ nno, bonn niba ña buɔ u'nun bɔ, u likeh kí lenh tu'kɛ nɛ, nɛ kí ben nà kɛ te ma bo. Tí li tɔke wɔn nɛ tí sɔnsɔn' ma bo.

Yesu nɛ yé bitɔtuɔrcienb ya cien

* 4:2 Bi kpie' kí kele' tigbɔnt tà nno ya tuba ní ní kele' kí ye: «Kime ba tuo' kí paan' bà teke' tɔ kí jin' nno bo nɛ.»

¹⁴ Ti ηmabe bitatuarciēnb ya cien uba ne. U ya tō ηa te. Wōn si Yesu, Uwien ya Bijē. Wōn ne don' ki tī baa' Uwien saan paaki bó. Nēn bo, cēre mēn tī tūare kí li ηuuke tī teke' nā ki jin' nnō kenken. ¹⁵ Ti ηmabe bitatuarciēnb ya cien wā nnō ηa yé wā ηa rí fre kí muo te t'jiint ni ka. Mibiikm tu' u'mō isēn kē ni tēn tinbi, ama wōn ηa tien' biere kē biere. ¹⁶ Nēn bo, cēre mēn tī nekn Uwien, mijuokm ya daan, ya berbiek saan nin midum. Nnō ne Uwien li muo te miccekem, kí juoke te, kí tore te uyo wā nī cieke te.

5

¹ Bi gēndeh tātuarciēn kē tātuarciēn binib ni ne ki kaandeh wō wō rí li se bi'taal ni ki sōnh Uwien ya tūon, ki taah mijum ki diēnh Uwien, ki teh ituare ibiere bo. ² U li freh ki duandeh u'ye nm bā ηa bēn niba, kí tūreh nnō bo, kime wōn nin u'yul yé unisaal ne ki ηmabe ibiere. ³ Nēn bo ne nī kpe wō rí tien lituarl ibiere bo. Na yé u li tien binitab ya biere baba bo ne, u li tien u'tiema biere bo wō. ⁴ Nil ηa rí fre kí nī u'fēl kí ye u yé bitatuarciēnb ya cien. Ama Uwien ne yih unil kí teh wō bitatuarciēnb ya cien tēn u lá tien' Arōn ma bo.

⁵ Nnō ne Kristo mō ηa nī' u'fēl kí ye u yé bitatuarciēnb ya cien. Uwien ne tien' wō bitatuarciēnb ya cien kí tōke' wō kí ye:

«Sin ne yé n'Bije,

dinnō ne n wuon' kí ye n yé a'Baa.»

⁶ U tī len' kí ye:

«A yé utatuarke ne uyo wā ηa ηmabe gbenm

tēn Uwien lá nēn' isēn yā kí tien' Melkisedek utatuarke nnō.»

⁷ Uyo wā *Yesu lá te kitink kie bo nnō u lá kaare' Uwien kí muo' cēen, kí gbāan' wō nin tinunsiir, kime wōn ne li fre kí nēn wō mikuum ni. U lá jiin' u'ba tingi Uwien ya nun bó ma nnō ne u cenge' u'kaare bó. ⁸ Nin u yé Uwien ya Bijē ma kē nnō u'jend ni ne u bēnde' mibom. ⁹ Uwien cēre' u sōn' u'tuonl nī donbó kí tī gben'. Nēn bo ne kí nē wōn bo, binib bā kē boh wō nnō li lē limiel lá ηa ηmabe gbenm. ¹⁰ Kime Uwien ne tien' wō bitatuarciēnb ya cien tēn u lá nēn' isēn yā kí tien' Melkisedek bitatuarciēnb ya cien nnō.

La bie ki te mēn tēn mubumu mitekjim ya sen ni

¹¹ I ya sēn ni, ti ηmabe tigger tū yēbe tī len ama na ciih tontonm ma nnō, tu'tingi ya tōkm faa ne. ¹² Ni ji bi kpe ní li yé biwōnwōknb ne, ama ni bie kí nuunh bē rí li wōknh ne bi cinh kí wōknh binib Uwien ya gber tā, tu'ciim ηa faa nnō ne. Ni ji bi kpe tijier tā kpieke ne, ama ni bie kí cieke mibiim ne. ¹³ Wā kē bēn kí ηaanh la, u yé kicēnfēndk ne, ka rí fre kí bēnde nā mōn nin ná bre. ¹⁴ Binicekrkaab bēn wōn, bi jinh tijier tā kpieke ne. Bi lenh miyenfuom ne daan kē daan ya tūon ni, kí bēn nā mōn nin ná bre.

6

¹ Nēn bo, la cēre mēn tī juore bi cinh kí wōknh binib Kristo ya gber tā, tu'ciim ηa faa nnō bo. Ama cēre mēn tī li teh binicekrkaab mitekjim ya sen ni kí joh inun bó, kí la liebe ní tiboncindkaar bo. Tun si: kí wiē mitetem mā bāareh nin mikuum nin kí teke Uwien kí ji ya gber, ² nin tigbenent ya sōkrm kí paan iyaajebok ye ma bo ya gber nin kí taa inuó kí paan unil bo kí kaare kí de wō ya gber nin bitēnkpiib ya mekrm ya gber nin Uwien lá li bu binib tibuur ufōforyo ma bo ya gber. ³ Uwien tuo' la, tī li joh inun bó ne nin binicekrkaab ya wōknm.

⁴ Tō, binib laa' Uwien ya wenwenku, kí laa' u'paabu, kí laa' *Mifuoŋaanm, ⁵ kí cii' Uwien ya gber ya ηmaa, kí bēnde' unjendun wā we ní nnō ya tuom ηō ⁶ kí wiē' Uwien ya sen la, ní faa nin unil rí fre kí liebe kí lēbre bi ya nib ya tetem, kime bēn nin bi'yul liebe' kí kpaakeh Uwien ya Bijē ne udōpōnpon bo, kí diēnh binitab usen bē rí suke wō.

⁷ Tō, utaa tuu kí niih, kitink ηa luoreh sōngl la, kí lūonh tibonmōnmōnt ne kí diēnh bā koh kē, ne Uwien teh kē u'mōnm. ⁸ Ama kí pēh ikonkon nin ipōn la, kí li juore fēnm ne, Uwien rí tī gben kí wiē kē miñium, ne bē rí fōre kí wīn kē.

⁹ Tī'jōtiebe, tī lienh nnō mōnōn la, tī bēn kí ye ninbi kpe usen wā mōn ne, wun ne yé miñmienm ya sen. ¹⁰ Kime Uwien pē tiggermōnt bo ne. Wā rí sunde ní tūon bó, ka rí sunde ní yie wō ma, kí tore' u'nib, kí bie kí toreh bē ma nnō bó. ¹¹ Tī yie ní nī wā kē ya nun rí li mōn wō rí li teh nnō kí tī fōre ne, ηō kí lē ní daan ná nnō kí tī gben. ¹² Ta yie kpaayuonl rí cuo ne ama tī yie ní tekn binib bā kí nē bi'minku nin bi'tekjim bo, bi lenh mimōnm mā Uwien lá pūon' bē mē nnō ya taal ni ne.

Uwien ya puonl ηa rí lēbre

¹³ Uwien lá pūon' *Abraham lipuonl ma nnō u lá pole' wōn bugbēn ne, kime uba ηa te kí cēn' wō ηō wō rí pole udaan. ¹⁴ U lá pūon' wō kí ye:

«Imōn, n li tien ηe mimōnm kí gbien, kí cēre á pōre kí gbien.»

15 *Abraham mìnɔde' ki guure' ne ki laa' Uwien là pùon' wɔ ná nno. 16 Binib tí ní pole ne ki wuon kí ye bi len' tigber tá nno te ne. Bi poleh wá cen' be nɔ lipol nno bo uba la jí ní fre kí nié tu'bo ne. 17 Nno ne Uwien là yíe wɔ ní tùore kí wuon bá li lé u'puonl ya mɔnm nno kí ye u'jéke' wɔ ní tien ná nno nɔ nɔmbe lèbrm ne. Nen bo ne u là pùon' ki liébe' ki pole' ki kpɔbn'. 18 Uwien ya puonl nin u'pól yé tibont tule ne, ka nɔmbe lèbrm, ne wa ní nen tibont nno ni fiebu. Nen ne saakreh tinbi bá sen' ki bóle' u'saan nno ya gbenent kí gbiekeh, kí cèreh tí tùoreh kí coh lidendɛnl là tí nɔmbe lé u'saan nno kenken. 19 Lidendɛnl nno ne cèreh tí se ní faa ten bi wíenh likuluonl miñunm ní, lí coh buñerɛienbu bua nɔmiekeh ma bo. Tí daan wá nno ne kɔn' Uwien ya duku ní paaki bó, kí tí cáare' kukpɛciéku kùa bore' kù bolm mile nno, kí kɔn' haali dubenku bó Uwien ya bùol. 20 Tinbi bo ne *Yesu liere' kí kɔn' ku'ni, ne Uwien tien' wɔ bitátuarcienb ya cien uyo wá nɔ nɔmbe gbenm ten u là ñen' isen yá kí tien' Melkisedek bitátuarcienb ya cien nno.

7

Melkisedek yé uber ne, kí liébe' kí yé utótúorke mɔ

1 Tɔ, Melkisedek bugben yé Salem ya ber ne kí liébe' kí yé Uwien wá nɔ nɔmbe Nacento ya tótúorke. *Abraham là tɔn' nin bibertɔb lituol kí faake' nin be kí liébe' kí kunh ní ma nno wɔn Melkisedek ne là tuobe' wɔ, kí tien' wɔ Uwien ya mɔnm. 2 *Abraham là de' wɔn ne u tɔn' lituol kí faake' kí fie' tibont tá ke nno ya gbiirm piik ya miba. Mikpiékɔm liyel Melkisedek ya tingi sí: Ubergemàndaan ne. Nle bo u yé Salem ya ber ne. Salem ya tingi sí: Uyenduan ya ber ne. 3 Ba ben u'naa, ka ben u'baa, ka ben u'yaajeb mɔ. Wá nɔmbe u'fuobm cin' uyo wá, ka nɔmbe mí lí tí gben uyo wá mɔ, u te ten Uwien ya Bijé ne, kí tuu kí yé utótúorke.

4 Ní laa' Melkisedek yé unikpepiék ma bo-a! Tí'yaaje *Abraham mɔnm là taa' u tɔn' lituol kí faake' kí fie' tibont tá nno ya gbiirm piik ya miba kí de' wɔn ne. 5 Tɔ, kí ñe Moyis ya yiko bo, Lefi ya yaabii yá yé bitátúorke nno ne nɔmbe usen be ní lí teknh Israyel yaab ya bont ya gbiirm piik ya miba nin bi yé bí'ninjieb, kí yé *Abraham ya yaabii ma ke nno. 6 Melkisedek wɔn nɔ yé bí'lontunku ya nil, nin nen ke u teke' *Abraham tɔn' lituol kí fie' tibont tá nno ya gbiirm piik ya miba, ne kí tien' wɔn *Abraham wá Uwien pùon' wɔ lipuonl nno Uwien ya mɔnm. 7 Na nɔmbe niem, wá yé ucien ne teh uwaal Uwien ya mɔnm. 8 Lefi ya yaabii yá teknh Israyel yaab saan tibont ya gbiirm piik ya miba nno yé binib ne, kí lí kpo lidaali liba. Ama Melkisedek wá teke' *Abraham saan tibont ya gbiirm piik ya miba nno *Uwien ya gbɔnku ye wɔn tuu kí fuobe ne. 9 Lefi ya yaabii ne teknh tibont ya gbiirm piik ya miba Israyel yaab saan. *Abraham là gbiire' tibont bolm piik kí taa' miba kí de' Melkisedek ma nno tí lí fre kí ye Lefi mɔ là de' ne kí ñe u'yaaje *Abraham bo. 10 Kime Melkisedek là tuobe' *Abraham uyo wá nno, kí laa' Lefi laan te u'yaaje *Abraham ya sɛm ní ne, wa laan là maa' wɔ.

11 Uwien là de' Israyel yaab yiko ne. Ne u ya yiko ne wongeh kí teh Lefi ya yaabii ne lí yé bitátúorke. Ní yé bitátúorke nno ya tɔn bi cère' binib mɔn Uwien ya nun bó kí tí gben' la, tótúorke ke tótúorke bí lí te ten Arɔn ne. Ba jí bí lí nuunh utótúorke tɔn Melkisedek. Bí tɔn nɔ nɔmbe ní fre kí cère binib ní lí mɔn Uwien ya nun bó kí tí gben. Nen ne cère' ní kpe utótúorke ní baa kí lí te ten Melkisedek. 12 Kime bí lèbre' bí teh binib bitátúorke ma bo la, ní kpe be ní lèbre yiko mɔ ne. 13 Tigber tuu lienh unil wá bo nno yé udensento ya nil ne. Udensen nno ya nil uba mɔnm nɔ nɔmbe kpele kí sɔn' Uwien ya ponpuol bo tuonl. 14 Unil ke ben kí ye tí Yonbdaan yé Suda ya densen ya nil ne. Ne Moyis ya gbont ní ná saan ke u len' bitátúorke ya gber nno wa len' niba udensen nno bo.

Yesu yé utótúorke ten Melkisedek

15 Liike mɛn; ná tùore' kí wende' tí'nun bó tigber nno bo sí: utótúorke uba mɔ ñen' kí te ten Melkisedek. 16 Wá yé tótúorke, kí ñe u yé udensen uba ya nil *yiko ye ma nno bo, u yé utótúorke kí ñe u'miel là nɔ nɔmbe gbenm ya tuom bo ne. 17 Kime ní kele' u'bo *Uwien ya gbɔnku ní kí ye:

«A yé utótúorke ne uyo wá nɔ nɔmbe gbenm

ten Uwien là ñen' isen yá kí tien' Melkisedek utótúorke nno.»

18 Nen bo ne bí gben' yikokpiék nno, kime wa nɔmbe tuom, ka toreh mɔ. 19 Kime Moyis ya yiko nɔ fre' kí cère' bonn mɔn kí tí gben' Uwien ya nun bó. Ama Uwien yùon' kí de' te lidendɛnl là mɔn kí cen' ní'ke. Len ne lí cère tí nekɔn Uwien.

20 Ná pukn' sí: Uwien liébe' kí pole' kí pùon' mɔ ne. Bitátúorke nno Uwien nɔ pole' kí pùon' ben bo. 21 Ama *Yesu wɔn, Uwien pole' kí pùon' ne kí tɔke' wɔ kí ye:

«Mín Yonbdaan ne pole' kí pùon',

ma ní jiiin n'ñɔbn:

«A yé utótúorke ne uyo wá nɔ nɔmbe gbenm.» »

22 Nen bo, *Yesu ne sere' kí cère' Uwien cuo' nin te kujétieku kùa mɔn kí cen' ní'ke.

²³ Nibontənn mə si: bitətuərketəb nno lə te ligol ne, kime mikuum bo ba rí fre kí li tuu kí te kí sənəh bi'tuonl. ²⁴ Ama *Yesu wən tuu kí fuobe ma nno u li yé utətuərke ne yo ke yo. ²⁵ Nən bo ne u li fre kí ηmien binib bə nekndeh Uwien kí nē wən bo uyo wə ke te, kime u tuu kí fuobe ne kí kəareh kí miēh Uwien kí dienh bē.

²⁶ *Yesu ne yé bitətuərčienb ya cien wə kpe tí li ηməbe wə. U yé uñaan ne, ka te iba ni, ka ηməbe biil, Uwien bore' wə nin bibierdenb, kí duon' wə paaki ya paaki kí de' wə ukánkəan. ²⁷ Wən ηa cieke wə rí li teh idaan ke ituəre u'tiema biere bo ηə kí yaan kí tien ituəre udu ya nib yi bo ten bitətuərčienb ya cienəb teh ma bo. U taa' u'bugben ne kí tien' lituərl bolm miba kpein. ²⁸ Moyis ya yiko lə cère' bi teh binib bə bitətuərčienb nno mə la teh ibiere ten binitəb ne. Yiko nno ya puoli bó ne Uwien pole' kí pūon', kí tien' u'Bije bitətuərčienb ke ya cien. Wən ne ηa tien' biere fiebu kí li fre kí sən lituonl ni'donbó.

8

Yesu ne yé bitətuərčienb ya cien imənmən

¹ Uməsən wə sə yé uməsənje tí təkəh tigger tə nə ni: tí ηməbe u ya tətuərčienb ke ya cien ya bol ne, u ke Uwien uyebm ke ya daan, ya jie bó paaki bó, ² kí sənəh u'tuonl Uwien te lininbonl lə ni nno. Nən saan ne yé Uwien ya ninbonmənl. Na yé nisaal ne tien' lə, Uwien nin u'yul ne tien' lə.

³ Bi teh unil ke bitətuərčienb ya cien wə rí li taah tibont ne kí dienh Uwien, kí li teh ituəre mə kí dienh wə. Nno ne ní kpe tí'mə ya tətuərčienb ya cien mə rí li ηməbe u li taa nà kí de Uwien. ⁴ U bi te kitink bo la, wa bi li yé tətəurke mənən, kime bitətuərkaab te kí taah tibont kí dienh Uwien, Moyis ya yiko ye ma bo ne. ⁵ Bi sənəh itūon yə nno yé tibonmənt tə te paaki bó nno ya nənneku nin tu'jinjint ne. Nno ne Moyis lə ye wə rí tien Uwien ya ninbonl uyo wə nno, Uwien təkə' wə kí ye: «Tūəre kí cenge, á tien lə, lə rí tūəre kí li naan n wuən' ηe lininbonl lə ya nənneku lijuəl bo nno.» ⁶ Ama fənfenno, Uwien de' *Yesu utətuərke ya tuonl lə nno cən' tətəurke ke tətəurke yaal. Wən ne se Uwien cuo' nin binib kujətiekú kúa nno ni, ne kujətiekú nno mən kí cən' mikpiəkm yaaku, kime Uwien pūon' lipuonl lə nno mən kí cən' mikpiəkm yaal.

Kujətiefənku ya gbər

⁷ Tə, ní yé kujətiekpiəku kúa lə te nno ηa bi ηməbe gbər tuba la, Uwien ηa bi li liebe kí cuo nin nib jətietəku. ⁸ Imən, Uwien laa' u'nib ya biil ne kí len' kí ye:

«Min Yonbdaan ne lienh,
uyo uba we ní

rí liebe kí cuo nin Israyel yaab
nin Suda yaab ke kujətiefənku.

⁹ Kujətiekú nno ηa rí li naan nin
n lə kpiə' kí cuo' kúa nin bi'yaajəb,

uyo wə n dère',
kí nēn' bē Esipt ni nno.

Ba paan' kujətiekú nno bo ma nno,
ne n'mə seln' kí dāan' bē.

Min Yonbdaan ne len' nno.

¹⁰ Yonbdaan liebe' kí ye:

«Iden yie gēbre' la,

n li cuo nin Israyel yaab kujətiekú kúa sə.

N li kuən n'yikombe bi'yənm ni,
kí kəle bē bi'fəl bo.

N li yé bi'Wien,
ne bē rí li yé n'nib.»

¹¹ Bi'ni uba ηa ji li wəkn u'tə,
uba ηa ji li wəkn u'ninje kí təkə wə kí ye:

«wə rí bēnde Yonbdaan.»

Kime bi'ke li bēnde nni ne.

Kí cin ibaan kí tí baa binikpəkpəkb.

¹² N li fère bē bi'biil,

ma ji li tiere bi'biere bó fiebu.»

¹³ Uwien lienh kujətiefənku bó la, ní wuən' kí ye kukpiəku nno kpaare' nino. Kime nibonkpaann ke tí pore' la, ní joh nē rí gben ne.

9

Kujətiekpiəku ya tuəre

¹ Uwien là kpíe' ki cuo' nin binib kujotieku kúa nnó u lá wuon' be bi li paan isen ya bo kí li pukeh wó ne, ne ki cèrè' bi ñmóbe bi li pukeh wó ná saan kitink bo. ² Imón, bi là tien' lininbonl liba ne li ñmóbe tidubent tule. Lininbonl nnó ya puke ni frɔ̀ɔ̀knbuol là te nin litebl là bi paakeh li'bo kpónò wá bi taah ki punh Uwien nnó. Bi yih nen saan ne libòñaanl. ³ Kukupelcɛɛncienku kuba ne là bore' upuke nin kudubenku nnó. Kukupelcɛɛku nnó ya puoli bó ne yé kudubenku. Bi yih nen bó ne libuol là ñaan ki tí gbien'. ⁴ Bi taa' miñòkm ki duore' liponpuol là ki sienh li'bo linubl nnó te nen bó ne. Kujotieku ya lekl là bi taa' miñòkm ki duore' li'gbenent ke bo nnó mọ te nen bó ne. Tijier tà bi yih tú *mann nnó te miñòkm ya senl liba ni ki taake lilekl nnó ni. Aron ya kpɛdon wá là bunde' ki puun' nin bi là kele' *yiko itenpenpen ya bo nnó mọ te lilekl nnó ni ne. ⁵ Uwien ya tondb bá bi yih be seriben nnó bile ya nennent te lilekl nnó ya paaki, ki ñmóbe ifiebe, ki wongeh ki teh Uwien te ni'saan. Bitondb nnó ya fiebe ya songe lieke lilekl nnó bo bi gbienh ná saan misəm ño Uwien ní fère binib bi'biere nnó. Bónl ña te tí len nè ní li yebe tibont nnó ke bo fenfenna wuó nọ.

⁶ Bi bonde' tibont ke ki sensien' nnó ne. Bitotuarcaab ke kòh upuke ni ne idaan ke ki tí sònɔ́ bi'tuonl. ⁷ Ama kudubenku bó wón, bitotuarciemb ya cien baba ne kòh ni' bó bolm miba libinl ni. Wa kòh ni' bó ño ka tuke went ya sèm wó ní tí de Uwien wón bugben ya biil nin udu ya nib ture' ki bi'i' libiil là nnó bo. ⁸ Nnó ne *Mifuoñaanm wuon' ki ye lininbonkpiek laan bie ki te ma nnó, usen wá joh lininbonmól là te paaki bó nnó bi paake ne. ⁹ Ní yé kunennenku ne uyo wuu. Ní'tingi si: bi punh Uwien tibont tà nnó nin bi teh ituore ya ki dienh wó nnó ña ní fre kí cèrè wa teh tu ya bont ya fél bo ní li wien kí tí gben. ¹⁰ Ní'ke yé inisaalbok ne, ki likeh tijier ya jim nin midaam ya ñum nin tigbenent ya sòkrm ki paan' iyaajebok ye ma bo. Binib li boh i ya bok ne kí tí baa uyo wá Uwien li lèbre nibonfenn.

Kristo wón taa' u'bugben ne ki tien' lituorl

¹¹ Kristo wón baa' ki yé bitotuarciemb ya cien ño wó ní cèrè tí lè te ti laa' mimonm mà nọ ne*. U kón' lininbonl là ya tól ña te, ki món ki tí gben' ni ne. Nisaal ña tien' li ya ninbonl, ne la yé kitink kie bo yaal mọ. ¹² Kristo kón' lininbonl nnó ni bolm miba kpein ne. Wa tuke iwóje nin inajefanfaan ya sèm ne ki kón' wó ní tí tien lituorl, u taa' u'tiema sèm ne ki tien' lituorl, ki de' te ki wie' uyo wá ña ñmóbe ghenm. ¹³ Ní yé bi là taah iwóje nin inaje ya sèm ki gbienh binib bá bi'i' bo, ki windeh unasel ki taah u'fentem ki pukeh bi'bo, kime bi saa' likual ño be ní ñen bi'bo tijoknt la, ¹⁴ ní li tien mla Kristo ya sèm ña ní li ñmóbe tuóm kí cən nen ke. Mifuoñaanm mà ña ñmóbe ghenm cèrè' Kristo taa' u'ba ki tien' lituorl ten kitotuarwenk ká ya niba saan ña gbé, ki de' Uwien ño u'sèm ní ghen ituonbiere ya te tí fél bo ya gber, kí cèrè tí fél ní li wien kí tí gben ño ní li sònɔ́ ki dienh Uwien wá fuobe ne.

¹⁵ Nen bo ne Kristo sere' Uwien cuo' nin binib kujotiefenku kúa nnó ni, ño wón Uwien yin' bá nnó ní lè u puon' ki ye u li tien be mimonm mà, mɛ ní li tuu ki te nnó. Nnó ne Kristo kpo' wó ní de bá là te kujotiekpieku ni ki saa' kú nnó, bi'biere ni kí wie. ¹⁶ Imón, unil kele' u lá kpo' la, bi li tien u'faal ma bó ki ble' la, ní kpe u'kuum ya puoli bó, be ní wuon kí ye u kpo' ne, kí yaan kí tien, u kele' ki ye be ní tien u'faal ma bo. ¹⁷ Udaan ña laan kpo' la, u kele' ná nnó ña ñmóbe tuonl fiebu. U tí kpo' ne la, u kele' ná nnó ji ñmóbe lituonl. ¹⁸ Nen bo, Uwien là cuo' nin binib kujotiekpieku kúa nnó mənən ya cinm, bi là kòrè' kiwenk ki wule' misəm ne, ki yaan kú cin'. ¹⁹ To, Moyis là kaan' wobl ke wobl *yiko ya gbanku ni udu ya nib ke ya nun bó, ne ki taa' inajefanfaan nin iwóje ya sèm ki cùuke' miñunm, ki taa' kufaaku kuba bi yih kú isop nin kukupelcɛɛku kuba kú dingɛ suwó ki món ki cùun' len ki gbegbe' *yiko ya gbónku nnó nin udu ya nib bo. ²⁰ Ne ki ye: «Misəm miɛ wongeh ki teh Uwien cuo' nin ne kujotieku ne ki ye ní li ñuuke kú.» ²¹ Ne ki taa' misəm nnó ki gbegbe' Uwien ya ninbonl nin bi taah tiwent tà ke ki pukeh Uwien nnó mọ ke bo. ²² Kí ñe *yiko ye ma bo, misəm ne ñendeh tibont tà yebe ya joknt kí cèrèh tú mən. Sèm ña ñen' la, Uwien ña ní fère nib bi'biere.

Yesu taa' u'ba ki tien' lituorl bolm miba kpein ne ki ghen' ibiere

²³ Bi teh i ya tuore ki ñendeh tibont tà yé paaki bó jaar ya nennenu ya joknt la, ní wuon' ki ye paaki bó jaar tà yé tibonmònt nnó mọ kpe be ní tien tú ituore ya mən ki cən' yen ne. ²⁴ Kime Kristo ña kón' lininbonl là binib tien' lè, lí yé paaki bó ya ninbonmól ya nennenu nnó ni. Ama u kón' paaki bó yaal bugben ni ne kí jí se tí ciek bó fenfenna Uwien ya nun bó. ²⁵ Ná yé u kón' len wó ní li tuu kí taah u'ba ki teh lituorl ten bitotuarciemb ya cien tuu kí taah ma tiwent ya sèm kí kòh Uwien ya ninbonl ya dubenku ni binl ke binl ma bo. ²⁶ U bi tien' nnó la, u bi jin' ijend mibolm mà yebe ño kí cin haali unendun ya cincinyo. Ama fenfenna, idenforke yie nọ u taa' u'ba ki wuon' binib bolm miba kpein ne, ki taa' u'ba ki tien' lituorl kí ghen' ibiere ya tuóm. ²⁷ Uwien sien' ki ye unil ke li kpo bolm miba ne, ne ni ya puoli bó wó ní bu binib tibuur. ²⁸ Nnó ne Kristo taa' u'ba ki tien' lituorl bolm miba kpein ño wó ní ñen binib bá yebe

* 9:11 Bi kpíe' ki kele' tigbont tà nnó ya tuba ni ní kele' ki ye: Wó ní cèrè tí lè mimonm mà we ní nnó ne.

ibiere ni. U li liebe kí taa u'ba kí wuon nle bo. Na ji yé wó ní ñen binib ibiere ni, ní ji yé wó ní ñmien bá gu u'baam nnó ne.

10

¹ Moysis ya yiko yé tibonmònt tà we ní nnó ya jinjinku ne. Wa cinbe ki yé tibont bugben ki tí gben'. Nén bo ne *yiko nin u cèreh bi tuu ki teh ituorbaab yá binl ké binl ka ñmábe bien nnó, ña li li fre kí cèrè binib bá ñekndeh Uwien nnó ní li mán kí tí gben. ² I bi freh ki cèreh bá teh yé nnó mán kí tí gben' Uwien ya nun bó la, bi bi daan' yé ñó, kímé bi bi li tien yé bolm miba kpein ne, ka ji li ñmábe biil ya yenmaale bi'fèl bo. ³ Ama ituoré nnó tuu ki tiereh be bi'biere bó ne binl ké binl. ⁴ Kímé inaje nin iwóje ya sém ña ní fre kí gben biere. ⁵ Nén bo ne Kristo ye wó ní baa unjendun wuu ni uyo wá nnó u tóke' Uwien ki ye:

«*Ña yíe tuoré,*
ka yíe be ní li punh ñe bont má,
ama a tien' nni tigbenent.

⁶ Bi wíndeh ituoré yá ya wént iponpob bo ki dienh ñe nnó,
a'yenn ña sänge' i'bo,
bi teh yá ibiere ya fèrm bo nnó,
a'yenn ña sänge' i'má bo.

⁷ Nén bo ne n tóke' ñe ki ye:

«*N'Wien, min sá,*
n we ní ní tien a'yíem ne,
ten ní kele' n'bo a'gbonku ni ma bo.»

⁸ Kristo kpié' ki len' ki ye:

«*Ña yíe tuoré,*
ka yíe be ní li punh ñe bont,
ka yíe bi wíndeh ituoré yá ya wént iponpob bo ki dienh ñe nnó,
ka yíe bi teh yá ibiere ya fèrm bo nnó má,
Nén ké ña sänge' a'yenn.»

Ama *yiko ne nín ye be ní li teh i ya tuoré ke. ⁹ Ne ki liebe' ki len' ki ye:
Min sá, n we ní ní tien a'yíem ne.

Nnó ne u gben' ituorkpiék nnó ki taa' u ya tuorl kí lèbe'. ¹⁰ *Yesu Kristo tien' Uwien ya yíem, ki taa' u'ba kí tien' lituorl bolm miba kpein, kí cèrè' tí mán kí tí gben' Uwien ya nun bó.

¹¹ Tótuarke ké tótuarke tuu kí sieh idaan ké ne kí sònh u'tuon, kí tuu kí teh ituorbaab, ya lí li fre kí ñen nib ya biere. ¹² Ama Kristo wón tien' lituorl bolm miba ne ibiere bo, ne kí ké uyo ké Uwien ya jie bó, ¹³ kí gu haali nin uyo wá Uwien li cèrè wó ní te u'nenndb bo litaal. ¹⁴ Kímé u tien' lituorl bolm miba ne kí cèrè' u ñen' bá ibiere ni nnó mán Uwien ya nun bó kí tí gben' uyo ké.

¹⁵ *Mifuoñaanm má tókeh te kí teh nnó ne. Mí kpié' ki len' ki ye:

¹⁶ «*Yonbdaan ye: «Iden yíe gèbre' la,*
n li cuo nin be kujotieku kúá sá:
N lí kele n'yikombé bi'fèl bo,
kí kuon be bi'yenn ní.»

¹⁷ Ne ki liebe' ki ye:

«*Ma ji li tiere bi'biere nin bi'biil bó.»*

¹⁸ Uwien fère' binib bi'biere la, ba ji li nuunh be ní tien lituorl ibiere nnó ya fèrm bo.

Yesu bo ti laa' usen tí nekn Uwien

¹⁹ N'yaabe, nèn bo, tí du kí ye *Yesu ya sém bo, tí ñmábe usen tí kó Uwien ya ninbonl ya dubenku ní. ²⁰ *Yesu pekre' usenfaan wá dienh limiel, kí ñe u taa' u'ba ma kí tien' lituorl kí cèrè' kukpèlécencienku kúá bore' Uwien ya ninbonl bolm mile nnó kére' ne tí ji laa' usen tí kó lininbonl nnó ya dubenku ní. ²¹ Tí ñmábe bitótuarciénb ya cién uba, wón ne ñmábe ticiént Uwien den. ²² Nén bo, cèrè mén tí nekn Uwien, kí li ñmábe iyenmaale yá cuube, kí li ñmábe mitekjim kí tí gben. Yesu bo, tí'fèl bo wien ne, ka ji ñmábe biil liba nin lital. Ní te ten bi taa' mifunm má ña ñmábe jòknt ne kí sií' te. ²³ Cèrè mén tí li lienh binib ya nun bó tí'ndendel bó, kí li co lè kenken, kí la lí ñendeh tí'gbenent, kímé Uwien wá pùon' nnó yé umemòndaan ne. ²⁴ Cèrè mén tí la gòh táb bo, kí li saakreh táb ya gbenent ñó kí fre kí li yíe táb, kí li sònh ituon yá mán. ²⁵ La cèrè mén tí daan tí'táan ya baam ten biba daan' ma ka ji báareh, ama tí li cinbe kí saakreh táb ya gbenent, kímé ninbi mánón ben kí ye Yonbdaan ya wengbiin nekn ní ñó. ²⁶ Tí bende' ná yé tigbemònt ñó kí cèkre' tí'yenn kí liebe' kí teh ibiere la, tuorl ña jí te kí fre kí ñen i ya biere. ²⁷ Ná s'ien' si: tí li gu nin bujawaanbu ne lidaali lá Uwien lí bu binib tibuur, kí cèrè umucencien ní wí bá yíe' u'ñóbu bó nnó. ²⁸ Ní ben kí ye unil saa' Moysis ya yiko ñó binib bile bíi bita kun' imón kí ye u mánbe kí saa' wó la, ba ní muá udaan cécek, bí lí kí

wɔ ne. ²⁹ Ni li tien mila nɔ unil wá yin' Uwien ya Bijɛ fɛnm, ki ye misɛm má bo Uwien liɛbe' ki cuo' nin binib kujɔtiekú, ki ñɛn' wɔ ibiɛre ni nɔ yé bonn, ki suke' *Mifuoñaanm má bo Uwien tien' wɔ mimɔnm nɔ ya tudɛre nɔ rí li bre kí gbien-i? ³⁰ Imàn, ti bɛn wá len' ki ye:

«Min nɛ li tu lifɛnl,

min nɛ li jiin unil kɛ u'tuon kpɛ ma bo,»

ki liɛbe' ki ye:

«Min Yonbdaan nɛ li bu n' nib tibuur.»

³¹ Unil lu' Uwien, limiel ya daan ya nuɔ ni la, ní bre udaan bo cɛɛn nɛ.

³² Tiɛre mɛn ni lá cin' idɛn yá ki laa' Uwien ya wenwenku nɔ ni ya puoli bó ná lá tien'. Ni lá jin' ijɛnd kí gbien', ki juun' ki mɔn' limuəl lá faa cɛɛn. ³³ Uyo uba bi lá suke' nɛ, ki jɛnde' nɛ binib kɛ ya nun bó, ama uyo uba mɔ ni lá sere' bi jɛndɛh binitɔb bá nɔ mɔ ya ciɛk bó.

³⁴ Ni yé imàn nɛ, ni lá n̄mire' binib bá te lipɛkl ni nɔ ya nunsir. Binib fie' ni' bont nɛ ni tuo' nin uyɛnsɔnge, kime ninbi nin ni' yul bɛn ki ye ni n̄mɔbe lifaal lá mɔn cɛɛn, ki li tuu ki te.

³⁵ N'yaabe, nɛn bo, lá n̄nde mɛn ni' gbɛɛnt ni n̄mɔbe midum má nɔ bo, kime mi li cɛre ní lɛ lisuul lá yɛbe. ³⁶ Ni kpɛ ní li n̄mɔbe kuminku nɛ kí fre kí tien Uwien yé ná n̄o kí lɛ u pùon' ná nɔ. ³⁷ Kime ní kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Ní sɛn' waamu nɛ,

uyo wá sɛn' nɔ n̄o n̄a ji yé bonn,

wá we ní nɔ

li baa ní wa rí taande.

³⁸ Wa yé ugbɛmɔndaan n' nun bó,

li fuobe u'tekjim bo nɛ,

ama u liɛbe' puoli la,

n' yɛnm n̄a rí li sɔnge u'bo.»

³⁹ Tinbi bɛn wɔn, ta yé binib bá li liɛbe puoli kí juore fɛnm, ama ti yé bá teke' Uwien ki jin' bɛ rí n̄mɛre nɛ.

11

Mitekjim ya gber

¹ Tɔ, mitekjim yé kí li du ki ye a daan a li lɛ nibonn ná nɔ, a mɔnbe ki laa' nɛ n̄o, kí li du ki ye n̄a lenh tibont tá nin a'nunbu nɔ mɔnbe ki te nɛ. ² Uyo bo yaab ya tekjim bo nɛ Uwien lá len' bi'bo ná mɔn.

³ Ti teke' Uwien ki jin', nɛ ki bɛnde' ki ye wɔn nɛ ñɛn' ná kɛ te nɔ nin u'ñɔmaam. Nɔ nɛ Uwien rí' ta lenh tibont tá bo ki tien' ti lenh tá.

⁴ Abel lá teke' Uwien ki jin', nɛ ki tien' lituɔrl lá mɔn ki cɛn' Kayɛn yaal, ki de' wɔn Uwien. Nɛn bo nɛ Uwien bú' Abel ugbɛmɔndaan ki tuo' u'paabu. Nin Abel kpo' ma kɛ nɔ, mitekjim nɔ bo nɛ u biɛ ki lienh.

⁵ Enɔk lá teke' Uwien ki jin', nɛ wɔn Uwien taa' wɔ ki don' paaki bó, kuun n̄a jin' wɔ. Uba n̄a ji laa' wɔ, kime Uwien taa' wɔ ki don' u'ba saan n̄o. Ni kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye: Uwien ya yɛnm lá sɔnge' Enɔk bo nɛ ki yaan u taa' wɔ ki don' paaki bó. ⁶ Unil n̄a n̄mɔbe tekjim la, wa rí fre kí sɔnge Uwien ya yɛnm, kime ní kpɛ wá kɛ nekndɛh Uwien rí teke kí ji kí ye Uwien te nɛ, nɛ Uwien li su bá kɛ nuunh wɔ.

⁷ Nowe lá teke' Uwien ki jin', nɛ ki tien' buñɛɛncienbu ki n̄mien' wɔn nin u'den yaab. Uwien lá juɔ' ki tɔke' wɔ tibont tá ba laan lenh tú, tú lá li tien nɔ bó nɛ u teke' tú tunɔjer tule. Nɔ nɛ Nowe wuɔn' ki ye uñɛndun ya nib n̄mɔbe libiil Uwien saan. U'tekjim bo nɛ Uwien bú' wɔ ugbɛmɔndaan.

⁸ Abraham lá teke' Uwien ki jin', nɛ ki tuo' u'yin, ki bure' Uwien ye u li de wɔ udu wá wun li yé u'faal nɔ bó, ki joh ka bɛn u joh ná bó. ⁹ U lá teke' Uwien ki jin', nɛ ki fii' ki tí kɔn' udu wá Uwien lá pùon' ki ye u li de wɔ wú nɔ ni, ki yé ucaan ni' bó. U lá pɔn' ininbon nɛ kí kɔh len. *Isaak nin Sakɔb bá yé lipuonl nɔ mɔ ya faajib tɛn wɔn nɔ lá kɔh ininbon nɛ. ¹⁰ *Abraham tien' nɔ ki gu wɔ rí la kɔ udu wá ya dur ya tɛnpuun faa ta n̄mɔbe lum ni nɛ. Uwien nin u' yul nɛ kpankpaan' u li mɛ udu nɔ ya dur ma bó, nɛ ki mɛn' tú.

¹¹ Nin Abraham lá pore' ki gɛbre' wɔ rí maa kibuk ma kɛ, u'po mɔ tonde' ki yé uñɔl nɔ, u teke' Uwien ki jin' ma nɔ nɛ Uwien cɛre' u maa' kibuk, kime u bɛn ki ye wɔn Uwien wá pùon' lipuonl nɔ kpɛ bɛ rí li du u'bo nɛ. ¹² Nɛn bo nɛ wɔn uñɛbaab *Abraham, wá lá nekɛ mikuum nɔ laa' iyaabii i yɛbe ka n̄mɔbe kɛnku tɛn in̄maabii nin lipkɛntɛngbil.

* **11:11** Migbiirm miɛ ya ciim te bolm mile bo nɛ: Nin Abraham lá pore' ki gɛbre' wɔ rí maa kibuk ma kɛ, u'po mɔ tonde' ki ye uñɔl nɔ, u teke' Uwien ki jin' ma nɔ nɛ Uwien cɛre' u maa' kibuk, kime u bɛn ki ye wɔn Uwien wá pùon' lipuonl nɔ kpɛ bɛ rí li du u'bo nɛ bii nin Sara lá pore' ma kɛ ki tonde' ki ye uñɔl nɔ, u teke' Uwien ki jin' ma nɔ nɛ Uwien cɛre' u maa' kibuk, kime u bɛn ki ye wɔn Uwien wá pùon' lipuonl nɔ kpɛ bɛ rí li du u'bo nɛ.

¹³ Binib nno ke la nmabe mitekjim ne ki ti baa' bi'kuum daali ka teke' Uwien la puon' be na nno. Ama bi'tekjim bo ne bi juo' ki laa' Uwien puon' na nno ni te fonfokm, ne bi'yennm songe' ni'bo, ne bi len' binib ya nun bo ki ye bi ye bicenb ne unjendun wuu ni ki gebreh. ¹⁴ Binib ba lienh nno wongeh ni wien ne ki teh bi nuunh udu wa ye bi'yu ne. ¹⁵ Bi bi maaleh bi nen' udu wa ni bo ne la, bi bi laa' libonl ki liebe' ni'bo no. ¹⁶ Ama iman, bi'nun mon be ri ko udu wa mon ki gbien' ni ne, wun si Uwien den. Nen bo ne bi yin' Uwien bi'Wien la, na coh wo fe, kime u bonde' be udu wa bi li ko u'ni.

¹⁷ Abraham la teke' Uwien ki jin', ne ki tuo' ki taa' u'bijeabaab *Isaak wo ri tien lituarl uyo wa Uwien bikn' wo wo ri liike u'tekjim nno nin Uwien la puon' wo lipuonl ma ke ¹⁸ ki ye: «*Isaak bo ne a'ontunku li nobe» nno. ¹⁹ Abraham la ben u'yennm ni ki ye unil kpo' monn la, Uwien li fre ki mekre wo. Nen bo ne Uwien jiin' u'bije *Isaak ki de' wo. Ni ye mimekrm ya nennnku ne.

²⁰ *Isaak la teke' Uwien ki jin', ne ki tien' *Sakob nin Esawu Uwien ya monn ki de' bi'wenn bo.

²¹ Sakob la teke' Uwien ki jin', ne uyo wa u benh wo ri kpo nno, u tien' Yosef ya buk ke buk Uwien ya monn, ki ni' ukpendo bo ki puke' Uwien.

²² Yosef la teke' Uwien ki jin', ne u ti neke mikuum ma nno u toke' uyo wa Israyel yaab la li siere ki ne Esipt ni, ne ki take' be bi la li tien ma u'kpob.

²³ Moyis ya baambe la teke' Uwien ki jin', ne ki maa' wo ki bole' wo inmaale ita, kime bi la laa' u mon, ne ba fenge uber ble' likual la nno. ²⁴ Moyis la teke' Uwien ki jin', ne ki ti kpre' ma nno u yie' ki ye bi la li yih wo Farahon ya bise ya buk, ²⁵ ki cekre' u'yennm ni ye bi jendeh won nin Uwien ya nib la, ni mon ki cen' wo ri li te ibiere ni ki jinh unmaa wa ri wuake. ²⁶ U la ben ki ye bi yuandeh wo Uwien ya Nigendke bo la, ni mon ki cen' nin wo ri le Esipt ya faal ke, kime u'nun la ce, u la li le lisuul la nno bo ne. ²⁷ U la teke' Uwien ki jin', ne ki siere' Esipt ni ka fenge' uber ya benpiebe, u'fel na wdore', kime u te ten unil wa laa' Uwien wa ba lenh wo ne. ²⁸ U teke' Uwien ki jin', ne ki kpre' Israyel yaab tien' Pak ya nacenku, ne ki taa' misem ki fanfaan' inafuon bo, no Uwien ya tond wa kuuleh nno la me Israyel yaab ya bujebukpiekmu.

²⁹ Israyel yaab la teke' Uwien ki jin', ne ki puore' miunficienmonnm ten bi cuonh liwel bo ne. Ama Esipt yaab ben bikn' ne ki luo'. ³⁰ Israyel yaab la teke' Uwien ki jin', ne ki taa' iwien ilole ki cuon' ki linde' Seriko ya du, ne liguonjel la guan' wu nno lu'. ³¹ Ujenkpend Lahab la teke' Uwien ki jin', ne ba ku' ki yekn' won nin binib ba yie' Uwien ya nabu bo, kime u la teke' Israyel yaab ya pinpingb kucenku monmonn.

³² N li bie ki len ki ye ba ki pukn-i? N ye ri tuore ki len Gedeyon nin Samsen nin Jette nin *Dafid nin Samiel nin *Uwien ya nobonsaknb ya gber la, uyo li pore nni. ³³ Bi'ni biba la teke' Uwien ki jin', ne ki faake' nin biberb ki fie' bi'du ki tien' bi'yi, bitob cere' binib kpien' tigbamont ya sen, bitob laa' Uwien la puon' na nno, bitob pi' icind ya funa ya fre' ki tien' be niba, ³⁴ bitob kpiin' umufaa, bitob nmere' ba fre' ki ku' be nin jusiek, bitob na la nmabe tuom, ki ji tien' bitodenb, ki nmabe lifel butobu ni, ki sen' ki gbele' iduto ya sojamba. ³⁵ Bipiib biba mo la teke' Uwien ki jin', ne Uwien cere' bi mekre' bi'yaab ba kpo' nno ki jiin' ki de' be. Bi jende' binib biba mo, ki nuunh be ri wie Uwien ya sen no ki nmere ne, ne ba tuo', kime bi la nuunh be ri la mekre bitenkpiib ni no ki le mifuobm ma mon ki cen' fenfennu yaam ne. ³⁶ Binib biba mo tuo' isuk, bi ni' be inalebe, ki lole' be tikudokr ki pekn' be. ³⁷ Bi yeke' bitob iten ki ku' be, ki jie' ki yeke' bitob nin kanpintajuk, ki ku' bitob nin kijusiek, bitob na nmabe bonn, ki cuonh ki lindeh ki guo tipegbont bii tiwogbont, bi jendeh be ceen, ne ki teh be na bre. ³⁸ Ben bo unjendun na kpe be ri li ye u'nib. Ne bi cuonh ki lindeh, ki joh ijuon nin kupenpelku bo, ki koh tijalulnt nin ifele ni. ³⁹ Nin Uwien len' binib nno ke bo na mon bi'tekjim bo ma ke nno, ba laa' u la puon' ki ye u li de be na nno. ⁴⁰ Kime Uwien la juo' ki bonde' te tibont ta mon ki cen' tibont ke. Nen bo ne wa ri cere be ri kpie ki li ye u sien' be, be ri li ye bidend ba ki daan te.

12

Ti li nmabe kuminka ijend ni

¹ To, bi ya nib ke ye bimankunb ne ki guon' ki linde' te ki yebe ceen. Nen bo, cere men ti wie na ke ye ti'bo litukl nin ibiere ya jebeh te ikele ke na faa nno, ki li nmabe kuminku, ki bo minonm bo ki cuube Uwien sien' te ti sen ki baa na saan. ² Cere men ti'nun ri li ce *Yesu bo. Won ne pekre' mitekjim ya sen, ne ki cereh mi kpienh ni'donbo ki joh. U tuo' udoropon bo ya kuum ka sen' fe, kime u la ben ki ye u la li le uyensonge. Fenfennu u ke Uwien ya berbiak ya jie bo ne. ³ Iman, maale men Yesu bo, ki liike bibierdenb la nende' wo ki jende' wo ma bo u tuo' ni'ke, no ki la cere uyensaa ri njende ni'gbenent. ⁴ Ni mon ni la li teh ibiere ma, na laan mon' ki ti baa' ni ye mikuum la, ni kpo. ⁵ La sunde men Uwien toke' ne na ki de' ne lifel nno bo ten bibaa gbierah u'bumu ma bore. U ye: «N'buke, la yie Yonbdaan ya tudere.

⁴ Unil ke ri li boh upiikuon. Unil nin u'po la lindeh tob ya puoli bo, kime Uwien li bu binib ba ke teh lisansondl nin linaɲmaal nno tibuur.

⁵ La taa men ni'yul ki kpele ilike. Cere men ni'yenm ri li songe ni nɲobe na bo. Kime Uwien manan len' ki ye: «Imɔn, ma ri sunde a'bo, ka ri wie nɲe ma.» ⁶ Nen bo ne ti'ni unil ke li fre ki ni lifel ki len ki ye:

«N'Yonbdaan ne se n'ciek bo,
ma fenge bonn.

Unisaal li fre ki tien nni ba?»

⁷ Li tien men ni'cienb ba wɔkn' ne Uwien ya gber nno bo, ki liike bi'fuobm la ti fɔre' ma bo, ki tekn bi'taanl ni mitekjim ya sen ni. ⁸ *Yesu Kristo nɲa lɛbreh. U la te ma bo nno u bie ki te nno ne dinnɔ ki li tuu ki te nno ne. ⁹ La cere men binib ri taa miwɔknm ma ke ya bol nɲa kpe sen ki lere ne. Uwien ya juokm ne dienh te mituam la, ni man. Ni cere' tijer ya kɔn yen wɔn la, ya li toreh binib ba pe i'bo fiebu. ¹⁰ Ti nɲobe liponpuol liba, ne *Sufmbe ba ye bitatuarkaab Uwien ya ninbonl ni nno nɲa nɲobe sen be ri ji li'bo ya jier, ¹¹ kime bitatuarcienb ya cien tukeh tiwent ta ya sem, ki koh Uwien ya ninbonl ya dubenku bo ki teh ibiere ya ferm ya tuarl nno bi nendeh tu udu ya gbe ne ki ti windeh. ¹² Nen bo ne bi la nen' Yesu udu ya gbe ki ti ku', nɲo u'sem ri nen udu ya nib ya biere. ¹³ Nen bo, cere men ti ne ki cende wɔ udu ya gbe ki ma ri tuo bi suke wɔ isuk ya nno. ¹⁴ Kime ti koh udu wa ni kitink kie bo nɲo nɲa ri li tuu ki te. Ama ti'nun mon ti la li ko udu wa ni wenli bo nno bo ne. ¹⁵ Wɔn *Yesu bo, cere men ti li pekeh Uwien uyo ke, ki li geh iyuon ki tokeh binib ki teh u ye Yonbdaan. Nen ne ye lituurl la ti teh le ki dienh wɔn Uwien. ¹⁶ La sunde men tob ya manm ya tienm bo, ki li gbiinh ni'bont nin tob. Nen ne te ten lituurl ki songe Uwien ya yenm.

¹⁷ Li boh men ni'cienb, ki li tuonh bi'nɔn bo, kime ben ne likeh ne, ki la li toke' Uwien bi liliike' ne ma bo. Ni boh be la, bi li son bi'tuon nin uyenduon ne. Nno nɲa ni la, bi li sonh ki dunh ne, ne na ri tore ne.

¹⁸ Li kaareh men ki dienh te. Ti ben ti'yenm ni, ki ye ta nɲobe biil, kime ti nuunh ti li teh na man ne isen ke ni. ¹⁹ Ni li tuoreh ki gbáanh ne ne, ni li kaareh ki dienh nni nɲo Uwien ri de usen ri liebe ni ni'saan tonm.

Ikaarfɔrke

²⁰ Uwien ne ye uyenduon ya daan. U cere' ti'Yonbdaan *Yesu wa ye upekpacienn nno mekre' bitenkpiib ni. U ya sem bo ne Uwien cuo' nin binib kujɔtieku kua nɲa nɲobe gbenm. ²¹ Uwien bugben ri cere ni li freh ki teh mimanm isen ke ni, ki li teh u ye na. Wɔ ri cere *Yesu Kristo bo, ti li teh na songe u'yenm. Wɔn *Yesu Kristo ne si ukpieke uyo ke. Ami.

Tigbefɔrkaar

²² N'yaabe, n gbáanh ne ne, nɲkn men ki cenge n kele' tigber ta ri saake ni'gbenent nɔ; ma li kele' ni fɔke manon. ²³ Ni li ben ki ye bi wie' ti'ninje Timote nɲo. Ni ye u baa' n'saan tonm la, min nin wɔn li toke ki baa ki le ne. ²⁴ Fuonde men ni'cienb nin Uwien ya nib ke. Itali yaab fuondeh ne. ²⁵ Uwien ri juoke ni'ke.

Kugbɔnku kua Saak kele' kù nnɔ Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Tigber tà te Saak ya gbɔnku ni yé miwɔknm ne ki saakreh Kristo ya táan ya te uɔɛndun ni ní'ke saan nnɔ ya nib ya gbɛnɛnt. Saak kele' tù ki de' binib bà nnɔ lli yé Sufmbɛ bà teke' Kristo ki jin' nɛ.

Kugbɔnku kuu wɔngeh Kristo yaab miyɛnfuom mà li tore bɛ, bɛ rí li fuobe mitekjim ye ma bo nɛ. Unil teke' Uwien ki jin' la, u li sɔnh mitekjim ya tòn nɛ. U'tòn nnɔ wɔngeh ki teh u fuobe mɔnmɔnm Uwien ya nun bó (2:14-26).

Kugbɔnku kuu ni Saak tɔkeh bà ya nun mɔn bɛ rí le lifaal nɛ ki teh bi la li likeh bijiinb fɛnm. U tɔkeh bifáadɛnb mɔ ki teh bi taah bi'faal ki teh ná nnɔ nɛ cɛreh bi'faal nnɔ ɔa mɔn (5:1-6).

Kugbɔnku kuu ya fɔrm tɔkeh Kristo yaab ki teh bɛ rí li toreh tɔb, kí li káareh ki dienh tɔb, kí li toreh bà wíe' tigbɛmɔnt ya sɛn bɛ rí liebe kí paan usen nnɔ bo (5:7-20).

Ifuonde

¹ Min Saak, ɔ yé Uwien nin Yonbdaan *Yesu Kristo ya tonsɔnl nɛ. N kíeh kugbɔnku kuu kí fuondeh ninbi Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya nib* bà yere' kí te uɔɛndun ke ni nnɔ nɛ.

Li ɔmɔbe mɛn kuminku mibiikm ni

² N'yaabe, *mibiikm mà ke ya bol lá tu' nɛ la, cɛre mɛn ní'ke rí li yé ní'bo uyɛnɔmaaciɛn. ³ Kímɛ ní bɛn kí ye mibiikm lu' ní'bo ɔɔ na wíe' ní'tɛkjim la, mí faakreh nɛ kí dienh nɛ kuminku. ⁴ Cɛre mɛn ní'minku nnɔ rí tí fɔre ɔɔ ní li yé binib bà mɔn kí tí gben' ka pɔre' níba. ⁵ Ní'ni miyɛnfuom pɔre' wá la, wɔ rí miɛ mè Uwien wá ɔmɔbe tinimɔnt kí dienh binib ke faala, ka tigeh uba nnɔ, nɛ u li de wɔ mè. ⁶ Ama wɔ rí miɛ nin mitekjim, kí la li ɔmɔbe yɛnmaale ilele, kímɛ unil ɔmɔbe yɛnmaale ilele la, u naan tɛn iɔungbegbel yá kutafaaku joh kí findeh yé nɛ. ⁷ Udaan la li maaleh kí teh u li le níba tí Yonbdaan saan nɛ. ⁸ U ɔmɔbe yɛnmaale ilele nɛ, ka bɛn u li cinbe kí tukn yá u'tòn ke ni.

Tjiint nin lifaal ya gber

⁹ Kristo yɔ wá yé ujiiin la, wɔ rí li poknh, kímɛ Uwien kpíeke' wɔ ɔɔ. ¹⁰ Wá mɔ yé ufáadaan la, u'mɔ rí li poknh, kímɛ Uwien jiiin' wɔ tingi ɔɔ. Ufáadaan li gɛbre tɛn mimɔpuum sokreh ma bo nɛ. ¹¹ Uwien puɔ' kí bɛn' kí sɛ' timuɔr la, tí yuonh nɛ, nɛ tu'puum rí sokre, ka jí ɔmɔbe ɔuɔrku. Nnɔ nɛ ufáadaan nin u'tòn ke li juore fɛnm.

Mibiikm ya gber

¹² Unil wá *mibiikm tu' wɔ ɔɔ u níkn' ka lu' mí'ni la, Uwien ya mɔnm te u'bo, kímɛ u níkn' *mibiikm ní kí tí gben' la, u li le limiel. Li ya suul nɛ Uwien puon' kí ye u li de lè binib bà yé wɔ nnɔ. ¹³ *Mibiikm tu' wá la, u la ye Uwien nɛ biike' wɔ, kímɛ níba ɔa rí fre kí sɛn tuwien wɔ rí tien ná bre, nɛ u'mɔ ɔa rí sure nil wɔ rí tien ná bre. ¹⁴ Ama unil ke ya nunfɔke nɛ díeh wɔ ticuɔr kí coh wɔ. ¹⁵ Unil ɔmɔbe ununfɔke kí gbien' la, u cɛreh u teh ibiere nɛ. Ibiere nnɔ mɔ tí yɛbre' kí gbien' la, í tukeh wɔ kí joh mikuum ni nɛ.

¹⁶ N'yaab bà n yíe bɛ, la li lereh mɛn ní'ba tuu ya bont ni: ¹⁷ Mipum mà ke mɔn kí tí gben', ɔh paaki bó nɛ. Mí ɔh Uwien wá ɔh'ni tiwenwent tà te paaki nnɔ saan nɛ. Wɔn nɛ ɔa lèbreh, ka jɛngeh, ka ɔmɔbe cinɔunl mɔ. ¹⁸ U yíe tɛ, kí cɛre' tí tien' u'yaab kí nɛ u'gber tà yé tigbɛmɔnt nnɔ bo, ɔɔ tí li yé u ɔh'ni tibont tà ke nnɔ ya sɛnlierb nɛ.

Li cengeh mɛn kí li teh ní'cih ná nnɔ

¹⁹ N'yaab bà n yíe bɛ, bende mɛn kí ye ní mɔn unil ke rí pele itub kí li cengeh nɛ, ama wɔ rí cuo u'lɛnl, kí la cɛre u'benku ní mɔ rí li beh tontonm, ²⁰ kímɛ unil ya benku ní bɛn' la, wa jí teh ná cuobe Uwien ya nun bó. ²¹ Nɛn bo, wíe mɛn ná ke li kuon nɛ tɔkɔnt nin mibiɛrciɛnm ya tòn ke. Teke mɛn tigber tà Uwien tien' tù ní'ni nnɔ nin lifɛsɔngl, tun nɛ li fre kí ɔmɛn nɛ.

²² La cɛreh mɛn ní'yɛnm rí li songe Uwien ya gber ya cengm baba bo, li teh mɛn tú ye ma bo nnɔ mɔ. Na teh nnɔ la, ní lereh ní'ba nɛ. ²³ Unil cenge' Uwien ya gber, ka teh tú ye ná nnɔ la, u te tɛn wá liike' u'ba kinunliik ni nɛ. ²⁴ U liike' kí siere' la, í ya táan bo, u pɔk kí sunde u bi laa' u'ba len ma bo nɛ. ²⁵ Ama unil sekn' yiko kí bende' u yé yikomɔnmɔn, kí yé yiko wá li ɔh wɔ ibiere ya yonbt ní, kí pɛ u'bo, ka yé yɛnsundm ya nil, kí teh u ye ma bo la, Uwien ya mɔnm li te udaan bo u'tòn ke ni nɛ.

* **1:1** Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya nib nnɔ lí fre kí lí yé Uwien ya nib ke mɔ.

²⁶ Unil ye u pe Uwien ya sen bo, ka coh u'lenl la, u lereh u'ba ne. Ne u'Wien ya sen bo ya paanm nno mo ye fenn ne. ²⁷ Uwien ya sen bo ya paanm ma mon ki naan won ti'Baa Uwien ya nun bo si: ki li toreh mutenkpiibumu nin bikpopiib bi'jend ni, ki li coh a'ba, ki la cereh uwendun ya joknt koh ne.

2

La buh men uba ki cen' utu

¹ N'yaabe, ninbi ba teke' ti'Yonbdaan *Yesu Kristo wa nmobe ukpieke ki jin' nno, ji la nmobe men gengende. ² Ki le uba baa' ki la kon' ni'taanl ya duku ni, ki pii minokm ya gbiek, ki guo tikpelcemonmont; ne utu mo baa' ki ye ujiiin, ki guo ikpelceyoyol la, ³ ni selndeh wa guo tikpelcemonmont nno cenen ne, ki take wo ki ye: «Sin, kele nie saan kibiek ka mon bo,» ki take ujiiin nno mo ki ye: «Sin, sere nie bo» bii «Kele tink ni n'taan bo.» ⁴ Nen ne wongeh ki teh ni nmobe iggengende ni'ni, ki buh tab tibuur nin iyenmaaliere.

⁵ N'yaab ba n yie be, cenge men, Uwien gende' binib ba ye bijiinb uwendun wuu ni ho be ri li ye bifaadenb mitekjim bo, ki li ye Uwien ya bel ya faajib. U la puon' ki ye u li de le binib ba yie wo nno ne. ⁶ Ama ninbi yih bijiinb fenn ne, ki boh bifaadenb. Bi le ba wobndeh ne ki taah ne ki jondeh tibuur-i? Na ye ben bifaadenb-ii? ⁷ Ben ne na saah *Yesu ya yel-ii? Li ya yentaani ne na cere' ni ye Uwien yaab-ii?*

⁸ To, yiko wa te *Uwien ya gbunku ni ki cen' u'to nno ye: «Li yie a'to ten a yie a'ba ma bo.» Ni boh wo monmon la, ni teh na mon ne. ⁹ Ama ni nmobe iggengende ni'ni la, ni teh ibiere ne. Ne yiko nno li cere be ri biin ne, kime na bon' wo. ¹⁰ Wa ke boh yiko ya gber ke, ka la bon' tuba monon la, wa bon' yiko ke ne. ¹¹ Kime wa len' ki ye: «La teh nanmaal nno», won ne liebe' ki len' ki ye: «La ku nil mo.» Na tien' nanmaal ama ki nin ku' unil la, na bon' yiko nno ke ne. ¹² Li lienh men, ki li soneh ten binib ba Uwien li bu be tibuur yiko wa cereh binib nesh ibiere ya yonbt ni nno bo. ¹³ Kime wa na muah cecek la, Uwien mo li bu wo tibuur, ka ri muo wo cecek. Ama wa muah miccek na jie buur ya daali.

Mitekjim ma na nmobe tuon ya gber

¹⁴ N'yaabe, unil len' ki ye u nmobe mitekjim, ka soneh mi'tuon la, u nmobe kpele-ee? U'tekjim nno li fre ki nmien wo-oo? ¹⁵ To, ki le ni'ninje uba bii ni'ninse uba ri li te ka nmobe wengolkaar, ka nmobe daali ke daali ya jier, ¹⁶ ne ni'ni uba ri ji ri take be ki ye: «Ni'yaam ri li nme, ti gole men, ki ji ki gbo,» ka de' be na pore' be la, ni nmobe kpele-ee? ¹⁷ Nno ne mitekjim ma mo na soneh tuon la, mi ye fenn ne.

¹⁸ To, uba li ye: «Uba nmobe mitekjim, ne utu soneh ituon.» N'mo li jiiin' udaan ki ye: «Laan wuon nni a'tekjim ma na soneh tuon nno, ho min ya tuon ri wuon ne ki ye n nmobe mitekjim.» ¹⁹ A teke' ki jin' ki ye Uwien te uba ne. A tien' ni mon ne. A nin li ben ki ye isenpol mo teke' ki jin', ne ki te bujewaancienbu ni. ²⁰ U'or sin, a yie ri wuon ne ki ye mitekjim ma na soneh tuon la, mi ye fenn ne-ee? ²¹ Ti'yaaje *Abraham ya tuon bo ne Uwien la ye u ye ugbemandaan ki cuube u'saan, kime u la tuo' Uwien ya nobu bo ne ki taa' u'bijje *Isaak wo ri tien lituorl liponpuol bo. ²² A laa'-aa! U la nmobe mitekjim ne ki soneh mi'tuon mo. U'tuon nno ne wuon' ki ye u teke' Uwien ki jin' imon. ²³ Ni tien' ten na la kele' *Uwien ya gbunku ni ne. Ni kele' ki ye: «*Abraham teke' Uwien ki jin', nen bo ne Uwien la bu' wo ugbemandaan,» ki yin' wo u'jo. ²⁴ Ni laa'-aa! Ituon bo ne Uwien buh unisaal ugbemandaan, na ye mitekjim baba bo ne.

²⁵ Nno ne Lahab wa la ye ujenkpend nno teke' Sosuwe ya tondb kucenku, ki take' be ki ye be ri taa usenpaanke ki liebe ki kun. Nen bo ne Uwien bu' wo ugbemandaan.

²⁶ To, tigbenent na nmobe fuorku la, tu kpo' ma nno, nno ne mitekjim ma mo na nmobe tuon la, mi'mo kpo' ne.

3

Li coh men ni'len

¹ N'yaabe, la li nuunh men ni'ke ri li ye biwonwoknb, kime ni ben ki ye Uwien li bu tinbi ba woknh nno tibuur ne ri li faa ki cen binitob ke. ² Kime ti'ke biih isen ya yebe ni ne. Unil lienh ka tureh ki biih la, won ne mon ki ti'gben', ki li fre ki cuo u'ba. ³ Ti kuondeh itaan ya nuon ni mugbiemu, yi ri li cihi ti'nuon bo ti'gben' ri li freh ki pekeh yi ne. ⁴ Liike men, in'errien yebe ki kpe ma bo. Ama kutafaabiiku fii' ki tureh yi la, bin'erurb taah tin'ekurlenbent ta ki kureh yi, ki cereh i joh bi yie na bo nno waa ne. ⁵ Nno ne lilenl mo ye nibonwawaann tigbenent bo, ama li nin wongeh li'ba ki gbiekeh tibont ta yebe ni ne. Liike men, kimukuonk li fre ki cere lifuocienl ri teke umu. ⁶ To, lilenl mo te ten umu ne, ki ye mibierm ke nesh na saan ki te ti'gbenent bo. Li kuondeh ti'gbenent ke tijoknt, ne ki windeh ti'fuobm ke. Lilenl ya

* ²⁷ Migbiirm mie ya ciim te bolm mile bo ne: Ben ne na saah *Yesu ya yel-ii? Bii ben ne na saah liyentaani la Uwien de' ne le nno-oo?

mu nno naan umu wà ña ní kpiin nno ya mu ne. ⁷ Unisaal freh ki lereh ki coh kumuaku ni ya went ke ya bol nin inuon ke ya bol nin tiwent tà fuunh kubenku bo ke ya bol nin ijen ke ya bol ki dieh. ⁸ Ama lilent len, uba ña ní fre kí cuo lè, li lebreh ni'ke bó ne, ki bre ten tilabr, ki kuuleh. ⁹ Ti taah lilent ne ki pèkeh Baa Yonbdaan, ki liebe' ki taah len ne ki wienh binib bà wòn Yonbdaan Uwien ñen' be, bi naan wò nno miñuom. ¹⁰ Buñbaabu búa pèkeh wòn Yonbdaan Uwien nno, bun ne liebe' ki wienh binib mò miñuom. N'yaabe, na mòn nè ní li te nno. ¹¹ Liñunbunl liba li fre kí bunge uñunbunnun uba ni miñunm mà ñme nin mà lelke nba bo-oo? ¹² N'yaabe, bukenkenbu li fre kí lüon isaán-ii*? Bii isiin ya bi taah i' bii ki ñeh fen nno li fre kí lüon ikenken-ii? Nno ne liñunbunl liba mò ña ní fre kí bunge miñunm mà lelke nin mà ñme nba bo.

Miyenfuom mà ñen' paaki bó

¹³ Unil te ni'ni ki ñmabe miyenfuom nin mibenm la, wò ní cère u'tetemanmøn ní wuon kí ye u ñmabe mè, kí li ñmabe lifèsongl, kí li ñmabe miyenfuom u'tuon ke ni. ¹⁴ Ama iponponbbiere yebe ni'fèl ni, ne ni ñmabe kuanierku tób bo la, la pèkeh men ni'ba ki ñendeh kí teh ni yé bigbemändenb. ¹⁵ Mi ya yenfuoim ya bol ña ñen' paaki bó, ama mi yé uñendun nin unisaal ya yenfuoim ne, kí tonde' kí yé usenpol yaam. ¹⁶ Kime iponponbe nin kuanierku te ná saan la, fenfenm nin itüonbiere ke ya bol mò te nen ne. ¹⁷ Ama miyenfuom mà ñen' paaki bó nno, ña ñmabe jöknt, ne ki dienh uyenduon, kí cèreh kuñstaaku te, kí cèreh unil muoh u'tò micècek, kí sònñ itüonmøn. Mi ya yenfuoim ña ñmabe gèngènde, ka cèreh nil yé ñuon ilele ya nil mò. ¹⁸ Bà nuunh binib ya yenn ní li da nno, bi sònñ uyenduon ya tuon ne, ne bi'tuon nno cèreh binib teh ná cuube Uwien ya nun bó.

4

Uñendun ya jò yé Uwien ya ñennend ne

¹ Ifinfinde nin ikänkän ñen' la ni'ni? I ñen' iyenmaalbiere yà te ni'fèl ni kí jèndeh ne nno ni ne. ² Ni'nun món tibont bo, ama na ní fre kí lè tù. Ni ñmabe iponponbe kí kuuleh ni'tób; nin nen ke ná lenh niba. Nen ne cère' ni findeh, kí kònñ tijer. Na ñmabe niba, kime ná mièh Wien. ³ Ni mièh mønñ la, ná lenh, kime ni'yenmaale ña møn. Ni mièh kí nuunh ní li teh ni'yenn yé ná ne. ⁴ Ni yé binib bà ña cuube Uwien saan ne. Na ben kí ye unil yé uñendun la, u yé Uwien ya ñennend ne-ee? Wà nuunh wò ní jore nin uñendun la, u kpèndeh Uwien ya ñennend ne. ⁵ Bii ni maaleh kí teh ná kele' *Uwien ya gbönku ni kí ye: «Uwien ña sè u'Fuoñaanm mà te ti'ni nno bo nno» yé fenn ne-ee? ⁶ Ama Uwien juoke' te kí tí gbien', kime ní kele' u'gbönku ni kí ye:

«Uwien nen bà ñmabe tigbengt,
ama u teh bà jündeh bi'ba tingi tinimònt.»

⁷ Li boh men Uwien, kí tuobe usenpol nin tijer ño wò ní sen kí jende ni'saan. ⁸ Nekk men Uwien, u mò li nekk ne. Biberdenbe, tüore men ni'ba. Ninbi ituon ilele ya nibe, wende men ni'fèl. ⁹ Bende men kí ye ni te micècek ni, kí li muoh ikumu. Cère men ni'laar ní kpènde imuo, kí cère ni'yensonge mò ní kpènde uyensaa. ¹⁰ Jiin men ni'ba tingi Yonbdaan Uwien ya nun bó, ño wò ní kpieke ne.

La buh men tób buur

¹¹ N'yaabe, la lienh men tób bo fenfenm. Unil lienh u'tò bo fenfenm bii u biindeh wò la, u lienh yiko bo ne fenfenm kí teh wa møn. Unil ye yiko ña møn la, wa ji boh wò, ama u nuunh wò ní lebre wò kí tien wòn yé ma bo ne. ¹² Uwien baba ne dienh *yiko, kí yé wà buh tibuur. Wòn ne li fre kí ñmien unil, kí liebe kí fre kí ku wò mò. Sin, unilo, a yé ñme ne kí biindeh a'tò?

La ñmabe men gbengt

¹³ Cenge men fenfennò, ninbi bà lienh kí teh: «Dinnò bii wenli, ti li jo wuu ya du ni, kí tí tien libinl liba, kí tien ukpenkpende kí lè kpele nno,» ¹⁴ ná ben ná li wun tu ne? Ni'miel yé ba? Ni naan ligunl ne. Li lu' la, ná ní wuoke ne lè ní pæk kí gben. ¹⁵ Ni bi li lienh kí teh: «Yonbdaan Uwien yé kí cère' ti fuobe la, ti li tien niè nin niè nò ne.» ¹⁶ Ama fenfennò ni ñmabe tigbengt ne kí wongeh ni'ba. Tu ya gbengt ya bol ña møn. ¹⁷ Nen bo, unil ben mimøn ya tienm, ka teh mè la, u tien' ibiere ne.

5

Ni bre bifàadenb bo

¹ Cenge men fenfennò, ninbi bifàadenbe: muo men kí kpiende micècek mà lá li tu ne nno bo. ² Ni'faal yon'-a! Likuotuul mò møn' ni'kpelcer-a! ³ Ni'ñòkm nin ni'like ya kur kòn' itenmòn ño. I ya tenmòn ne li cère be ní biin ne. I li ñmøn ne ten umu ne. Uñendun beh wù ní gben ne,

* 3:12 Bi lebre' liñobonl là kí ye isaán nno; li kele' Grekme ya lenm ni kí Olifi ya bii ne.

nin nɛn kɛ ni kùleh lifaal ki cokndeh. ⁴ Liike mɛn, bitonsɔnb bà taan' ni'kpàan ni ya jier, ɲɔ ni yìe' ka pɛn' bɛ bi'paaku kɛ nnɔ muɔh ku'bo. Nɛ bi'muɔ nnɔ lu' Yonbdaan Uwien, mituɔm kɛ ya daan ya tubl ni. ⁵ Ni te liwiɛl ni nɛ uɲɛndun wuu ni, ki teh nà songe ni'yɛnm, ki jinh ki gbengreh tɛn bi jindeh tiwent tà tù rí gbenge bɛ rí kù. ⁶ Ni biin' binib bà ɲa bii' niba ki ku' bɛ, ba kɔn' bi'ba bo.

Kuminku nin ikaare ya gber

⁷ N'yaabɛ, li ɲmɔbɛ mɛn kuminku kí tí baa Yonbdaan ya baam. Liike mɛn, ukpaal ɲmɔbɛ kuminku kù ya bol. U tí rí gu uyo wà u'kpàabu ya jier lí tien mɔnmɔnm nɛ kí cin utɛkpɛk kí tí baa utɛfɔrke. ⁸ Ni' mɔ rí taa mɛn kuminku, kí lí faakreh ni'ba, kime uyo wà Yonbdaan lí baa ní nnɔ nɛkn' ní ɲɔ!

⁹ N'yaabɛ, la pɔ mɛn tɔb bo, ɲɔ Uwien lá bu nɛ buur. Liike mɛn, wà lí bu tibuur nnɔ baa' kí gben'-a! ¹⁰ N'yaabɛ, lí tɔkreh mɛn Uwien ya ɲɔbonsɔknɔb bà lá len' Yonbdaan ya yel bo nnɔ ya jɛnd nin bi'minku. ¹¹ Tí lienh binib bà ɲmɔbɛ kuminku ijɛnd ní kí tí gben' nnɔ bo nɛ kí teh Yonbdaan ya mɔnm te bi'bo. Ní cii' Sɔb lá ɲmɔbɛ kuminku kù ya bol, kí bɛn Yonbdaan lá tien' nà kí de' wɔ ijɛnd nnɔ ya gbenm. Kime Yonbdaan ɲmɔbɛ lifɛsɔngl kí gbien', kí muɔh binib micɛɛkm.

¹² N'yaabɛ, nibonn kɛ ní, lá pole mɛn taaku, kí niireh nin tink, kí lá pole bonn niba nin nitonn. Nɛn bo, ní len' kí ye: «Ní te nnɔ lá, nɛ rí lí te nnɔ,» ní tí ye: «Na te nnɔ lá, ní lá lí te nnɔ,» ɲɔ ní lá lu Uwien ya buur ní.

Lí kàareh mɛn kí dienh biwienb

¹³ Ní'ni uba te ijɛnd ní lá, wɔ rí lí kàareh. Ní'ni uba ɲmɔbɛ uyɛnsɔnge lá, wɔ rí lí gɛh iyuon kí dondeh Uwien. ¹⁴ Ní'ni uba bun lá, wɔ rí yin Kristo ya taanl ya ciɛnb, bɛ rí kàare kí de wɔ, kí taa mɪkpɔm kí fanfaan wɔ Yonbdaan ya yel bo. ¹⁵ Bì kàare' nín mitekjim lá, Yonbdaan lí cère uwien nnɔ rí faake, kí cère wɔ rí fii. U tien' ibiere mɔnɔn lá, u lí fère wɔ yí. ¹⁶ Nɛn bo, lí tɔkeh mɛn tɔb ní' tònbiɛrɛ, kí lí kàareh kí dienh tɔb, ɲɔ Uwien rí de nɛ laanfɛ, kime ugbɛmɔndaan ya kaare ɲmɔbɛ mituɔm kí gbien'. ¹⁷ *Eli lá yé unisaal tɛn tinbi nɛ, kí kàare' nín inunmɔn kí ye taa lá nii. Nɛ taa ɲa tuore' tink bo haali ibin ita nín inmaale iluob. ¹⁸ U tí liebe' kí kàare', nɛ Uwien cère utaa nii', kitink songe' nɛ tijier tien'.

¹⁹ N'yaabɛ, ní'ni uba tùrɛ' tigbɛmɔnt ya sɛn ɲɔ utɔ jiiin' wɔ ní lá, ²⁰ udaan rí lí bɛn kí ye: «Unil jiiin' ubierdaan wà tùrɛ' tigbɛmɔnt ya sɛn lá, u ɲmien' udaan nɛ, kí lí cère Uwien rí fère ibiere í yɛbe.»

Kugbɔnkpiɛku kua Pier kele' kù nnɔ Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Pier yé Yesu Kristo ya tond nɛ. U kele' kugbɔnku kuu ki de' Kristo yaab bá te Asi ya tinfɛnm ni nnɔ. Bi jɛnde' bɛ ki gbien' kime bi teke' Kristo ki jin' (1:1; 2:11). Nɛn bo nɛ Pier kele' kugbɔnku kuu wɔ rí saake bi'gbɛnɛnt kí tore bɛ bi'tekjim nin bi'dɛndɛnl ni.

U ye Yesu Kristo ya mɛkrm bitenkpiib ni nnɔ nɛ yé lidɛndɛnl nnɔ. Lɛn nɛ cɛrɛh binib tuonh isuk nin bi teh bɛ fɛnfɛnm wà nnɔ tɛn Yesu. U tɔke' bɛ ki ye bɛ rí tɛkn Yesu Kristo ya taal ni.

Iyonbɛ yà ya cɛnbaambɛ nà yé Kristo yaab nin bipiib bá ya ciɛh nà yé Kristo yaab bɛn wɔn, bi'tetɛm nɛ li cɛrɛ binitɔb rí bɛnde mitekjim yé nibonn nà. Mi ya tetɛm nɛ wɔngɛh bá nà yé Kristo yaab ki teh Kristo yaab nà nɛmɔbɛ biil.

Ifuonde

¹ Min Pier, n yé *Yesu Kristo ya tond nɛ. N kɛiɛh kugbɔnku kuu rí de ninbi bá Uwien gɛnde' nɛ ni yɛrɛ' kí te Pɔnt nin Galasi nin Kapadosi nin Asi nin Bitini ya tinfɛnm ni, kí yé bicɛnb ni' bɔ nnɔ nɛ. ² Baa Uwien lá bobn' kí gɛnde' nɛ haali uyoyo ní li yé u'yaab *Mifuoñaanm bo, kí li boh *Yesu Kristo nɔ u'sɛm rí sɔkrɛ kí lùorɛ nɛ nɛ. Uwien rí juokɛ nɛ kí gbien, kí de nɛ uyenduon mɔ kí gbien.

Uwien muɔ' tɛ micɛɛkm kí nɛmɛn' tɛ

³ Tí pɛkɛ mɛn Uwien tí Yonbdaan *Yesu Kristo ya Baa. U'nimɔnciɛnt bo nɛ u cɛrɛ' tí maa' kí lɛrɛ' kí nɛ *Yesu Kristo ya mɛkrm bitenkpiib ni bo, nɔ tí li nɛmɔbɛ lidɛndɛnl lá nà nɛmɔbɛ juorm, ⁴ kí lɛ lifaal lá mɔn, ka rí saa, jɔknt mɔ nà rí kɔ lɛ. U bonde' lifaal nnɔ kí blɛ' nɛ paaki bɔ nɛ. ⁵ Nɛ kí nɛ mitekjim bo Uwien gu nɛ nin u'tuɔm, kí gu ufɔfɔrgo, uyo wà u li wuɔn upaan bo kí ye ni nɛmɛrɛ'.

⁶ Nɛn bo nɛ ni poknh. Ní yé mibiikm kɛ ya bol saah ní yɛnm fɛnfɛnnɔ mɔnɔn la, mibiikm nnɔ nà rí wuɔkɛ. ⁷ Mɛn nɛ wɔngɛh kí teh ní nɛmɔbɛ mitekjim mɔnmɔnmɔn bíi nà nɛmɔbɛ. Miñɔkm yé nibonn nà nà rí li tuu kí te nɛ. Ama bí dondeh mɛ nɛ kí bɛnde mí mɔn bíi ma mɔn-i. Ní'tekjim nnɔ cɛn' miñɔkm. Ní'tekjim nnɔ bo nɛ, lidaali lá *Yesu Kristo lí nɛn u'ba upaan bo nnɔ, ní li nɛmɔbɛ kupɛnpɛku nin ukpikɛ nin lisel. ⁸ Wɔn wà na laa' wɔ, kí yíe wɔ, kí teke' wɔ kí jin' ka laan lí biɛ kí laa' wɔ. Nɛn bo nɛ ní te uyɛnsɔngciɛn wà ta bɛn tí li taa inɔbon yà kí tɔke u'gber nnɔ ní kí poknh. ⁹ Nnɔ nɛ ní laa' nà bo ní teke' *Yesu kí jin'. Nɛn sí: ní nɛmɛnm.

¹⁰ *Uwien ya nɔbonsɔknb lá tùɔrɛ' kí fiin' miñmɛnm bugbɛn ya gber, nɛ kí sɔkn' nɛ Uwien bonde' wɔ rí de nɛ bupaabu bùa nnɔ ya gber. ¹¹ Bí lá fiin' bɛ rí bɛnde Kristo ya Fuoñaanm te bí' ní kí tɔke' bɛ nà kɛ nnɔ lí tien uyo wà nin ní li tien ma bo nɛ. Mí lá juɔ' kí tɔke' bɛ Kristo lá lí jí ijɛnd yà nin ní ya puoli bó u lí lɛ ukpikɛ wà nnɔ ya gber nɛ. ¹² Uwien lá kpiirɛ' kí tɔke' bíñɔbonsɔknb nnɔ kí ye tigbɛr nnɔ nà yé bɛn nin bí'yul yaar, tù yé bí sɔkndɛh tù ninbi bá nnɔ yaar nɛ. Fɛnfɛnnɔ bá tɔkɛh tigbɛmɔnmɔnt nnɔ nɛ tɔke' nɛ tigbɛr nnɔ kí nɛ *Mifuoñaanm ya tuɔm bo. Uwien nɛ cɛrɛ' *Mifuoñaanm nnɔ nɛn' paaki bó kí jiiirɛ' ní. U'tondb mɔnɔn ya nun mɔn bɛ rí bɛnde tigbɛr nnɔ ya tingi nɛ.

Lí nɛmɔbɛ mɛn mitetɛmɔnmɔnmɔn

¹³ Nɛn bo, bonde mɛn kí li gu, kí li co ní'ba, kí li nɛmɔbɛ lidɛndɛnl kí tí gbɛn kí ye ní li lɛ bupaabu lidaali lá *Yesu Kristo lí nɛn u'ba upaan bo nnɔ. ¹⁴ Ní yé binib bá boh Uwien ma nnɔ, jí rí dáan mɛn na laan lá bɛn Wien nɔ kí teh tibont tá ní yɛnm yíe ma bo nnɔ. ¹⁵ Ama ní lá lí nɛmɔbɛ jɔknt ní tetɛm kɛ ní kime Uwien wà yin' nɛ nnɔ nà nɛmɔbɛ jɔknt, ¹⁶ kime ní kele' *Uwien ya gbɔnku ní kí ye: «Lí yé mɛn bíñaanb, kime u yé uñaan nɛ.»

¹⁷ Ní'kaare ní, ní yih Uwien wà nà gɛndɛh, kí bùh unil kɛ u'tuɔn kpɛ ma bo ní Baa ma nnɔ, lí nɛmɔbɛ mɛn mitetɛm mà wɔngɛh kí teh ní boh Uwien uyo wà ní laan te kitink kɛ bo nɔ. ¹⁸ Ní lí bɛn kí ye Uwien nà taa' tibont tá nà lí tuu kí te tɛn ilikɛ ya kur bíi miñɔkm nɛ kí de' nɛ kí wiɛ', kí nɛn' nɛ ní lá guɔrɛ' ní yaajɛb ya fuobm mà, ma nɛmɔbɛ mí kunh nà bó nnɔ ní. ¹⁹ Ama u taa' Kristo ya sɛm mà mɔn kí cɛn' nibonn kɛ tɛn kipebuk kà ya níba saan nà gbɛ, ka nɛmɔbɛ jɔknt nɛ kí de' nɛ kí wiɛ'. ²⁰ Uwien lá gɛnde' wɔ kí laa' wà laan nɛn' uñɛndun, nɛ kí cɛrɛ' ninbi bo, u taa' u'ba kí wuan' idɛnforkɛ yíe nɔ. ²¹ Wɔn bo nɛ ní teke' Uwien wà mɛkrɛ' wɔ bitenkpiib ní, kí kpikɛ' wɔ nnɔ kí jin'. Nɛn bo nɛ ní teke' Uwien kí jin', kí nɛmɔbɛ u'bo lidɛndɛnl.

²² Ní pɛ tigbɛmɔnt bo ma nnɔ nɛ cɛrɛ' na nɛmɔbɛ jɔknt. Nɛn bo, ní lí yíe tɔb imɔnmɔn tɛn ninjɛb yíe tɔb ma bo. Tùɔrɛ mɛn kí lí yíe tɔb nin ní'fɛl kɛ. ²³ Uwien ya gber nɛ cɛrɛ' ní maa' kí

lere'. Tigber nno ɲa te ten nibonn na li saa, tu tuu ki te ne ki dienh limiel. ²⁴ Ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Nisaal ke nisaal te ten timuor ne,
ne na ke ye u'bo ukpieke nno
te ten mimɔpuum.

Timuor kuoreh ne tu'puum sokreh.

²⁵ Ama Yonbdaan ya gber tun tuu ki te uyo ke ne. Tigber nno tun si: bi take' ne tigeɓemɔnmɔnt ta nno.»

2

¹ Nen bo, daan men mibierm ke ya bol nin milerkjim ke ya bol, ki la ɲmɔbe ɲuan ilele, ki la ɲmɔbe nunfoke, ki la lienh ki saah tɔb. ² Li febnh men Uwien ya gber bo ten kicɛnfɛndk febnh ma libiil bo. Uwien ya gber te ten mibiim ma mɔn ne, ki li cɛre ni kpere ki le limiel Uwien saan, ³ kime ni laa' Yonbdaan ɲmɔbe tinimɔnt ma bo.

Kristo te ten litɛnl ne ki co Uwien ya duku

⁴ Nekn men Yonbdaan saan. U te ten litɛnl la fuobe ne. Binib wie' le, ne Uwien gɛnde' le, li ye u'bo nibonmɔnn. ⁵ Ni' mɔ te ten iten ya fuobe ne. Nen bo, cɛre men Uwien ri taa ne ki me *Mifuoɲaanm ya duku. Ni li ye licekl la Uwien gɛnde' le ki tien' bituɔrkaab, ki li teh ituɔre ki dienh wɔ ten *Mifuoɲaanm ye ma bo, ne *Yesu Kristo bo, u li tuo ituɔre nno. ⁶ Kime ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni ki ye:

«Liike men, n gɛnde' litɛnl la ye n'bo nibonmɔnn,
ki tien' litɛnl la co kuduku,
ki ble' Siyɔn ya du ni,
wa ke du li'bo la, fe ɲa ri ji wɔ.»

⁷ Ninbi ba teke' ki jin' nno,
litɛnl nno ye ni'bo nibonmɔnn ne.
Ama ba ɲa teke' ki jin' nno bo ne ni kele' ki ye:

«Litɛnl la bidumɛb wie' le nno,
len la tien' litɛnkpiekl la co kuduku,

⁸ ki ye litɛnl la binib li lekeh li'bo,
ki ye litɛnl la li gbɔbreh binib mɔ.»

Bi li lekeh li'bo, kime ba tuo' Uwien ya gber,
ne Uwien sien' be nno.

⁹ Ama ninbi ye libol la Uwien gɛnde' le ne,
ki ye wɔn ubercien ya tɔtuɔrkaab,
ki ye linibol la te ki de' wɔn baba,
ki ye u'nib.

U gɛnde' ne, ni li kpaandeh u sɔn' ituɔncien ya nno ne.
Wɔn ne ɲen' ne licinɲunl ni,
ki kuɔn' ne u'wenwenku kua ɲmɔbe kuɲuɔrku nno ni.

¹⁰ Uyo uba na la ye Uwien ya nib,
ama fɛnfɛnno ni ji ye u'yaab ne,
na la ye u muɔ' binib ba micɛɛkm nno,
ama fɛnfɛnno ni ji ye u muɔ' binib ba micɛɛkm ne.

Li ɲmɔbe men mitetem ma wɔngeh ki teh ni ye Uwien ya nib

¹¹ N'ɔtiebe, ni ye bicɛnb ne kitink kie bo ki gɛbreh. Nen bo ne n sureh ne ni li coh ni'ba unisaal ya ɲnm pe tibont ta bo, tu piendeh wɔ u la tien' Uwien ye na nno bo. ¹² Ni li ɲmɔbe mitetemɔnmɔnm ba ɲa pe Wien bo ya nun bɔ, ɲɔ ni ye bi lienh ki saah ne isɛn iba ni ki teh ni teh na bre mɔnɔn la, be ri le ni' tuɔnmɔnmɔn ki peke Uwien u li baa lidaali la.

¹³ Yonbdaan bo, ni li blinh ni'yul udu ya cienb ke cienb ya nun bɔ. Ben si: ubercien, wɔn ne ɲmɔbe ticiɛn u' du ya nib ke bo, ¹⁴ nin u kaan' binib ba idu ni be ri li likeh yi, ki li dieh ba teh ibiere ya tub, ki li pekeh ba teh na mɔn nno.

¹⁵ Uwien ye na si: ni li teh na mɔn, ɲɔ nen bo, ba ye ijɔr, ka ben niba nno la fre ki yaare ɲabu. ¹⁶ Li ye men binib ba si bi'ba. Ni la dule nen bo ki li teh na bre. Ama ni li fuobe ni kpe Uwien ya tonsɔnb ri li fuobe ma bo. ¹⁷ Li dienh men unil ke lisel, ki li ye ni'tɔb ba teke' Kristo ki jin', ki li boh Uwien, ki li dienh ubercien lisel.

Tɛkn men Yesu Kristo ya taal ni

¹⁸ Bitonsɔnbe, ni li blinh ni'yul ni'cɛnbaambe ya nun bɔ, ki tuore ki li fenge be. Na ye ni li teh nno cɛnbaambe ba ye binimɔnb, ki dinge baba ne, ni li teh nno ba mɔ ya gber faa. ¹⁹ Kime unil ɲa bii' niba ɲɔ bi jɛndeh wɔ, u jin' kuminku Uwien bo, ki tuo' ijend nno la, ni ye nibonn na mɔn ne. ²⁰ Ni tien' na bre ɲɔ bi jɛndeh ne, ni tuo' ijend nno la, ni ɲmɔbe ku le penpeku-u?

Ama ni tien' nà mən ɲə bi jèndeh ne ni mĩnde' ki tuo' ijend nno la, nen ne yé nà mən Uwien ya nun bó, ²¹ kime Uwien yin' ne ní sən nà nĩnə. Kristo mə jènde' ni'bo nno ne. U tien' nno ɲə ni' mə rí tekɲ u'taal ni ne. ²² Wən ɲa tien' biere, tonnenku mə ɲa ɲen' u'ɲəbu ni fiebu. ²³ Bi suke' wə, wa jiin', ki jènde' wə, wa taa' jer, ama u taa' u'ba ki ɲukɲ' wə buh tibuur tu'donbó ya nuə ni ne. ²⁴ Wən bugben ne taa' u'tierna gbenent ki teke' ti'biere udəpənən bo, ɲə ibiere ji la ɲmobe ti'bo tuəm, ɲə tí le mifuobm mə cuube. U ya jend ya gbien ne cère' ni laa' laanfie.

²⁵ Imən, ni là te ten ipe yà cuon' ki yebre' ne, ama fənfənnə ni liebe' ní wə kpaah ne, ki gu ne nno saan.

3

Bijeb nin bi'puob li fuobe ma bo bi'dencən ni

¹ Bipiibe, ni' mə rí li blinh ni'yul ni'ciəb ya nun bó, ɲə bi'ni biba ɲa teke' Uwien ya gber ki jin' mənən la, kí ɲe bi'puob ya tetem bo, be rí teke tú kí ji, kí le ba təkə' be gber, ² kime bi li le ni'tetem wien ma bo, ki ɲmobe mibom. ³ Ni la tuuke gbenent ya mənbe bo, ki findeh tiyur ki gbiekeh, ki fəndeh ni'ba nin miñəkm ya jefənbont, ki guoh tikpəlcər tà ɲmobe kuñuərku. ⁴ Ama cère mən ni'mənbe rí li te ni'fəl bo, ní li ɲmobe liyenguol, kí li te suoo. Nen ne yé umənbe wə ɲa rí winde, ki mən Uwien ya nun bó cən. ⁵ Nno ne uyo bo ya piib bə là yé Uwien ya nib, ki du u'bo nno, là ɲmobe u ya mənbe ne, kime bi là blinh bi'yul bi'ciəb ya nun bó ne ⁶ ten Sara. Sara là boh *Abraham ne, ki yih wə u'cənbaa. Ni teh nà mən ka cèreh niba coh ne jəwaanbu la, ni yé wən Sara ya bumu ne.

⁷ Piiciebe, ni' mə rí li fuobe nin ni'puob nin miyənfuom, kí li bən ki ye ba ɲmobe tuəm. Li selndeh be mən, kime ninbi nin bən ke li taan' kí le Uwien ya paabu ne. Bun si: limiel là ɲa ɲmobe gbenm. Ni teh nno la, niba ɲa rí pien ni'kaare.

Li teh mən nà mən

⁸ N li len nà kí fəre si: ni'ke rí li ɲmobe iyenmaalbaabe, kí li muəh təb micəcəkɲ, kí li yie təb ten ninjieb yie təb ma bo, kí li ɲmobe tinimənt təb bo, kí li jindeh ni'ba tingi. ⁹ Ni la tien bierm kí tu wə tien' ne mibierm lifənl, kí la suke kí jiin wə suke' ne. Ni li teh nà si: ní li mieh Uwien ya mənɲ ki dienh udaan, kime Uwien yin' ne ní li teh nen ne, ɲə ninbi nin ni'yul rí le Uwien ya mənɲ.

¹⁰ Kime ni kələ' *Uwien ya gbənkɲ ni ki ye:
«Wə yie wə rí li fuobe kí li te liwiəl ni idaan ke la,
wə rí li coh u'lenl,
ki la cère tonnenku rí li ɲeh u'ɲəbu ni,

¹¹ kí dāan nà bre,
kí li teh nà mən,
kí li nuunh uñəkpaaan nin inunmón.
¹² Kime Yonbdaan ya nun ce bigbeməndənb bo,
ne u gbə itub ki cengeh bi'kaare bó.
Ama bə teh nà bre nno wən,
u bulnh bən ibuən ne.»

¹³ Ni'nun mən ní li teh nà mən la, ɲme li tien ne nà bre? ¹⁴ Ni tí baa' be rí jènde ne, ni teh nà mən ma nno bo mənən la, li te mən uyensonge ni. La fenge mən nib, ki la cère ni'yenm rí saa. ¹⁵ Ama li dienh mən Kristo lisel ni'fəl ni, kime wən ne yé Yonbdaan. Li bondeh mən ni'ba uyo ke unil niire' ne ni'dendenl ya tingi la, ní fre kí jiin udaan. ¹⁶ Ama ní li jindeh nin liyenguol nin mibom. Li ɲmobe mən iyenmaaləmənən, ɲə bə lienh ki saah ne isen iba ni, kí ɲe ní yé Kristo yaab, ki ɲmobe mitetemənən mə nno bo nno rí ji ife.

¹⁷ Ni yé Uwien ya yiem bo ne ni jinh ijend, kime ni teh nà mən ne la, ní mən ki cən' nin ní li teh nà bre ki jinh ijend.

Kristo faake' nin mikuum

¹⁸ Kristo nin u'yul kpo' bolm miba kpein ne binib ya biere bo. Wən wə ɲa tien' nà bre nno tuo' ki teke' bə teh nà bre ya kuum ki kpo' ɲə wə rí taa ne kí baa Uwien saan. Bi ku' u'nisaalgbenent ama *Mifuoñaanm cère' u mekre' ki fuobe.

¹⁹ Mí cère' u jon' ki tí təkə' bitenkpiib bə lúo ki te lipəkɲ ni nno mənən tigbəmənəm. ²⁰ Bən si: binib bə là yie' Uwien ya ɲəbu bó uyo bo nno, uyo wə Uwien lá duən' u'yenm ki cère' ní wuake' nno ne. U lá duən' u'yenm uyo wə Nowe lá te ki teh buñercienbu nno ne. Binikáankaab ne lá kən' buñerbu nno kí ɲmere' kí ɲe miñunm bo. Bi'ke lá te biniin ne.

²¹ Miñunm nno yé uñunsii wə ɲmiendeh ne fənfənnə wə nə ya nənənku ne. Na yé ɲunsii wə ɲendeh tigbenent ya jəknt, ní yé unil rí taa u'ba kí de Uwien nin iyenmaaləmənən ne. U ya ɲunsii ne ɲmiendeh kí ɲe Yesu Kristo ya mekrm bitenkpiib ni bo. ²² U don' kutaaku bo kí tí kələ' Uwien ya ɲəjie bó kí ɲmobe mituəm Uwien ya tondb nin nà ke ɲmobe ti'cient nin mituəm ke ya bol nno bo.

4

Ijend yà li tu Kristo yaab

¹ Tò, Kristo là tuo' ki jin' ijend u'gben ni. Nen bo, ni'mò ní li ñmòbe lifèl ki tuo' kí jí ijend ten wòn, kímé wà tuo' kí jin' ijend u'gben ni la, wòn nin ibiere gbiire' ne, ² ñò uyo wà sien' wò ní li fuobe uñendun wuu ni nnò, wò ní li teh Uwien yíe nà, kí daan unisaal fè nà. ³ Uyo uba, ni là teh bà ña pè Wien bo yíe nà, ne ní tì wuòke'. Ni là teh lisansòndl ne, ki teh unisaal fè tibont tà, ki nuh ki yibeh, ki jin' nifenjin, ki taakeh ki kaah, ki jin' ki nuh ki yibeh, ki pè ibule bo. Ibule bo ya paanm yé ijuòke ya bonn ne Uwien ya nun bó. ⁴ Fefennò, bi laa' na jí tuuke bi'sònsòndkèndkaal nnò bo ma nnò, ne ní jin' be, bi jí sukreh ne. ⁵ Ama bi li toke wà bonde' wò ní bu binifuob nin bitenkpiib ke tibuur nnò, bi sòn' nà ke. ⁶ Nen bo ne bi tòke' bitenkpiib mònò tigbènmònt. Bi là kpo' binib ke kpuokeh ma bo ne. Bi tòke' be tigbènmònt nnò ñò Mifuoñaanm bo be ní li fuobe ten Uwien ne.

Kristo yaab li fuobe ma nin bi'tòb

⁷ Tibont ke ya gbenm nek'n' ní ñò! Nen bo, li ñmòbe men miyenfuom, kí li coh ni'ba ñò kí li freh ki kàareh. ⁸ Ni li kpíe kí li teh nà si: li yíe men tòb nin ni'fèl ke, kímé miyiem cèreh binib fèreh tòb ibiere ya yèbe ne.

⁹ Li teknh men tòb kucènkú ki la ñulnh. ¹⁰ Uwien de' unil ke bupaabu jeje ne. Wà ke ní li yé utonsònmònò wà taah u laa' bupaabu bùa nnò ki toreh bitòb. ¹¹ Wà ke yè wò ní len la, wò ní len Uwien ya gbèr. Wà toreh binib la, wò ní li toreh nin Uwien de' wò mituòm mà nnò. Nen ne li cère *Yesu Kristo bo be ní pèke Uwien isen ke ni. Wòn ne si ukpíeke nin mituòm uyo ke. Ami.

Bà jèndeh Kristo bo nnò, Uwien ya mòm te bi'bo

¹² N'jòtiebe, la cère men ni te ijendcien yà ni ì sienh ten umu nnò ní cuo ne yòkm. I tu' ne ñò nè ní wuon kí ye ni ñmòbe mitekjim mòmòmòm bìi na ñmòbe ne? Nen bo, ni la li maaleh ki teh ní yé nibonlurkaann ne. ¹³ Ama li poknh men, kímé ninbi nin Kristo ne taan' ki jèndeh, ñò lidaali là ní ñen u'kpíeke upaan bo nnò ní li te uyensongcien ni ki poknh. ¹⁴ Bi sukreh ne, kímé ni yé Kristo yaab la, Uwien ya mòm te ni'bo, kímé *Uwien ya Fuoñaanm mà ñmòbe ukpíeke nnò te ni'bo. ¹⁵ Ni'ni uba là cère be ní li jèndeh wò kí ye u ku' unil, bìi u sun', bìi u tien' niba ní bre, bìi u kòn' uba ya gbèr ni. ¹⁶ Ama u yé Kristo yò ma nnò ne bi jèndeh wò la, u la cère' fè ní cuo wò, wò ní li kpíekreh Uwien bi yih wò Kristo yò ma nnò bo. ¹⁷ Tibuur ya yo baa' ñò, ne Uwien li kpíe kí bu u'yaab ne. Tò, ní yé u cin' nin tinbi bà yé u'yaab la, bà yíe' ka teke' u'gbènmòmònt nnò yaam li tí fòre mila bo?

¹⁸ Ní yé:

«Ugbènmòndaan ya ñmèrm li faake la, ní jí li te mila wà ña kpe Wien ya sèn, ki yé ubierdaan bo?»

¹⁹ Nen bo, bi jèndeh bà Uwien ya yiem bo nnò, be ní li tuu ki teh nà mòn, kí taa bi'ba kí ñukn wòn wà ñen' tibont ke, kí yé uemòmòndaan nnò ya nuò ni.

5

Kristo yaab ya cienb li teh ma bo

¹ Fefennò, n sureh bà yé Kristo yaab ya cienb ni'ni nnò ne. Min mònò yé Kristo yaab ya cien ne ten ben, ki yé umònkunl Kristo jin' ijend yà ke nnò bo, kí li le Kristo li ñen u'kpíeke wà upaan bo nnò. N sureh ben ne ki teh: ² «Li kpaah men Uwien ñukn' ne binib bà nnò, kí li likeh be, kí la cère nen li te ten ní yé liwòbl ne ni'bo, ama nè ní li yé ni'yenn ni, ten Uwien yíe ma bo. Ni la sòn' ki nuunh like, ama cère men ni'yenn ní li pè lituonl nnò bo. ³ Uwien ne taa' be kí ñukn' ni'nuò ni. Ni la ñuuke be ten ni yé bi'yonbden ne, ama ní cère ni'tetem ní li wongeh be, bi li teh ma bo.» ⁴ Nnò ne Kristo wà yé bà kpaah u'ñib ya cien nnò li ñen u'ba upaan bo uyo wà nnò, ni li le lisuul là ñmòbe kuñuòrku kùa ña ní gben nnò.

Kristo yaab ke li teh ma bo

⁵ Ninbi bifènbè ni'mò ní li blinh ni'yul bicienb ya nun bó.

Kristo yò ke Kristo yò ní li jìndeh u'ba tingi bitòb ya nun bó, kímé ní kele' *Uwien ya gbònkú ni kí ye:

«Uwien nen bà ñmòbe tigbengt, ama u teh bà jìndeh bi'ba tingi tinimònt.»

⁶ Nen bo, li jìndeh men ni'ba tingi Uwien, mituòm ke ya daan, ya nun bó ñò wò ní kpíeke ne u sien' uyo wà wò ní kpíeke ne nnò. ⁷ Li taah men nà ke cìeke ne kí ñukndeh wò, kímé wòn ne likeh ne.

⁸ Li coh men ni'ba, kí la gòh, kímé ni'nennend usenpol te ten uyenbòl ne, kí gbokèh kí lindèh ní'ke saan kí nuunh unil wò ní cuo. ⁹ La cèbe wò men ni'ba, tùòre men kí li du Uwien bo, kí li ben kí ye ni'yaab Kristo yaab bà ke mò te uñendun wuu ni nnò mò jèndeh ten ninbi ne.

¹⁰ Ni li jènde, ama na ní wuòke kí gbien. Ni yé Kristo yaab ma nnò nɛ Uwien, tinimònt kɛ ya daan, yin' nɛ ní lɛ u'kpɛkɛ wà ɲa ɲmòbe gbenm. Wòn nin u'yul nɛ li mɔnge nɛ kí tì gben, kí de nɛ mituòm, kí cèrè ní'tekjim ní faake, kí cèrè niba la fre kí jènge nɛ u'sɛn ni. ¹¹ Uwien nɛ si mituòm uyo wà ɲa ɲmòbe gbenm. Ami.

Micèbm

¹² Tì'ninje Silfen* wà n du u'bo nnò nɛ tore' nni n kɛle' iñòbonkàanke yiɛ ní sure nɛ, kí tòke nɛ kí ye Uwien ya paabu yé imòn nɛ. Tùare mɛn kí li ɲuuke bù.

¹³ Ní'tòb bà Uwien gènde' bɛ, bi te Babilonn ni nnò fuondeh nɛ. N'buk Mark mò fuondeh nɛ. ¹⁴ Ní fuonde tòb mánmònm ten ninjieɓ nin ninsieɓ fuondeh tòb ma bo.

Uwien ní de ninbi Kristo yaab kɛ uyɛnduòn.

* 5:12 Liike Ituon 15:22, 40.

Kugbɔnlieku kua Pier kele' kù nnɔ Nà wɔngɛh kugbɔnku kuu te ma bo

Kugbɔnku kuu te ki de' Kristo yaab ke ne, ne ki yé micèbm ya gber. Pier wà kele' kù nnɔ ye u'kuum ya yo baa'-a! (1:13) U kele' kù nnɔ Kristo yaab rí tiere u'wɔknm bó ne. U tɔke' be ki ye be rí li ñmɔbe bi là ñmɔbe mitetem mà ki ñe bi'tekjim bo nnɔ, kɪ li pɛ bi wɔkn' be ná nnɔ bo (iyul 1). Kugbɔnku kuu ya gber mɔh nin bitonnennɔbonsɔknb ya tonnɛnku nin bi'tetefɛnfɛnm ne (iyul 2), kɪ tɔkeh Yonbdaan Yesu li baa ní lidaali là ya gber (iyul 2).

Tɔ, Kristo yaab ya nikpiɛkb kpo' ñɔ Yesu ña biɛ ki baa' ní, ne ní beke' binib bà yebe, ba ji ben ní ñen' bà. Ama Kristo yaab gu wɔ ma, nen ne wɔngɛh Uwien ya minku, kime u yíe nisaal ke nisaal rí lèbre u'tetem ne.

Pier saakreh Kristo yaab ya gbɛnɛnt be rí li ñmɔbe kuminku mitekjim ni, kɪ li gu lidaali là Yesu Kristo li baa ní. U tɔkeh be ki teh bi la gɔh, kime nil ña ben lidaali là u li baa ní.

Pier wà kele' kugbɔnlieku kuu nnɔ ye wɔ rí kele' kù uyo wà nnɔ ki laa' bi bende' Pɔl ya gbɔnt tuba bó ñɔ (3:15). Nil la nuunh wɔ rí cii bi kele' tigber tà ya tingi u'tiema tuɔm bo (1:20), Mifuoñaanm ya torm ne yé nibonn ná cieke.

Ifuonde

¹ Min Simɔn Pier, n yé *Yesu Kristo ya tonsɔnl ne, ki yé u'tond mɔ. N kieh kugbɔnku kuu rí de ninbi bà teke' *Yesu Kristo wà yé ti'Wien nin ti'Ñmienl ki jin' mɔnmɔnm ten tinbi nnɔ ne. Wɔn *Yesu Kristo ne cère' ni teke' wɔ ki jin', kime u yé wà cuube ne. ² Uwien rí juoke ne kɪ gbien, kɪ cère ní li ñmɔbe uyenduɔncien kɪ ñe ni ben wɔ, ki liebe' ki ben Yonbdaan *Yesu ma nnɔ bo.

Kristo yɔ li ñmɔbe mitetem mà

³ U'tuɔm bo ne u de' te ná ke li tore te tí li fuobe, kɪ li pɛ u'sen bo mɔnmɔnm, kɪ cère' ti bende' wà yin' te kɪ ñe u'tiema kpiɛke nin u'tiema nimɔnt bo nnɔ. ⁴ Tu ya bont bo ne u de' te u là pùon' ki ye u li de te tibont tà, tù yé tibonciɛnt ki mɔn kɪ gbien' nnɔ. Tu ya bont ne li cère tibonbiert tà te uyɛndun wuu ni binib ya nun fɔke tu'bo nnɔ ji la coh ne mɛnku. Nnɔ ne ni li ñmɔbe Uwien ya tetem.

⁵ Nen bo, tùɔre men kɪ ñikn kɪ li ñmɔbe mitetemɔnmɔnm kɪ pukn ni'tekjim bó, kɪ li ñmɔbe miɛnɛm kɪ pukn ni'tetemɔnmɔnm bó, ⁶ kɪ li co ni'ba kɪ pukn ni'benm bó, kɪ li ñmɔbe kuminku kɪ pukn ni coh ni'ba ma nnɔ bo, kɪ li pɛ Uwien ya sen bo mɔnmɔnm, kɪ pukn kuminku bó. ⁷ Ni pɛ Uwien ya sen bo mɔnmɔnm la, ní li yíe tɔb ten ninjib yíe tɔb ma bo. Ni yíe tɔb ten ninjib yíe tɔb ma bo la, ní li yíe binib ke mɔ. ⁸ Kime ni ñmɔbe mi ya tetem kɪ pɛ mi'bo kɪ joh inun bó la, mí li cèreh ní li sɔnh itùon, ne itùon nnɔ ña rí juore fɛnm. Mí li cère ní tùɔre kɪ bende ti'Yonbdaan *Yesu Kristo mɔ. ⁹ Ama wà ña ñmɔbe mitetem nnɔ la, u lenh ðamudɔmu ne, ki te ten ujuɔn. U sunde' ñɔ ki ye Uwien sɔkre' ki ñen' u là teh ibiere ya nnɔ ñɔ.

¹⁰ N'yaabe, Uwien ne yin' ne kɪ gènde' ne. Nen bo, cère men ní'nun rí li mɔn ní li teh ná wɔngɛh ki teh wɔn ne yin' ne kɪ gènde' ne. Ni teh nnɔ la, na rí tùre kɪ kɔ biil ni fiebu. ¹¹ Nnɔ ne Uwien li teke ne tinɔjer tule, kɪ cère ní kɔ ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ti'Ñmienl ya bel là ña ñmɔbe gbenm nnɔ ni.

Li pɛ men Yesu ya tondb ya wɔknm bo

¹² Nen bo ne n li tuu ki tiereh ne tibont bugben bó nin ni ben tù ma ke, kɪ pɛ bi tɔke' ne tigbɛmɔnt tà nnɔ bo mɔnmɔnm nnɔ. ¹³ N laan biɛ ki fuobe ma n maale' ki ye ní mɔn rí li tien ne tibont bugben bó ñɔ ni la gɔh tu'bo ne. ¹⁴ Kime n ben ki ye uyo wà sien' n li fuobe ña ji yebe ten ti'Yonbdaan *Yesu Kristo nin u'yul là tɔke' nni ma bo. ¹⁵ Ama n li ñikn kɪ cère n tí taa' n'yaam kɪ bure' mɔnɔn la, ní li tuu kɪ tien tibont bugben bó ne.

¹⁶ Tɔ, na yé ti taa' unisaal ya yɛnfuoem ya gbeyienkaar ne ki tɔke' ne ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya baam nin u'tuɔm ya gber, ama ti'nunbu ne laa' u'yɛbn. ¹⁷ Imɔn, u laa' lisel nin ukpiɛke Baa Uwien saan, uyo wà wɔn Uwien wà ñmɔbe ukpiɛke u yebe ka tí ñmɔbe u kpe nin bà nnɔ là len' ki ye: «Wà sɔ yé n'Biɛ, n yíe wɔ cɛɛn ne n'yɛnm sɔnge u'bo kɪ gbien'.» ¹⁸ Ne tinbi mɔnɔn là cii' unieke nnɔ bó paaki bó uyo wà tinbi nin wɔn là te Uwien ya juɔl bo nnɔ.

¹⁹ Nnɔ ne ti tùɔre' ki du ki ye *Uwien ya ñɔbonsɔknb là tɔke' tigber tà nnɔ tù te. Ní mɔn ní tùɔre kɪ pele itub ne kɪ cenge tù. Tù te ten lifrl ne wendeh ná saan biike kɪ gu ne rí faa ñɔ litɛnɛɛmaasel* rí wende ni'fɛl ni. ²⁰ Kpiɛ men kɪ bende kɪ ye *Uwien ya ñɔbonsɔknb ya gber

* 1:19 Migbiirm mie ni bi ye litɛnɛɛmaasel la, bi niireh Kristo ne.

tà kɛle' *Uwien ya gbɔnku ni nno, uba ɲa ri fre ki sɔkn tù nin u'tiema yɛnfuɛm, ²¹ kime nil ɲa kpele ki taa' u'tiema yiem ki sɔkn' Uwien ya ɲɔbon, ama *Mifuoŋaanm ne là cère' binib sɔkn' Uwien ya ɲɔbon.

2

Bà wɔknh kutonnenku ya gber

¹ Uyo bo binib là te Uwien ya nib ni ki yih bi'ba *Uwien ya ɲɔbonsɔknb, ki sɔknɛh kutonnenku ten binib te ni'mo ni ma ki yih bi'ba biwɔnwɔknb, ki wɔknh kutonnenku nɔ. Bi li taa ucekn ki taa miwɔknm mà yé kutonnenku ki kuɔn ni'ni ki tuln binib, haali ki ti nie mɔnon ki ye ba ben bi' Cenbaa wà de' be ki wɛ'. Bi li tien nno ne ki nuunh bi'tiema tudere ne Uwien ri gben bi'gber na ri taande. ² Binib li paan bi'sɔnsɔndl bo ki yɛbe. Ben bo ne binib li len tigbɛmɔnt ya sen bo fɛnfɛm. ³ Bi li yé binib bà ɲa gbuokeh like ne, ki taa tiŋŋmaagber ki lere ki ji ne. Ama bi bonde' haali uyoyo be ri bu be tibuur tà nno ɲa ɲmɔbe pɛrm; bi'tudere nɔ ɲa ɲmɔbe juorm. ⁴ Kime Uwien ɲa daan' u'tondb bà bi'i' nno ya tub ya dɛrm. Ama u taa' be ki wɛ' kubuoku kua ɲo ka ɲmɔbe biɛn, ki biike ni ne, ki cère' bi luo tikurdɔkr ki te len, ki gu tibuur ya daali. ⁵ Wa daan' binib bà là te uɲɛndun wuu ni haali uyoyo bo ya tub ya dɛrm. Ama u là cère' miwɔum kun' nin bà ɲa boh wɔ ma nno, u là ɲmien' Nowe ne nin binib bilole ki pukn'. Wɔn Nowe ne là tɔkeh binib tigbɛmɔnt. ⁶ Uwien là dɛre' Sodɔm nin Gomɔr yaab ya tub ki cère' idu bugben teke' umu ki wɛn' ki ɲmaare' ɲo wenli bo nɛ ri li yé kudɛku bà ɲa li boh wɔ nno bo ne. ⁷ U là ɲmien' Lot, ugbɛmɔndaan wà ya yɛnm là saa' idu nno ya nib ya tetem bo ki gbien' nno ne. Bi là pɛ lisɔnsɔndl bo ne ki teh bi'yɛnm yie nà. ⁸ Lot nin ben ne là kɔ, ne idaan kɛ u lenh, ki ciuh bi teh nà kɛ, ne ni wi wɔ bi'tuonfɛnfɛnm nno bo cɛn, kime u yé ugbɛmɔndaan ne. ⁹ Nɛn ne wuon' ki ye Uwien be u li tien ma ki ɲɛn binib bà pɛ u'bo mihiikm ni, ki guure tibuur ya daali ki dɛre bà ɲa cuube ya tub. ¹⁰ U li tùre ki dɛre bà pɛ tigbɛnɛnt yie tibonbiert tà bo, ki fɛ tijɔknt ya bont ya tienm, ki yindeh Uwien ya yonbdɛnt nno ya tub ne.

Biwɔnwɔknb bà wɔknh kutonnenku nno, ba fɛnge bonn, ki ɲmɔbe tigbɛnt, ki mɛngreh lifɛl ki sukreh là kɛ ɲmɔbe ukpɛke paaki bó. ¹¹ Uwien ya tondb bà ɲmɔbe mituom nin ufaa ki cɛn' be nno mɔnon ɲa sukreh ki biindeh nà kɛ ɲmɔbe ukpɛke paaki bó nno Yonbdaan ya nun bó. ¹² Ama binib nno yé ijor ne, ki te ten ipɛ, ki te ki de' be ri li coh yl ki kuuleh. Bi sukreh bà ben nà ne, ki li kpo ten tiwɛnt, ¹³ ki li lɛ tudere, wun ne yé bi'tuonbiere nno ya paaku. Bi'yɛnm songe be ri li sɔnh isɔnsɔndtuon kuwɛsiiku ne. Ninbi nin ben taan' ki jinh la, bi'yɛnm songe be ri li lereh ne ne. Bi yé tijɔknt ne, ki ɲmɔbe ifɛ. ¹⁴ Bi'yɛnmaale kɛ pɛ bipiib bo ne. Bi teh ibiere ne ka jiih, ki lereh ki coh bà ya tekjim ɲa faa. Ba gbuokeh bont ne bi'yɛnmaale kɛ pɛ tu'bo, ki yé binib bà te miɲum ni. ¹⁵ Bi wɛ' usɛnmɔnmɔn ne ki ture' ki paan' Bosɔr ya hijɛ Balam ya sen bo. Wɔn Balam ne là yie ilike ki gbien' ki tuo' bi pɛn' wɔ u tien' nà bre. ¹⁶ Ama Uwien cère' uɲuun len' minilm ki biin' Balam ki pien' wɔn Balam *Uwien ya ɲɔbonsɔknl ya jòrtuon.

¹⁷ Biwɔnwɔknb bà wɔknh kutonnenku nno te ten iɲunbunukuon ne, ki te ten titɛwɔlgbɔnt tà kutafaaku tuke tù. Uwien bonde' be mifɛnm nà saan biike cinm ɲo. ¹⁸ Bi lieh tigbɛnt ya lenm ne ma ɲmɔbe tingi, ki sɔnh isɔnsɔndtuon yà bi'menku pɛ i'bo nno, ki lereh ki coh binib bà wɛ' bà tùre' ya sen na laan wuɔke' nno. ¹⁹ Ki tɔkeh be ki teh bi' bo' la, bi li lɛ liwiel ne ben bugben ji yé tibont tà teh be fɛnm nno ya yonbe, kime unil teh nà ni ti mɛn' wɔ ki gbien' wa ji li fre ki wɛ' nɛ la, u yé ni'yonb ne. ²⁰ Binib bà bende' *Yesu Kristo wà yé Yonbdaan ki yé Uɲmienl nno ɲɛn' bi'ba uɲɛndun wuu ya jɔknt ya bont ni ɲo. Bi liebe' ki kɔn' tu'ni, ki cère' tù mɛn' be ki ti gbien' ba ji li fre ki wɛ' tù la, bi li tien fɛnm ki cɛn bi là te mikpɛkm ma bo. ²¹ Kime ba bi bende' tigbɛmɔnt ya sen la, ni bi tu nin be ri bende wɔ ɲo ki wɛ' Uwien ya gber tà bi là wɔkn' be tù nno. ²² Nà li tu be nno li wuon ki ye mikpenjɛnm mie yé imɔn ne. Mɛn si: «Usɛngbenl liebe' ki jin' u'siint», ne «Bi sii' fanga ki gben', u liebe' ki ti binbinde' liwɔbl ni.»

3

Yonbdaan li li baa ne

¹ N'jɔtiebe, n kieh kugbɔnlieku sɔ ri de ne. Tu'kɛ tule ni ri tiereh ne ni'ke ɲo ri tore ne ni li ɲmɔbe iyenmaalmɔnmɔn ne. ² Li tien mɛn *Uwien ya ɲɔbonsɔknb là juɔ' ki tɔke' ne tigber tà nno, ki li tien Yonbdaan, Uɲmienl là sɔn' u'tondb ni'saan bi tɔke' ne u'gber tà nno mɔ. ³ Ni li kpɛ ki bende nà si: idenfɔrke ya yo binib li te ne, ki li yé binib bà leh ki séreh binitɔb, ki li fuobe bi'yɛnm yie ma bo, ⁴ ki lieh ki teh: «*Yesu pùon' ki ye u li baa ni-! U nín jí juore' la? Kime ti'baambe kpo' haali uyoyo ɲo ama ni'ke juore' ki te ten uɲɛndun ya cincinyo ne.» ⁵ Bi lieh nno ma nno bi sunde' ɲo ki ye Uwien là len' ne kutaaku nin kitink ɲɛn' haali uyoyo. U taan' miɲunm buol liba ki cère' kitink ɲɛn' upaan bo. ⁶ U là liebe' ki cère' miɲunm yebre' ki kun' nin uɲɛndun ya nib nin nà kɛ là fuobe uyo bo. ⁷ Ama Uwien len' ki ye kutaaku kuu

nin kitink kie nɔ li te ne ki gu lidaali là u li bu binib tibuur, kí gben bà ña boh wɔ nnɔ ya gbɛr. Nɛn daali nɛ umu li wi kutaaku nin kitink kɛ.

⁸ Ama n'jɔtiebɛ, na bi li sunde nibonn niba bó nɛ. Nɛn si: uwien uba te tɛn ibin liturl nɛ Yonbdaan bo, nɛ ibin liturl mɔ te tɛn uwien uba. ⁹ Yonbdaan ña ní taande u pùon' ki ye u li tien nà nnɔ bo tɛn binib biba maaleh ma bo. U ñmɔbe kuminku ni'bo, kimɛ wa yíe uba ní kpo kí juore fɛnm, ama u yíe unil kɛ ní lèbre u'tetem nɛ. ¹⁰ Yonbdaan li baa ní lidaali là li ci binib tɛn unasu nɛ. Nɛn daali nɛ kutaaku li gben kí tien kuwaaku kí gbien, nɛ tibont tà kɛ te ku'bo nnɔ ní wi. Kitink nin tibont tà kɛ te ki'bo nnɔ mɔ li wi. ¹¹ Tibont nnɔ kɛ li wi ma nnɔ, ní mɔn, ní li yé bɛ ya nitunbu? Ní kpɛ ní li fuobe Uwien yíe ma bo nɛ, kí li boh wɔ, ¹² kí gu lidaali là Uwien li bu binib tibuur nnɔ ní baa tonm. Nɛn daali nɛ umu li wi kutaaku nɛ limuuwɔl ní donde tibont tà kɛ te ku'bo. ¹³ Ama Uwien là pùon' ki ye u li tien kutɛfɛnku nin kitinfɛnk, kí cère tigrɛmɔnt ní li te tu'bo. Ti gu nɛn nɛ.

¹⁴ Nɛn bo, n'jɔtiebɛ, ni gu ni'daali ma nɔ, li ñikndeh mɛn ñɔ u lá baa' la, wɔ ní lɛ ni te uyɛnduan ni, ka ñmɔbe jòknt, ka gbè niba saan. ¹⁵ Ní li bɛn kí ye ti'Yonbdaan minde' ki wuɔke' ma nnɔ, ní yé ni ya ñmɛrm nɛ. U ya sɛn bo nɛ ti'ninjɛ Pɔl wá ti yíe wɔ nnɔ kele' nɛ kugbɔnku kí ñɛ Uwien de' wɔ miyɛnfuom má nnɔ bo. ¹⁶ U'gbɔnt kɛ ni, u ye wɔ ní len tuu ya gbɛr bo la, u lienh nnɔ nɛ. Nibembɛ saan ya ciim faa nɛ, nɛ binib bà ña bɛn niba, ka tukn' wɔknm miba bo coh tu'tingi ki lèbreh tɛn bi lèbreh *Uwien ya gbɔnku ni ya gbɛtar ya tingi ma bo, ki tulndeh bi'ba. ¹⁷ Nɛn bo, n'jɔtiebɛ, n juɔ' kí tɔke' nɛ sɔ. Li bɛn mɛn, kí la cère bà ña boh Uwien, kí tùre' nnɔ ní lɛre nɛ ní paan bi'bo, kí lúo ni se usensien wá ki faa nnɔ. ¹⁸ Ama tùre mɛn kí li bɛndeh ti'Yonbdaan nin ti'Ñmɛni! *Yesu Kristo kí joh inun bó, kí cère u'juokm ní li yɛbreh ni'saan. Wɔn si ukpieke fɛnfɛnnɔ nin uyo wá ña ñmɔbe gbenm. [Ami].

Tigbont tà San kele' tù nno Nà wongeh tigbont tuu te ma bo

San ne kele' tigbont tuta tuu nò. Wa kele' u'yel tu'ni niba saan.

Kukpiëku kuu ni ni'ba saan ña wongeh u kele' kù ki de' wà. U lii kele' ki de' Kristo yaab biba ne, bi paan' binib biba bo bi'wòknm ña kpe sen bo. Nen bo ne San kele' kugbònkku kuu ki tòke' bà li kàanh kù ki ye be' ñ liike bi'yul bo nin mi ya wòknm.

Kugbònlieku ni, San yih u'ba «ucien ne.» U kele' kù ki de' upii uba nin u'bumu ne. Upii uba nin u'bumu nno yé Kristo ya taan liba nin li'nib ne.

U saakreh bà li kàan kù nno ya gbènent be' ñ li yie tób, kù li pe' Yesu ya wòknm bo mòmòmòm ne.

Wòn unibaab ne kele' kugbòntaaku ki de' uje uba, ki pèke' wò, kime u pe' tigbèmont ya sen bo, ki toreh Kristo yaab. U liebe' ki lienh ujetò mò bò. U yie' «ucien» ya ñòbu bò, ka teknh cenb mò (migbiirm 9-10). U ti liebe' ki lienh ujetò uba mò ya gber, u teke' Yesu ki jin' (migbiirm 11-12). U saakreh ukpiëk nno ya gbènent wò ñ li pe' u ya je ya tetem bo ne.

Mifuobm ya gber

¹ Ti tòkeh ne ti cii' nà, ti'nunbu laa' nè, ti'ñuore' nè, ti'nuò me' nè nno ya gber ne. Tigber bugben là te haali tibont ke ya cincinyo ne, ki yé limiel ya gber. ² Mifuobm nno ya daan taa' u'ba ki wuon' te, ti laa' wò ne ki kundes imòn, ki tòkeh ne *limiel là ña ñmòbe gbenm ya gber. Wà yé limiel ya daan nno là te nin Baa Uwien ne, ki taa' u'ba ki wuon' te. ³ Ti cii' nà, ki laa' nè nno, ti tòkeh ni' mò ni ya gber ne, ñò tinbi nin ninbi ñ li te uñòkpaan ni. Ti'ñòkpaan nno yé uñòkpaan wà tinbi nin ti' Baa Uwien nin u' Bijé *Yesu Kristo ñmòbe wù nno ne. ⁴ Ti yie' ti li ñmòbe uyensonge ki ti gben ne. Nen bo ne ti kele' tigber tuu nò ki de' ne.

Ne men licinñunl ni ki kò kuwenwenku ni

⁵ Ti cii' tigber tà *Yesu saan nno, ti tòkeh ne tun sò: Uwien yé kuwenwenku ne, cinñunl ña te u'ni. ⁶ Ti lienh ki teh tinbi nin Uwien ñmòbe uñòkpaan, ki liebe' ki te licinñunl ni la, ti yé bitonnèndènb ne, ta ñmòbe gbèmont. ⁷ Ama ti te kuwenwenku ni ten Uwien te kuwenwenku ni ma la, ti ñmòbe uñòkpaan nin tób ne. Ne u' Bijé *Yesu ya sèm sòkreh ti'biere ke.

⁸ Ti len' ki ye ta ñmòbe biere la, ti tulndeh ti'ba ne, gbèmont ña te ti'fèl ni. ⁹ Ti kpiire' ti'biere ki tòke' Uwien la, u li fère te, ki sòkre ti'fèl ki ñen nà ke bre, kime u cuube ne ki yé ugbèmontdaan. ¹⁰ Ti len' ki ye ta teh biere la, ti yin' Uwien utonnèndaan ne, ne u'gber ña te ti'fèl ni.

2

Kristo ne yé ucèndenduol

¹ N'bumu, ma yie' ni li teh biere. Nen bo ne n kele' tigber tuu ki de' ne. Ama unil tien' ibiere mòmòm la, ti ñmòbe *ucèndenduol uba ti' Baa Uwien saan. Wòn si: *Yesu Kristo ugbèmontdaan. ² U taa' u'ba ki tien' lituorl ki de' Uwien ñò Uwien ñ fère te ti'biere ne. Na yé ti'yi baba, u li fère unèndun ya nib ke mò yi ne.

³ Ti tuo' Uwien ye nà la, nen ne wongeh te ki teh ti mònbe ki ben Uwien. ⁴ Wà ke ye u ben Uwien, ka tuo' u ye nà la, u ye utonnèndaan ne, ne gbèmont ña te u'fèl ni. ⁵ Ama wà ke boh Uwien ya gber la, wòn ne cinbe ki yie' Uwien ki ti gben'. Nno ne ti mònbe ki ben ki ye tinbi nin Uwien te. ⁶ Wà ke ye wòn nin Uwien te la, wò ñ li fuobe ten *Yesu Kristo là fuobe ma bo.

Li yie men tób

(San 13:34-35)

⁷ N'jotiebe, na ye wòbfènl ne n kieh ki dienh ne, ama ni yé liwòbkpaal ne. Ni là cin' ki paan' *Yesu Kristo ya sen bo ma nno, ne ki cii' lè. Liwòbkpaal bugben yé tigber tà ni là cii' tù nno ne. ⁸ Nin nen ke ñò, n kele' liwòbl là ki de' ne nno yé lifènl ne. Ninbi nin *Yesu Kristo ya tetem ne wongeh ki teh liwòbl nno mòmòm. Kime licinñunl benh ki gbèndeh ne, ne kuwenwenmònkku cin' ki wendeh.

⁹ Wà ke ye u te kuwenwenku ni, ki nen u'tò la, u biè ki te licinñunl ni ne. ¹⁰ Wà ke yie' u'tò la, u te kuwenwenku ni ne. Bonn ña te u'fèl bo kù fre kù cère wò ñ tien nà bre. ¹¹ Ama wà ke nen u'tò la, u te licinñunl ni ne, ki cuonh ka ben u joh nà bò. Kime licinñunl nno juon' wò ñò.

Ni nun la li mòmòm unèndun nin u'bont bo

¹² N'bumu, n kieh tigber tuu ñ de ne, kime Uwien fère' ne ni'biere *Yesu Kristo ya yel bo ñò.

13 N'baambe, n kieh tigber tuu ri de ne,
kime ni ben wa te haali tibont ke ya cincinyo.

Bifɛnbe, n kieh tigber tuu ri de ne,
kime ni faake' nin usenpol ubiero ɔ.

14 N'bumu, n kele' tigber tuu ki de' ne,
kime ni ben Baa Uwien.

N'baambe, n kele' tigber tuu ki de' ne,
kime ni ben wa te haali tibont ke ya cincinyo.

Bifɛnbe, n kele' tigber tuu ki de' ne,
kime ni nmobe mituom,

Uwien ya gber te ni'fel ni,
ne ni faake' nin usenpol ubiero.

15 La yie men unɛndun wuu, ki niireh nin tibont ta te u'ni.

Wa ke yie unɛndun wuu la,
wa nmobe Baa Uwien ya yiem.

16 Kime iyenmaalbiere ya te unisaal ya fel bo nno
nin u nmobe ununfɛke wa u lenh tibont ta bo nno

nin u nmobe tigbengt ta u'faal bo nno
ɔa ñen' Baa Uwien saan,

tu'ke ñen' unɛndun wuu ni ne,
ki ye unɛndun yaar.

17 *Unɛndun wuu nin tibont ta binib ya nun fɛke tu'bo nno ke li gben, ama wa ke teh Uwien
yie na la, udaan li tuu ki te ne.

Na li tore ne ni bende Kristo ya nennend

18 N'bumu, ni sien' waamu ne ugbengbenyo ri baa. Ni la cii' bi ye Kristo ya nennend li baa
ni. Fɛnfɛnno wuo Kristo ya nennendb baa' ki yɛbe. Nen bo ne ti bende' ki ye ni sien' waamu
ne ugbengbenyo ri baa. 19 Bi la te ti'cɛkl ni, ne ki siere' ti'saan. Ba li la ye ti'yaab. Bi bi la ye
ti'yaab la, bi bi bie ki te ti'ni ne. Bi siere' ti'saan ma nno, nen ne wuon' te ni wien ki ye bi'ke
ɔa li monbe ki ye ti'yaab.

20 Ninbi ben won, Kristo de' ne *Mifuoŋaanm ɔ. Nen bo ne ni'ke ben na ye tigbemont.
21 Na ye na ben gbemont ne cere' n kele' tigber tuu ki de' ne. Ni ben tigbemont ma nno ne
cere' n kele' tu ki de' ne. Ni ben ki ye tonnenku ɔa te gbemont ni.

22 Nme ye utonnendaan-i? Na ye wa nieh ki teh *Yesu ɔa ye Uwien ya Nigendke Kristo-oo?
U ya daan ne ye *Kristo ya nennend, ki nieh ki teh wa ben Baa Uwien nin u'Biɛ. 23 Wa ke nie'
ki ye wa ben Uwien ya Biɛ la, u nie' ki ye wa ben Baa Uwien mo ne. Wa ke ye u ben Uwien
ya Biɛ la, won nin Baa Uwien kpe bunobu ne.

24 Ninbi won, cere men ni la cii' tigber ta haali micincinm nno ri li te ni'fel ni. Tigber ta ni
la cii' tu micincinm nno te ni'fel ni la, ni te nin Baa Uwien nin u'Biɛ ne. 25 U puon' ki ye u li
de te nibonn na nno, nen si: *limiel la ɔa nmobe gbenm ne.

26 N kele' tigber tuu ki de' ne ri take ne binib ba nuunh be ri tuln ne nno bo ne. 27 Ninbi ben
won, Kristo de' ne *u'Fuoŋaanm ne mi tuu ki te ni'bo, ne na ji nuunh nil ri wokn ne u'gber.
*U'Fuoŋaanm nno ne wokn ne ni'ke. Mi wokn ne na nno ye tigbemont ne, ma nendeh. Li
te men nin Kristo, *u'Fuoŋaanm wokn' ne ma bo.

28 N'bumu, li te men nin Kristo fɛnfɛnno ɔa lidaali la u li baa ni, ki ñen u'ba upaan bo binib
ke ri le wo nno ti li nmobe midum ɔa fe la cuo te u'nun bo.

Uwien ya bumu ɔa ji li teh biere

29 Ni ben ki ye Kristo ye ugbemondaan ma nno, bende men ki ye unil wa ke teh na cuube
la, u ye Uwien ya buk ne.

3

1 Liike men Baa Uwien yie te ni ti kpe ma. U yie te ki gbien' haali ki ti yin' te u'bumu.
Ti monbe ki ye u'bumu ne. *Unɛndun ya nib ɔa ben te, kime ba ben Uwien ye udaan wa.
2 N'jatiebe, fɛnfɛnno wuo ti ye Uwien ya bumu ne. Ama ta laan ben ti la li te ma bo. Ti nin
ben ki ye Kristo la li ñen u'ba upaan bo uyo wa nno, ti li naan won ne, kime ti li le wo, u te
ten u li te ma bo ne. 3 Wa ke nmobe Kristo bo li ya dendɛnl la, wa ji nmobe joknt ten Kristo ɔa
nmobe joknt ma.

4 Wa ke teh ibiere la, u wie' yiko ne, kime yiko ya wiem ye ibiere ne. 5 Ni ben ki ye Kristo
baa' unɛndun wuu ni wo ri gben ibiere ne. Ne biere iba monon ɔa te u'ni. 6 Wa ke te nin wo
la, wa ji teh biere. Wa ke teh ibiere la, wa laa' wo, ka ben wo mo.

7 N'bumu, la cere men uba ri tuln ne. Wa ke teh na cuube la, u ye ugbemondaan ten Kristo
ye ugbemondaan ma ne. 8 Wa ke teh ibiere ye usenpol yo ne, kime usenpol ye ubierdaan ne

haali tibont ke ya cincinyo. Nen bo ne Uwien ya Bijé baa' uñendun wuu ni wó ñ ghen usenpol ya tñon.

⁹Wá ke yé Uwien ya buk ña ji li teh biere, kime Uwien ya tetem te u'ni. U yé Uwien ya buk ma nnó, wa ñ fre kí tien biere. ¹⁰Wá ke teh ná ña cuube, ka yíe u'tó la, wa yé Wien ya buk. Nen ne cèreh bi bende b'á yé Uwien ya bumu nin b'á yé usenpol yaamu.

Li yle men tób

¹¹Ni lá cii' tigber tá haali micincinm nnó tun si: «Tí li yíe tób ne.» ¹²La cère men tí li te ten Kayen. U lá yé usenpol ubieró yó ne, kí ku' u'ninje. Bè bo ne u ku' wó? U lá ku' wó, kime u ya tñon lá bre ne, ne u'ninje ye cuube.

¹³N'yaabe, *uñendun ya nib nen ne la, la cère men nè ñ cuo ne yókm. ¹⁴Tinbi yíe tí'tób Kristo yaab ma nnó ne cère' tí bende' kí ye tí ñen' mikuum ni kí kón' mifuobm ni. Wá ke ña yíe u'tó la, u bié kí te mikuum ni ne. ¹⁵Wá ke nen u'tó la, u yé unikul ne. Ne ni ben kí ye limiel lá ña ñmábe ghenm ña te nikul ni. ¹⁶Ná só cère' tí bende' miyiem ya tingi: Kristo teke' tinbi ya kuum ne kí kpo'. Ní mán tí'mó ñ teke tí'tób ya kuum ne kí kpo. ¹⁷Unil ñmábe lifaal uñendun wuu ni, kí laa' ní póre' u'tó, ne wa tuo' wó ñ nukre kí tore wó la, u ñmábe Uwien ya yiem mila bo? ¹⁸N'bumu, la cère men tí li yíe tób buñóbu ni, cère men tí li sònñ itùon yá wóngeh kí teh tí mánbe kí yíe tób.

¹⁹⁻²⁰Nen ne li cère tí bende kí ye tí pe tigbemònt bo. Ní yé tí'yenmaale mánón ne biindeh te la, tí'yenm dó Uwien saan ne, kime Uwien cen' tí'yenmaale, kí ben tibont ke. ²¹N'jótiebe, tí'yenmaale ña biindeh te la, tí ñmábe midum Uwien saan. ²²Ne tí mie' wó ná ke la, u dienh te nè ne, kime tí boh u'wábl ne kí sòngreh u'yenm. ²³U de' te liwábl lá nnó si: tí teke u'Bijé *Yesu Kristo kí ji, kí li yíe tób, ten wón *Yesu Kristo tóke' te ma bo. ²⁴Wá ke boh Uwien ya wábl la, u te nin Uwien, ne Uwien mó te nin wó. U de' te Mifuoñaanm ma nnó ne cère' tí ben kí ye u te nin te.

4

Ni li tien ma kí bende Mifuoñaanm te b'á bo

¹N'jótiebe, la li teknh men binib b'á ke lienh kí teh bi ñmábe *Mifuoñaanm nnó kí jinñ, ama ní sekn kí bende kí ye *Mifuoñaanm ne cère' bí lienh kí yaan kí teke b'á kí ji. Kime bitonnenñóbonsóknb jí gbe ne uñendun ni. ²Ná só li cère ní bende binib b'á ñmábe *Uwien ya Fuoñaanm: wá ke lienh kí teh *Yesu Kristo mánbe kí baa' uñendun wuu ni nin tinisaalgbenent la, wón ne yé Uwien yó. ³Wá ke lienh kí teh Kristo ña baa' nin nisaalgbenent la, wa yé Wien yó, u yé Kristo ya nennend yó ne. Ní cii' bí ye Kristo ya nennend lí baa' ní. Fenfennó wuó u baa' uñendun ni ñó.

⁴Ninbi n'bumu, ní yé Uwien yaab ne, ne kí faake' nin *bitonnenñóbonsóknb nnó, kime *Uwien ya Fuoñaanm má te ní'ni nnó faa kí cen' Kristo ya nennend wá te uñendun ni nnó. ⁵Ben yé uñendun yaab ne. Nen bo ne bí lienh uñendun ya lenm, ne uñendun ya nib cengeh bí'bó. ⁶Tinbi ben wón, tí yé Uwien yaab ne. Wá ke ben Uwien ne cengeh tí'bó. Wá ke ña yé Wien yó ña cengeh tí'bó. Nen ne cère' tí bende' *Mifuoñaanm, men má yé tigbemònt nnó te binib b'á ní, kí cère' tí bende' usenpol utonnendaan mó te binib b'á ní.

Miyiem ñeh Uwien saan ne

⁷N'jótiebe, cère men tí li yíe tób, kime miyiem ñen' Uwien saan ne. Wá ke ñmábe miyiem la, u yé Uwien ya buk ne, kí ben Uwien. ⁸Wá ña ñmábe yiem la, wa ben Wien, kime Uwien yé miyiem ya daan ne. ⁹Uwien wón' te u'yiem ma bo so: u sòn' ní u'Bijébaab uñendun wuu ni ñó wón bo tí lí fuobe ne. ¹⁰Miyiem nnó si ná só: na yé tinbi ne yíe Uwien, Uwien ne yíe te, kí sòn' ní u'Bijé uñendun ní, wó ñ lá taa u'bá kí tien lituárl kí de Uwien ñó wó ñ fere te tí'biere.

¹¹N'jótiebe, Uwien yíe te nnó ma nnó, ní kpe tí'mó ñ lí yíe tób ne. ¹²Uba ña kpele kí laa' Wien. Tí yíe tób la, Uwien te nin te ne, ne u'yiem te tí'ni kí tí ghen'.

¹³Ná cère' tí ben kí ye tí te nin Uwien ne Uwien mó te nin te nnó si: u de' te *u'Fuoñaanm. ¹⁴Tinbi laa' Uwien ya Bijé, ne kí kundeh imón kí teh u'Baa ne sòn' wó ní uñendun wuu ní, wó ñ lá lí yé uñendun ya nib ya ñmien. ¹⁵Wá ke lienh kí teh *Yesu yé Uwien ya Bijé la, Uwien te nin udaan ne, ne u'mó te nin Uwien. ¹⁶Tinbi ben Uwien yíe te ma bo, ne kí teke' kí jin'.

Uwien yé miyiem ya daan ne. Wá ke ñmábe miyiem la, u te nin Uwien ne, ne Uwien mó te nin wó. ¹⁷Ná cère' miyiem te tí'ni kí tí ghen' ñó tí lí ñmábe midum Uwien lí bu binib tibuur lidaali lá nnó si: Kristo te ma bo nnó, tí'mó te nnó ne uñendun wuu ni. ¹⁸Jéwaanbu ña te yiem ní. Miyiem má mán kí tí ghen' gbendeñ bujéwaanbu ne. Utudere bo ne binib fenge. Unil wá fenge ña laan ñmábe yiem má mán kí tí ghen'.

¹⁹Tinbi yíe Uwien, kime wón ne kpie' kí yíe' te. ²⁰Unil lienh kí teh u yíe Uwien, ka yíe u'tó la, u yé utonnendaan ne. Kime nil ña yíe u'tó wá u lenh wó la, wa ñ fre kí ye u yíe Uwien wá wa lenh wó. ²¹*Yesu Kristo de' te liwábl lá só: unil yíe Uwien la, wó ñ lí yíe u'tó má.

5

Teke mɛn Uwien ya bije kt ji, kt faake nin uɲɛndun

¹ Wà kɛ teke' ki jin' ki ye *Yesu yé Uwien ya Nigɛndkɛ Kristo la, udaan yé Uwien ya buk nɛ. Wà kɛ yíe kibuk ya baa la, u yíe u'buk mɔ nɛ. ² Tí yíe Uwien ki boh u'wɔb la, nɛn nɛ wɔngɛh ki teh tí yíe u'bumu. ³ Kimɛ Uwien ya yíem si: tí li boh u'wɔb nɛ. Nɛ u'wɔb nɔɔ ɲa faa. ⁴ Wà kɛ yé Uwien ya buk nɛ faakreh nin uɲɛndun. Tí tekjim nɛ cɛrɛh tí faakreh nin uɲɛndun. ⁵ Njɛmɛ yé unil wà faakreh nin uɲɛndun-i? Wɔn si: wà teke' ki jin' ki ye *Yesu yé Uwien ya Bijɛ.

Yesu Kristo ya mɔnkunb

⁶ Wɔn *Yesu Kristo nɛ baa' ní nin miɲunm nin misɛm*. Na yé u baa' nin miɲunm baba nɛ, u baa' nin miɲunm nin misɛm nɛ. *Mifuoɲaaanm kundɛh imɔn, kimɛ mɪ yé imɔn nɛ. ⁷ Bi te bimɔnkunb bita nɛ. ⁸ Bɛn si: Mifuoɲaaanm nin miɲunm nin misɛm. Bɛn bita nɔɔ kɛ kpɛ buɲɔbu nɛ. ⁹ Tí teknh binib ya mɔnkun la, tí li bɛn kí ye Uwien ya mɔnkun cɛn' binib yu. Uwien ya mɔnkun nɔɔ si: u kun' imɔn ki ye *Yesu mɔnbɛ ki yé u'Bijɛ nɛ. ¹⁰ Wà teke' Uwien ya Bijɛ ki jin' la, u tuo' Uwien kun' imɔn yà nɔɔ nɛ. Ama wà ɲa teke' Uwien ki jin' la, u yih wɔ utonnɛndaan nɛ, kimɛ wa teke' Uwien kun' u'Bijɛ bo imɔn yà nɔɔ nɛ ki jin'. ¹¹ Uwien ya mɔnkun nɔɔ si: u de' tɛ limiɛl là ɲa ɲmɔbɛ gbenm, nɛ u'Bijɛ nɛ yé limiɛl nɔɔ ya daan. ¹² Wà tɛ nin Uwien ya Bijɛ nɛ ɲmɔbɛ limiɛl nɔɔ. Wà ɲa tɛ nin Uwien ya Bijɛ ɲa ɲmɔbɛ lɛ.

Tigbɛfɔrkaar

¹³ N kɛlɛ tigbɛr tuu kɛ ki de' nɛ ɲɔ ní bɛndɛ kí ye ninbi bà teke' Uwien ya Bijɛ ki jin' nɔɔ, ni ɲmɔbɛ limiɛl là ɲa ɲmɔbɛ gbenm nɛ. ¹⁴ Tí ɲmɔbɛ midum mà Uwien saan si: tí miɛ' wɔ ná kɛ u'yíem bo la, u cɛngɛh tí' bó nɛ. ¹⁵ Tí bɛn u cɛngɛh tí' bó ma nɔɔ, tí miɛ' wɔ ná kɛ la, tí du kí ye tí laa' nɛ ɲɔ.

¹⁶ Unil laa' u'tɔ teh ibiɛrɛ yà ɲa kuuleh la, wɔ ní kàarɛ kí de wɔ ɲɔ Uwien ní tùɔrɛ u'fuobm, ní yé ibiɛrɛ nɔɔ ɲa mɔnbɛ kí kuuleh nɛ la. Kimɛ ibiɛrɛ iba te kí kuuleh, ma niirɛh bɛ ní kàarɛ kí de binib bà teh i ya biɛrɛ. ¹⁷ Itùɔn yà kɛ ɲa cuubɛ yé ibiɛrɛ nɛ. Ama ná yé ibiɛrɛ kɛ nɛ kuuleh.

¹⁸ Tí bɛn kí ye wà kɛ yé Uwien ya buk ɲa jí teh biɛrɛ, kimɛ Uwien ya Bijɛ gu wɔ, nɛ usɛnpol ubiɛrɔ ɲa ní frɛ kí tien wɔ niba. ¹⁹ Tí bɛn kí ye tinbi yé Uwien ya bumu nɛ, kí bɛn mɔ kí ye uɲɛndun ya nib kɛ te usɛnpol ubiɛrɔ ya wɔbl ní nɛ. ²⁰ Tí bɛn kí ye Uwien ya Bijɛ baa' kí wuɔn' tɛ tí li tien ma kí bɛndɛ Uwenmɔn nɛ. Tí tɛ nin Uwenmɔn nɛ, kí ɲɛ u'Bijɛ *Yesu Kristo bo. Wɔn nɛ yé Uwenmɔn, kí yé limiɛl là ɲa ɲmɔbɛ gbenm ya daan.

²¹ N'bumu, liikɛ mɛn ni'yul bo nin ibulɛ ya gbɛr.

* 5:6 Yesu Kristo nɛ baa' ní nin miɲunm nin misɛm ya tingi si: Bi sli' wɔ Uwien ya ɲunm nin u'kuum nɛ.

Kugbɔnlieku kùà San kele' kù nnɔ

Ifuonde

¹ Min uciɛn, n fuondeh sin ti'naa wà Uwien gènde' ηε nin a'bumu*. N yie ne imɔnmɔn ne. Na yé min baba ne yie ne, binib bà ke ben tigbɛmɔnt nnɔ mɔ yie ne ne, ² kí ñε tigbɛmɔnt tà te ti fɛl ni, ki li tuu ki te ti'ni nnɔ bo.

³ Baa Uwien nin u'Bije *Yesu Kristo ní juoke te, kí muɔ te micεεekm, kí de te uyenduɔn ηɔ tí li pε tigbɛmɔnt bo, kí li fuobe miyiem ni.

Li ηmɔbe mɛn tigbɛmɔnt, kí li yie tɔb

⁴ N laa' a'bumu muba pε tigbɛmɔnt bo tɛn Baa Uwien de' te liwɔbl ma bo nnɔ, ne n'yɛnm sɔnge' ki gbien'. ⁵ Sin ti'naa, fɛnfɛnnɔ n gbáanh ηε ne, cère mɛn tí li yie tɔb. Na yé wɔbfɛnl ne ní kele' ki de' ηε, ní yé ti là cii' là haali ucincinyo nnɔ ne. ⁶ Miyiem ya tingi si: tí li fuobe Uwien ya wɔbl ye ma bo ne. Li ya wɔbl ne ni là cii' lè haali ucincinyo nnɔ: «Li fuobe mɛn li ye ma bo».

⁷ Binib bà tulndeh bi'tɔb yɛbre' uηɛndun wuu ni, ki lienh ki teh *Yesu Kristo ηa baa' nin nisaalgbɛnent. Unil teh nnɔ la, u yé wà tulndeh binib ne, ki yé *Kristo ya nɛnnɛnd. ⁸ Liike mɛn ni'yul bo ηɔ tí tuonl la juore fɛnm. La juore' fɛnm la, ni li lɛ lisuul kí tí gben.

⁹ Wà ke taah tibontɔr ki pukndeh Kristo ya wɔknm bó, ka fuobe mí ye ma bo la, wa te nin Uwien. Wà fuobe Kristo ya wɔknm ye ma bo la, u te nin Baa Uwien nin u'Bije ne. ¹⁰ Wà baa' ní ni'saan ka tuke mi ya wɔknm la, la teke wɔ mɛn, ki la fuonde wɔ mɔnɔn. ¹¹ Kime wà fuonde' wɔ la, udaan nin wɔn kpaan' iyε kí sɔn' u sɔnh ituɔnbierε yà nnɔ nínɔ.

Micɛbm

¹² N ηmɔbe tigber tù yebe ní tɔke ne ama ma yie ní kele tù gbɔnku ni. N daan ní baa ni'saan, kí lɛ ne, tí tɔke tigber ηɔ kí li ηmɔbe uyɛnsɔnge kí tí gben ne.

¹³ Ti'naa, a'ninsε wà Uwien gènde' wɔ nnɔ ya bumu mɔ fuondeh ηε.

* **1:1** Ti'naa nin u'bumu li fre kí ye Kristo ya taanl liba nin li'nib.

Kugbɔntaaku kùà San kɛle' kù nnɔ

Ifuonde

¹ N'jɔ Gayus, min ucien fuondeh ɲɛ. N yie ɲɛ imɔnmɔn nɛ. ² N'jɔ, n kàareh ki teh nè rí li mɔn a'bo isen kɛ ni nɛ; á li ɲmɔbe ugbenɛnsonge mɔnmɔnm, ten a'fuobm mɔn Uwien saan ma bo.

³ Ti'tɔb Kristo yaab biba baa', ki lá tɔke' nni a pɛ tigbɛmɔnt bo ma bo nin a fuobe tigbɛmɔnt ni ma bo, nɛ n'yɛnm sɔnge' ki gbien'. ⁴ Nà li cère n'yɛnm rí sɔnge kí tí kɛnde si: rí cii n'bumu pɛ tigbɛmɔnt ya sen bo nɛ.

Bi pèkeh Gayus

⁵ N'jɔ, a pɛ Kristo ya sen bo mɔnmɔnm ki teh u'nib ná mɔn nin bi yé bicɛnb ma kɛ nnɔ. ⁶ Bi'mɔ len' Kristo ya taanl yaab saan a yie binib ma bo. N gbáanh ɲɛ nɛ, li toreh bɛ bi'sencenl ni Uwien yie ma bo. ⁷ Kime bi cuonh ki sɔnh Kristo ya tuonl nɛ ka teknh niba bá ɲa pɛ Wien bo saan. ⁸ Nɛn bo, nì kpɛ tinbi nɛ rí li toreh bi ya nib, ɲɔ tinbi nin bɛn rí taan kí li tɔkeh binib tigbɛmɔnt.

Diotrefnin Demetriyus ya gber

⁹ N là kɛle' tigber tuba ki de' Kristo ya taanl yaab. Ama Diotref wà yie wɔ rí li yé ni'kɛ ya senlier nnɔ ɲa tɔnge ti'gber. ¹⁰ Nɛn bo nɛ n baa' ní la, n li tɔke u teh ná kɛ nnɔ. Nɛn si: u lienh ti'bo tigbɛbiert tà kɛ nnɔ. U tien' nɛn kɛ ki ye ná sɔnge' u'yɛnm. Ti'tɔb Kristo yaab baa' la, wa teknh bɛ, nɛ bá mɔ yie bɛ rí teke bɛ la, u piendeh bɛ, ki ɲuɔh bɛ Kristo ya taanl ni.

¹¹ N'jɔ Gayus, la tɔkre bá teh ná bre; ama bá teh ná mɔn, kime wà kɛ teh ná mɔn yé Uwien yɔ nɛ. Wà mɔ kɛ teh ná bre ɲa bɛn Wien.

¹² Demetriyus wɔn, binib kɛ pèkeh wɔ nɛ. U pɛ tigbɛmɔnt tà bo nnɔ mɔ wɔngɛh ki teh u yé unil nɛ. Ti'mɔ pèkeh wɔ nɛ, nɛ a bɛn ki ye ti pèkeh wɔ ma nnɔ ní yé imɔn nɛ.

Micɛbm

¹³ N ɲmɔbe tigber tù yɛbe rí tɔke ɲɛ ama ma yie rí kɛle tù gbɔnku ni. ¹⁴ N daan ki ye ní pukn' waamu la, n li lɛ ɲɛ, tí tɔke tigber.

¹⁵ Uwien rí de ɲɛ uyɛnduɔn.

A'jɔtieb fuondeh ɲɛ. A'mɔ rí fuonde ti'yaab kɛ jɛjɛ kí de tɛ.

Kugbɔnku kua Sud kele' kù nnɔ Nà wɔngeh kugbɔnku kuu te ma bo

Kugbɔnku kuu te ki de' Kristo yaab ke ne. Ku'maam neke Pier kele' kulieku kua nnɔ ne. Kugbɔnku kuu ya gber mɔh nin bitonnenfɔbonsɔknɔb ya tonnenku nin bi'tetefenfenm ne (migiɔirm 6-13; 2 Pi iyul 2).

Wà kele' kugbɔnku kuu nnɔ taah Kujɔtiɛkpaaku ya gbɔnku ya gber ne, ki nɛndeh miwɔknm len ki wɔknh u'yo ya nib. U liebe' ki taah Sufmbe ya gbɔnt tuba mɔ ya gber ki kieh u'gbɔnku ni. Ama tigbɔnt nnɔ tun ɲa te Uwien ya gbɔnku ni (migiɔirm 9, 14, 15).

U taah iɲɔbon yà cɔkreh ne ki tɔkeh Uwien li dere bà yie' u'yiem ya gber ya tub ma bo (migiɔirm 3-13). Ama u liebe' ki tɔke' mɔ ki ye nɔ kpe be ri muɔ be micɛɛekm ne ki tore be ɲɔ be ri ne Uwien li dere binib ya tub ma nnɔ ni (migiɔirm 22-23). Sud kele' u'gbɔnku ni ubenpiebe ya gber la, u yie wɔ ri pien nà bre nin kinunbɔnk ne. U ya benpiebe ɲa bereh ama u ɲmiɛndeh ne.

Ifuonde

¹ Min Sud, n yé *Yesu Kristo ya tonsɔnl ne, ki yé Saak ya ninje. Min ne kieh kugbɔnku kuu ri de ninbi bà Baa Uwien yin' ne, ki yie ne, ki cère' *Yesu Kristo gu ne nnɔ. ²Uwien ri li tuu ki muɔh ne micɛɛekm, ki de ne uyenduɔn ki gbien, ki li yie ne cɛen.

Uwien li dere bà wɔknh nà ɲa kpe sen ya tub

³N'jɔtiɛbe, n fɛnm là ton ri kele kugbɔnku ki tɔke ne miɲmienm mà yé ti'ke yaam nnɔ ya gber ne. Ama fɛnfɛnnɔ n laa' nɔ yé n'bo liwɔbl ne ri kele ki de ne ki cère ni'fɛl ri li co ɲɔ ni mɔ Uwien tɔke' u'yaab mitekɲim ya gber tɔ bolm miba kpein nnɔ bo. ⁴Kimɛ binib biba lonbe' ki kɔn' ni'ni, ki yé bibierɛndɛb, ki sikreh ti'Wien ya juokm ya gber ya tingi ɲɔ be ri fre ki li teh bi'sɔnsɔndl ne. Bi wie' *Yesu Kristo wà yé ti'Wɔnwɔknbaab, ki yé ti'Yonbdaan nnɔ ya gber. Ni kele' *Uwien ya gbɔnku ni haali uyo ɲɔ ki ye Uwien li dere bi'tub.

⁵Ni ben n li tɔke ne nà ke nnɔ mɔnmɔnm. Nin ni ben ma ke nnɔ n yie ri tiere ne ki ye Yonbdaan là ɲmien' Israyel yaab Esipt ni ne. Ni ya puoli bó ne u gben' bi'ni bà ɲa teke' wɔ ki jin' nnɔ ya gber.

⁶Tiere men Uwien ya tondb bà là dɔan' Uwien sien' be nà saan, ki siere' ki dɔan' bi'kɔnkuɔn nnɔ ya gber. Uwien lɔle' be ne, be ri li tuu ki lùo, ki li te kubuoku kua ɲɔ ka ɲmɔbe bien, ki biilke ni, ki gu tibuur ya wengbiin ya daali. ⁷Liebe ki tiere men Sodɔm nin Gomɔr ya du nin idutɔ yà kpieke yi nnɔ ya nib là tien' lisɔnsɔndl ten bitondb nnɔ ma nnɔ ya gber. Bi tien' lisɔnsɔndl nɔ ti kɛnde' haali ki ji ti nuunh be ri li duɔndeh nin tibont tà nin nisaal ɲa te'.

Uwien là dere' bi'tub, ki kuɔn' be umu wà ɲa ri kpiin ni. Nen ne wɔngeh nà là li tu bibierɛndɛb.

⁸Bibierɛndɛb nnɔ mɔ teh ten ben ne. Bi pe bi'deknt bo ne ki sɔnh itùon ya kuɔndeh bi'tiema gbenɛnt tɲoknt, ki yindeh Uwien ya yonbdɛnt, ki sukreh nà ke ɲmɔbe ukpieke paaki bó.

⁹Uwien ya tondb ya cɛn Misel mɔnɔn nin *usenpol là kɔnh uyo wà Moyis ya gbenɛnt bo nnɔ wà là tuo' ki suke' ki biin' wɔ ama u là tɔke' wɔ ki ye: «Yonbdaan ri dere a'tub» baba ne.

¹⁰Ama bibierɛndɛb nnɔ ben wɔn, bi sukreh ba ben nà ne, ki te ten ipie, ki maaleh ki teh bi ben nà nnɔ mɔnɔn tulndeh be ki joh ne. ¹¹Ni bre bi'bo, kimɛ bi kpien' Kayɛn là kpien' usen wà nnɔ ne. Bi ta' bi'ba ki de' ilike ya nuunm ne ki ture' ten Balam, ki yie' Uwien ya ɲɔbu bó ten Kore là yie' ma bo, ne ki kpo'. ¹²Ninbi Kristo yaab taan' nɔ ji tijjer la, bi saake ni'ni ten tɲoknt ne ki saah ni'jiejin, ki jin' fuɔlfuɔl, fe ɲa ɲmɔbe be, ki maaleh ben baba bó. Bi te ten utaa wà yin' ki bɔnde' ki juore' nin kutafaaku ka nii' ne; ki te ten isiin yà ɲa lùonh haali i'lonlùonyo mɔnɔn, ki kpikre' ki lu', ki kpo' keke ne. ¹³Bi sɔnh ife ya tùon ne ki joh ten miɲncienm ya ɲungbegbel teh kujujuku miɲunm ya gbe ma bo, ki te ten ɲmaabii ya cuonh ka ɲmɔbe i joh nà bó. Uwien bonde' mifɛnm ki ble' be licinɲunl ni be ri li te len uyo wà ɲa ɲmɔbe gbenm.

¹⁴Enɔk, wà là yé ti'yaaje nlole bo ki cin Adam ya buol nnɔ, là sɔkn' Uwien li tien bibierɛndɛb nnɔ ma bo ki ye: «Li cengeh men, Yonbdaan nin u'tondb turbenm li baa ¹⁵ki lá bu binib ke tibuur; tibuur ri cuo bibierɛndɛb ke, bi sɔn' itùonbiere yà ke nnɔ nin bi len' u'bo imebil yà ke nnɔ bo.»

¹⁶Bi yé binib bà ɲulnh uyo ke ne, ne bonn ke bonn ɲa dɛkreh ben. Bi pe bi'yɛnm yie nà bo ne, ki lienh nin tigbengt, ki tɔkeh binib tiɲɔɲmaagber, ki nuunh be ri jonde bi'bo.

Igbiere

* 1:7 Tibont tà nin nisaal ɲa te ya tingi te bolm mile bo ne: Uwien ya tondb bii tiwent.

¹⁷ N'jotiebɛ, ninbi bɛn wɔn, tiere mɛn ti'Yonbdaan *Yesu Kristo ya tondb lɔ juɔ' ki tɔke' nɛ tigbɛr tɔ nɔɔ. ¹⁸ Bi lɔ tɔke' nɛ ki ye: uɔɔfɔɔyo binib lɔ li lɛ nɛ, ki li pɛ bi'yɛnm yie nɔ bo, ka rɔ li boh Wien. ¹⁹ Bɛn nɛ boreh binib, ki pɛ unisaal yie nɔ bo, ka ɛmɔbe *Fuoŋaanm.

²⁰ N'jotiebɛ, ninbi bɛn wɔn, ni teke' Uwien ya gbɛŋaant tɔ nɔɔ, ŋi mɛn tun bo ki li joh inun bɔ, ki li kɔareh wɔ *Mifuoŋaanm ya tuɔm bo, ²¹ ki li tuu ki te Uwien ya yiem ni, ki gu ti'Yonbdaan *Yesu Kristo rɔ de nɛ limiɛl lɔ ɛ ɛmɔbe gbenm u'nimɔnt bo.

²² Binib bɔ maaleh milele nɔɔ, muɔ mɛn bɛ micɛɛɛkm. ²³ Bitɔb mɔ te nɔ ŋɛn bɛ umu ni bɛ rɔ ɛmɛre. Ni muɔ bitɔb mɔ micɛɛɛkm ama ki li dɛkreh ni'ba, ki la mickeh bi'wɛngolkaar mɔnɔn, kimɛ bi'tuon nɔɔ kuɔn' tu'mɔ tijɔknt ɛɔ.

Li pɛkeh mɛn Uwien

²⁴ Uwien nɛ yɛ wɔ li fre ki li gu nɛ ni la lu' sɛn kɛ sɛn ni, ki li cɛre nɔ sere wɔn wɔ ɛmɔbe ukpɛike ya nun bɔ, ki li tuu ki ɛmɔbe uyɛnsɔnge, ki la ɛmɔbe biil. ²⁵ Wɔn wɔ yɛ Uwenbaabe, ki yɛ ti'Ŋmienl ki ŋɛ ti'Yonbdaan *Yesu Kristo bo nɔ si ukpɛike nin uyɛbn nin mituɔm nin ufaa tibont kɛ bo uyo wɔ gbɛbre' nin fɛnfɛnnɔ wuɔ nin uyo kɛ. Ami.

Mikpiirm

Nà wəngəh kugbənku kuu te ma bo

Bi ke'le' kugbənku kuu nə uyo wə bi lā jəndeh Kristo yaab ki gbiekeh nē. Erom ya bərb lā yie bē rī li pukeh bē tən bi yé iwien nē. Kristo yaab biba lā tuo' ki jənde' bi'tekjim bo, ama bitəb n̄a lā laa' fəl ki jənde' bi'tekjim bo.

Tinennent nin tinjint nē yebe kugbənku ku'ni. Tà yebe n̄en' nī Kujətiekpaaku ya gbənku ni nē. Inənbē nin misiēm mō te ku'ni, ama nā ke n̄mōbe nī ye nē rī ye bā nē. Nā teh nā bre ke taan' ki te miñuncienm ni nē, nē utunwien nē yé nā ke bre ya nennēnku.

Kugbənku kuu gbiire' ibəkcəncien ile nē nin kugbənku bugbēn ya tondm ya gber.

Libəkkpiekl ni (1:1–3:22) bi lienh Kristo ya taañ ilole yā te Asi ya tinfēnm ni n̄nō ya gber nē.

Libəklie ni (iyul 4–20) wə ke'le' kù n̄nō laa' tibont n̄nō ke tidēkt yaam nē. U wuon' ki ye Yesu Kristo nē yé Uwien ya Pebuk ki yé limiel ya daan ki n̄mōbe mituəm tibont ke bo.

Iyul 21–22 takeh Uwien yie wə rī n̄en tibonfēt tā n̄nō ya gber nē.

¹ Tigber tā te kugbənku kuu ni nō yé tigbēbəlkaar tā Uwien tōke' *Yesu Kristo wə rī kpiire tū kī tōke u'tonsənb tibont tā li tien na rī taande* nē. Nē *Yesu sən' Uwien ya tond wə rī tī tōke u'tonsənl San tigber n̄nō. ² San laa' tibont tā ke n̄nō u kuu' imən ki ye *Yesu Kristo nē wuon' wə tū, nē tū yé Uwien ya gber nē. ³ Tigber tā te kugbənku kuu ni nō n̄en' Uwien saan nē. Unil wə kaañh tū binib ya nun bō nin bā cengeh tū ki boh tū n̄nō, Uwien ya mōnm te bi'bo, kime uyo wə nī'ke li tien n̄nō nekñ' nī n̄ō.

San fuondeh Kristo ya taañ ilole yā te Asi ya tinfēnm ni

⁴ Min San nē ke'le' kugbənku kuu ki de' *Kristo ya taañ ilole yā te Asi ya tinfēnm ni n̄nō. Uwien wə lā te, ki biē ki te, ki we nī n̄nō nin u'Fuonaanm† mā te u'berbiek saan n̄nō rī juoke nē, kī de nē uyēnduən. ⁵ *Yesu Kristo wə yé umənkunmən, ki kpie' ki mekre' bitēnkpiib ni, ki yé uñēndun wuu ya bərb ya cien n̄nō mō rī juoke nē, kī de nē uyēnduən.

U yē te, nē ki taa' u'ba ki tien' lituərl,

ki n̄en' te ti'biere ni,

⁶ ki tien' te bibərb Uwien ya bel ni, ki cēre' ti yé u'Baa Uwien ya təturkaab. Wən si ukpieke nin mituəm uyo ke. Ami.

⁷ Liike mēn, u te titəwəlgbont ni ki we nī.

Unil ke ya nun li lē wə,

bā lā cəke' wə likpaanl n̄nō mənən li lē wə,

wən bo nē inibol yā ke te utingbēn bo nō

li muəh ki kpiēndeh.

Nī yé imən nē. Ami.

⁸ Yonbdaan Uwien ye:

«Min nē yé micincinm nin migbēnm.»

Wən nē yé wə lā te, ki biē ki te, ki we nī,

ki yé mituəm ke ya daan.

San laa' Yesu tidēkt yaam

⁹ Min San nē yé nī'ninje nē. Min nin ninbi taan' ki jin' ijēnd, ki n̄mōbe kuminku *Yesu bo, ki taan' ki yé bibərb Uwien ya bel ni. Uwien ya gber nin n kundeh imən *Yesu bo ma n̄nō, nē bi lā taa' nni ki jon' lidekl lā bi yih lē Patmos n̄nō bo. ¹⁰ Yonbdaan ya daali, *Mifuonaanm taa' nni, nē n cii' unieke uba bō u giere' ufaa bo n'puoli bō tēn linatunl ¹¹ ki ye: «Kele a laa' nā kugbənku ni, kī taa kū kī sən kī tī de *Kristo ya taañ ilole yā te Asi ya tinfēnm ya du ilole ni n̄nō. Idu n̄nō si: Efes nin Siminn nin Pegam nin Tiyatiir nin Sades nin Filadelfi nin Lawodise.»

¹² N jēbe' rī liike udaan wə lienh nni. N jēbe' ma n̄nō nē ki laa' miñōkm ya fr ilole, ¹³ ki laa' niba ifr n̄nō ya siik ni nī naan unisaal, ki guo liliērfəfəkrī, ki buobe miñōkm ya ningbēnl u'siik ni. ¹⁴ U'yur pīen kponkpon tēn tikunkunt, nē u'nun muəreh tēn umupien. ¹⁵ U'taan windeh tēn kukurku kua faa bi pule' kù umu ni kù mōnde' nē u'niēke mō tuoreh tēn miñuncienm nē fuh. ¹⁶ U njuuke in̄maabii ilole u'nōjie bō, nē kijusiek kà fenbe ki n̄me ikēle ke ile n̄oreh ki n̄eh u'nōbu ni. U'nun bō muəreh tēn liwenyul ya wien nē. ¹⁷ N laa' wə uyo wə n̄nō, nē ki lu' u'nintuəli ki naan utēnkpii. Nē u taa' u'nōjie kī me' nni, kī tōke' nni ki ye: «La

* 1:1 Na rī taande ya ciim te bolm mile bo nē: Nā li tien itaan yie bo bii nā n̄a n̄mōbe pērm. † 1:4 Bi lebre' in̄əbon ya kī ye u'Fuonaanm n̄nō; i ke'le' Grekmbē ya lenm ni kī ye: Tibont tulole tā te Uwien ya berbiek saan n̄nō nē.

sen jawaanbu. Min ne yé ukpiek nin uforke, ¹⁸ ki yé wà fuobe. N là kpo' ne, ama fenfennò n fuobe ne uyo ke, ki ñmàbe mituam mikuum nin kutenkpiiku ke bo. ¹⁹ Nen bo, kele a laa' nà, nen si: nà teh fenfennò wuò nò nin nà là li tien. ²⁰ A laa' ñmaabii ilole yà n'nojie bó nno nin miñdkm ya fr ilole yà nno yé tibont tà ya tingi buò ne. Tu'tingi si: ñmaabii ilole nno yé Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nno ne†. Ifr ilole nno mō yé Kristo ya táan ilole nno ne.»

2

Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Efes ya du ni nno

¹ «Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Efes ya du ni nno ya cien kí ye wà ñuuke ñmaabii ilole u'nojie bó, ki cuonh miñdkm ya fr ilole ya siik ni nno, ne len' ki ye: ² «N ben a sònñ itùon yà, ki ben a ñikndeh ma bo, ki ñmàbe kuminku, ki ben ki ye ña toh bibierdenb ya ñòbu bó. N ben ki ye a sekn' binib bà yih bi'ba n'tondb ñòka yé be nno, ki bende' ki ye bi yé bitonnendeb ne. ³ A ñmàbe kuminku, ki jin' ijend n'bo, a'fèl ña wòre', ⁴ ama n li kòn nin ñe nibonn niba bo ne, kime ña ji yé nni ten a là cin' ki yé nni ma bo. ⁵ Tere a là cin' ki ñmàbe miyiem mà ki yaan ki lu' nno bó. Lèbre a'tetem kí liebe kí li sònñ a là cin' ki sònñ itùon yà nno, nno ña ní la, n li baa a'saan kí lá yuure a'frl li'sensienbuol. ⁶ Ama a ñmàbe kupenpeku nibonn niba bo ne, kime a nen Nikola ya cekl ya nib* ya tùon ten n'mò nen yè ma bo ne.

⁷ «Wà ñmàbe litubl la, wò ní cii *Mifuoñaanm tókeh Kristo ya táan ki teh bà. Wà ke mòn' ki faake' la, n li cèbe wò, wò ní mō busubu bùa te Uwien den ki dienñ limiel nno ya bi.» »

Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Siminn ya du ni nno

⁸ «Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Siminn ya du ni nno ya cien kí ye wà yé ukpiek nin uforke, kí là kpo' ki mekre' bitenkpiib ni nno ne len' ki ye: ⁹ «N ben bi jèndeh ne ijend yà nin ni'jiint, ama ni nín yé bifaaadenb ne. N ben binib bà yih bi'ba *Sufmbe ka nín ji kpe ben *Sufmbe ya sen nno sukreh ne isuk ya. Bi yé *Satan ya taanl yaab ne. ¹⁰ La fenge men ni li ji ijend yà. Ni ben-ii! Usenpol li biike ne kí cèbe be ní pekn ni'ni biba. Bi li jènde ne kí tí baa iwien piik. Bi li ku ne mōnñ la, li pe men n'bo. N li su ne limiel là ña ñmàbe gbenm.

¹¹ «Wà ñmàbe litubl la, wò ní cii *Mifuoñaanm tókeh Kristo ya táan ki teh bà. Wà ke mòn' ki faake' la, wa ní kpo kí lere†.» »

Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Pegam ya du ni nno

¹² «Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Pegam ya du ni nno ya cien kí ye wà ñmàbe kijusiek kí fenbe ki ñme ikele ke ile nno ne len' ki ye: ¹³ «N ben a kò nà saan nno, *Satan ya berbiek mō te nen saan ne. Bi là ku' n'mònkunmòn Antipas ni'du ni ne. *Satan kò wun ni ne. Haali u ya yo mōnñ ña wie' a'tekjim, a juore' ki pe n'bo ne. ¹⁴ Ama n li kòn nin ñe nibonwawaann niba bo ne, kime ni'ni biba pe Balam ya wòknm bo ne. Wòn ne là gbierè' Balak u li tien ma kí tuln Israyel *yaab be ní ñmòn titòtuarnant, kí tien lisansondl. ¹⁵ Nikola ya cekl ya nib mō wòknh mi ya wòknbaabm ne, ne ni'ni bi'ba pe mi'bo. ¹⁶ Nen bo, lèbre a'tetem, nno ña ní la, n li baa a'saan nà ní taande, kí taa kijusiek kà te n'òbu ni nno kí tō nin binib nno butòbu.

¹⁷ «Wà ñmàbe litubl la, wò ní cii *Mifuoñaanm tókeh Kristo ya táan ki teh bà.

«Wà ke mòn' ki faake' la, n li de wò tijer tà buò bi yih tù *mann† nno, kí de wò litenpenpienl liba bi kele' li'bo liyefènl. Wà teke' litenl nno baba ña ní la, uba ña ben liyel nno.» »

Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nno

¹⁸ «Kele kugbõnku ki de Kristo ya taanl là te Tiyatiir ya du ni nno ya cien kí ye Uwien ya Bijè wà ya nun muoreh ten umupien, u'taan windeh ten kukurku kùaa faa bi pule' kù umu ni kù mōnde' nno, ne len' ki ye: ¹⁹ «N ben a sònñ itùon yà nin a ñmàbe miyiem mà, ki ben a ñmàbe mitekjim mà, ki ben a toreh binib ma bo nin a ñmàbe kuminku kùaa. Fenfennò a sònñ itùon yà yebe ki cen' mikpiekm ye. ²⁰ Ama n li kòn nin ñe nibonn niba bo ne, kime a cèrè' Sesabel§, upii wà yih u'ba *Uwien ya ñòbonsòknl nno tulndeh n'tonsònb ki wòknh be be ní li teh lisansòndl, kí li ñmònñ titòtuarnant. ²¹ N de' wò libònl wò ní lèbre u'tetem, ama wa yé wò ní lèbre u'tetem kí wie u'sònsòndl nno. ²² Nen bo, wòn nin binib bà pe u'bo kí teh lisansòndl nno ña lèbre' bi'tetem kí dàan' itùon nno la, n li cèrè be ní ji ijend kí gbien, ²³ kí cèrè bà pe u'bo nno ní kpo ñò Kristo ya táan ke ní bende kí ye min ne ben nà te unisaal ya fèl ni. N li jiin ni'ni wà ke u'tuon kpe ma bo ne.

† 1:20 Bi li fre kí lèbre Uwien ya tondb bà gu Kristo ya táan ilole nno kí ye Kristo ya táan ilole nno ya cienb mō. * 2:6 Kugbõnku kuu baba ne lienh Nikola ya cekl ya nib bó. Licekl nno là wòknh miwòknm mà ña kpe sen ne. Nil ña cinbe kí ben miwòknm nno ya tingi. † 2:11 Kí kpo kí lere ya tingi si: kí li tuu kí te umu wà ña ní kpiin ni kí lèbreh ne. Liike 21:8. ‡ 2:17 Mann yé tijer tà Uwien là de' tù Israyel yaab kupenpelku ni nno ne. Mann wà buo: li fre kí li yé tijer tà Uwien dienñ tù binib kí ñe Yesu Kristo bo. Liike San 6:49-51. § 2:20 Nie saan bi ye Sesabel ma nno, bi niireh unil wà yé Uwien ya ñòbu bó ne.

24 «Ninbi bà te Tiyatiir ya du ni, ka pe Sesabel ya wàknm bo, ka ben bi nendeh ki yih ná «*Satan ya bonbalkaar nnò», n takeh ninbi ne ki teh ma rí wòbn né kí de ne tuktal kí pukn. 25 Ama li ñuuke men ni ñmòbe ná nnò mòmòmòm kí tí baa lidaali là n li baa ní. 26 Wà mòm' ki faake', ki pe n'tùon bo kí tí fòre' la, n li de wò ticién inibol ké bo, 27 wò rí li ñuuke be nin ufaa, ki la ñmòbe nunsonge bi'bo, kí niin be be rí tí we ten isèn. 28 N'Baa de' nni mituòm ma nnò n'mò li cère wà mòm' ki faake' rí li windeh ten litenñeñmaasel ne* .

29 «Wà ñmòbe litubl la, wò rí cii *Mifuoñaanm takeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

3

Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Sadés ya du ni nnò

1 «Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Sadés ya du ni nnò ya cien kí ye wà likeh Uwien ya Fuoñaanm* , ki ñuuke inñmaabii ilole nnò ne len' ki ye: «N ben a sònh itùon yà. Binib lienh kí teh a fuobe ne ama a kpo' ñò. 2 La gòh, gore ñò bà ya tekjim bench mè rí gben nno la tonde, kime n laa' a'tùon ña mòm kí gben' n'Wien ya nun bó. 3 Nen bo, tiere bi là wòkn' ñe miwòknm mà nnò bó nin a là cii' mè ma bo. Li ñuuke mè, kí lèbre a'tetem kí la gòh. A gòh la, n li baa a'saan ten unasu ne, ña rí bende uyo wà n li baa ní. 4 Ama a'nib biba te Sadés ya du ni, ka kuòm' bi'ba jòknt. Ben ne li take nin nni kí li guo tikpèlèpènpient, kime bi kpè nno ne. 5 Nno ne wà mòm' ki faake' li gole tikpèlèpènpient. Ma rí ñmire u'yel limiel ya gbònkú ni fiebu. N li len n'Baa Uwien nin u'tondb ya nun bó kí ye u yé n'yo ne.

6 «Wà ñmòbe litubl la, wò rí cii *Mifuoñaanm takeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Filadèlfi ya du ni nnò

7 «Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Filadèlfi ya du ni nnò ya cien kí ye wà yé uñaan, kí yé ugbemàndaan, kí ñmòbe *Dafid ya dupien, kí piire' bunañòbu la, uba ña rí fre kí piin bù, u tí piin' mò la, uba ña rí fre kí piire nnò, ne len' kí ye:

8 «N ben a sònh itùon yà, kí ben kí ye a'tuòm ña yebe. Nin nen ke a ñuuke n'gber, ka ye ña ben nni. Nen bo ne n piire' ñe bunañòbu kí yaan', uba ña rí fre kí piin bù. 9 Liike-a! N li cèbe ñe *Satan ya taanl yaab. Bi nendeh kí teh bi yé *Sufmbe ne ka yé. N li wòbn be be rí baa kí lá gbaan a'nintuòli, kí bende kí ye n yé ñe. 10 A juore' kí ñmòbe kuminku kua n là ye á li ñmòbe kù nnò ma nnò, n'mò li lèkn a'bo ijend yà li baa utingben ya nib ke bo kí biike be nnò ya yo. 11 N li baa ní na rí taande. Li ñuuke a ñmòbe ná nnò kenken ñò uba la là teke a'suul. 12 Wà ke mòm' ki faake' la, n li cère wò rí li yé unikpèkpèk n'Wien ya duku ni. Wa ji li ñe len fiebu. N li cère wò rí li yé n'Wien yo, kí le n'kpèkè, kí li ñmòbe n'yefènl, kí li yé n'Wien ya du Yerusalemfaan wà li ñe u'saan minunkpòm kí tien a'nun kí likre. 19 N yé bà ke nno, n gbiereh be ne

13 «Wà ñmòbe litubl la, wò rí cii *Mifuoñaanm takeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Lawodise ya du ni nnò

14 «Kele kugbònkú kí de Kristo ya taanl là te Lawodise ya du ni nnò ya cien kí ye bi yih wà «Ami, u yé umònkunmòm, kí yé ugbemàndaan, kí yé Uwien cère' wà ñen' tibont ke nnò, ne len' kí ye: 15 «N ben a sònh itùon yà, kí ben kí ye ña songe, ka ton mò; a bi li fre kí li songe bii kí li ton. 16 Ama ña ton, ka songe mò, a te mèlmèl ne. Nen bo ne n li sii ñe. 17 A lienh kí teh a yé ufaadaan ne, kí laa' lifaal li yebe, bonn ña pòre' ñe, ka ben kí ye a yé ucècèkdaan, kí yé unendaan, kí yé ujuòn, kí se licènkpenlonlonl. 18 Nen bo ne n gbiereh ñe á de n'saan miñòkm mà bi donde' mè umu ni mli windeh ñò kí li yé ufaadaan, kí de n'saan tikpèlèpènpient kí gole ñò bi la le a'fe. Kí de n'saan minunkpòm kí tien a'nun kí likre. 19 N yé bà ke nno, n gbiereh be ne kí dieh bi'tub. Nen bo, cère' a'nun rí li mòm á lèbre a'tetem. 20 Liike men, n se bunañòbu ni ne kí bàandeh. Wà ke cii' n'bó kí piire' la, n li kò u'den min nin wò rí taan kí ji. 21 Wà ke mòm' ki faake' la, n li de wò usen, wòn rí kèle kiberbiek bo n'yaak saan, ten n'mò mòm' ki faake' ma, kí kèlè kí kiberbiek bo n'Baa Uwien yaak saan nnò.

22 «Wà ñmòbe litubl la, wò rí cii *Mifuoñaanm takeh Kristo ya táan ki teh bà.» »

4

Saa laa' Uwien ya berbiek tideknt yaam

* 2:28 Bi ye litenñeñmaasel la, bi niireh Yesu Kristo ne. Liike 2 Pier 1:19. * 3:1 Liike 1:4.

¹ Ni ya puoli bó ne n laa' tidéknt yaam bunañobu buba ye paaki bó, ne n bi cii' udaan wá ya nieke bó mikpiékm nno giere' ufaa bo ten linatunl ki ye: «Dùo ní rí wuon ñe ná we ní nè rí tien.» ² I ya taan bo ne *Mifuoñaanm taa' nni, ne n laa' kiberbiek kiba se paaki bó, uba ke ki'bo. ³ Wá ke ki'bo nno windeh ten iten yá bi yih yé jaspi nin saduwann i'daaku faa* nno ne. Kugonguaku kuba guon' ki linde' kiberbiek nno ki windeh ten liten lá bi yih lé emolod † nno. ⁴ Muberbiemu pile nin munan mo se ki guon' ké. Bicienb pile nin binan mo ke muberbiemu nno bo, ki guo tiwenpenpien, ki kpie miñðkm ya yukpiekpie. ⁵ Kiberbiek nno ya búol muoreh piebpiéb ten utemeknde. Kuwaaku mo ñeh ki'saan ten utaa ne tengeh. Timucincint tulole te ki'nun bó túoo. Timucincint nno yé Uwien ya Fuoñaanm† ne. ⁶ Kiberbiek nno ya nun bó ní naan miñunciem ne, ki wien tein ki likeh ki cáareh ten lidingl.

Tiwenfuobt tunan ne guon' kiberbiek nno siik ni. Tu'nun bó nin tu'puoli ke yé inunbii ne ñein. ⁷ Kiwenkpiek bo naan ucind ne, kiliek naan unaje, kitaak ya nun bó naan unil ya nun bó, nnan naan ukaab ne laanh. ⁸ Tiwenfuobt tunan nno ke ñmobe ifebe iloluob ne, ki ñmobe inun ifebe nno bo ñein, paaki nin tingi ke. Nonku nin wien ni tú tuu ki geh iyuon ne ki teh: «Uñaan, uñaan, uñaan, Yonbdaan Uwien mituom ke ya daan ne yé uñaan. Wón ne lá te, ki bie ki te, ki we ní mo.»

⁹ Uyo ke tiwent nno geh iyuon ne ki kpiekreh wá ke kiberbiek bo nno, ki ñengeh wá, ki faareh wón wá fuobe uyo ke nno. Tú geh uyo wá la, ¹⁰ bicienb pile nin binan nno gbaandeh wá ke kiberbiek bo nno ya nun bó ki pukeh wá, ki kpiekreh wón wá fuobe uyo ke nno, ki kpreh bi'yukpiekpie ki blinh kiberbiek nno ya nun bó ki teh:

¹¹ «Yonbdaan Uwien,
sin ne kpe be rí kpieke ñe, kí ñenge ñe, a ñmobe mituom,
kime sin ne ñen' tibont ke,
a yie tú rí li te ne,
ki ñen' tú.»

5

Bi konkonde' kugbonku kua nin Uwien ya Pebuk nno ya gber

¹ N tí laa' wá ke kiberbiek bo nno ñuuke kugbonku u'nójie ni, kù konkonde'. Bi kele' kugbonku nno ya kele ke ile bo ne, ne ki taa' isiwel ki tentebn' ki tí dukn' bolm milole. ² Ne n laa' Uwien ya tonðtaadan uba, u kpaandeh ufaa bo ki teh: «Ñme kpe wá rí tēbre isiwel nno kí pēre kugbonku kuu no?» ³ Ama nil ña te taaku bo bii tink bo bii dantingi, kí fre kí pēre kugbonku nō kí liike ku'ni. ⁴ Ne n muo' cēen, kime nil ña te ki kpe wá rí pēre kugbonku nno kí liike ku'ni. ⁵ Nen saan ne bicienb nno ya uba tōke' nni kí ye: «La muoh. Liike, wá yé Suda ya bol ya cind, kí yé *Dafid ya yaabil nno mñn' kí faake'. Wón ne lí tēbre isiwel ilole nno, kí pēre kugbonku nno.»

⁶ Ne n laa' Kipebuk kiba se ki neke kiberbiek nno, tiwenfuobt tunan nno nin bicienb nno ya siik ni. Kipebuk nno ñmobe igbien yá wongeh ki teh bi ku' ké ne. Kí ñmobe iyin ilole nin inun ilole ne. I yé *Uwien ya Fuoñaanm má u sōn' mē utingben bo ní'ke saan nno ne. ⁷ Kí jon' wá ke kiberbiek bo nno saan, ki teke' kugbonku nno u'nójie ni. ⁸ Kí teke' kugbonku nno uyo wá nno, ne tiwenfuobt tunan nin bicienb pile nin binan nno gbaan' kí nintuoli. Wá ke ñuuke kubieku nin miñðkm ya sēn ne, i gbe lēfina. Isēn nno yé Uwien ya nib ya kaare ne. ⁹ Bi geh iyuonfaan ki teh:

«Sin ne kpe á teke kugbonku kuu nō,
kí tēbre isiwel nno,
kime bi ku' ñe, ne a'sēm bo a de'
inibol yá ke te utingben bo kí lienh ilenbol ke nno
kí de' Uwien.

¹⁰ A tien' be biberb Uwien ya bēl ni,
kí cēre' bi yé tí'Wien ya tōtuorkaab,
kí lí likeh binib bá ke te utingben bo nō.»

¹¹ N bie ki likeh ma nno, ne ki cii' Uwien ya tondb ya ñofoam bó. Bi te itur itur ka ñmobe káanm, ki se ki guon' kiberbiek nno nin tiwenfuobt nno nin bicienb nno, ¹² kí geh iyuon ufaa bo kí teh:

«Kipebuk ká bi ku' ké nno ne kpe ké rí lí ñmobe mituom nin lifaal
nin miyēnuom nin ufaa.
Ken ne kpe be rí ñenge ké,
kí kpieke ké,

* 4:3 Jaspi nin saduwann yé iten ya yel ne Jasi yé liten lá windeh ne, ne saduwann yé liten lá mōn. † 4:3 Emolod yé liten lá bon ten tifer ne. † 4:5 Liike 1:4.

ki pæke kè.»

¹³ Nè n tí cii' Uwien ñen' tibont tà ke tù te kutaaku bo nin tà te kitink bo nin tà te dentingi nin tà te miñuncienm ni nnò ke geh iyuon ki teh:

«Wà ke kiberbiek bo nin Kipebuk nnò,
ben nè si kupenpæku nin miñegm nin ukpieke
nin ufaa uyo ke.»

¹⁴ Nè tiwenfuobt tunan nnò tuonh ki teh: «Ami.» Nè bicienb nnò mò gbaandeh ki pukeh wà ke kiberbiek bo nin Kipebuk nnò.

6

Uwien ya Pebuk nnò tæbre' kugbõnku nnò ya siwel iluob

¹ N bie ki likeh tidèknt yaam, uyo wà Uwien ya Pebuk nnò tæbre' isiwel ilole nnò ya kpièkl nnò, nè n cii' tiwenfuobt tunan nnò ya kiba wuure' utetien yaam ki ye: «Den!» ² Nè n liike' ki laa' utenpien uba. Wà jeke wò nnò ñuuke butõnbu. Bi de' wò wà mòn' ki faake' ya yukpækpie. Wõn nè mòn' ki faake' nè u bure' wò ní tí ní tí mò kí faake.

³ Kipebuk nnò tæbre' lisiweliel uyo wà nnò, nè n cii' kiwenfuobk nle len' ki ye: «Den!» ⁴ Nèn saan nè utenmón tohin ñen'. Bi de' wà jeke wò nnò usen wò ní cère butõbu ní tien utingben bo ñò binib ní li kuuleh tób, ki de' wò kijusiecencienk kiba.

⁵ Kipebuk nnò tæbre' lisiwél nta uyo wà nnò, nè n cii' kiwenfuobk nta len' ki ye: «Den!» Nè n liike' ki laa' utenbõn. Wà jeke wò nnò ñuuke kilo u'nuu ni. ⁶ Nè n cii' niba len' ten unil tiwenfuobt tunan nnò ya siik ni ki ye: «Tijier ña ní li sòbe, nè bi li taa liwentunñmenl ya paaku nè ki de' imuu kilo uba, ki taa liwentunñmenl ya paaku kí de' iji kilo uta. Ama a la mè mikpõm nin midaam.»

⁷ Kipebuk nnò tæbre' lisiwél nnan uyo wà nnò, nè n cii' kiwenfuobk nnan len' ki ye: «Den!» ⁸ Nè n liike' ki laa' utennagbok, bi yih wà jeke wò nnò mikuuum. Kutenkpiiku cuonh ki pè u'bo. Bi de' be ufaa kitink ya gbiirm minan bo bè ní li kuuleh binib nin kijusiek, kí cère mikõnm nin iwiènbieri yà puonh nin kumuoku ni ya wenbr mò ní li kuuleh binib.

⁹ Kipebuk nnò tæbre' lisiwél ñjun uyo wà nnò, nè n laa' binib bà lá tuo' Uwien ya gber, ki kun' tu'bo imòn ñò bi ku' bè nnò ya naanmu liponpuol ya tingi. ¹⁰ Nè binib nnò wuureh ufaa bo ki teh: «Cenbaa, sin wà yé uñaan, ki yé ugbemõndaan nnò, ní li wuake ki tí kpaan mila bo kí yaan á bu utingben bo ya nib bà ku' te nnò tibuur, kí teke tí'bo kí dère bi'tub-i?» ¹¹ Nè bi de' bi'ke tilierpenpien, kí tåke' bè ki ye ben bie kí li fuoher ñò nè ní pukn waamu, kime bi li ku kí tonde bi'ninjieb bi'tonsõnlieb bà bi bi li ku bè ten ben nnò nè kí yaan.

¹² Kipebuk nnò tæbre' lisiwél nluob, nè kitink jènge' ki gbien', uwien bõnde' dikdiki, uñmaal mõnde' u'kèke ten misèm. ¹³ Injmaabii cienh paaki bó kí lá luh kitink bo ten kutafaabiiku nè yókreh ikenkenkaab. ¹⁴ Kutaaku gbendeh kí joh ten bi kondeh kugbõnku nè, ijuun nin idek ke lèlèbre' isensien. ¹⁵ Nè utingben bo ya berb nin bicienb nin sojambè ya cienb nin bifaaðenb nin bifefaaþ nin iyonbe nin bà ña yé yonbe ke bõle' tijõlult nin ijõten ni, ¹⁶ kí tåkeh ijuun nin iten ki teh:

«Lu men tí'bo kí bõle' te,
ñò wà ke kiberbiek bo nnò la likeh te,
Kipebuk nnò mò ya benpiebe la tu te.

¹⁷ Kime bi'benpiebcien ya daali baa' ní ñò!
Ñmè li fre kí sere bi'nun bó?»

7

Uwien cère' bi dièke' u gènde' binib bà nnò

¹ Ni ya puoli bó nè n tí laa' tidèknt yaam Uwien ya tondb binan se kitink ya keke ke inan, ki co ikele inan nnò ya tafaam ñò tafaam la ji ní jo tink nin ñuncienm nin subu bo. ² N liebe' ki laa' utondtõ ñen' liwenpurl bó ní, ki ñuuke Uwien limiel ya daan taah nà kí dièkeh u'nib nnò. U yin' Uwien ya tondb binan bà Uwien de' bè ufaa bè ní tien kitink nin miñuncienm nà bre nnò ufaa bo ³ kí tåke' bè ki ye: «Cuo men ni'ba, laan la tien men tink nin ñuncienm nin subu nà bre. Cère men tí tien tí Wien ya dièku u'nib ya yutun bo kí yaan.» ⁴ Nè n cii' bi tien' Uwien ya dièku binib bà bo nnò ya ñõbu. Bi te binib itur kobk nin pinan nin inan nè, kí ñen' Israyel yaab ya baamul ke ni ní. ⁵ Bi dièke' bà nnò ben si:

Suda ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Lubenn ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Gaad ya baamul ni binib itur piik nin ile,
⁶ Aser ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Nèftali ya baamul ni binib itur piik nin ile,
Manase ya baamul ni binib itur piik nin ile,

7 Simeyən ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Lefi ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Isaka ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 8 Sabulən ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Yosef ya baamul ni binib itur piik nin ile,
 Bensamen ya baamul ni binib itur piik nin ile.

Inibol ke ya nib taan' Uwien nin Kipebuk ya nun bó

9 Ni ya puoli bó ne n tí liike' kí laa' kuniwulku kuba; nil ɲa rí fre kí káan kí cuo bi' ɲɔbu. Bi ɲen' inibol yá ke te uɲɛndun wuu ni, kí lienh ilenbol ke nɲɔ ni ne, kí se kiberbiek nin Kipebuk nɲɔ ya nun bó, kí guo tilierpenpient, kí ɲuuke mubiebisiiumu ya fer, ¹⁰ kí wuureh ufaa bo kí teh: «Tí'Wien wá ke kiberbiek bo nin Kipebuk ne ɲmiendeh te.» ¹¹ Ne Uwien ya tondb ke se kí guon' kiberbiek nin bicienb nin tiwenfuobt tunan nɲɔ, ne kí gbaan' kí dondeh Uwien, ¹² kí teh: «Imən, tí'Wien ɲmábe mituəm nin miyɛnfuom nin ufaa. Nen bo tí lí pèkeh wɔ, kí lí kpiekreh wɔ, kí lí faareh wɔ, kí lí ɲengeh wɔ uyo ke. Ami.»

¹³ Ne bicienb nɲɔ ya uba niire' nni kí ye: «Binib bá guo tilierpenpient nɔ, bi yé ɲmembe? Bi ɲen' la?» ¹⁴ Ne n jiiin' wɔ kí ye: «N'Yonbdaan, sin ne ben. Ne u ye: «Bi yé binib bá bi jènde' be kí gbien' ne. Bi sòkre' bi'liert Kipebuk nɲɔ ya sɛm ni ne tù pende'.

¹⁵ Nen bo ne bi se

Uwien ya berbiek ya nun bó,
 kí sɔnh itùon kí dienh wɔ u'duku ni ɲonku nin wien ni.
 Ne wá ke kiberbiek bo nɲɔ lí lèkn bi'bo.

¹⁶ Kònm ɲa jí lí cuo be,

ɲuun ɲa jí lí cuo be,

kuwienku ya wál mənən ɲa jí lí se be.

¹⁷ Kime Kipebuk ká te kiberbiek saan nɲɔ

ne lí liike be kí taa be

kí jo liɲunbunl lá ya ɲunm dienh limiel saan.

Ne Uwien lí ɲmire bi'nunsiir ke.»

8

Uwien ya Pebuk tɛbre' kugbɔnku nɲɔ ya siwɛl nlole

¹ Uwien ya Pebuk nɲɔ tɛbre' lisiwɛl nlole uyo wá nɲɔ, ne paaki ya bont ke ɲmile' cim ní wuoke' kí tí kpaan' tɛn miire pita. ² Ne n laa' Uwien ya tondb bilole bá te u'nun bó kí sɔnh u'tùon nɲɔ, bi de' be inatun ilole.

³ Ne utondtɔ mɔ baa' kí lá sere liponpuol saan kí ɲuuke bi siɛnh liɲubl miɲòkm ya sɛn yá ni nɲɔ ya liba. Bi de' wɔ liɲubl lí yebe wɔ rí se, kí taan nen nin Uwien ya nib ya kaare kí de Uwien miɲòkm ya ponpuol lá te u'berbiek ya nun bó nɲɔ bo. ⁴ Liɲubl nɲɔ ya muɲii nin Uwien ya nib ya kaare ɲɛh utond nɲɔ ya nuɔ ní, kí fih paaki bó Uwien ya nun bó. ⁵ Ne Uwien ya tond nɲɔ taa' liɲubsɛnl nɲɔ, kí pɛre' umu liponpuol nɲɔ bo, kí gbien' lè, kí taa' kí wié' kitink bo. Ne utaa mekndeh, kí tɛngɛh, kuwaaku te cɛɛn, ne kitink mɔ jènge'.

Inatunkpiek inan ya piebm

⁶ Uwien ya tondb bilole bá ɲuuke inatun ilole nɲɔ bonde' be rí piebe.

⁷ Ukpiek piebe' u'natunl, ne bi taa' itɛten kí taan' nin umu nin misɛm kí wié' kitink bo.

Ne kitink ya gbiirm mita ya miba wɲn',

isiin mɔ ya gbiirm mita ya miba wɲn',

ne timɔsɔngt ke mɔ wɲn'.

⁸ Ulie mɔ piebe' u'natunl, ne bi taa' nibonn niba kí wié' miɲuncienm ní ní yebe tɛn lijuál kí teknh umu. Miɲunm nɲɔ ya gbiirm mita ya miba kpende' misɛm. ⁹ Ne tibont tá fuobe mi' ní nɲɔ ya gbiirm mita ya miba kpo'. Inɛrde ya gbiirm mita ya miba mɔ wewe'.

¹⁰ Nta mɔ piebe' u'natunl, ne liɲmaabicɛncienl liba teknh umu kí te tɛn kumucincinku kí ɲen' paaki bó ní kí lá lu' ikpen nin iɲunbun ní. ¹¹ Bi yih liɲmaabil nɲɔ «Tilɔbr» ne. Lí lu' miɲunm má ní nɲɔ ya gbiirm mita ya miba kpende' tilɔbr. Ne binib bá yebe ɲun' kí kpo', kime mí jí yé tilɔbr ne.

¹² Nnan mɔ piebe' u'natunl, ne uwien nin uɲmaal ya gbiirm mita ya miba saa' ne ní' bó biike'. Inɲmaabii ya gbiirm mita ya miba mɔ saa' ne ní' mɔ bó biike'. Nnɔ ne uwien ní ya gbiirm mita ya miba ɲa jí wien, kuɲonku mɔ ya gbiirm mita ya miba mɔ ɲa jí wien.

¹³ Ne n laa' ubenwien uba laanh mitewɔlkpɔm, kí ci' u wuureh ufaa bo kí teh: «Ní lí bre binib bo, ní lí bre binib bo, uyo wá Uwien ya tondb bita bá sɛn' nɲɔ lí piebe bi'natun nɲɔ, ní lí bre binib bo.»

Linatunl ɲun ya piebm

9

¹Uwien ya tond nɗun mɔ piebe' u'natunl, nɛ n laa' liɗmaabil liba cere' kutaaku bo ní ki lá lu' kitink bo. Nɛ bi de' lɛ kubùoku kùà ñò ka ñmɔbe biɛn* nno ya nañɔbu ya pien. ²Li piire' kubùoku nno ya nañɔbu, nɛ imuñii iba ñen', ki naan ten bi puuh timaar nɛ, ki biike' uwien, nɛ ni'ke saan biike' cɪnm. ³Nɛ inacutuɔn ñen' imuñii nno ni ki gbe utingben bo. Bi de' yi mituɔm yi rí li jundeh ní wi ten inen. ⁴Nɛ ki pien' yi, i la me muɔr, ki la me sisɔnkt, ki la me subu buba nin butɔbu, ama yi rí li jundeh binib bà ña ñmɔbe Uwien ya ñɛku bi'yutun bo nno baba. ⁵Ba de' yi sen yi rí li kuuleh binib nno ama yi rí li jendeh be kí tì baa inmaale inun. Ijend nno wi ten unen ya luol nɛ. ⁶I ya ñen, binib li nuunh mikuum, ka rí le mè. Bi li nuunh be rí kpo ama mikuum li tiinh be nɛ.

⁷A laa' inacu nno la, a li ye itaan ya bi bonde' yi be rí taa kí jo lituol nɛ. I'yul bo te ten bi kpele' yi miñòkm ya yukpekpɛ nɛ, i'nun bó mɔ te ten unisaal ya nun bó. ⁸Tiyur te i'yul bo ki naan tipiiyur, nɛ i'ñin mɔ naan ucind ye. ⁹Nibonn niba lieke i'fɛl bo ki naan tikur. I'fiɛbe ñmɔbe kuwaaku ten itaan nɛ tuke titenlolt kí tiinh kí joh lituol. ¹⁰I'juun mɔ naan inen ya juun nɛ, kí tì fɔre' nin mupienmu. Liluol là i li taah kí jendeh binib kí tì baa inmaale inun nno te yen ni nɛ. ¹¹Kubùoku kùà ñò ka ñmɔbe biɛn nno ya tond nɛ yé i'ber. *Sufimbe ya lenm ni, bi yih utond nno Abadɔn nɛ, ki yih wɔ Apoliyɔn† Grekmbɛ ya lenm ni.

¹²Ijendkpɛk gèbre' sɔ. Iyuɔn mɔ we ní.

Linatunl nluob ya piebm

¹³Uwien ya tond nluob mɔ piebe' u'natunl, nɛ n cii' unieke uba bó, u ñen' miñòkm ya ponpuol‡ là te Uwien ya nun bó nno ya kele inan bó ní, ¹⁴ki takeh Uwien ya tond nluob wà ñuuke linatunl nno kí teh: «Lore bitondb binan bà lùo Efrat ya kpenciɛnɪ ya gbe nno kí wɛ.» ¹⁵Nɛ u lore' bitondb binan nno kí wɛ'. Bi là bonde' ki ye bi li lore be li ya binl nin u ya nmaal nin u ya wien nin u ya yo nɛ, be rí ku binib ya gbiirm mita ya miba. ¹⁶N cii' sojambe bà jeke itaan nno ya ñɔbu, bi là te itur itur ya turbenm nɛ.

¹⁷N laa' itaan nno nin bà jeke yi nno te ma bo.

Tikur tuba lieke bi'fɛl bo.

Tu'siem miba mɔn ten umu,

mitɔm bɔn wiee,

mitɔm mɔ naan mitenñòkjiem.

Itaan nno ya yul naan ucind ya yul nɛ.

Umu nin imuñii nin mitenñòkjiem ñeh i'ñuɔn ni.

¹⁸Umu nin imuñii nin mitenñòkjiem nno yé ijendciɛn nɛ kí ñeh itaan nno ya ñuɔn ni. Tibont tuta nno ku' binib ya gbiirm mita ya miba, ¹⁹kime itaan nno ya tuɔm te i'ñuɔn nin i'juun ni nɛ. I'juun nno naan iwɛ nɛ kí ñmɔbe iyul. I taah yen nɛ kí jendeh binib.

²⁰Binib bà ña kpo' ijend nno ni nno ña lèbre' bi'tetem. Bi bie kí gbaandeh kí pukeh isenpol nin ibule ya ben nin bi'yul tien' yi nno nɛ. Bi taa' miñòkm nin ilike ya kurku nin kukurku kùà bi yih kù blɔnsi nno nin iten nin idɔ nɛ kí tien' yi. Ibule nno ña lenh, ka ciih, ka cuonh mɔ. ²¹Binib nno ña bie kí ñaan' bi'nikul nin bi'ñòkjiel nin bi'sonsɔndl nin bi'nasubu.

10

Uwien ya tond nin kigbɔnwawaak kiba ya gber

¹N tí laa' Uwien ya tondtɔdaan uba, u ñen' kutaaku bó kí jiih ní kutewɔlgbɔnku piibe u'bo; gbɛngbɛnjepolke guɔn' u'yul ten uyukpekpɛ. U'nun bó muɔreh ten uwien, nɛ u'taan mɔ naan umu nɛ teknh cɔlcɔl. ²U ñuuke kigbɔnwawaak kiba u'nuɔ ni kí pibre'. U'nɔjietaal te miñunciɛnm bo, nɛ u'ngentaal mɔ te liwɛl bo. ³U wuure' ufaa bo ten ucind. U wuure' uyo wà nno, nɛ utaa tien' bolm milole bo. ⁴N ye rí kele itetien nno ye bà kugbɔnku ni, nɛ kí cii' unieke uba bó u len' paaki bó kí ye: «Bɔle itetien nno ye bà, la kele tú.»

⁵Uwien ya tond wà n bi laa' u se miñunciɛnm nin liwɛl bo nno yuon' u'nojie paaki bó ⁶kí pole' wà tuu kí te uyo ke, kí ñen' kutaaku nin tibont tà ke te ku'bo, kí ñen' kitink nin tibont tà ke te ki'bo, kí tien' miñunciɛnm nin tibont tà ke te mi'ni nno, kí ye: «Na ji li taande.»

⁷Ama uyo wà Uwien ya tond nlole li cin kí piebe u'natunl nno, u ya yo nɛ Uwien ya gbeɔlkaar tà u là take' tú u'tonsɔnb biñɔbonsɔknɔb nno li tien.

⁸N bi cii' unieke wà bó paaki bó nno tí ye: «Li joh kí tì teke kigbɔnkà Uwien ya tond wà se miñunciɛnm nin liwɛl bo ñuuke kè, kí pibre' nɔ.»

* 9:1 Liike Luk 8:31. † 9:11 Apoliyɔn ya tingi si: «Uduber nɛ.» ‡ 9:13 Liponpuol nno ya kele ke ya gbe naan iyin nɛ.

⁹ Nε n bure' Uwien ya tond nno saan ki tī tōke' wō ki ye wō rī de nni kigbōnk nno. Nε u tōke' nni ki ye: «Teke kē kī ḡmōn. Kī li ḡmε a'ḡōbu ni tēn tisiir nε, nε ki li to a'benku ni.» ¹⁰ Nε n teke' kē utond nno ya nuō ni ki ḡmōn'. N ḡmōnh kē uyo wā nno kī ḡmε n'ḡōbu ni tēn tisiir nε. Ama n tī nεle' kē ma nno n'benku ni kε jī to nε kerkeri. ¹¹ Nεn saan nε bi tōke' nni ki ye: «A li biε kī tōke inibol yā kε te uḡendun wuu ni, ki lienh ilenbol kε nin biberb nā lā li tu bε ya gber.»

11

Bimōnkunb bile ya gber

¹ Nεn saan nε bi de' nni iḡmεle ya lenbēnl liba li naan ukpēndε, ki tōke' nni ki ye: «Fii kī kpaan Uwien ya duku nin liponpuol, kī kāan binib bā gbaandeh ki pukeh Uwien len nno. ² Ama á dāan kī la kpaan kuduku nno ya luo, kimε Uwien taa' wū ki de' bā ḡa yé u'yaab nε. Bi li faake nin Uwien ya du kī wōbn u'nib kī tī baa iḡmaale pinan nin ile. ³ Nε Uwien li cēre u'mōnkunb bile rī li sōkndeh u'gber kī tī baa iwien liturl nin kobiile nin piluob, kī li guo tikpēlcer* tuba tū naan tibōtōr.»

⁴ Bimōnkunb bile nno yé Olifi ya siin ile nin ifr ile nε ki se uḡendun ya Yonbdaan ya nun bó. ⁵ Bi'nēnnēndb nuunh bε rī jēnde bε la, umu uba nε li ḡε bi'ḡuon ni kī ku bε. Wā kε nuunh wō rī jēnde bε la, udaan li kpo nno nε. ⁶ Bi ḡmōbe mituōm bε rī cuo utaa uyo wā bi te ki sōkndeh Uwien ya gber, ki ḡmōbe mituōm bε rī cēre miḡunm rī kpēnde misēm, ki ḡmōbe mituōm bε rī cēre ijend kε ya bol rī lu utingben bo uyo wā kε bi yīe.

⁷ Bi tī kun' imōn Uwien ya gber bo ki gber' la, kiwenbiik kā li ḡε nī kubūoku kūa ḡō ka ḡmōbe biēn ni nno li jēke bε butōbu kī faake nin bε, kī ku bε. ⁸ Nε bi'gbenent rī juore kī li dō upaan bo uducien' wā ni bi lā kpε' bi'Yonbdaan udōpōpōn bo nno ni. Bi yih udu nno kī nēngreh Sodam nin Esipt nε. ⁹ Nε inibol yā kε te uḡendun wuu ni ki lienh ilenbol kε nno li baa kī lā liike bi'gbenent nno kī tī baa iwien ita nin kujenku, ka rī tuo bε rī sube bε. ¹⁰ Bi'kuum li sōnge utingben ya nib ya yēnm, bε rī li poknh, kī li punh tōb tibont, kimε Uwien ya ḡbōnsōknb bile nno lā jēnde' bε ki gbien'. ¹¹ Ama iwien ita nin kujenku nno gēbre', nε Uwien cēre' kufuorku kōn' bi'ni, bi fii' ki sere', nε bujēwaancienbu cuo' binib bā bi likēh bε nno. ¹² Nε biḡbōnsōknb bile nno cii' uniēke uba bó u len' paaki bó ufaa bo ki ye: «Dūo nī mēn.» Nε bi don' paaki kutēwōlgbōnku ni bi'nēnnēndb ya nun bó. ¹³ U ya yo nε kitink jēnge' cēn, nε uducien nno ya dur ya gbiirm piik ya miba lu'. Kitink ya jēngm nno ku' binib itur ilole. Bā sien' ka kpo' nno ya fēl sēn' kī tī kēnde', nε bi kpieke' Uwien wā te paaki bó.

¹⁴ Ijend nle bo gēbre' sō. Nta mō ya baam ḡa rī taande.

Linatunl nlole ya piebm

¹⁵ Uwien ya tond nlole mō piebe' u'natunl, nε bidēnb biba len' paaki bó ufaa bo ki ye: «Yonbdaan Uwien nin u'Nigēndε Kristo nε jī si uḡendun wuu ya bεl.

Libel nno li tuu ki te uyo kε nε.»

¹⁶ Nε biciēnb pile nin binan bā kε bi'berbiemu bo Uwien ya nun bó nno gbaan' ki pukeh Uwien ¹⁷ ki teh:

«Yonbdaan Uwien, mituōm kε ya daan.

Sin wā lā te, ki biε ki te nno, ti faareh ḡε,
kimε a taa' a' tōciēnm nε ki jin' a' bεl.

¹⁸ Binib bā ḡa yé a'yaab ya benku ni lā ben' a'bo,
nε fēnfēnno a'mō ya mutuol jī fii' bi'bo.

Uyo wā sō a li bu bitēnkpiib tibuur,

kī su a' tōnsōnb biḡbōnsōknb,

kī su a'nib bā kε boh ḡε,

biwaab nin biciēnb kē',

kī gben bā bereh uḡendun nno ya gber.»

¹⁹ Uwien ya duku kūa te paaki bó nno piire', kujōtiēku ya lēkl se ku'ni. Nεn saan nε utaa mēkndeh kī tēngēh ki ḡmōbe kuwaaku cēn, kitink jēnge', nε utaa nii' itēten lu' ki yēbe cēn.

12

Upiitēnpunb nin utunwien ya gber

¹ Ni ya puoli bó nε micincilciēnm miba tien' kutaaku bo. N laa' upii uba nε uwien piibe u'bo tēn liliel, uḡmaal te u'tāan ya tingi, iḡmaabii piik nin ile te u'yul bo tēn uyukpēkie. ² Upii nno lā punbe' nε, u'mamaayo baa', u benh wō rī maa, nε ki wōlnh nin imērwien.

* **11:3** Bi lā kε mikuum bii bi te uyensaa ni bii bi bende' ki ye bi bii' Uwien nε la, bi guoh ni ya kpelcētunb. Liike Matie 11:21. † **11:18** Biwaab nin biciēnb li fre kī li yé ibaan nin binikpēkiekb mō.

³ Micincilntəm tí tien' kutaaku bo. N laa' utunwien* uba, u món tohin ki ηmabe iyul ilole nin iyin piik, ki kpie uberyukpekpie yul ke yul bo. ⁴ Utunwien nno taah u'juul ki preh iymaabii ya gbiirm mita ya miba, ki wienh kitink bo. U baa' ki lá sere' upii nno ya nun bó ηo kibuk nno tí ñen' uyo wá la, wá rí pək kí guəre kí nele ne.

⁵ Upii nno maa' kibujebuk. Ken ne lá li ηuuke inibol ke nin ufaa ki la ηmabe nunsonge bi'bo. Uwien yuure' kibuk nno ki don' u'ba saan, u'berbiek ya búol. ⁶ Nen saan ne upii nno sen' ki jon' kupenpelku ni, Uwien lá bonde' wə mifənm nen bó ne. Bi tí li likeh wə nen bó ne kí tí baa iwien liturl nin kobiile nin piluob.

⁷ Butəbu buba tien' kutaaku bo. Uwien ya tondcienb ya uba bi yih wá Misel; wən nin u'tondb tən' nin utunwien nno nin u'mə ya tondb butəbu, ⁸ ki faake' nin be, ne utunwien nin u'tondb ηa ji ηmabe sen be rí li te paaki bó. ⁹ Ne bi ηore' kutunwienku nno. Kú yé uyo bo ya wə nno ne. Bi yih kun ne usenpol, ki liebe' ki yih kú *Satan. Kun ne tulndeh uηəndun ya nib ke. Bi ture' kun nin ku'tondb ke ne ki wie' kitink bo.

¹⁰ Ne n cii' unieke uba bó u len' ufaa bo kutaaku bo ki ye:

«Uyo wá sə yé uηmənηmeryo,

ki yé uyo wá ti'Wien wuən' u'tuəm,

ki wuən' ki ye u yé uber,

ki wuən' ki ye u'Nigəndke Kristo ηmabe ticient,

kime bi ηore' wá biindeh ti'yaab Uwien ya nun bó ñənkunin wien ni nno ηo.

¹¹ Ti'yaab nno faake' nin wə ηo. Kipebuk ya sēm nin tigber tá bi kundeh imən tu'bo nno, ne cère' bi faake' nin wə.

Ba tange' bi'miel haali ki tí kpo'.

¹² Kutaaku nin tibont tá ke te ku'bo rí li poknh,

kime bi ηore' usenpol nno ηo.

Ama ní bre kitink nin miñuncienm bo,

kime usenpol jire' ni' bó

nin u'benpiebe,

ki ben ki ye ní sien' wə iwenkəanke ne.»

¹³ Utunwien nno laa' bi ture' wə ki wie' kitink bo ma nno ne u sen' ki paan' upii wá maa' kibujebuk nno bo. ¹⁴ Ne Uwien de' upii nno ifiebe ile í yebe ten umiekaab yi ηo wə rí laan kí jo kupenpelku bó, Uwien lá bonde' wə mifənm ná saan nno ηo utunwien nno la nēnde wə. Bi tí li likeh wə nen saan ne kí tí baa ibin ita nin kujenku. ¹⁵ Nen saan ne utunwien nno siin' miñunm mí yebe ten likpenl upii nno ya puoli bó ηo mə rí puube kí tí tuke wə kí bure. ¹⁶ Ne kitink tore' upii nno, ki yáare' ne utunwien nno siin' miñunm má nno kan'. ¹⁷ Utunwien nno ya benku ni ben' upii nno bo ki tí kende', ne u bure' ki tí tən' nin upii nno ya yaabii yá sien' nno butəbu. Bi yé binib bá boh Uwien ya wəb, ki pe *Yesu ya gber bo mənəmən ne. ¹⁸ Ne utunwien nno jon' kí tí sere' miñuncienm ya gbe litengbil bo†.

13

Kiwenk ká ñen' miñuncienm ni nin utunwien nno ya gber

¹ N tí laa' kiwenk kiba, kí ñen' miñuncienm ni, ki ηmabe iyul ilole nin iyin piik, ki kpie uberyukpekpie yinl ke yinl bo. Ne bi kele' yul ke yul bo liyel, lí sukreh Uwien. ² Kiwenk nno naan unamuun ne, kí'taan yebe ki ηmabe titebiniint tú fenbe cēen, kí'ñəkpon naan ucind yu. Utunwien nno taa' u'faa nin u'berbiek nin u'tocienm ki de' kē.

³ Kiwenk nno ya yul nno ya liba ηmabe kugbieku ten la rí ηmere ne.

Ama kugbieku nno bukre'.

Ní cuo' utingben ya nib ke miyokm ne bi ji ñuəreh kē.

⁴ Bi gbaan' ki pukeh utunwien nno, kime wən ne de' kiwenk nno mituəm. Bi lá gbaan' ki pukeh kiwenk nno mə ki teh: «ηme te ten kiwenk kie n? ηme li fre kí tó nin kē butəbu?»

⁵ Bi lá de' kiwenk nno usen kē rí li lienh tigbengt ya lenm, kí li sukreh Uwien, ki de' kē mituəm kē rí li teh tibont haali iηmaale pinan nin ile. ⁶ Ne kí cin' ki sukreh Uwien ki saah u'yel, ki yih u te ná saan fənm, kí sukreh bá te u'saan paaki bó nno. ⁷ Bi de' kē usen kē rí tó nin Uwien ya nib butəbu kí faake nin be. Ne kí de' kē mituəm kē rí li ηuuke inibol yá ke te uηəndun wuu ni kí lienh ilenbol ke nno. ⁸ Utingben bo ya nib bá ke ba kele' bi'yel limiel ya gbənkuní haali uηəndun ya cincinm nno lí gbaan kí puke kiwenk nno. Bi lá ku' Uwien ya Pebuk ká nno ne si limiel ya gbənkuní nno.

⁹ «Wá ηmabe litubl la, wə rí cii.

¹⁰ Uwien ye bi lí cuo wá tiyonbt la,

bi lí mənbe kí cuo wə tiyonbt ne.

* 12:3 Utunwien yé ibiere ya daan ya nənneku ne.

† 12:18 Bi kpie' ki kele' tigbont tá nno ya tuba ní kele' ki ye: «N jon' kí tí sere' miñuncienm ya gbe litengbil bo ne.»

† 12:18 Bi kpie' ki kele' tigbont tá nno ya tuba ní kele' ki ye: «N

U ye bi li ku wà nin kijusiek la,
bi li mənbe kɪ ku wə nin kijusiek nɛ.
Nɛn bo, Uwien ya nib rɪ li ŋməbe kuminku,
kɪ li pɛ Uwien bo mənəmən.»

Kiwenk kà puo' kitink ni ya gber

¹¹ Nɛ n tí laa' kiwɛntək kɪba puo' kitink ni, kɪ ŋməbe iyin ilɛ ɪ naan kipebuk yɛ, nɛ kɪ ji lienh tɛn utunwien nno. ¹² Kɪ lā ŋməbe kiwenk kà ŋɛn' miŋuncienm ni nno ya tuom kɛ, nɛ kɪ taah mɛ kɪ sənɪ kɪ dienɪ kɛ. Kiwɛnk kà puo' kitink ni nno wəbndeh utingbɛn bo ya nib bɛ rɪ li gbaandeh kɪ pukeh kà lā ŋɛn' miŋuncienm ni, kɪ ŋməbe kugbɛku, kù bukɛ' nno. ¹³ Kiwɛnk kà puo' kitink ni nno teh micincilm cɛn, haali kɪ tɪ cɛrɛh umu nɛh paaki kɪ jiinh nɪ tingi, binib kɛ ya nun bó. ¹⁴ Bi de' kɛ mituom kɪ teh micincilm kɪ dienɪ kiwenk kà ŋɛn' miŋuncienm ni nno, kɪ tulndeh utingbɛn ya nib kɛ, kɪ təkɛh bɛ kɪ teh bɛ rɪ mɛ kiwɛnk kà bi bunge' kɛ nin kijusiek ŋə kɪ faake' nno ya nɛnɛnku. ¹⁵ Bi de' kiwɛnk kà puo' kitink ni nno mituom kɛ rɪ kuon kufuorku kà ŋɛn' miŋuncienm ni nno ya nɛnɛnku ni ŋə kù rɪ li lienh, kɪ cɛrɛh bi kuuleh binib bā kɛ ŋə gbaandeh kɪ pukeh kù nno. ¹⁶ Kɪ wəbn' binib kɛ, biwaab nin biciɛnɪ nin bifáadɛnɪ nin bijiimb nin iyonbe nin bā ŋə yé yonbe bi tien' kudɛku bi'nojie bo bii bi'yutun bo. ¹⁷ Kudɛku nno yé kiwɛnk kà ŋɛn' miŋuncienm ni nno ya yel bii kɪ'yel ya nɔnɪl nɛ. Unil wà ŋə ŋməbe kudɛku nno la, bā rɪ cɛrɛ wə rɪ dɛ bonn, kà rɪ cɛrɛ wə rɪ kuorɛ mɔ.

¹⁸ Fɛnfɛnno miyɛnfuom nɛ li cɛrɛ binib rɪ bɛndɛ tibont tuu ya tingi. Unil wà ŋməbe miyɛnfuom nɛ li bɛndɛ kiwɛnk nno ya nɔnɪl ya tingi. Linɔnɪl nno yé unil ya yel ya nɔnɪl nɛ. Li te kobiliuob nin piluob nin miluob* nɛ.

14

Kipebuk nin kɪ teke' binib bā kɪ wiɛ'

¹ N tí liike' kɪ laa' Kipebuk nno se Siyɔn ya juɔl bo. Binib itur kobk nin pinan nin inan bā ya yutun bo ŋməbe kɛn nin kɪ'Baa ya yel nno te kɪ saan. ² Nɛ n cii' kuwaaku kuba bó paaki bó nɪ tuoreh tɛn miŋuncienm nɛ fuh bii utaa nɛ tɛngɛh ufaa bo. N ciih kuwaaku kùla bó nno ŋmɛ mɔ tɛn bibiɛrɪb nɛ rɪih tɪbɛr. ³ Binib nno te Uwien ya bɛrɛkɛ nin tiwɛnfuob tunan nin biciɛnɪ nno ya nun bó nɛ kɪ gɛh iyuonfaan. Binib itur kobk nin pinan nin inan bā Uwien de' bɛ kitink bo kɪ wiɛ' nno baba ŋə rɪ la, uba ŋə rɪ frɛ kɪ bɛngɛ iyuon nno. ⁴ Bā kuon' bi'ba jəkɪt, bi te tɛn uɛfaan wà ŋə bɛn jɛ nɛ, kɪmɛ bā paan' nɪba bo, bi pɛ Kipebuk nno baba bo nɛ, kɪ joh kɪ joh nā kɛ saan. Uwien de' bɛn nɛ binib nɪ kɪ wiɛ', bɛ rɪ li yé wən nin Kipebuk ya nikpiɛkb. ⁵ Bā bɛn tonɛnku, nɛ kà ŋməbe biil mɔ.

Uwien ya tondb bita təkɛ' Uwien ya buur bó

⁶ N tí laa' Uwien ya tond uba, u laanh mitɛwəlkpɔm, kɪ tuke tigbɛmɔnmɔnt tà ŋə ŋməbe gɛnɛn, wə rɪ lā təkɛ utingbɛn ya nib kɛ: inibol yá kɛ te uɛndun wuu ni kɪ lienh ilɛnɪl kɛ nno. ⁷ Utond nno len' ufaa bo kɪ ye: «Li boh mɛn Uwien, kɪ li kpiɛkrɛh wə, kɪmɛ u li bu binib tɪbuur uyo wà nno baa'-a! Li gbaandeh mɛn kɪ pukeh Uwien, wə n nɛ ŋɛn' kutaaku nin kitink nin miŋuncienm nin iŋunbun kɛ ya bol.»

⁸ Utondlie mɔ paan' ukpiɛk nno bo, kɪ lienh kɪ teh: «U lu' ŋə, u lu' ŋə, uduciɛn Babilonn lu' ŋə. Wun nɛ taa' u'sɔnsɔndl kɪ puon' inibol kɛ, kɪ cɛrɛ' i kɔn' Uwien ya tudɛrɛ ni.»

⁹ Utond nta mɔ paan' bikpiɛkb bile nno bo, kɪ lienh ufaa bo kɪ teh: «Binib bā kɛ gbaandeh kɪ pukeh kiwɛnk nno nin kɪ nɛnɛnku, kɪ ŋməbe kɪ'dɛku bi'yutun bo bii bi'nuo bo la, ¹⁰ Uwien ya bɛnku ni li be bi'bo kɪ gbien, wə rɪ dɛrɛ bi'tub kà rɪ muo bɛ cɛcɛkm, kɪ cɛrɛ bɛ rɪ li te u'tondb nin Kipebuk ya nun bó kɪ jɛndɛh kɪ lɛbrɛh mitɛnɔkjiɛm mɔ tɛknɪh umu ni. ¹¹ Umu wà bi te u'ni kɪ jɛndɛh kɪ lɛbrɛh nno ya muɪii li tuu kɪ dukɛh nɛ uyo kɛ. Binib bā ŋməbe kiwɛnk nno ya yel ya dɛku, kɪ gbaandeh kɪ pukeh kɛn nin kɪ nɛnɛnku nno li jɛndɛh nɛ ŋonku nin wien ni kà rɪ li ŋməbe fuorl.»

¹² Nɛn bo, nɪ yé uyo wà Uwien ya nib bā boh u'wəb, kɪ teke' *Yesu kɪ jin' nno rɪ li ŋməbe kuminku nɛ.

¹³ Nɛ n cii' unieke uba bó u len' paaki bó kɪ ye: «Kɛle kɪ ye: Binib bā ji kpuokeh fɛnfɛnno Yonbdaan bo nno, Uwien ya mɔnm te bi'bo.» Nɛ *Mifuoŋaanm ye: «Imɔn, bɛ rɪ li fuoreh kɪ ŋɛn bi'jiinku, kɪmɛ Uwien ŋə rɪ sunde bi'bo bi sɔn' ituon yá nno bo.»

Uwien li bu uɛndun ya nib tɪbuur

¹⁴ Nɛ n tí liike' kɪ laa' kutɛwəlgbɔnpɛnpiɛnku kuba, nɪba kɛ ku'bo kɪ naan unisaal, kɪ kpiɛ miŋɔkm ya yukpɛkpiɛ, kɪ juuke puokɛmarɪmaa uba. ¹⁵ Nɛ Uwien ya tond uba ŋɛn' nɪ Uwien ya duku ni, kɪ yin' wà kɛ kutɛwəlgbɔnku bo nno ufaa bo kɪ ye: «Taa a'puoko nno kɪ cin kɪ

* **13:18** Biba maaleh kɪ teh linɔnɪl kobiliuob nin piluob nin miluob yé Erom ya bɛrcien ya yel nɛ. Bitəb maaleh kɪ teh linɔnɪl nno wəngɛh unisaal ya bonn nɛ.

li leh tijier, tijier ya ceceyo baa' ηο, kime utingben bo ya jier ben'-a.» ¹⁶ Nεn saan nε wα kε kutεwλgbanku bo nηο taa' u'puoko ki cen' liponpuol ya jier kε.

¹⁷ N tī laa' utondtō paaki bō, u n̄en' nī Uwien ya duku ni, ki mō ηjuuke puokηmajmaa.

¹⁸ Nε utondtō mō n̄en' liponpuol saan. Wōn nε ηmōbe mituōm umu bo. U yin' utond wā ηjuuke puokηmajmaa nηο ufaa bo ki ye: «Taa a'puokηmajmaa nηο kī cecere utingben bo ya sibii yā bi taah yē ki n̄eh fεn nηο, kime ī ben'-a.» ¹⁹⁻²⁰ Nε utond nηο taa' u'puoko ki cecere' utingben bo ya sibii nηο, ki taa' ki kuore' kubōcienu kūa bi ηmεngeh isibii ku'ni nηο ni. Bi ηmien' isibii nηο dugbaal nε. Bi ηmien' yē ma nηο misēm nε n̄en' kubūoku nηο ni ki puube' ki tī baa' kōnsini kōbiita. Utaan se mi'ni la, mī li baa u'lenbu. Nεn nε wuōn' ki ye Uwien ya benku ni ben' binib bo cεεn.

15

Ijendfōrke ya gber

¹ Nε n tī laa' micincilntōm kutaaku bo. Nī yē niboncienn nε ki ηmōbe kuñaanku cεεn. N laa' Uwien ya tondb bilole, bεn nε li cēre ijend rī tu uηendun ya nib kī tī dukn bolm milole. Ijendfōrke n̄inō, kime yen bo nε Uwien li tūōre kī wuōn u'benpiebe.

² Nε n laa' nibonn niba nī naan miñuncienn umu te nī'bo, nī wien tein ki likeh ki cāareh tēn lidingl, ki laa' binib bā m̄n' ki faake' nin kiwεnk nηο nin ki'nenneku nin ki'yel ya nōnbl nηο se nibonn nηο saan, ki ηjuuke Uwien de' bε tibēr tō nε. ³ Kī geh Uwien ya tonsōnl Moyis nin Kipebuk nηο ya yuon ki teh:

«Yonbdaan Uwien mituōm kε ya daan,
a'tuōn yē itūoncienn nε ki ηmōbe kuñaanku.
A teh nā nηο nī cuube nε ki yē im̄n.

Sin nε yē inibol kε ya bεr.

⁴ Yonbdaan, ηmε li mεnge lifēl ki la boh ηε? N̄mε te kī ye wa rī li pēkeh ηε?

Sin baba nε yē uñaan.

Inibol kε li baa kī lā gbaan a'nun bō kī puke ηε,
kime binib kε laa' a' teh nā nηο nī cuube nε.»

⁵ Ni ya puoli bō nε n laa' Uwien ya duku kūa te paaki bō nηο pīire', kun si: kujōtiekū ya lēkl te lininbonl lā ni nηο. ⁶ Nε Uwien ya tondb bilole bā li cēre uηendun ya nib rī jēnde kī tī dukn bolm milole nηο n̄en' nī kuduku nηο ni, ki guo tikpεlcepenpienn tū windeh, ki buobe miñōkm ya n̄ingben bi'siik ni. ⁷ Nε tiwεnfuobt tunan nηο ya kiba taa' miñōkm ya sēn ilole ki de' Uwien ya tondb bilole nηο. Uwien wā tuu ki te uyo kε nηο ya mutuol nε gbe isēn nηο. ⁸ Nε Uwien ya kpīeke nin u'tuōm cēre' imuñii fii' ki gbe kuduku nηο. Uba ηa rī fre kī kō ku'ni kī tī baa ijend yā Uwien ya tondb bilole li cēre uηendun rī jēnde yē kī tī dukn bolm milole nηο ya ghenm.

16

Uwien ya benpiebe te isēn yā ni ya gber

¹ N cii' unieke uba bō u len' Uwien ya duku ni ufaa bo, ki tōke' Uwien ya tondb bilole nηο ki ye: «Li joh mēn kī tī taa Uwien ya benpiebe wā te isēn ilole ni nηο kī wule kitink bo.»

² Ukpiēk bure' ki tī taa' nā te u'senl ni nηο ki wule' kitink bo. Nε inel yā bre ki wi ki gbien' yēyēke' binib bā ηmōbe kiwεnk nηο ya diēku ki gbaandeh ki pukeh ki'nenneku nηο.

³ Ulie mō taa' nā te u'yaal ni ki tī wule' miñuncienn ni. Nε mī kpēnde' kusebubulku ki naan libonkpil ya sēm. Nε tibont tā kε te mi'ni nηο kpo'.

⁴ Nta mō taa' nā te u'mō yaal ni ki tī wule' ikpen nin iñunbun ni. Nε i'ñunm kpēnde' misēm.

⁵ Nε n cii' Uwien ya tond wā ηmōbe mituōm miñunm bo nηο len' ki ye:

«Uwien, a cuube nε,
sin nε lā te, ki biε kī te, ki yē uñaan.

A tien' nā nō nε wuōn' ki ye a'buur cuube.

⁶ Kime bi ku' a'nib nin a'ñōbonsōknb nε a'mō de' bε misēm bε rī ŋu. Bi kpε nen nε.» ⁷ Nε n cii' unieke uba bō liponpuol saan u teh: «Yonbdaan Uwien mituōm kε ya daan, a'buur yē im̄n nε, ki cuube.»

⁸ Nnan mō taa' nā te u'mō yaal ni ki wule' uwien wā puōreh nō bo, nε u laa' mituōm wū rī li siēnh binib tēn umu. ⁹ Kuwōlku funfunde' binib, nε bi suke' Uwien wā ηmōbe ufaa kī cēre' bi jēndeh nηο, ka tuo' bε rī lēbre bi'tetem ηο kī kpīeke wō.

¹⁰ Njun mō taa' nā te u'mō ya senl ni ki tī wule' kiwεnk nηο ya bεrbiεk bo. Kī'bel ya tinfēnm kε biike', nε binib jēndeh kī gbiekeh kī ηmōnh bi'len. ¹¹ Ijend nηο nin inel nηο bo nε bi suke' Uwien wā te paaki bō; ka tuo' ki wīe' bi'tuōnbierε nηο.

¹² Nluob mō taa' nā te u'mō ya senl ni, ki tī wule' likpencienn Efrat ni, nε li fuōre', ki cēre' biberb bā n̄en' liwenpurl bō nī nηο laa' n̄ēnēbuol. ¹³ Nε n laa' isēnpol ita; uba n̄en' *utunwien

nno ya ñobu ni, utó ñen' kiwenk nno yaabu ni, utó má ñen' utonnennñobonsoknl yaabu ni. Iseñpol nno naan itetie ne. ¹⁴ *Satan ne sən' yē, i teh micincilm, ki joh utingben ke bo ya berb saan, yē n taan be ño be n to butobu Uwien mituom ke ya daan ya wengbiin ya daali.

¹⁵ Yonbdaan ye: «Li cengeh men, n li baa ten unasu ne. Wá ña gəh, ki bonde' u'wengolkaar má la, Uwien ya mōnm te u'bo, kime wa n cuon cenkenlonlonl be n le u'fe.»

¹⁶ Iseñpol nno taan' biberb nno libuol liba ne bi yih ni'saan *Sufmbe ya lenm ni ki teh Amagedann.

¹⁷ Nlole má taa' ná te u'mo ya senl ni, ki ti wule' kitink bó ní, ne unieke uba len' ufaa bo Uwien ya duku ni u'berbiek saan ki ye: «Ni ghen' nino.» ¹⁸ Utaa mekndeh, ki tengeh, kuwaaku te cēn, ne kitink jenge' na ñmobe fuul. Haali Uwien ti ñen' binib kitink bo ma, ka laan jenge' mi ya jengm. ¹⁹ Ki jenge' ma nno ne uduciēn Babilonn yekre' bolm mita. Idu ke ya dur má lulu'. Uwien ne tiere' uduciēn Babilonn ya nib bó. U'benku ni ben' bi'bo ki gbien' ne u dere' bi'tub cēn, ka mus' be cēckm. ²⁰ Idek nin ijuon ke fefe'. ²¹ Utaa nii' ne iteten lulu' binib bo ki kpieke cēn, ne bi suke' Uwien iteten nno bo, kime ijend nno lá bre bi'bo cēn ne.

17

Uwien li bu ujenkpendgaar tibuur

¹ Ne Uwien ya tondb bilole bá ñuuke isēn ilole nno ya uba baa' ki lá tōke' nni ki ye: «Den n wuon ñe Uwien lá li bu ujenkpendgaar nno tibuur ki dere u'tub ma bo. Ujenkpendgaar nno yé udu ne ki te ikpengol ya gbe. ² Utingben bo ya berb tien' lisənsəndl nin wən ne, ne binib guare' lē utingben ke bo ki kōn' Uwien ya tudere ni.»

³ *Mifuoñaanm cēre' n laa' ná tideknt yaam nno ni, ne utond nno taa' nni ki jon' kupenpelku ni, n ti laa' upii uba jeke kiwenmōnmōnk kiba, ki ñmobe iyul ilole nin iyin piik, ki'ghenent ke gbe iyel ya sukreh Uwien. ⁴ Upii nno guo tiwenmōnmōnt tuba tú mōn, ki taa' miñōkm nin iten yá ñmobe kudaaku nin ilaan yá ñmobe kudaaku ki fēnde' u'ba. U ñuuke miñōkm ya senl, li gbe u'sonsōndtuon. Yen si: u'juoke nin u'joknt ya bont nno. ⁵ Bi kele' liyel lá binib ña ben li'tingi u'yutunl bo. Liyel nno ya tingi si: «Uduciēn Babilonn: lijenkpendl nin ijuake yá te kitink bo ya naa.» ⁶ Ne n laa' upii nno ñun' Uwien ya nib ya sēm nin binib bá bi ku' be *Yesu bo nno ya sēm ki yibe' ten u'ñun' midaam ne.

N laa' wə má nno ne ni cuo' nni miyōkm cēn. ⁷ Ne Uwien ya tondb tōke' nni ki ye: «Be tien' nī cuo' ñe miyōkm-i? N li kpiire' upii nno nin u jeke kiwenk ká, ki ñmobe iyul ilole nin iyin piik nno ya gber, ki tōke ñe. ⁸ A laa' kiwenk ká nno, ki lá te ne ka ji te. Ki li ñe nī kubuoku kua ño ka ñmobe biēn nno ni ne, ki bure be n ti ku kē. Binib bá Uwien ña kele' bi'yel limiel ya gbōnku ni haali uñendun ya cincinm nno laa' kē la, nī li ji be, kime kī lá te ne, ka ji te ama kī li liebe nī.

⁹ «Fēnfēnno miyēnfuom nin mibēnm ne li cēre binib nī bēnde nibonn nie ya tingi. Kiwenk nno ya yul ilole nno yé ijuon ilole yá upii nno te i'bo nno ne. I yé biberb bilole má ne. ¹⁰ Biberb bilole nno ni, biñun ya bēl gēbre' ño, nluob ne ke fēnfēnno wuə, nlole ña laan kēle'. U lá kēle' la, wa n wuəke. ¹¹ Kiwenk ká lá te, ka ji te nno yé bēniin ne, ki ñen' biberb bilole nno ni, ne ki joh be n ti ku kē. ¹² A laa' iyin piik yá nno, yé binib piik bá lá li ji libel ne. Bi lá jin' libel la, ben nin kiwenk nno li taan libel nno ne, ama la n wuəke. ¹³ Biberb nno ke kpaan' buñobu ne, be n taa bi'tuom nin bi'faa ke kī sōn kī de kiwenk nno. ¹⁴ Bi li to nin Kipebuk butobu, ne kē n faake nin be, kime kī yé yonbdenb ke ya Yonbdaan ne, ki yé biberb ke ya bercien. Wōn nin binib bá Uwien yin' be ki gēnde' be bi yé u'yaab ki pe u'bo mōnmōnm nno ne li faake.»

¹⁵ Ne utond nno tí tōke' nni ki ye: «A laa' miñunm má ujenkpend nno te mi'saan nno yé inibol yá ke te uñendun wuu ni ki lienh ilenbol ke nno ne. ¹⁶ A laa' iyin piik yá, i yé biberb nno, nin kiwenk nno li sikre ujenkpend nno bo, kī fie u'wēnt ke, kī cēre wə nī li te limufunl, kī ñmōñmōn wə, kī taa umu kī se ná bó sien', ¹⁷ kime Uwien ne de' biberb piik nno iyēnmaale be n tien u yie ná. U yie ná si: biberb piik nno n kpaan buñobu kī taa bi'bel kī cēbe kiwenk nno kī ti baa uyo wá u lá len' ná nno n tien.

¹⁸ «A laa' upii wá nno yé uduciēn wá likeh utingben bo ya berb ke ne.»

18

Babilonn ya berm

¹ Ni ya puoli bó ne n ti laa' tideknt yaam Uwien ya tondb uba ñen' paaki bó ki jinñ ní, ki ñmobe mituom ki gbien', ne u'wenwenku wende' utingben ke bo,

² ne u lienh ufaa bo ki teh:

«U lu' ño, u lu' ño, uduciēn Babilonn lu' ño.

U ji kpende' isēnpol ke ya bol ya kōnkuon ne.

Inuon nin tiwēnt tá yé tājōnt ya bont ki ñmobe isensen ke ji kō wun ni ne.

³ Kime udu nno ne taa' u'sonsōndl ki puon' inibol ke, ki cēre' i kōn' Uwien ya tudere ni.

Utingben bo ya berb tien' lisənsəndl nin wu,
nɛ ikpenkpend laa' lifaal li yɛbe u'wiel bo.»

⁴ Nɛ n tí cii' unieke uba bó paaki bó u lienh ki teh:

«N'nibe, nɛ mɛn Babilonn ni,
ki la li te u'nib ya tʉonbiere ya gber ni,
nɔ ki la ji ijend yá bi li ji yé nno,

⁵ kime udu nno ya nib sən' itʉonbiere yá nno yɛbre' ki gbien' ki tí kpie kutaaku

nɛ, Uwien nja sundɛ' bi'tʉonbiere nno bó,

⁶ Tien bɛ mɛn bi tien' nɛ ma bo nno,
bi tien' nɛ ibiere yá nno, jiin bɛ mɛn nno bolm mile bo,
bi lá cère' ni jin' ijend ma bo nno,
jiin bɛ mɛn nno bolm mile bo.

⁷ Ben bá là yíe tigbengt, ki yíe bɛ rí li te liwiel ni, ní tí kende' nno,

cère mɛn bɛ rí ji ijend mɔ kí li kaa mikuum kí tí baa nno,

kime udu nno ya nib maaleh bi'fɛl ni,
ki teh bi'du gbere' nɛ, ka te ten kpopii,
ka lí li kèle kuum mɔ fiebu.

⁸ Nɛn bo, ijend li taan kí lu udu nno ya nib bo uwien uba nɛ. Yɛn si:
mikuum nin ikumuɔ nin mikɔnm.

Umu li wi udu nno,

kime Yonbdaan Uwien wá bun' tibuur nno nɔmbe mituəm ki gbien'.»

⁹ Utingben bo ya berb bá kɛ tien' lisənsəndl nin udu nno, bɛn nin wun jin' liwiel nno, li muɔ
kí kpiende u'bo, kime u teknh umu, imuɲii dukeh. ¹⁰ Bi li juore kí li se fənfəkm nɛ, kime bi
fenge bi lá tí jənde udu nno ni nɛ. Bi li lienh ki teh:

«Ní brike' a'bo nɔ, ní brike' a'bo nɔ

uducien Babilonn, sin wá là nɔmbe ufaa nno, ní brike' a'bo nɔ,

Uwien pək ki bun' a'buur ki gben' na taande'.»

¹¹ Utingben bo ya kpenkpend mɔ li muɔh ki kpiendeh udu nno bo, kime uba nja ji daanh
bi'went. ¹² Tun si: miɲɔkm nin ilike ya kur nin iten yá nɔmbe kudaaku nin ilaan nin
tikpɛlɛpenpien nin ikpɛlmónmón nin tikpɛlɛr tá dinge suɔ ki windeh nin ikpɛlde kɛ ya
bol yá ya daaku faa nin isiin yá ya dɔ ya daaku faa nin bi taah iluobɲin ki teh tibont tá nin
bi kpeh tibont tá kɛ ya bol nin kukurku kua bi yih kú blənsi nin tikutər nin iten yá ya daaku
faa bi yih yé maarb ¹³ nin lɛfina kɛ ya bol nin tisir tá nu ki nɔmbe kɛ ya bol nin midaam kɛ nin
mikpəm nin miyom nin iji nin inɛ nin ipe nin itaan nin titenlolt nin iyonbe nin binib bá bi
coh bɛ butɔbu ni. ¹⁴ Bi li len ki ye:

«Sin Babilonn, a lá fɛ tibont tá nno gben' nɔ.

A'nacenkpebont tá mɔn ki nɔmbe kuɲuərku nno gben' nɔ,

níl nja ji li lɛ tú fiebu.»

¹⁵ Binib bá tien' ukpenkpende udu nno ni, ki laa' lifaal nno,

li juore kí li se fənfəkm nɛ ki muɔh ki kpiendeh,

kime bi fenge bi lá tí jənde ni' bó nɛ. ¹⁶ Bi li lienh ki teh:

«Ní brike' a'bo nɔ, ní brike' a'bo nɔ uducien Babilonn, ní brike' a'bo nɔ,

sin wá là te ten upii wá guo tikpɛlɛpenpien

nin ikpɛlmónmón nin yá kɛ ya bol ya daaku faa

ki fɛnde' a'ba nin bi taah miɲɔkm nin iten yá ya daaku faa

ki teh tijɛfɛnbont tá nno nin ilaan nno.

¹⁷ Li ya faal kɛ nɛ pək ki gben' na taande' nɔ-ɔɔ?»

Biɲɛrkurb nin bi'ciɛnɛn nin bikpuntuənb nin bá kɛ sənɲ miɲunciɛnm bo ki jinh se fənfəkm
nɛ, ¹⁸ ki likeh udu wá teknh nno ya muɲii, ki wuureh ki teh: «U lɛ udu ba te ki baa' uducien
wuu nɔ?» ¹⁹ Nɛ ki yiɲ titɛn ki pukeh bi'yul bo, ki muɔh ki kpiendeh ki wuureh ki teh:

«Ní brike' a'bo nɔ, ní brike' a'bo nɔ,

uducien Babilonn ní brike' a'bo nɔ,

biɲɛrdɛnb kɛ ní' a ya faal bo nɛ ki faake'.

Nɛn kɛ nɛ pək ki lá gben' na taande' nɔ-ɔɔ?»

²⁰ Tibont tá kɛ te kutaaku bo rí li poknh,

Uwien ya nib nin *Yesu ya tondb nin

*Uwien ya nɔbɔnsəknbɛ ni'mɔ rí li poknh,

uducien nno ya berm bo,

kime Uwien bun' udu nno ya nib tibuur

bi tien' nɛ mibiɛrm má nno bo ki kun' nɛ imɔn.

²¹ Nɛ Uwien ya tonɲɔdaan uba yuure' litɛnl liba li yɛbe ten linɛciɛnl ki wiɛ' miɲunciɛnm ni,
nɛ ki ye:

«Bi li bere uduciën Babilonn ufaa bó ma so.

Nil ña ji li le wù fiebu.

²² Ba ji li cii biëñib nin yonyuonb

nin wopieb nin natunpieb bó udu nnó ni.

Utsonñl uba mənən nin utó ña ji li te u'ni.

Ba ji li cii naal bó u'ni.

²³ Frl ña ji li wende u'ni,

ba ji li cii uje nin upii bá kuon' tób,

na laan wuoke' ya yuon bó u'ni,

udu nnó ya kpenkpend ne là cən' binib ke utingben bo.

U'nib là taa' ináke ne ki lere' inibol ke.»

²⁴ Liebe' ki ní, *Uwien ya ñəbonsəknb nin u'nib bá ke bi ku' be utingben bo nnó u ya du ne si bi'kuum.

19

Bà mən' ki faake' ya yuon nin Uwien ya Pebuk ya piikuən

¹ Ni ya puoli bó ne n cii' unieke uba bó paaki bó ten kuniwulku ya nieke, u teh:

«Aleluya,

ti'Wien ne ñmiëndeh binib.

Wən ne si ukpieke nin mituəm,

² kimε u'buur yé imən ne, ki cuube.

U bun' ujenkpendgaar wá taa' u'sənsəndl

ki puon' binib ke utingben bo nnó tibuur,

ki tu' u lá ku' u'tonsənb bá nnó ya fēnl.»

³ Ne kuniwulku nnó tí ye:

«Aleluya,

Babilonn ya muñii li tuu ki dukeh ne uyo ke.»

⁴ Ne bicienb pile nin binan nnó nin tiwenfuobt tunan nnó gbaan' ki pukeh Uwien wá ke kiberbiék bo nnó, ki teh:

«Ami! Aleluya!»

⁵ Nən saan ne unieke uba len' kiberbiék nnó saan ki ye: «Ninbi, biwaab nin bicienb bá yé ti'Wien ya tonsənb ki boh wə nnó ni'ke ní li pèkeh wə mən. ⁶ Ne n tí cii' unieke uba bó ten kuniwulku ya nieke, a li ye miñunciem ne fuh bii utaa ne tengeh. Unieke nnó teh:

«Aleluya,

Yonbdaan Uwien mituəm ke ya daan caan' u'bel ñə.

⁷ Cère mən tí li poknh, kí li ñməbe uyənsənge kí gbien,

kí li kpiékreh wə,

kimε Kipebuk nnó ya piikuənyo baa' ñə.

Ne ki'po bonde' u'ba ñə.»

⁸ Uwien de' wə usen wə ní gole tikpelcer tà mən ki pñen ki windeh.

Tikpelcer nnó wuon' ki ye Uwien bu' u'nib bigbeməndənb ne.

⁹ Ne uba tóke' nni ki ye: «Kele kí ye: «Uwien ya mənəm te u yin' binib bá be ní ji Kipebuk ya piikuəñjier nnó bo,» ne kí tí ye: «Tigber tuu cinbe kí ñen' Uwien saan ne.» ¹⁰ Nən saan ne n gbaan' udaan nnó ya nun bó ní puke wə, ne u tóke' nni kí ye n la tien nnó, kimε u'mə yé min nin n'tób bá yé *Yesu ya mənknunb nnó ya tonsəntə ne. A li puke Uwien baba ne. *Yesu kpiire' tigbemənt tà nnó yé Uwien là cère' *u'Fuoñaanm tore' u'ñəbonsəknb bi səkñ' tigber tà nnó ne.

Unil wá jeke utəñpien ya gber

¹¹ Ne n tí liike' ki laa' kutaaku ye, utəñpien uba pu' ní, wá jeke wə nnó bi yih wə umeməndaan nin unimən ne. U buh binib tibuur, kí təh butəbu ni'donbó ne. ¹² U'nun muəreh ten umupien ne. U kpie iberyukpekpie ligol. Liyel liba te u'bo, wən baba ña ní la, uba ña ben li'tingí. ¹³ U guo kulierku kuba ne ku'keke yé misəm, bi yih wə Uwien ya ñəonl.

¹⁴ Ne Uwien ya sojambe pe u'puoli, kí jeke itəñpien, kí guo tiliertú tñen kí windeh. ¹⁵ Ne kijusiek ká ñme penpen nəreh kí ñeh utəñjekl nnó ya ñəbu ni. U li taa ken ne kí ku inibol. U li ñuuke be nin ufaa kí la ñməbe nunsonge bi'bo, kí niin be ten bi taanh kí mərəh isibii kí ñəndeh i'ñunm ma bo, kimε Uwien mituəm ke ya daan ya mutuol fii' bi'bo kí gbien'-a! ¹⁶ Liyel liba te u'lierku nin u'penl bo. Len si: «Biberb ke ya bercien nin yonbdənb ke ya Yonbdaan.»

¹⁷ Ne n laa' utond uba se uwien bo, kí wuureh ufaa bo kí yih inuon yá ke ya bol jinh tunənt yí ní baa kí ji Uwien bonde' ujinciən wá nnó. ¹⁸ Yí ní baa kí ji biberb nin sojacienb nin bifəfaab nin itaan nin bá jeke yí nin binib ke, bá yé iyonbe nin bá ña yé yonbe nin biwaab nin bicienb ke ya nənt.

¹⁹ Nε n tı laa' kiwenk nno nin utingben bo ya berb nin bi' sojambe taan', be rı tı utenjejl nno nin u' sojambe butabu. ²⁰ Ne bi cuo' kiwenk nno nin utonnenñobonsaknl nno ma. Wɔn ne la tien' micincilm ki de' kiwenk, ki lere' binib bā kiwenk nno ya ðieku te bi'bo bi gbaandeh ki pukeh ki' nennenk nno. Bi taa' bi'ke bile bi fuobe ne ki tı wiε' kumubuoku kuba ni mitenñakjiem te len ki teknh. ²¹ Bā sien' nno wɔn, utenjejl nno taa' kijusiek kā nɔreh ki ñeh u'ñabu ni nno ne ki ku' be, ne inuɔn ke baa' ki jin' be ki tı gbo'.

20

Ibin liturl ya gber

¹ Nε n tı laa' Uwien ya tond uba ñen' kutaaku bó ki jiinh ní ki ñuke kubuoku kua ño ka ñmabe bien nno ya pien nin tikudəkencient u'nuo ni, ² ki baa' ki cuo' utunwien nno. U yé uyo bo ya we nno ne. Bi yih wɔn ne usenpol, ki liebe' ki yih wɔ *Satan. U taa' tikudəkr nno ki lolé' wɔ, wɔ rı li luo kí tı baa ibin liturl, ³ ki taa' wɔ ki wiε' kubuoku kua ño ka ñmabe bien nno ni, ki biin', ki piin' ipien, ki pɔle' ño utunwien nno ji la lere nib kí tı baa ibin liturl nno ya gbenm. Ibin nno gɛbre' la, bi li wiε wɔ ne, wɔ rı tien iwenkäänke.

⁴ Nε n laa' muberbiemu muba, bā bāareh ki kaah mu'bo nno, Uwien de' be usen be rı bu binib tibuur, ki laa' binib bā lá kun' imɔn *Yesu bo, ki kpaande' Uwien ya gber ño bi ku' be nno ya naanmu. Bi mekre' ne ki jin' libel nin Kristo ibin liturl. Ben ña gbaan' ki puke' kiwenk nno bii ki' nennenk, ka ñmabe ki' ðieku bi' yutun bo bii bi'nuo bo. ⁵ Uwien mekre' ben ne mikpiekm. Bitenkpiitɔb bā sien' nno ibin liturl nno ña gɛbre' la, ba rı mekre. ⁶ Binib bā kpie' ki mekre' bitenkpiib ni nno Uwien ya mɔnm te bi'bo, kime Uwien ne bore' be ki tien' u'yaab. Ba rı kpo kí lere. Bi li yé Uwien nin *Kristo ya tɔtuarkaab ne, ki li yé biberb nin *Kristo ibin liturl.

Satan ya lum

⁷ Ibin liturl nno gɛbre' la, Uwien li cère be rı ñen *Satan lipekl ni kí wiε, ⁸ wɔ rı jo kí tı lere inibol yá ke te utingben ke bo, kí tı taan yé, yé rı tɔ butabu. Inibol nno ya yel si Gɔg nin Magɔg* ne. Bi yebe ten likpentengbil ne. ⁹ Bi gbe utingben bo ni'ke saan, ki jebe' udu wá Uwien yie wú, u' nib te u' ni nno, ne umu ñen' paaki bó ní ki lá win' bi'ke. ¹⁰ Nε Uwien cère' bi cuo' usenpol wá lere' be nno, ki wiε' kumubuoku kua mitenñakjiem te len ki teknh nno ni, kiwenk nno nin utonnenñobonsaknl te ná saan nno. Bi li tuu ki te nen saan ne uyo ke ki jɛndeh ki lɛbreh ñonku nin wien ni.

Lidaali lá Uwien li bu binib ke tibuur

¹¹ N laa' kiberbecencienk kiba kí pien, ki laa' wá ke ki'bo nno. Kitink nin kutaaku gben' u'nun bó kpekpele ka sien' bonn. ¹² Nε n laa' bitenkpiib, bicienb nin biwaab ke se kiberbiek nno ya nun bó. Ne bi pibre' tighɔnt, ki liebe' ki pibre' kutaku limiel ya gbɔnku nıno. Bi bun' bitenkpiib tibuur, wá ke lá sɔn' ma bo. Bi bun' be ten ní kele' ma bo tighɔnt nno ni ne. ¹³ Miñunm lá jin' binib bā ke nno, mı ñen' be ní. Mikuum lá jin' bā bi te kutenkpiiku ni nno ma ñen' ní, ne Uwien bun' be tibuur wá ke lá sɔn' ma bo. ¹⁴ Nen saan ne bi taa' mikuum nin kutenkpiiku ki wiε' kumubuoku ni. Kumubuoku nno ne yé mikuliem. ¹⁵ Nε bi taa' binib bā ke ya yel ña kele' limiel ya gbɔnku ni nno ma ki wiε' kumubuoku nno ni.

21

Kutefenku nin kitinfenk ya gber

¹ N laa' kutefenku nin kitinfenk, kime kutekpaaku nin kitinkpaak nno ña ji te. Miñuncienm ma ña ji te. ² N laa' Uwien ya du Yerusalemfaan ñen' u' saan paaki bó ní ki mɔn ten uje faan wá bi ðuun' wɔ ki tuke ki joh u'ce bó. ³ Nε n cii' unieke uba bó, u len' ufaa bo kiberbiek nno saan ki ye: «Liike men, Uwien ya konkuon ji te binib ni ne. U li kɔh nin be, ne be rı li yé u'yaab, ne wɔn bugben rı li yé bi' Wien. ⁴ U li ñmire bi' nunsiiir ke, kuum nin kumuɔ nin jend nin kpiende ña ji li te, kime tibonkpaar nno ke gben'-a.»

⁵ Nen saan ne wá ke kiberbiek bo nno len' ki ye: «Fenfennɔ n teh tibont ke tifent ne.» Ne ki tı len' ki ye: «Kele tigher tuu, kime tú te ne, ki kpe be rı li du tu'bo.» ⁶ Ne ki tɔke' nni ki ye: «Ni'ke tien' ki gben'-a! Min ne yé micincilm nin migbenm. Uñuñun ñmabe wá ke la, n li de wɔ liñunbunl lá ya ñunm dienh limiel wa rı pɛ niba. ⁷ Wá ke mɔn' ki faake' ne li si tu ya bont ke. N li yé u' Wien ne u' mɔ li yé n'buk. ⁸ Bā sen' bujewaaban nin bā ña fore' Kristo ya sen ni nin bā teh ijuoke ya bont nin binikub nin isɔnsɔnd nin binɔkɔenb nin bā pɛ ibule bo. Bi'ke ya tɔon nin bi'lenm ña kpe gbemɔnt ya sen. Bi'buol si kumubuoku kua ni mitenñakjiem te len ki teknh nno ne. Nen ne yé mikuliem.»

Yerusalemfaan ya gber

* **20:8** Uwien ya ñobonsaknl Esekial lá yih Uwien ya nennendb ne Gɔg nin Magɔg.

⁹ Uwien ya tondb bilole bà ɲuuke ijendfɔrke isèn ilole ni nno̯ ya uba baa' ki là tɔke' nni ki ye: «Dɛn, ɾi wuɔn ɲɛ ujɛfaan wà Kipebuk li kuɔn wɔ nno̯.» ¹⁰ *Mifuoŋaanm cère' n laa' nà tideknt yaam nno̯ ni nɛ utond nno̯ taa' nni ki don' lijɔfɔfɔkrl liba bo, ki wuɔn' nni Uwien ya du Yerusalem u ɲɛn' u'saan paaki bó ki jijnh ní. ¹¹ Uwien ya wenwenku wendeh wù ki cère' u windeh ten litenl là ya daaku faa, ki windeh ten litenl là bɔn ten lidingl ki likeh ki càareh. ¹² Liguoncenciɛn liba nɛ là guɔn' udu nno̯, ki ɲmɔbe inafuɔn piik nin ile. Uwien ya tondb piik nin bile se inafuɔn nno̯ kɛ saan. Israyel yaab ya baamul piik nin ile ya yel kɛle' inafuɔn piik nin ile nno̯ kɛ bo. ¹³ Inafuɔn ita te lenpuoli bó, ita te nintuoli bó, ita te ugen bó, ita mɔ te ujie bó. ¹⁴ Liguoncenciɛn nno̯ se iten piik nin ile bo nɛ. Kipebuk ya tondb piik nin bile ya yel kɛle' iten nno̯ kɛ bo.

¹⁵ Uwien ya tond wà lienh nni nno̯ ɲuuke miŋɔkm ya kpɛndɔ wɔ ɾi kpaan udu nno̯ nin u'naŋuɔn nin u'guoncenciɛn nno̯. ¹⁶ Udu nno̯ là te ten kangbɔnga nɛ, u'kele kɛ inan ya piɛn kpe. Nɛ u taa' ukpɛndɔ nno̯ ki kpaan' udu nno̯, ki laa' ikele inan nno̯, wà kɛ ya fɔkn te mikpáanm itur piik nin ile nɛ. U'paaki ya fɔkn mɔ kpe nno̯ nɛ. ¹⁷ U kpaan' *liguonl nno̯ ki laa' ní te kobk nin pinan nin minan nɛ. U kpaan' binib kpáandeh tibont ma bo nɛ. ¹⁸ Bi là taa' iten yà bi yih yè jaspi nno̯ nɛ ki mɛn' liguonl nno̯. Udu nno̯ kɛ là yé miŋɔkm mà wien, ki windeh ki likeh ki càareh ten lidingl nɛ. ¹⁹ Bi là taa' iten yà ya daaku faa kɛ ya bol nɛ ki mɔnge' liguonl nno̯ ya tenpuul.

Likpiekl yé litenl là bi yih lè jaspi nno̯ nɛ,
liliel yé litenl là bi yih lè safir nno̯ nɛ,
litaal yé litenl là bi yih lè agati nno̯ nɛ,
nnaan yé litenl là bi yih lè emolod nno̯ nɛ,
²⁰ nɲun yé litenl là bi yih lè sadoniks nno̯ nɛ,
nluob yé litenl là bi yih lè kaneliyann nno̯ nɛ,
nlole yé litenl là bi yih lè krisolate nno̯ nɛ,
nniin yé litenl là bi yih lè belil nno̯ nɛ,
nwɛ yé litenl là bi yih lè topasi nno̯ nɛ,
piik yé litenl là bi yih lè kalsedoni nno̯ nɛ,
piiknba yé litenl là bi yih lè yasente nno̯ nɛ,
piiknle yé litenl là bi yih lè ametisi nno̯ nɛ.

²¹ Bi là taa' litenl là ya daaku faa bi yih lè perl nno̯ piik nin ile nɛ ki tien' udu nno̯ ya naŋuɔn piik nin ile nno̯. Naŋɔbu kɛ naŋɔbu là jin' litenl liba nɛ. Ki taa' miŋɔkm mà windeh ki likeh ki càareh ten lidingl nno̯ ki cie' mifɛnm mà dɔ udu nno̯ ya benku ni nno̯.

²² Ma laa' udu nno̯ ni bi pèkeh Uwien kuduku kùà ní, kime Yonbdaan Uwien mituɔm kɛ ya daan nin Kipebuk nno̯ te udu nno̯ ni, nɛ binib pèkeh bɛ. ²³ Udu nno̯ ya nib ɲa nuunh wien nin ɲmaal ɾi li wendeh u'ni, kime Uwien ya wenwenku nɛ wendeh wù, nɛ Kipebuk nno̯ yé u'fɾl. ²⁴ Inibol kɛ li cuon u'wenwenku ni, nɛ utingbɛn bo ya berb li tuke bi' bont tà dienh bɛ ukpieke kí baa u'ni. ²⁵ Udu nno̯ ya naŋuɔn li tuu ki ye uyo kɛ nɛ, nɛ na ji li biire u'ni. ²⁶ Bi li taa tibont tà dienh inibol kɛ ukpieke nin lifaal kí baa u'ni. ²⁷ Nibonn nà kɛ yé tijɔknt ya bonn ɲa ɾi kɔ u'ni. Binib bà teh ijuɔke ya bont nin bà ya tuon nin bi' lenm ɲa kpe gbɛmɔnt ya sen nno̯ mɔ ɲa ɾi kɔ u'ni. Binib bà ya yel kɛle' limiel ya gbɔnku ni nno̯ baba nɛ li kɔ u'ni. Kugbɔnku nno̯ yé Uwien ya Pebuk nno̯ yaaku nɛ.

22

¹ Uwien ya tond nno̯ wuɔn' nni miŋunm mà dienh limiel ya kpen u windeh ten lidingl ki likeh ki càareh. Mí ɾɛh Uwien nin Kipebuk nno̯ ya berbikɛ saan nɛ. ² Limiel ya subu se mifɛnm mà dɔ udu nno̯ ya benku ni nno̯ ya siik ni nɛ, ki te ukpen nno̯ ya kele kɛ ile, ki lɔonh bolm piik nin mɛle libinl ní. Bù lɔonh ɲmaal kɛ ɲmaal nɛ. Bu'fer yé kuŋàaku nɛ ki buuh inibol kɛ. ³ Uwien wɛ' nà kɛ miŋunm ɲa ji li te udu nno̯ ni. Uwien nin Kipebuk ya berbikɛ li te udu nno̯ ni nɛ, nɛ Uwien ya tonsɔnb ɾi li pukeh wɔ. ⁴ Bi li lɛ u'nun bó, nɛ bi li kele u'yel bi'yutun bo. ⁵ Na ji li biire u'ni, nɛ binib nno̯ ɲa ji li nuunh fɾl, ka ji li nuunh wien ɾi wende bɛ, kime Yonbdaan Uwien nɛ li wendeh bɛ. Bi li yé biberb nɛ uyo kɛ.

Yesu ya baam ya gber

⁶ Uwien ya tond nno̯ tɔke' nni ki ye: «Tigber tuu te nɛ, ki kpe bɛ ɾi li du tu'bo. Yonbdaan Uwien wà là cère' u'naŋbonsɔknb sɔkn' u'gber nno̯, nɛ sɔn' ní u'tond wɔ ɾi là wuɔn u'tonsɔnb tibont tà li tien' na ɾi taande.»

⁷ *Yesu len' ki ye: «Li cengeh mɛn, n we ní na ɾi taande.» Wà kɛ tùɔre' ki ɲuuke Uwien ya gber tà te kugbɔnku kuu ni nɔ ki tɔkeh nà laan teh nin nà là li tien nno̯ ya gber la, Uwien ya mɔnm te u'bo.

* 21:17 Mikpáanm nno̯ ya fɔkn kpe kí cin kunokpendunku kí tí fɔre inobii nɛ.

⁸ Min San ne cii' tibont tuu bó ki laa' tũ mɔ. N cii' tu' b'ó, ki laa' tũ ma nno, ne n gbaan' utond wá wuon' nni tũ nno ya nun bó rí puke wɔ. ⁹ Ne u tóke' nni ki ye n la tien nno, kime u'mo yé min nin n'tób bá yé *Uwien ya n̄bonsoknb nin bá tũore' ki n̄juoke kugbɔnku kuu ya gber ya tonsontɔ ne. A li puke Uwien baba ne. ¹⁰ Ne ki tĩ tóke' nni ki ye: «La bóle Uwien ya gber tá te kugbɔnku kuu ni nɔ, kime tũ li tien uyo wá nno nek'n' ní n̄o. ¹¹ Wá bre la, wɔ rí li teh ná bre ki joh. Wá yie tijoknt ya tũon la, wɔ rí li kuandeh u'ba tijoknt ki joh. Wá yé unimɔn la, wɔ rí li teh tinimɔnt ki joh. Wá yé Uwien yo la, wɔ rí juore kí li yé Uwien yo.»

¹² *Yesu tí ye: «Li cengeh men, n we ní na rí taande, kí li tuke lisuul rí lá su unil ke u'tuonl kpe ma bo. ¹³ Min ne yé micincinm nin migbenm, ukpiek nin ufɔrke.» ¹⁴ Binib bá sɔkreh bi'liert nno Uwien ya mɔnm te bi'bo. Ben ne n̄mabe usen be rí mɔ limiel ya subu ya bii, kí n̄e bunafɔbu kí kɔ udu nno ni* . ¹⁵ Ama bá teh ijuoke ya bont nin bi'fokdenb nin isansand nin binikub nin bá pɛ ibule bo nno, bi'ke fe itũon nin tigber tá n̄a kpe gbemɔnt ya sen ne, ne ki pɛ tu'bo. Ben li juore saali ne.

¹⁶ «Min *Yesu ne sɔn' ní n'tond wɔ rí lá tóke ne tigber tuu n'táan ni. N yé Dafid ya yaabil ne, kí wien ten liten̄n̄emaasel.»

¹⁷ *Mifuoñaanm nin Uwien ya Pebuk ya jekpen ye: «Den.»

Wá ke cii' la, u'mo rí ye: «Den.»

Uñũñun n̄mabe wá ke la, wɔ rí den,
wá yie miñunm má dien̄h limiel la,
wɔ rí den kí ñu, kí la pɛ niba.

Tigberfɔrkaar

¹⁸ N gbierɛh wá ke ciih tigber tá te kugbɔnku kuu ni, kí tókeh ná laan teh nin ná lá li tien nno ya gber nno ne. Wá ke taa' tigbetɔr kí pukn' tigber nno bó la, Uwien li cère ijend ya bi len' i' b'ó kugbɔnku kuu ni nno rí lu u'bo. ¹⁹ Wá ke kũore' kugbɔnku kuu ya gber la, Uwien n̄a rí cèbe wɔ, wɔ rí mɔ bi len' limiel ya subu búa bó kugbɔnku kuu ni nno ya bii, ka rí cère wɔ rí kɔ u'du wá bi len' u' b'ó kugbɔnku kuu ni nno ni mɔ.

²⁰ Wá tóke' tigber tuu ke nno ye: «Imɔn ne n we ní na rí taande.»

Imɔn, Yonbdaan Yesu, den.

²¹ Yonbdaan *Yesu rí juoke binib ke.

* **22:14** Bi kpie' kí kele' tigbont tá nno ya tuba ni ní kele' kí ye: «Binib bá boh ti'gber tá te kugbɔnku kuu ni nno Uwien ya mɔnm te bi'bo ne.»